BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 141
SIBIU
1 şi 15
ianuarie
Nr. 1—4
1993

Moment aniversar — „TELEGRAFUL ROMÂN" — 140 de ani

Apărarea credinţei, cultură şi istorie în „Telegraful Român"

„Teegraful român" este „foaia" cu cea mai veche apariţie neîntreruptă din România. Acest lucru este astăzi îndeobşte cunoscut şi e frumos că se spune aşa, că adică, nu se ţinea seama de faptul că atunci cînd a apărut, Transilvania era supusă imperiului austriac. În mintea şi în vorbirea poporului — şi îi am în vedere acum pe toţi românii, cultivaţi sau mai puţin cultivaţi — România a fost România, şi atunci cînd nu era în întregime România!

„Foaia" împlineşte în anul acesta 140 de ani. A depăşit vîrsta unui om. Are acum vîrsta istorică. Ne spune ceea ce nici un om în viaţă nu ne-ar putea spune ca martor ocular, ca martor direct. Cine a avut curiozitatea şi răbdarea — eu mărturisesc că le-am avut pe amîndouă — să treacă prin absolut toate numerele, şi-a putut face o idee aproape completă — şi folosesc acest „aproape" numai din prudenţă — despre tot ce s-a întîmplat în aceşti 140 de ani. Evident, în primul rînd în viaţa bisericească. Dar nu numai. În paginile lui este viaţă cotidiană, istorie, cultură, politică. De toate. A avut redactori excepţionali. E deajuns să pomenim de Aron Florian, Paul Vasici, Ion Bădilă, Visarion Roman, Ioan Raţiu, Zaharia Boiu, Nicolae Cristea, Matei Voileanu, Remus Roşca, Nicolae Ivan, Silvestru Moldovan, Gavriil Hango, Elie Cristea, Teodor Păcăţian, Nicolae Regman, Gheorghe Comşa, George Proca, Dumitru Stăniloae, Cornel Sîrbu, Emilian Vasilescu, Nicolae Mladin, Gheorghe Papuc, Dumitru Abrudan, dar deasupra lui a plutit întotdeauna spiritul lui Şaguna.

Primul impuls dat de el. Căci Şaguna s-a dovedit a fi dascăl în toate. Iată, şi în domeniul presei. El a simţit de la bun început că ai nevoie de *ceva* pentru a te face înţeles şi, că, făcîndu-te înţeles, prin acest *ceva*, poţi aduna în jurul tău, în jurul unei idei, poţi aduna adeziuni, oameni, ajutoare. Poţi crea convingeri, direcţii de gîndire şi de simţire. Acest *ceva* al vremii a fost presa scrisă. Şi să nu uităm că făcuse prima experienţă cu un an înainte, cu *Calendarul* (1852), menit şi acela să pătrundă în toate casele româneşti, şi să ţină românii uniţi în credinţă şi în limbă, în neam şi în viitor. Calendarul era anual şi Şaguna şi-a dat repede seama că nu era de ajuns. L-a păstrat, dar a înfiinţat de îndată (1853) un ziar care a fost zilnic, de trei ori pe săptămînă, săptămînal şi în ultimele decenii bilunar, dar apariţia nu şi-a încetat-o niciodată.

A fost o „foaie" iubită, aşteptată, preţuită. Pe toate acestea şi le păstrează şi astăzi, deşi, acum, în paralel, apar, după modelul său, ziare pe lîngă aproape toate eparhiile.

Căror fapte s-a datorat succesul Telegrafului?

Aş enumera cîteva mai importante. În primul rînd cred că „Telegraful român" *n-a fost o foaie provincială*. În paginile lui a fost totdeauna prezentă toată ţara. Chiar şi atunci cînd ţara era împărţită. Era plin de ştiri de peste tot. A fost ziarul românilor de pretutindeni. Nu e de mirare că a fost preţuit de Eminescu, în aceeaşi măsură în care marele poet l-a preţuit şi pe marele ctitor, Andrei Şaguna. Nu va fi mers în audienţă la Şaguna, în trecerea prin Sibiu,

(continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

La Botezul Domnului — 6 ian. 1993

Botezul Domnului, Boboteaza, Epifania, Teofania, Arătarea Domnului, Sărbătoarea luminilor, Sărbătoarea luminării..., toate aceste nume ale sărbătorii ne descoperă cîte o parte din bogăţia înţelesurilor sale. Şi nu este întîmplător faptul că încă din sec. al III-lea, de cînd datează cele mai vechi menţiuni despre existenţa ei, şi pînă astăzi, Boboteaza a rămas una dintre cele mai populare sărbători creştine, fiind serbată cu deosebit fast şi solemnitate: în ajun se citesc Ceasurile Împărăteşti, apoi se săvîrşeşte Aghiazma Mare, stropirea caselor cu apa sfinţită, Sf. Liturghie cu rînduiala specială a praznicului, odinioară avea loc şi botezul catehumenilor... (Pr. prof. Dr. Ene Braniştе, *Liturgica generală*, Bucureşti, 1985, p. 201—204).

Însemnătatea praznicului este cu totul deosebită. De data aceasta, identitatea dumnezeiască a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos este proclamată fără nici o umbră de ambiguitate, atît de glasul omenesc al Sf. Ioan Botezătorul, cît şi de glasul Tatălui ceresc.

Cel care „în lume era şi lumea prin El s-a făcut, dar lumea nu l-a cunoscut" (Ioan 1, 10), pentru că „lumina cea curată a cunoaşterii dumnezeirii" nu strălucise încă în inimile noastre „ca să strălucească cunoştinţa slavei lui Dumnezeu pe faţa lui Hristos" (II Cor. 4, 6), este arătat lumii ca fiind „Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridica păcatul lumii" (Ioan 1, 29), dar şi Cel care va boteza „cu Duh Sfînt şi cu foc" (Matei 3, 11).

Iar „credinţa fiind din auzire" (Rom. 10, 17), mai mult decît glasul omenesc ne cutremură spre încredinţare cel dumnezeiesc, „glasul Domnului peste ape", „glasul Părintelui" ce mărturiseşte: „Acesta este Fiul Meu cel iubit întru care am binevoit" (Matei 3, 17). Cuvîntul Dumnezeiesc, ce răsună peste ape ca în primele zile ale Creaţiei, se întîlneşte cu atît de slaba putinţă a priceperii cuvîntului omenesc, în mărturisirea Cuvîntului Întrupat.

Dar „firea apelor se sfinţeşte" şi apele care cîndva fuseseră „spre pierderea a toate, în potopul cel nimicitor" acum îneacă păcatul şi ne curăţeşte de orbirea ce ne împiedică să vedem „Lumina lumii" (Ioan 8, 12), pe Domnul. Sf. Ioan, Înaintemergătorul, „sfeşnicul Luminii" (din Canonul Praznicului), care nu o pune pe Aceasta sub obroc (Matei 5, 15), „se cutremură grăind: Cum va lumina sfeşnicul pe Lumină?" Căci iată, „Cel ce nu ştie de păcat vine luînd chip de rob şi cerînd botez, botez de rob" (din Sfinţirea cea Mare a Apei).

O descoperire a *Dumnezeirii* a trebuit să fie, atît cît este cu putinţă, deplină, la ea participînd toate Persoanele Sfintei Treimi. Şi Sfîntul Duh, Mîngîietorul, care mai apoi s-a arătat în limbi ca de foc asupra Apostolilor, acum, la Botezul Domnului, „s-a coborît... peste El (Fiul Cel Întrupat) *în chip trupesc*, ca un porumbel" — după cum spune Sf. Evanghelist Luca.

Însă în această sărbătoare a Arătării, a Descoperirii Domnului, să nu ne ispitească gîndul sacrileg al „cuprinderii" şi epuizării Tainei dumnezeieşti în vreun „sertăraş" al minţii noastre. „Duhul Adevărului, care călăuzeşte la tot adevărul" (In. 16, 13), este „Domnul de viaţă făcătorul", ce „face viu" (II Cor. 3, 6) şi Taina este Revelaţie neîncetată, vie, veşnică — deşi deplină şi desăvîrşită. Cînd Sf. Ioan vorbeşte despre „Cel căruia nu sînt vrednic să-i dezleg cureaua încălţămintei" (Ioan 1, 27), despre „Hristos, a Cărui curea, adică (înseamnă) *unirea Cuvîntului cea cu noi*, Înaintemergătorul ne învaţă că pe aceasta *nu este lesne a o dezlega*" (din Canonul Praznicului).

„Cu dreaptă credinţă să alergăm, cu osîrdie, la izvoarele cele preacurate... şi să vedem pe Cuvîntul..., Cel ce ne pune înainte apa dumnezeieştii înseţări, care curăţeşte cu blîndeţe boala lumii" (din Canonul Praznicului).

„Arătatu-Te-ai astăzi lumii, şi lumina Ta, Doamne, s-a însemnat peste noi, care cu cunoştinţă te lăudăm. Venit-ai şi te-ai arătat, Lumina cea neapropiată" (Condacul Praznicului).

Pr. Vasile Grăjdian

49645

Act Patriarhal şi Sinodal

al Patriarhiei Române, privind reactivarea Mitropoliei Basarabiei, autonomă şi de stil vechi, cu reşedinţa în Chişinău

Luminată de Sfîntul Duh, Duhul Adevărului, al Libertăţii şi al Comuniunii (Ioan 15, 26; 2 Corinteni 3, 17; Efeseni 4, 3), Biserica Ortodoxă Română, „Mama spirituală a poporului român", răspunde cu părintească şi frăţească dragoste dorinţei sfinte a fraţilor noştri de peste Prut şi cererii scrise, din 14 septembrie 1992, a Adunării eparhiale de constituire, prezidată de Prea Sfinţitul Episcop PETRU şi compusă din reprezentanţii preoţilor şi mirenilor dreptmăritori români din Republica Moldova, ca tradiţionala Mitropolie Ortodoxă a Basarabiei să-şi reia activitatea sub oblăduirea canonică şi cu binecuvîntarea Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, mai ales că acesta n-a recunoscut niciodată desfiinţarea Mitropoliei Basarabiei.

Urmînd hotărîrilor sinodale ale Bisericii Ortodoxe Române din 24 septembrie, 27 noiembrie şi din 19 decembrie 1992, Patriarhia Română binecuvîntează reactivarea Mitropoliei Basarabiei de stil vechi din Republica Moldova ca Mitropolie autonomă sub oblăduirea sa canonică; confirmă adunarea ei eparhială constituită şi pe Prea Sfinţitul Episcop PETRU de Bălţi ca Locţiitor de Mitropolit al Basarabiei, pînă la alegerea statutară a titularului. Astfel, Prea Sfinţitul Episcop PETRU de Bălţi, locţiitor de Mitropolit al Basarabiei, devine membru al Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

De asemenea, toţi clericii şi păstoriţii lor care sînt deja sau care vor deveni membri ai Mitropoliei Basarabiei de sub oblăduirea canonică a Patriarhiei Române sînt clerici canonici şi credincioşi binecuvîntaţi, şi ca atare, orice sancţiune disciplinară bisericească îndreptată împotriva lor, pe motivul apartenenţei la Mitropolia Basarabiei, este considerată nulă şi neavenită.

Prin reactivarea Mitropoliei Basarabiei se săvîrşeşte astăzi un act sfînt de adevăr şi de dreptate, care reîntregeşte plinătatea comuniunii de credinţă strămoşească şi simţire românească, în acest an al mîntuirii 1992, cînd a fost proclamat sfînt Ştefan cel Mare, neînfricatul ocrotitor al întregii Moldove.

Sfînta Mitropolie Ortodoxă a Basarabiei care şi-a reluat activitatea este o Mitropolie autonomă, cu Statut propriu, condusă de un sinod mitropolitan, avînd în frunte un mitropolit, iar fiecare eparhie componentă are propria sa Adunare eparhială. Mitropolitul şi Sinodul său au toate drepturile prevăzute de Statutul propriu, de sfintele canoane şi de Statutul Bisericii Ortodoxe Române. Ca urmare, în libertate, Mi-

(Continuare în pag. a 2-a)

† TEOCTIST
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Sanctitatea Voastră

Aflîndu-ne în bucuria marii sărbători a Naşterii Domnului şi în preajma Anului Nou 1993, trimit Sanctităţii Voastre, cu aceste prilejuri, cele mai bune sentimente şi frăţească îmbrăţişare în Hristos Domnul, temeiul credinţei şi unităţii noastre ortodoxe.

Am reflectat îndelung şi am studiat cu atenţie ultima scrisoare pe care Sanctitatea Voastră mi-aţi trimis-o în legătură cu problema Bisericii româneşti din Republica Moldova, despre care, de altfel, discutasem încă la 15 martie 1992, la Constantinopol, cu prilejul întîlnirii noastre de acolo.

Istoria nu stă pe loc şi Dumnezeu intervine întotdeauna în dirijarea mersului ei, cînd crede că acest lucru este necesar, spre a se îndrepta toate potrivit adevărului şi dreptăţii. Aşa s-a făcut că a dat bunul Dumnezeu ca şi vechiul pămînt românesc al Moldovei, ca şi alte părţi cu identitate proprie ale lumii Europei răsăritene, să-şi recapete libertatea, independenţa şi suveranitatea. Aceasta, aşa cum am prevăzut în discuţiile noastre, la Constantinopol, a antrenat după sine şi cele mai fireşti consecinţe pe linie religioasă.

În ultima scrisoare Sanctitatea Voastră, luînd în considerare cu înţelepciune situaţia, aţi spus că poporul lui Dumnezeu va hotărî el însuşi asupra vieţii lui bisericeşti şi spirituale, în noile circumstanţe în care istoria a hotărît să-i dea dreptul firesc şi elementar să aleagă. Căci, în trecut, datorită unor determinări politice străine, care i-au hotărît destinul fără să-l întrebe, şi fără ca aceste determinări să răspundă criteriilor de dreptate şi dreptului naţiunilor la libertate,

(continuare în pag. a 2-a)

† TEOCTIST
PATRIARHUL ROMÂNIEI
ŞI
PREŞEDINTE AL SFÎNTULUI SINOD AL
BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

MIHAI EMINESCU

Fiecare om poartă în el sîmburii de fericire sau de nefericire. Trebuie declanşat numai unul dintre ei, fie de complicatele funcţiuni ale fiziculuі, fie de cele mai intime resorturi ale psihicului. Colaborează unul cu altul. Psihicul, fără organul lui de exprimare, creierul, rămîne mut, orb şi surd. Ceea ce a fost un mecanism perfect se dereglează ca un ceasornic ale cărui arătătoare încep a se învîrti fără noimă. Mişcarea aceasta se produce şi ea în timp, dar nu mai este reglată. Undeva, o mică rotiţă nu mai funcţionează, după rînduiala ei stabilită.

Mai mult decît oricare mecanism, şi omul este bîntuit de dereglări ale psihicului. Moirele antice erau atrase, după concepţia antică, mai ales de oamenii invidiaţi de zei. Ele nu suportau concurenţa acelor exemplare umane a căror minte periclita tainele. Nu-i răbdau nici pe acei a căror frumuseţe se apropia de desăvîrşirea lui Apollon, a lui Adonis sau a Afroditei. Cînd mai multe daruri se întîlneau în acelaşi om, primejdia era cu atît mai mare. Cel puţin aceasta era concepţia antică despre oamenii înţelepţi şi frumoşi. Nu căutăm o filiaţie directă a acestui destin, stabilit de zei, la poetul nostru naţional Mihai Eminescu, dar gîndul ne fuge la cei, parcă, nerăbdaţi de zei, ca altădată, cărora li s-a luat darul cel mai de preţ cu care ei alcătuiau o lume nouă: mintea lui Mihai Eminescu, mîna lui Ştefan Luchian şi a lui Grigoraş Dinicu, văzul lui Nicolae Grigorescu, viaţa lui Nicolae Iorga, auzul lui Ludwig van Beethoven. Miracolele gîndului, culorilor şi sunetelor nu se lăsau stăpînite în întregime de oameni, fiind rezervaţii inalienabile ale zeilor sau, mai corect spus, ale celor care se ridicau deasupra semenilor lor.

Lui Mihai Eminescu i s-a lăsat foarte puţin timp, pentru a ne dărui toate gîndurile minţii sale geniale. Cam de la 16 ani pînă în dogoritorul iunie al anului 1883, nu sunt decît vreo 17 ani, foarte puţini pentru cine ar dori să se realizeze, foarte mulţi pentru munca titanică a geniului, cu neputinţă dacă am vrea să-i evaluăm pe cei pe care i-ar mai fi trăit în condiţiile normale ale altor scriitori români longevivi. Universul eminescian se refuză unui sondaj într-o proble-

(continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. univ. Dr. Petru Rezuş

La sărbătorirea TELEGRAFULUI ROMÂN

După ce înfiinţase la Sibiu, în 1850, cu cheltuieli personale, tipografia eparhială, cum se numeşte astăzi, complet modernizată la ora actuală, şi după ce în 1852 scosese Calendarul, Îndrumătorul nostru bisericesc de astăzi, în 3 ianuarie 1853 marele mitropolit Andrei Şaguna dădea la lumină şi trimitea în casele fiilor săi duhovniceşti primul număr al venerabilei noastre gazete: „Telegraful Român".

În „Prenumeraţiunea", care, după obiceiul vremii, anunţa în decembrie 1852 apariţia gazetei, pururea pomenitul ei ctitor arătă că, cu toate că era supus atîtor apăsări, „românul a ajuns astăzi în stare de a cunoaşte că gazeta şi pentru dînsul este o lipsă din cele mai simţite, cetirea ei o trebuinţă ca pîinea de toate zilele şi învăţătura ce ea cuprinde, o şcoală bogată pentru folosul şi viaţa practică a sa", realităţi pe care avîndu-le în vedere marele mitropolit trasa Telegrafului Român îndatorirea de a „contribui la învăţătura şi folosul poporului român". „Tendinţa (scopul n.n.) acestei gazete — se spune mai explicit în aceeaşi Prenumeraţiune — va fi: a împărtăşi poporului român din politică, industrie, comerţ şi literatură, idei şi cunoştinţe practice potrivite cu timpul şi amăsurate trebuinţelor lui; ... a da direcţiune spiritului lui către tot ce contribuie la înaintarea şi dezvoltarea sa; a-l învăţa ca să-şi cunoască poziţiunea şi drepturile ce sînt asigurate în stat".

La acest popas aniversar se poate afirma răspicat că Telegraful Român s-a achitat şi continuă să se achite cît se poate de onorabil de nobila misiune pe care ctitorul său i-a încredinţat-o. S-au scris multe articole despre această publicaţie, dar o carte care să analizeze mai amănunţit imensul material luminător pe care Telegraful Român l-a dus în casele cititorilor săi încă nu s-a scris. Nădăjduim ca ea să-şi găsească ostenitorul într-un viitor cît mai apropiat. Vom vedea atunci că cu adevărat Telegraful Român a cuprins în paginile sale toate problemele majore ale poporului nostru, toate frămîntările sale, cît şi din bucuriile sale, gînduri ale marilor noştri bărbaţi de stat, ale poeţilor şi scriitorilor români din toate provinciile, aparţinători şi altor neamuri; sînt încrestate în paginile sale momentele mai importante din istoria noastră, ca şi multe lumini care au ajutat la emanciparea cititorilor săi, la cultivarea ideii de unitate a neamului nostru, la afirmarea sa în lume.

Este acum momentul să subliniem că Telegraful Român a fost singura foaie religioasă a Bisericii noastre, care, poate datorită vîrstei sale, a continuat să apară, a fost lăsată să apară şi în anii regimului marxist ateu, ducînd în parohiilor noastre, căci numai în biserică putea fi distribuit, acelaşi mesaj evanghelic de încredere în Dumnezeu şi în purtarea Sa de grijă faţă de noi, de cultivare a virtuţilor noastre străbune, ca şi al dragostei faţă de plaiurile părinteşti.

Atît sub stăpînirea austro-ungară, cît şi în anii dictaturii atee, redactorii ei au avut desigur multe oprelişti şi, adesea, grele neajunsuri, chiar şi închisoare, trebuind să vîslească cu mare grijă printre multele Scylle şi Charybde, pentru ca ziarul totuşi să apară, fără să-şi stîrbească identitatea şi demnitatea şi spre a fi cît mai spre zidirea cititorilor săi. Unii dintre abonaţi însă ştiau să citească şi printre rînduri, aşa cum îmbucurător ne-au mărturist mai ales după Revoluţia română din decembrie 1989. Nu era permis de pildă să se vorbească în paginile sale de copii şi tineret, pentru a se crea impresia că ei nu mai au nimic comun cu credinţa în Dumnezeu şi cu Biserica.

Cu toate acestea „Telegraful Român" era foarte solicitat, tirajele aprobate fiind mereu mult sub cerinţe şi destul de mici. Aşa se face că, în anii dictaturii, în multe parohii de-ale noastre s-au creat adevărate cercuri de citire a Telegrafului Român, inclusiv Duminica cînd sătenii după slujba de la biserică ies la poartă, şi chiar în cadrul unor cercuri studenţeşti, cum s-a întîmplat la Universitatea din Timişoara.

Cîteva din multele ecouri primite la redacţie sînt credem, cît se poate de grăitoare. „Cuvintele din Telegraful Român răspîndesc ştiinţă, raze de lumină care hrănesc sufletul însetat după cuvîntul sfînt. El aduce în casă dragostea, pliveşte din sufletul credincioşilor invidia, vorbele deşarte şi egoismul" — ne scria cititorul Gavril Podar din Cluj-Napoca. „În foaia religioasă, „Telegraful Român", am găsit o comoară de învăţături bune şi sfaturi duhovniceşti folositoare pentru suflet şi trup" — mărturisea într-o scrisoare cititorul C. Grigore din Fălticeni. „Telegraful Român oferă cititorilor săi o lectură ziditoare de suflet de o nelăgăduită însemnătate" — arăta şi preotul Gh. Beşchea din Ploieşti. „Sînt preot tînăr şi apreciez articolele pe care le cuprinde acest ziar, ca folositoare pentru activitatea pastorală" — scria conducătorul oficiului parohial Sulija, jud. Suceava. „Doresc să primesc regulat această foaie, care îmi face mare bucurie" — ne scria şi dl. pastor ev. lut. Funk Andreas din Criş-Mureş.

Telegraful Român avea la un moment dat aproape 2000 de abonaţi şi peste hotare, unii dintre ei scriindu-ne de asemenea încurajator. „Atît mama cît şi eu vă mulţumesc mult pentru interesantele

(continuare în pag. a 2-a)

R.

Doamne, vie împărăţia Ta!

De cînd a intrat păcatul în lume, inima omului este un cîmp de bătaie. Aici se dă lupta între bine şi rău, între împărăţia luminii şi împărăţia întunericului, pentru că aici mai întîi se face alegerea şi se ia hotărîrea de a sluji lui Dumnezeu sau Mamonei.

Dar nu numai inima omului, ci şi toată istoria omenirii este luptă între puterile binelui şi ale răului, între puterile luminii şi ale întunericului. Învoluburarea acestei lupte, pe viaţă şi pe moarte, a ajuns parcă, în acest secol, la culme. Niciodată Satana, cu Antihrist şi cu toţi slujitorii lui, nu au suflat atîta ură între oameni şi atîta hulă împotriva lui Dumnezeu, ca în secolul nostru al XX-lea. Cum să înţelegem altfel mulţimea fărădelegilor şi a nenorocirilor, ce sînt războaiele şi uciderile, minciunile şi înjurăturile dintre oameni, decît semne

(continuare în pag. a 2-a)

Prot. Dr. Ilarion V. Felea

Colind pentru România

Cinci surori dintr-o tulpină
Strălucesc pe-acest tărîm.
Mamă le-a fost o regină.
Tatăl împărat la Rîm.
Leagăn dac şi cuib de moţi
Avu parte de furtună,
De eroi, de cruci, de roţi,
Ţara Dunării albastre
Dost-a Europei Zid.
Înălţînd jertfe spre astre
A învins pe Baiazid.
Ţara Zimbrilor cu soare,
Cu cetăţi, cu mănăstiri
Trage-n zi de sărbătoare
Clopotul pentru martiri.
Ţara Nistrului — tu poartă
De întrare în Apus
Ţi-a fost încrustată-n soartă
Învierea lui Iisus.
Ţară dulce Bucovină
Din tot sufletul te cînt,
Că-n frumoasa ta grădină
Doarme Voievodul Sfînt.
Ţară mamă România
Ne-a născut pe-acest pămînt.
Tuturor Ortodoxia
Ne-a dat tot ce-avem mai sfînt.

Pr. Traian Rusu-Şirianu

Act Patriarhal şi Sinodal

(Urmare din pag. 1)

tropolitul şi ceilalţi arhierei ai sinodului mitropolitan al Basarabiei, fără vreo confirmare superioară, vor numi şi hirotoni diaconi şi preoţi, vor rîndui protopopi şi vor institui stareţi şi stareţe, egumeni şi egumene în sfintele mînăstiri şi schituri din Mitropolia Basarabiei. De asemenea, Ierarhii Mitropoliei Basarabiei vor acorda distincţii şi ranguri clericilor şi mirenilor din eparhiile lor.

Preoţii şi diaconii vor pomeni la sfintele slujbe doar pe arhiereii lor eparhioţi. Episcopii eparhioţi sufragani vor pomeni doar pe mitropolitul Basarabiei, iar mitropolitul Basarabiei va pomeni la slujbe pe nume pe Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Toţi arhiereii canonici ai Mitropoliei Basarabiei sînt membri deplini ai Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române şi se bucură de toate drepturile şi de toată cinstirea ca şi ceilalţi membri ai Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Mitropolitul Basarabiei va avea tradiţionalul loc de cinste în rîndul membrilor Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Fiecare arhiereu eparhiot al Mitropoliei Basarabiei sfinţeşte şi semnează antimise pentru bisericile din eparhia sa şi adresează scrisori pastorale de Sfintele Sărbători şi cu alte prilejuri clerului şi credincioşilor pe care-i păstoreşte.

Mitropolia Basarabiei are dreptul să urmeze calendarul de stil vechi, iar clericii ei îşi păstrează toate rangurile şi distincţiile pe care le au.

În grija sa părintească şi frăţească faţă de Mitropolia Basarabiei, Patriarhia Română nu percepe nici un fel de contribuţii financiare din partea Mitropoliei Basarabiei, ci dimpotrivă, la cererea ei, o va sprijini în activitatea sa pastorală şi educativă.

Reactivarea Mitropoliei Basarabiei ca mitropolie autonomă, sub oblăduirea Patriarhiei Române şi în comuniune frăţească nemijlocită cu Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, a fost prevăzută şi, ca atare, abordată în convorbirile dintre Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST al României şi Prea Fericitul Părinte Patriarh ALEXEI al II-lea al Moscovei şi a toată Rusia, cu prilejul întîlnirilor Patriarhilor şi Întîistătătorilor Bisericilor Ortodoxe surori, la Constantinopol/Istambul, în 15 martie 1992. Prin urmare, ca mamă spirituală a tuturor românilor ortodocşi, Patriarhia Neamului săvîrşeşte azi, cu răspunderea pe care o are în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor, un act reparator de adevăr şi dreptate istorică, precum şi o lucrare pastorală şi misionară, dorind, în acelaşi timp, să menţină relaţii frăţeşti şi de conlucrare cu toate Bisericile Ortodoxe surori, inclusiv cu Patriarhia Moscovei şi a toată Rusia. Nădăjduim că ajutorul şi grija noastră părintească faţă de Mitropolia Basarabiei vor contribui şi mai mult la apărarea şi întărirea credinţei ortodoxe în faţa prozelitismului sectar şi eterodox din zilele noastre, îndreptat azi atît de cumplit împotriva Ortodoxiei din toată Europa răsăriteană.

De aceea, vom aduce la cunoştinţa tuturor Bisericilor Ortodoxe surori actul sfînt de grijă părintească şi de comuniune frăţească pe care Patriarhia Română îl săvîrşeşte faţă de Mitropolia Basarabiei din Republica Moldova.

Cu smerenie şi bucurie, rugăm pe Dumnezeu Tatăl, Fiul şi Duhul Sfînt şi pe toţi Sfinţii să ocrotească şi să binecuvinteze Mitropolia Basarabiei, ca lucrarea ei creştinească să fie spre slava lui Dumnezeu şi mîntuirea fraţilor noştri clerici şi credincioşi iubitori de Hristos.

Dat în anul mîntuirii 1992, luna decembrie, ziua nouăsprezece, în reşedinţa Patriarhiei Române din Bucureşti.

(urmează semnăturile celorlalţi membri ai Sfîntului Sinod)

Sanctitatea Voastră

(Urmare din pag. 1)

poporul lui Dumnezeu nu s-a putut exprima şi a trăit sub împilare, sub interzicerea unor drepturi fundamentale, precum folosirea limbii proprii, a credinţei proprii, a obiceiurilor şi a propriei răspunderi pentru istoria sa.

Nu am dori să intrăm în amănunte în legătură cu acestea şi nici să ne lansăm în polemici istorice, deoarece problema Moldovei nu comportă nici un fel de aspecte care să necesite argumentări. Totul e limpede. Basarabia a fost din cea mai adîncă vechime parte a Moldovei mari, pămînt şi populaţie românească. Dacă uneori, în mai lungi sau mai scurte perioade, accidente istorice nedrepte au cotropit-o, astfel de accidente nu crează nici un fel de drepturi şi ele, iată, se reglementează de către providenţă, în sensul lor istoric originar.

Cît priveşte voinţa poporului lui Dumnezeu, la care se referea scrisoarea Sanctităţii Voastre, şi ea se manifestă, cînd o poate face. Adevărul şi dreptatea rămîn întotdeauna vii în conştiinţe şi izbucnesc la suprafaţă ori de cîte ori o pot face.

În toate lucrează voia şi harul lui Dumnezeu.

Aşa s-a făcut că — precum am prevăzut şi noi la Constantinopol poporul lui Dumnezeu din Republica Moldova s-a regrupat duhovniceşte după declararea independenţei şi suveranităţii statului Moldova, şi a decis să-şi reactiveze vechea Mitropolie a Basarabiei, sub oblăduirea canonică a Bisericii Mame, Biserica Ortodoxă Română. Şi-a constituit Adunare Eparhială, Consiliu Eparhial şi toate celelalte organe de funcţionare, după ce în 10 circumscripţii electorale s-au ales deputaţi eparhiali şi au propus şi un Locţiitor de Mitropolit, pînă la alegerea lui, potrivit cu normele canonice şi tradiţionale ale Bisericii Ortodoxe Române.

O delegaţie aceăuită din deputaţi bisericeşti, clerici şi mireni, în frunte cu Episcopul Bălţilor, P.S. PETRU, s-a prezentat la Patriarhia Română, în ziua de 19 decembrie 1992 şi, în faţa Sfîntului Sinod, a prezentat documente valabile, nenumărate cereri ale preoţilor şi comunităţilor ortodoxe din Republică, de a se lua act de hotărîrea lor de a relua viaţa Mitropoliei Basarabiei, întreruptă abuziv în 1944 şi de a o lua, aşa cum a fost, pe ea şi pe ierarhii, preoţii şi credincioşii ei sub aripa Bisericii Mame, ceea ce Sfîntul nostru Sinod a şi făcut.

Acestea le aducem la cunoştinţa Sanctităţii Voastre, ca să ne bucurăm cu toţii de „anul bunătăţii Domnului" şi de restabilirea dreptăţii şi a vieţii normale a poporului românesc din Republica suverană Moldova.

Vă încredinţăm de dragostea noastră cea din totdeauna şi vă facem urări de sănătate şi viaţă lungă, şi trimitem aceleaşi frumoase gînduri tuturor membrilor Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse.

În anexă vă trimitem şi ACTUL SINODAL ŞI PATRIARHAL AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE *prin care am reglementat problema.*

Am anunţat despre aceasta şi toate Bisericile ortodoxe surori.

Al Sanctităţii Voastre, în rugăciune şi comuniune în Hristos Domnul.

SANCTITĂŢII SALE
PATRIARHULUI ALEXEI AL II-LEA AL MOSCOVEI ŞI A TOATĂ RUSIA

SĂRBĂTOARE LA CĂMINUL DE BĂTRÎNI Nr. 1 SIBIU

24 decembrie 1992: Zi de referinţă şi de neuitat pentru vîrstnicii locatari ai străvechiului „Cămin de bătrîni nr. 1" din Sibiu.

La orele 14,00, înalt Prea Sfinţitul Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, însoţit de P. Cuv. arhid. Visarion Băltat, secretar eparhial, împreună cu cîţiva preoţi, a sfinţit noua capelă „Adormirea Maicii Domnului", din incinta Azilului.

Ceremonia înălţătoare a umplut pînă la refuz spaţiul. După terminarea slujbei, s-a prezentat un program de cîntece religioase, recitări şi colinde, program susţinut de reprezentanţii celor trei vîrste fundamentale ale vieţii: copii-elevi, tineri-studenţi teologi, şi vîrstnici ai Azilului. Emoţiile au fost simţite reciproc de toată suflarea, mai ales la audierea versurilor compuse de pensionara Maria Gruncă, originară din satul Fofeldea, jud. Sibiu, poezia care a răscolit profund şi care se intitulează: „Cîntecul satului". Aceleaşi sentimente calde le-a transmis fostul student al „Sorbonei", în urmă cu cîteva decenii, octogenarul de azi, profesor Laurenţiu Mîndrea.

Î.P.S. Antonie s-a întreţinut apoi timp de o oră şi jumătate cu cei prezenţi în capelă, după care a vizitat saloanele cu bolnavii cronici-paralizaţi şi pavilionul cu saloanele celorlalţi vîrstnici. Tuturor Î.P.S. Sa a împărţit iconiţe, pungi cu daruri, dar mai ales însufleţitoare cuvinte de mîngîiere părintească. Aceste imagini înduioşătoare alcătuiesc un tablou unic pe care îl vor păstra în memorie toţi cei ce au trăit evenimentul din Ajunul Naşterii Domnului.

Au participat din partea organizaţiei caritative „Diakonisches Werk", d-na Gherlinde Gabler, iar din partea Bisericii Evanghelice, C.A. dl. pastor Schullerus. Din partea asociaţiei „CRISTIANA", d-ra educatoare Monica, împreună cu un grup de copii.

Pr. Trifan Ioan

Apărarea credinţei, cultură şi istorie în „Telegraful Român"

(Urmare din pag. 1)

dar n-aş pune mîna în foc că n-a stat undeva de-o parte, să-l vadă trecînd. Să-l vadă!

În „Telegraful român" găsim prezentă Ţara Românească, Moldova, Basarabia înecată de ruşi, dar mai găsim ceva care ar trebui să constituie o lecţie şi pentru noi cei de azi. Nu trebuie să ne uităm ...raţii, ori unde ar fi ei. De Basarabia nici nu mai vorbim. Ir mile noastre sînt acolo. Dar în „foaia" de la Sibiu vom găsi extrem de multe referiri la românii din sudul Dunării. Nu era fără semnificaţie faptul acestor referiri. Voia să ţină treaz sentimentul de frate dintre toţi cei risipiţi între alte graniţe, pe văi acum străine de noi, în munţi, între popoare care vor să-i înghită, să-i deznaţionalizeze. „Telegraful român", dînd mereu ştiri despre ei, atrăgea atenţia că nu-s uitaţi, şi mai încerca să tempereze şi zelul asimilator al altora.

„Telegraful român" a fost *ziar de cultură şi istorie românească*. Promova valorile transilvane pentru cei de dincolo de munţi, şi valorile de dincolo de munţi, pentru cei din Transilvania. Lucra pentru o permanentă omogenizare culturală. Oare care scriitor mare, naţional, de dincolo de munţi, n-a fost prezent în paginile „Telegrafului"? Şi care ardelean n-a fost proiectat în conştiinţele celor de peste munţi, ca să le arate acelora cît de mult se simte, şi se cîntă, şi se scrie românește în Transilvania?

„Foaia" sibiană a făcut întotdeauna istorie adevărată. A ţinut trează, vie, conştiinţa românească de pe aceste meleaguri adînc lovite de suferinţe, de nedreptăţi, de silnice încercări de deznaţionalizare prin toate mijloacele. A luptat împotriva tuturor legilor de maghiarizare. A afirmat drepturile istorice ale românilor asupra pămîntului lor, şi uneori cu mari riscuri, dar niciodată cu renunţarea la dreptate şi adevăr.

„Telegraful român" a fost *organ de educaţie a conştiinţelor*, cu timp şi fără timp. A apărat credinţa strămoşească, atunci cînd se dorea ca prin uciderea ei să se ucidă simţămintele de neam. În el a fost mereu prezent Şaguna şi ultimul român din cea mai ascunsă văgăună de munte.

Chiar în epoca de tristă amintire, sub dictatura ateistă, „Telegraful român" a rămas o citadelă puternică, în care au prevalat temele dedicate apărării credinţei şi temele istorice, menite să păstreze vie conştiinţa românească, tradiţiile, speranţa. Acestea au fost elementele principale ale conţinutului „foii". La un moment dat abonaţii crescuseră de la cîteva mii, la peste 14.000, ceea ce nu era puţin lucru, mai ales cînd oficial se ştia numai de 2—4000 de exemplare de fiecare număr.

„Telegraful român" şi-a revalorificat în aceste vremuri, pomenite mai sus, experienţa de dinainte de 1918, cînd a izbutit să existe şi să spună ceea ce avea de spus, în ciuda ocupanţilor şi împotriva lor. Căci pînă în 1989 şi el a fost „sub ocupaţie", internă, e drept, dar nu mai puţin ocupaţie. Cîtă luptă n-a avut de dus, cu o cenzură niciodată desfiinţată!

Continuitatea „Telegrafului român" din 1853 încoace, lupta lui, a fost lupta pentru continuitatea românească şi ortodoxă, printre străinii din afară şi cei dinlăuntru. Se cuvine să-l privim ca pe un *monument viu*, tînăr peste ani şi fără vîrstă. Să ni-l chemăm în case şi în inimi să ne străduim să semene mereu cu gîndul şi simţămintele ctitorului: Andrei Şaguna. Căci iată, în curînd se va împlini, tot în anul acesta, o cifră rotundă şi de la trecerea la cele veşnice a omului celui mare al Transilvaniei: 120 de ani! Şaguna a vegheat, aşadar, asupra „Telegrafului român", 20 de ani. Se zice că nici un număr nu ieşea, înainte de a fi văzut de dînsul. L-a iubit.

Să-l iubim şi noi!

La sărbătorirea Telegrafului Român

(urmare din pag. I-a)

numere ale ziarului „Telegraful Român". E cît se poate de frumos scris şi încălzeşte o inimă care iubeşte România" — scria abonata Cristina Crişan din Suedia. „Schimbînd locuinţa, ţin să vă comunic noua mea adresă cu rugămintea să-mi trimiteţi revista Telegraful Român. Sînt aşa de fericită cînd aflu prin Dvs. veşti foarte scumpe pentru mine despre religia mea ortodoxă şi Biserica ei. Mă simt mai aproape de lumea mea şi religia ei, cînd aflu veşti din ţară" — ne scria Sylvia Palmieri din Milano — Italia, demn de reţinut fiind şi următoarele mărturisiri venite de la cîţiva cititori din Australia: „Ea — rev. Tel. Român — ne ţine aprinsă dragostea de patrie, credinţa şi tradiţiile strămoşeşti, flacăra inimii pentru graiul românesc" (E. Scaete); „Sînt român născut în Jugoslavia şi cunosc ce rol însemnat a jucat această revistă pentru unitatea românilor din Transilvania şi Banat. Astăzi, pentru noi care sîntem despărţiţi de ţară, Telegraful Român constituie o avangardă, o chemare la unire spre a nu pieri ca naţie înghiţiţi de străinătate, spre a fi cu ţara, locul plămădirii noastre" (M. Cibescu — Melbourne); „Este o revistă competentă, complexă şi la obiect, satisfăcînd orice pretenţii, cu frumoase înrîuriri asupra cititorului, constructivă şi de un real folos pentru zidirea sufletului românesc în afara ţării. Am toată consideraţia pentru redacţia ei, pentru cei ce scriu atît de frumos pe temă istorică, socială, bisericească sau naţională. O citesc cu multă plăcere" — ne scria şi dl. Gh. Pantilimon-junior din Geelong (Australia).

Am fi bucuroşi dacă Radio-Televiziunea Română ar fi mai ospitalieră cu această publicaţie, aducînd-o mai des în atenţie obştească, atît pentru cuprinsul său, cît şi pentru cultura generală a tinerilor noştri.

La un asemenea popas un gînd cald de cinstire şi recunoştinţă credem că este potrivit să îndreptăm nu numai către ctitor şi colaboratori, ci şi către toţi tipografii, culegători manuali de altă dată şi mecanici de astăzi, maşiniştii tipăritori, puitoare şi împăturitoare, către cei ce au lucrat în cadrul administraţiei, la expediţia ziarului, către dactilografi ori dactilografe şi desigur către toţi redactorii responsabili ai Telegrafului Român.

Telegraful Român duce şi acum cu stăruinţă aceeaşi sănătoasă hrană sufletească, de zidire creştinească şi românească, pentru toţi cei ce zăbovesc cu gînd bun asupra paginilor sale, răspunsuri la multele şi marile frămîntări ale anilor noştri, informaţii din viaţa Bisericii Ortodoxe şi a altor Biserici, gînduri de înfrăţire, de respect reciproc între oameni şi popoare, îmbold şi putere în lupta împotriva păcatului, a răului de orice fel şi alte multiple lumini, aşa cum a fost dorinţa ctitorului său.

Fie deci ca împlinirea a 140 de ani de apariţie neîntreruptă să însemneze pentru mult prejuita noastră gazetă prilej de dobîndire de noi puteri în lucrarea nobilă pe care o are de împlinit în viaţa Bisericii şi a vrednicului şi mult încercatului nostru popor.

Mihai Eminescu

(Urmare din pag. 1)

matică a viitorului său curmat de foarfecele Moirei Lachesis. Mii de aştri strălucitori evoluau pe orbitele lor în mintea sa. Se supunea unei munci enorme, iar *Luceafărul* dovedeşte stadiul suprem la care ajunsese gîndirea sa. Era o adevărată beatitudine efemeră a poetului, fiindcă-şi da seama de posibilităţile sale creatoare. După această capodoperă ar mai fi urmat altele. Unele aşteptau în lada lui. Eminescu nu avea nevoie de îndemnuri la muncă, iar subiectele îl solicitau, ziua şi noaptea, nedîndu-i răgazul liniştii totale pe care o rîvnea.

Fericirea şi nefericirea poetului interesează din ce în ce mai mult cititorii şi istoricii literari. Niciodată, opera nu va putea fi desprinsă de viaţă. Cea mai comodă soluţie este contestarea nefericirii şi alcătuirea unei fericiri iluzorii din ciclurile viselor sau din peripeţiile unei vieţi de mult pusă în adevărata sa lumină. Controversele asupra maladiei de care a suferit Eminescu mai persistă, fără a fi rezolvate definitiv. Oricum ar sta lucrurile este cert că nefericirea îl loveşte pe Mihai Eminescu, odată cu boala. Consecinţele sînt grave, fiindcă poetul afirmă „că nu mai poate fi fericit". Nici n-a mai putut fi, ci a fost, cît timp a trăit, un „mare nefericit", ca toţi cei conştienţi de boala lor.

Din acest moment intervine lupta continuă a poetului cu boala, determinînd şi structura sa spirituală. Mihai Eminescu a fost fericit pînă la vîrsta de 17—18 ani, după aceea visele lui de fericire s-au spulberat. Aici trebuie să căutăm motivarea multor atitudini ale poetului care nu se pot explica facil prin „boema" sa sau prin non-conformismul său. Nu s-a putut explica satisfăcător de ce nu s-a căsătorit Mihai Eminescu cu vreo fată de vîrsta lui, aşa cum doreau părinţii şi cum a făcut fratele Matei. Argumentele cu „Floarea albastră" sau cu dragostea lui tîrzie pentru Veronica Micle n-ar fi fost decisive, dacă tînărul s-ar fi hotărît pentru căsătorie. Dar adevărata piedică a fost boala.

Mihai Eminescu cu toate încercările unor istorici literari de a-l face fericit, întemeiaţi pe unele efemere euforii, a fost departe de această stare sufletească. Ne sunt mărturie poeziile sale. Poetul îşi intensifica munca pînă la marginile puterilor sale, cunoscînd apropierea unui sfîrşit inexorabil. Era tot timpul pe deplin conştient de ceea ce-l aşteaptă şi de preţuirea maximă a timpului. Scrisorile sale sunt o mărturie definitorie a acestei stări de spirit. El şi-a stăpînit suferinţele pînă la o adevărată disciplină: *„Nu credeam să-nvăţ a muri vreodată... Cînd deodată tu răsăreşti în cale-mi, / Suferinţă tu, dureros de dulce... (Odă).*

Fenomentul Eminescu, din punct de vedere psiho-fizic, *hic et nunc*, aparţine unui timp revolut care nu mai poate fi clintit din sedimentarea sa. Totul concura la dărîmarea minţii uriaşe a minunatului poet. Boala îşi desăvîrşeşte procesul ei lent, dar sigur. Apăruseră plăgile dureroase, mereu deschise, de pe picioare, însoţite de crunte dureri de cap şi de insomnii. Analiza creierului marelui bolnav de doctorul G. Marinescu constată şi „existenţa unei meningite, localizată în lobii anteriori". Numai Titu Maiorescu, informat de doctorul Wilhelm Kremnitz, îşi avertizase sora, pe Emilia Humpel, că Mihai Eminescu îşi va pierde minţile. A intervenit tragedia într-o vară secetoasă şi caniculară. Creierul poetului a cedat. De acum Moirele puteau fi mulţumite. Lachesis tăiase firul minţii geniale care sfida zeii. Nefericirea atinge gradul maxim în viaţa unui poet. Îi fusese răpită mintea.

Fusese atacat omul Eminescu şi dinlăuntru şi dinafară. Se năpustiseră asupra lui „oboseala, slăbiciunea, toate relele ce sunt într-un mod fatal legate de o mînă de pămînt; toate micile mizerii — a unui suflet chinuit" *(Scrisoarea I)*. Acestea deveniseră tovarăşele lui zilnice de viaţă şi-i aparţineau lui. Dinafară, se ridicaseră critici nechemaţi, ca Vasile Pogor, Iacob Negruzzi, Nicu Gane, influenţîndu-l pe Titu Maiorescu, cu o ureche mereu atentă la taclalele junimiştilor, ori fusese atacat violent de N. Xenopol, trădat de amicii lui apropiaţi şi complexat de dragostea acum totală pentru Veronica Micle. Grandilocventele întrebări stupide: Cum îl receptăm pe Eminescu sau lecţiile unor criticaştri, deşi se repetă, nu-şi mai au rostul. Există oameni împătimiţi care şi-au dăruit întreaga viaţă lui Eminescu, încercînd s-o curete de scoriile celor care s-au găsit mai apropiaţi sau mai îndepărtaţi de el. Mintea lui s-a mai zbătut la Sanatorul Şuţu, la Oberdöbling, la mănăstirea Neamţului, la Botoşani, la Odesa şi la Haly etc., pînă la 15/27 iunie 1889, deci încă 6 ani. Ceasornicul se dereglase. Poetul, care inaugurase cu *Venere şi Madonă* epoca modernă a poeziei române, obnubilat încerca să afle cvadratura cercului, scriind şiruri interminabile de cifre şi desenînd cercuri, îşi alcătuia genealogii fanteziste, ajungînd cu neamurile pînă la Alexandru cel Bun, se ocupa cu sanscrita sau îl traducea pe Augier. În mintea lui de altădată rămăseseră încă reminiscenţe care mai bulbuceau la suprafaţă. Era inutil ca Titu Maiorescu şi Alexandru Vlahuţă să se mai intereseze de produsele poetului. Boala îşi spusese cuvîntul definitiv, lovind centrul vital al gîndirii şi al creaţiei. Extraordinarul său creier îşi încetase existenţa lucidă în anul 1883.

A-l izola pe Mihai Eminescu, dintr-o falsă pudibonderie, de etapele vieţii sale nefericite, este o greşeală. A-l transforma într-un om fericit, cunoscîndu-se cele de mai sus, este o greşeală şi mai mare. Încercarea noastră de a explica nefericirea lui nu este, astfel, o impietate, ci un semn postum de compasiune şi de dragoste eternă care trec din suflet în suflet. Aşa să fie înţelese! Nimeni nu coboară valoarea geniului nostru naţional, dacă aduce un spor de cunoştinţe din anii grei ai poetului. Mihai Eminescu a fost cel mai nefericit om al pămîntului românesc, fiindcă a fost conştient de nefericirea sa. Numai aşa îl vom iubi şi mai mult pe Mihai Eminescu, care rămîne etalonul de aur al unui popor minunat în istoria omenirii.

Doamne, vie Împărăţia Ta!

(Urmare din pag. 1)

triste ale depărtării de Dumnezeu.

Cînd Mîntuitorul Hristos a cercetat casa lui Lazăr din Betania, surorile lui — Marta şi Maria — L-au întîmpinat prin cuvintele: „Doamne, dacă ai fi fost aici, fratele nostru nu ar fi murit" (In. 11, 21.32). La fel putem spune despre toate relele, nenorocirile şi fărădelegile din lume, că unde ele se întîmplă, acolo nu este Dumnezeu. Dacă ar fi El acolo, ele nu s-ar întîmpla.

Dar cum? Dumnezeu nu este în tot locul de faţă? Ba da, El este, căci „împărăţia Lui peste toţi stăpîneşte" (Ps. 102, 19). De faţa Lui nu ne putem ascunde nici pe pămînt, nici în cer şi nici în iad (Ps. 138, 5.10). Dumnezeu nu este cu noi atunci cînd îi întoarcem spatele, aşa după cum lumina nu mai este cu noi cînd ne coborîm în adîncurile pămîntului. În schimb, Dumnezeu este de faţă, cu noi, totdeauna cînd umblăm în cărările Lui, totdeauna cînd facem voia Lui, totdeauna cînd nu păcătuim.

Nici nu este faptă mai frumoasă şi mai înălţătoare decît să trăim ca şi cînd am avea pe Dumnezeu totdeauna în faţă. N-ar mai fi ...oameni păcătoşi, dacă toţi şi-ar da seama că Dumnezeu e totdeauna şi pretutindeni de faţă; că ochiul lui Dumnezeu vede toate şi urechea Lui aude toate. O, şi cît este de mîngîietor şi binefăcător să putem simţi în tot locul şi în toată vremea că Dumnezeu este de faţă, ca să putem zice cu profetul: „În tot locul stăpînirii Lui, binecuvintează sufletul meu pe Domnul" (Ps. 102, 22).

Fericirea de-a avea şi de a simţi în inima noastră pe Dumnezeu o putem cîştiga numai dacă luptăm pentru împărăţia lui Dumnezeu şi trăim după poruncile Lui.

— „Împărăţia lui Dumnezeu nu stă însă în vorbe, ci în fapte" (I Cor. 4, 20). Cei ce nu fac faptele împărăţiei lui Dumnezeu sînt ameninţaţi să o piardă. „Pentru aceea vă spun că împărăţia lui Dumnezeu se va lua de la voi şi se va da neamului care va face roadele ei" (Matei 21, 43), care va trăi adică în pace, în dragoste, în adevăr, dreptate şi sfinţenie.

Mai presus de orice averi sau bogăţii pămînteşti, sîntem datori să ne agonisim mai întîi bunurile împărăţiei lui Dumnezeu, după cum şi Domnul Iisus Hristos ne porunceşte: „Căutaţi mai întîi împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui şi apoi toate celelalte se vor adăuga vouă" (Mt. 6, 33). Şi lucrurile pămînteşti sînt de trebuinţă şi de folos, dar numai după ce ne-am împăcat cu Dumnezeu şi am intrat sub aripile binecuvîntate ale împărăţiei Sale. Dacă alergăm numai după cele pămînteşti şi trecătoare, apoi iată unde ajungem: să ne ucidem unii pe alţii şi să nimicim unii altora tot ce avem.

Uruitul tancurilor, prăpădul bombelor şi sîngele războaielor ne vorbesc mai limpede decît orice glas despre datoria de a căuta mai întîi împărăţia lui Dumnezeu şi de a face roadele ei. Fără Dumnezeu, omenirea întreagă este ca un iad, în care popoarele se atacă, se sfîşie şi se omoară. Fără Dumnezeu, oamenii se depărtează singuri de izvorul vieţii fericite şi singuri se osîndesc în păcatele lor, precum şi scris este: „Nu vă amăgiţi: nici desfrînaţii, nici slujitorii idolilor, nici adulterii, nici malahienii, nici sodomiţii, nici furii, nici lacomii, nici beţivii, nici batjocoritorii, nici răpitorii nu vor moşteni împărăţia lui Dumnezeu" (I Cor. 6, 9—10).

Făgăduinţa fericirii, a păcii, a iubirii şi a unirii între oameni este dată numai pentru slujitorii şi ostaşii împărăţiei lui Dumnezeu. Toate împărăţiile pămîntului se pot dezbina, dărîma şi nimici. Puterile, fericirile şi plăcerile lor sînt trecătoare. Numai împărăţia lui Dumnezeu nu se poate dărîma. Cine ar şi putea să o răstoarne? Cine ar putea să ne oprească inimile să iubească pe Dumnezeu — sau pe Dumnezeu să ne iubească sufletele? Şi cine ar putea să ne împiedice inimile care doresc şi iubesc pe Dumnezeu să se apropie şi să se unească întreolaltă şi astfel să formeze o societate creştină, o Biserică sfîntă şi fără prihană? Nimeni şi nimic.

Din tot ce am arătat pînă aici despre împărăţia lui Dumnezeu, vedem că ea începe în inimă, cuprinde întreagă viaţa creştinilor de pe pămînt, — care luptă cu armele şi după legile ei, — şi sfîrşeşte în cer, cu viaţa şi fericirea veşnică.

Sfîntul Arhidiacon ŞTEFAN, întîiul Mucenic

Îndată, după mergerea la propovăduire a Sfinţilor Apostoli, înmulţindu--se numărul creştinilor, noi şi multiple sarcini s-au ivit pentru vestitorii Sfintei Evanghelii în lume. În faţa unei astfel de situaţii, soborul apostolilor a rămas „să stăruiască în rugăciune şi în predicarea Cuvîntului mîntuitor" (F. Ap. 6, 3), iar pentru slujirea meselor dragostei creştine, „agape", pentru împărţirea milei zilnice, îngrijirea celor năpăstuiţi de soartă, s-au ales, de către acest sobor, şapte diaconi (F. Ap. 6, 5), în rîndul cărora cu un neegalat zel duhovnicesc activa „Ştefan, bărbat plin de credinţă şi de Duhul Sfînt".

Plin de credinţă era, datorită intensităţii trăirii creştine dar şi plinătăţii de adevăr în temeiul căruia mărturisea că „Iisus Hristos cel proorocit în Legea Veche, este Dumnezeul adevărat".

Cît despre plinătatea de Duh Sfînt, aceasta îi era dată ca o consecinţă imediată a dreptei credinţe de care se învrednicea.

„Ştefan (Diaconul) făcea minuni şi semne mari în popor" (F. Ap. 6, 8). Deşi era de neam iudeu, nu era părtinitor credinţei iudaice, ci voia ca adevărul şi numai adevărul să triumfe. Însufleţit de acest sfînt gînd, demonstrează în public, pe baze biblice şi tradiţionale, într-o cuvîntare întraripată, că Dumnezeu sfinţeşte orice loc cu Fiinţa Sa, cu prezenţa Sa, nu numai templul din Ierusalim, aşa după cum, în mod exclusivist susţineau iudeii.

Din partea adversarilor i se aduceau acuze mincinoase, pe care el le înfrîngea cu tăcerea, la fel ca Mîntuitorul, cînd era judecat de sinedriști. În plenitudinea acestei tăceri, demnitatea, seninătatea, curajul, fraterniza cu el, mai mult decît atît, lucrarea Sfîntului Duh era activă în fiinţa lui căci căutînd spre Ştefan, cei ce erau în sinedriu „au văzut faţa lui ca o faţă de înger" (F. Ap. 6, 15). În auzul odioaselor acuze, el nu se apăra pe sine ci pe dumnezeiescul său Învăţător, pe Mîntuitorul Iisus Hristos. Se ocupă de prezentarea infidelităţilor şi ingratitudinilor prin care unii dintre conducătorii religioşi evrei au răspuns binefacerilor lui Dumnezeu. Acuza cu bărbăţie, fără teamă, pe cei care au ucis pe proorocii de Dumnezeu rînduiţi (F. Ap. 7, 52).

Cei ce ascultau astfel de mărturii se înfurie, scrîşnesc din dinţi asupra lui Ştefan. Spre cei care-i doreau sîngele, propovăduitorul sfintelor adevăruri nu mai poate privi. Puterea Duhului Sfînt îl face să caute cu privirea spre ceruri. Cerurile cucerite de privirea lui încep a predica în fapt, în timp ce Ştefan mărturisea despre ele astfel: „Iată, văd cerurile deschise şi pe Fiul Omului stînd de-a dreapta lui Dumnezeu" (F. Ap. 7, 56). Adversarii ating acum culmea furiei. Îl scot afară din cetate şi-l ucid cu pietre. Această crudă lapidare ne îndreaptă mintea la alte ucideri de acest fel; la uciderea proorocului Zaharia, fiul preotului Iehoniada, a lui Acan şi a fiilor săi, a lui Adoram, Nabot, la bătaia cu pietre a Sfîntului Apostol Pavel în Listra.

În ploaia loviturilor care sfîrtecau trupul, diaconul Ştefan se ruga: „Doamne, Iisuse Hristoase, primeşte duhul meu" (F. Ap. 7, 59). Ce gînd senin pentru clipele din urmă! Îngenunchind în semn de smerenie, ca să se înalţe Hristos Domnul, cu o voce blîndă ca a Mîntuitorului pe crucea răstignirii, invocă rugăciunea supremei iertări pentru cei ce-l ucideau: „Doamne, nu le ţine în seamă păcatul acesta. Şi aceasta zicînd a adormit" (F. Ap. 7, 6).

Pe baza celor istorisite în cartea Faptelor Apostolilor (cp. 8, 2), „bărbaţi pioşi au îngropat pe Ştefan şi au făcut plîngere pentru dînsul". El este numit de către Sfîntul Ioan Gură de Aur „arhidiacon", adică cel dintîi între diaconi, iar Sf. Biserică i-a zis şi „Întîiul Mucenic", în rîndul femeilor cea dintîi fiind Sf. Muceniţă Tecla, pe care o prăznuim în ziua de 9 iunie.

După o tradiţie pe care a identificat-o Fericitul Augustin, aflăm că printre cei care l-au înmormîntat pe Întîiul Mucenic se afla şi ucenicul Domnului Hristos, cu numele de Nicodim şi Gamaliel, marele dascăl al vremurilor acelora.

Din istoria bisericească avem a cunoaşte că împărăteasa Evdochia, soţia împăratului Theodosie cel Mare, a adus moaştele Sf. Arhidiacon Ştefan din localitatea Cafarmagala, la Ierusalim, în biserica pe care a zidit-o chiar pe locul unde a fost ucis Sfîntul.

Piatră scumpă a bisericii, păstrată în visterii cereşti ai fost, Întîiule Mucenic şi Arhidiacon Ştefane! Pe necredincioşii tăi vrăjmaşi i-ai înfruntat, făcînd să triumfe adevărul dreptei credinţe; şi paharul pătimirii, prin uciderea cu pietre l-ai băut pe deplin.

„Ai fost — precum zis-a Sf. Asterie al Amasiei —, dascăl al nevoinţelor pentru Hristos, temelia dreptei şi bunei mărturisiri, nimeni înaintea ta pentru Evanghelie sîngele vărsîndu-şi".

Fericit eşti pentru că ai sfinţit prin patimile tale evlavioase pămîntul, cu propriul tău sînge; bărbat posterior timpurilor apostolice, dar cel dintîi prin faptele tale de vitejie. De aceea ai luat cununa muceniciei înaintea tuturor sfinţilor.

Vrednică de cinstire fie pilda vieţii şi a faptelor tale!

Pr. Ioan Năităndilă

Gînduri la început de an

„Eu sînt uşa; de va intra cineva prin Mine se va mîntui".

Cea dintîi zi a Anului Nou e prima pagină albă dintre toate care alcătuiesc cartea unui an. În cartea aceasta se vor înscrie evenimente, întîmplări a căror importanţă, particulară ori obştească, le-o va dărui timpul. Şi ce aşteptăm, de fapt, de la timpul pe care-l va cuprinde cartea vieţii noastre şi a lumii în Noul An? Urările din acest binecuvîntat prilej nu pot fi decît de sănătate şi mîntuire pentru fiecare om, de bogate roade pămînteşti şi cereşti pentru poporul nostru şi de pace pentru marea familie a neamului omenesc.

1. De cînd a început omul să măsoare timpul cu ajutorul calendarului, s-a vorbit mult despre timp. Îi zicem trecut, atunci cînd nu mai este. Dacă n-a sosit încă, îi spunem viitor. Între trecut şi viitor se află prezentul, asemeni străfulgerării de o clipă.

Timpul face parte din propria noastră fiinţă. Viaţa omului se măsoară în timpul fragmentat în ani. În timp a creat Dumnezeu lumea prin atotputernicia Sa. În timp a mîntuit-o din şi prin iubirea Sa. Aceasta înseamnă că lumea are nu numai un început, un punct de plecare, ci şi un scop spre care, prin cele trebuincioase vieţii, învăţătură şi virtuţi, se mişcă ea.

Toată viaţa omului poate fi privită ca o luptă teribilă cu timpul. Zadarnic încercăm să ţinem timpul pe loc, ori să-l scurtăm în situaţii dureroase. Nu putem scăpa de ritmul lui firesc. Cu ajutorul Bisericii însă, avem posibilitatea să dăm valoare infinită timpului interpretîndu-l, în bucurie ori durere, ca pe un cadru-mijloc al unei stări fericite în cele ce „va să fie".

2. Biserica este încărcată de timp, de istorie, de mari daruri şi energii spirituale. Adevărurile de credinţă pe care le propovăduieşte ea sînt adevăruri de viaţă. De aceea e bine că prima zi a anului ne găseşte în faţa sfîntului altar. Prin tainele şi ierurgiile ei, Biserica ne binecuvintează toate bunele strădanii. Ea sfinţeşte viaţa, natura, casele noastre. Fiecare dangăt de clopot vesteşte această lucrare mîntuitoare şi ne cheamă să ne pregătim, necontenit, pentru ţelul înalt de dincolo de timp. Există ceva în noi mai puternic decît timpul: sufletul nemuritor, frămîntat şi însetat de cele viitoare.

3. Viaţa ne este dăruită pentru a o înţelege ca pe o călătorie care trece într-o altă existenţă. Pe această altă viaţă, superioară celei de aici, o dobîndim repetînd, în Biserică, drumul Mîntuitorului Hristos. Tocmai de aceea, în centrul zilei de 1 ianuarie se află numele Fiului lui Dumnezeu întrupat. Despre El zice proorocul Isaia că, la plinirea vremii, va binevesti săracilor, va vindeca pe cei zdrobiţi cu inima, robilor le va propovădui dezrobirea... şi va vesti anul plăcut Domnului (Isaia 61, 1—2; Luca 4, 18—19i. Cînd s-a împlinit această profeţie, Domnul însuşi a zis despre Sine: „Eu sînt lumina lumii" (Ioan 8, 12). Eu sînt uşa: de va intra cineva prin Mine, se va mîntui" (Ioan 10, 9). El este UŞA, pururea deschisă, a Staulului care mîntuie pe cei ce intră, se hrănesc şi ies din lumea aceasta întăriţi şi mîngîiaţi de rînduielile Bisericii potrivit făgăduinţei: „Va intra şi va ieşi şi păşune va afla" (Ioan 10,). El este UŞA Anului Nou pe care-l dorim aducător de inimi noi, mai curate, capabile să înnoiască timpul vieţii spre bucuria mîntuirii.

Iisus înseamnă mîntuitor. Este singurul nume mai presus de orice nume (Filipeni 2, 9). În şi cu acest nume poate omul să spargă limitele existenţei sale din această lume. În comuniune cu Iisus Hristos, „Calea, Adevărul şi Viaţa" (Ioan 14, 6), se împlinesc năzuinţele adînci ale sufletului. El este steaua polară care ne luminează drumul anilor ce răsar din adîncul eternităţii pentru ca să se reverse iarăşi în ea.

4. Prin Iisus Hristos dăm sens superior celor pe care le vom întîmpina în viitor. Iar viitorul depinde, îndeosebi, de ecoul pe care-l are, în inima noastră, iubirea Lui. Ea include respectul, bunăvoinţa, încrederea, recunoştinţa, toată fapta bună.

Desigur, în calea bunelor năzuinţe pot ieşi obstacole, pietre, gropi, mărăcini, vrăjmăşii. În toate însă avem nădejdea că Dumnezeu ne susţine şi ne conduce. Dacă viitorul ne va aduce ceva bun atunci, acest bun, va veni şi fără să-l plăsmuim apelînd la ghicitori în cafele, în palmă, în cărţi ori în calendare alcătuite în noaptea de revelion. Iar dacă viitorul ne va aduce un necaz, atunci, potrivit învăţăturii Bisericii, n-avem nici un folos să-l cercetăm, inventînd în „pravilă" cauza durerii, motivele ei. O astfel de preocupare este o ofensă, un act de nerecunoştinţă la adresa lui Dumnezeu. Sfinţii Părinţi o numesc „falsă cheie pentru deschiderea visteriei cereşti" (Sf. Ioan Gură de Aur). Folosirea ei este incompatibilă cu mîntuirea şi căile care duc la viaţa veşnică. Ci importantă este conştiinţa că drumul vieţii pămînteşti „de lungimea unei palme" (Ps. 38, 6), punctat şi

(Continuare în pag. a 7-a)

Pr. Gheorghe Răţulea

Opera socială a Bisericii în TELEGRAFUL ROMÂN 1853 - 1953

Telegraful român ne oferă, în primul secol de existenţă, o imagine cuprinzătoare a concepţiei şi activităţii de educaţie naţională şi morală-religioasă, asupra căreia s-ar cuveni să revenim într-un studiu ulterior, a concepţiei şi activităţii sociale caritabile, adevărată *operă socială a Bisericii ortodoxe române.*

Activitatea socială caritabilă bisericească, publică şi privată, desfăşurată pe diverse planuri, se fundamentează pe *Iubire şi milă*, valori fundamentale ale moralei creştine. Articolul dr. Corneliu Sîrbu „Problema socială — problemă acută" publicat în T.R. nr. 39—50/1942, 2—4/1943 a sintetizat pentru publicul cititor *teoria milei creştine*, plecînd de la consideraţii istorice legate de acceptarea sau respingerea faptei caritabile, a sentimentului milei şi a acţiunii milosteniei. Reamintim cîteva idei.

Considerată în general ca aptitudine „de a recepta durerea cuiva", mila, asociată cu dărnicia şi generozitatea, completează spiritul de dreptate. Ca explicaţie psihologică, din trebuinţa de sprijin material şi moral, omul are nevoie, mai cu seamă cînd este în suferinţă, de milă, de compasiune. Mila creştină este „practicarea iubirii creştine prin ajutorarea celor cuprinşi de suferinţă şi lipsuri materiale şi spirituale, avînd ca scop suprem înviorarea şi întărirea semenului nostru în drum spre izbăvire şi fericire veşnică". Mila creştină este profund umană ca manifestare a iubirii aproapelui, produs al iubirii de Dumnezeu, iar faptele de milostenie se adresează atît trupului cît şi sufletului.

Valoarea milosteniei, sintetizează autorul în T.R. 49—50/1942, constă în faptul că „poartă în sine frumuseţea şi preţul unei virtuţi, că înnobilează pe cel ce o practică, imitîndu-l pe Dumnezeu". Ea are şi o valoare morală de dărnicie şi generozitate care trebuie să se manifeste „din simţire profundă şi nu de dragul laudelor", altfel mila mai mult distruge şi în acest sens Friedrich Nietzsche are dreptate. Filosoful german este revoltat de mila exagerată, de „sensibilitatea şi susceptibilitatea bolnavă pentru durere, pentru exagerarea în tînguire". Prin milă, spune Fr. Nietzsche, „se înmulţeşte şi se multiplică pierderea de putere pe care o aduce vieţii deja suferinţa în sine; suferinţa devine contagioasă prin milă".

În T.R. nr. 3—4/1943, dr. Corneliu Sîrbu se referă la *educarea milei* şi la *organizarea milosteniei;* acţiunile caritabile publice — de stat, corelate cu cele bisericeşti, să încurajeze caritatea privată. Realizarea în fapt a milosteniei, care în practica socială modernă se numeşte *asistenţă socială*, va constitui neîndoielnic „un aspect al prosperităţii sociale".

Din articolul „Ofensiva milei" al dr. Emilian Vasilescu în T.R. nr. 90/1944 reţinem şi reamintim că „mila este iubirea celui lipsit, identificarea cu suferinţa aproapelui, durerea celuilalt pe care o simţi şi tu... Mila dărîmă şi clădeşte, rupe din sine şi dă, ajută fără să cîntărească". După Diaconul Nicolae (T.R. nr. 93/1944) *mila este samariteism*, prin ea purtăm împreună povara suferinţei. „Mila e lacrimă coborîtă din cer pe pămînt să înmoaie glia inimii secătuite, uscate de vînturile aspre ale răutăţii".

Din opera socială complexă şi coerentă a Bisericii ortodoxe române, edificată pe fundamentul valorilor moralei creştine, desprindem cîteva direcţii şi le prezentăm sintetic, după cum sînt reflectate în paginile *Telegrafului român* în primul său secol de existenţă.

Iniţiativa în organizarea asistenţei sociale aparţine fără îndoială Bisericii. Aşezămintele spitaliceşti de pe lîngă biserici şi mînăstiri, bolniţele reprezintă cele dintîi instituţii de ocrotire socială. Dintre acestea, se vor diferenţia xenodochii (pentru călători, misionari), brefotrofii şi orfanotrofii (pentru copii), gerontocomii (pentru bătrîni), nosocomii (pentru bolnavi). Cele mai vechi *aziluri-spitale* atestate în Transilvania sînt: Sibiu (1292), Bistriţa (1295), Cluj (1366), Oradea (1339), Braşov (1385) ş.a. Unele dintre cele mai însemnate spitale din epoca modernă — *Colţea* (1714), *Pantelimon* (1735) din Bucureşti şi *Sfîntul Spiridon* (1757) din Iaşi ş.a. s-au creat din îndemnuri morale de caritate creştină şi prin contribuţii băneşti ale fondatorilor — domnitori, boieri şi ale înalţilor reprezentanţi ai Bisericii.

Biserica ortodoxă română a înfiinţat şi întreţinut aziluri şi orfelinate proprii în Sibiu, Braşov, Abrud, Alba Iulia, Orăştie, Oriat ş.a., a susţinut iniţiativele fondurilor, fundaţiilor şi societăţilor de binefacere pentru crearea şi întreţinerea instituţiilor sociale de ocrotire. Paginile *Telegrafului român* au găzduit articole informative cu privire la fondurile, fundaţiile şi societăţile de binefacere religioase, publice şi private şi au creat un curent de opinie favorabilă pentru sentimentele caritabile, pentru acţiunile filantropice. Sub egida Bisericii s-au organizat colecte, s-au adresat apeluri de înaltă autoritate morală-religioasă pentru înfiinţarea şi întreţinerea spitalelor, azilurilor şi orfelinatelor, pentru ajutorarea răniţilor din război şi a familiilor lor, pentru susţinerea materială a săracilor, văduvelor şi orfanilor. Rolul Bisericii este de necontestat în privinţa sprijinirii cu burse a elevilor şi studenţilor şi implicit în sprijinirea formării intelectualităţii române.

În perioade de mare necesitate, mînăstirile au format călugări şi călugăriţe pentru a activa în Crucea Roşie, maici de caritate pentru spitale, aziluri şi orfelinate. Rolul confesorilor în spitale şi penitenciare era acela de a uşura suferinţele, de a sprijini îndreptarea morală, de a realiza o autentică şi eficientă terapie psihologică. Instruirea studenţilor teologi în puericultură, prim-ajutor şi farmacoterapie avea menirea să-i pregătească pe viitorii preoţi pentru activitatea de asistenţă socială.

Din aceeaşi operă socială caritabilă fac parte şi acţiunile de medicină şi igienă socială. Prin articolele publicate în presă, evident şi în *Telegraful român*, prin predici convingătoare, s-au combătut viciile — alcoolismul („boala strugurilor" apare într-unul din primele numere ale Telegrafului român), trîndăvia, concubinajul; s-au combătut divorţul şi abandonarea familiei, avortul şi infanticidul.

Revigorarea fizică şi morală a poporului istovit după cele două războaie mondiale nu era posibilă fără o politică demografică gîndită să contribuie la creşterea natalităţii şi la reducerea mortalităţii. Preoţii, medicii şi învăţătorii s-au implicat în acţiuni de igienă preconcepţională pentru a stimula naşterea copiilor sănătoşi, s-a combătut concubinajul şi pentru reducerea naşterii copiilor nelegitimi. S-au luat măsuri pentru impunerea certificatelor prenupţiale, s-au luat măsuri pentru protecţia femeii gravide şi a copiilor mici (s-au creat dispensare, case de naştere, cantine pentru femei sărace). Medici, preoţi şi învăţători s-au implicat în acţiuni medico-sanitare pentru prevenirea şi terapia bolilor. Nici deficienţii nu au fost uitaţi. Au fost susţinute material şi moral instituţiile pentru orbi, surdo-muţi, invalizi, delicvenţi.

Readucem în memoria publicului cititor cîteva articole edificatoare, sintetice cu privire la opera socială a Bisericii:

— Dr. Vasile Gan, *Biserica şi problemele sociale*", T.R. nr. 100—103/1904;

— Dr. C. Mihăilescu, *Igiena socială în România*, T.R. nr. 19—25/1934;

— Dr. Dumitru Stăniloae, *Biserica şi protecţia copilului*, T.R. nr. 9/1943;

— Dr. Gh. Popoviciu, *Biserica şi protecţia familiei, a mamei şi copilului*, T.R. nr. 10—17/1943;

— Dr. Emilian Vasilescu, *Creştinismul şi săracii*, T.R. nr. 20/1945;

— Dr. Emilian Vasilescu, *Opera socială a Bisericii*, T.R. nr. 13—14, 19—20, 25—26/1948, 2—3, 4—5/1949.

Conf. univ. dr. Elena Macavei

Turist şi pelerin pe urmele Sf. Apostol Pavel în Grecia (IV)

„Căci ştiţi voi înşivă, fraţilor, că venirea noastră la voi n-a fost zadarnică"
(I Tes. 2, 1)

Nu multe dintre oraşele lumii poartă între ziduri, sau în straturile săpăturilor arheologice, 2300 de ani de istorie. Printre ele se numără, cu glorie binemeritată, Tesalonicul, actuala capitală a Greciei de nord (Macedoniei şi Traciei), al doilea oraş ca densitate demografică, după Atena. Dar, mai ales, fosta capitală a Macedoniei lui Alexandru cel Mare.

Din fuga maşinii, în trafic aglomerat, Tesalonicul ni se desvăluie ca un oraş cu o personalitate aparte. Dar nu oraşul modern, cu clădiri solide, greoaie chiar — dacă le raportăm la delicata arhitectură „de zahăr", strălucitoare, a Atenei — ne atrage atenţia, ci numeroasele peceţi ale epocilor de istorie şi civilizaţie, traversate în cele peste două milenii de existenţă. Între acestea, perioada clasică şi apoi cea bizantină sînt percepute mai direct de către grăbitul şi superficialul turist contemporan.

Autocare luxoase, încărcate cu toate „neamurile" pămîntului, urcă greu pe străzile cotite şi înguste ale „oraşului de sus", pînă la zidul împrejmuitor al citadelei medievale. Cînd pe dreapta, cînd pe stînga, panorama oraşului se desfăşoară la poalele „Acropolei" tesalonicene. Abia din punctul cel mai înalt se realizează perfect numărul incredibil (de ordinul sutelor) de bisericuţe (mai mari şi mai mici), de tip bizantin, fără turlă înaltă, cu ziduri de cărămidă, netencuite, după arhitectura specifică. Fiecare monument de acest gen este un giuvaer încastrat — adeseori sufocat! — între construcţiile oraşului modern.

Şi totuşi, *pelerinul* poate, dacă vrea, să elimine (ca-n filme, prin tăietură de montaj) tot ceea ce constituie „balastul" secolelor recente şi să-şi imagineze, cu ajutorul cîtorva elemente sugestive (Arcul lui

(continuare în pag. a 4-a)

Lidia Popiţa-Stoicescu

CRĂCIUN 1992

Marele praznic al Naşterii Domnului nostru Iisus Hristos, întruparea Fiului lui Dumnezeu, şi-a revărsat şi în anul care s-a scurs toată bogăţia sa de daruri. Peste neajunsurile prin care trecem mulţi dintre noi în aceste zile de tranziţie spre un alt mod de vieţuire economică, nădăjduim mai fericitor pentru toţi cei ce doresc să-şi rostuiască prin muncă cinstită viaţa de zi cu zi, bucuria Crăciunului ne-a umplut sufletele. Ba mai mult, Crăciunul din 1992 a semănat foarte mult cu prăznuirile Crăciunului de dinaintea epocii atee, perioadă în care, precum se ştie, multe din obiceiurile noastre erau îngrădite sau erau falsificate în fel şi chip.

Vorbind despre Crăciunul anului 1992, nu avem în vedere numai slujbele din bisericile noastre din acele zile, slujbe atît de întremătoare de suflet, sau Pastoralele de Crăciun ale ierarhilor noştri şi predicile rostite, care au căutat să aducă în atenţia fiilor Bisericii unele din înţelesurile adînci ale venirii în lume a Fiului lui Dumnezeu în trup omenesc, venire care a însemnat „restaurarea omului", cum atît de potrivit explică într-o carte întreagă un venerabil teolog şi dascăl de-al nostru, adică renaşterea spirituală a omului şi ridicarea lui la starea de unde a căzut cîndva, şi mai mult decît atît, ci ne gîndim în chip special la potopul de colinde care păreau uitate pe fundul hăzilor, dacă nu chiar înghiţite de pămînt, şi care ne-au inundat la acest mare praznic creştinesc, cum nu s-a mai întîmplat la noi în ultimele patru decenii.

Ne-am dat seama încă o dată, cei ce am avut deschişi ochii minţii, de profundul ecou pe care Naşterea Domnului nostru Iisus Hristos a avut-o şi continuă s-o aibă mereu în sufletul mare al poporului român. Ne-am convins din nou de explozia de lumină pe care acest unic eveniment din istoria omenirii l-a avut în viaţa fiilor acestor plaiuri, lumină cu care şi-au plămădit fiinţa, căci primele raze ale Evangheliei pătrundeau la noi cînd începea geneza unui nou popor din daci şi romani pe aceste meleaguri. Cu adevărat deci „colindele vin din adînc de istorie creştină a poporului român", cum bine s-a spus în aceste zile ale Crăciunului, „că colindătorii au preluat învăţătura creştină de la primii misionari şi au răspîndit-o an de an, din poartă-n poartă, din casă-n casă, prelungind prin veacuri opera misionarilor".

Prin vechimea lor, aşadar, prin modul în care Naşterea Domnului este transpusă adesea chiar pe aceste meleaguri, cu obiceiuri, cu locuri şi cu ciobani de pe la noi, colindele arată şi ele, celor ce mai au nevoie de „argumente", de obîrşia şi permanenţa noastră pe plaiurile natale, că nu sîntem căzuţi din cer şi nici veniţi de aiurea de cîteva veacuri, cum atît de barbar şi provocator ni se mai spune uneori.

Ne-a impresionat graiul unor colinde, venit parcă chiar de atunci de cînd ni se alcătuia limba, dar mai ales învăţătura curat ortodoxă, autentic creştină pe care o cuprind ele, redînd în esenţă toată Teologia întrupării Domnului nostru Iisus Hristos, cum de asemenea s-a spus de către cei ce s-au ocupat mai în adînc de acest gen al folclorului românesc, acest „foc viu" cum îl numeşte părintele Stăniloae. Iisus-Domnul a venit în lume *„să ne-nveţe cu al Său grai / Care-i calea către rai"*, ca să ne oprim numai la aceste două versuri de colindă şi care exprimă atît de clar o întreagă carte de Dogmatică.

Ne-a impresionat desigur şi varietatea melodiilor şi de bună seamă frumuseţea costumelor noastre populare.

O noutate cu totul aparte adusă de Crăciunul anului 1992, care ne dă speranţă de mai bine, cum de altfel întregul Praznic al Naşterii Domnului ne îndrumă spre acest lucru, o constituie participarea masivă a tineretului nostru la bucuria colindelor, a Crăciunului aşadar.

Cu glasurile lor îngereşti, în formaţii corale sau omofone, copiii, mai mici şi mai mari, au colindat în aproape toate bisericile din Arhiepiscopia Sibiului şi poate din întreaga Patriarhie Română, şi lucru extrem de îmbucurător, parcă de necrezut, în aproape toate şcolile noastre, ceea ce ne-a întărit din nou încrederea că poporul român, contrar unor aparenţe dezolante uneori, dispune de resurse sănătoase spirituale, care nădăjduim ca mîine-poimîine să-şi spună ziditor cuvîntul în viaţa noastră obştească.

În catedrala mitropolitană din Sibiu, n-au fost numai îndătinatele concerte de colinde atît de gustate în ultimele decenii, cînd cei dornici să le asculte veneau de la mari depărtări, susţinute de corul studenţilor teologi şi corul mixt al catedralei, ci au fost încă alte multe microconcerte, toate înălţătoare, susţinute de copii sau elevi mai mari din Sibiu şi din alte localităţi.

Au cîntat minunat în noua bisericuţă din Sibiu-Triaj copiii de la şcoala nr. 24 din Sibiu, pregătiţi de doctorandul în Teologie N. Neagu, în biserica Sf. Arhangheli din cartierul Trei-Stejari copiii de la şcoala nr. 4 din Sibiu, pregătiţi de prof. I. Vizeteu, şi desigur încă alte multe formaţii şcolare.

Am asistat tot la un înălţător concert de colinde la Şcoala normală „Andrei Şaguna" din Sibiu, la un altul asemănător la Liceul agricol din Sibiu, organizîndu-se chiar festivaluri de colinde, care au fost mult apreciate. Am încresta aici festivalul de colinde organizat de Muzeul Civilizaţiei Populare Astra din Sibiu, la care, din Maramureş de pildă, a venit un sat întreg, sau festivalul organizat de Fundaţia Mihai Viteazul şi Liga culturală „Andrei Şaguna" din Sf. Gheorghe, jud. Covasna, cu participanţi din zonă, la care şi-au dat concursul şi unii preoţi, dar şi cu colindători din alte părţi ale ţării, şi chiar din Basarabia, unele din aceste echipe avînd gîndul bun de a se deplasa, cu negrăit efect pozitiv pentru cei ce le-au ascultat, în parohii de-ale noastre cu credincioşi români care luptă din răsputeri să-şi păstreze fiinţa şi Legea, ca de exemplu: Dobolii de Jos, Aita Medie, Baraolt, Păpăuţi, toate din jud. Covasna.

*

Sărbătorim în aceste zile aniversarea naşterii marelui nostru Eminescu. În îngustimea sa, regimul marxist materialist îl declarase ateu chiar şi pe acest încă neegalat poet român, care are în opera sa multe vibraţii profund creştine. Unul din izvoarele care i-au îmbogăţit sufletul şi i-au înseninat anii copilăriei a fost şi folclorul nostru, abia înţeles deşi plin de înţelesuri, după a lui mărturisire, în această bogăţie cuprinzîndu-se desigur şi colindele.

Asemenea lui Eminescu şi desigur multora ca el, colindele de la Crăciunul anului 1992 ne-au încălzit şi nouă inima, ne-au înălţat sufleteşte, ne-au impulsionat spre bine, ne-au dat nădejdea regăsirii noastre pe un făgaş de vieţuire mai demnă, mai înaltă, mai sănătoasă.

Pr. Gh. Papuc

Cateheză despre locaşul sfinţit de cult

I. Pregătirea aperceptivă

Aşa cum rugăciunea obştească pretinde un anumit timp pentru ca cei care alcătuiesc obştea credincioşilor să se adune în unitatea de simţire îndreptată spre Dumnezeu, tot astfel se impune ca ei să se adune într-un anumit loc.

II. Anunţarea temei

Acesta este locaşul sfinţit de rugăciune, despre care vom trata în cele ce urmează.

III. Tratarea

Încă dintru început oamenii au simţit nevoia să se închine lui Dumnezeu într-un anume loc, în care prin ambianţa oferită să se poată înălţa mai uşor cu sufletul spre cer. Nu au lipsit cîmpiile frumoase, platourile înalte, vîrful munţilor, pădurile nepătrunse, liniştea peşterilor şi a izvoarelor. Au apărut apoi altarele de jertfă şi templele măreţe şi împodobite cu ceea ce omul a creat mai frumos. S-a generalizat la toate religiile casa de rugăciune, ca loc de adunare publică pentru rugăciune şi cult adus divinităţii.

Tot astfel şi iudeii, dacă la început se închinau pe înălţimea munţilor unde şi-au făcut altare de piatră, din porunca lui Dumnezeu, Moise construieşte cortul sfînt pentru păstrarea tablelor legii, iar apoi regele David şi Solomon construiesc templul din Ierusalim care prin frumuseţea lui putea fi socotit una din cele şapte minuni ale lumii. Dar cum acest templu era numai în Ierusalim, pentru a da posibilitatea credincioşilor din tot cuprinsul Ţării Sfinte să se roage lui Dumnezeu împreună şi împreună să citească şi să cunoască legea, s-au creat în fiecare cetate sinagogi, ca locuri de adunare.

Mîntuitorul ca om şi-a îndeplinit cu multă credincioşie datoriile faţă de templu, participînd în acelaşi timp cu regularitate şi la serviciu religios public al sinagogilor. Mai mult chiar, Mîntuitorul a apărat sfinţenia templului ferindu-l de profanare şi numindu-L „casa Tatălui Meu" (Luca 2, 49; Matei 21, 12—13; Ioan 2, 14—16).

La fel s-au rugat şi Sfinţii Apostoli, după înălţarea Domnului la cer şi pogorîrea Sfîntului Duh. Împreună cu primii creştini proveniţi dintre iudei, mergeau la templu şi la sinagogi, respectînd întru totul programul rugăciunii publice de acolo. Se impunea însă, potrivit poruncii Domnului, să săvîrşească „frîngerea pîinii". Cum aceasta nu se putea săvîrşi nici la templu, nici la sinagogă, şi cum Apostolii au fost chiar izgoniţi din templu, s-a întemeiat tot mai mult cultul specific creştin încît Apostolii şi primii creştini au fost nevoiţi să oficieze cultul public în case particulare. Prima dintre ele a fost foişorul Cinei de Taină unde Învăţătorul a săvîrşit prima Liturghie, prima slujbă publică. Mergînd însă în toată lumea pentru a propovădui Evanghelia, Apostolii au cercetat mai întîi sinagogile iudaice şi au predicat mai întîi iudeilor Vestea cea bună. Cum însă nu le-a fost primit cuvîntul, s-a simţit nevoia săvîrşirii cultului public în casele particulare ale primilor creştini, care au devenit astfel primele locaşuri de rugăciune. Acestea fiind case particulare, numai în timpul săvîrşirii cultului public primeau destinaţia de locaş de închinăciune, în restul timpului rămînînd în folosinţa particulară a posesorilor. Abia pe la sfîrşitul secolului al II-lea şi începutul secolului al III-lea avem dovezi de existenţa caselor cu destinaţie proprie cultului public creştin. Multe din ele au devenit apoi donaţii ale creştinilor înstăriţi. Şi astfel casele particulare deveneau primele biserici. Persecuţiile împotriva creştinilor îi obligă să folosească ca şi locaşuri de cult casele particulare şi mai ales catacombele, sau alte locuri ascunse, precum ar fi cimitirele de la periferia marilor oraşe.

După încetarea persecuţiilor, odată cu libertatea noii religii, nu numai că se va înmulţi numărul locaşurilor de închinare, dar ele vor primi o formă deosebit de impunătoare atît sub aspect arhitectonic, cît şi ca frumuseţe, podoabă şi artă. Datorită maiestăţii lor arhitectonice şi picturale, ele se vor numi locaşuri împărăteşti, adică „basilici", sau „biserici". Originea şi numele vine de la basilicile păgîne. Acestea erau clădiri publice aflate în pieţele cetăţilor, unde aveau loc judecăţile şi întrunirile cetăţeneşti făcute în numele împăratului, numit „basileu". Acestea s-au transformat în biserici creştine. Adică, casa împăratului pămîntesc s-a transformat în casa împăratului ceresc.

Referitor la părţile bisericii distingem pronaosul, naosul şi altarul.

1. Pronaosul este partea de la intrare, dinaintea naosului. Aici stăteau în vechime catehumenii, care se pregăteau să primească Botezul. Aici se află cristelniţa, precum şi sfeşnicul unde pun credincioşii luminările aprinse, care ne aduc aminte de slujbele primilor creştini din timpul nopţii.

2. Naosul este partea din mijloc, unde stau credincioşii în timpul slujbei: în dreapta bărbaţii, iar în stînga femeile. Se continuă cu o ridicătură numită solee, care premerge altarului. Aici se află tronul Maicii Domnului, scaunul episcopului (arhieresc) şi cele două strane. Iar pe lateral scaune pentru credincioşi şi praporii. În mijloc se află un tetraped cu icoana hramului sau a sărbătorii, în faţa căreia credincioşii cînd intră şi ies din biserică se închină cu evlavie, făcînd semnul sfintei cruci şi sărutînd-o. Naosul închipuie corabia în care stînd credincioşii, sînt conduşi pe valurile vieţii spre limanul mîntuirii.

3. Altarul este locul unde sfinţiţii slujitori oficiază Sfînta Liturghie. El simbolizează cerul în care se află sfinţii şi îngerii. În mijlocul Altarului se află Sfînta Masă numită şi „Jertfelnic" sau „prestol", fiindcă pe ea se aduce Jertfa nesîngeroasă în cadrul Sfintei Liturghii. Ea închipuieşte mormîntul lui Hristos. De aceea este făcută din piatră avînd patru colţuri, ceea ce închipuieşte cele patru margini ale pămîntului. În piciorul mesei sînt aşezate moaşte de sfinţi, amintind epoca primară a creştinismului, cînd bisericile erau zidite pe mormintele martirilor. Pe Sfînta Masă se află Evanghelia, crucea, sfeşnicul cu lumînare, chivotul în care se păstrează Sfînta Cuminecătură şi tot pe Sfînta Masă se află Antimisul, o bucată de pînză avînd imprimat chipul punerii în mormînt al Domnului. Antimisul are în el moaşte ale sfinţilor. Fără el nu se poate săvîrşi Sfînta Liturghie. În altar se mai află şi proscomidierul, o scobitură în peretele din nord, unde se pregătesc darurile ce vor fi sfinţite în timpul Liturghiei. El închipuie ieslea în care s-a născut Mîntuitorul.

Altarul este despărţit de naos printr-un perete de lemn (sau în unele părţi din cărămidă sau piatră) numit „iconostas", „catapeteasmă", sau „tîmplă". În faţa iconostasului se află două sfeşnice mari cu cîte trei braţe. Pe iconostas sînt zugrăvite, după rînduială, chipurile Mîntuitorului, Maicii Domnului, ale Sfinţilor Apostoli, ale Profeţilor, ale unor sfinţi (Sfîntul Nicolae şi icoana hramului bisericii), precum şi icoanele care ne amintesc de cele 12 praznice împărăteşti. Deasupra tuturor se află crucea Mîntuitorului răstignit, reproducînd imaginea de pe Golgota, avînd de-o parte pe Maica Domnului, iar de cealaltă parte pe Sfîntul Apostol Ioan. Intrarea în altar se face fie prin uşile laterale ale iconostasului, numite şi „diaconeşti" (avînd pictate chipul Sfinţilor Arhangheli), sau preoţii liturghisitori în timpul slujbelor intră şi ies din altar pe cele două uşi centrale din iconostas, numite „uşile împărăteşti" (avînd pictate pe ele scena Bunevestirii).

Pe soleea din faţa altarului se află amvonul, de unde se rosteşte cuvîntul de învăţătură şi tot pe solee vin credincioşii atunci cînd se împărtăşesc cu Trupul şi Sîngele Domnului.

Înainte de a putea fi folosită ca lăcaş de cult, biserica este sfinţită de episcopul locului. Sfinţirea sau tîrnosirea bisericii imprimă locaşului de cult pecetea sfinţeniei. El nu mai este o casă ca oricare alta; aici credincioşii vin cu evlavie să-şi sfinţească viaţa prin harul Sfintelor Taine. Sfinţind locaşul de cult, nu facem altceva decît să împlinim porunca dată de Dumnezeu lui Moise, atunci cînd a sfinţit cortul sfînt, sau lui Solomon atunci cînd a sfinţit templul din Ierusalim (III Regi 8, 10—11).

Frumuseţea locaşului sfinţit de cult este dată şi de pictura de pe pereţi, care prezentînd scene din Sfînta Scriptură ca şi chipuri ale Sfinţilor este ca o carte deschisă care ne vorbeşte permanent de opera de mîntuire săvîrşită pentru noi, ca şi de comuniunea pe care o avem cu Sfinţii mijlocitori şi rugători Părintelui ceresc pentru noi.

Nu toţi creştinii acceptă sfinţenia locaşului de închinăciune. Sînt chiar secte pretinse creştine, care nu primesc deloc să se închine într-un locaş de cult. Ei se bazează pe cuvintele Domnului că „unde sînt doi sau trei adunaţi în numele Său, acolo va fi şi El..." (Matei 18, 20); sau, „închinarea în duh şi adevăr", pe care Iisus o proclamă în dialogul cu femeia samarineancă (Ioan 4, 21—24) poate exclude locaşul de cult. Fac apoi referire şi la cuvintele Apostolului rostite în Areopagul din Atena, unde arată că Dumnezeu care a făcut lumea şi toate cele ce sînt în ea... nu locuieşte în temple făcute de mîini" (Fapte 17, 24).

Analizînd însă cuvintele Domnului uşor putem remarca faptul că nici cultul public şi nici locaşul de închinăciune nu sînt anulate prin aceste cuvinte. Pe de o parte, locaşul de cult tocmai că uneşte, adună pe membrii aceleiaşi comunităţi să se roage împreună pentru ca astfel şi Domnul să fie împreună cu ei. Pe de altă parte, desfăşurarea rugăciunii într-un anumit loc sfinţit şi închinat în mod special lui Dumnezeu nu contravine „închinării în duh şi adevăr". În sfîntul locaş de cult se aduce Jertfa duhovnicească şi fără de Sînge a Mîntuitorului, aici primim harul prin celelalte Sfinte Taine, ca o binecuvîntare a vieţii în diferitele ei situaţii, iar rugăciunile şi celelalte acte de cult săvîrşite în sfîntul locaş reprezintă tocmai o închinare în duh şi adevăr.

Cît privesc cuvintele Apostolului, ele se adresează unor păgîni care credeau în idoli şi nu în adevăratul Dumnezeu, pe care Apostolul încearcă acum să îl descopere lor. În temple păgînii se închinau idolilor materiali şi anulau astfel spiritualitatea lui Dumnezeu. Cinstind locaşul de cult, noi aducem un plus de cinstire spiritualităţii lui Dumnezeu. Mîntuitorul însuşi a numit templul din Ierusalim „Casa Tatălui Meu", iar Sfinţii Apostoli după înălţarea la cer a Mîntuitorului, „toată vremea erau în templu, lăudînd şi binecuvîntînd pe Dumnezeu" (Luca 24, 53).

IV. Recapitularea-Aprecierea

De unde îşi trage numele cuvîntul „biserică"? (De la „basilica" din lumea veche, care era „casa împăratului pămîntesc şi care devenind lăcaş de cult, a primit înţelesul de casa împăratului ceresc, a lui Dumnezeu). Care este simbolul bisericii? (Biserica ne oferă imaginea corabiei în care aflîndu-ne pornim spre limanul mîntuirii). Care sînt părţile bisericii? (Biserica are trei părţi: pronaos, naos şi altar). Unde stau credincioşii în timpul sfintelor slujbe? (Ei stau în naos: bărbaţii în dreapta şi femeile în stînga). Dar în altar? (Sfinţiţii preoţi liturghisitori). Cînd poate fi folosită biserica sub formă de locaş de cult? (Numai după sfinţirea ei de către arhiereu). Sfinţirea sau tîrnosirea bisericii este o datină omenească sau o poruncă a lui Dumnezeu? (După cum am văzut, sfinţirea locaşului de cult reprezintă o poruncă dată de Dumnezeu lui Moise, pe care a respectat-o şi Solomon atunci cînd a sfinţit templul, pe care Mîntuitorul îl va numi „Casa Tatălui Meu" şi a cărui sfinţenie o apără de profanare).

V. Asocierea

Cînd spunem „biserică" înţelegem, după cum am văzut, locaşul de cult sfinţit, unde se adună credincioşii pentru rugăciunea obştească. Dar şi comuniunea credincioşilor o numim tot Biserică (scris cu majuscule). Nu trebuie să confundăm aceste noţiuni. Biserica privită ca şi comunitate şi comuniune a credincioşilor este numită de Apostol „Trupul lui Hristos": „Voi sînteţi Trupul lui Hristos şi mădulare în parte" (I Corinteni 12, 27), şi este dată de faptul că ea se realizează prin aceea că toţi se împărtăşesc din acelaşi Potir. Locaşul sfinţit de cult creează însă cadrul cel mai potrivit şi atmosfera cea mai prielnică în care Biserica, Trupul tainic al Domnului, adică comunitatea credincioşilor, se poate desăvîrşi în comuniunea şi unitatea lor.

IV. Generalizarea

Din cele pînă aici tratate vedem că locaşul sfinţit de cult este locul unde credincioşii aduc lui Dumnezeu rugăciunea obştească în unitatea şi comuniunea Trupului tainic al Domnului.

VII. Aplicarea

1. Porunca Bisericii ne îndeamnă să participăm cu evlavie la Sfînta Liturghie şi la celelalte slujbe săvîrşite în sfîntul locaş de cult. Evlavia trebuie arătată încă de la intrarea în biserică, cînd închinîndu-ne şi sărutînd icoana din mijlocul naosului rostim rugăciunea: „Intra-voi în casa Ta Doamne, închina-mă-voi în biserica Ta cea sfîntă, povăţuieşte-mă întru dreptatea Ta".

2. Tot potrivit poruncii bisericeşti nu trebuie să înstrăinăm averea bisericii. Mai mult însă, trebuie să avem totdeauna în atenţie ca locaşul de cult să fie pe măsura sfinţeniei sale, împodobit din daniile noastre, iar cînd apar stricăciuni, degrabă să le remediem.

Preot profesor Sorin Cosma

Turist şi pelerin...

(Continuare din pag. a 3-a)

Galeriu, ziduri, temelii ale unor construcţii laice sau religioase). Tesalonicul epocii paleocreştine, prima jumătate a primului veac de la Naşterea lui Hristos.

Ca sorbite în pămînt, cele prezente dispar, inclusiv zgomotul infernal al pretinsei civilizaţii din ultimele două secole. Între uliţele de atunci (bănuite) din anii 50—52 d.Hr., închipuirea ghiceşte, sub asfaltul arterei rutiere de mare circulaţie, care-i poartă şi azi numele — Calea Egnatia.

Largă acum, înţesată de magazine pe ambele laturi, actuala Cale Egnatia traversează oraşul fără odihnă, ziua şi noaptea. Dar dedesupt, ascunsă sub straturi de pămînt depuse veac după veac, tot mai adînc, îşi doarme somnul arheologic, cu dalele grele, din piatră cioplită, vechea, adevărata Cale Egnatia, care leagă şi acum Roma antică de Asia Mică. Am spus că „o leagă", folosind prezentul istoric, nu numai pentru că el dă un plus de sugestie a epocii, dar din convingerea intimă că tot ceea ce a fost cîndva „legat" de istorie, rămîne — virtual — legat pentru eternitate, chiar dacă puternice seisme sociale şi politice au fărîmiţat Spaţiul. Timpul, însă, a rămas întreg, ascuns şi curge inexorabil, fragmentat doar arbitrar şi subiectiv de istorici. Prin *Idee*, el, Timpul, a păstrat intacte *legăturile* între epoci, în cadrul evoluţiei legice a omenirii.

Cum va fi arătat oraşul Tesalonic în vremea Apostolului Pavel e greu de imaginat. Documentele ne dau cîteva repere care-i definesc importanţa. Fondat de un anume Cassandru, şi-a primit numele de la Tesalonic, soţia acestuia, fiică a lui Filip al II-lea şi soră a lui Alexandru cel Mare. A fost locul de exil al lui Cicero, în anul 58 î.Hr., iar Marc Antoniu şi Octavianus au trecut în triumf — desigur pe Calea Egnatia! — după victoria obţinută asupra lui Brutus şi Cassius, la Filipi. Pentru colaborarea locuitorilor săi la această victorie, învingătorii acordă Tesalonicului privilegiul de oraş liber, ca şi Atena, fără trupe romane cantonate între zidurile sale.

„(...) după ce au trecut prin Amfipolis şi prin Apolonia, au venit la Tesalonic, unde era o sinagogă a iudeilor. Şi, după obiceiul său, Pavel a intrat la ei şi în *trei sîmbete* le-a grăit din Scripturi" (Fapte 17, 2).

Iată-ne, deci, din nou pe urmele propovăduirii Adevărului lui Hristos în vechea Eladă şi ne regăsim din nou pe noi, cei de azi, mereu însetaţi de acel Adevăr, dar incapabil să-l recunoaştem, fărîmiţat într-un derizoriu plural, acela al pretinselor „noastre" adevăruri. Aceste fragmente din Adevărul Unic nu sînt, de fapt, decît mădulare ale sale, cu conexiunile de viaţă întrerupte, căutîndu-se unele pe altele, într-un nestins dor de întreg.

Dacă de la Cavala la Filipi drumul şi locurile vorbeau cu evidenţă, de la sine, ajutîndu-ne să retrăim, alături de Apostolul Pavel şi ucenicii săi, bucuria evenimentului crucial al cristalizării celei dintîi comunităţi creştine pe pămîntul european, aici, la Tesalonic, ne simţim ca într-o pădure virgină, fără repere de sprijin pentru zborul închipuirii.

Există un cartier, destul de întins, care poartă numele Apostolului Pavel. Unii ne spun că pe locul unde astăzi se înalţă biserica „Sf. Dimitrie-Izvorîtorul de Mir" (care-i adăposteşte şi venerează cintitele moaşte) s-ar fi aflat acea sinagogă şi că tot aici ar fi avut loc contactul Apostolului cu iudeii din Tesalonic. Alte surse situează acest punct în Rotonda Sf. Gheorghe (sec. V d.Hr.). În biserica Sf. Sofia, datînd din sec. VIII d.Hr., un postament de piatră lustruită de vreme evocă — prin tradiţie — locul de pe care a predicat Apostolul Neamurilor. Mai recent, unii ghizi explică turiştilor că a fost descoperit un amvon care pare să fi fost „tribuna" de la care s-a auzit glasul Sf. Pavel. Două biserici de dată recentă (sec. XIX şi anul 1950) îi poartă numele, ca şi cartierul în care se află.

Din păcate, nici una dintre aceste surse nu ne ajută, dimpotrivă. Dar iată că obstinaţia *pelerinului* biruie delăsarea *turistului*. Cineva, mai informat, ne conduce, pe aceleaşi străduţe înguste pe care mai trecusem, dar cu indiferenţă. Ne oprim la poarta unei mănăstiri datînd din evul mediu, numită Vlathaos. Tradiţia spune că pe locul acestei mănăstiri se afla casa lui Iason, iudeu elenist, care l-a găzduit pe Apostol şi pe ucenicii săi, Timotei şi Sila. Pentru această faptă, Iason a avut de înfruntat mînia conaţionalilor lui iudei. Cu toate că această ultimă variantă nu oferă mai multe argumente palpabile, ea conţine ceva în plus faţă de celelalte supoziţii. Acel ceva, inefabil, ca o chemare tainică, a descătuşat ca prin minune imaginaţia şi trăirile pelerinului avid de ele.

Se pare că succesul propovăduirii Evangheliei lui Hristos la Tesalonic a fost considerabil, chiar şi printre iudei. „Şi unii dintre ei au crezut şi au trecut de partea lui Pavel şi a lui Sila şi mare mulţime de elini închinători la Dumnezeu şi dintre femeile de frunte nu puţine" (Fapte 17, 4). Dar, ca şi în alte părţi, răzbunarea iudeilor n-a întîrziat să se stîrnească, iar capul de acuzare viza intenţia (dedusă doar) a vestitorilor noului Mîntuitor de a răsturna însăşi ordinea socială şi politică, pînă la afirmaţia cea mai gravă, că aceştia „lucrează împotriva Cezarului, zicînd că este un alt împărat: Iisus" (Fapte 17, 7). Iason şi cîţiva neofiţi au fost tîrîţi în faţa mai-marilor cetăţii, dar Apostolul şi ucenicii săi au scăpat, bine ascunşi de buna lor gazdă.

Rezumîndu-ne doar la acest preţios „jurnal de călătorie" pe care-l reprezintă Faptele Apostolilor, am putea crede că Ap. Pavel s-a limitat, în activitatea sa misionară din Tesalonic, doar la cele „trei sîmbete" de dialog cu iudeii în sinagogă şi că s-a mulţumit cu un număr relativ restrîns de prozeliţi, cînd, de fapt, a fost vorba de închegarea unui nucleu creştin foarte puternic care, alături de cel — exemplar! — de la Filipi, au constituit bucuria duhovnicească cea mai deplină a Apostolului, cum reiese chiar din epistolele sale. Revenirea lui, în trei rînduri, la Tesalonic şi cele două scrisori adresate membrilor acestei noi bierici creştine atestă o comunicare perfectă şi de profunzime cu dînşii. I-a coniderat vrednici să le dea primele îndemnuri şi sfaturi, care vor sta la baza dogmaticii şi moralei creştine, sistematizate în preceptele după care se va conduce, pînă în zilele noastre, Biserica Creştină.

„Şi voi v-aţi făcut următori ai noştri şi ai Domnului, primind cuvîntul cu bucuria Duhului Sfînt (...). Aşa încît, v-aţi făcut pildă tuturor celor ce cred, din Macedonia şi din Ahaia. Căci de la voi, cuvîntul Domnului a răsunat nu numai în Macedonia şi în Ahaia, ci credinţa voastră în Dumnezeu s-a răspîndit în tot locul (...)." (I Tes. 1, 6—8).

Platoul înalt şi destul de larg pe care se află astăzi mănăstirea Vlathaos oferă ochilor o priveliştе unică.

Acceptînd tradiţia potrivit căreia aici s-ar fi aflat casa ospitalierului Iason, să ne lăsăm în voia închipuirii, mobilizîndu-ne toate simţurile cu care percepem lumea, ca să putem „vedea" şi „auzi" împreună cu Apostolul Pavel cele ce s-au petrecut în zilele binecuvîntatei lui propovăduiri în Tesalonic.

Ceasul dimineţii de acum poate că seamănă cu cel din anul 50—52 d.Hr. Jos, în vale, oraşul freamătă de furnicarul locuitorilor, al autovehiculelor. Ziua se anunţă caldă, iar vîntul — care pînă aseară a bătut cu putere — a limpezit atmosfera cel mai adesea poluată.

În vremea aceea... Aşa încep capitolele din Sf. Evanghelie. Pe-atunci, desigur, oraşul era mult mai liniştit, cu case mai mici, uliţe strîmte, flancînd pe dreapta şi pe stînga Calea Egnatia. Iar atmosfera era mereu limpede şi curată, cu sau fără vînt...

În vremea aceea...

Militanţi pentru libertatea şi unitatea poporului român

Roman R. Ciorogariu

— 140 de ani de la naştere —

Episcop cărturar şi publicist de prestigiu, pedagog eminent şi înflăcărat om politic, Roman R. Ciorogariu a fost unul dintre marii modelatori ai conştiinţei publice româneşti din Transilvania, care şi-a închinat toată viaţa luptei pentru libertatea politică şi înfăptuirea unităţii naţionale.

Viitorul ierarh şi bărbat politic s-a născut la 6 decembrie 1852, în Pecica, judeţul Arad, fiind al patrulea copil într-o familie de ţărani cu vechi tradiţii de luptă pentru dreptate socială şi libertate naţională. Tatăl său, Dimitrie Ciorogariu, era descendent dintr-o familie de moţi din satul Ociu, participanţi la răscoala din 1784, condusă de Horea, motiv pentru care a fost colonizat în Cîmpia Aradului. Mama lui, Maria Nicoară, era o femeie harnică, care şi-a crescut copiii în spiritul dragostei de limbă şi de neam. El a început să înveţe carte la şcoala poporală română din sat, sub îndrumarea învăţătorului Ioan Ardeleanu. Studiile secundare le-a urmat la liceele din Arad, Pojoni şi Hadmezövásárhely. De aici, paşii tînărului bacalaureat au fost îndrumaţi spre Institutul teologic din Arad, unde a obţinut rezultate eminente. La terminarea studiilor teologice, în 1877, apreciindu-i calităţile intelectuale deosebite, Consistoriul din Arad i-a oferit o bursă pentru a-şi continua pregătirea în cadrul Universităţii din Leipzig. În acest renumit centru european de învăţămînt superior, el s-a specializat în probleme de teologie şi pedagogie. De aici, în 1879 se transferă la Universitatea din Bonn, unde audiază cursuri de filozofie şi teologie. Anii petrecuţi în cele două mari centre universitare din Germania au condus la formarea sa ca teolog, la specializarea lui în probleme de pedagogie, filozofie şi psihologie, precum şi la făurirea unui larg orizont de cultură generală.

La încheierea studiilor superioare în străinătate, în vara anului 1879, cărturarul şi pedagogul Roman Ciorogariu s-a reîntors la Arad, pentru a-şi pune cunoştinţele în slujba poporului român şi ale Bisericii. Pentru început intră în serviciul Consistoriului arădean, îndeplinind atribuţii mărunte de cancelist şi arhivar. Peste un an şi cîteva luni, la 1 decembrie 1880, este numit profesor la Institutul teologico-pedagogic din Arad.

Intrarea sa în activitatea pedagogică a avut loc într-o perioadă cînd corpul profesoral încerca să modernizeze învăţămîntul şi să perfecţioneze actul predării. El s-a alăturat grupului de tineri profesori şi intelectuali arădeni, care militau pentru realizarea acestor deziderate şi doreau să activeze lupta naţională a românilor pentru drepturi şi libertăţi.

Roman Ciorogariu rămîne în acest post pînă în 1889, cînd demisionează, angajîndu-se la Banca „Victoria". Ţinînd seama de priceperea şi calităţile-i pedagogice, episcopul Ioan Meţianu îl recheamă la catedră în toamna anului 1891, numindu-l profesor definitiv. Peste nouă ani, în 1900, a fost însărcinat cu conducerea Senatului şcolar al Consistoriului, iar în 1901 i s-a încredinţat funcţia de director al Institutului teologico-pedagogic din Arad, demnitate pe care a deţinut-o pînă la sfîrşitul anului şcolar 1916/1917.

După 35 de ani de prestigioasă activitate didactică, Sinodul eparhial din 1917 l-a ales pe Roman Ciorogariu în postul de vicar episcopesc la Oradea. Cu toată opoziţia premierului maghiar István Tisza, care n-a recunoscut această alegere, cărturarul arădean a funcţionat ca vicar interimar.

În anii de după desăvîrşirea unităţii naţionale, ilustrul militant a desfăşurat o bogată şi vie activtiate de consolidare a statului român. La cererea sa, în 1920, parlamentul României a decis reînfiinţarea Episcopiei ortodoxe-române din Oradea, în fruntea căreia, Sinodul l-a ales episcop, la 16 octombrie 1920. În felul acesta a fost repusă în drepturile sale firesti, conducerea acestei eparhii, lipsită de conducător din 1695, timp de 225 ani. La insistenţele sale a luat naştere Academia teologică din Oradea, care şi-a deschis cursurile în toamna anului 1923. Peste doi ani, în 1925, a înfiinţat tipografia diecezană din Oradea.

Concomitent cu munca didactică şi ecleziastică, cărturarul Roman Ciorogariu a fost o prezenţă dinamică şi activă în viaţa culturală şi publicistică. După reîntoarcerea la Arad în 1879, el se înrolează în rîndurile membrilor „Astrei" şi va milita pentru emanciparea culturală şi literară a românilor ardeleni. Se preocupă de dezvoltarea presei arădene, aducîndu-şi contribuţia la înfiinţarea ziarului „Tribuna poporului". Colaborează la „Gazeta Transilvaniei", „Telegraful român", „Tribuna poporului", „Tribuna" din Arad şi „Tribuna" din Sibiu.

Cunoscîndu-i-se calităţile de condeier şi jurnalist, la 1 ianuarie 1900

(Continuare în pag. a 5-a)

Prof. Paul Abrudan

PĂRINŢII APOSTOLICI

Printre Sfinţii Părinţi bisericeşti, un loc de frunte îl ocupă Părinţii apostolici, numiţi şi Bărbaţi apostolici. Ei sînt deci, Părinţi bisericeşti, care au fost ucenici direcţi ai Sfinţilor Apostoli, sau pe care tradiţia bisericească îi recunoaşte ca atare şi care au redat în scrierile lor cu fidelitate învăţătura primită de la Sfinţii Apostoli. Ei sînt aceia care continuă epoca Apostolilor. Ei sînt din primele două generaţii creştine, adică acei de la sfîrşitul secolului I şi a doua jumătate a secolului II. Unii sînt contemporani cu Apostolii pe care i-au cunoscut şi ne prezintă o învăţătură derivată din cea a Sfinţilor Apostoli. Operele lor sînt necanonice. Ele însă reprezintă mărturia generaţiei a II-a despre originile creştinismului. Sînt cele dintîi mărturii ale Tradiţiei. Numirea de Părinţi apostolici este dată pe bună dreptate, deşi nu toţi au cunoscut pe Sf. Apostoli. Operele Părinţilor apostolici continuă literatura Evangheliilor şi scrierile Apostolilor. Ele fac legătura între scrierile Noului Testament şi scrierile Apologeţilor, care încep să teologhisească mai consistent. Ele au gloria de a respira încă parfumul finalului epocii apostolice, în al cărui sol îşi înfige o parte din rădăcinile sale, dar ele au meritul de a se fi desprins, pe nesimţite, e drept, nu încă definitiv, dar destul de substanţial, de baza biblică, constituindu-se ca produs separat, ca literatură independentă.

Operele Părinţilor apostolici se deosebesc de celelalte genuri de scrieri creştine, printr-o serie de note specifice, care fac din ele o literatură aparte. Această literatură se distinge prin următoarele caracteristici speciale:

a) *E o literatură ocazională*, deoarece aceste scrieri au apărut sporadic, prin forţa împrejurărilor, adică ele sînt roada anumitor stări sau evenimente, nefiind opere planificate.

b) E o literatură *nespeculativă*, avînd un *caracter eminamente practic*. Autorii acestor scrieri nu se pierd în speculaţii teologice, ca autorii din sec. III şi IV, ci urmăresc folosul imediat practic, al destinatarilor: întărirea în credinţă, o viaţă curată ferirea de erezii, ascultarea faţă de ierarhia bisericească, ataşamentul cald faţă de Hristos, faţă de Biserică şi faţă de cuvîntul Domnului.

c) Literatura Părinţilor apostolici e *simplă*. E o simplitate literară reală ieşită din simplitatea şi curăţia inimii şi a trăirii autorilor respectivi. Dar sub această simplitate fermecătoare, se află tot adevărul şi toată seriozitatea creştină.

d) E o literatură *misionară şi pastorală*. Misionară prin natura însăşi a cuprinsului unora dintre lucrări, dar şi prin ideile generale şi soluţiile practice ale tuturor acestor opere.

e) E o literatură *epistolară prin excelenţă*. Marea majoritate a operelor aparţinînd Părinţilor apostolici sînt scrisori. Genul epistolar al Părinţilor apostolici continuă pe acela al Noului Testament, în special pe cel al Sf. Apostol Pavel.

f) E o literatură *neinspirată dar plină de prospeţime duhovnicească*.

Deşi unele lucrări ale Părinţilor apostolici erau apreciate în mod deosebit în cadrul anumitor comunităţi pentru valoarea lor religioasă şi educativă şi adesea cuprinsul lor era programat pentru lectură în timpul serviciului divin, totuşi ele n-au fost şi nu sînt socotite drept cărţi inspirate.

Ceea ce le-a impus într-un asemenea mod, a fost prospeţimea lor duhovnicească, aproape la nivelul celei neotestamentare. Autorii lor sînt oameni apostolici, plini de duh, asemenea marilor însoţitori ai Mîntuitorului.

Cu toate că scrierile Părinţilor apostolici sînt creaţii ale unor împrejurări speciale ale epocii în care au apărut, ele sînt totuşi de o importanţă deosebită; sînt oglinda, transmisă peste veacuri, a vieţuirii creştine din primele două secole; sînt mărturii ale dragostei pînă la jertfa supremă pentru Hristos; sînt dovezi ale învăţăturii predate de Hristos şi de către Apostoli; sînt mărturii ale adevărului creştin faţă de tendinţele de infiltrare ale iudaismului şi ale ereziilor. Nu găsim în ele o teologie înaltă, dar descoperim în fiecare cuvînt din aceste scrieri un suflet arzător pentru credinţa în Hristos, pentru „nume" cum se exprimă mai toţi Părinţii apostolici; descoperim o inimă plină de înflăcărare pentru adevărul pe care l-au acceptat şi în care cred; pentru ei Hristos este totul. Rar întîlnim în literatura posterioară creştină cuvinte cu atîta conţinut de dragoste şi de jertfă pentru Hristos ca cele din epistolele Sfîntului Ignatie; iar cuvintele lui Ignatie sînt cuvintele generaţiei sale, ale vieţii creştine din vremea sa, aşa de minunat zugrăvită de autorul epistolei către Diognet.

Privite din alt punct de vedere, scrierile Părinţilor apostolici ne dau în Didahia celor doisprezece Apostoli, primul catehism creştin, cu secţiile sale teologice, morale şi liturgice.

În epistola către Corinteni a lui *Clement Romanul*, aflăm mărturia existenţei, la anul 96 la Corint, a ierarhiei bisericeşti şi a colaborării care trebuie să existe între ierarhie şi credincioşi, mustrînd pe credincioşii care nu se supun ierarhiei.

Sf. Ignatie al Antiohiei, este un martor al tradiţiei apostolice. Şi el remarcă existenţa şi drepturile celor trei trepte ale ierarhiei bisericeşti, îndemnînd pe creştini să „asculte şi să se alipească de episcop, preoţi şi diaconi" şi în special „nimic să nu se facă fără episcop din cele ce sînt în legătură cu Biserica şi cu credinţa".

În *Simbolul Apostolic* găsim cea mai veche mărturisire de credinţă creştină şi prin aceasta primul manual de doctrină. În el găsim învăţătura despre Sfînta Treime, despre Biserică şi iertarea păcatelor, despre înviere şi viaţa veşnică.

La *Sf. Policarp al Smirnei*, găsim exemplul de viaţă creştină şi de episcop, iar învăţătura sa ireproşabilă şi martiriul său au făcut din el „învăţătorul Asiei şi părintele creştinilor". El este martorul şi mărturisitorul credinţei şi vieţii apostolice, fiind ultimul ucenic al Apostolilor şi prin el se poate constata continuitatea tradiţiei.

Papias va fi primul exeget în literatura creştină. A fost, şi el, ucenic al Sf. Apostol Ioan, prieten cu Sf. Policarp, iubitor al tradiţiei apostolice orale. Prin el se caracterizează foarte bine epoca de tranziţie, căreia el aparţine, comentează texte şi le explică de preferinţă, ajutîndu-se de tradiţii orale care-i sînt încă posibil de a fi culese.

Scrisoarea lui Pseudo-Barnaba ne dă cele mai bune elemente privind raportul dintre Vechiul şi Noul Testament. Ne lasă învăţătura despre mîntuire, despre viaţa viitoare şi învăţăminte liturgice. Este importantă şi pentru faptul că în ea se arată că religia creştină e un început nou de viaţă, este o lume nouă.

Păstorul lui Herma, putem spune că este primul tratat de morală din literatura bisericească. Este un document de mare importanţă pentru cunoaşterea stării morale, religioase şi sociale a comunităţii creştine din prima jumătate a sec. II. El pune accent pe pocăinţă şi arată că numai prin ea se poate vindeca sufletul păcătos. O idee originală are în legătură cu Biserica: „Ea a fost zidită înaintea tuturor şi lumea a fost creată pentru ea".

În privinţa locului lor de origine, autorii acestor scrieri nu aparţin unei regiuni a imperiului roman; în ele avem reprezentată gîndirea şi viaţa creştină din întreaga împărăţie romană; din Siria, Asia Mică, Palestina, Alexandria şi Roma; în ele vorbeşte ecumenicitatea creştină a celor două secole primare. Pentru aceste motive antichitatea creştină le-a păstrat şi le-a transmis.

Arhid. prof. Dr. Constantin Voicu

AUREL VLAICU

— 110 ANI DE LA NAŞTERE —

Se împlinesc 110 ani de cînd a văzut lumina zilei genialul aviator Aurel Vlaicu. Evenimentul se cuvine să fie atenţionat, pentru că mari şi numeroase sînt vredniciile sale. Parcă-i văd aievea imaginea ce s-a desprins în amintirea noastră, din publicaţiile epocii: înalt, cu o constituţie fizică perfect organizată, ţinută distinsă, cu ochi negri şi o privire melancolică, de obicei în haine de culoare închisă, cu guler înalt scrobit, se încadra atît de sever în sfera preocupărilor sale serioase...

În lumea şcolarilor din Orăştie îşi făcu apariţia de la început cu o legitimă mîndrie cu miniatura unui avion, pe care îl lăsa văzut cu cea mai mare bunăvoinţă. Ghemuit între şuruburi şi rotiţe lucra zi de zi la perfecţionarea maşinii sale. Chiar şi în orele de clasă, ale liceului, umbla cu gîndul numai la maşină. Deşi Vlaicu era deschis din fire şi sociabil totuşi n-a fost înţeles de colegii săi tocmai pentru afirmarea lui îndrăzneaţă şi sigură, tot mai des repetată: „Eu am să zbor...". Nu-l credea nimeni, nici chiar tatăl său, căruia îi repeta fraza: „Nu te mira tată, că se poate. Adică ce-i în stare pasărea omul

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. prof. Nicolae Neaga

NICOLAE OLAHUS

— 500 de ani de la naştere —

În secolele al XIV-lea şi al XV-lea se dezvoltă în Europa mişcarea culturală Renaşterea. Punînd în centrul preocupărilor omul, ideea încrederii în valoarea lui şi în posibilităţile de perfecţionare, Renaşterea a promovat o concepţie socială şi filosofică umanistă, ceea ce a făcut să se vorbească despre ea ca despre un curent umanist.

Umanismul românesc apare în Transilvania încă din a doua jumătate a secolului al XV-lea. El se caracterizează prin preocuparea de a fixa coordonatele originii poporului şi a limbii române, cu scopul afirmării fiinţei noastre naţionale.

Cel mai important umanist român şi unul dintre cei mai preţuiţi din Europa este Nicolae Olahus. Acest nume este latinizarea lui Olah, român, în limba maghiară.

S-a născut în Sibiu la 10 ianuarie 1493. Se trăgea din familia munteană a boierilor Drăculeşti şi era înrudit cu Matei Corvinul şi cu Vlad Ţepeş. Într-un document al vremii (23 noiembrie 1548) se spune că are „obîrşia chiar din cei mai vechi conducători ai neamului românesc". În toate împrejurările, în ciuda celor mai înalte funcţii avute în statul ungar şi habsburgic, el îşi afirmă obîrşia sa românească, numind Ţara Românească, de unde era tatăl său, „patria mea paternă".

După o activitate îndelungată, în ţară şi străinătate, a murit la Bratislava, acum 425 de ani, în ziua de 17 ianuarie 1568.

S-a remarcat ca istoric şi poet.

În cartea sa Hungaria, el consacră în mod special ample capitole Ţării Româneşti, Moldovei, Transilvaniei şi Banatului. El este primul dintre români care afirmă unitatea de neam, de origine şi de limbă a românilor din toate provinciile vechii Dacii, pe baza propriilor observaţii, a izvoarelor istorice şi a urmelor arheologice. Din acest punct de vedere Olahus este un precursor al lui Miron Costin, al Stolnicului Constantin Cantacuzino şi al învăţatului voievod Dimitrie Cantemir, care au dus mai departe şi au răspîndit ideea originii latine şi a unităţii poporului român.

În legătură cu Transilvania, Olahus introduce un punct de vedere deosebit de al societăţii maghiare: „În ea sînt patru naţiuni: unguri, secui, saxoni şi valahi. *Aceştia* se socotesc a fi *coloni* romane. Au multe cuvinte comune cu limba română. Monede romane se găsesc multe în acest loc şi ele constituie un neîndoielnic semn al vechimii stăpînirii romane prin părţile acestea". Era un mod ocolit de a spune că „valahii" reprezentau cea mai veche populaţie a Transilvaniei.

Cît priveşte Banatul, Nicolae Olahus precizează că „nu departe de Severin se spune că apare un izvor, pe care localnicii îl numesc „al Sfintei Cruci", a cărui apă foloseşte la slăbiciunile corpului... Din această cauză izvorul este foarte venerat chiar de către Turci". Este vorba de apele termale din Băile Herculane.

Apreciată este şi creaţia poetică a lui Olahus. Este primul poet român de limbă latină, numit de un contemporan „poeta ornatissimus". Între poeziile sale umaniste se numără epitafe, scrisori către prieteni, felicitări, epigrame, o satiră şi altele. Cele mai preţioase, atît prin idei şi adîncimea sentimentului, cît şi prin realizarea poetică sînt elegiile scrise în 1536.

De aceeaşi faimă s-a bucurat corespondenţa savantă a lui Olahus cu Erasmus de Rotterdam şi cu alţi umanişti europeni ai timpului.

Istoria literaturii române nu poate ignora figura lui N. Olahus, care şi-a dezvoltat activitatea în Transilvania, Ungaria, Slovacia şi Ţările de Jos. Fără să-şi uite sau să-şi ascundă originea românească, el şi-a purtat cu mîndrie numele de Olahus (Românul) pînă în apusul Europei şi este primul dintre cărturarii români care a dus cu el faima patriei sale de baştină.

Prin opera şi activitatea sa umanistă numele lui Nicolae Olahus ocupă un loc legitim în istoria literaturii române şi în istoria culturii româneşti.

Prof. Ieremia B. Ghita

Cum sînt insulele oare?...

Lui Ştefan Baciu
în Honolulu

Iată, pun azi întrebare:
În îndepărtata lume
Cu bizar, exotic nume,
Cum sînt insulele oare?

Creşte-acolo levănţica,
Busuiocul, lămîiţa?
Vezi o barză, coşul, şiţa,
Şi sub streşini rîndunica?

Întîlneşti răşinărese
Cum îi mărul la obraze?
Flori, Oahu *are-n vaze?*
Poartă flori în păr mirese?

Amiroase oare-a cîmp, a
Mari grădini cu iructifere?
Sînt acolo-n alte sfere
Conifere, ca pe Timpa?

Cred, e clima mult mai dulce,
Însă iureşul de limbi
Din Waikiki *poţi să-l schimbi*
Cu o frază de Neculce?

*E frumoasă, da, laguna**
Palmierii-s plini de seve,
Însă poţi să vezi eleve
Cu şepcari de la Şaguna?

Calci, cum scrii, de ploi, în baltă,
Dar simţeai intemperii
Cînd purtai în clasa-ntîi
Şapca, şapca ta înaltă?

Petre Pascu

* Din ilustrata mie trimisă.

Ion Bria, IISUS HRISTOS, Colecţia „Orizonturi spirituale", Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1992, 160 pag.

În multitudinea de apariţii editoriale de după revoluţie se înscrie şi cartea eminentului teolog şi ecumenist român — prof. Dr. Ion Bria. Este vorba, în chip neîndoielnic, de o carte de excepţie. Nici nu s-ar putea să fie altfel, dată fiind personalitatea Căruia autorul I-a dedicat cu pioşenie gîndurile: Iisus Hristos — Dumnezeu — Omul.

De îndată ce am avut cartea în mînă, m-a ispitit gîndul să revăd celebra „Viaţă a lui Iisus" de Giovanni Papini. Am citit-o pe prima şi am răsfoit-o pe a doua. Fiecare îşi are desigur valoarea şi specificul ei. Ceea ce mi-a umplut sufletul de satisfacţie, este convingerea pe care am dobîndit-o că dacă „Iisus Hristos" — cartea părintelui Ion Bria ar fi tradusă în italiană, engleză sau în oricare altă limbă, cititorii în limbile respective ar vedea în ea ceea ce vedem noi românii în traducerea românească a „Vieţii lui Iisus" de Giovanni Papini: o carte frumoasă, care îmbogăţeşte deopotrivă mintea şi inima.

Dar să zăbovim puţin pe paginile acestei recente şi valoroase apariţii editoriale.

În primul rînd, să pornim de la titlu. Autorul a preferat numele simplu al Fiului lui Dumnezeu întrupat: Iisus Hristos, fără a mai adăuga apelativele tradiţionale: „Domnul" sau „Mîntuitorul". Este vorba desigur de punerea în evidenţă a autorităţii desăvîrşite de care se bucură acest ceresc nume. Fără să vrem ne ducem cu gîndul la textul din Filipeni 2, 9, unde citim că „Dumnezeu (Tatăl n.n.) L-a prea înălţat (pe Fiul n.n.) şi I-a dăruit Lui nume, care este mai presus de orice nume: ca întru numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cereşti, al celor pămînteşti şi al celor dedesubt".

De altfel, din tot cuprinsul cărţii apare în prim plan autoritatea divină pe care Domnul a manifestat-o înaintea îngerilor, a oamenilor, a demonilor, a stihiilor naturii şi a iadului. Starea de chenoză n-a anulat acea copleşitoare şi negrăită taină a unirii într-o singură persoană a celor două firi: dumnezeiască şi omenească.

Ca şi titlul general al cărţii, tot astfel şi titlurile capitolelor sînt foarte scurte, dar şi foarte sugestive pentru fiecare etapă din viaţa şi activitatea Mîntuitorului.

Primul capitol este o interogaţie: „Cine este acest Iisus Hristos?"

Profesor de Teologie, părintele Bria se dovedeşte un profund cunoscător al stării de spirit a cititorului de azi, asaltat din toate părţile de un noian de informaţii. Pe un astfel de cititor nu-l poţi lăsa să rătăcească singur prin desişul a sute de pagini de carte spre a afla abia la sfîrşit adevărul către care doreşti să-l conduci. Este nevoie să-i cîştigi din primele pagini interesul, să-l faci să se convingă de faptul că merită să seostenească cu lectura, şi aceasta expunîndu-i din primele pagini esenţialul.

Că este foarte important de ştiut cine este acest Iisus Hristos, se vede de acolo că Domnul însuşi a adresat ucenicilor Săi, nu odată, această întrebare. Dar nu numai lor ci şi altor persoane cu care s-a aflat în dialog sau le-a făcut vreun bine.

Deci, cine este acest Iisus Hristos?

După obîrşia Sa omenească este iudeu, născut în Betleemul Iudeii, din neamul lui David, în vremea în care rege al tuturor iudeilor era Irod cel Mare, iar la Roma se afla ca împărat Octavian Augustus. În schimb, după obîrşia Sa Dumnezeiască este Fiul lui Dumnezeu, „mai înainte de veci născut din Tatăl". Este Mesia cel făgăduit prin proroci şi aşteptat secole de-a rîndul spre a mîntui lumea.

Sursele din care Îi putem cunoaşte mai în detaliu viaţa şi activitatea sînt: *„Evanghelia"* transmisă de El apostolilor şi *„Tradiţia"* pe care apostolii au transmis-o către cele dintîi comunităţi de convertiţi. Despre aceste surse, demne de toată încrederea, se tratează în cap. 2 al cărţii.

În capitolul 3, intitulat: *„Iisus din Nazaret, fiul Mariei"*, autorul reia, în prima parte, descrierea Omului Iisus, afirmînd că „a avut o personalitate extraordinar de puternică şi de precis conturată; era un spirit ce iradia viaţă şi lumină. Mai presus de orice, El l-a iubit pe om, pe oricare om, pentru viaţa şi fericirea căruia a primit a Se lupta cu moartea" (pag. 26). Partea a doua a cap. 3, autorul o dedică preexistenţei trupeşti a lui Iisus, respectiv calităţii Sale de „Cuvînt" al lui Dumnezeu, deofiinţă cu Tatăl şi cu Duhul Sfînt. Explicînd cauza pentru care „Cuvîntul" a luat trup omenesc, autorul arată că aceasta nu este alta decît „însăşi iubirea şi dreptatea Creatorului, Care a voit ca omul să rămînă în starea în care a fost creat, iar lucrarea Tatălui să nu fie anulată. Ar fi fost nu numai de necrezut — conchide autorul — că Dumnezeu şi-ar retrage cuvîntul Său creator de la început, lăsînd omul să piară, ci şi monstruos ca singura fiinţă care împărtăşeşte şi reprezintă „chipul şi asemănarea" lui Dumnezeu în Creaţie să se întoarcă în nefiinţă prin corupţie şi moarte".

După ce în cap. 4 este expusă „Situaţia religioasă şi politică" a lui Israel şi în general a lumii, în momentul naşterii Domnului, care este tocmai momentul „plinirii vremii", cînd „Dumnezeu a hotărît să nu mai rabde nedreptatea omenească", ci trimiţîndu-L în trup de om pe

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Roman R. Ciorogariu

(Continuare din pag. a 4-a)

i s-a încredinţat sarcina de redactor al revistei „Biserica şi şcoala" din Arad, pe care o va îndeplini cu pricepere şi pasiune timp de 17 ani. Mutat la Oradea, el va fi prezent şi în coloanele ziarului „Tribuna Bihorului" şi revistei „Cele Trei Crişuri". În 1921 s-a îngrijit de apariţia revistei „Legea românească", pe care a îndrumat-o pînă la sfîrşitul vieţii. De asemenea, articolele sale au fost înserate în revistele şi ziarele „Viaţa românească", „Societatea de mîine", „Cultura poporului", „Hotarul", „Almanahul presei". Pe lîngă studii şi articole, cărturarul Roman Ciorogariu a scris şi un volum de memorialistică, intitulat „Zile trăite", publicat în 1926, în care descrie contribuţia românilor bihoreni la lupta pentru desăvîrşirea unităţii naţionale.

Cărturarul şi ecleziastul Roman Ciorogariu a fost şi un înflăcărat luptător politic, care a militat cu tenacitate şi dăruire pentru libertatea şi unitatea poporului român. De tînăr, se va încadra în mişcarea naţională, unde va acţiona cumpănit şi statornic. În timpul războiului pentru independenţă din 1877/1878, se solidarizează cu lupta poporului român, colectînd bani şi ofrande materiale pe seama ostaşilor răniţi. Se preocupă de realizarea unităţii politice a burgheziei ardelene şi să imprime activităţii acesteia un caracter militant. El a fost unul din promotorii ideii că românii trebuie să fie făuritorii propriei lor istorii şi să nu aştepte sprijin din partea cercurilor imperiale. Participant activ la mişcarea memorandistă, Roman Ciorogariu se solidarizează cu fruntaşii români împrocesuaţi de autorităţile maghiare, cere stingerea acţiunii şi eliberarea acestora. La scurt timp, în august 1895 a luat parte la Congresul naţionalităţilor de la Pesta. De asemenea, îl vom găsi antrenat în lupta pentru ridicarea unui monument în memoria lui Avram Iancu, el fiind propus de Ioan Russu-Şirianu să conducă activitatea de constituire a fondului necesar. Cu mult curaj şi demnitate, a înfruntat oficialităţile maghiare, care se opuneau dorinţei românilor de a cinsti faptele eroului naţional al poporului nostru printr-o asemenea lucrare.

Bogata-i activitate orală şi scrisă l-a ridicat pe cărturarul şi publicistul Roman Ciorogariu în rîndurile conducătorilor luptei naţionale, motiv pentru care, în 1913, a fost cooptat în Comitetul Central al Partidului Naţional Român. În această calitate, înflăcăratul patriot a continuat să activeze cu şi mai mare intensitate, în anii primului război mondial, pentru libertatea şi unitatea poporului român. Participă la diferite consfătuiri politice, unde cere să se acţioneze pentru realizarea idealului naţional; intervine pentru eliberarea românilor internaţi în lagărele din Ungaria; la începutul anului 1917, refuză semnarea declaraţiei de fidelitate, cerută de guvernul ungar; trimite cărţi şi ziare „în dulcea limbă strămoşească" ostaşilor români aflaţi pe fronturile din Galiţa şi Italia, pentru a le ţine treaz sentimentul conştiinţei naţonale.

Patriotul Roman Ciorogariu luat parte la şedinţa Partidului Naţional Român din Oradea, ţinută la 3 noiembrie 1918, în casa avocatului dr. Aurel Lazăr, unde s-a constituit Consiliul naţional român pentru Oradea şi Bihor şi Consiliul militar român. Cu acel prilej, a fost ales vicepreşedinte al Consiliului naţional român, iar a doua zi este desemnat să facă parte din Comisia mixtă româno-maghiară din Oradea. Desfăşurînd o activitate neobosită şi deosebit de bogată, el şi-a adus aportul la organizarea consiliilor şi gărzilor naţionale româneşti în toate localităţile Bihorului, la apărarea populaţiei româneşti ameninţată de unităţile şi detaşamentele maghiare şi secuieşti, la alegerea delegaţilor şi participarea acestora la Marea Adunare Naţională. La 28 noiembrie 1918, reprezentanţii Bihorului — între care se afla şi Roman Ciorogariu — au pornit cu trenul spre Alba Iulia. Ajuns în străvechiul Bălgrad, la 1 decembrie 1918, împreună cu cel 1 228 delegaţi, el a votat cu inima plină de entuziasm rezoluţia prin care se hotăra unirea Transilvaniei cu România.

Reîntors la Oradea, patriotul Roman Ciorogariu şi românii bihoreni au avut de înfruntat ostilitatea, cruzimile şi măcelurile săvîrşite de unităţile maghiare şi detaşamentele secuieşti. Prin numeroasele şi hotărîtele-i intervenţii la forurile locale şi centrale maghiare, cu riscul vieţii adeseori ameninţată, militantul Roman Ciorogariu a reuşit să atenueze în oarecare măsură actele inumane ale soldaţilor şi ofiţerilor unguri şi secui împotriva populaţiei româneşti.

La 24 martie 1919, pe baza ordonanţei Ministerului de Război de la Budapesta, celor 25 de membri ai Consiliului naţional român din Oradea — primul pe listă fiind Roman Ciorogariu — li se interzice părăsirea locuinţei şi a oraşului. Tot atunci au fost puşi sub pază militară. În noile condiţii, în calitatea sa de membru al Comitetului Central al P.N.R., cărturarul Roman Ciorogariu preia conducerea forţelor politice româneşti din Bihor, pe care o va deţine pînă la 20 aprilie 1919, cînd trupele române de sub comanda generalului Traian Moşoiu au eliberat Oradea. Întîmpinînd armata română eliberatoare, în numele românilor bihoreni prigoniţi şi maltrataţi, Roman Ciorogariu, spunea: „Astăzi se înfăptuieşte şi pe acest pămînt idealul unirii. Astăzi, Ţara Bihorului îşi primeşte răsplata pentru eroismul cu care şi-a păstrat limba şi legea străbună la aceste margini".

În anii de după desăvîrşirea unităţii naţionale, Roman Ciorogariu a desfăşurat o rodnică activitate în domeniul culturii şi publicisticii, iar ca om politic a militat pentru înfăptuirea Rezoluţiei de la Alba Iulia şi pentru consolidarea şi democratizarea României întregite.

Ca o recunoaştere a contribuţiei sale la înfăptuirea idealului naţional, patriotul Roman Ciorogariu a fost ales membru în Marele Sfat Naţional, organ cu rol de parlament local, creat la 1 decembrie 1918, şi mai tîrziu, senator în Camera superioară a forului legislativ român.

Prodigioasa şi multilaterala activitate a ierarhului, cărturarului şi patriotului Roman Ciorogariu s-a întrerupt la 21 ianuarie 1936, cînd venerabilul militant pentru cauza naţională, în vîrstă de 84 ani, s-a stins din viaţă. Deşi inima lui a încetat să mai bată, prin tot ceea ce a făcut pentru libertatea şi unitatea românilor, numele lui Roman Ciorogariu a intrat adînc în istoria şi conştiinţa poporului nostru.

Hotărîri ale Sinodului Permanent privind învăţămîntul teologic

În şedinţa de lucru din 26—27 noiembrie 1992, Sinodul Permanent, în baza propunerilor făcute de Comisia specială pentru învăţămîntul teologic, a hotărît următoarele, în legătură cu:

I. EXAMENUL DE ADMITERE LA FACULTĂŢILE DE TEOLOGIE.

— *Să se menţină examenul de preselecţie la admiterea în Facultăţile de Teologie Pastorală, Teologie — Litere şi Teologie — Asistenţă socială pentru candidaţii care nu sînt absolvenţi ai seminariilor teologice, cu excepţia personalului monahal.*

— Examenul de preselecţie să se simplifice şi să constea din probe la:

a) Muzica şi Liturgica (oral);
b) *Istoria Biblică a Vechiului şi Noului Testament* (scris).

— Notarea se va face cu calificativele „admis" sau „respins".

— Absolvenţii de seminarii *teologice nu vor presta examenul de preselecţie şi nici examen de admitere la Muzică şi Liturgică.*

— La examenul de admitere se vor putea prezenta candidaţii care au promovat examenul de preselecţie şi numai absolvenţii de seminarii teologice liceale care au promovat atît examenul de bacalaureat, cît şi examenul de atestare a cunoştinţelor teologice.

— Examenul de admitere va consta din următoarele probe:

a) Vizita medicală (eliminatorie) efectuată de un doctor generalist şi un psiholog.
b) Dogmatică ortodoxă (scris).
c) Literatură română (scris).
d) Istorie bisericească (Istoria Bisericii Române şi Istoria bisericească universală) — (scris).

II. EXAMENUL PENTRU ADMITEREA LA DOCTORAT ÎN TEOLOGIE.

— Examenul să se organizeze cu respectarea prevederilor Regulamentului învăţămîntului teologic în vigoare.

— Examenul să constea în probe scrise şi (sau) orale la următoarele discipline:

a) Dogmatică (scris şi oral);
b) Disciplina teologică de specialitate aleasă de candidat (scris);
c) Limba greacă (scris şi oral);
d) Limba latină (scris şi oral);
e) O limbă modernă la alegere, dintre: franceză, engleză, germană sau rusă (oral);
f) Limba ebraică pentru candidaţii care au optat pentru Secţia exegetică (scris şi oral).

— Se vor putea înscrie la concurs licenţiaţii în teologie cu calificativele „foarte bine" sau „excepţional" (media 8,51—10,00), iar la purtare în cei 4 ani de studii de licenţă calificativul *„foarte bine" sau „excepţional"*, cu binecuvîntarea Chiriarhului.

— Media de reuşită este minimum 7 (şapte) şi nici o notă parţială, scris sau oral, sub nota 7 (şapte).

— Probele scrise şi orale pot avea ca bibliografie:

La Limbile greacă şi latină — Antologia de texte patristice pentru şcolile teologice;

La dogmatică — materia anilor III şi IV de Licenţă (cursul în vigoare);

La disciplina de specialitate — Materia disciplinei respective (cursul în vigoare);

La limba modernă — Franceză, Engleză, Geremană, Rusă (conversaţie);

La limba ebraică — Textele proorociilor mesianice în original.

— Data examenelor: 4—30 ianuarie 1993;

— Numărul de locuri se va stabili în funcţie de profesorii atestaţi la fiecare disciplină, potrivit procedurii din învăţămîntul de stat şi va fi comunicat Cancelariei Sf. Sinod de către Decanatul Facultăţii de Teologie din Bucureşti şi Decanatul Facultăţii de Teologie din Sibiu, singurele care au profesori atestaţi cu dreptul de îndrumare a candidaţilor la doctorat.

— Anul I doctorat (master în teologie) se va desfăşura, pe cît *posibil cu frecvenţă la zi* şi se va încheia cu un examen similar actualei admisibilităţi în teologie la doctorat.

În acest an candidaţii vor fi îndatoraţi la întocmirea unei lucrări de seminar la disciplina de specializare şi alte două discipline din secţie.

— După master, candidaţii vor putea urma, în continuare, pregătirea la doctorat, timp de doi ani, constînd în îndrumări metodologice şi comunicări din partea profesorilor îndrumători.

Lucrările de seminar din timpul celor doi ani de doctorat, vor putea constitui capitole din teza de doctorat al cărui subiect se va alege după promovarea masterului.

III. EXAMENUL DE ECHIVALARE A TITLURILOR ŞTIINŢIFICE TEOLOGICE OBŢINUTE ÎN STRĂINĂTATE.

— Candidaţii care au obţinut titluri ştiinţifice teologice la Facultăţi de teologie ortodoxă din străinătate vor depune la o Facultate de teologie din cadrul Patriarhiei Române tezele respective în original şi traducere, însoţite de actele care dovedesc acordarea titlului respectiv.

— *Recunoaşterea titlului ştiinţific* obţinut să aibă caracter formal, luîndu-se act de acordarea acestuia, pe baza actelor depuse la decanatul unei Facultăţi de teologie din Patriarhia Română.

— Candidaţii care au obţinut titluri ştiinţifice teologice la Facultăţi de teologie neortodoxe, vor depune tezele respective, în original şi traducere, la decanatul unei Facultăţi de teologie din cadrul Patriarhiei Române, împreună cu actele doveditoare.

— O comisie formată din profesorul îndrumător, un al doilea profesor specialist şi alţi doi profesori referenţi, vor referi, în maximum 3—6 luni, asupra tezei şi asupra modalităţii echivalării titlului obţinut pentru recunoaşterea lui, în funcţie de ortodoxia lucrării.

În ambele cazuri, se vor respecta prevederile Protocolului privind includerea Facultăţilor de teologie în cadrul Universităţilor de stat.

IV. EXAMENUL DE BACALAURET AL ABSOLVENŢILOR DE LICEU.

— Ia act de publicarea în Tribuna Învăţămîntului — supliment —, pe luna noiembrie 1992 a normelor de *organizare a bacalaureatului în anul 1993* şi îşi exprimă acordul cu acestea, cu disciplinele, probele şi programele de examen, aplicîndu-se întocmai în seminariile teologice liceale.

— Să se transmită imediat tuturor seminariilor teologice liceale toate dispoziţiile referitoare la bacalaureatul pe anul 1993, *inclusiv programele pentru disciplinele de examen, cu dispoziţia expresă ca respectivele cadre didactice de la disciplinele de bacalaureat, să procedeze la predarea temelor din programă, pînă la epuizarea lor atît în cadrul orelor de curs cît şi în cadrul orelor de pregătire specială pentru bacalaureat*, astfel ca pînă la vremea susţinerii bacalaureatului, candidaţii să aibă parcurse programele respective în întregime.

— De asemenea, se vor trimite tematicile pentru disciplinele examenului de atestare teologică, acelaşi din anul 1992, valabile şi pentru sesiunea 1993, care se va desfăşura pe baza metodologiei din anul 1992, aprobată de Sfîntul Sinod.

— Graficul desfăşurării examenelor se va comunica ulterior, după fixarea lui de către Ministerul Învăţămîntului şi Ştiinţei.

Se va atrage atenţia că examenele respective se susţin o singură dată în an, la datele ce se vor fixa, potrivit metodologiei şi normelor pentru liceele de profil filologic.

Pe urmele lui Iisus în ţara Egiptului

La praznicul Crăciunului, Biserica ne-a pus în faţă evenimentul, în acelaşi timp foarte umil, dar şi de proporţii foarte mari, omenesc şi divin. În unica persoană a lui Iisus Hristos, a unit două naturi, din care una, natura omenească, iar cealaltă natura divină, veşnică şi nemărginită a lui Dumnezeu cel nevăzut. Acest eveniment plasează uniunea ipostatică realizată în Iisus Hristos, într-o taină de nepătruns a Divinităţii, „taina cea din veac ascunsă şi de îngeri neştiută", după cum o numeşte sfînta noastră Biserică.

Cu adevărat mare este taina creştinătăţii. Cela ce este „fără mumă din Tată şi fără tată din mumă", s-a arătat în trup, ca om adevărat, Dumnezeu adevărat fiind, aşa cum îl mărturisim în Simbolul credinţei.

Iisus Hristos ni s-a arătat ca un copil firav — spune Sf. Proclu — arătînd prin aceasta slăbiciunea noastră omenească. S-a văzut însă de îndată, că n-a fost de ajuns ca Fiul lui Dumnezeu să se smerească, spre a se naşte ca prunc din femeie, „făcîndu-se oamenilor asemenea, şi la înfăţişare dovedindu-se ca un om" (Filipeni 2, 7).

După plecarea magilor, sfîntul evanghelist Matei ne prezintă refugierea grăbită, în ţara Egiptului, în timpul nopţii, la sfatul îngerului, adresat în vis dreptului Iosif. Nu ni se spune în ce oraş a stat, nici ce fapte s-au săvîrşit, odată cu trecerea pe acele locuri a pruncului Iisus, împreună cu Iosif şi cu mama lui, Sfînta Fecioară Maria. Tot după sfatul îngerului au rămas în Egipt „pînă la săvîrşirea lui Irod" (Matei 2, 15), care a avut ca urmaş în Iudeea pe Arhelau şi acest fapt este un indiciu pentru aprecierea duratei cît a stat Iisus în Egipt. În a sa „Istorie a Iudeilor", Iosif Flaviu relatează despre cumplitele suferinţe ale lui Irod şi, pe baza datelor oferite, se apreciază că Arhelau şi-a început domnia, cînd Iisus era de trei ani.

În acel răstimp, Egiptul era o ţară multimilenară, plină de istorie, cu realizări deosebite în ştiinţă şi tehnică, cu bogate tradiţii şi legende. Prezenţa, pe acele locuri, a lui Iisus, Fiul lui Dumnezeu, nu putea să rămînă nesesizată. Tradiţia creştinilor egipteni păstrează încă vie, în conştiinţă, amintirea prezenţei lui Iisus pe acele meleaguri. Memorabile rămîn amintirile culese de cei ce au întreprins cercetări la faţa locului, cum sînt cele relatate de J. P. Peroncel-Hugoz, în „Le monde", din 26—27 decembrie 1976, pag. 5.

Menţionez, că E. Renan în a sa lucrare „Viaţa lui Iisus" trece sub tăcere fuga în Egipt. Este fapt neîndoielnic, că sînt credincioşi ai Bisericii noastre, care din dorinţa de a cunoaşte cît mai mult din viaţa Mîntuitorului Hristos şi fără educaţie religioasă suficientă, citesc această carte fără discernămîntul necesar. Deosebit de păgubitoare rămîne şi contestarea divinităţii lui Iisus, de către Renan în această monografie.

Din tradiţia creştină a Egiptului, voi prezenta — în continuare — amintiri despre Iisus.

La Matarieh, în periferia oraşului Cairo, se vede un bătrîn sicomor, despre al cărui străмoş, se crede, că dăduse umbră lui Iisus, în refugiul din calea lui Irod.

La Belbeis, în delta Nilului, un arbore a avut acelaşi privilegiu şi se spune, că populaţia n-a dat voie soldaţilor lui Bonaparte să-l taie, spre a-l transporta în Franţa. Musulmanii, care îl venerează pe Iisus ca pe un profet, au rodicat o moschee pe locul arborelui de la Belbeis, în anul 1850, cînd acest arbore a căzut de la sine.

După războiul din 1967, creştinii egipteni n-au mai putut merge, cu ocazia marilor praznice, în pelerinaj la Ierusalim şi la celelalte locuri remarcabile din ţara sfîntă. Ca urmare, a sporit venerarea locurilor din Egipt, care se bucură de faptul de a fi primit, odinioară, vizita pruncului Iisus. După o hartă publicată de cotidianul „Le progrès egyptien", Iisus împreună cu Sfînta Fecioară Maria, dreptul Iosif şi Salomeia, tovarăşa lor de călătorie, însoţiţi fiind de asinul lor, au mers de-a lungul coastei muntelui Sinai şi au urcat pînă în Egiptul de Sus. Aici, la mănăstirea Maharrak, aproape de Asiut, se merge în pelerinaj, pentru reculegere, la stînca pe care s-a jucat Iisus. Despre numeroşii urmaşi ai asinului se spune, că poartă pe spinarea lor un semn de culoare neagră, în formă de cruce.

La Ashmonnein, loc înalt, faraonic, coptii relatează, că idolul, din aramă, în formă de hipopotam, aşezat la intrarea cetăţii, la sosirea lui Iisus în acel loc, s-a răsturnat de pe soclu. Sub această formă, pare-se, că s-au anticipat cele zise de Mîntuitorul, fariseilor, care la intrarea în Ierusalim, i-au cerut să certe mulţimea pentru aclamare: „De vor tăcea aceştia, pietrile vor striga!" (Luca 19, 40).

Localitatea Wadi Natrum a văzut de asemeni pe Iisus în trecerea Sa pe acele meleaguri şi — ca urmare — acest punct al deşertului Libiei a devenit şi a rămas pînă în zilele noastre, principala vatră a monahismului african. În ultimii ani, în această localitate, vocaţiile pentru monahism au fost aşa de numeroase, încît conducerea mănăstirii a demolat clădiri vechi, de secole, spre a le înlocui cu construcţii noi, mai spaţioase.

Pînă la căderea negus-ului, patriarhul copt al Etiopiei venea, cu regularitate, la Cairo, spre a lua apă de la o fîntînă, sfinţită prin trecerea pe acolo a lui Iisus.

În cripta bisericii sfîntul Sergiu, din valea Nilului, datînd de la începutul erei creştine, exista o bancă de piatră pe care — spune tradiţia — a şezut Iisus, în trecerea pe acolo. Astăzi, această bancă este acoperită de apa Nilului.

Într-un sat sărac din Egipt, al cărui unic titlu de mîndrie era vizita ce i-a făcut-o, odinioară, pruncul Iisus, s-a recurs la distinsul preot copt, Abuna, spre a-i cere părerea asupra faptului că Iisus a trecut tocmai pe acolo. Preotul a răspuns: „Fără îndoială, a văzut, de departe în timp, mănăstirea noastră".

Am prezentat aceste desprinderi din tradiţia creştină egipteană, păstrate cu scumpătate de către localnici şi predate viitorimii. Desigur, nu sîntem în măsură să apreciem cît din cele relatate aparţin adevărului şi cît sînt din domeniul legendei. E cert însă, că întemeindu-se pe duioase inspiraţii, izvorîte din tradiţie, poemele au cîntat şi arta a redat călătoria lui Iisus în ţara Egiptului.

Prof. Petru Dumitreasă
Cluj-Napoca

Ion Bria, **Iisus Hristos**, Colecţia „Orizonturi spirituale", Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1992, 160 pag.

(Continuare din pag. a 5-a)

Fiul Său, a făcut început izbăvirii tuturor, în capitolul 5 se tratează despre *„Botezul lui Iisus"*, care reprezintă „unul din marile momente ale vieţii Mîntuitorului", întrucît El renunţă de acum la viaţa de anonimat şi porneşte cu hotărîre spre împlinirea misiunii Sale de propovăduire a Evangheliei.

Despre *„Vestea cea bună — Evanghelia"* avem o detaliată expunere în cap. 6. În legătură cu aceasta autorul afirmă de la început: „Cea mai intensă şi mai importantă parte a operei lui Iisus este predicarea Evangheliei, impresia făcută ca Predicator şi Învăţător fiind foarte puternică". Constrînşi de realitate, pînă şi potrivnicii Săi au fost nevoiţi să recunoască faptul că „niciodată n-a mai vorbit un om ca Omul acesta".

În centrul propovăduirii Evangheliei stă anunţarea *„Împărăţiei lui Dumnezeu"* sau a *„Împărăţiei cerurilor"*, despre care Mîntuitorul spune că nu este din lumea aceasta. Ea a început însă în lume odată cu venirea Sa, a lui Hristos, sub forma dreptăţii şi iubirii între oameni.

O chintezenţă a Evangheliei o reprezintă „Predica de pe Munte", cu *Fericirile*.

Dar cum opera de propovăduire a Evangheliei urma să continuie şi după înălţarea Domnului la cer, El a ales un grup de ucenici, numiţi apostoli, pe care i-a purtat cu Sine şi i-a învăţat tainele mîntuirii. Autorul ne încredinţează că: „Grupul celor doisprezece apostoli constituie cea mai importantă instituţie creată de Iisus pentru transmiterea şi aplicarea operei Sale".

Tot în acest al 6-lea capitol sînt prezentate parabolele sau pildele Mîntuitorului ca şi minunile pe care Le-a săvîrşit, semne vădite ale Dumnezeirii Sale.

În capitolul 7, intitulat „Iată Omul!", părintele Ion Bria se ocupă de opera mîntuitoare săvîrşită de Fiul lui Dumnezeu întrupat. În această operă, Săvîrşitorul ei a fost *„Omul — cheie"*, lucru de care ne încredinţează Sf. Ap. Pavel cînd scrie că: după cum printr-un singur om a intrat păcatul în lume şi prin păcat moartea, iar moartea a trecut la toţi oamenii, prin acela în care toţi au păcătuit...", tot astfel, prin Iisus Hristos ne-a fost dăruită viaţa şi învierea (Rom. 5, 12).

Din cap. 8, intitulat: „Convertirea", aflăm că mîntuirea obiectivă, pe care a săvîrşit-o Hristos, prin jertfa Sa pe cruce, trebuie să devină subiectivă, adică proprie fiecăruia dintre noi, iar acest lucru se poate înfăptui prin urmarea lui Hristos. Primul pas pe acest drum este lepădarea de sine. Domnul Însuşi ne spune aceasta: „Cel ce voieşte să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să-mi urmeze Mie" (Lc. 9, 23).

În actul mîntuirii subiective, cea mai mare şi cea dintîi poruncă este: să iubeşti pe Dumnezeu şi pe aproapele ca pe tine însuţi (Mt. 22, 36—40).

Despre rolul credinţei în mîntuire este vorba în cap. 9.

Etapa finală a activităţii pămînteşti a Domnului Hristos, este înfăţişată începînd cu cap. 9, unde autorul descrie evenimentul „Schimbării la faţă", care este de fapt o anticipare a Învierii.

În cap. 11 avem redată pe larg „Istoria Patimilor", al căror epilog este *Învierea*.

Despre Învierea, autorul afirmă că odată cu ea „începe o etapă nouă în istoria omenirii, deoarece e pentru prima dată cînd puterea lui Dumnezeu se arată mai mare decît păcatul şi moartea. Nimic din cele ale istoriei, nici moartea, nu poate să reziste la acţiunea iubirii lui Dumneezu în Fiul Său înviat. De aceea, învierea este revelaţia care dă sens istoriei, cheia de interpretare a istoriei".

Evenimentele de după Înviere, respectiv *Înălţarea* şi *Pogorîrea Duhului Sfînt* sînt prezentate în capitolele 12 şi 13. Implicit se dezbat aici şi teme precum *Biserica, noul popor al lui Dumnezeu* şi *Aşteptarea împărăţiei lui Dumnezeu*, adică mersul omenirii către Eshaton — cele de pe urmă ale zilelor, cînd se va adeveri făgăduinţa în legătură cu pămîntul şi cerurile noi.

Urmează apoi cîteva capitole cu un caracter teologic de sinteză. Astfel cap. 14 se intitulează: „Iisus Hristos: etapele misiunii Sale". Prima etapă menţionată este aceea a propovăduirii sau anunţării „Vestei celei bune". A doua etapă este a jertfei pentru mîntuirea lumii. Şi în sfîrşit, a treia etapă este aceea a realizării pe pămînt a împărăţiei lui Dumnezeu. Iisus a aruncat sămînţa împărăţiei în lume (In. 21 15—19), iar Duhul Sfînt Mîngîietorul va interveni în istorie spre a veghea la zidirea împărăţiei şi spre a grăbi a doua venire a lui Hristos în slavă ca să transforme totul în împărăţia lui Dumnezeu.

În cap. 15, cu titlul „Domn şi Hristos", autorul argumentează, cu mărturii din profeţi, că Iisus din Nazaret ,a fost cu adevărat Mesia cel făgăduit, cu totul altfel însă decît Mesia politic pe care îl aşteptau iudeii.

O temă aparte este dezbătută în cap. 16, unde autorul pune faţă în faţă Tora şi Evanghelia, stabilind legătura intrinsecă dintre acestea, ambele avînd drept autor pe Dumnezeu, dar şi caracterul desăvîrşit al Evangheliei, care emană de la Hristos, împlinitorul şi desăvîrşitorul Torei.

„Iisus în sînul Treimii" este titlul cap. 17 în care aflăm conturată şi strict fundamentată învăţătura centrală a creştinătăţii despre trinitatea Persoanelor, în unitatea de Fiinţă dumnezeiască.

După cap. 18, dedicat Răscumpărării, în care se arată că Hristos a luat asupra Sa păcatele tuturor, păcatul lumii, pe care l-a răscumpărat în trupul Său răstignit, urmează un capitol, al 19-lea cu un titlu mai aparte: *„Subiecte netratate"*. Aici se fac referiri la o serie de probleme de care Iisus nu s-a preocupat, fie pentru că acestea nu s-au ivit în timpul Său, fie pentru că răspunsul la multe dintre ele se poate găsi în subiecte similare, cărora le-a dat o soluţie. O astfel de problemă ar fi spre exemplu raportul între Evanghelie şi filozofia păgînă.

Mărturii extrabiblice despre Iisus Hristos întîlnim în capitolul 20: „Iisus în afara Evangheliilor". Sînt amintiţi aici cîţiva dintre istoricii iudei şi păgîni, aproape toţi contemporani cu Domnul, care, în scrierile lor s-au referit la El sau la mişcarea ce s-a produs în jurul persoanei Sale.

Despre *„Semnificaţia religiilor monoteiste pentru creştinism"* se vorbeşte în capitolul 21. Întîlnim aici o abordare nouă a relaţiilor creştinismului cu celelalte religii, autorul arătînd că se impune o evaluare teologică pozitivă, depăşindu-se mentalitatea abordărilor negative, care s-a dovedit atît de neinspirată.

În sfîrşit, ultimul cap. 22, este intitulat sugestiv: „Din cauza Mea", aducîndu-ne aminte de cuvintele Mîntuitorului care a spus „Fericit este acela care nu se va sminti din cauza Mea" (Lc. 7, 23). Autorul are în vedere fărîmiţările şi confruntările care au avut şi au în continuare loc între creştini, datorită interpretărilor diferite şi nu arareori eronate ale mesajului lui Hristos. Rolul creştinilor, precizează autorul, este acela de a proclama că „mesajul, viaţa şi exemplul istoric al lui Iisus Hristos constituie stînca pe care se poate construi o casă nouă şi de a antrena pe toţi la edificarea acestei construcţii". Este vorba, în chip evident de un mesaj ecumenic de apropiere şi colaborare intercreştină, de participare la întruchiparea în istorie a acelui ideal evanghelic pentru care s-a rugat Mîntuitorul: „ca toţi să fie una".

Pe lîngă notele bibliografice, în finalul cărţii găsim cîteva adausuri de o deosebită utilitate. Astfel autorul ne prezintă un tabel cronologic privind viaţa şi slujirea lui Iisus Hristos. Este vorba în fapt de o sincronizare a tuturor evenimentelor din viaţa Mîntuitorului cu evenimentele contemporane din lumea iudaică şi păgînă, respectiv din Palestina şi imperiul roman. Avem apoi o listă cu texte şi teme biblice destinate cititorilor spre a medita asupra lor, ca şi un glosar biblic, teologic şi de asemenea o *Bibliografie* foarte recentă (1980—1990), cu indicarea a încă 30 de autori, în totalitate din Apus, care au alcătuit cărţi dedicate vieţii şi activităţii Mîntuitorului Hristos.

Am stăruit asupra cuprinsului cărţii profesorului Dr. Ion Bria, tocmai pentru a pune în evidenţă diversitatea şi importanţa aspectelor pe care le abordează. Aşa cum am arătat şi la început, prin apariţia acestei cărţi, literatura teologică românească s-a îmbogăţit cu o operă într-adevăr de mare valoare. Este demn de reţinut modul nou de abordare a unui subiect atît de important cum este viaţa întemeietorului religiei creştine. Fundamentarea biblică este valorificată în modul cel mai eficient posibil. Stilul este clar şi perfect închegat.

Parcurgerea filă cu filă a cărţii întăreşte în sufletul cititorului credinţa pe care a mărturisit-o şi sutaşul roman ce păzea pe Cel răstignit, cum că Omul acesta, Iisus Hristos, cu adevărat Fiul lui Dumnezeu a fost.

Aurel Vlaicu

(Continuare din pag. a 5-a)

să nu fie în stare". Poate că singur clarvăzătorul Octavian Goga l-a înţeles. Într-o scrisoare adresată lui Vlaicu, poetul redeşteptării noastre i-a spus: „Ţi-am scris de atîtea ori că ai talent, care iese la iveală, ori mai tîrziu, ori mai devreme. Sînt sigur de succesul tău, şi de aceea am încredere în tine, cu toată lipsa mea de pricepere mecanică".

Pentru a se scutura de atmosfera neprielnică avîntului său creator Aurel Vlaicu a părăsit liceul Kuhn din Orăştie şi într-o dimineaţă de toamnă tîrzie, a anului 1900 s-a transferat la liceul unguresc din Sibiu, nu numai cu cărţile şi caietele, ci şi cu atelierul pe care-l înfiripase în Orăştie. După cîţiva ani de pribegie şi pentru documentare ştiinţifică, pe la München, Russelheim, Paris, Budapesta, iată că a zburat...

Venea la Sibiu mai ales pentru a-l întîlni pe O. Goga, la redacţia revistei „Luceafărul". Dealtcum în Sibiu Vlaicu a realizat un zbor de mare succes, în 14 septembrie 1911, pe-o furtună puternică, ceea ce n-a izbutit pînă atunci nici un alt aviator: „Avionul său era mai bun, pentrucă n-a fost ca al altora..." Aşa se apoteoza cutezanţa care stăpînea inima celui mai serios inventator de avioane. Autorii de monografii, şi sînt mulţi, pricepînd minunile istoriei pe Vlaicu îl aşează cap de coloană în galeria oamenilor reprezentativi. Presa îl numea: „Cuceritorul văzduhului", vestind că „Vlaicu a urcat mai sus, a zburat mai repede şi mai uşor decît alte tipuri de avioane".

Într-adevăr gîndul şi inima lui Vlaicu era numai la avion. Cînd prietenul său, Goga, i-a scris: „... Te rog să vii la nunta mea, naş va fi „Onisifor Ghibu...„ Vine şi Claudia (sora poetului), Vlaicu i-a răspuns: „Dragă Tavi, viu tot iute la nunta ta, dacă plouă, dacă e soare, zbor, Claudia ne Claudia"...

E greu de zugrăvit durerea românilor la prăbuşirea aviatorului, în trista zi de 13 septembrie 1913. A căzut o stea, care a luminat strălucitor pe orizontul neamului românesc. Graiul dulce al aviatorului a încetat să mai fie auzit. Reprezentanţii culturii au folosit multe prilejuri pentru a dovedi nepreţuita dragoste faţă de omul original şi de mare inteligenţă, care cu avionul inventat de el a fixat linia longitudinală a românilor, de la Bucureşti la Arad, de la Nistru pîn' la Tisa.

În istoria culturii Aurel Vlaicu rămîne o strălucitoare personalitate şi o pildă de încredere în voinţa răbdătoare, în muncă şi caracter.

Profesorul FRIEDRICH HEYER din Heidelberg a împlinit 85 de ani

Între teologii din străinătate, prieteni ai Bisericii Ortodoxe Române, profesorul Dr. Friedrich Heyer ocupă un loc deosebit, fapt pentru care, cu deosebit respect, îi aducem un binemeritat omagiu la împlinirea venerabilei vîrste de 85 de ani.

S-a născut la 24 ianuarie 1908 în frumosul și istoricul oraș Darmstadt despre a cărui istorie nu rareori povestește discipolilor săi. A studiat Teologia în Tübingen, Giessen și Göttingen, după care și-a continuat cercetările la Montpellier, în Franța, în cadrul unui program de schimb de studenți. A fost preocupat de problema exaltării religioase („Schwärmerei"), cercetările încununîndu-le cu lucrarea *„Der Kirchenbegriff der Schwärmer"*, în care face un istoric al sectelor religioase din timpul Reformei și, în special, al anabaptiștilor. Cu această lucrare, în 1938 va obține doctoratul în Göttingen la cunoscutul profesor Emanuel Hirsch. Demersul istoric făcut cu prilejul întocmirii temei de doctorat îi va deschide porțile cercetării ulterioare a istoriei sectelor moderne și a așa-ziselor „Biserici libere" („Freikirchen"), temă care nu a încetat niciodată să-l preocupe. Aria studiului său s-a lărgit prin cercetarea Bisericilor Ortodoxe, a Bisericii Romano-Catolice, precum și a diferitelor ramuri ale protestantismului.

În 1951 va primi titlul de docent în urma unui studiu aprofundat asupra istoriei Bisericii Ortodoxe din Ucraina, care-i va asigura și postul de profesor pentru istoria bisericească modernă de la Universitatea din Kiel. Lucrarea va apare în 1953 sub titlul: *„Die orthodoxe Kirche in der Ukraine 1917—1945"*, în care se remarcă bogata documentare, precizia cunoașterii istorice și nu în ultimul rînd echilibrul prezentării și dragostea pentru Biserica Ortodoxă. Deținător, pentru un timp, al conducerii Academiei evanghelice din Schleswig-Holstein, va fi preocupat și de istoria Bisericii Romano-Catolice. Rezultatele cercetării sale s-au concretizat în lucrarea *„Die Katholische Kirche von 1648—1870"*, publicată în 1963 și în care expune mai ales istoria catolicismului francez. Era, astfel, cel mai calificat cunoscător al diferitelor biserici, fapt pentru care, din 1963/1964 va deveni titularul catedrei de *„Istoria confesiunilor" („Konfessionskunde")* la Facultatea de Teologie evanghelică din Heidelberg. În anul 1977 va publica și voluminosul compediu de *„Istoria confesiunilor"* (Konfessionskunde"), prima lucrare de acest gen provenită din rîndul protestanților. Deși pensionat în 1976, prof. Heyer a continuat să facă parte din corpul profesoral al Universității din Heidelberg, ținînd cursuri, seminarii și organizînd o serie de excursii de studii sau de conferințe teologice. Acum s-a orientat, în special, în dezvoltarea relațiilor cu bisericile ortodoxe atît din Europa cît și din Orient. La scurt timp îi apare o istorie a Bisericii din Țara Sfîntă *(„Kirchengeschichte des Heiligen Landes"* (1984), cea mai bună lucrare de acest gen de pînă acum.

Reînființarea „Societății germano-armene", al cărei președinte a fost ales, va îndrepta străduaniile sale în cercetarea, dar și ajutorarea Bisericii armene. Va publica chiar și o istorie a acestei Biserici: *„Die Kirche Armeniens"*. Un interes deosebit l-a avut prof. Heyer și față de Biserica etopiană, angajîndu-se teoretic și practic în îndrumarea școlilor și a vieții spirituale a credincioșilor acestei vechi Biserici creștine. A fost, ani în șir, îndrumătorul *„Societății Tabor" („Tabor Society")* care ajută, în formă organizată, organizarea școlilor bisericești și schimbul de studenți între Germania și Etiopia.

Pentru Europa de Est, o importanță deosebită o reprezintă înființarea, în 1971, a *„Seminarului teologic internațional sud-est european"*, care a ajuns la cea de a X-a întrunire și pe care prof. Heyer l-a condus pînă în anul 1982, cînd a transmis această sarcină prof. Adolf Martin Ritter din Heidelberg. Spirit echilibrat, marcat de o evlavie sinceră și un ecumenism autentic, prof. Heyer a reușit să strîngă în jurul său teologi de cele mai variate orientări și confesiuni, ortodocși, catolici, protestanți, sectanți, ba, uneori, chiar și necreștini. Organizarea întrunirilor seminarului în diferite localități europene, ca Heidelberg, Șibenik, Tessalonic, București, Budapesta sau Iași a avut darul de a strînge la un loc într-o atmosferă creștină oameni care, prin dialogul realizat, s-au cunoscut mai bine și s-au înțeles mai bine. Într-o perioadă cînd cortina de fier separa Răsăritul de Apus, acest seminar a fost un adevărat pod între cele două lumi. În ceea ce ne privește, nu este deloc de prisos să amintim doar cîteva personalități românești care au participat la lucrările sale: episcopul Vasile Coman, D. Stăniloae, N. Balcă, T. Bodogae, M. Păcurariu, D. Radu, Em. Popescu, Al. Ciurea, Ioan Alexandru și alții.

De asemenea, a ținut o serie de conferințe la Facultățile de Teologie din București, Sibiu, Cluj și Iași, organizînd și numeroase conferințe la Heidelberg, la care au participat și teologi ortodocși români. Casa domniei sale este și acum mai degrabă un centru de întîlniri ecumenice pentru teologi din cele mai diferite colțuri ale lumii.

Din contactul neîntrerupt cu Ortodoxia, au rezultat o serie de cărți, articole, studii, dintre care cele mai noi sînt: *„Das orthodoxe Kirchen und Schulleben der Griechen im ersten Vierteljahrhundert seit der Befreiung in den Augen deutscher Philhelleren"*, în „Südosteuropa-Studie", nr. 47; *„David Chytraeus als Erforscher der Orthodoxie"*, în „Oikonomia", vol. 27/1991; *„Die Heiligen auf den Inseln. Viten und Hymnen aus Ägäis und Adria"*, vol. 29/1991 și *„Die Orientalische Frage im kirchlichen Lebenskreis. Das Einwirken der Kirchen des Auslands auf die Emanzipation der orthodoxen Nationen Südosteuropas 1804—1912"*, Wiesbaden, 1991.

Bun cunoscător al Bisericii Ortodoxe Române, pe care a vizitat-o în nenumărate rînduri, în studiile și cărțile publicate prof. Heyer se dovedește a fi un istoric bisericesc bine informat, echilibrat și, în același timp, dornic să contribuie la apropierea dintre ortodocși și protestanți. La împlinirea a 85 de ani, discipolii și admiratorii săi români îl roagă pe bunul Dumnezeu să-i dea sănătate și spor în activitatea laborioasă pe care o desfășoară.

Pr. prof. Ioan-Vasile Leb

Gînduri la început de an

(Continuare din pag. a 3-a)

cu încercări ale tăriei credinței și răbdării noastre, este sub ochiul atoatețiutor al lui Dumnezeu. Sf. Vasile cel Mare, a cărui viață ne este pusă înainte chiar în această zi, spune că „meditația la cele veșnice produce în noi marea lucrare de înnoire bineplăcută lui Dumnezeu". Toate sinoadele, ecumenice și locale, au ținut seama de cuvintele duhovnicești ale acestei „guri de foc a Duhului Sfînt", cum îl numește Sfîntul Grigorie Teologul pe Sfîntul Vasile cel Mare. Întăriți de nădejdea dobîndirii celor bune în veșnicie, toți sfinții și mucenicii Bisericii au făcut ca cele mai grele osteneli să nu-i înfricoșeze. Cumplitele dureri au fost, pentru ei, de netemut nu datorită unor tîlcuiri iscoditoare a Providenței, ci prin dăruirea inimii lui Hristos-Domnul, viața noastră adevărată și veșnică.

5. Cine crede în viața veșnică, are și conștiința unei responsabilități ultime. Răspundem de cele ce ne-a dăruit Dumnezeu pentru a-i sluji Lui și semenilor în Biserica Sa. Răspundem de modul în care am valorificat timpul acestei vieți ca pe cea mai mare bogăție spre cele viitoare. Credința în cele viitoare pe planul veșniciei produce binecuvîntate roade și pentru existența din această lume. Din această credință izvorăște puterea care înnoiește anul, timpul, gîndul, fapta, viața.

În străduania de a folosi cît mai bine timpul fiecărei zile, primele minute ale dimineții să le dăruim lui Dumnezeu. Să ne rugăm Lui, pentru ca munca noastră să nu fie risipită de furtuni, revărsări de ape, cutremure de pămînt aducătoare de accdente și moarte. Oriunde ne îndreptăm pașii: la școală, la birou, pe ogoare, în uzină, să trecem la muncă întăriți prin sfînta rugăciune. Fiecare zi s-o începem și s-o sfîrșim cu Dumnezeu pentru că El ne dăruiește și ziua și anul, viața de pe pămînt și din veșnicie.

6. Prin mijlocirea timpului deci, să facem din pilda Domnului nostru Iisus Hristos, viața noastră. „Pretutindeni să fim cumpătați, treji și drepți. Să sporim în dreapta credință și să creștem dintr-o faptă bună în alta, mai bună" (Părintele Cleopa Ilie).

Fie ca anul care a început să însemneze, pentru toată vîrsta, o înaintare spre asemănarea cu Mîntuitorul. „Pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos-Dumnezeu să o dăm!" Viețuind în acest fel, Dumnezeul luminii și al mîngîierii ne va dărui și bucuria unei alte vieți, cu totul nouă și fără de sfîrșit. Îl rugăm pe Dumnezeu să ne ajute să ajungem acolo, în negrăită fericire, pentru a-l preamări împreună cu îngerii, cu dreptii și toți sfinții în vecii vecilor. Amin.

Lumină lină*

Lumină lină este poate una din din cele mai poetice nume ale prezenței harului divin în lume. În Biserica Ortodoxă, paradoxal, imnul acesta se cîntă seara, cînd lumina naturală nu mai este, tocmai pentru a se face o chemare credincioșilor să intre în lumina Celui ce s-a definit pe Sine: „Eu sînt lumina lumii". *El este* „lumina lină", *aceeași ziua și noaptea, pretutindeni și* „în toată vremea și în tot ceasul", *cum spunem tot într-o rugăciune de seară.*

Dar Lumina *aceasta se dă cu adevărat numai celor ce au* „ochi de văzut". *Căci sînt atîția care au ochi, dar cu care nu văd, sînt orbi cu ochi buni, cu ochi deschiși.*

Noi de care sîntem? Avem „ochi de văzut" pentru Lumina lină? *A avea* Lumina lină *înseamnă a-L avea pe Dumnezeu drept criteriu în gîndire, în simțire, în vorbire, în credință, în dialogul dintre noi și cu Dumnezeu.*

Este însă atîta rău în lume! Războaie, foame, distrugeri de orașe și case muncite o viață întreagă. Oameni mutilați, omorîți, lipsiți de familii. Și-apoi mai există și certurile religioase. Uneori se ajunge chiar să se omoare în numele religiei. Nu văd scandal mai mare, decît să faci rău în numele religiei, și să numești acest rău bine!

Dar oare Confesiunile creștine care se ceartă cu aceeași Evanghelie în mînă unde au ochi? Ce fel de ochi au? Cum de nu intră prin ochii sufletelor lor Lumnia lină? *Cum de-și inventează adevăruri false? Căci fiind contradictorii, nu pot fi decît false, afară de unul singur care e adevărat. Luptă unii în numele unor „adevăruri" false, cu vigoarea cu care ar trebui să lupte pentru adevăr! Cum de schimbă accentul de pe iubire pe ceartă și ură, și-și numesc ura, iubire?*

Mulți creștini ar trebui să-și deschidă ochii ca să intre prin ei Lumina lină, *nu o lumină pe care și-o fabrică și se înșeală, dacă nu cu rea credință, cel puțin cu rele intenții, mînați de interese lumești, furați de duhul stăpînirii și al orgoliului.*

Lumina lină, *stă să intre. S-o primim!*

AMIN.

ANTONIE P.

* Meditație rostită în capela Univ. din Salzburg, Austria la 15 noiembrie 1992.

Omul de care s-a minunat Domnul Hristos

Bun și folositor lucru este să citim dumnezeiasca Evanghelie, cu gîndul și cu dorința de a găsi în cuprinsul ei relatări despre oameni plăcuți lui Dumnezeu. Pornind la o astfel de cercetare, cel dintîi care ni se impune atenției este chiar „omul de care s-a minunat Domnul Hristos", adică „sutașul din Capernaum" (Matei 8, 5—13; Luca 7, 1—10). Sutașul din Capernaum a fost un ofițer, mai mare peste o sută de ostași, de aceea i se și spune sutaș. Sfinții Evangheliști Matei și Luca, fiecare în Evanghelia sa, a ținut să atragă atenția nu numai asupra minunii pe care a făcut-o Domnul Hristos, de la depărtare, vindecînd pe servitorul sutașului, ci și asupra sutașului însuși, scriind, în felul acesta, și despre o minune a Mîntuitorului, dar și despre un om minunat, despre omul „de care s-a minunat Domnul Hristos".

Cei doi sfinți evangheliști care au scris despre acel ofițer, om de treabă, care a fost sutașul din Capernaum, au vrut ca cititorii Evangheliilor, scrise de ei, să știe că a existat un om de care s-a minunat Domnul Hristos și care poate fi luat drept exemplu de către toți cei ce își doresc un loc la ospățul din Împărăția lui Dumnezeu.

Scriind despre sutașul din Capernaum, sfinții Evangheliști ne fac cunoștință cu el. Astfel, știm despre sutaș că avea un servitor bolnav pe moarte și că el îl iubea pe servitorul său. Și pentru că îl iubea, l-a rugat pe Domnul Hristos pentru servitorul bolnav. Domnul Hristos era gata să meargă în casa sutașului, ca să vindece pe servitorul bolnav. Sutașul însă, care se socotea nevrednic de cinstea de a-l avea în casa sa, ca oaspe, pe Învățătorul cu puteri vindecătoare, a zis către Mîntuitorul: „Doamne, nu sînt vrednic să intri sub acoperișul meu, ci zi numai cu cuvîntul și se va vindeca sluga mea" (Matei 8, 8). Credința sutașului că Domnul Hristos poate să vindece pe servitorul său, chiar și de la depărtare, se întemeia pe propria lui experiență. La măsurile lui, și el, ofițerul mai mare peste o sută de ostași, putea rîndui anumite lucruri numai prin cuvînt. O spunea el însuși aceasta, zicînd: „Și eu sînt om sub stăpînirea altora și am sub mine ostași și-i spun unuia: „Du-te" și se duce și celuilalt: „Vino" și vine; și slugii mele: „Fă aceasta" și „face" (Matei 8, 9). După ce prezintă convingerea sutașului, sfîntul Eavnghelist spune în continuare: „Auzind aceasta, Iisus s-a minunat și a zis celor ce veneau după El: Adevăr grăiesc vouăț nici în Israel n-am găsit atîta credință" (Matei 8, 10i. Din aceste cuvinte ale Mîntuitorului, înțelegem că El s-a minunat și de însuși sutașul, ca și de credința lui. Credința sutașului era o credință întemeiată, o credință rațională, o credință bazată pe experiență. Pentru pricini ca acestea, sutașul — străin de credința pe care o avea poporul ales — îi depășea pe cei din Israel.

Dar sutașul nu era numai credincios, el nu avea doar o credință întemeiată, ci credința lui era lucrătoare și de alte virtuți. Dintre acestea ies la iveală, pe lîngă credință, încă trei virtuți, și anume: nădejdea, iubirea și smerenia.

Sutașul, „omul de care s-a minunat Domnul Hristos", pe lîngă credință, avea și nădejde; întrucît nădejdea este întotdeauna însoțitoare a credinței, ea referindu-se la cele viitoare, la făgăduințele lui Dumnezeu. Unde este credință în Dumnezeu, acolo este și rugăciune, iar despre rugăciune se spune că este „arătarea nădejdii și secure împotriva deznădejdii". Sutașul, avînd credință, pe care și-o revărsa în rugăciune, cu siguranță că avea și nădejde.

Împreună cu nădejdea, izvorîtă din credință, „omul de care s-a minunat Domnul Hristos", sutașul din Capernaum, mai vădea și iubire: iubire față de servitorul său bolnav și pe care îl dorea sănătos, iar aceasta într-o vreme cînd sclavii erau disprețuiți de către cei mulți.

Cea de a patra virtute a omului de care s-a minunat Domnul Hristos a fost smerenia. Smerenia a vădit-o sutașul, cînd a zis: „Doamne, nu sînt vrednic să intri sub acoperișul meu" (Matei 8, 8).

Prin urmare, „omul de care s-a minunat Domnul Hristos" a avut patru virtuți de căepetenie: credința, nădejdea, iubirea și smerenia. Aceste virtuți l-au pus în atenția Mîntuitorului, l-au făcut pe Mîntuitorul să se minuneze de el. Aceste patru virtuți au făcut din ofițerul mai mare peste o sută de ostași, au făcut din sutașul din Capernaum, „omul de care s-a minunat Domnul Hristos".

Arhimandritul Teofil Părăian

ITINERAR PASTORAL

Cu binecuvîntarea Î.P.S. Mitropolit Antonie, între 1—8 ianuarie 1993, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul, însoțit în prot. Sf. Gheorghe de P.C. cons. Gh. Papuc și pe tot parcursul de diaconii D. Luca și D. Dura, a întreprins o nouă deplasare cu caracter pastoral în protopopiatele Sf. Gheorghe și Brașov.

Astfel, vineri, 1 ianuarie 1993, P.S. Sa a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în *monumentala catedrală din Sf. Gheorghe*, preoți parohi: I. Cucu și C. Puia. La priceasnă a predicat P.C. cons. Gh. Papuc, iar la sfîrșitul Sf. Liturghii cuvînt de învățătură rostind P.S. Episcop-vicar Serafim, după care obștea credincioșilor prezenți a interpretat o seamă de colinde.

În aceeași zi după amiază P.S. Episcop-vicar și însoțitorii au săvîrșit slujba vecerniei la bis. *Sf. Gheorghe* din același oraș — preot paroh O. Hagiu. Au vorbit P.C. cons. Gh. Papuc și P.S. Episcop-vicar Serafim. În continuare în aceeași seară au fost vizitate la spitalul județean din Sf. Gheorghe două credincioase bolnave din parohia noastră vacantă Bixad-Olt, cu care prilej s-au făcut rugăciuni pentru toți bolnavii din salon, români și maghiari, care au avut un efect întremător pentru cei prezenți.

— Sîmbătă, 2 ianuarie 1993, s-au vizitat o seamă de parohii din preajma Brașovului, ultima fiind parohia *Ariujd*, preot A. Cocîrță, unde s-au făcut reușite reparații la biserică și a avut loc o consfătuire cu organele parohiale.

— Duminică, 3 ianuarie 1993, înfruntînd un viscol năpraznic, P.S. Sa a săvîrșit Sf. Liturghie la parohia *Ojdula*, așezată la intrarea în trecătoarea spre Soveja-Focșani și vacantă de mult timp, credincioșii fiind deosebit de bucuroși de această cercetare. La priceasnă a predicat P.C. cons. Gh. Papuc, iar la sfîrșit cuvînt de învățătură, îmbărbătare și mîngîiere rostind P.S. Episcop-vicar Serafim.

În continuare s-a vizitat parohia *Mărtănuș*, preot Iov Moșuț, care administrează și Ojdula, unde sînt în curs de finisare lucrările de reparare a bisericii deteriorată de ultimul cutremur, apoi parohia *Brețcu*, preot I. Cucu jr., în aceeași zi slujba vecerniei fiind săvîrșită la biserica noastră din Tg. Secuiesc, preot Șt. Nițu. După cuvîntul de învățătură rostit de P.S. Episcop-vicar Serafim, un grup de copii, ajutați de părintele Nițu, a susținut un foarte frumos microconcert de colinde.

În aceeași seară s-a vizitat parohia *Băcel*, unde a avut loc o convorbire cu P.C. prot. al Sf. Gheorghe, Gh. Rățulea.

— Marți, 5 ianuarie 1993, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul a săvîrșit Sf. Liturghie în *bis. Sf. Arhangheli din Brașov*, în cadrul căreia a rostit un cuvînt de învățătură și după care a oficiat Taina Sf. Botez al micuței Maria, fiica preotului Agapi Rusu.

Miercuri, 6 ianuarie, Botezul Domnului, P.S. Sa a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în bis. *Adormirea Maicii Domnului* din Brașovul Vechi — preoți I. Comșa și I. Dinu, cu predică și slujba Aghiazmei Mari.

În aceeași zi, slujba vecerniei a fost săvîrșită la parohia cu biserica în construcție *Brașov-Bartolomeu*, pr. V. Zărnescu, unde a rostit un cuvînt de învățătură numărului mare de credincioși prezenți.

— Joi, 7 ianuarie 1993, Sf. Ioan Botezătorul, P.S. Sa a săvîrșit Sf. Liturghie la parohia cu monumentala biserică în construcție din *Brașov-Valea Cetății*, pr. Cornel Gîrbacea, cu participarea unui foarte mare număr de credincioși, între ei peste 200 copii, cărora le-a rostit un însuflețit cuvînt de învățătură.

Mulți credincioși și mulți copii au participat și la vecernia săvîrșită de P.S. Sa în aceeași zi la biserica în construcție din parohia Brașov-Blumăna II, pr. Ioan Comșulea, unde de asemenea a rostit un cuvînt de învățătură.

Adunare eparhială

Potrivit rînduielilor noastre bisericești, pentru sîmbătă, 16 ianuarie 1993, a fost convocată Adunarea eparhială a Arhiepiscopeiei Sibiului, în sesiune anuală de lucru.

Ea a fost precedată de o ședință a Consiliului eparhial, care a avut loc la reședința mitropolitană din Sibiu, vineri, 15 ianuarie 1993. Prezidat de Î.P.S. Mitropolit Antonie, în cadrul Consiliului au fost prezentate *Rapoartele de activitate pe anul 1992* și anume: Raportul Sectorului administrativ bisericesc, întocmit și susținut de P.C. cons. *S. Săsăujan*; Raportul Sectorului cultural, întocmit și susținut de P.C. cons. *Gh. Papuc*; Raportul Sectorului economic, întocmit și susținut de P.C. cons. *E. Oancea* și Raportul sectorului canonic-juridic, întocmit și susținut de P.C. cons. *I. Floca*. Așa cum au fost întocmite Rapoartele au fost promovate la cele patru comisii ale Adunării eparhiale, pentru a fi przentate în plenul Adunării eparhiale.

Consiliul eparhial a rezolvat și alte probleme cu caracter administrativ, legate de viața bisericească din Arhiepiscopie.

Sîmbătă, 16 ianuarie 1993, în capela mtiropolitană și cu participarea Î.P.S. Mitropolit Antonie, deputații eparhiei, P.C. protopopi din Arhiepiscopie, cadre didactice de la Facultatea de Teologie și alți invitați, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul, ajutat de mai mulți preoți și diaconi, a săvîrșit îndătinatul Te-Deum, după care toți participanții au trecut în Aula Facultății de Teologie din Sibiu.

În calitate de președinte al Adunării eparhiale, Î.P.S. Mitropolit *Antonie* al Ardealului, Crișanei și Maramureșului a deschis lucrările printr-o cuvîntare, în care, după ce a arătat motivul pentru care Adunarea eparhială își ține lucrările în ianuarie și nu în noiembrie sau decembrie, cum se obișnuia altă dată, a punctat aspectele mai importante din activitatea desfășurată în Arhiepiscopia Sibiului, în anul 1992.

În acest sens, Î.P.S. Sa a subliniat că deși trecem încă printr-o perioadă de criză a societății românești, care n-a reușit încă să se adune pe linia unei restructurări de mare stabilitate și cu toate că firesc trebuie să ne preocupe și grija zilei, totuși preocuparea noastră de căpătîi, a slujitorilor bisericești, trebuie să rămînă lucrarea pastorală, căreia i s-a acordat și în 1992 o atenție deosebită, Î.P.S. s-a referit apoi la lucrarea filantropică desfășurată în Eparhie, la ridicarea de noi biserici și mănăstiri în Arhiepiscopie, la relațiile cu Biserica catolică de rit bizantin, canonizările care au avut loc în 1992, la reactivarea Mitropoliei Basarabiei, ca și la alte momente din viața și lucrarea Bisericii noastre.

În continuare s-a trecut la prezentarea Rapoartelor de către cele patru comisii menționate și anume:

Raportul comisiei bisericești, raportor dl. Dr. *Nicoară Dumitru*, în care s-a vorbit, între altele, de activitatea pastoral-misionară din Arhiepiscopie în anul 1992; de activitatea Î.P.S. Mitropolit Antonie pe această linie, multiplă și bogată, ca și de activitatea misionară a P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul; de numiri, transferări, pensionări în 1992; de lucrarea social-caritativă și filantropică în spitale, orfelinate, penitenciare etc., mult mai vădite în anul care s-a scurs; de intervențiile făcute pentru salarizarea personalului bisericesc; de colecta F.C.M.; de viața monahală în Arhiepiscopie, sector în care au fost constituite noi unități, în Arhiepiscopie existînd acum aproape 10 mănăstiri și schituri; de relațiile cu celelalte culte din Arhiepiscopie etc.

Raportul comisiei culturale, raportor dl. Dr. *Vasile Iacob*, din care reținem aspecte legate de învățămîntul teologic, unde s-a insistat cu deosebire asupra Facultății de Teologie din Sibiu, cu cele trei secții ale sale: Teologie pastorală, Teologie litere și Teologie asistență socială, în anul universitar în curs fiind înscriși 576 studenți și studente, specificată fiind și activitatea bogată, pe multe planuri, a corpului profesoral, ca și numărul de elevi pe care Arhiepiscopia îi are la Seminariile teologice liceale din Cluj-Napoca și Alba Iulia. Spațiu corespunzător a fost acordat în raport și învățămîntului religios în școlile de stat, unde sînt încă multe de făcut, dar unde s-a făcut un pas înainte prin introducerea în orar a Religiei și unde a început distribuirea manualelor; conferințelor preoțești, activității editoriale, activității predicatoriale, precum și altor activtiăți cu caracter cultural-bisericesc.

Raportul comisiei economice, raportor dl. judecător *Gheorghe Vâja*, care, după ce a supus aprobării contul de execuție bugetară pe anul 1992, precum și bugetul veniturilor și cheltuielilor pe anul 1993, a reliefat sursele de venituri: subvenții de la stat, contribuții benevole etc., cheltuielile, multiple și ele, raportul oprindu-se apoi asupra activității atelierului de lumînări, tipografiei eparhiale, magazinului de obiecte bisericești, fondului filantropic eparhial, serviciului tehnic, parcului de mașini, caselor de odihnă, șantierului de la Mănăstirea Brâncoveanu, controlului gestionar, cît și asupra altor activități cu caracter economic.

Raportul comisiei canonico-juridică, raportor dl. av. *Ioan Moraru*, care a reliefat activitatea desfășurată pe plan juridic, cuprinzînd procese diverse susținute în anul 1992, pe planul redobîndirii unor bunuri aparținătoare Bisericii noastre, pe planul consultărilor juridice, pe plan central bisericesc, pentru care s-au executat o seamă de referate de interes general, raportul încrestînd de asemenea aspecte legate de cercetarea și soluționarea unor reclamații și sesizări, litigii diverse etc. provenite de la toate protopopiatele din Arhiepiscopie.

Pe marginea Rapoartelor au luat cuvîntul: P.S. Episcop-vicar *Serafim Făgărășanul*, care a adus în atenție o seamă de constatări, pozitive și negative, întîlnite pe teren, propunînd o mai mare atenție, sub raport misionar și economic, față de prot. Sf. Gheorghe, unde există un mare număr de parohii vacante; P.C. prot. *Gh. Rățulea* (Băcel), care, între altele, a subliniat de asemenea necesitatea unui sprijin financiar mai substanțial și urgent pentru unele parohii și pentru sediul prot. Sf. Gheorghe; P.C. prot. onor. *Nichifor Todor* (Sibiu), care a apreciat activitatea desfășurată în Arhiepiscopie, pledînd pentru o mai susținută activitate misionară; P.C. cons. *Gh. Papuc*, care a reliefat ajutoarele date de Centrul eparhial, inclusiv în prot. Sf. Gheorghe, unde însă, ținîndu-se cont de contextul actual, aceste ajutoare trebuie lărgite și susținute de întreaga Patriarhie Română; P.C. pr. *I. Vladovici* (Șeica Mare), care a adus în atenție numărul mare al preoților ortodocși trecuți prin închisorile comuniste; P.C. prof. *Mircea Păcurariu* (decanul Facultății de Teologie din Sibiu), care a supus atenției Adunării eparhiale o seamă de sugestii pentru lucrarea viitoare din Arhiepiscopie. P.C. pr. *C. Codrea* (or. Victoria), care a menționat aspecte legate de colportaj, de învățămîntul religios în școlile de stat, pledînd pentru o mai vădită prezență a cadrelor de conducere în parohii.

Î.P.S. Mitropolit Antonie a supus apoi la vot cele patru Rapoarte care au fost aprobate în unanimitate.

În continuare, Î.P.S. Sa a mulțumit tuturor ostenitorilor de la Centrul eparhial și de la centrele protopopești pentru munca depusă și în anul 1992, tuturor preoților care și-au înțeles chemarea, deputaților eparhiali pentru participare la lucrări, rugîndu-i să fie cît mai activi în zonele care i-au ales, dorind tuturor un an cu pace și prosperitate.

Înainte de rugăciunea de încheiere, P.S. Episcop-vicar Serafim a oferit Î.P.S. Mitropolit Antonie un bogat buchet de flori, exprimîndu-i doriri de sănătate, de noi și binecuvîntate împliniri, cu prilejul Sf. Antonie de a doua zi, 17 ianuarie.

INFORMAŢII

— Luni, 7 decembrie 1992, Î.P.S. Mitropolit Antonie a vizitat parohia Codlea, din protopopiatul Braşov.

— Miercuri, 9 decembrie, Î.P.S. Sa a vorbit Ligii Tineretului Ortodox creştin din Sibiu, încheind „Serbările Ortodoxiei", tratînd tema „Asceza şi pragurile ei".

— Vineri, 11 decembrie, Î.P.S. Sale i s-a înmînat carnetul de Membru o. al Academiei Române, prilej cu care a participat şi la prima şedinţă a Academiei în calitate de membru.

— Sîmbătă, 12 decembrie, Î.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la Mănăstirea Sîmbăta de Sus.

— Marţi şi miercuri, 15—16 dec., Î.P.S. Sa a prezidat lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial Cluj în calitate de locotenent de Arhiepiscop de Cluj.

— Marţi, 15 dec., Î.P.S. Sa a acordat un interviu postului de Tv. Cluj-Napoca, despre: „Rostul colindelor în continuitatea vieţii creştine româneşti în ţara noastră".

— Joi, 16 decembrie, Î.P.S. Sa a asistat la Concertul de colinde susţinut de studenţii Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu. A vorbit despre: „Colindele în viaţa poporului român" şi a dat sfaturi pentru vacanţă studenţilor teologi.

Vineri şi sîmbătă, 18 şi 19 decembrie, Î.P.S. Sa a luat parte, la Bucureşti, la lucrările Sinodului Permanent al Bisericii Ortodoxe Române, care a discutat problema reactivării Mitropoliei Basarabiei, ca mitropolie de sine stătătoare sub oblăduirea canonică a Patriarhiei Române.

— Duminică, 20 decembrie, Î.P.S. Sa a slujit împreună cu alţi ierarhi Sf. Liturghie arhierească în catedrala patriarhală din Bucureşti. La sfîrşitul Sf. Liturghii, Î.P.S. Sa a dat citire Tomosului Sinodal prin care a fost reactivată Mitropolia Basarabiei şi pusă sub oblăduirea Bisericii-mame.

— În aceeaşi zi seara, abia sosit de la Bucureşti, Î.P.S. Sa a luat parte la concertul de colinde oferit de către corala catedralei mitropolitane din Sibiu. A prezentat credincioşilor pe noul dirijor al coralei catedralei, pr. lector Vasile Grăjdean.

— Luni, 21 decembrie, Î.P.S. Sa a oficiat slujba de pomenire a eroilor martiri ai Revoluţiei din decembrie 1989, în Piaţa Mare din Sibiu şi în Cimitirul eroilor-martiri din Dumbrava-Sibiu.

— În ajunul Crăciunului a primit la reşedinţa mitropolitană grupuri de colindători, copii, studenţi, membri ai Ligii Tineretului ortodox, credincioşi care, potrivit tradiţiei, vin în număr foarte mare să-şi colinde ierarhul.

— Vineri, 25 decembrie, în prima zi de Crăciun, Î.P.S. Sa a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în catedrala mitropolitană din Sibiu, prezentînd credincioşilor tradiţionala Pastorală de Crăciun, intitulată în acest an: „Cu noi este Dumnezeu".

— Luni, 28 dec., Î.P.S. Sa a primit un grup de 50 de colindători din Braşov.

— Marţi, 30 dec. 1992, Î.P.S. Sa a sfinţit, la iniţiativa d-lui prefect Nicolae Nan, localul înnoit al Prefecturii Sibiu şi la iniţiativa d-lui preşedinte al Consiliului Judeţean Sibiu, dl. Romeo Trifu, localul Consiliului, de asemenea reînnoit. Î.P.S. Sa a vorbit despre „Însemnătatea sfinţirii caselor în tradiţia ortodoxă". A urmat apoi o recepţie.

— În ajunul Anului Nou Î.P.S. Sa a primit urători.

— Vineri, 1 ianuarie 1993, Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, a luat parte la Sf. Liturghie arhierească în catedrala mitropolitană din Sibiu, rostind la sfîrşitul slujbei un cuvînt de învăţătură legat de praznicul Tăierii Împrejur a Domnului, a Sf. Vasile cel Mare şi a Anului Nou.

— În aceeaşi zi, la orele amiezii, Î.P.S. Sa a oferit la reşedinţa mitropolitană din Sibiu îndătinata recepţie oficială cu prilejul Anului Nou. Au luat parte membrii coralei mitropolitane Sibiu, preoţi din oraş, ostenitori ai Centrului eparhial, alţi invitaţi.

— Marţi, 5 ianuarie a.c., Î.P.S. Sa a primit pe poetul Eugéne van Itterbek din Belgia împreună cu poetul Ion Mircea, redactor al Revistei „Transilvania" din Sibiu.

— Miercuri, 6 ianuarie a.c., Î.P.S. Sa a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în catedrala mitropolitană din Sibiu cu prilejul Bobotezei. Î.P.S. Sa a rostit un ales cuvînt de învăţătură legat de praznicul Bobotezei ca manifestare a Treimii în viaţa Bisericii Creştine.

Î.P.S. Sa a oficiat apoi slujba sfinţirii Apei celei Mari, stropind cu apă sfinţită pe credincioşii prezenţi la Sf. Liturghie.

— Joi, 7 ianuarie a.c., Î.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la biserica cu hramul „Sf. Ioan Botezătorul" din Săliştе-Grui, prilej cu care a rostit un bogat cuvînt de învăţătură despre viaţa şi activitatea Sf. Prooroc Ioan Botezătorul.

A fost ocolită apoi, conform tradiţiei, biserica parohială, după care Î.P.S. Sa a săvîrşit slujba sfinţirii apei celei mici precum şi slujba de pomenire a ctitorilor bisericii.

A fost cercetată şi biserica mare din centrul Săliştii cu hramul „Înălţarea Domnului" aflată în şantier, de pictură, pictură nouă, fiind executată de pictorul I. Căzilă din Sibiu.

— Luni, 11 ianuarie a.c., Î.P.S. a prezidat în calitate de locotenent de Arhiepiscop de Cluj, lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial Cluj.

Arhidiacon Visarion Bălţat

*

— De Ziua Naţională a României P.S. Episcop-vicar Serafim a slujit în prezenţa autorităţilor locale un parastas în Cimitirul eroilor din Sibiu, prilej cu care a rostit un cuvînt adecvat momentului.

— Marţi, 2 decembrie 1992, P.S. Sa a deschis în Catedrala mitropolitană din Sibiu „Serbările Ortodoxiei", organizate de Liga Tineretului Ortodox din Sibiu.

— Sîmbătă, 5 decembrie, P.S. Episcop-vicar Serafim a slujit vecernia la biserica Sf. Treime din Braşov, după care a rostit un amplu cuvînt de învăţătură numeroşilor credincioşi prezenţi.

— De Sf. Ierarh Nicolae, P.S. Sa a slujit Sf. Liturghie la biserica Sf. Nicolae din Şcheii Braşovului, în cadrul căreia a hirotonit întru preot pe diaconul Creţu I. pentru parohia Sebeşul de Jos, protopop. Sibiu. După Evanghelie, P.S. Sa a vorbit despre virtuţile Sf. Ierarh Nicolae. Slujba a fost transmisă în direct pe postul naţional de Radio.

— La invitaţia Î.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei şi Bucovinei ca şi a ASCOR (Asociaţia studenţilor creştini ortodocşi români) din Iaşi, vineri, 11 decembrie 1992 P.S. Episcop-vicar Serafim a vorbit în Sala de cultură a studenţilor din Iaşi despre „Case şi inimi devenite peşteri ale Betleemului. Dimensiunea socială a Crăciunului". La întîlnire au fost prezenţi peste 1000 de participanţi care au pus numeroase întrebări.

— Sîmbătă, 12 decembrie 1992, ziua Sf. Ierarh Spiridon, P.S. Serafim a slujit Sf. Liturghie alături de Î.P.S. Daniel la biserica Sf. Spiridon din Iaşi, biserica Epitropiei şi a Spitalului cu acelaşi nume, patronate de Mitropolia Moldovei şi Bucovinei. După Sf. Litrughie cei doi ierarhi au sfinţit spitalul din preajma bisericii şi au vizitat bolnavii prezenţi.

— Duminică, 13 decembrie 1992, P.S. Serafim a slujit Sf. Liturghie la mănăstirea Sihăstria, rostind un cuvînt de învăţătură. Se ştie că mănăstirea Sihăstria a avut şi are un mare rol în spiritualitatea românească. Astăzi se nevoiesc aici peste 120 de monahi din care 80 sînt tineri.

— După ce a vizitat aproape toate liceele din Sibiu, întîlnindu-se cu cadrele didactice şi elevii şcolilor respective, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a participat, joi, 17 decembrie, la Şcoala Normală din Sibiu la un concert de colinde, precum şi la concertul susţinut de elevii Liceului agro-industrial din Sibiu, dirijaţi de D-na Prof. Victoria Joantă. De fiecare dată P.S. Sa s-a adresat profesorilor şi elevilor prezenţi cu un cuvînt despre Naşterea Domnului.

Tot joi, 17 decembrie, P.S. Sa a conferenţiat la Casa de cultură din Alba Iulia despre: „Euharistia — taina Împărăţiei", în prezenţa P.S. Episcop Andrei şi a unui public deosebit de numeros.

— Duminică, 20 decembrie 1992, P.S. Episcop-vicar Serafim însoţit de la Centrul mitropolitan de P.C. prof. Dr. Mircea Păcurariu, decanul Facultăţii de Teologie, a slujit Sf. Liturghie în parohia Veseud, prot. Sibiu, în cadrul căreia a hirotonit întru preot pe tînărul Marcel Badiu. La priceasnă a predicat pr. prof. Mircea Păcurariu, iar la sfîrşitul Liturghiei, P.S. Sa a instalat oficial pe noul păstor al acestei parohii.

În prima zi de Crăciun, P.S. Serafim a slujit Sf. Liturghie în parohia Şelimbăr de lîngă Sibiu, însoţit fiind de P.C. pr. prof. Dr Liviu Streza, prodecanul Facultăţii de Teologie.

A doua zi de Crăciun, P.S. Sa a slujit şi predicat în Catedrala mitropolitană.

Duminică, 27 decembrie, P.S. Serafim a slujit Sf. Litrughie la mănăstirea Sîmbăta în cadrul căreia a tuns în monahism pe rasoforii Panteiman şi Siluan. La sfîrşit, P.S. Sa a adresat un bogat cuvînt de învăţătură despre viaţa monahală şi datoriile monahului. În aceeaşi zi P.S. Sa a vizitat mai mulţi bolnavi din oraşul Victoria.

Diac. Dumitru Dura

Semnalăm... Semnalăm...

Replică la art. păr. prof. univ. dr. I.M.B., unit cu Roma, publicat în rev. „Tribuna", nr. 49/1992

Arta polemicii nu e la îndemîna oricui. Polemica presupune în primul rînd o bună mînuire a logicii, adică a gîndirii corecte, şi o anumită ştiinţă a folosirii nuanţelor care i-au scăpat preopinentului, şi chiar ştiinţa surprinderii lui prin date care îi sînt necunoscute... Despre aceasta ar mai fi încă multe de spus. Nu strică nici un pic de talent literar. Dar logica e incontestabil instrumentul cu care trebuie să opereze argumentarea.

Aceste simple consideraţii mi le prilejuieşte o polemică pornită cu mine în revista *Tribuna* (nr. 49, 11—17, dec. 1992). Ar fi trebuit să răspund tot în *Tribuna*, dar mă jenez de conducerea revistei care ar descoperi că a publicat un text plin de contradicţii, de necunoaşterea nici a istoriei, nici a gîndirii corecte. Nu voi da nici numele autorului, decît prin iniţialele sale: preot prof. univ. dr. I.M.B. Ar putea fi mai vîrstnic decît mine şi trebuie să ţin seama de aceasta, şi-apoi, e „prof. univ. dr.", precum semnează, deci are studenţi, undeva la o Facultate de Teologie catolică orientală de rit bizantin (unită), şi trebuie să ţin seama şi de aceasta, ca să nu-i stric de tot autoritatea în faţa studenţilor săi.

Aş putea să iau textul său la rînd, frază cu frază. Dar mă voi opri doar la cîteva lucruri simple care vor da cititorului, de îndată, o imagine asupra întregului său mod de a polemiza. Nu-i reproşez neştiinţa în această specie literară. Îi reproşez doar alte neştiinţe şi chiar neştiinţa susţinerii corecte a unei cauze. De aceea nici nu voi polemiza mai mult cu prea cucernicia sa.

1. Am spus într-un interviu publicat tot în *Tribuna*, într-un număr anterior, că la o consultaţie pe tema uniatismului, la Geneva, între 30 iunie — 6 iulie 1992, unde au fost prezenţi reprezentanţi ai tuturor Bisericilor ortodoxe din lume, şi reprezentanţi ai Consiliului Mondial al Bisericilor şi ai Conferinţei Bisericilor Europene. Catolicii şi reprezentanţii Bisericii unite cu Roma au lipsit. Toţi cei prezenţi au regretat aceste absenţe. Explicaţia Vaticanului a fost aceea că problema e de competenţă doar bilaterală, deci a celor două Biserici, Ortodoxă şi Catolică, nu şi de competenţa organizaţiilor creştine internaţionale.

Părintele I.M.B. găseşte însă altă explicaţie: catolicii n-au participat pentru că nu participă la nici un dialog care nu-l recunoaşte pe Papa drept şef al Bisericii.

Citäm: *„Neparticiparea Bisericii catolice la viaţa şi activitatea acestor organisme religioase internaţionale este un lucru firesc, deoarece toate Bisericile creştine din lume asociate acestor organisme sînt rupte de către Biserica catolică întemeiată de Iisus Hristos şi unitatea nu se poate face integral decît prin revenirea de bună voie în sînul Bisericii lui Hristos de care s-au rupt".*

Eroare iubite părinte profesor. Şi să-mi daţi voie ca de aici încolo să mă adresez direct p.c. voastre. Biserica romano-catolică are în principiu aceste pretenţii la care vă referiţi, că ar fi unica Biserică, dar, în ultima vreme, se gîndeşte totuşi şi la alte posibilităţi de înţelegeri ecumenice. Ar fi trebuit să ştiţi că participă cu drepturi egale şi permanent la lucrările Comisiei FAITH AND ORDER (Credinţă şi Constituţie) din cadrul Consiliului Mondial al Bisericilor, adică tocmai la Comisia care se ocupă de problemele de doctrină, acelea care trebuiesc rezolvate pentru regăsirea unităţii tuturor creştinilor. Şi acolo nu vine pe poziţii de dictat, ci de dialog.

Ar mai fi trebuit să ştiţi că din patru în patru ani Conferinţa Bisericilor Europene, protestanţi şi ortodocşi, se întîlneşte cu Conferinţa Episcopilor catolici din Europa. A patra întîlnire a avut loc de curînd la Santiago de Compostela, în Spania. Nici acolo nu s-a spus vreun cuvînt despre „întoarcerea" tuturor la catolicism, ca singura posibilitate ecumenică.

Şi, în sfîrşit, ca să ne limităm numai la trei exemple, din 1980 încoace s-a început un dialog ecumenic internaţional între Ortodoxie şi Romano-Catolicism şi, de asemenea, nimeni n-a pomenit ca şi condiţie preliminară „întoarcerea" ortodocşilor la catolicism. Se dialogheză, se caută formule noi, în sensul celor care au putut coexista pînă la gestul necugetat al cardinalului Humbert, de a provoca ruperea în două a Bisericii care pînă atunci era una. Gestul lui Humbert a şi fost dezavuat de ambele Biserici care au ridicat anatemele pronunţate de el.

Iată-mă în situaţia de a apăra eu adevărata poziţie romano-catolică. Poziţia prea cucerniciei voastre e de dinainte de Conciliul II Vatican. E drept că se mai găsesc partizani ai acestei poziţii, cum e cea a cardinalului Ratzinger, din *Scrisoarea* din 1992, dar catolicii pretind că *Scrisoarea* sa e un document intern, şi nu intenţionează să blocheze dialogul ortodoxo-catolic.

Vă mulţumesc că mă lăudaţi pentru că am *„recunoscut public"* că am un doctorat şi la catolici, cu o bursă de la Vatican, ca şi cum aş fi ascuns vreodată acest lucru, care mă onorează şi pe mine şi pe ei. Da, am un doctorat *magna cum laudae* chiar de la iezuiţii din Oxford, care nu-s prea darnici în titluri mari. Eu am al treilea doctorat din istoria lor, pe cînd erau la Oxford. Dar nu-i corect să-mi reproşaţi că nu-mi „plătesc" bursa prin bunăvoinţe care să calce adevărul şi dreptatea. Iezuiţii nu mi-au cerut niciodată aşa ceva, şi i-am respectat pentru aceasta ca şi pentru multe altele. Faptul că nu militez pentru catolicism, vă face să vă întrebaţi: *„Este oare aceasta expresia recunoştinţei Sale* (a mea n.n.) *pentru ajutorul acordat de Biserica catolică în trecut?"* Şi mă dojeniţi blînd: *„Se poate?"*

Se poate, iubite părnite profesor. Ba chiar, nu se poate decît aşa. Pentru că nu se duc ortodocşii să studieze la catolici ca să se vîndă. Aşa ceva nu mi-a reproşat încă nimeni. Nici cei doi papi, Paul al VI-lea şi actualul, cu care am stat de mai multe ori de vorbă. Şi nici un cardinal, preot, profesor catolic din cei cu care lucrez în Comisia Internaţională de dialog. Oare cum de aţi putut-o face prea cucernicia voastră? Să cădem adică chiar într-o astfel de etică? Aşa s-au făcut convertirile la uniatism?

Dar, oricum, mai sus, m-am făcut totuşi apărătorul Romei. Fiţi mulţumit, dacă puteţi, pentru că am apărat-o de Dv!

2. Mă mai acuzaţi în articolul prea cucerniciei voastre că aş fi făcut afirmaţia că Biserica, greco-catolică la origine, a fost înghiţită acum de Biserica romano-catolică, şi că păstrează din Ortodoxie doar ritul bizantin. Nu şi dogmele ortodoxe, deci nu mai este în fapt ortodoxo-catolică, ci catolică pur şi simplu. Am făcut într-adevăr această afirmaţie.

Eroare, spuneţi prea cucernicia voastră. Acestea sînt *„afirmaţii gratuite şi fortuite"*. Vă sînt recunoscător că, în acest caz, aţi ales cuvinte blînde la adresa mea! Dar ce faceţi p.c. voastră în continuare? După ce amestecaţi bine lucrurile, ca să nu mai priceapă nimeni nimic, spuneţi că la 1700 uniţii au primit doar cele patru puncte. Le numim noi, pentru cei care nu le ştiu: primatul papal, filioque, purgatoriul şi azimele.

De ce le-au primit? Prea cucernicia voastră daţi un răspuns stupefiant: Pentru că erau ortodoxe, de dinainte de 1054. După care istorie, iubite părinte?

Iată o inexactitate istorică. Toate acestea au fost doctrine şi practici occidentale. Ortodocşii nu le-au primit niciodată, şi nici la 1054 cînd acel cardinal neamţ, Humbert, recunoscut astăzi chiar de către catolici drept pripit, violent şi cam mărginit, a provocat ruperea în două a Bisericilor. Da aceea Papa Paul al VI-lea a şi anulat excomunicarea lui, printr-un act solemn, cunoscut astăzi de toată lumea. Aceste puncte au apărut la Ferara-Florenţa, dar nu le-a recunoscut finalmente nici o Biserică ortodoxă.

Dar surpriza adevărată vine mai jos. Iată ce scrieţi prea cucernicia voastră despre Biserica unită cu Roma, şi despre doctrina ei: în afară de cele patru puncte primite la 1700, *„în rest a fost repusă în viaţă întreaga ortodoxie privind doctrina, canoanele, ritualul, Sf. Taine, datinile pe care le are şi le păstrează integral şi azi Biserica unită"* (Tribuna, cit. col. II, rîndul 50—54).

Oare aşa să fie? Dar Infailibilitatea papei, Imaculata concepţie, Urcarea cu trupul la cer a Maicii Domnului, şi mai ales *Codul canonic romano-catolic* etc., etc., apărute după 1700, rămîn *neacceptate* de Biserica unită? Unde mai este „întreaga ortodoxie" „păstrată integral şi azi de Biserica unită"? Ne ascundem după cuvinte? Acesta e un „flagrant delict" de inexactitate istorică, dacă vrem să folosim cele mai blînde cuvinte!

Şi în *Codul canonic roman ce spune?* Că nu există decît o *singură Biserică catolică, cu aceeaşi doctrină, dar cu rituri diferite.* Dar riturile nu au implicaţii dogmatice. Au implicaţii în spiritualitate, dar negative, pentru că spiritualitatea ritului se pierde, dacă i se ia conţinutul dogmatic ortodox. Ritul devine o simplă formalitate (vezi rev. catolică belgiană *Irénikon*, nr. 3, 1992, studiul pr. B. Bobrinskoy şi *„Telegraful român" nr. 45—48* (1—15 dec. 1992 la rubrica *Semnalăm).*

Surpriza nu este însă numai aceasta. Alta vine mai jos. Prea cucernicia voastră aţi afirmat că în afara celor patru puncte, *„în rest"* uniaţia e *„integral ortodoxă şi azi"*.

O primă observaţie din ordinea logicii: deci prin cele patru puncte, Biserica unită *nu e ortodoxă*, ci numai *„în rest"!* De ce fac această observaţie prea elementară? Pentru că prea cucernicia voastră aţi afirmat că în 1700 prin cele patru puncte acceptate de uniaţie *„a fost repusă în viaţă întreaga ortodoxie"* de dinainte de 1054, iar acum spuneţi că cele patru puncte erau catolice şi numai „în rest uniatismul şi-a păstrat ortodoxia!.

De fapt însă, cum am arătat mai sus, nu e ortodoxă nici „în rest", decît prin rit, nu prin doctrină. Doctrina e în întregime catolică.

Ori, exact acest lucru îl spusesem eu, în articolul pe care mi-l combateţi. Că am avut dreptate, fără să vă daţi seama, o spuneţi mai departe chiar prea cucernicia voastră. Citez: *„De la începuturile ei Biserica Română Unită a fost catolică* (subliniere I.M.B.) *în doctrină, şi ortodoxă* (subl. I.M.B.) *în ritualul ei bizantin-român"* (col. II, rîndurile 54—56). Deci ortodoxă numai cu acest neesenţial ritual, menit doar să-i înşele pe credincioşi că au rămas în legea lor, prin păstrarea ritului. Ori, încă odată, exact acest lucru îl spusesem şi eu. Ba chiar eu spusesem mai puţin: că numai *acum* Biserica unită cu Roma e deplin catolică în doctrină, pentru că la început era semi-catolică, primind doar cele patru puncte.

Ar fi trebuit să ştiţi că Inochentie Micu tocmai pentru păstrarea „legii" ortodoxe s-a luptat. N-a acceptat latinizarea, adică completa ei catolicizare. A cerut să rămînă în vigoare pravilele ortodoxe, independenţa episcopului şi a Bisericii unite, eliminarea teologului iezuit, adică recunoaşterea faptului că Biserica sa unită era ortodoxo-catolică, nu catolică şi ortodoxă numai prin rit. Pentru aceasta a suferit 24 de ani în exil.

Astăzi idealurile lui sînt trădate. Fosta Biserică ortodoxo-catolică e astăzi catolică pur şi simplu. Care dogme noi, de după 1700, nu primeşte? Şi de ce acceptă să fie doar un rit? Cred că Inochentie Micu mai plînge încă la Roma, la mînăstirea rutenilor care l-au adăpostit. Şi tot aşteaptă să fie adus acasă! Şi e mereu uitat acolo. Şi, la urma urmei, întors, ce Biserică ar găsi? Aceea pe care n-a dorit-o şi împotriva căreia a luptat pînă la sacrificiu.

Aceste lucruri ar fi trebuit să le ştiţi şi atunci nu v-aţi mai fi încurcat în reproşurile gratuite pe care mi le faceţi. Văd că de fapt mă confirmaţi fără să vă daţi seama, pentru că aţi pierdut din mînă logica propriei demonstraţii. N-aţi vrut să-mi combateţi teza ci, pur şi simplu, să mă combateţi, ca să nu ne putem înţelege. Păcat!

Şi-atunci de ce afirmaţiile mele au fost *„gratuite şi fortuite"*, cînd mi le certificaţi chiar prea cucernicia voastră? Aş dori ca studenţii prea cucerniciei voastre să nu citească aceste rînduri, pentru că nu-mi închipui că s-a reuşit cu toţi spălarea creierilor de regulile gîndirii corecte, care se cheamă logica.

Unii ar putea fi jenaţi?

Ar mai fi şi altele de pus la punct, dar ne oprim aici deocamdată.

* * *

● Prea Fericitul Patriarh Teoctist a tipărit în 1992 două cărţi în care îşi adună osteneala pastorală, cuprinsă într-un număr impresionant de cuvîntări şi predici, pe cele mai variate teme: PE TREPTELE SLUJIRII CREŞTINE, vol. VI (Bucureşti, 1992, 430 p.) şi SLUJIND ALTARUL LUI HRISTOS, vol. I (Bucureşti, 1992, 511 p.).

Foarte multe din cele cuprinse în cele două cărţi sînt studii de istorie bisericească, de istoria culturii, în care s-au evidenţiat clerici de valoare de-a lungul veacurilor şi, bine-înţeles şi cuvinte de folos pentru credincioşi, la Duminicile şi sărbătorile de peste an.

Ştim ce înseamnă astfel de osteneli, pe lîngă cele administrative care abia îţi dau răgazul rar al unor meditaţii şi întîrzieri la masa de scris. P.F. Sa şi-a umplut acest răgaz cu lucruri de reală valoare, care sînt în acelaşi timp şi dezvăluire a unui program pastoral şi a unei activităţi neîntrerupte pe toate registrele posibile ale vieţii unui ierarh, şi încă ale aceluia ce se află în fruntea Bisericii noastre.

* * *

● Dl. prof. Dr. doc. Pandele Olteanu a scos o ediţie critică, pe versiuni, după manuscrise, cu traducere şi glosar în context comparat, a vestitei FLOAREA DARURILOR sau FIORE DI VIRTÙ (ed. Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1992, 536 p. format Biblia de la Bucureşti). E o operă alcătuită în sec. XIV (1316—1323), tradusă apoi în zece limbi, şi în „Codes Negoianus", în româneşte (1620) cu autor necunoscut, probabil un laic din Bologna. Adună citate din autori vestiţi, răsăriteni şi apuseni, tratînd despre 18 virtuţi şi 17 vicii.

Ediţia Pandele Olteanu e o operă de adîncă şi autentică erudiţie, comparînd versiunile italiană, ucraineano-rusă, slavo-română, greacă, greco-italiană, cu un glosar de 3720 de cuvinte.

Cartea are în urmă o muncă titanică de zeci de ani, şi o luptă cu opoziţii guvernamentale de tot atîţia ani, care n-au dorit opera publicată, pentru că e o operă prin excelenţă de morală.

Doritorii de citate din Platon, Ovidiu, Juvenal, Seneca, Aristotel, Augustin, Ciprian etc., etc. şi, bineînţeles, din Sf. Scriptură, despre virtuţi şi vicii, pot găsi de toate.

Cartea nu e numai de mare erudiţie, ci şi de mare folos, şi astăzi.

* * *

● Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu semnează în revista „Teologie şi viaţă" (Serie nouă, an. I, nr. 9—12, 1991, p. 15—49) un studiu absolut necesar astăzi: *„Istoria Bisericii Ortodoxe Române din Basarabia"*.

Biserică încă martiră şi astăzi, trădată, închinată Moscovei chiar şi după ce Basarabia s-a declarat stat suveran, independent.

Se vinde o Biserică şi o naţiune pe o camilafcă albă! O fi de mătase scumpă. O fi costînd 30 de arginţi!

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. cons. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 500 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 141

SIBIU
1 februarie

Nr. 5—6

1993

Credinţa în Dumnezeu — condiţie a mîntuirii

„Fără credinţă nu este cu putinţă să fim plăcuţi lui Dumnezeu, căci cine se apropie de Dumnezeu trebuie să creadă că El există şi că se face răsplătitor al celor care Îl caută"

(Evr. 11, 6)

Este vorba în acest text, în chip evident, despre necesitatea credinţei iar, în chip implicit, despre permanenţa ei în viaţa celor care de bunăvoie recunosc şi mărturisesc existenţa lui Dumnezeu, prin cuvîntul şi puterea Căruia s-au făcut, din nimic, toate cele ce se văd şi chiar şi cele care nu se văd.

Într-adevăr, încă de la începuturile sale, omul apare ca posesor al acestei minunate virtuţi a credinţei, care l-a ajutat să privească permanent cu speranţă şi în redere în viitor şi să se socotească o fiinţă cu o menire aparte, unică, am putea spune, în univers.

Despre adevărul acesta ne încredinţează Sf. Apostol Pavel, în Epistola către Evrei, de unde am preluat şi textul de mai sus, cînd spune că încă Abel „a adus lui Dumnezeu, prin credinţă (sau din credinţă, n.n.) mai bună jertfă decît Cain" (Evr. 11, 4). Abel este înfăţişat astfel ca începătorul lungului şir al celei credincioşilor care se va prelungi în istorie pînă la sfîrşitul veacurilor. Ştiind însă că Abel nu este concomitent şi începătorul speţei umane, ci că Adam, părintele său, a beneficiat de acest statut primaţial, întrebarea firească pe care ne-o punem este dacă cumva Adam nu s-a aflat şi el sub imperiul credinţei?

Ţinînd cont de legătura sa nemijlocită cu Dumnezeu, de vederea directă a feţei Creatorului, de trecerea sa în imediata apropiere a lui Dumnezeu, de faptul că Stăpînul cerului şi al pămîntului a grăit cu el, am putea spune că Adam s-a aflat sub imperiul ştiinţei sau al cunoştinţei de Dumnezeu. El nu credea ci ştia, era convins că există Dumnezeu. Chiar dacă ulterior el a căzut din această stare, iar căderea a însemnat, între altele, şi o diminuare, mai mult chiar — o gravă atingere a cunoaşterii acumulate, Adam rămîne totuşi omul care a făcut o experienţă unică. Toţi oamenii de după el nu vor mai putea realiza această experienţă, ci vor ajunge la stadiul de cunoaştere, pe care l-a atins Adam, abia la încheierea ciclului existenţei lor terestre, cînd vor putea să-L cunoască şi ei pe Dumnezeu faţă către faţă, cum L-a cunoscut Adam la începutul petrecerii sale în această lume. Pînă atunci, ei vor trăi sub imperiul credinţei. Se vor afla toţi în permanentă căutare şi aşteptare. Starea lor de neîncetată năzuinţă spre o mai deplină cunoaştere şi dezvăluire a misterului ce acoperă existenţa divină, este exprimată de Fer. Augustin, mare filozof şi scriitor creştin, în aceste memorabile cuvinte: *„Ne-ai făcut pentru Tine, Doamne, şi nelinistit este sufletul nostru pînă ce nu se va odihni întru Tine"*.

Toţi urmaşii lui Adam, pînă la Hristos, au bătătorit cărările adeseori anevoioase şi aspre ale credinţei. Dintre aceştia, Sf. Pavel îi aminteşte, în continuare, pe cei mai reprezentativi, pe cei care s-au impus prin credinţa lor pilduitoare. Astfel, face pomenire de Enoh, de Noe, de Avraam şi Sara, de Isaac, de Iacob, de Iosif, de Moise, de Rahab, de Ghedeon, de Barac şi de Samson, de Ieftae, de David, de Samuel şi de profeţi. Credinţa tuturor acestora a fost de neclintit. Unii dintre ei „au biruit prin credinţă împărăţii, au făcut dreptate, au astupat gurile leilor, au stins puterea focului, au scăpat de ascuţişul sabiei, s-au împuternicit, din slabi ce erau s-au făcut tari în război, au întors taberele vrăjmaşilor în fugă" (Evr. 11, 33—34). Alţii, în schimb, au fost chinuiţi pentru credinţa lor,

(continuare în pag. a 3-a)

Pr. prof. Dumitru Abrudan

O femeie cu credinţă mare

(Matei 15, 21—28; Marcu 7, 24—30)

Pentru un cunoscător al sfintei Evanghelii, gîndul la „omul de care s-a minunat Domnul Hristos" aduce în minte gîndul la acea femeie din părţile Tirului şi Sidonului, la acea femeie elină, născută în Sirofenicia, căreia Domnul Hristos, adresîndu-i-se, i-a zis: „O, femeie, mare este credinţa ta" (Matei 15, 22). Sutaşul din Capernaum, — omul vrednic de pomenire, pentru credinţa lui — nu făcea parte din poporul ales, dar avea o credinţă mai mare decît cea pe care o aveau cei număraţi la poporul Israel. Nici femeia cu credinţă mare nu era dintre cei de la care se aştepta credinţă multă. Ea, „femeia cananiancă", cum e cunoscută, s-a prezentat la Domnul Hristos cu o rugăminte. Avea o fiică asuprită de un demon, care o chinuia. O spunea aceasta Domnului Hristos mama îndurerată, cînd zicea: „Iisuse, Fiule al lui David, miluieşte-mă pe mine. Fiica mea este rău chinuită de un demon" (Matei 15, 22). Mîntuitorul nu i-a răspuns nici un cuvînt. Ea însă stăruia cu rugămintea ei. Ucenicii au intervenit la Învăţătorul lor, zicînd: „Dă-i drumul, că strigă în urma noastră" (Matei 15, 23). Răspunsul dat de Mîntuitorul, însă, nu era favorabil femeii, căci El a zis: „Nu sînt trimis decît către oile cele pierdute ale casei lui Israel" (Matei 15, 24). Cu toate acestea, femeia a rămas statornică în rugămintea ei şi, apropiindu-se de Iisus, i s-a închinat Lui, zicînd: „Doamne, ajută-mă" (Matei 15, 25). Nici de data aceasta însă femeia n-a primit răspunsul dorit, fiindcă Domnul Hristos i-a spus: „Nu se cuvine să iei pîinea copiilor şi s-o arunci cîinilor" (Matei 15, 26). Era un răspuns cu totul nedorit de femeia cananiancă, dar nici aceasta n-a clintit-o din stăruinţa ei. Ea a dat dreptate Mîntuitorului, cînd a zis: „Adevărat, Doamne, dar şi

(continuare în pag. a 3-a)

Arhim. Teofil Părăian

IOAN INOCENŢIU MICU — KLEIN şi lupta pentru independenţa Bisericii sale*

Istoria unirii cu Roma a unei părţi a românilor ortodocşi din Transilvania mai este încă subiect de cercetare şi interpretare, mai ales în măsura în care unii îi scot cu preponderenţă în evidenţă părţile bune, iar alţii, în aceeaşi măsură, pe cele rele. Disputa între istorici încă nu s-a încheiat. Din cînd în cînd ies la iveală documente noi, cum s-a întîmplat cu cele descoperite de unitul Nicolae Densuşianu la Budapesta, în 1879, care i-a dat ortodoxului Silviu Dragomir argumente pentru a identifica frauda iezuiţilor latini în actele primare ale contractării uniaţiei.

Documente necunoscute a păstrat în arhiva sa canonicul Ion Micu Moldovanu, despre episcopul Ioan Inocenţiu Micu Klein, ceea ce el numea „Dosarul Klein",[1] din care Zenovie Pîclişanu a publicat o parte,[2] o altă parte rămînînd încă a fi date publicităţii, dacă vor putea fi obţinute de la călugării greco-catolici ruteni, de la Roma, care le au în păstrare.[3]

În ceea ce îl priveşte pe Ioan Inocenţiu Micu-Klein, avem totuşi la îndemînă suficiente documente, şi fără cele păstrate de ruteni, care ne pot lumina personalitatea episcopului, pînă la măsura considerării lui, fără nici o rezervă, ca pe una din cele mai valoroase conştiinţe româneşti ale vremii sale. Dumnezeu l-a dat acelei vremi pentru că, fără dînsul, naţiunea română din Transilvania ar fi căzut într-o capcană menită să-i înveşnicească robia politică, prin alianţa dintre Puteri şi religie, dintre habsburgi şi Roma catolică. Aparenţele ar fi vrut să demonstreze contrariul: că numai prin trecerea la religia Puterii se putea obţine eliberarea politică, adică schimbarea stării de iobăgie a românilor, recunoaşterea lor ca naţiune, intrarea adică în rîndul celor trei naţiuni şi patru religii recepte, de la care — li se spunea — erau excluşi pentru că erau schismatici, adică ortodocşi.

Se va dovedi însă, nu cu prea multă întîrziere, şi nu fără ca dovezile să fie evidente, că nu faptul, sau numai faptul că erau ortodocşi, era cauza nedreptăţilor cărora erau supuşi. Erau nedreptăţiţi pur şi simplu pentru că existau, pentru că erau cei mai vechi şi cei mai mulţi, şi încurcau socotelile ocupanţilor. Să ne amintim că încă din 1552, într-un regulament al Dietei din Tg. Mureş, în art. 28 se spune: *„Românul să nu poată denunţa (sau extrăda) pe ungur sau sas, dar ungurul sau sasul să poată denunţa pe român".*[4]

Atraşi cu silnicie şi viclenii mai întîi de calvinism, s-a urmărit maghiarizarea românilor — şi cu cei trecuţi s-a şi reuşit — iar după 1683 cînd habsburgii catolici vor ocupa Transilvania, aceştia îi vor voi catolici, mai ales pentru a mări în Transilvania proporţia catolicilor faţă de protestanţi,[5] dar şi pentru a-i stăpîni mai uşor pe ei, cei mai mulţi, împărţindu-i, căci era de aşteptat ca o bună parte să rămînă în continuare credincioşi legii lor strămoşeşti, deci greu de stăpînit şi controlat. Şi mai aveau în vedere şi al treilea lucru: să-i învrăjbească cu fraţii lor de peste munţi,[6] ca să nu mai aştepte vreun ajutor de la ei, lucru pe care îl va sesiza foarte bine Constantin Brâncoveanu.

Chemarea la unirea cu Roma a ascuns cu grijă toate aceste pericole, scoţînd în evidenţă doar avantajele şi momindu-i pe bieţii oprimaţi cu aceasta. Pentru o naţiune împilată şi fără speranţă, avantajele puteau fi ispititoare. Şi au şi fost. Calculele organizatorilor uniaţi s-au dovedit a fi foarte exacte: promisiunile politice şi-au făcut datoria şi, pentru moment (1698—1701), au obţinut efectele scontate. Uniaţia s-a făcut. Nu intrăm aici în amănunte, adică în textele duble ale *Protocolului*, una spunînd pe româneşte şi alta pe latineşte, în redactarea iezuiţilor. Despre acestea au scris Nicolae Densuşianu[7] şi Silviu Dragomir,[8] convingător.

Să-l citäm pe unitul Nicolae Densuşianu: *„Intenţiunea frauduloasă este aşadar evidentă. Avem înaintea noastră o traducţiune din cele mai mişeleşti şi mai criminale, falsificarea unui document public, a unui tratat politico-bisericesc, pentru a supune poporul român catolicilor şi a desfiinţa Biserica română de Alba Iulia".*[9]

Ioan Inocenţiu Micu-Klein n-a fost la curent cu falsul acesta. Dacă ar fi fost, aceasta l-ar fi îndîrjit şi mai mult.

Pentru a răspunde temei pe care ne-am propus-o, evident, pe cît ne va permite o comunicare menită să încapă într-un spaţiu de timp foarte limitat, vom stabili cîteva premise de ordin general, care să ne îngăduie să identificăm şi să-i plasăm în biografie, lupta pentru independenţa Bisericii sale.

Ne vom feri de judecăţi de valoare pe care ni le-ar îndreptăţi optica noastră ortodoxă, ca să depăşim ceea ce ar putea lua o alură de controversă confesională. Vom identifica fapte, uşor de judecat chiar din afara vreunei opţiuni confesionale. Pentru că socotim că, mai presus de orice, lupta lui Ioan Inocenţiu Micu Klein a fost românească, deci în folosul tuturor românilor şi chiar în interiorul confesiunii lui greco-catolice, a fost tot pentru independenţa românească.[10]

La început a crezut şi el în promisiunile celor patru puncte convenite în 1689—1701, dacă vor fi fost convenite (Densuşianu nu crede), şi preţul de plătit nu i s-a părut prea scump. El s-a crezut şi s-a ştiut permanent *ortodox unit cu Roma*, deci rămas în „legea" strămoşească, aşa cum ceruseră cei din 1698—1701. Opera rămasă de la dînsul: scrisorile, memoriile (el este începătorul memoriilor), nu ne descopăr deloc vreo demonstraţie a necesităţii teoretice, spirituale a uniaţiei, ca formă de schimbare a credinţei. El ia credinţa ca atare, aşa cum o avea în vremea sa, cu reminiscenţele ortodoxe încă vizibile. Biserica Ortodoxă era practic desfiinţată şi, cîtă mai era, era ascunsă în catacombe şi, e probabil că, în principiu, la o restaurare a ei nu s-a gîndit. I se va fi părut chiar imposibilă.

S-a gîndit însă la altceva, cu tărie, cu încăpăţînare şi cu perseverenţa omului care ştie că are dreptate, şi tocmai aceasta este ceea ce îi defineşte personalitatea aparte în istoria Transilvaniei mijlocului

(continuare în pag. 2)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului
Crişanei şi Maramureşului

* Comunicare ţinută la Academia Română, Bucureşti, 18 ianuarie, 1993.

1 Vezi Ioan Micu Moldovan; *Actele sinodale ale Bisericii de Alba Iulia şi Făgăraş*, 2 vol. Blaj, 1872.

2 *Corespondenţa episcopului Inocenţie Micu-Klein, din exil, 1746—1768*, Buc. 1924.

3 Corneliu Albu: *Pe urmele lui Ioan Inocenţiu Micu-Klein*, Buc., 1983, p. 237.

4 Monumenta Comitalia Regni Transilvaniae I, p. 395.

5 Vezi acad. D. Prodan: *Suppelx Libellus Valachorum*, Bucureşti, 1967, p. 116.

6. *Idem*, p. 117.

7 *Independenţa bisericească a Mitropoliei române din Alba Iulia*, Braşov, 1893.

8 *Istoria dezrobirii religioase a românilor din Ardeal*, Sibiu, 1920; Idem: *Românii din Transivania şi unirea cu Biserica Romei*, în rev. „Biserica Ortodoxă Română", LXXX, 1962, nr. 9—10.

9 Nicolae Densuşianu: *Independenţa bisericească...*, Braşov, 1893, p. 28.

10 Vezi G. Bogdan Duică: *Procesul episcopului Ioan Inocenţiu Klein*, Caransebeş, 1896, p. 69.

O capodoperă a poeziei religioase româneşti

RUGĂCIUNE

de M. Eminescu

Între ipostazele lirice eminesciene trebuie relevată şi dimensiunea creştină a operei sale. Există pentru aceasta cîteva premise biografice. Poetul a primit o educaţie religioasă mai întîi în familie datorită mamei sale, femeie profund evlavioasă; între rudele sale, existau unchi şi mătuşi, călugări şi călugăriţe în mănăstirile Moldovei de nord, unde, poetul, copil, mergea adeseori. În biblioteca tatălui său şi în biblioteca gimnaziului din Cernăuţi existau cărţi din vechea literatură religioasă românească; în timpul popasului blăjean şi în timpul studiilor la Viena a avut prieteni printre teologii blăjeni; în perioada directoratului de la Biblioteca Universitară din Iaşi una din preocupările sale a fost înzestrarea bibliotecii cu scrieri din literatura religioasă, iar în coloanele „Timpului", publicistica eminesciană abordează adeseori problemele religiei şi ale educaţiei religioase. În poezia lui referinţele biblice prin comparaţii şi metafore, sînt frecvente, iar cîteva din poeziile sale de inspiraţie religioasă, *Rugăciune*, *Înnvierea*, *Colinde, colinde*, *Răsai asupra mea* ş.a. sînt dintre cele mai frumoase din lirica românească.

Poezia *Rugăciune* se află înglobată în textul postumei *Ta twam asi*, *ms.* 2276. A fost publicată, fragmentar, în ediţia a VI-a Maiorescu, 1892, de unde însoţită de o notă a redacţiei, a fost reprodusă în „Convorbiri literare", XXV, 1 iulie 1892. În formă integrală, cu cele două strofe desprinse din versiunea secundă a aceluiaşi poem, *Ta twam asi*, a fost tipărită mai întîi în ediţia Hodoş, 1902. În ediţia Perpessicius (vol. I) poezia este datată 1879 (dată preluată apoi de alte ediţii), iar în ediţia D. Murărăşu, 1880.

În poezia românească există numeroase poezii intitulate *Rugăciune* (Gr. Alexandrescu, O. Goga, Şt. O. Iosif, Alfred Moşoiu, George Murnu, N. Davidescu, Vasile Voiculescu), aşa cum evidenţiază antologia *Poeţi în rugăciune*, datorată Pr. Ioan Georgescu şi apărută la Oradea în 1943, cele mai multe corespunzînd sensului originar, etimologic al termenului: lat. rogationem — „cerere, mulţumire sau laudă adresată de credincioşi divinităţii". Altele, cum este poezia lui Goga, cu care se deschide volumul său de debut, din 1905, sînt profesiuni de credinţă, sau arte poetice.

Rugăciune de Mihai Eminescu este un imn religios. În legătură cu izvoarele de inspiraţie ale poeziei s-au emis mai multe ipoteze: I. M. Raşcu consideră că Eminecu „a pornit de la o lectură asiduă a *Litaniilor Maicii Domnului* şi a altor rugăciuni ale *Bisericii latine*, realizînd un „muzical şi clocotitor de sinceritate imn". Unele metafore cum ar fi „Regină peste îngeri" sau „Crăiasă peste îngeri", cum apare în manuscrise — sînt traduceri ale sintagmei *Regina Angelorum* din aceste *Litanii* poezia însăşi urmînd modelul unui rosariu occidental. (cf. I. M. Raşcu, *Eminescu şi catolicismul*, Bucureşti, 1935, p. 7—10). Scriitorul şi teologul Valeriu Anania este de părere că poezia porneşte de la tradiţia creştină autohtonă: „În lumea creştină, Maica Domnului este ocrotitoarea navigatorilor...; planul central al locaşului de închinare are forma unei nave, simbolizînd arca Bisericii ce traversează istoria spre eshaton; aşa se explică faptul că în tradiţia iconografică bizantină, Maica Domnului este zugrăvită pe bolta deasupra altarului — la proră —, cu privirea şi braţele îndreptate ocrotitor către credincioşii dinlăuntru. Aceasta este ipostaza care l-a sensibilizat pe Eminescu". (V. *Ipostaze lirice eminesciene*, în „Telegrfaul Român", Anul 137, 1989, nr. 21—22 şi 23—24, p. 2). Opinia lui Valeriu Anania este întărită de frecvenţa cîntecelor şi colindelor populare româneşti, în care chipul Maicii Domnului apare îndeosebi ca ocrotitoare a creştinătăţii.

„Maică sfîntă şi mărită
Cinaşă (frumoasă, n.n.) *şi mult mărită*
Din icoană de la noi
Cu obrajii amîndoi
Ca şi floarea de pe cîmp
Cînd nu bate ploi şi vînt
Cum nu suferi cînd pruncuţu
Nu-şi găseşte legănuţu?
Şi cînd singură din greu,
Tu te zbaţi amar de greu,
Pace dă la astă lume
Să se bucure-orice mumă
Pruncuţii şi cu-a lor mumă
Să se bucure-mpreună,
O, Marie, nume sfînt
Dă-ne pace pe pămînt
Şi la prunci frumos cuvînt".

(apud. Ion Apostol Popescu *Elemente de colindă în icoanele pe sticlă*, în „Mitropolia Olteniei", Craiova, 1970, nr. 5—8, p. 843)

Dintre poeziile din literatura universală, trebuie să menţionăm ca posibil izvor, *Paradisul* lui Dante (cap. XXXIII), în care rugăciunea către Fecioara Maria exprimă aceeaşi fervoare a adoraţiei:

„Fecioară, Maică-a Domnului şi fiică,
soroc nestrămutat al vrerii sfinte
ce mai presus de fiinţe te ridică,
tu eşti aceea ce umana ginte
ai înălţat-o astfel, că Ziditorul
nu se sfii-în lut să se-nveşmînte;
în pîntecele tău s-aprinse darul
sub raza cui crescut-a mîndra floare
ce raiului i-mpodobeşte-ogorul.
Tu faclă eşti de milă şi-ndurare
aci-ntre noi, iar pe pămînt fîntînă
de daruri şi nădejdi izbăvitoare.
Atari puteri ţi-s date-n cer, stăpînă
că cine harul nu ţi-l cere ţie
cu frînte-aripi se prăbuşe-n ţărînă;
căci mila ta n-ajută-n vrăjmăşie
doar celor care-o cer; şi nerugată
adeseori într ajutor se-mbie.
În tine-i sad milostivirea toată,
în tine-i măreţia şi putinţa
şi tot ce-n on bun şi curat s-arată".

(trad. de Eta Boeriu)

Rugăciune — spune Valeriu Anania — nu este altceva decît un act de implorare al celor „bîntuiţi" de „valul" istoriei, al celor ce plutesc pe marea vieţii, dar nu ca nişte naufragiaţi, ci înlăuntrul unei Nave ce-şi propune să biruiască furtunile, avîndu-l pe Hristos la cîrmă şi pe

(continuare în pag. a 3-a)

Ion Buzaşi

Biruinţa faptei bune

(Duminica „Înfricoşătoarei Judecăţi")

Pericopa „Înfricoşătoarei, sau Dreptei Judecăţi" ne prezintă tabloul magnific al modului în care, închizîndu-se uşa harului, încetînd iubirea şi îndurarea lui Dumnezeu, va intra în rol dreptatea cu judecarea şi răsplătirea faptelor fiecăruia, aşa cum au fost ele.

Fixată de Biserică înainte de începerea Postului Sfintelor Paşti, pericopa are menirea de a ne pregăti sufletele spre revizuirea conştiinţei spre cercetarea faptelor proprii şi spre îndreptarea privirii spre iubirea Părintelui ceresc arătată prin Jertfa Domnului, de unde ne vine iertarea şi puterea de înnoire a vieţii.

Cercetînd textul pericopei remarcăm faptul că celor condamnaţi nu li se va pronunţa sentinţa asupra faptelor rele săvîrşite, ci asupra a ceea ce au omis să săvîrşească din ceea ce trebuia, sau aveau obligaţia să făptuiască.

Pe de altă parte, Dreptul Judecător va raporta toată această indiferenţă şi nepăsare, la sine Însuşi sau la aceia cu care El s-a identificat. Astfel, Judecata reprezintă o luare de poziţie faţă de cei care au ascuns sau înmulţit talantul cu care au fost înzestraţi.

În felul acesta, remarcăm faptul că Judecata nu face o expunere dramatică a tuturor răutăţilor săvîrşite peste veacuri, ci pune în lumină faptele bune, care rămîn biruitoare, ca singurii martori şi singur criteriu de rostire a unei sentinţe drepte şi definitive.

Că atunci, la Judecata de apoi, istoria se va deschide ca o carte în care fiecare şi-a înscris faptele sale bune sau rele, este adevărat. Domnul însă vorbind despre Dreapta Judecată din urmă, nu a voit nici să ameninţe, nici să sperie, ci să îndemne şi să încurajeze spre săvîrşirea faptelor bune ,trezind tuturor încrederea în biruinţa lor definitivă şi deplină cîndva şi undeva; precum şi optimismul de a nu înceta să creşti şi să te desăvîrşeşti în săvîrşirea lor, ştiind că odată şi odată ele îşi vor primi adevărata şi bine meritata lor răsplată. O răsplată veşnică menită să asigure fericirea fără de sfîrşit în nepieritoarea comuniune cu Dumnezeu.

De aceea, nu ne-a comunicat Domnul cînd va veni şi nu ne-a lăsat să ştim nici cînd ne va chema pe fiecare la El. Nu ne-a recomandat să facem calcule, sau proorocii legate de „sfîrşitul veacului", de „cerul nou şi de pămîntul nou", Ne-a spus El tot ceea ce a considerat potrivit, nu pentru a-L aştepta într-un anume timp, ci totdeauna priveghind, cu candela mereu aprinsă, cu bucuria inimii curate şi stăpînită de o sfîntă pace, să nu încetăm a-L vedea permanent prezent printre noi, în chipul acelora care au nevoie de ajutorul nostru. Altfel spus, El vrea să continuie prin noi, prin fiecare din noi, pînă la sfîrşitul veacurilor, opera de „Samarinean milostiv". El vrea ca „împărăţia lui Dumnezeu sădită înăuntrul nostru" (Luca 17, 20—21) să nu rămînă fără rezultat. Iar dacă aceasta înseamnă „pace, bucurie dreptate" (Romani 14, 17), aceste roade trebuie să iasă la iveală ca o adresare către semen. Le-am primit ca „dar al Duhului Sfînt" (Galateni 5, 22—23) prin Jertfa Domnului şi nu avem dreptul să le zăvorîm în cămara sufletului. Nu sînt numai pentru noi. Sînt şi pentru alţii; iar noi avem obligaţia să le facem roditoare; din ce în ce mai roditoare... Este adevărat că nu este uşor. De multe ori este foarte greu. Tocmai de aceea, răsplata veşnică o primesc numai aceia care necontenit trudesc şi fără osteneală se străduiesc să triumfe binele, adevărul, dreptatea, iubirea, unitatea şi pacea în lume şi între oameni. Să nu mai fie, adică, nici goi, nici bolnavi, nici flămînzi, nici însetaţi, nici din aceia care nu şi-au găsit rostul util în viaţă. Pînă mai sînt unii ca aceştia, suferinţa lui Iisus nu încetează, iar noi nu putem rămîne indiferenţi faţă de ea şi faţă de ei!...

Biruinţa faptei bune în veşnicie este continuitatea şi răsunetul ei început în viaţa de acum şi de aici. Că „sîntem călători pe pămînt" (Evrei 11, 13) este adevărat. Nu ducem nimic material; în schimb ducem ceea ce lăsăm bun: un nume bun, o operă măreaţă, o

(continuare în pag. a 3-a)

Preot prof. Sorin Cosma

(urmare din pag. 1)

secolului al XVIII-lea. Cînd lucrurile cu care s-a ciocnit l-au contrariat prea tare, atunci şi-a adus aminte şi de ortodocşi, dar nu de cei care sufereau în Transilvania, acestora socotindu-li-se succesor de drept, cît de cei de peste munţi, singurii de la care mai spera o salvare. De aceea ameninţa adesea că-şi va lua clerul şi va trece munţii, înţelegînd prin aceasta denunţarea clară a uniaţiei.[11] Aug. Bunea crede că aceasta era doar o ameninţare formală, ca să sperie Dieta, Viena şi Roma. Fie şi formală, dar a exprimat-o. Şi e greu de crezut că era numai formală, cînd era supus unor suplicii de rob, şi nu era tratat ca aliat!

Dar să ne punem totuşi întrebarea: de ce ameninţarea? Sau dacă cuiva nu-i place să-şi amintească de această ameninţare, de ce lucrarea lui evident protestatară, atît în interior, în Transilvania, faţă de Dietă şi de Guvern, cît şi faţă de Viena şi, în cele din urmă, faţă de Roma? Această poziţie protestatară nu mai poate fi pusă la îndoială de nimeni. Şi aceasta contează de fapt. De la Roma nici nu s-a mai întors niciodată. Acestea nu mai pot fi negate, chiar dacă mai pot fi uneori răstălmăcite, spre exemplu cînd se încearcă a se spune că la Roma ar fi stat de bună voie, că acolo s-ar fi refugiat. La început aşa a fost, e drept, cînd a fugit din Viena, dar pe urmă e limpede că a fost sechestrat. Acestea au fost fapte. Acestea l-au prefăcut în martir. Acestea l-au despuiat de drepturile elementare episcopale. Odată era să fie aruncat pe fereastră din Dietă. În cele din urmă a fost silit să abdice (1751) şi să moară peste 17 ani după abdicare, în umilinţă, boală cumplită (gută generalizată la mîini şi la picioare şi podagră) şi în uitare, într-o mănăstire ruteană din Roma. De altfel rutenii şi-l revendică şi azi. Ei l-au călugărit într-o mănăstire a lor, ei l-au hirotonit preot în biserica ruteană din Pecs, apoi episcop într-o catedrală a lor, la ei studiase, la Tîrnavia, ei l-au îngropat la Roma. Cardinalul Slipy i-a reînnoit mormîntul din Roma, cu cîţiva ani în urmă, înainte de a muri el însuşi. Cred că ar trebui să le fim recunoscători rutenilor! Şi poate, să ne şi întrebăm — măcar atît — de ce confraţii lui din Transilvania, din 23 septembrie 1768 încoace, adică din anul morţii pînă azi, cam 200 de ani, nu s-au gîndit să-i împlinească ultima dorinţă, aceea de a fi îngropat în pămîntul său, în Transilvania! Că nu ne-au stăpînit comuniştii de 200 de ani! Nu-mi voi îngădui, din simplă decenţă, să comentez faptul.

Promiteam mai sus nişte premize. Aceasta e chiar cea dintîi. Ioan Micu din Sadu (n. 1692), localitate pe Oltul transilvan, a devenit Inocenţiu, la o mănăstire ruteană, unită. *N-a acceptat ritul latin*, în care fusese rehirotonit în toate treptele Atanasie Anghel, coborît de la rangul de mitropolit la acela de episcop. Alexandru Gianoglu Lesviodax, citindu-l pe Petru Maior, spune chiar că Atanasie a fost coborît la rangul de *„vicar al episcopului latinesc al Ardealului"*.[12]

Inocenţiu Micu — aşa mi-ar plăcea să-l numesc — a luat de la început în serios condiţiile uniaţiei aşa cum au fost stabilite la 1698—1701, şi acesta este de fapt motivul principal al împotrivirilor lui la latinizare, şi apoi al suferinţelor lui. A sesizat tentativa clară de deturnare a promisiunilor iniţiale, şi de înlocuire a lor cu o atragere limpede la catolicismul latin, iar pe de altă parte, a sesizat repede, cu aceeaşi luciditate, încercarea evidentă de a nu se respecta promisiunile cu privire la drepturile naţiunii române, care, prin acceptarea uniaţiei, urmau să fie reglementate altfel. Să schimbe starea socială a românilor. Măcar a uniaţilor! Deşi eu cred că el i-a avut în vedere pe toţi românii. Prin uniaţie românii treceau în rîndul religiilor *recepte*, dar, susţinea episcopul, şi naţiunea trebuia să devină a patra naţiune *recepta*, recunoscută ca atare. *Plebs valahica* urma să devină *natio valahica*. Iată un prim lucru pentru care s-a luptat Inocenţiu Micu. Şi de aici au început a i se trage ponoasele.

De aici va porni totul. Episcopul va fi mereu obligat să folosească *plebs valahica*, să înfrunte o Dietă transilvană care nu recunoaştea nici un drept poporului român — *nici celui unit* — să înfrunte administraţia de la Viena unde făcuse în zadar patru călătorii, să nu găsească nici o înţelegere la Carol al VI-lea, şi nici atît la Maria Tereza, fiica lui, fiind obligat să fugă la Roma după ajutor şi, acolo, în loc de ajutor să fie reţinut şapte ani (1744—1751) pentru ca în 1751 Papa Benedict al XVI-lea să-l oblige să demisioneze şi să-l sechestreze acolo încă şaptesprezece ani (1751—1768)!

Există din toţi aceşti ani mărturii zguduitoare asupra trădării propriului vicar din Transilvania, Petru Pavel Aron, cu care, de altfel, va şi începe era vlădicilor lipsiţi de îndrăzneala şi curajul lui Ioan Inocenţiu Micu-Klein, atît cu privire la drepturile poporului român, cît şi cu privire la drepturile de independenţă a Bisericii sale unite. E de presupus că, în meditaţiile lui de la Roma, îşi va fi reproşat şi faptul că acceptase să fie făcut baron al imperiului cu preţul traducerii numelui său de acasă, românescul Micu, în germanul Klein! Nu sînt sigur dealtfel că ne-ar mai admite acum să-i zicem şi Klein, deşi e de la sine înţeles că n-avem nimic cu limba germană în sine.

În *Istoria României*[13] se observă pe drept cuvînt că Inocenţiu Micu *„face saltul de la privilegiile preoţimii unite la drepturile naţiunii, şi de la diplomele imperiale la a patra naţiune politică". „E primul care transformă romanitatea în armă de luptă politică şi care concepe astfel o luptă naţională. Unirea menită de regimul austriac să fie calea care duce spre conştiinţă catolică şi supunere, el o schimbă în calea care duce spre conştiinţă naţională şi emancipare politică. Menită de împărat să fie instrument de dominaţie a popoarelor sale, Inocenţiu schimbă uniaţia în instrument de ridicare politică proprie"*.[14]

Acesta este cadrul în care Inocenţiu Micu îşi plasează protestele şi lupta sa. Nu mai insistăm asupra caracterului larg, naţional, al luptei sale de emancipare politică, socială şi culturală. El e îndeobşte cunoscut şi face faima sa nemuritoare.

Şcoala Ardeleană va beneficia de demersurile sale. *Supplexul* din 1791 şi toate celelalte pînă la *Memorandum*, toate vor ieşi din şcoala lui Inocenţiu Micu, din îndrăzneala şi lupta sa. El va deschide ochii neamului românesc din Transilvania că trebuie să lupte pentru drepturile sale. El va ridica *romanitatea* şi vechimea la ranguri de argumente. O învăţase şi el dintr-un manuscris al lui Dimitrie Cantemir pe care îl cumpărase de la un negustor care l-a adus de la Petersburg la Viena. Şaguna îi va prelua steagul peste un secol. Cine ar mai putea şti cîte memorii şi memorandumuri a înaintat şi Şaguna la Viena! Naţiunea română nu-i va uita niciodată pe Inocenţiu Micu şi pe Andrei Şaguna.

Concret şi rezumînd, Inocenţiu Micu, îndată după instalare (1732), va cere respectarea promisiunilor făcute românilor cînd au negociat uniaţia. Dar care să nu fi ştiut el cîte se ascundeau în spatele uniaţiei? Să nu fi ştiut că chiar la „sinodul" prezidat de

Ioan Inocenţiu Micu — Klein...

Teofil în 1697 a participat, cu rol determinant, călugărul iezuit Paul Ladislau Baranyi, transferat în acest scop în Alba Iulia?

Promisiunile făcute lui Teofil, la cerere, şi apoi lui Atanasie, în rezumat se reduceau la următoarele: preoţii ortodocşi uniţi să nu ţină de ierarhia latină; uniţii să nu mai fie consideraţi „toleraţi", ci egali cu toate celelalte religii recepte. Sinodul din 7 octombrie 1698, sub Atanasie, repetă în esenţă aceleaşi condiţii de unire, motivînd unirea pe privilegiile de care urmau să se bucure cei care se uneau. În actele sinodului lui Atanasie nu mai apar nici cele patru puncte, dar ele vor fi adăugate de iezuiţi în versiunea latină. Ezitările lui Atanasie Anghel l-au costat o chemare la Viena, unde a fost aspru admonestat de cardinalul Kollonich. Aşadar, promisiunile au fost călcate de la început. Atanasie e nevoit să convoace un nou sinod, în septembrie 1700, şi aria uniţilor, sub presiune, creşte. Sub Teofil semnaseră 12 protopopi, sub Atanasie în sinodul din 7 oct. 1698 semnează 38 de protopopi iar în septembrie 1700, tot sub Atanasie, 54 de protopopi. În 20 martie 1701 Atanasie face o declaraţie definitivă de unire, dar urmarea e catastrofală şi cel dintîi care o simte aşa e chiar Atanasie.

În 25 martie 1701 e rehirotonit, în ritul latin, contrar înţelegerii, în toate treptele, pînă la episcop. Nicolae Iorga, citat adesea cu declaraţii pozitive făcute despre Şcoala Ardeleană, şi transpuse ca făcute despre uniaţie, a scris despre actul săvîrşit de Atanasie: *„cel mai impostor act public săvîrşit pînă atunci de vreun vlădică românesc"*.[15]

Dar să trecem la o nouă etapă, şi la o nouă temă a luptei lui Inocenţiu Micu.

Concomitent cu tratativele cu catolicii, apar şi diplomele leopoldine, documente ale cancelariei habsburgice, redactate însă de Kollonich (cf. Albu, op. cit. p. 55). Într-una din ele (art. 3), se prevedea că *„chiar şi ţăranii, după ce trec la unire, să fie consideraţi ca indigeni, ca toţi ceilalţi fii ai patriei, iar nu numai toleraţi, ca pînă aici"*.[16] Ce frumos, dacă ar fi fost aşa! Dar în articolul 5 al aceleiaşi Diplome, se prevedea şi delegarea pe lîngă episcopul unit a unui teolog latin care să-l îndrumeze. Diploma aceasta din 19 martie 1701 *„s-a pierdut"* însă! Dieta transilvană n-a publicat-o şi nici n-a mai fost rescrisă. S-a pierdut pentru ca să nu se mai ţină seama de art. 3 care, spre stupefacţia celor trei naţiuni recepte, egala pe ţăranii români cu acestea, adică cu ungurii, cu saşii şi secuii. Diploma a scandalizat *stările* (cele trei naţiuni) şi a fost făcută pierdută. Dar nu s-a uitat art. 5 care a fost pus în practică imediat. Teologul catolic iezuit, pe lîngă episcop, a fost numit de îndată de Viena, şi chiar pe cheltuiala episcopului, care va fi obligat să-şi şi hrănească temnicerul, *străin de neam şi limpede instrument al latinizării*,[17] adică la catolicizarea completă.

Simplificînd şi reducînd la esenţial multe din faptele cu care s-a întîlnit nou numitul episcop Inocenţiu Micu, vom spune doar atît: în el se va trezi conştiinţa românească şi demnitatea celui înşelat pe faţă şi pus să accepte pentru neamul şi Biserica sa, în continuare, condiţii de existenţă umilitoare!

El a urmărit, în principal, două revendicări, fără de care nu-şi putea justifica nici existenţa omenească, nici pe cea românească, a lui şi a confraţilor lui români. Nu-şi putea justifica nici responsabilitatea episcopală proprie.

A cerut fără încetare trecerea românilor în categoria *natio valahica*, aşa cum li se promisese. Nu i s-a admis nici termenul de *gens valahica*. Şi a mai cerut respectarea condiţiilor sub care au acceptat trecerea la uniaţie: păstrarea Legii strămoşeşti şi independenţa Bisericii. Dar începînd el lupta, au început-o şi adversarii românilor împotriva lui. A cerut un loc în guvernul Transilvaniei, ca să susţină drepturile naţiunii sale.[18] *I s-a refuzat*. A cerut retragerea teologului iezuit.[19] I s-a refuzat. Samuil Micu observă, în *Istoria Românilor*, că episcopul se putea numi vicarul teologului: *„căci vlădicul numai numele-l avea, iară diregătoria episcopească theologul acesta o purta, cît vlădicul se putea zice a theologului vicareşiu"*.[20]

Putea acest lucru să nu-l indigneze şi să nu-l irite pe un om ca Inocenţiu Micu?

A început alcătuirea de memorii către Maria Tereza. Reclama mereu aceleaşi drepturi pentru naţiune şi independenţa Bisericii sale. Catolicul Gyulaffi, preşedintele Cancelariei aulice transilvane, îl ameninţă în 1743 că îl va pune sub jurisdicţie romano-catolică. El se plînge împărătesei, dar rămîne cu plîngerea. Şi cu toate plîngerile. Rămîne şi cu teologul latin iezuit care îi cenzura pînă şi gîndurile.

Ameninţă din nou cu părăsirea uniaţiei.[21] I se ordonă să nu corespondeze cu domnii Valahiei şi Moldovei.[22] La un moment dat e întrebat de Viena, cînd e chemat la un fel de proces împotriva lui, dacă a convocat Sinodul din 1744 cu aprobarea arhiepiscopului catolic de Esztergom. Nici nu răspunde la o astfel de întrebare.[23]

Din ultima călătorie la Viena (23 iulie 1744), unde a fost supus la 88 de întrebări inchizitoriale, torturante, nu s-a mai întors în Transilvania. Se dusese acolo în calitate de solicitant, şi se trezise acuzat. În toiul procesului a părăsit Viena fără încuviinţarea autorităţilor şi a plecat să se salveze la Roma. Naivul! A plecat în gura altor inchizitori. A considerat forul din Viena *„for secular incompetent"*, pentru că, zice el, era şi episcop şi magnat, şi a crezut că, dacă va da Romei, acolo la ea acasă, asigurări asupra loialităţii lui ca prelat unit, va fi înţeles şi ajutat. Părintele Stăniloae crede că greşeala lui Micu a fost tocmai aceea de a nu fi sesizat cît de strînse erau legăturile dintre Roma papală şi Curtea din Viena.[24]

Într-adevăr, Roma l-a făcut captiv. Şi-a putut totuşi conduce eparhia din Transilvania, de la Roma, timp de şapte ani. Îşi cunoştea drepturile canonice şi nu renunţa la ele (1744—1751). În acest timp a vrut să se întoarcă, să mai negocieze cu cei din Viena, cu nunţiul papal, cu împărăteasa, dar în 1745 Viena îi trimite răspuns negativ. La acesta se raliază şi Curia romană.[25] Încetul cu încetul e pus sub aspre acuzaţii şi declarat vinovat pentru toate cererile pe care le face. Dar nu mai este lăsat să se apere. El nu încetează a se declara nevinovat, loial, şi Curţii vieneze şi Curiei romane, se declară doar nedreptăţit, atît el, cît şi poporul şi Biserica sa.[26]

Acum încep presiunile Vienei ca Roma să-l convingă să demisioneze. Dîrz, deşi ameninţat, el nu acceptă. Perseverează în cererile sale. În 1746 trimite un memoriu cardinalului Albani, explicîndu-se limpede: *vrea ca preoţii lui să aibă aceleaşi drepturi ca şi cei maghiari; vrea ca dijmele românilor uniţi să meargă la clericii români, nu la calvini sau la alţii; vrea ca românii să fie admişi în funcţii publice, în mod egal cu ceilalţi de alte naţiuni*. În sfîrşit, acceptă şi teologul prevăzut în Diploma leopoldină, dar cere ca acesta să nu fie nici străin, nici catolic, ci român de rit oriental, că doar, acum, zice el, avem şi noi românii teologi, cu studii la *De Propaganda-Fide. Nu i se acceptă nimic*. Teologii uniţi nu se bucurau de încredere şi, mai ales, se ştia că nu vor servi catolicizarea deplină a credinţei uniaţilor şi a ritului lor.

Părintele Stăniloae apreciază astfel *trăsăturile mari ale caracterului lui Inocenţiu: „În lupta lui — cu iezuiţii el urmăreşte eliberarea Bisericii sale, căci ei voiau să o supună, ca pe orice Biserică locală, puterii lor şi prin aceasta puterii centrale a papei. În aceasta si vede Inocenţiu Micu Klein cauza duşmăniei iezuiţilor împotriva sa: în opoziţia pe care el a făcut-o voinţei lor de a supune Biserica unită din Transilvania"*.[27]

Iată chiar cuvintele lui Inocenţiu: *„Ei (iezuiţii) îşi arogă o putere absolută asupra episcopului, pentru că iezuitul nu voieşte să presteze episcopului jurămîntul datorat şi să-i declare ascultare şi supunere, nici să îngăduie ca episcopul să facă ceva fără consimţămîntul lui"*,[28] El vede în iezuitul teolog latin o jignire şi o înjosire a sa şi a Bisericii sale.

Personalitate puternică, chiar în captivitate, Inocenţiu Micu nu acceptă instituţia iezuitului-teolog, în umbra căruia el se vedea, ca episcop, cu mîinile legate, controlat, admonestat, captiv. Cu cît cardinalul Albani îl sfătuia mai mult să se pensioneze, cu atît Inocenţiu îşi revendică mai mult independenţa şi drepturile sale episcopale.

La un moment dat îndrăzneşte ceva care îi va stupefia pe cei din Vatican: excomunică *pe iezuitul Balogh*, teologul episcopiei din Blaj,[29] arătînd şi motivele, şi anume faptul că îşi arogă conducerea episcopiei, fără nici un drept. Trimite papei cartea de excomunicare şi îl roagă să nu-l dezlege pe Balogh, ci să comunice hotărîrea sa arhiepiscopului de Lsztergom, arhiepiscopului Vienei, episcopului latin de Alba Iulia, şi chiar şi împărătesei.

Ce consecinţe a putut avea acest lucru, ne putem uşor imagina. Dar el rămîne pe poziţie. Îşi cunoştea drepturile canonice şi nu era dispus să renunţe la ele.

Să încheiem prin aceasta capitolul teologului iezuit. Sper că e de ajuns şi e de ajuns de clar în ce măsură Inocenţiu vedea în el un opresor, unul care nega, şi fura, şi desfiinţa libertatea şi independenţa Bisericii sale.

Dar din acest moment începe un alt episod al luptei sale pentru independenţă, la care nu se aştepta, şi care îl va amărî, peste măsură, pînă la disperare.

Pînă acum se credea sprijinit de Biserica sa de acasă. Aceasta îi dădea forţă şi curaj. Numise vicar care să lucreze în absenţa sa, pe Petru Pavel Aron, care i se dovedise credincios şi prieten. Îi trimite şi lui actul de excomunicare a teologului iezuit, Balogh. Şi iată surpriza, trădarea şarpelui încălzit la sîn: Petru Pavel Aron trece de partea adversarilor săi! Lui Inocenţiu nu-i vine să creadă. Scrie scrisori. Cere publicarea în limba română a excomunicării teologului iezuit, ca să ştie tot poporul din Transilvania de hotărîrea sa. Dar Petru Pavel Aron arată totul iezuitului, scrie la Viena, scrie la Roma, acuzîndu-l pe Inocenţiu. Nunţiul de la Viena cere îndrumări de la Congregaţia *De Propaganda Fide*, şi apoi îl sfătuieşte pe Petru Pavel Aron să nu mai asculte de Inocenţiu. O face printr-o scrisoare din 25 februarie 1747.[30] Îl asigură că papa nu va valida eventuala excomunicare a sa, a lui Petru Pavel Aron, aşa că să nu se teamă.

Inocenţiu continuă să-şi exercite, de la Roma, jurisdicţia asupra Transilvaniei. Îl numeşte pe Aron „trădător, urmaş al lui Iuda"[31] şi îi interzice să convoace un sinod fără aprobarea lui, cînd aude de această intenţie a lui Petru Pavel Aron.

Temeiul poziţiei lui Inocenţiu era vechiul drept canonic oriental, care face din episcop păstorul suprem şi definitiv în episcopia sa, drept păstrat de la Hristos, nefiind atins nici de turci, şi nici de păgîni.[32] El arată că vechile canoane nu-i permit să demisioneze. Cere lui Petru Pavel Aron pocăinţă. Acesta nu ascultă. Şi atunci se produce şi al doilea mare act de îndrăzneală a lui Inocenţiu. La 25 august 1747 anunţă protopopilor săi *depunerea şi excomunicarea* lui Petru Pavel Aron, şi numirea lui Nicolae Pop din Balomir, ca vicar. El afirmă că este dreptul lui să-şi numească vicar, sau să-l revoce pe cel vechi. *„Eu sînt episcop grec şi am jurisdicţie proprie"*, scrie el.[33] Fusese avertizat de Caliani, omul cardinalului Lercari, *secretarul Congregaţiei De Propaganda Fide*, să nu-l excomunice sau să-l depună pe Petru Pavel Aron, pentru că papa îl va numi vicar apostolic; dar Inocenţiu nu crede că e drept să asculte.

I se cere din nou să demisioneze. E ameninţat de Viena că episcopul unit de Muncaci îi va prelua jurisdicţia în Transilvania. Răspunde: *„Nu sînt episcop al Austriei, nici al latinilor din Transilvania, deci aceştia nu pot trece peste Biserica mea văduvită de episcopul ei". Şi mai scrie: „Această captivitate romană este o injurie pentru întreaga naţiune română ca şi pentru Ungaria şi pentru dreptul gînţilor"*.

Este emoţionant şi zguduitor cuvîntul său şi, mai ales, dramatic prin dilema în care se află, *cînd îşi afirmă loialitatea faţă de papă, dar şi faţă de Biserică şi neamul său*. El nu găseşte vreo contradicţie între aceste două loialităţi, mai ales că fuseseră contractate prin unirea din 1700 ca atare, iar acum e pus în situaţia de a nu mai înţelege nimic. *„Căci cu ce a păcătuit Biserica mea faţă de Sfîntul Scaun, să facă captiv pe episcopul legitim al acestei Biserici, fără o procedură de drept, să văduvească Biserica mea de păstor şi să o priveze de drepturile sale juste contrar drepturilor Bisericii Orientale şi a gînţilor, printr-un act nemaiauzit de putere de dominaţie"*. El se plînge mai departe că *„e supus intenţiei de ucidere prin foame"*.[34] Se vede că o ducea destul de greu la Roma şi nu-l ajuta nimeni. Dimpotrivă, se făcea totul ca să-l facă să dispară.

În cele din urmă se amestecă şi împărăteasa şi papa în mod direct. Petru Pavel Aron e numit *vicar apostolic* (15 mai 1748). Dar această instituţie a vicariatului apostolic era latină şi însemna afirmarea puterii papale într-o Biserică locală orientală, cu statut special.[35] În virtutea dreptului episcopal oriental, Inocenţiu nu-şi retrage excomunicarea lui Petru Pavel Aron. Dar presiunile devin mari, ultimative şi, la 21 mai 1748, sleit de puteri, Inocenţiu cedează. Revocă excomunicarea. E obligat să spună că n-a ştiut că Petru Pavel Aron fusese numit de papă vicar apostolic şi că a acţionat împotriva papei. Astfel, bietul om se supune,[36] deşi are în continuare convingerea că papa nu are dreptul de a exercita în dieceza sa o putere ordinară.[37]

Dar nici după aceasta nu demisionează. Va mai rezista încă trei ani, pînă la 5 mai 1751, cînd, torturat prin foame şi presiuni, cu promisiunea unei rente anuale de 1200 de florini acordaţi de împărăteasă, semnează actul de abdicare.

Dar nici după această dată umilinţele, agravate de boală şi singurătate, n-au încetat. A mai avut *„un singur dor"*, acela al românului legat sufleteşte de glia străbună: să se întoarcă acasă. Aşa, despuiat de tot ce avea şi de tot ce era! A scris scrisori umilitoare lui Petru Pavel Aron, devenit episcop, rugîndu-se să-i îngăduie să se întoarcă. Era trecut de 70 de ani şi nu mai era periculos pentru nimeni, şi nu purta cu el decît marea, adînca durere de a nu fi putut fi folositor, precum ar fi vrut şi simţit. Dar adversarii se mai temeau încă şi de umbra lui, şi de mormîntul lui. Nu li s-a înmuiat inima. Nu i-au îngăduit să se întoarcă. Şi a murit trist, uitat, bolnav, înfrînt, poate chinuit şi de îndoieli, cum remarcă părintele Stăniloae. A murit la 23 septembrie 1768, îngropat de străini, de rutenii care îl şi călugăriseră odinioară. După abdicare a mai trăit aşadar, la Roma, într-o lungă agonie, 17 ani.

Autorul *Plîngerii Sfintei Mănăstiri a Silvaşului*, un ortodox desigur, îl blestemă pe Petru Pavel Aron, dar e binevoitor cu Inocenţiu Micu.

Crezuse în dreptate şi dreptate nu i s-a făcut.

A fost Inocenţiu înfrînt? A fost înfrînt poporul său pentru care s-a luptat? A fost înfrîntă Biserica sa pe care şi-a dorit-o independentă, potrivit cu rînduielile canonice străvechi, care i se garantaseră în 1700? În momentul morţii lui, totul a părut a fi înfrîngere. Urmele unora dintre înfrîngerile de atunci, în timp, s-au vindecat. Altele au fost atît de puternice, încît au perpetuat unele înfrîngeri care îl vor fi durînd şi acum, rămas nemîngîiat în mormîntul lui printre străini.

Petru Pavel Aron, ajuns episcop, a continuat şi el lupta împotriva teologului iezuit. Nu reuşeşte. I se opun şi Viena şi Papa. Abia Grigore Maior va reuşi înlăturarea teologului, dar nu ca bunăvoinţă a Romei sau Vienei. La 21 iulie 1773 ordinul iezuit s-a desfiinţat. Dar ce avusese de făcut, făcuse şi independenţa în sensul voit de Inocenţiu Micu nu s-a mai putut realiza. În cele din urmă Biserica lui a devenit doar un rit oriental, golit de tot ce voise el să-i păstreze: caracterul oriental în dreptul canonic, în obiceiuri, în independenţa episcopului şi numirea sa locală.

Să trimitem acum, la împlinirea a 300 de ani de la naşterea sa, o lacrimă pe o petală de trandafir pe mormîntul său, orice şi oricine am fi, căci pentru neamul său şi al nostru a suferit, pentru dreptate a luptat, pentru independenţa Transilvaniei a murit departe de ea, atunci cînd independenţa ei era gata să se piardă de tot, fiindu-i sufletul supus înstrăinării. N-a luptat degeaba. Urmaşii lui, de ambele confesiuni, i-au preluat crezul. Amintirea lui Inocenţiu Micu, chiar dacă lupta lui ne zguduie şi nedreptăţile la care a fost supus ne revoltă, amintirea lui e tonifiantă, pentru că lupta lui a fost exemplară.

Ştim că Ioan Calvin, tîrziu după ce l-a ars pe Miguel Servet, s-a căit şi a ridicat pe locul arderii lui un obelisc pe care a scris doar un cuvînt: *Erravi!*

Cînd ne va mîngîia sufletele un cuvînt asemănător, pe un monument pe care cei care l-au nedreptăţit i-l vor ridica undeva, poate în Transilvania unde ar trebui adus, după voia şi dorul său, să se odihnească acasă.

Căci noi aşa credem: că a fost adînc nedreptăţit.

---

11 Vezi canonicul Augustin Bunea: *Episcopul Ioan Inocenţiu Micu-Klein*, Blaj, 1900, p. 116.
12 *Istorie bisericească*, Bucureşti 18[illegible]2, p. 342.
13 V. III, 1964, p. 506—507.
14 Cf. Corneliu Albu: *Pe urmele lui Ioan Inocenţiu Micu-Klein*, Buc. 1983, p. 237—238.
15 La Corneliu Albu, *op. cit.*, p. 53.
16 Art. 3, cf. Albu, *op. cit.*, p. 55.
17 Cf. D. Prodan, *op. cit.*, p. 139.
18 Dr. Augustin Bunea: *Episcopul Ioan Inocenţiu Micu-Klein*, Blaj, 1900, p. 337—338, cf. Pr. Prof. D. Stăniloae: *Uniatismul din Transilvania, încercare de dezmembrare a poporului român*, Buc., 1973, p. 52.
19 Cf. Ioan Micu Moldovanu: *Actele Sinodale ale Bisericii de Alba Iulia şi Făgăraş*, vol. II, Blaj, 1872, p. 83, cf. Stăniloae, *op. cit.*, p. 53.
20 Vol. IV, p. 384, ms. la Bibl. Fil. Acad. Cluj, cf. D. Prodan, *op. cit.*, p. 131.
21 Acest lucru îl afirmă şi canonicul Aug. Bunea, *op. cit.*, p. 117. Vezi şi D. Prodan, *op. cit.*, p. 185, 196—197.
22 Cf. Stăniloae, *op. cit.*, p. 58.
23 G. Bogdan Duică: *Procesul episcopului Ioan Inocenţiu Klein*, Caransebeş 1896, p. 69, cf. Stăniloae, p. 63.
24 *Op. cit.*, p. 69.
25 Vezi Zenovie Pîclişanu: *Corespondenţa lui Inocenţiu Micu-Klein din exil*, Bucureşti, 1924, p. 21.
26 Augustin Bunea, *op. cit.*, p. 182—185.
27 *Op. cit.*, p. 73.
28 La Z. Pîclişanu, *op. cit.*, p. 174.
29 Z. Pîclişanu, *op. cit.*, p. 39.
30 Vezi Aug. Bunea, *op. cit.*, p. 213—214; Scrisoare la N. Nilles S.J. *Simbolae ad illustrandam historiam Ecclesiae orientalis*, vol. II, p. 581—584, cf. Stăniloae, *op. cit.*, p. 79.
31 La Z. Pîclişanu, *op. cit.*, p. 74—75.
32 Z. Pîclişanu, *op. cit.*, p. 31, Cf. Stăniloae, *op. cit.*, p. 79.
33 Z. Pîclişanu, *op. cit.*, p. 97—98.
34 Z. Pîclişanu, *op. cit.*, p. 102—103.
35 D. Stăniloae, *op. cit.*, p. 79.
36 Vezi Scrisoarea lui Aug. Bunea, *op. cit.*, p. 242—243.
37 Cf. D. Stăniloae, *op. cit.*, p. 101.

Rugă

(la mormîntul lui Ştefan cel Mare şi Sfînt)

Îngenunchem, mărite Ştefan, de-atîtea neputinţe roşi,
La sfîntul tău mormînt — tezaur cinstit de-ai
noştri moşi, strămoşi,
Unindu-ne cu tine ruga la Tronul milei Părinteşti,
Ca Domnul să-şi întoarcă faţa, spre iiii Ţării
Românesti.

La Putna, ceru-i mai aproape şi Basarabia, mai vie,
Moldova ta, cu Cernăuţiul — adevărata Românie —
Mai făptuieşte o minune, hotarele să se-ntregească
Să fie iarăşi împreună toată suflarea românească.

N-ai vrut pămînt străin, slăvite, dar te-ai luptat
şi pentru-o şchioapă.
şi pentru-o şchioapă,
Duşmanii şi-au primit pedeapsa — au vrut pămînt,
au găsit groapă!
Nădăjduim că această Ţară pe care o obläduieşti
Să fie-o Românie întreagă, cum ne-o dorim, cum tu
voieşti.

Din corn mai sună încă-o dată, căci e puternic
suflul său,
Din sfînta mănăstire Putna să se audă-n Chişinău!
Şi-atuncea, fraţii şi-or da mîna cu fraţii lor din
Bucureşti,
La Putna şi în Ţară-praznic! Iar tu, rămîi să
străjuieşti . . .

Dr. Vasile Iacob

SIMBOLUL APOSTOLIC

Încă de timpuriu, Biserica a compus, pentru înlesnirea credincioşilor, care n-aveau timpul sau pregătirea corespunzătoare să înţeleagă Sf. Scriptură, rezumate ale punctelor de credinţă, numite şi simboale de credinţă. Denumirea de simbol vine de la grecescul „simvolon" care înseamnă indiciu, semn, iar în cazul nostru semnul adevăratei credinţe şi mai poate însemna şi o lucrare comună, a mai multora. Ele se mai numesc şi „crezuri", deoarece toate încep cu cuvîntul „cred". Fiecare creştin era dator să ştie pe dinafară Crezul şi să creadă în cele cuprinse în el. Cei ce se pregăteau să primească Taina Sf. Botez, trebuiau să ştie Crezul. În cele dintîi veacuri creştine, aproape fiecare Biserică mai de seamă îşi avea Simbolul sau Crezul său. Aceste simboale de credinţă nu se deosebeau între ele, decît prin felul de redactare, fondul era acelaş. Astfel găsim simboalele în Bisericile din Ierusalim, Antiohia, Cezareea Palestinei, Alexandria, Roma, Aquileea, ş.a.

Încă de la Sf. Iustin Martirul şi Filozoful, găsim pasagii ce par ecoul unui simbol de credinţă memorizat. Sf. Irineu şi Tertulian citează sau se provoacă la un simbol de credinţă, care rezuma esenţa credinţei creştine şi se cerea de la cel ce voia să intre în sînul Bisericii sau să fie recunoscut membru al ei.

La Sinodul I Ecumenic de la Niceea (325) s-au examinat simboalele de acest fel ale mai multor comunităţi însemnate ca: Ierusalim, Cezareea Palestinei, Nicomidia, etc., şi s-a constatat că textul prezintă diferenţe mici de tot, părînd numai redactări ale unui singur simbol vechi.

Pe lîngă aceste simboale de credinţă ale Bisericilor, mai găsim asemenea simboale la unii Părinţi bisericeşti, cum este, de exemplu, Simbolul Sfîntului Grigorie Taumaturgul, care se referă, în special, la Treime şi expune această dogmă de o manieră foarte exactă. „Un singur Dumnezeu, Tatăl Cuvîntului viu, al Înţelepciunii Sale substanţiale, al Virtuţii Sale, al Chipului său Veşnic, născător desăvîrşit al Celui desăvîrşit, Tată al Fiului unic. Un singur Domn, singur ieşit din Cel ce singur este, Dumnezeu din Dumnezeu, Expresia şi Chipul dumnezeirii, Cuvîntul lucrător, Înţelepciune care cuprinde întregul univers şi virtute producătoare a întregii creaţiuni. Fiu adevărat al Tatălui adevărat, nevăzut din nevăzut, nestricăcios din nestricăcios, nemuritor din nemuritor, veşnic din veşnic. Şi un Duh Sfînt care-şi are fiinţa din Dumnezeu, şi a fost revelat de Fiul oamenilor; chip al Fiului, desăvîrşit din desăvîrşit; viaţă, cauză a celor vii; sfinţenie care produce sfinţirea, în carele se manifestă Dumnezeu Tatăl, carele e mai presus de toate întru toate, precum şi Dumnezeu Fiul, carele este pretutindeni; Treime desăvîrşită în glorie, eternitate, împărăţie nici împărţită nici înstrăinată. Nimic creat deci în Treime, nici sclav, nici introdus, ca neexistînd la început şi apărînd mai apoi; căci nici Fiul n-a lipsit vreodată Tatălui, nici Duhul Fiului, ci neschimbabilă şi neschimbată a fost totdeauna aceeaşi Treime".

Tot aşa avem şi Simbolul apostolic. Cel mai vechi text al acestui simbol şi pe care noi îl avem, este în limba greacă. El ni se face cunoscut pe diferite căi. Astfel îl găsim, în limba greacă, în scrisoarea pe care episcopul de Ancira, Marcel, o trimite, pe la anul 340, către papa Iuliu I, ca mărturisire de credinţă oficială şi ca justificare a ortodoxiei sale, iar în limba latină îl avem datorită redactării dată de Rufin, pe la anul 400.

După cei doi, textul ni se prezintă astfel: „Cred în Dumnezeu, Tatăl atotţiitorul şi în Hristos Iisus, Fiul Său unul născut, Domnul nostru, cel ce s-a născut din Duhul Sfînt şi Maria Fecioara, cel ce sub Ponţiu Pilat a fost răstignit şi îngropat, a treia zi a înviat din morţi, s-a suit la ceruri, şade de-a dreapta Tatălui, de unde va veni să judece viii şi morţii; şi în Duhul Sfînt, Sfînta Biserică, iertarea păcatelor, învierea trupurilor. Amin".

Acelaşi simbol l-a comentat şi Sf. Chiril al Ierusalimului, în catehezele sale, pe la anul 370, iar pe timpul lui Rufin, episcopul Niceta de Remesiana, într-o carte în şase volume pentru instruirea catehumenilor. La Niceta textul e mai bogat decît la Rufin, cu cîteva adausuri neesenţiale. Şi astfel: la „Tatăl atotţiitorul" se mai adaugă: „pătimit, mort", la „Biserică" se adaugă: „ecumenică", comuniunea sfinţilor", şi la „învierea trupurilor" se mai adaugă: „viaţa veşnică".

Unii consideră că acest simbol ar fi fost alcătuit de Sfinţii Apostoli. Rufin de Aquileea, de care am amintit mai sus, spune că Sfinţii Apostoli, înainte de a se fi despărţit, în anul 42, din Palestina, ar fi convenit să facă un simbol, pe care însă nu l-au scris şi el se numeşte „Simbol apostolic". Ei se hotărîseră să-l predea întregii lumi, prin viu grai. Tot în legătură cu acest Simbol, care a fost găsit în douăsprezece articole, s-a spus că fiecare Apostol ar fi făcut cîte unul. Această idee s-a născut de prin sec. VI, pe baza unor scrieri atribuite. Pînă în sec. V, acest Simbol a fost socotit ca al Apostolilor. Primul care a negat această proveniență, cu toată primejdia rugului, a fost un canonic de la Florenţa, Laurenţiu Valla.

Biserica romană a dat acest Simbol catehumenilor, ca să-l înveţe, înainte de a primi botezul. Oricare ar fi data şi fazele diferite ale istoriei lui, Biserica romano-catolică îl întrebuinţează, de secole, la liturghie şi în învăţăturile ei catehetice.

Aşa după cum am văzut, au existat simboale şi în Orient. E puţin probabil, însă ca acest Simbol să fi avut vreo influenţă asupra celor din Orient.

După unele mărturii din scrierile Sf. Ignatie al Antiohiei, Sf. Iustin Martirul şi Filozoful, Tertulian, ar rezulta că acest Simbol ar fi de origine romană de la sfîrşitul sec. I şi începutul celui de-al II-lea. În sprijinul acestei afirmaţii, vine şi necesitatea unei formule de credinţă pentru cei care urmau să primească Sf. Botez.

Simbolul apostolic este un document important, vechi şi preţios pentru Biserică. El conţine în mod rezumativ esenţa doctrinei creştine.

Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu

Turist şi pelerin pe urmele Sf. Apostol Pavel în Grecia (V)

Cu straiele albe adunate pe lîngă trup, în sandale, înfiorat puţin de răcoarea dimineţii, Apostolul Pavel străbate agale grădina care-nconjoară casa lui Iason. Sila şi Timotei au coborît în oraş să tîrguiască ceva de-ale gurii. Apostolul nu îngăduie ca şederea lor să fie spre greutate gazdelor. „Nici n-am mîncat de la cineva pîine în dar, ci cu muncă şi cu trudă am lucrat, noaptea şi ziua, ca să nu împovărăm pe nimeni dintre voi" (II Tes. 3, 8). „Voi înşivă ştiţi că mîinile acestea au lucrat pentru trebuinţele mele şi ale celor ce erau cu mine" (F. Ap. 2, 34).

Îşi pune mîna streaşină la ochi care nu mai văd lesne prea departe. Priveşte zarea limpede. În golf, marea e liniştită. Nici o corabie nu iese şi nu se îndreaptă către port. În această dimineaţă se poate vedea, chiar şi cu ochii slabi ai Apostolului, muntele sacru, Olympul, acoperit aproape tot anul de zăpadă, pe creasta cea mai înaltă. Nimeni n-a ajuns acolo sus, decît acvilele şi închipuirea oamenilor. Poate de aceea elinii au statornicit tocmai acolo, pe vîrful sprijinit de cer, sălaşul zeilor credinţei lor păgîne. Aceştia, diriguiţi de atotputernicul Zeus, trăiesc şi se poartă după bunul lor plac, se amestecă în şi cu viaţa muritorilor, pierzîndu-şi astfel, măcar parţial, nemurirea, dar şi credinţa pămîntenilor în puterea lor divină. Vicleni, răi şi răzbunători, robi ai patimilor şi păcatelor lumeşti, zeii ţin viaţa şi sufletele bieţilor muritori încătuşate, înfricoşate, iar mintea nu cutează încă să-i înfrunte. Cărturari, învăţaţi, filozofi, scriitori îi mai iscodesc cu gîndul, dar nu ajung prea departe, sau nu îndrăznesc încă să-şi calmeze victoriile spiritului liber. Cei mulţi, săraci şi fără ştiinţă, se nasc, trăiesc şi mor încercînd să respecte o morală care devine la tot pasul contrariul ei, sub nestatornicia vremii şi a vremurilor.

Apostolul vorbeşte, în gînd, cu lumea închipuită a legendelor olympiene. Se întrerupe o clipă. Ascultă un zvon care, ciudat, vine din lăuntrul său, dintr-un adînc parcă necunoscut încă. E adîncul Credinţei. Netulburat şi de aceea nu l-a simţit. Acum, o întrebare, suprapusă oglinzii liniştite a acestui adînc, îl stîrneşte uşor, ca o pietricică aruncată pe luciul unui iezer de munte: „Doamne, ce voieşti să fac?"... Se cutremură... Cine a vorbit? Al cui a fost glasul? Al lui! Dar nu Pavel, ci Saul! Pentru că, pe semne, Saul a rămas în umbra de dinaintea luminatei revelaţii de pe drumul Damascului. Pentru el, Pavel, totul s-a limpezit atunci şi sînt aproape zece ani de cînd înfruntă, cu făptura lui puţină şi „cu bold în trup", muntele de cremene al necredinţei şi rătăcirii „neamurilor", la care a fost trimis să propovăduiască Evanghelia lui Hristos. Dar, tot din adîncul său, gîndul îl luminează iarăşi: „Nu sînt stăpîn pe mine? Nu sînt eu apostol? N-am văzut eu pe Iisus, Domnul nostru?..." (I Cor. 9, 1).

Îşi şterge fruntea de o sudoare rece. Soarele a răsărit şi aruncă razele tocmai pe crestele înzăpezite ale Olympului. Îl dor ochii de atîta lumină. Îşi adună puterile, se reazemă de trunchiul platanului bătrîn care umbreşte curtea lui Iason. Închide pleoapele. Se simte apăsat de o povară mai grea decît cea de pînă acum. Ştie de ce: va trebui să stea faţă în faţă şi să-i înfrunte singur pe inexistenţii zei olympieni. Nu, n-a greşit spunînd „inexistenţii", deşi ei par a fi adevăraţi mai ales în frica pe care au sădit-o în oameni. El ştie că nu există decît un singur Dumnezeu — chiar dacă într-o trinitate de persoane — şi care i-a poruncit şi l-a învrednicit să „poarte numele Lui înaintea neamurilor şi a regilor şi a fiilor lui Israel". Dar oamenii acestor locuri, elinii, cred în aceşti zei, fără să-i fi văzut vreodată şi fără să le fi cunoscut puterea Binelui, nici Iubirea, ci doar Frica! Şi acum el, Pavel, trebuie să le surpe această credinţă — şi această Frică! — şi să-L facă pentru ei cunoscut şi înţeles pe Cel pe care el, Apostolul, L-a văzut în toată strălucirea dumnezeirii Sale. Aici, la Tesalonic, va avea de urnit muntele de deşertăciune al credinţei în idoli şi legendele despre ei, iar pentru aceasta, armă îi este Cuvîntul Evangheliei lui Hristos. De jur împrejur, o mare de necunoaştere şi de ură, a propriului neam, iudeu, bicisnicia firii omeneşti, clevetitoare, războinătoare şi chiar în stare să ucidă atunci cînd nu poate înţelege. Pentru o clipă se simte slab. Inima i se strînge cu durere. Ghimpele îndoielii îi răneşte cugetul. Mai tîrziu?, sau cînd?, nici el nu mai ştie, parcă filipenilor le-a spus — sau le va spune cîndva? —: „... Toate cîte le pot întru Hristos..., Cel care mă îmbracă cu putere...".

Lidia Popiţa-Stoicescu

Credinţa în Dumnezeu...

(urmare din pag. I-a)

„... au suferit batjocură şi bici, ba chiar lanţuri şi închisoare; au fost ucişi cu pietre, au fost puşi la cazne, au fost tăiaţi cu ferestrăul, au murit ucişi cu sabia, au pribegit în piei de oaie, şi în piei de capră, lipsiţi, strîmtoraţi, rău primiţi. Ei, de care lumea nu era vrednică, au rătăcit în pustii, în munţi, în peşteri, în crăpăturile pămîntului" (Evr. 11, 35—38). Cu toţii alcătuiesc ceata mărturistorilor credinţei în venirea lui Mesia. Prin ei, Dumnezeu a pregătit omenirea întreagă pentru momentul de răscruce al întrupării Fiului Său, moment cu care începe *a doua etapă a credinţei. Dacă prima etapă a fost a aşteptării, a nădejdii împlinirii făgăduinţelor, a pregătirii pentru acest moment, această a doua etapă este a realizării mîntuirii, a zidirii aici pe pămînt a împărăţiei lui Dumnezeu*, a cărei temelie de nezdruncinat este credinţa.

Este demn de reţinut faptul că primirea însăşi a Mîntuitorului lumii s-a făcut tot în baza credinţei, celor pe care Dumnezeu i-a implicat direct în realizarea planului Său. Astfel, Sf. Fecioară Maria crede cuvintele pe care le-a rostit îngerul şi acceptă să devină Maica Celui mai înainte de veci născut din Tatăl. „Iată, roaba Domnului. Fie mie după cuvîntul Tău!" (Lc. 1, 38), răspunde ea îngerului, după ce acesta îi vestise că „Duhul Sfînt se va pogorî peste tine şi puterea Celui Preaînalt te va umbri, pentru aceea, şi Sfîntul care se va naşte din tine Fiul lui Dumnezeu se va chema" (Lc. 1, 35). Pe credinţa în Dumnezeu se fundamentează şi misiunea de Înaintemergător al Domnului pe care a îndeplinit-o Sf. Ioan Botezătorul, pentru că iată cum mărturiseşte chiar el: „Şi eu nu-L cunoşteam pe El, dar Cel ce m-a trimis (Dumnezeu-Tatăl, n.n.) să botez cu apă, Acela mi-a zis: Peste care vei vedea Duhul coborîndu-se şi rămînînd peste El, Acela este Cel ce botează cu Duh Sfînt. Şi eu am văzut şi am mărturisit că Acesta este Fiul lui Dumnezeu" (In. 1, 33—34).

Sfinţii Apostoli, apoi tot în lumina credinţei de care erau însufleţiţi, cum că Dumnezeu va împlini făgăduinţa trimiterii în lume a lui Mesia, L-au urmat de îndată pe Acesta, atunci cînd El şi-a făcut apariţia pe malul lacului Galileii, adresîndu-le chemarea: „Veniţi după Mine şi vă voi face pescari de oameni" (Mt. 4, 19). Întăriţi prin harul Duhului Sfînt, ei au devenit martori ai Săi în Ierusalim, în toată Iudeea şi Samaria şi pînă la marginea pămîntului (F. Ap. 1, 8). În mod special, Sfîntul Apostol Pavel s-a dovedit posesorul unei mari şi puternice credinţe încît a fost ales ca în numele lui Iisus Hristos să aducă „la ascultarea *credinţei*, toate neamurile" (Rom. 1, 5).

Calendarul creştin s-a completat, pe parcursul secolelor, cu nume ale unei impresionante cete de mărturisitori ai *credinţei în Dumnezeu* şi în lucrarea Lui de mîntuire a lumii. Nici o piedică nu le-a putut sta acestora în cale spre a-l urma pe Fiul lui Dumnezeu, Care i-a chemat să-şi poarte şi ei crucea suferinţelor aşa cum El Însuşi a purtat-o pînă la Golgota.

Necesitatea imperioasă a credinţei în procesul de mîntuire a oamenilor a fost arătată chiar de către Mîntuitorul Hristos, Care, în răstimpul propovăduirii Evangheliei Sale, a săvîrşit vindecări ale unor bolnavi, neputincioşi sau stăpîniţi de diavol numai în baza credinţei acelora sau a celor care I-au solicitat, în numele lor, ajutorul. Spre a oferi doar cîteva exemple, ne vom referi la cazul celor doi orbi din Capernaum care se ţineau după Iisus şi strigau în urma Lui, zicînd: „Miluieşte-ne pe noi, Fiule al lui David". Întorcîndu-se spre ei, Domnul i-a întrebat: „Credeţi că pot să fac Eu aceasta?" La răspunsul lor afirmativ, Evanghelia ne spune că „S-a atins de ochii lor, zicînd: După *credinţa* voastră fie vouă! Şi îndată s-au deschis ochii lor" (Mt. 9, 27—30).

Femeii cu scurgere de sînge, care din îmboldul credinţei s-a atins în taină de poalele hainei Lui, Domnul, vindecînd-o de neputinţa ei, îi adresează aceste cuvinte: „Îndrăzneşte, fiică, *credinţa* ta te-a mîntuit" (Mt. 9, 22).

Şi lui Iair, mai marele sinagogii, a cărui fiică murise, Domnul îi adresează de asemenea cuvintele de îmbărbătare: „Nu te teme, *crede numai* şi se va izbăvi" (Lc. 8, 50).

În chip şi mai lămurit Domnul ne asigură că mîntuirea poate fi dobîndită numai prin *credinţă* atunci cînd vorbind în taină cu Nicodim îi dezvăluie acestuia marele adevăr că: „Dumnezeu aşa de mult a iubit lumea, încît pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine *crede* în El să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică". (In. 3, 16).

Înălţîndu-Se de pe pămînt la cer, Mîntuitorul a lăsat ucenicilor Săi acest testament: „Mergeţi în toată lumea şi propovăduiţi Evanghelia la toată făptura. *Cel ce va crede* şi se va boteza se va mîntui, iar *cel ce nu va crede* se va osîndi" (Mc. 16, 15—16).

Nici un alt considerent în afară de *credinţa adevărată*, dublată de o viaţă bineplăcută lui Dumnezeu, nu va fi luat în seamă atunci cînd se va pune problema răsplătirii drepte a fiecăruia în împărăţia ce va să fie. Despre lucrul acesta ne încredinţează Sf. Apostol Pavel cînd scrie că: „În Hristos Iisus nici tăierea împrejur nu preţuieşte nimic, nici netăierea împrejur, ci *numai credinţa* care este lucrătoare prin iubire" (Gal. 5, 6).

De altfel, nimic de valoare şi trainic nu se poate făuri în această lume fără suportul unei credinţe puternice, care îl antrenează pe om în direcţia idealului desăvîrşirii sale.

Iar credinţa adevărată este numai aceea pe care au mărturisit-o şi întru care s-au mîntuit bunii şi străbunii noştrii, credinţă primită încă de la Apostoli şi păstrată neschimbată de sfînta Biserică.

O femeie cu credinţă mare

(urmare din pag. 1)

ciinii mănîncă din fărămiturile care cad de la masa stăpînilor" (Matei 15 27). Cu alte cuvinte, femeia cea cu credinţă mare voia să spună că ea nu cere pîinea, care nu i se cuvine, ci doar nişte fărămituri, pe care le pot avea şi ciinii. La aceasta, Domnul Hristos a spus: O, femeie, mare este credinţa ta" şi a adăugat: „Facă-se ţie, după cum voieşti" (Matei 15, 28). Rezultatul a fost că „s-a tămăduit fiica ei în ceasul acela" (Matei 15, 28).

Toate cele istorisite de sfinţii Evanghelişti, în legătură cu femeia cananiancă, s-au întîmplat cu bun rost, căci prin ele s-a pus în evidenţă credinţa ei cea mare. Credinţa a dus-o în faţa Domnului Hristos. Credinţa i-a dat îndemnul să-şi reverse sufletul în rugăciune. Credinţa a făcut-o să fie statornică în rugăciune, să stăruiască, chiar şi atunci cînd se părea că nu-i va fi ascultată rugăciunea. Aflase că Mîntuitorul a venit pentru oile cele pierdute ale casei lui Israel. Ea se ştia pe sine de alt neam şi totuşi n-a dat înapoi. Şi nu numai că n-a dat înapoi, dar chiar s-a apropiat încă şi mai mult de Învăţătorul care avea putere să facă minuni. S-a apropiat de El şi i s-a închinat şi a adăugat la rugăciunea ei, zicînd: „Doamne, ajută-mă".

„Doamne, miluieşte-mă" şi „Doamne ajută-mă", sînt cuvinte de rugăciune, pe care femeia cananiancă le-a adresat Mîntuitorului, cu gîndul de a i se elibera fiica ei de demonul care o chinuia. Era sigură că Domnul Hristos îi va împlini rugăciunea. Nu se putea ca Domnul Hristos să n-o asculte. Nu cerea pîinea copiilor, ci cerea doar „fărămiturile care cad de la masă" şi asta nu se putea să i se refuze. Şi chiar aşa a şi fost. Rugăciunea ei se întemeia pe o credinţă mare. Şi o credinţă mare nu poate fi trecută cu vederea. Nu poate fi trecută cu vederea o credinţă mare şi nici n-a fost trecută cu vederea, ci a fost chiar văzută, de vreme ce Domnul şi Mîntuitorul nostru a zis către femeia cananiancă: „O, femeie, mare este credinţa ta". Ai cerut milă, ai cerut ajutor, ai stăruit în rugăciunea ta, „fie ţie precum voieşti". Era tocmai ceea ce căuta femeia cu credinţă mare: să nu se mai chinuiască fiica ei. Şi Domnul i-a împlinit dorinţa, căci „s-a vindecat fiica ei în ceasul acela".

Pentru credinţa ei cea mare, pentru stăruinţa ei în rugăciune, pentru smerenia ei, femeia cananiancă a fost învrednicită să fie cuprinsă în Sf. Evanghelie, ca să învăţăm şi noi de la ea să stăruim în rugăciune, să fim încrezători în bunătatea Mîntuitorului, să-i dăm dreptate şi să-i aducem închinăciune, lucrînd cu credinţa cîtă o avem, ca de la puţin să ajungem la mult, pînă ce vom avea şi noi „credinţă mare".

Biruinţa faptei bune

(urmare din pag. 1)

faptă împlinită pentru mai binele vieţii de aici. Un ajutor cît de mic arătat unui nevoiaş, oricare ar fi el, nu va rămîne la nici un caz nerăsplătit..." Arată-mi în cele mici în ce fel eşti, căci nici chiar aşa tu nu eşti străin de har — spune Sfîntul Ioan Gură de Aur. Arată-mi precum a arătat văduva din Evanghelie, care, deşi nu avea decît doi dinari, totuşi i-a aruncat în visterie". Sîntem, aşadar „călători", dar în această călătorie, prin faptele noastre, decidem destinul nostru veşnic!...

Pe de altă parte, biruinţa faptei bune se impune încă din această viaţă. Că nu totdeauna reuşeşte să se impună cu promptitudine, este adevărat. Se întîmplă adesea ca aparenţele înşelătoare, minciuna, nedreptatea, să biruiască. Aceasta nu este însă o biruinţă definitivă. S-a şi formulat zicala că „adevărul umblă cu capul spart"... Dar totuşi umblă! S-a spus apoi că „poţi cu minciuna să prînzeşti, dar nu şi să cinezi..." Poţi duce, adică, prin şiretenie şi viclenie în eroare pe cineva, dar cînd adevărul va străluci în toată puterea lui, te va orbi şi te va arunca la stîlpul infamiei. Spunea un înţelept pe drept cuvînt că există o balanţă a dreptăţii în această lume, în viaţa şi conştiinţele oamenilor, care tinde mereu să aducă talerele balanţei în echilibrul lor normal. „Adevărul iese la lumină", ca uleiul deasupra apei, iar fapta bună rămîne biruitoare.

Multora li se pare că trebuie să aştepte prea mult şi epuizîndu-li-se puterea răbdării îşi pierd şi încrederea şi nădejdea în biruinţa faptei bune în această viaţă. Iar dacă pe deasupra le vine vreo neputinţă, sau insucces, se pierd în propria deznădejde şi învinşi le vine parcă greu să mai poată crede în biruinţa finală a faptei bune.

Există stări de descurajare şi epuizare morală, dar tocmai de aceea, Apostolul ne îndeamnă să „nu fim ca cei ce nu au nădejde"... (I Tesaloniceni 4, 13).

Vorbind de biruinţa faptei bune, ne referim şi la importanţa ei în eliminarea răului din fiinţa proprie căci „ce folos are cel care zideşte casa altuia, dar pe a sa o distruge", remarcă un Părinte al Bisericii.

Binele pe care îl cultivăm în fiinţa proprie este asemenea razelor de soare care alungă norii ceţoşi ai păcatelor; sau a razelor de lumină care alungă întunecata moarte a patimilor... Iubirea alungă ura, mînia, nedreptatea, invidia, restabilind pacea şi liniştea necesare bunei desfăşurări a vieţii, aşa cum după furtună natura se linişteşte şi îşi intră în normal...

Prin nimic nu poate birui mai mult fapta bună, decît prin exemplul personal. „Mustră-i pe cei corupţi prin viaţa ta curată, iar pe cei ce au sentimente fără ruşine, prin înfrînarea ochilor tăi", spune Sfîntul Isac Sirul.

Pe de altă parte, fapta bună biruieşte fapta rea ce ne vine din partea semenului. Se spune că regele Abradakes din Suza aflîndu-se în război cu Cirus, îşi pierde soţia, Pantea, care devenind ostateca lui Cirus, putea fi chinuită, sau omorîtă. Tratînd-o însă cu multă bunăvoinţă şi auzind de aceasta, Abradakes devine aliatul şi prietenul lui Cirus. Fapta bună venită din partea semenului stinge întreg clocotul de ură, mînie şi dușmănie asemenea nisipului aruncat pe focul aprins şi ameninţător să incendieze. Se relatează despre doi vecini aflaţi în ceartă, cu unul din ei clocotind de mînie transmite celuilalt că îi va tăia picioarele de va mai veni în curtea lui; la care primeşte un răspuns plin de bunăvoinţă şi linişte sufletească, şi anume că, acela este dispus oricînd să procedeze invers: trecînd peste tensiunea dintre ei, oricînd îl va primi în casa sa cu cinstea cuvenită unui vecin apropiat. Şi din ceea clipă, pacea de la început şi-a pus stăpînire peste relaţiile lor de bună vecinătate (după Arhim. Pant. Karanikolas, „Scoici şi pietricele", Atena, 1955, trad. pr. Olimp Căciulă, în rev. „Glasul Bisericii" nr. 1—2/1958, p. 52).

Biruinţa faptei bune este evidenţiată şi prin aceea că ea devine un imn de laudă adus necontenit lui Dumnezeu. „După cum cineva uitîndu-se la frumuseţea cerului zice: „Slavă Ţie, Dumnezeule", tot aşa zice şi cînd se uită la purtarea celui credincios", spune Sfîntul Ioan Gură de Aur; iar un alt Sfînt Părinte precizează că „numind pe Dumnezeu Tată, trebuie să ne purtăm ca fiii Lui, pentru ca, precum sîntem noi mulţumiţi de Dumnezeu Tatăl nostru, tot astfel să fie şi El de noi. Să fim ca nişte temple ale lui Dumnezeu, pentru ca Dumnezeu să locuiască pururea în noi" (Sfîntul Ciprian).

Aceasta este biruinţa veşnică a faptei noastre bune ca adresare către Dumnezeu. Prin fapta bună arătăm că sîntem fiii Lui şi că iubirea Lui rămîne biruitoare în viaţa noastră. Aceasta este bucuria veşnică a comuniunii cu Dumnezeu şi asupra ei rămîne pecetluită binecuvîntarea Dreptului Judecător. „V-am îndemnat stăruitor — spune Apostolul — ca să umblaţi în chip vrednic de Dumnezeu, care v-a chemat în împărăţia Sa şi la mărirea Sa" (I Tesaloniceni 2, 20).

Rămînîndu-i statornici încă din această viaţă, să cerem Părintelui ceresc întru smerenie: „Sfîrşit creştinesc vieţii noastre, fără durere, neînfruntat, în pace şi răspuns bun la înfricoşătoarea Judecată a lui Hristos".

Rugăciune

(urmare din pag. 1)

Sfînta Sa Maică la proră" *(art. cit.*, p. 2). Rugăciunea nu e făcută în nume personal, ci este o invocare colectivă, poetul constituindu-se ca exponent al celor cu care se simte solidar. Cele două strofe au o structură asemănătoare: invocaţiile: crăiasă (termen popular familiar în basmele populare româneşti), regină peste îngeri, Luceafăr al mărilor, Lumină dulce, clară, culminează cu ultimele două versuri, identice în ambele strofe, într-un crescendo al adoraţiei, sugerat şi de interjecţia admirativă O, şi de dispunerea vocativului, ca independent. Caracterul de „rugăciune" este conferit de frecvenţa verbelor la imperativ (înalţă, fii, coboară, ascultă, arată) şi consolidat de pers. I. plural a indicativului prezent, un fel de prezent istoric sau etern, care şi semantic conturează o atmosferă de pietate: îngenunchem, rugămu-ne, iar sugestia duratei este potenţată de gerunziile: alegîndu-te, rugîndu-te. Ideea de ocrotire, de pavăză a creştinătăţii este evidentă în substantivele „scut" şi „zid", cu atributele substantivale prepoziţionale „de întărire", „de mîntuire". Precaritatea existenţei omeneşti în faţa „valului" ce „o bîntuie", este reliefată prin antiteza ce o creionează sintagmele cu rădăcini lingvistice în vechile cărţi bisericeşti, din atributiva explicativă pe lîngă prenumele subiect Noi: „Ce din mila Sfîntului / Umbră facem pămîntului".

Muzicalitatea poeziei (de altminteri *Rugăciune* a fost pusă pe note încă din 1923 de către compozitorul Ioan Morozov (1885—1968) într-un poem pentru soprană, cor mixt şi orchestră) este susţinută de prozodia imnului religios: cele două strofe, de cîte zece versuri, alternează rima împerecheată (în primele şase versuri), cu rima încrucişată (în ultimele patru versuri), iar vocativul numelui propriu, Marie, are o dispunere prozodică ce-i conferă calitatea de punct culminant al implorării.

În strînsă înrudire tematică cu poezia *Rugăciune* es e sonetul postum *Răsai asupra mea*, cu aceeaşi „rîvnă pioasă şi tînjire crispată către Maica tuturor mîngîierilor" (I. M. Raşcu), cu deosebirea că aici poetul vorbeşte la persoana I singular, într-o invocare personală.

COMUNICAT

Deoarece, în ultima perioadă, în mass-media au fost făcute publice opinii contradictorii, incitante și, adesea nefundamentate îndeajuns, referitoare, pe de o parte la ceea ce ar putea fi denumit „fenomenul religios de la Pucioasa-Glodeni" și pe de altă parte la implicarea Prea Sfințitului Irineu Bistriteanul în această problemă, Biroul de Presă și Comunicații al Patriarhiei Române face următoarele precizări:

Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în ședința sa de lucru din 22 ianuarie 1993, pe baza datelor pe care le deține în prezent, a analizat fenomenul Pucioasa-Glodeni și consideră că acesta nu se înscrie în tradiția Bisericii Ortodoxe, în ceea ce privește învățătura de credință și formele de manifestare ale vieții religioase. Pentru studierea în continuare a fenomenului, s-a hotărît formarea unei comisii speciale care urmează să cerceteze acest caz și să tragă concluziile ce se impun.

În aceeași ședință, Sfîntul Sinod a luat act de mărturisirea scrisă a Prea Sfințitului Irineu Bistriteanul, potrivit căreia Prea Sfinția Sa regretă implicarea sa personală în fenomenul religios de la Pucioasa-Glodeni și se desolidarizează de el. Prin aceeași mărturisire, Prea Sfintia Sa afirmă: „Îmi cer iertare pentru tulburarea pe care am pricinuit-o și făgăduiesc să fiu credincios comuniunii sinodale și învățăturii noastre de credință, așa cum am jurat la hirotonia mea întru arhiereu".

PATRIARHIA ROMÂNĂ
Biroul de Presă și Comunicații

INFORMAȚII

— Joi 14 ianuarie a.c., Î.P.S. Sa Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Crișanei și Maramureșului a primit la reședința mitropolitană din Sibiu, pe Dl. Mircea Ilicea, vicepreședintele Alianței pentru Pace din România. Domnia sa a fost însoțit de dl. dr. Ilie Dumitru, Consilier de specialitate.

— Vineri, 15 ianuarie Î.P.S. Sa a prezidat lucrările Consiliului Eparhial Sibiu.

— Sîmbătă, 16 ianuarie Î.P.S. Sa a prezidat lucrările Adunării Eparhiale Sibiu.

— Duminică, 17 ianuarie, Î.P.S. Sa a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în biserica cu hramul „Buna-Vestire" din Brașov, rostind un ales cuvînt de învățătură, legat de viața și activitatea Cuviosului Antonie cel Mare prăznuit de Biserica creștină în această zi.

La sfîrșitul Sf. Liturghii, Î.P.S. Sa a hirotesit întru iconom-stavrofor pe vrednicii preoți parohi Mihai Manolache și Adrian Boghici.

De la Centrul Eparhial Î.P.S. Sa a fost însoțit de P.C. Arhid. prof. Dr. Ioan Floca și P. Cuv. Arhid. Visarion Bălțat, secretar eparhial.

În aceeași zi, după masa, Î.P.S. Sa a oficiat slujba de binecuvîntare a unei plăci comemorative așezate pe zidul Casei de Cultură din Brașov, amintind de trecerea prin Brașov a Luceafărului poeziei românești, poetul Mihai Eminescu. Apoi în sala arhiplină a Casei de Cultură, Î.P.S. Sa a prezentat comunicarea „Pașii Poetului". Au fost prezenți oficialități ale Prefecturii și Primăriei, oameni de cultură, un numeros public.

Între 19—23 ianuarie, Î.P.S. Sa a luat parte la București la lucrările Sinodului Permanent, ale Adunării Naționale Bisericești și ale Sf. Sinod.

— Marți, 19 ianuarie, Î.P.S. Sa a oficiat, împreună cu alți ierarhi, la mînăstirea Cașin din București, slujba de înmormîntare a marelui bărbat de stat și patriot Anton Crihan, rostind și panegiricul celui ce a fost unul din făuritorii unirii Basarabiei cu Țara Mamă în 1918.

— Joi 21 ianuarie, Î.P.S. Sa a prezidat lucrările Colegiului Electoral Bisericesc în vederea alegerii noului arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului. Cu acest prilej Î.P.S. Sa a rostit Cuvîntul de deschidere a lucrărilor Colegiului Electoral.

— Luni, 25 ianuarie a.c., Î.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la Mînăstirea „Brâncoveanu", Sîmbăta de Sus, jud. Brașov.

— Marți, 26 ianuarie, Î.P.S. Sa a primit pe ziaristul Adrian Popescu de la ziarul local Tribuna , căruia i-a acordat un interviu.

— Vineri, 29 ianuarie Î.P.S. Sa a prezidat lucrările Permanenței Consiliului Eparhial Sibiu.

— Sîmbătă, 30 ianuarie Î.P.S. Sa a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în catedrala mitropolitană din Sibiu cu prilejul sărbătoririi Sf. Trei Ierarhi.

În cadrul Sf. Liturghii, la momentul cuvenit P.C. arhid. prof. Dr Aurel Jivi a fost hirotonit întru preot. După otpust Î.P.S. Sa a hirotesit întru iconom-stavrofor pe P.C. Pr. Aurel Jivi și întru iconom pe P.C. Asist. V. Grăjdian, rostind apoi un cuvînt de învățătură.

În Aula Facultății de Teologie „Andrei Șaguna" din Sibiu, a avut loc apoi Serbarea patronilor școlii, serbare onorată de prezența Î.P.S. Sale care s-a adresat cu acest prilej profesorilor și studenților prezenți la festivitate.

Arhid. Visarion Bălțat

— Duminică, 10 ianuarie 1993, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul a slujit Sf.Liturghie și a predicat în capela Spitalului de neuropsihiatrie din Sibiu, împreună cu părinții profesori Vasile Mihoc, Ilie Moldovan și Liviu Streza de la Facultatea de Teologie. După Sf. Liturghie, P.S. Sa s-a întreținut în cadrul unei agape cu conducerea spitalului și slujitori ai acestui așezămînt, medici și asistenți.

— Duminică 17 ianuarie, din încredințarea Î.P.S. Mitropolit Antonie, P.S. Episcop-vicar Serafim a slujit Sf. Liturghie la capela Sf. Antonie din Sibiu, cu prilejul hramului. P.S. Sa a vorbit despre Sf. Antonie, părintele monahilor.

— Duminică, 24 ianuarie, P.S. Serafim a slujit Sf. Liturghie la biserica Sf.Gheorghe din Brașov. După masă, în sala mare a amfiteatrului Universității din Brașov, P.S. Sa a vorbit în fața unui public foarte numeros despre „Sf. Euharistie — Taina împărăției lui Dumnezeu", răspunzînd apoi numeroaselor întrebări care i-au fost adresate. Au fost de față P.C. prot. Zenovie Moșoiu și domnul primar al orașului, Moruzi.

— Sîmbătă, 30 ianuarie 1993, P.S. Serafim a slujit și predicat în biserica din Or. Victoria. În continuare P.S. Sa a partcipat la festivitatea Liceului teoretic din oraș, prilejuită de aderarea sa la Astra și alegerea ca patroni ai acestei școli pe Sf. Trei Ierarhi. P.S. Serafim a vorbit despre Sf. Trei Ierarhi, exmple de studiu și de sfințenie. Au fost prezenți profesorii și elevii liceului ca și părinții elevilor. În reușita acestei manifestări un rol important l-au avut și P.C. preoți Cornel Codrea și Octavian Smădu.

Seara, P.S. Serafim a săvîrșit vecernia în parohia Pojorîta.

— Duminică 31 ianuarie, P.S. Serafim a slujit și predicat în „biserica „Adormirea Maicii Domnului" (grecească) din Făgăraș în prezența unei mari mulțimi de credincioși.

Seara, P.S. Sa a făcut vecernia la parohia Recea, insistînd în cuvîntul de învățătură asupra unității de credință amenințată astăzi de tot mai mulți lupi răpitori, susținuți din exterior.

Diac. Dumitru Dura

În anul 1992 în Arhiepiscopia Sibiului s-au pensionat următorii preoți: *Forsea Ioan* — revizor contabil — Centrul eparhial; *Opriș Liviu* — Centrul eparhial; *Urian Pantilie* — parohia Dumbrăveni, prot. Mediaș; *Crișțiu Nicolae* — parohia Sadu II, prot. Sibiu; *Cornea Ioan* — parohia Voila, prot. Făgăraș; *Urian Victor* — parohia Bucium, prot. Făgăraș; *Slavu Ilie* — parohia Vecerd, prot. Agnita; *Curmei Nicolae* — parohia Mercheașa, — Rupea; *Ittu Gheorghe* — parohia Sinca Nouă, prot. Făgăraș; *Boeriu Dosoftei* — parohia Bradu, prot. Avrig; *Olteanu Gheorghe* — parohia Covasna-Voinești, prot. Sf. Gheorghe.

Tuturor acestora Centrul eparhial le mulțumește cu căldură pentru activitatea rodnică, unii chiar foarte rodnică, depusă de fiecare la locul său, rugînd pe Dumnezeu să le rînduiască ani buni cu sănătate, cu noi și binecuvîntate împliniri.

Potrivit celor comunicate la timpul cuvenit, începînd cu acest număr publicăm rezultatele colectei pentru Fondul Filantropic Eparhial.

Tabel nominal

cu parohiile din prot. MEDIAȘ, cu specificarea sumelor cu care au contribuit la Fondul Filantropic Eparhial.

Parohia	Numele preotului paroh	
Mediaș-Catedrală I	pr. Ioan Găban	93 000 lei
Mediaș-Catedrală II	pr. Cărăbaș Dumitru	93 000 lei
Mediaș-Catedrală III	pr. Muntean Gheorghe	93 000 lei
Mediaș-Sf. Treime	pr. Joantă Vasile	28 315 lei
Mediaș-Buna Vestire	pr. Gîdea Grigorie	32 000 lei
Mediaș-Sf. Petru și Pavel	pr. Urs Iosif	21 500 lei
Alma D-veni	pr. Constantinescu Vasile	10 900 lei
Atel	pr. Rusu Nicolae	33 100 lei
Axente Sever	pr. Isailă Mihai	20 000 lei
Bazna	pr. Sărășan Achim	20 500 lei
Boian	pr. Lepădatu Augustin	56 000 lei
Blăjel	pr. Idu Dumitru	91 000 lei
Biertan	pr. Tiriba Eugen	17 000 lei
Bratei	pr. Gherman Dumitru	28 000 lei
Buzd	pr. Mihăilă Mihai	4 360 lei
Copșa Mică	pr. Ganea Corneliu	10 000 lei
Copșa Mare	pr. Guliman Liviu	3 000 lei
Curciu	pr. Coman Teodor	5 720 lei
Dumbrăveni I	pr. Erneanu Cornel	18 762 lei
Dumbrăveni II și III	pr. Vuță Ioan	17 730 lei
Dîrlos	pr. Urdă Nicolae	22 500 lei
Hoghilag	pr. Roman Gheorghe	20 022 lei
Ighișul Nou	pr. Man Virgil	17 400 lei
Mosna	pr. Stan Terente	42 585 lei
Micăsasa	pr. Chidu Ioan	5 070 lei
Ernea	pr. Lupu Olimpiu	6 000 lei
Păuca	pr. Vaida Ioan	14 400 lei
Șeica Mare	pr. Vladoviciu Ioan	20 100 lei
Șmig	pr. Țurcaș Florian	6 640 lei
Soroștin	pr. Fulea Olimpiu	21 230 lei
Șoala	pr. Pavel Aurel	16 600 lei
Saroș D-veni	pr. Gherman Iulian	11 850 lei
Tîrnava	pr. Bucurenciu Ioan	65 600 lei
Țapu	pr. Chișiu Emanoil	10 200 lei
Valchid	pr. Timaru Ioan	6 345 lei
Valea Viilor	pr. Cristian Liviu	6 049 lei
Velț	pr. Cismaș Nicolae	13 000 lei
Motiș	pr. Negrei Dorel	8 930 lei
	Total general lei	1 011 498 lei

Mediaș la 14 ianuarie 1993

Protopop,
Pr. Ioan Găban

Contabil,
M. Mărginean

Sărbătorirea patronilor Facultății de Teologie „Andrei Șaguna" din Sibiu

În fiecare an la 30 ianuarie, Biserica noastră strămoșească prăznuiește pe marii corifei ai veacului de aur al creștinismului: Vasile cel Mare, Grigorie Teologul și Ioan Gură de Aur, care sînt, începînd cu anul 1936, și patronii învățămîntului teologic ortodox.

Zi de bucurie și de împliniri duhovnicești, sărbătoarea hramului Facultății de Teologie „Andrei Șaguna" din Sibiu, a adunat și în acest an într-o atmosferă de comuniune sufletească și trăire autentică a valorilor creștine, pe profesorii, doctoranzii, studenții și toți ostenitorii acestui așezămînt teologic, intrat astăzi în Universitatea sibiană.

În dimineața zilei de 30 ianuarie s-a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în Catedralala mitropolitană din Sibiu de un ales sobor de preoți și diaconi, membri ai corpului profesoral, avînd ca protos pe Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Crișanei și Maramureșului.

La momentul potrivit P.C. Arhid. Prof. Dr. Aurel Jivi, profesor la Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna" din Sibiu, a fost hirotonit întru preot pe seama capelei mitropolitane Sibiu.

Predica zilei a fost rostită de către P.C. arhid. Dr. Dorin Oancea, lector la Facultatea de teologie Sibiu, care într-un ales cuvînt a elogiat personalitatea de excepție a Sf. Trei Ierarhi în viața și spiritualitatea Bisericii creștine.

La sfîrșitul Sf. Liturghii arhierești, P.C. prof. Dr. Aurel Jivi a fost hirotesit întru iconom stavrofor iar P.C. Pr. asistent Vasile Grăjdian întru iconom.

Î.P.S. Sa a rostit apoi un scurt cuvînt de învățătură legat de Sfinții Trei Ierarhi.

După slujba din Catedrală, a avut loc, în Aula Facultății de Teologie „Andrei Șaguna" din Sibiu, festivitatea propriu-zisă consacrată sărbătoririi hramului.

Festivitatea a fost onorată de prezența Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Crișanei și Maramureșului, a P.C. Părinți Consilieri ai Arhiepiscopeiei. Au fost de față, reprezentanți ai Universității Sibiu, profesori, studenți alți invitați.

Cuvîntul de deschidere a fost rostit de către P.C. Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu, decanul Facultății de Teologie „Andrei Șaguna" din Sibiu, care și-a exprimat, în numele celor prezenți bucuria pentru prezența la această festivitate a Î.P.S. Mitropolit Antonie, arătînd și grija deosebită pe care Î.P.S. Sa o arată față de acest așezămînt de cultură teologică.

Mulțumind apoi celor doi reprezentanți ai Universității Sibiene precum și celorlalți participanți la festivitate, P.C. Sa a anunțat titlul prelegerii festive susținută de P.C. arhid. prof. Dr. Constantin Voicu titularul Catedrei de Patrologie. Prelegerea avînd ca temă „Actualitatea Sf. Trei Ierarhi", a fost o expunere de înaltă ținută științifică asupra teologiei Sf. Trei Ierarhi și asupra actualității acesteia în viața Bisericii creștine de azi.

După prelegerea festivă, corul studenților teologi dirijat de către P.C. pr. iconom Vasile Grăjdianu a prezentat un frumos concert de piese religioase. Au fost citite și fragmente din opera celor trei sfinți sărbătoriți.

Actorul Paul Mocanu de la Teatrul de Stat din Sibiu a recitat plin de însuflețire, poezia „Oltul" de Octavian Goga.

La sfîrșit a luat cuvîntul Î.P.S. Mitropolit Antonie care și-a exprimat bucuria de a lua parte la acest popas sărbătoresc din viața Facultății de Teologie „Andrei Șaguna" din Sibiu. Î.P.S. Sa a punctat apoi în conștiința celor prezenți unele din evenimentele care au marcat recent viața Bisericii Ortodoxe Române și anume — canonizarea sfinților români, reactivarea Mitropoliei Basarabiei, atitudinea Sf. Sinod față de fenomenul Pucioasa-Glodeni și înființarea Mitropoliei ortodoxe din Europa Centrală cu sediul la Berlin.

După prezentarea pe larg a acestor probleme, Î.P.S. Sa a făcut bune urări studenților și studentelor în teologie, îndemnîndu-i la studiu și rugăciune intensă pentru a putea deveni cu adevărat slujitori ai lui Dumnezeu și ai semenilor.

În acordurile imnului arhieresc, serbarea de hram a luat sfîrșit, fiind urmată de o mică agapă oferită de Decanatul Facultății de Teologie din Sibiu.

Arhidiacon asistent Visarion Bălțat

DIN SF. SCRIPTURĂ:

Mustră pe fiul tău și el îți va fi odihnă și îți va face plăcere sufletului tău.

(Proverbe 29, 12)

V-am scris vouă, tinerilor, pentru că sînteți tari și cuvîntul lui Dumnezeu petrece în voi și ați biruit pe cel viclean.

(I Ioan 2, 14)

Semnalăm... Semnalăm...

● Revista „THE ORTHODOX WORD" (nr. 162/1992) din Statele Unite, dedică un întreg număr Sfîntului Paisie de la Neamțu și spiritualității românești contemporane. În nordul Californiei, într-un peisaj asemănător celui moldovenesc, s-a întemeiat o mînăstire cu hramul „Sf. Paisie" și, la intrare, a fost sculptată o poartă românească asemănătoare celei de la mînăstirea noastră „Brâncoveanu", de la Sîmbăta de Sus. În luna mai, anul trecut, la mînăstire a avut loc un Simpozion cu tema: *„Ortodoxia și criza ecologică — transfigurarea omului și a naturii."*

Mînăstirea „Sf. Paisie" este un loc în care isihasmul se practică și se studiază cu deosebită seriozitate. Ei sînt confruntați acolo cu ceea ce numesc „Pepsi generation" — generația Pepsi, ușurătate, superficialitate dulcegării, și nu văd ieșirea spre un liman de seriozitate, de profunzime de gîndire, decît prin cultivarea celor mai autentice și mai înalte valori creștine.

Studierea operelor Sfîntului Paisie e una din preocupările lor de bază. Un subcapitol din studiul principal asupra vieții monahului nemțean se intitulează: *„Să ne scufundăm în înțelepciunea paisiană"*, întrebuințînd pentru *scufundare* exact același verb ca și cel pentru botezul ortodox.

Părinții de la Mînăstirea Sf. Paisie și-au trimis emisari pe urmele sfîntului lor patron, în România, și au putut astfel stabili legătura dintre duhul paisian al monahismului și cel actual, din mînăstirile românești. Despre monahismul din Moldova îndeosebi, în revista lor mai publicase în nr. 155 (p. 353—361) monahul Damaschin din Mînăstirea Grigoriu din Sfîntul Munte Athos. De data aceasta ei publică lungi convorbiri cu părintele Cleopa de la Sihăstria și cu adormitul părinte Paisie de la Sihla, reîntors și el la Sihăstria unde a și trecut la Domnul. Convorbirile sînt bogat ilustrate cu fotografii de la Sihăstria, Sihla, de la chilia părintelui Cleopa și din cimitirul Sihăstriei.

Titlul acestor convorbiri este: *„Sfătuiri ale duhovnicilor români contemporani, către laici, călugări și clerici"*. Sînt de fapt largi extrase din cărțile părintelui Ioanichie Bălan.

Ne bucurăm că spiritualitatea noastră își face loc în lume, și nu numai în Europa. Valorile pătrund peste tot. E foarte interesant să vezi ce anume aleg acești străini din spiritualitatea noastră. Ei sînt sensibili la sfaturile date monahilor, dar și celor ce se pregătesc pentru căsătorie. Se interesează de rugăciunea isihastă, dar și de rugăciunea credinciosului de rînd. Acordă un interes deosebit felului cum „se nasc" marii duhovnici și care este lecția pe care aceștia o dau duhovnicilor în formare. Căci ei au înțeles cît de importantă este ceea ce am putea numi „paternitatea duhovnicească", transmiterea tradițiilor din duhovnic în duhovnic.

Părintele Paisie al nostru spune că e mai greu să fii duhovnic al călugărilor și preoților, decît al laicilor, pentru că cei dintîi au răspunderi mai mari și datorii mai mari pentru alții. Accentul pe mărturisirea sinceră apare în convorbirile cu ambii noștri duhovnici. Din ambele convorbiri reiese limpede *echilibrul spiritualității românești*. Nicăieri nu se prescriu norme rigide, radicale, excesive, ci *după om*, după înțelegerea și puterile lui. Una e regula pentru oamenii sănătoși; alta pentru bolnavi, una pentru călugări, alta pentru mireni. Teama de căderea în mîndrie e atotprezentă. Smerenia e mijlocul sigur de înduhovnicire. Ca și ascultarea.

Cei care valorifică spiritualitatea noastră sînt americani de origine rusească, monahi de tradiție Optina, și e cu atît mai importantă valorificarea lor, căci ei au în minte mereu o tradiție mai fundamentalistă, mai excesivă, cea din secolul al XIX-lea rusesc. Noi am pretins întotdeauna că a noastră e mai aproape de posibilitățile reale ale omului, mai echilibrată, deschisă mai multora și ne bucură acum că, iată, ea își face loc în atenția celor preocupați de aflarea adevăratei măsuri în lucrarea de înduhovnicire. Isihaștii români s-au vrut întotdeauna folositori tuturor categoriilor de credincioși. Ei nu s-au închis, nu s-au zăvorît, n-au recomandat fuga de lume, ci preocupare binevoitoare, miloasă, față de lume. Rugăciune pentru lume, împreună cu lumea. De aceea chilia părintelui Cleopa e mereu deschisă și tot așa era și a părintelui Paisie. Și iată că se vine la noi pînă și de peste ocean, și nu numai pentru comerț, ci și pentru cuvînt duhovnicesc. Să nu ne fie nouă a ne mîndri cu aceasta, ci a stărui și mai mult întru virtuțile cele adevărate. Isihia sfinților să iradieze pace și liniște în inimile tuturor credincioșilor căci, finalmente, toți trebuie să devină isihaști ca să se apropie, cum zicea părintele Paisie, de ușile Raiului.

* * *

● Revista „Contacts" din Paris (XXXXIV, nr. 157, 1992) publică un interesant dialog între părintele Ioanichie Bălan de la Mînăstirea Sihăstria și dl. prof. Olivier Clement de la Institutul St. Serge din Paris. Părintele Ioanichie îi pune cunoscutului profesor 12 întrebări, la care D-sa răspunde cu răbdare și cu prea cunoscuta sa competență. Sînt foarte multe referirile D-sale la spiritualitatea românească, la dimensiunea „mioritică" și la creștinismul cosmic practicat de români. Școala părintelui Stăniloae este evidentă din toate răspunsurile, dar Olivier Clement face referiri și la *Învățăturile lui Neagoe Basarab*, și la Mircea Eliade, la Moldova și la școala cernicană a Sf. Calinic de la Cernica, și la Sandu Tudor (părintele Daniil), cu al său *„Acatist al Rugului Aprins"*. Olivier Clement consideră că monahismul românesc are „profunzimea monahismului atonit".

Așadar și Europa începe să ne cunoască spiritualitatea și s-o aprecieze. E cu atît mai necesar să ne-o păstrăm curată și a noastră.

* * *

● A trecut neobservată la noi o carte importantă despre România, scrisă de Cesare Alzati: *Terra romena tra oriente e occidente* (Milano, 1992, 338 p.). Se ocupă de toate provinciile românești, de confesiuni și de etnii. Ar merita un studiu, sau măcar o recenzie mai largă.

* * *

● Nr. 4/1992 al revistei „Luminătorul", reluată de părintele Petru Buburuz la Chișinău, este dedicat canonizării sfinților români, începînd cu Ștefan cel Mare și Sfînt.

Integrarea spirituală a Basarabiei în spiritualitatea românească începuse așadar, bine. Păcat că, în ultima vreme, tocmai aceasta șchioapătă și e greu de înțeles de ce. Teama unor ierarhi de Moscova, care trag după ei și pe unii preoți? Imaturitate? Somnul, *încă*, al simțului patriotic? Oricare ar putea fi explicația, ea nu poate explica nimic. Dacă nu va veni o trezire urgentă, se va putea bănui ceva cu mult mai urît!

* * *

● Nr. 5/1992 al „Luminătorului" conține studii bune despre Maica Domnului în Ortodoxie. Printre altele un articol al Părintelui Cleopa de la Sihăstria. Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu semnează un studiu: *Biserica în Basarabia, din 1918 pînă azi* (p. 33—42). Revista mai publică printre altele un articol al d. Petre Șt. Năsturel: *De unde se trage românescul popă?* (p. 52—54). Părerea d. Petre Șt. Năsturel e că „popă" are sensul de *tată, părinte*, cum e în multe limbi și sensul a fost preluat, în timp, de preot, cu sens deloc peiorativ, cum a ajuns astăzi în unele locuri. În *Liturghierul* lui Dosoftei (1679) e curent, spre ex.: *„popa zice molitve"*.

Cum a ajuns cuvîntul „popă" peiorativ, nu ni se spune, dar explicații se pot imagina. Multe cuvinte, în timp, și-au întors sensul pe dos. Dar n-au făcut-o de capul lor! Un exemplu este cuvîntul *fariseu* care la origine însemna *ales*, iar acum înseamnă... fariseu, adică prefăcut, nesincer, înșelător.

● O carte despre Sfintele Taine, sub titlul „Izvoarele harului", publică pr. Dr. Gheorghe Lițiu (Cluj-Napoca, 1992, 49 p.). Bună pentru elevii seminariști și pentru studenții teologi.

Și pentru tot creștinul!

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Dr. *Seralim Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. cons. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 500 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 141
SIBIU
15 februarie—
1 martie
Nr. 7—10
1993

Rugăciunea, fiinţa şi importanţa ei morală

Religiunea este un fenomen sufletesc comun tuturor popoarelor. Istoria religiunilor nu cunoaşte nici un popor lipsit de religiune. Pe cît de imposibil este să găseşti o religiune fără ideea de divinitate şi fără ideea de nemurire, tot pe atît de imposibil este să găseşti viaţă religioasă fără viaţă de rugăciune. Că rugăciunea este un act al religiunii, ne-o dovedeşte psalmistul prin cuvinte: „Să se îndrepteze rugăciunea mea, ca tămîia înaintea ta; ridicarea mîinilor mele, ca jertfa de seara" (Psalm 141, 2). Obiectul propriu al religiunii este adorarea care i se cuvine lui Dumnezeu. Actele de cult prin care se exprimă închinarea şi respectul deosebit faţă de Dumnezeu aparţin religiunii.

Potrivit învăţăturii mărturisite de sfinţii părinţi ai Bisericii, în practicile religioase ale evlaviei creştine, după sfintele taine care sînt mijloace ale harului divin, rugăciunea este mijlocul cel mai sigur spre a obţine ajutorul lui Dumnezeu. Prin rugăciune, sub aspectele ei multiple, sufletul se înalţă spre Dumnezeu, intră în legătură intimă cu El şi îi exprimă simţămintele sale de iubire şi recunoştinţă sau îi comunică lipsurile, nevoile şi stările proprii demne de plîns.[1] Prin rugăciune, credinciosul exprimă deosebitul respect faţă de Dumnezeu, i se supune Lui şi îşi mărturiseşte credinţa în Dumnezeu, recunoscîndu-L ca pe dătătorul de tot binele, „de la care vine toată darea cea bună şi tot darul cel desăvîrşit".

Sunt cazuri în care rugăciunea să fie lipsită întru totul de aceste calităţi, deci să nu fie o rugăciune adevărată şi ca urmare să nu fie un act al religiunii. Este cazul omului care, în timp ce cere vreun lucru, nu urmăreşte altceva decît interesul său propriu. Nu cugetă în sinea lui să se supună lui Dumnezeu, să i se închine Lui, nici să-i recunoască atotputernicia Lui şi dependenţa de El, în care de fapt se găseşte. Este preocupat de unica dorinţă de a obţine binele solicitat sau să scape de răul de care se teme.

Rugăciunea este expresiunea continuu nelipsită a vieţii religioase, chiar ca pulsaţia acesteia. In acelaşi timp, rugăciunea este potolirea sufletului omenesc după împreunarea cu veşnicul său creator, prin eliberarea din legăturile finitului şi ridicarea la infinit. În religiunea creştină, acest rol al rugăciunii este în mod incomparabil mai clar vădit, decît în celelalte religiuni.[2] Omului religios, rugăciunea îi este alfa şi omega a toată evlavia, cea mai necesară manifestare a vieţii, izvorul tuturor bucuriilor spirituale şi al puterii morale. Dacă aceasta este proprie tuturor religiunilor, cu atît mai mult este proprie religiunii creştine.

Cine nu se roagă şi nici nu-l cheamă pe Dumnezeu în ajutor la necazul său, acela nu-l consideră ca Dumnezeu, nu-i exprimă adorarea; deci nu-i dă cinstirea ce I se cuvine. Pe bună dreptate s-a spus, că nu eşti creştin dacă nu te rogi.[3]

(continuare în pag. 2)

Prof. Petru Dumitreasă

1 Ermoni V., Jésus et la prière dans l'Evangile, III-e ed., Paris, 1908, p. 5.
2 Christ P., Die Lehre vom Gebet nach dem Neuen Testament, Leiden, 1886, p. 1.
3 Heiler F., Das Gebet, München, 1923, p. VII.

Părintele arhim. Bartolomeu Anania — noul Arhiepiscop al Vadului, Feleacului şi Clujului

Joi, 21 ianuarie 1993, s-a petrecut un eveniment bisericesc apreciat pe bună dreptate ca fiind de o excepţională însemnătate: a fost completat scaunul de arhiepiscop al Vadului, Feleacului şi Clujului, prin alegerea de către Colegiul electoral bisericesc a părintelui arhim. Bartolomeu Anania — personalitate cu merite recunoscute pe planul vieţii noastre bisericeşti şi culturale.

Convingerea care predomină, de la aflarea acestei veşti, este aceea că în persoana noului ales se află întruchipat omul pe care Dumnezeu *l-a rînduit şi l-a păstrat pînă acum*, pentru a împlini prin el un rost înalt în viaţa românilor ortodocşi din inima Transilvaniei.

Este vrednic de preţuire gestul de înaltă responsabilitate pe care l-a făcut, *în deplină libertate de conştiinţă*, marea majoritate a membrilor Colegiului electoral, acordînd votul aceluia decît care altul mai potrivit nu putea fi spre a împlini o astfel de importantă slujire.

În derularea procesului de alegere s-a procedat mai întîi prin oficierea, în catedrala patriarhală, la ora 9, a Te-Deum-ului după care, la ora 10, în sala de şedinţe a Sf. Sinod, Prea Fericitul Teoctist, Patriarhul României, a deschis lucrările Colegiului electoral bisericesc, arătînd scopul pentru care acest for a fost convocat.

(continuare în pag. 2)

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Ce ne cere Clujul?*

În ziua de 3 noiembrie 1992, după o scurtă suferinţă a trecut la Domnul, în zori, venerabilul arhiepiscop al Vadului, Feleacului şi Clujului, vlădica Teofil Herineanu, în pragul vîrstei de 83 de ani, dintre care peste 60 de ani au fost închinaţi Bisericii lui Hristos, ca preot şi arhiereu.

L-am petrecut, la 6 noiembrie 1992, cu ales sobor de arhierei, preoţi şi diaconi în frunte cu întîistătorul Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, şi l-am aşezat pînă la obştească înviere sub altarul impunătoarei catedrale arhiepiscopale a Clujului, altar pe care l-a iubit şi l-a slujit cu atîta dăruire.

Vlăstar al unei familii de ţărani evlavioşi, vlădica Teofil s-a născut la 11 noiembrie 1909 în localitatea Arcalia din jud. Bistriţa Năsăud. A urmat studiile secundare la liceul de băieţi „Gheorghe Barţiu" din Cluj, unde-şi va lua şi bacalaureatul în anul 1928.

Mînat de o voinţă lăuntrică de a se dărui slujirii lui Dumnezeu şi semenilor, îşi îndreaptă paşii spre Academia teologică română unită din Gherla, ale cărei cursuri le va termina în chip strălucit în anul 1932. A urmat un an şi Cursuri de Teologie la Paris.

Hirotonit ca preot celib, în acelaşi an este numit preot în comuna Panticeu, în preajma Gherlei, unde a ostenit cu timp şi fără timp pînă în anul 1948.

Aici, în mijlocul păstoriţilor, l-a aflat actul Reîntregirii bisericeşti a românilor ardeleni din octombrie

(continuare în pag. a 4-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului,
Crişanei şi Maramureşului

* Cuvîntare în faţa Colegiului electoral bisericesc, în ziua de 21 ianuarie 1993, înainte de alegerea noului arhiepiscop al Vadului, Feleacului şi Clujului.

GRAMATĂ

† ANTONIE

DIN MILA LUI DUMNEZEU ARHIEPISCOP AL SIBIULUI ŞI MITROPOLIT AL ARDEALULUI, CRIŞANEI ŞI MARAMUREŞULUI

Prea iubitului cler şi tuturor drept-credincioşilor creştini din de Dumnezeu păzita Arhiepiscopie a Vadului, Feleacului şi Clujului şi tuturor ascultătorilor şi cititorilor acestei Gramate mitropolitane, har şi pace de la Dumnezeu, Părinte'e nostru cel din ceruri, iar de la noi arhierească binecuvîntare.

Se cuvine să facem cunoscut tuturor că Domnul şi Mîntuitorul nostru Iisus Hristos a aşezat în Sfînta Sa Biserică scaune şi vrednicii mici şi mari, şi prin trimiterea din ceruri, în chipul limbilor ca de foc, a Prea Sfîntului şi de viaţă făcătorului Duh peste Sfinţii Săi Ucenici şi Apostoli, i-a întărit pe aceştia întru propovăduirea cuvîntului Evangheliei Sale, iar prin punerea mîinilor, într-o neîntreruptă înlănţuire de la Sfinţii Apostoli pînă astăzi, pe toţi slujitorii Bisericii îi face vrednici de a fi părtaşi darurilor Sale de multe feluri.

Prea Fericitul Patriarh Teoctist în vrednicia sa de Întîistătător al Bisericii Ortodoxe Române, cunoscînd că a rămas vacant scaunul de Arhiepiscop al Vadului, Feleacului şi Clujului, îndrumat de îndatorirea pe care o are de a nu lăsa această Arhiepiscopie lipsită de canonicescul ei cîrmuitor, pe temeiul articolului 30, lit. g şi 130 din *Statutul pentru organizarea şi funcţionarea Bisericii Ortodoxe Române*, a convocat, cu adresa Cancelariei Sfîntului Sinod nr. 7790, Colegiul Electoral Bisericesc pentru alegerea noului Arhiepiscop al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului, în ziua de 21 ianuarie 1993, orele 10, în Sala Sinodală a Palatului patriarhal din Bucureşti.

Acest Colegiu, prezidat, după rînduiala canonică, de către Mitropolitul Ardealului, Crişanei şi Maramureşului, după săvîrşirea slujbei religioase în Catedrala Sfintei Patriarhii, a ales în scaunul vacant pe Prea Cuviosul Arhimandrit Bartolomeu Anania, care s-a arătat vrednic de această chemare prin statornicia sa întru dreapta credinţă, prin lucrarea sa rodnică şi fără de preget în slujba Bisericii Ortodoxe Române, dînd în îndeplinirea tuturor însărcinărilor la care a fost chemat dovezi de neclintită ascultare faţă de rînduielile bisericeşti.

Sfîntul Sinod potrivit dispoziţiunilor art. 10, 130 şi 131 din *Statutul pentru organizarea şi funcţionarea Bisericii Ortodoxe Române*, făcînd examinarea şi cercetarea canonică a alegerii noului Arhiepiscop de către Colegiul Electoral bisericesc, în şedinţa sa de lucru din 22 ianuarie 1993, a constatat că alegerea Prea Cuviosului Arhimandrit Bartolomeu Anania în scaunul vacant de

(continuare în pag. a 3-a)

† ANTONIE
Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit
al Ardealului,
Crişanei şi Maramureşului

Date biobibliografice ale noului Arhiepiscop al Vadului, Feleacului şi Clujului

Părintele Bartolomeu Anania s-a născut la 13 martie 1921 în comuna Glăvile, judeţul Vîlcea. A urmat şcoala primară în satul natal, după care s-a înscris la Semniraul Central din Bucureşti, devenind absolvent în 1941. La începutul anului 1942 a îmbrăcat cinul monahal şi a fost hirotonit ierodiacon pentru mănăstirea Antim din Bucureşti. Paralel cu seminarul a absolvit şi cursurile liceului „Mihai Viteazul", trecînd examenul de bacalaureat în 1943.

Între 1941—1948 a făcut studii complete de teologie (încununate cu licenţă) la Bucureşti, Cluj şi Sibiu, şi incomplete de medicină umană (a ajuns în anul III) şi muzică instrumentală la Sibiu şi Cluj.

În iunie 1946, fiind student la Cluj, conduce greva studenţească, iar ca o consecinţă, în perioada anilor 1958—1964 a cunoscut închisorile comuniste.

Între 1948—1958 ocupă diferite funcţii în Patriarhia Română: intendent, inspector pentru învăţămîntul teologic, asistent universitar, bibliotecar-şef, iar în perioada 1965—1976 a lucrat în cadrul Arhiepiscopiei Misionare Ortodoxe Române din America şi Canada, fiind director al cancelariei eparhiale, redactor al revistei şi al almanahului „Credinţa", director al Departamentului Publicaţiilor şi reprezentant pentru relaţiile inter-bisericeşti. A fost şi membru în două comisii ale Conferinţei Permanente a Episcopilor Ortodocşi din cele două Americi (Comisia Ecumenică şi Comisia de Studii şi Proiecte). Este membru fondator al Sălii româneşti din Universitatea Wayne, Detroit.

În 1967 a fost hirotonit ieromonah, acordîndu-i-se apoi, din partea Sf. Sinod, rangul de arhimandrit.

A făcut parte din mai multe delegaţii ale Bisericii Ortodoxe Române peste hotare şi a conferenţiat în multe centre religioase şi universitare din ţară şi străinătate.

Din 1976 pînă în 1982 a fost director al Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.

A publicat mai multe studii, articole şi eseuri, în domeniul Teologiei, dintre care amintim, cu titlu ilustrativ:

— Biblia lui Şerban — monument de limbă teologică şi literatură românească, în „B.O.R.", nr. 11—12/1988.

— Prezenţe ortodoxe în Teologia occidentală, în „Glasul Bisericii", nr. 1—2/1958.

— Viaţa religioasă în comunităţile ortodoxe române de peste hotare, în „B.O.R.", nr. 6/1968.

(continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. Dumitru Abrudan

„PĂSTORUL CEL BUN"*

Aţi ascultat tradiţionala *Gramată de instalare* şi aţi asistat la înmînarea cîrjei pastorale noului Arhiepiscop al Vadului, Feleacului şi Clujului, Î. P. S. Bartolomeu, astăzi promovat la rangul de arhiereu prin hirotonire canonică, după îndeplinirea tuturor rînduielilor bisericeşti privitoare la alegerea de ierarh.

Această *Gramată*, adică acest înscris, împreună cu cîrja pastorală, încredinţează Î. P. S. Sale păstorirea credincioşilor din de Dumnezeu păzita Arhiepiscopie a Vadului, Feleacului şi Clujului. Potrivit organizării tradiţionale, istorice şi canonice a Bisericii Ortodoxe Române, Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului face parte din Mitropolia Ardealului, Crişanei şi Maramureşului, toţi ierarhii din această Mitropolie alcătuind Sinodul mitropolitan, fiind în acelaşi timp membri ai Sfîntului Sinod al întregii Biserici autocefale Ortodoxe Române.

Ne bucurăm mult că la ceremonia noastră de la Cluj a binevoit să participe însuşi Capul Bisericii noastre, P. F. Patriarh Teoctist, căruia să-mi daţi voie să-i mulţumesc în chip deosebit. Şi nu numai atît. Să-i fac în numele nostru al tuturor, urări de sănătate, de viaţă şi păstorire îndelungată, cu prilejul sărbătoririi *azi* a zilei de naştere a Prea Fericirii Sale. *Întru mulţi ani Stăpîne*, după tradiţionala formulă ortodoxă şi după inima noastră, care cu căldură vă felicită şi vă încredinţează de toată dragostea frăţească şi fiască. Mulţumesc şi tuturor celorlalţi înalţi ierarhi pentru prezenţă, ca şi tuturor invitaţilor.

Dar *Gramata* pe care aţi auzit-o mai are o menire, anume aceea de a-i vesti şi pe preoţii şi credincioşii Arhiepiscopiei că, de azi înainte, au din nou un păstor duhovnicesc, de ale cărui poveţe trebuie să asculte, şi căruia pot şi trebuie să i se adreseze, pentru lămurirea şi rezolvarea problemelor lor spirituale.

Toate aceste relaţii dintre păstor şi păstoriţi sînt din vechime statornicite şi în sfintele canoane, regulamente şi statute bisericeşti bine rînduite, aşa încît nu mai există loc pentru dibuiri, răstălmăciri sau încălcări care ar putea rămîne nesancţionate, fără ca întreg trupul Bisericii să nu sufere. Căci o rană deschisă, oriunde ar fi ea, doare întreaga fiinţă a omului şi ea trebuie repede vindecată.

Înalt Prea Sfinţite Arhiepiscop Bartolomeu,

Am fost bucuros să vă înmînez *Gramata de Instalare* şi cîrja păstorească, însoţită de cuvintele care vă dau, de azi înainte, putere canonică, duhovnicească, să vă îngrijiţi de toate problemele sufleteşti şi bisericeşti ale păstoriţilor ce vi s-au încredinţat, şi să-i povăţuiţi pe calea mîntuirii.

În astfel de momente se face şi puţină istorie. Se pomenesc înaintaşii şi, prin vrednicile şi împlinirile lor, ei se oferă drept model urmaşului de azi. Nu voi face acest lucru prea pe larg, pentru că ei toţi, de la Ilarion al Vadului, pînă la de curînd adormitul octogenar Teofil Herineanu, au fost readuşi în memoria noastră şi cu prilejul slujbei de în-

(continuare în pag. a 3-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Arhiepiscop al Sibiului
şi Mitropolit al Ardealului,
Crişanei şi Maramureşului

* Cuvînt la hirotonia şi instalarea Î. P. S. Bartolomeu ca Arhiepiscop al Vadului, Feleacului şi Clujului, Duminică 7 februarie 1993.

ÎNCEPUTUL CEL BUN*

Protocolul cere ca, într-o asemenea împrejurare, noul ales, hirotonit şi instalat să rostească o cuvîntare, pe care şi-a pregătit-o dinainte. Mă gîndeam să fac şi eu acelaşi lucru, şi l-am şi făcut, dar am cerut de la Dumnezeu îngăduinţă să vă vorbesc faţă către faţă, ca să ne privim în ochi şi, în măsura în care ochiul este oglinda sufletului, să ne privim în suflete. Şi pentru că acum este începutul cel bun „iată ce va trebui să facem totdeauna de acum înainte: să ne privim adînc în suflete.

Astăzi se statoriceşte între noi o relaţie: aceea dintre păstor şi turmă, iar noi, Biserica Ortodoxă spunem că este o turmă cuvîntătoare, ceea ce înseamnă că cel puţin în anumite arii, care privesc viaţa ei directă, credinţa şi felul ei de a se manifesta, turma are şi ea ceva de spus, iar noi, păstorii trebuie să fim cu ochii şi urechile ţintă la ea. Să nu uităm că noi românii, mai mult ca alte popoare, avem în folclorul nostru acea nestemată baladă, care se cheamă „Mioriţa" şi în care oaia năzdrăvană dialoghează cu păstorul, un păstor al cărui destin nu-i este indiferent.

Este apoi duhul din care macele Andrei Şaguna s-a inspirat cînd a alcătuit Statutul, după care Biserica noastră se călăuzeşte şi astăzi şi care prevede participarea directă a mirenilor la viaţa bisericească. Astfel, în Colegiul electoral bisericesc, spre exemplu, care alege pe episcopi, mitropoliţi şi patriarh, două treimi sînt mireni şi o treime clerici. Acest Statut a fost aplicat şi la alegerea mea.

De aceea spuneam că va trebui să comunicăm pentru ca din această comunicare să iasă adevărata cumuniune, în sensul ca turma să-şi recunoască păstorul, prin glasul lui, iar păstorul să-şi recunoască turma şi prin glasul ei.

Aşadar, săvîrşitu-s-a! Şi dacă s-a săvîrşit totul, cuvine-se ca în acest ceas să-mi aduc aminte mai întîi de Atotputernicul şi Milostivul Dumnezeu, care, în marea Sa bunătate, a trecut cu vederea nedeplinătatea vredniciei mele şi prin Biserica Hristosului Său m-a chemat la plinătatea slujirii.

Cuvine-se ca în ceasul acesta să-mi aduc aminte cu pioşenie de părinţii mei după trup, de Vasile Anania, născut în părţile Sibiului, ai cărui strămoşi m-au chemat şi ei aici, de acolo, din pămîntul, din sîngele şi din cerul Transilvaniei, şi de maica mea, Ana, fiica preotului Ioan Mărgăritescu de la Mărăştii Vîlcii, aceea care, de mic, ridicîndu-mă în braţe, m-a închinat pe la icoane şi care pentru întîia oară mi-a ridicat la frunte cele trei degete, cu care mai apoi aveam să ţin condeiul.

Cuvine-se ca în ceasul acesta să-mi aduc aminte de părinţii mei duhovniceşti de prin mănăstirile şi aşezămintele religioase prin care am trecut, cei ce nu odată m-au ridicat din poticniri şi mi-au primenit sufletul chiar şi atunci cînd acesta nu era în stare de lacrimi.

Cuvine-se ca în ceasul acesta să-mi aduc aminte de dascălii mei cărturari din şcolile prin care am trecut, dintre care aş aminti de Universitatea din Cluj, unde am

(Continuare în pag. a 7-a)

† BARTOLOMEU ANANIA
Arhiepiscop al Arhiepiscopiei
Vadului, Feleacului şi Clujului

* Cuvîntare rostită Duminică, 7 februarie 1993, în catedrala ortodoxă din Cluj-Napoca, cu ocazia hirotonirii şi instalării ca Arhiepiscop al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului.

A fi teolog

Din Sfînta Scriptură şi din Tradiţia sfîntă a Bisercii cuoaştem trei personalităţii cărora li s-a adăugat la nume supranumele de *teolog*. Este vorba, mai întîi, despre Sfîntul Apostol şi Evanghelist Ioan, unul dintre cei 12 Apostoli ai Domnului. Al doilea este Sfîntul Grigorie de Nazianz, Grigorie Teologul, numit astfel pentru cuvîntările sale, despre Sfînta Treime, prin care a biruit pe ereticii timpului său, adunînd pe credincioşii ortodocşi în mica capelă numită de el Învierea (Anastasis). În perioada postpatristică acest supranume a fost dat Sfîntului Sime n, numit Noul Teolog, pentru frumuseţea cunoscutelor sale imne, Este considerat primul care a cunoscut lumina divină, premergător al doctrinei isihaste.

Nu este oare o nedreptate pentru ceilalţi sfinţi Apostoli şi Părinţi ai Bisericii acest privilegiu de a-i numi numai pe aceştia cu numele de teolog? Cercetînd mai de aproape viaţa şi opera acestora, vom constata că toţi trei au ceva în comun care îi îndreptăţeşte să poarte acest supranume, pe lîngă particularităţile specifice fiecăruia. În acelaşi timp vom putea constata că şi ceilalţi Sfinţi Apostoli, Sfinţi Părinţi şi nenumăraţi fii ai Bisericii, ierarhi, clerici, monahi şi umili creştini se pot învrednici să poarte acest nume dacă se străduiesc, cu ajutorul harului Duhului Sfînt, să realizeze acea apropiere de Dumnezeu pe care toţi sfinţii au realizat-o, prin rugăciune, împărtăşire cu Sfintele Taine şi viaţă curată.

A fi teolog înseamnă, mai întîi, a vorbi *despre* Dumnezeu, dar mai înseamnă şi a vorbi *cu* Dumnezeu. Dacă a vorbi despre Dumnezeu presupune o cunoaştere mai înaltă a însuşirilor şi tainelor Lui, a le medita şi a le propune altora spre mîntuirea lor, a vorbi cu Dumnezeu înseamnă o anumită intimitate cu Dumnezeu în iubire, prin rugăciune, asemănătoare cu aceea a copiilor cu părinţii lor, Dacă în primul înţeles, a fi teolog este privilegiul unui număr mai mic dintre creştini, în al doilea înţeles calitatea de teolog este la îndemîna fiecărui credincios iubitor de Dumnezeu. Observăm că la toţi cei trei teologi amintiţi, înălţimea vorbirii despre Dumnezeu este unită cu simţirea şi trăirea personală a vieţii religioase. O anumită cunoaştere despre Dumnezeu o au şi demonii, dar lor le ipseşte în întregime şi dragostea de Dumnezeu şi smerita cugetare.

Sfîntul Apostol şi Evanghelist Ioan, în prologul Evangheliei sale, s-a înălţat cu mintea, ca un vultur (de unde şi simbolul de vultur ce i s-a dat) pînă la cea mai înaltă cunoaştere a Tainei lui Dumnezeu Cel în Treime. Dar tot el este cel care, din smerenie, nici nu se numeşte pe sine cu numele, ci numai cu „ucenicul pe care-l iubea Iisus". La Cina cea de Taină, el singur şi-a aplecat capul pe pieptul lui Iisus; pe acel piept zbuciumat, pentru ca de aici să asculte bătăile inimii Lui şi tragedia care se pregătea pentru Mîntuitorul şi tot de aici să deslueşască cele ce vor urma după toate aceste zbuciumări. El a simţit şi a spus, în prima sa epistolă, că *Dumnezeu este lumină*, iar în a doua epistolă a sa a spus că *Dumnezeu este iubire*. Aceasta este taina Teologiei. Pe urmele lui, Sfîntul Grigorie Teologul, mai ales în cele *Cinci cuvîntări despre Dumnezeu*, s-a înălţat pe cele mai înalte culmi ale cunoaşterii Sfintei Treimi, pe cît este cu putinţă firii omeneşti, dar şi în viaţa lui a fost ca un rug arzător de iubire şi luminător al dreptei credinţe, împotriva ereticilor vremii sale. Sfîntul Simeon Noul Teolog a îmbinat în chip fericit cunoaşterea lui Dumnezeu — Lu-

(continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. Dr. Gheorghe Liţiu

Părintele arhim. Bartolomeu Anania...

(urmare din pag. 1)

În continuare, lucrările au fost conduse, potrivit rînduielilor canonice, de către Î. P. S. Antonie, mitropolitul Ardealului, Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului fiind sufragană a Mitropoliei Ardealului. Î. P. S. Sa, într-o cuvîntare adecvată momentului, a conturat chipul celui care s-ar cuveni să fie, prin vrerea lui Dumnezeu și sufragiul oamenilor, noul arhipăstor ortodox al Clujului (Cuvîntarea Î. P. S. Sale se publică în prezentul număr al „T.R.").

Trecîndu-se la vot, s-a constatat că din totalul de 119 voturi exprimate, 80 au revenit părintelui arhim. Bartolomeu Anania, care a fost astfel declarat ales arhiepiscop al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului.

În după-amiaza aceleiași zile, Sf. Sinod a procedat la validarea alegerii.

În cuvîntarea rostită cu acel prilej, părintele arhim. Bartolomeu Anania a motivat absența sa din cursul dimineții, cînd ar fi trebuit să i se facă vestire alegerii, prin faptul că de mai multă vreme s-a decis să se mențină cît mai departe de treapta ierarhiei superioare bisericești, motivînd această rezervă personală nu numai pentru că a socotit că este angajat în alte treburi, fie în literatură, fie în administrație, dar și pentru că, în fondul intim al sufletului său, nu s-a socotit îndeajuns de vrednic pentru o asemenea treaptă. Văzînd însă stăruința oamenilor, între care și a întîistătătorului Bisericii noastre și a altor membri ai Sf. Sinod, și înțelegînd din aceasta semnul voinței lui Dumnezeu, s-a lăsat întru totul în seama Providenței și a tainicei lucrări a Duhului Sfînt, iar hotărîrea Colegiului electoral bisericesc a primit-o *„ca pe o chemare sub drapel. O chemare căreia bătrînul oștean, chiar în rezervă, nu putea să-i răspundă decît prezent"*.

Referindu-se la slujirea arhierească la care este așteptat, nou-alesul arhiepiscop a spus: „Sîntem îndatorați să lucrăm și să luptăm deopotrivă pentru Biserică și neam. Ar fi prea puțin să spunem că sîntem doar oameni ai Bisericii. Acolo, în inima Ardealului și în hotarele Transilvaniei, trebuie să fim în întregime oameni ai Bisericii și oameni ai neamului, altfel nu ne facem datoria".

* * *

Hirotonirea întru arhiereu și instalarea noului arhiepiscop a avut loc Duminică, 7 februarie 1993, în catedrala ortodoxă din Cluj-Napoca.

Au participat: Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Înalt Prea Sfințitul Dr. Daniel Ciobotea, mitropolitul Moldovei și Bucovinei, Înalt Prea Sfințitul Dr. Antonie Plămădeală, mitropolitul Ardealului, Prea Sfințitul Gherasim Cristea al Rîmnicului, Prea Sfințitul Calinic Argatu al Argeșului, Prea Sfințitul Ioan Mihălțan al Oradiei, Prea Sfințitul Timotei Seviciu al Aradului, Prea Sfințitul Andrei Andreicuț al Alba Iuliei, Prea Sfințitul Dr. Teofan Sinaitul, episcop-vicar patriarhal, Prea Sfințitul Irineu Bistrițeanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, Prea Sfințitul Gherasim Putneanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sucevei, Prea Sfințitul Emilian Arădeanul, arhiereu-vicar al Episcopiei Aradului, Ienopolei și Hălmagiului.

Au fost prezenți de asemenea șefi ai altor culte din Cluj-Napoca, reprezentanți ai Președinției României, ai Guvernului și Parlamentului, ai autorităților locale, ai Universității „Babeș-Bolyai", ai învățămîntului teologic, protopopii Arhiepiscopiei Clujului, starețI și starețe de mănăstiri, preoți și credincioși, oaspeți și alți invitați.

În seara zilei de sîmbătă, 6 februarie, în cadrul vecerniei s-a făcut începutul slujbei de ipopsifiere (cercetare a fidelității față de credința ortodoxă a noului arhiepiscop), slujbă ce s-a continuat apoi Duminică dimineața.

La Sf. Liturghie a slujit Prea Fericitul Părinte Teoctist, patriarhul României, înconjurat de soborul tuturor ierarhilor prezenți, de doi arhimandriți, de decanii facultăților de teologie de la București, Sibiu, Cluj-Napoca și Oradea, de starețul Mănăstirii Nicula, un preot al catedralei și mai mulți diaconi.

La momentul rînduit a avut loc hirotonia întru arhiereu a Prea Cuviosului arhim. Bartolomeu Anania, după care ierarhii slujitori s-au retras, lăsînd protia noului arhiepiscop, care a continuat, împreună cu soborul de preoți și diaconi, Sf. Liturghie.

La sfîrșitul Sf. Liturghii s-a dat citire Gramatei mitropolitane de instalare (al cărui text se publică în prezentul număr al „T.R.") și i s-a înmînat noului ierarh, de către Î. P. S. mitropolit Antonie, cîrja de arhipăstor al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, după care l-a condus și l-a așezat în scaunul arhieresc. Tot acum s-a dat citire și decretului de recunoaștere a noului arhiepiscop de către Președinția României. Decretul a fost citit de către dl. V. Opanschi, consilier prezidențial.

Înalt Prea Sfințitul Dr. Antonie Plămădeală, mitropolitul Ardealului, a rostit apoi o cuvîntare (textul cuvîntării se publică în prezentul număr al „T.R.").

La fel a luat cuvîntul, în numele său personal, al Centrului eparhial, al preoților și credincioșilor, Prea Sfințitul Irineu Bistrițeanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului. Trasînd contururile personalității noului arhiepiscop, Prea Sfințitul Irineu l-a caracterizat astfel: „Înalt, sobru, ferm, cu ochii vii, grav în sacerdoțiu și familiar în societate, stăpînind magistral versul și limba, „remarcabil și nou în literatura poeziei" — cum spunea Arghezi —, „ca o efigie de aur scoasă din pămînt oltenesc", acest herald al spiritului românesc, în țară și străinătate, a lăsat în urmă-i admirație și simpatie".

Aceeași admirație, a precizat în continuare P. S. Sa, o îndreptăm și noi spre noul nostru arhipăstor, al cărui prestigiu intelectual și duhovnicesc se potrivește de minune Clujului, cel mai important centru cultural al Transilvaniei".

Stăruind mai îndeaproape asupra personalității noului conducător al eparhiei, Prea Sfințitul Irineu a arătat: „Este iubitor de patrie și popor..., iubitor de Biserică..., animat de spiritul înnoitor..., preocupat de păstrarea și refacerea unității și armoniei."

P. S. Sa i-a făcut Înalt Prea Sfințitului Bartolomeu urarea sinceră de bun venit, de sănătate și bogate roade duhovnicești.

A urmat apoi cuvîntul Prea Fericitului Părinte Teoctist, patriarhul României.

Prea Fericirea Sa a arătat că, pentru Biserica Ortodoxă Română, Duminica din 7 februarie a fost cu adevărat o zi mare, întrucît s-a completat o vacanță eparhială, dar nu la întîmplare, ci în chipul cel mai potrivit, întrucît în scaunul de arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului a fost rînduită să păstorească o personalitate a Bisericii și a culturii românești cu merite binecunoscute. „Mă bucur — a arătat în continuare Prea Fericirea Sa — că au fost prezenți la acest eveniment și reprezentanții celorlalte Biserici din această parte de țară românească, fapt ce a constituit pentru noi toți un bun prilej de reîmprospătare a relațiilor noastre frățești". Din păcate — a spus Prea Fericirea Sa — bucuria noastră nu este totuși deplină pentru că ne-au văzut încă o dată separați în fața Sfîntului Altar, neputînd să ne împărtășim din același sfînt potir. Tristețea este cu atît mai mare cu cît și noi, românii, ne vedem dezbinați și chiar învrăjbiți, ceea ce ne împiedică să ajungem la adevărata comuniune în dragoste și mărturisirea aceleiași credințe. Sfînta Liturghie la care am participat ne-a adus aminte de responsabilitatea și datoria noastră, a tuturor care sîntem de față și pînă la urmă a tuturor care trăim aici în Transilvania și în întreaga țară, că avem datoria de a căuta în spiritul adevărului să ajungem la unitate. Adevărul ne va face vii și liberi de orice îngrădire omenească.

Ceea ce am săvîrșit astăzi, a spus apoi Prea Fericirea Sa, a constituit un act de continuitate și de înnoire totodată. De continuitate, pentru că de la Sfinții Apostoli și pînă acum nu s-a întrerupt săvîrșirea acestei dumnezeiești Taine a Hirotoniei în Biserică, dar și de înnoire pentru că prin ierarhul pe care l-am ridicat la treapta arhieriei astăzi se va începe aici, la Cluj-Napoca, o etapă nouă de slujire și lucrare pastoral-misionară. Iată deci cum în Biserică se trăiește mereu aceeași stare de înnoire de la Duhul Sfînt. O înnoire în Duh și adevăr.

Referindu-se la faptul că nu este pentru prima dată cînd problema promovării părintelui Anania în ierarhia superioară s-a aflat în atenția conducerii Bisericii noastre, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a spus: Încă în urmă cu foarte mulți ani (să fie de atunci cam 44 de ani) i s-a făcut celui în cauză o astfel de chemare. Cunosc bine lucrul acesta întrucît ne aflam amîndoi pe atunci sub ascultarea unui mare patriarh, care a fost Justinian Marina. Dar smerenia, care îl caracterizează pe părintele Anania, l-a menținut departe de această înaltă slujire a arhieriei. Iată însă că avem acum prilejul să ne convingem că „celor smeriți Dumnezeu le dă har", pentru că pînă în final părintele Anania a trebuit să-și urmeze destinul. Colegiul electoral, sub imboldul Duhului Sfînt, a pecetluit o hotărîre căreia părintele Anania a socotit cu cale să i se supună și astfel l-am instalat azi ca arhiepiscop al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului.

Alături de dumneavoastră toți, a arătat Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, sînt și eu bucuros că am putut instala aici la Cluj, pe un urmaș al lui Dosoftei, dulcele stihuitor al psalmilor, și al lui Simion Ștefan, mitropolitul cărturar care s-a străduit să făurească o limbă românească înțeleasă de toți. Noul arhiepiscop al Clujului este și el un om înzestrat cu asemenea haruri cum au fost înaintașii pomeniți.

Mulțumind reprezentanților celorlalte culte ca și reprezentanților autorităților de stat prezenți la această sărbătoare a Bisericii ortodoxe, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist i-a asigurat pe toți de aleasa sa prețuire și dragoste, iar noului arhipăstor al Vadului, Feleacului și Clujului i-a făcut urarea de îndelungată și rodnică slujire, spre folosul și mîntuirea sufletească a păstoriților săi.

A vorbit apoi Î. P. S. Arhiepiscop Bartolomeu (Cuvîntarea se publică în prezentul număr al T.R.).

Consiliul Eparhial al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului a oferit în cinstea evenimentului instalării noului arhipăstor o agapă frățească la restaurantul „Victoria" din localitate. În acest cadru au continuat rostirile de cuvîntări și din partea altor participanți la eveniment.

Astfel, dl. V. Opanschi, consilier prezidențial, a transmis un mesaj din partea domnului Ion Iliescu, președintele României.

În numele autorităților locale au vorbit: dl. prof. univ. dr. Grigore Zanc, prefectul județului Cluj, dl. prof. Victor Constantinescu, președintele Consiliului județean Cluj, și dl. Gheorghe Funar, primarul municipiului Cluj-Napoca.

Dl. prof. dr. Gheorghe Vlăduțescu, secretar al Secretariatului pentru Culte, a transmis un mesaj din partea Guvernului României, iar dl. Ionel Roman, secretar al Biroului executiv al Camerei Deputaților, a vorbit în numele Parlamentului României.

Din partea celorlalte culte au vorbit Prea Sfințitul George Guțiu, episcop al Episcopiei greco-catolice Cluj-Napoca și Gherla și locțiitor de mitropolit al Blajului, și Eminența Sa dl. dr. Ciha Kálmán, episcop al Episcopiei Reformate Cluj-Napoca.

P. S. Gherasim al Rîmnicului a adus mesajul plaiurilor natale pentru Înalt Prea Sfințitul Bartolomeu.

Intelectualitatea Clujului și-a prezentat omagiul față de noul arhiepiscop prin rostul d-lui academician prof. Ștefan Pascu.

A vorbit în continuare dl. prof. dr. Ionel Haiduc, rectorul Universității „Babeș-Bolyai". Domnia Sa a arătat, între altele, că s-a întîmplat uneori ca știința și religia să meargă în direcții deosebite. Dar ele nu sînt totuși incompatibile. Știința e puternică dar nu rezolvă absolut totul. Religiei îi rămîne un spațiu unde operează credința. Oamenii de știință și oamenii religiei au datoria de a găsi căile de înțelegere și cooperare. Educația tineretului este o problemă de mare responsabilitate. Idealul pe care trebuie să-l urmărim este să putem asigura tinerilor șansa de a-și forma în chip cît mai deplin personalitatea. De la noul ierarh al Clujului, Universitatea așteaptă colaborare și sprijin.

Un scurt dar mișcător mesaj a adus la acest prilej sărbătoresc și dl. prof. dr. Oliviu Pascu, rectorul Universității de Medicină și Farmacie.

Prea Sfințitul Episcop Timotei al Aradului a vorbit în numele său personal, dar și al Înalt Prea Sfințitului dr. Nicolae Corneanu, mitropolitul Banatului, făcînd precizarea că dintotdeauna între părțile noastre de Țară românească a existat o unitate și o conlucrare strînsă. Astfel, prin secolul al XVI-lea, pe scaunul vlădicesc de la Vad s-a aflat un ierarh hunedorean, pentru ca în zilele noastre să fie episcop titular la Arad un fiu al Clujului — vrednicul de pomenire Visarion Aștileanu. Unitatea aceasta n-a fost numai între noi românii ci și între noi și frații noștri de alte naționalități. P. S. Sa își aduce aminte cu plăcere de întrunirile interconfesionale care s-au desfășurat adeseori și aici la Cluj. A fost un bun prilej de cunoaștere reciprocă și de dialog.

În continuare a vorbit dl. dr. Gheorghe Telea, medic din Sibiu, coleg de facultate cu Î. P. S. Bartolomeu. La fel au urmat la cuvînt pr. prof. dr. Constantin Galeriu și P. S. episcop-vicar Gherasim Putneanul, ultimul dînd citire unui mesaj din partea Î. P. S. Arhiepiscop Pimen al Sucevei.

Părintele Tertulian Langa, vicar administrativ al Episcopiei greco-catolice de Cluj-Gherla a arătat că a fost coleg de generație cu Î. P. S. Bartolomeu și că s-au aflat amîndoi pe aceeași baricadă și au împărțit același front al luptei împotriva ateismului și comunismului. Au suportat de asemenea rigorile închisorilor, dar au ieșit din ele nebiruiți, sporiți întru speranță. Personal își amintește cum părintele Anania „ne hrănea în închisoare cu versurile sale pline de har". Vorbitorul a continuat apoi: „Am mulțumit Providenței pentru acest act al alegerii părintelui Anania ca arhiepiscop ortodox al Clujului... L-am așteptat cu nerăbdare pentru a sparge împreună și frontul de neiubire și vrajbă ce s-a instaurat între noi, ca efect al vechii orînduiri".

În numele Facultății de Teologie ortodoxă din Cluj-Napoca a vorbit părintele decan prof. dr. Alexandru Morar.

Au urmat apoi la cuvînt pr. Ioan Jeler, protopopul Clujului, prof. Ioan Totoian — membru în Consiliul eparhial, dl. prof. Alexandru Fărcaș, rectorul Conservatorului de Muzică „George Dima", pr. Ioan Morar din Gherla și Maica Nazaria Nițâ, starețа Mănăstirii Văratec, unde s-a aflat în popas de studiu și rugăciune, de cîțiva ani, părintele Bartolomeu Anania.

Un omagiu pentru personalitatea remarcabilă și binecuvîntată a Î. P. S. Bartolomeu Anania a adus și Î. P. S. Daniel al Moldovei și Bucovinei. Î. P. S. Sa i-a mulțumit pentru tot ce a făcut ca un călugăr cărturar și om duhovnicesc pentru Moldova. Totodată, Înalt Prea Sfințitul Daniel i-a prezentat Î. P. S. Bartolomeu și expresia recunoștinței tinerilor ortodocși din întreaga țară, a celor din Ligă și Asociația studenților ortodocși din România, pentru că Î. P. S. Bartolomeu a fost mereu prezent la toate conferințele și simpozioanele acestor organizații de tineret. Un aport deosebit și-a adus părintele Anania și la întărirea și desăvîrșirea vieții duhovnicești a mănăstirilor din Moldova. „Ați vorbit călugărilor — a arătat Î. P. S. Daniel — nu numai ca un cărturar și intelectual ce sînteți, ci și ca un trăitor și mărturisitor... Vă asemănați cu Sfinții Părinți care și-au însușit cultura elinilor, dar numai pentru a avea astfel veșmîntul în care să îmbrace sufletul, adică învățătura Evangheliei. Așa este și cultura ce ați agonisit: un veșmînt pentru a îmbrăca mesajul evanghelic". Referindu-se la grupul pentru reflecție și înnoire, din care au făcut amîndoi parte, Î. P. S. Daniel a precizat că înnoirea pe care o preconiza acest grup urma să fie înfăptuită prin Duhul Sfînt și în cadrul tradiției ortodoxe.

Î. P. S. Sa a continuat apoi: „Faptul că veniți din Moldova spre Transilvania, ține de o veche tradiție, inițiată încă de voievozii Moldovei. Aceștia au fost mărinimoși nu numai la ei acasă, construind mănăstiri și biserici, ci s-au înălțat sufletește și peste barierele munților, arătîndu-se mărinimoși și în Transilvania. Ei au zidit și de o parte și de alta a Carpaților nu numai cetăți de apărare a teritoriului țării, dar și cetăți de apărare a integrității sufletului românesc, care sînt mănăstirile și bisericile. Și astăzi cînd în lume se întîmplă atîta zbucium și frămîntare și sîntem asaltați din toate părțile de tot felul de influențe, avem nevoie de cetăți de apărare a teritoriului și a integrității sufletelor".

Î. P. S. Daniel vede în alegerea Î. P. S. Bartolomeu ca arhiepiscop al Clujului un act al Providenței și îi adresează mulțumiri că nu s-a opus voinței lui Dumnezeu și dorinței oamenilor, acceptînd să păstorească această binecuvîntată parte de țară.

Un mesaj din părțile Bihorului a adus dl. Valeriu Chișiu, ziarist din Oradea.

Tuturor celor prezenți la agapă li s-a adresat apoi Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, care a mulțumit celor ce i-au adresat felicitări cu prilejul zilei de naștere (7 februarie).

Prea Fericirea Sa a mulțumit în primul rînd lui Dumnezeu pentru că i-a hărăzit ca într-o astfel de zi să săvîrșească, împreună cu toți cei prezenți, un lucru atît de mare și sfînt pentru Ardeal și întreaga Biserică, cum a fost acela al hirotoniei și instalării noului arhiepiscop al Clujului.

Reflectînd la anii de cînd slujește Biserica strămoșească, Prea Fericirea Sa a arătat că i s-au derulat într-o astfel de zi prin minte multe dintre evenimentele care s-au petrecut în viața acestei Biserici. „În toate văd lucrarea lui Dumnezeu și purtarea Lui de grijă" — a precizat Prea Fericirea Sa.

Referindu-se apoi la luările de cuvînt, Prea Fericirea Sa a spus: „Am ascultat aici multe lucruri și gînduri înțelepte. Au vorbit oameni de o mare diversitate. M-a bucurat să aflu că fiecare suflet se gîndește la viitorul Bisericii și al neamului nostru. Am înțeles de asemenea că nici laicilor nu le sînt străine unele împliniri ale Bisericii noastre. Astfel de împliniri există de bună seamă. Sfîntul Sinod a căutat în acești ultimi trei ani să se săvîrșească o lucrare care să fie spre folosul credincioșilor. Prin efort și stăruință s-a reușit să se predea religia în școală. Din păcate, din neglijența unor preoți, nu se face tot ce ar trebui în această direcție. S-au recîștigat apoi unele drepturi care i-au fost interzise în trecut Bisericii și anume dreptul de a face lucrare filantropică în spitale, cămine de bătrîni și copii, în închisori. O atenție aparte i s-a acordat tineretului prin organizațiile specifice, precum sînt Liga tineretului și Asociația studenților ortodocși. Se așteaptă încă și mai mult de la Biserică și e drept să fie așa. Nu trebuie însă uitat că este nevoie de efortul și strădania tuturor. Ierarhia bisericească are și va avea mereu nevoie de sprijinul și conlucrarea credincioșilor, a tinerilor și bătrînilor, a bărbaților și femeilor, a intelectualilor și a tuturor fiilor Bisericii noastre".

Șirul cuvîntărilor de la masa oficială a fost încheiat de Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Bartolomeu, care a adus mulțumiri membrilor Sf. Sinod prezenți la ceremonialul de instalare. A mulțumit de asemenea tuturor celorlalți oaspeți și invitați, făcînd precizarea: „Cu unii dintre cei prezenți, maghiari de naționalitate, am împărtășit lacrimi și suferințe". Acestea aparțin însă de acum trecutului. Prezentul l-a readus pe Î. P. S. Arhiepiscop Bartolomeu într-o societate în care își regăsește rostul. „Regăsesc — a precizat Î. P. S. Sa — Clujul de altă dată, cu atmosfera sa universitară. Vom avea desigur de lucru, așa cum a spus și dl. rector al Universității, în acest domeniu al educației". Î. P. S. Bartolomeu s-a arătat gata să răspundă pozitiv oricărei invitații și propuneri de colaborare.

Referindu-se la capitolul pe care-l reprezintă tineretul pentru societatea noastră, Î. P. S. Sa a spus: Copleșit de atmosfera apăsătoare din anii dictaturii și de manifestările de dezordine și confuzie de după revoluție, am devenit sceptic în ce privește posibilitățile noastre de redresare morală. După ce mi-a fost dat însă să vin în contact cu tineretul și organizațiile creștine în care activează, mi-am schimbat starea de spirit și pot să spun că sînt la acest ceas optimist. În străfundurile sufletului tinerilor nostri zac adevărate comori. Ei ne-au oferit și la revoluție un exemplu emoționant de puritate și neînfricare; au venit înaintea tunurilor cu flori. Florile au învins, precum se știe. La faptul acesta trebuie să luăm aminte. Dacă cumva mai există între noi bariere, granițe, vrăjmășie sau alte obstacole, să urmăm exemplul tinerilor și să venim fiecare dintre noi cu cîte o floare și să desființăm granițele, dobîndind convingerea că numai împreună și sub scutul puterii lui Dumnezeu reprezentăm ceva, sîntem o forță care ne putem decide propriul destin.

Sub aceste auspicii ale gîndului bun, speranței de unitate și toleranță s-au încheiat festivitățile de instalare a noului Arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului.

Rugăciunea...

(urmare din pag. 1)

Rugăciunea este un mijloc prin care omul caută și îl găsește pe Dumnezeu. S-a afirmat despre rugăciune, că ea este în religiune ceea ce este gîndirea în filosofie. A se ruga este a face religiune. Simțul religios se roagă, tot așa precum organul de gîndire gîndește. Legătura religiunii cu rugăciunea o exprimă și afirmația, că religiunea este pretutindeni în lume, unde este vie în om rugăciunea. Dacă ai lua rugăciunea din lume, aceasta ar fi ca și cînd ai rupt legătura omului cu Dumnezeu, ca și cînd ai făcut mută limba copilului față de tată.[4]

În textele rugăciunilor s-au exprimat cele mai adînci și mai intime simțăminte ale sufletului evlavios. În rugăciunile sfinților tuturor timpurilor aflăm credința lor nestrămutată în Dumnezeu și expresia trăirii lor religioase, intime. Rugăciunea este religiunea în activitate, procesul religios în ființa sa cea mai nemijlocită.

Religiunea și rugăciunea nu coincid, dar sînt legate întreolaltă ca viața cu răsuflarea. Rugăciunea se raportă la religiune ca partea la întreg. „Rugăciunea este rostul firesc al raportului în care omul stă cu Dumnezeu ca și cu Domnul și făcătorul său".[5]

Rugăciunea este un perfect măsurător al vieții religioase a sufletului. În rugăciune se desvelesc deosebirile religioase ale oamenilor singuratici, precum și ale popoarelor din toate timpurile. Nici o manifestare religioasă a omului nu reliefează așa de limpede diferitele concepte despre divinitate, modul de trăire interioară ale popoarelor, cum le reliefează formele vieții de rugăciune. S-a spus, că rugăciunea este o expresie nemijlocită a vieții interioare, rezultată din raportul omului cu Dumnezeu.[6]

Avînd în vedere ființa rugăciunii și importanța ei din punct de vedere moral, rugăciunea, în întregul ei, este un înalt privilegiu dat omului. Dacă este ceva deosebit a sta de vorbă cu o presoană din înalta pătură socială, cu atît mai mult este un fapt deosebit de înălțător privilegiul de a sta de vorbă cu însuși Domnul cerului și al pămîntului. Rugăciunea este înălțarea minții și inimii omului către Dumnezeu, comunicarea cu Dumnezeu, punerea în mișcare a întregii alcătuiri sufletești spre a vorbi cu Dumnezeu.[7] După partea formală, rugăciunea este înălțarea sufletului cu evlavie către Dumnezeu și o vorbire a lui cu Dumnezeu; este deci un dialog între sufletul omului și Dumnezeu. După partea materială, rugăciunea este exprimarea gîndurilor omului către Dumnezeu.

Rugăciunea este o convorbire mistică a sufletului omului cu Dumnezeu. În adevăr, rugăciunea este sub forma dialogului, ceea ce formal apare ca o convorbire cu sine însuși. În mod direct însă este o convorbire, pentru că rugăciunea este o legătură a sufletului cu Dumnezeu. În momentele reculegerii, în renegarea de sine, în uniunea totală, în rugăciunea fierbinte și în rugăciunea de mulțumire, sufletul evlavios găsește în sine ființa la care aspiră, căreia i se roagă, căreia îi mulțumește, cu care se împreună și căreia i se predă.

Rugăciunea este deci un înalt privilegiu dat omului de a întreține legătura cu divinitatea. După dumnezeiasca taină a cumînecăturii, în care omul se împreună cu trupul și sîngele Mîntuitorului, rugăciunea este al doilea mijloc fericit pentru om, spre a intra în legătură intimă cu Dumnezeu.[8] Rugăciunea îl înalță pe om de la cele pămîntești la cele cerești, din frămîntările vieții pe cele mai mărețe culmi, redîndu-i liniștea sufletească, după care însetează ca și cerbul după apă.

A se ruga este a dori, iar cel care spune că se roagă și nu dorește din adîncul inimii sale, face o rugăciune înșelătoare.[9] Dorința supremă, exprimată în rugăciune, o găsim la Mîntuitorul, cînd a cerut Părintelui său „ca toți să fie după cum tu, Părinte, întru mine și eu întru tine" (Ioan 17, 21). A dorit Mîntuitorul „ca toți oamenii să se mîntuiască și să vie la cunoștința adevărului" (I Timotei 2, 4).

În ce privește partea ei materială, rugăciunea este dată oamenilor spre a cere de la Dumnezeu ceea ce ei așteaptă.

Viața omului este în funcție de oxigen. Mai ales creierul este foarte sensibil la lipsa acestui element constitutiv al aerului. E imposibil a readuce la viață un om al cărui creier a fost complet lipsit de oxigen timp de 10 minute. Dacă organismul omenesc conține în țesuturile sale rezerve de materii trebuincioase, nu tot așa este cu oxigenul. Numai oxigenul nu se înmagazinează în nici o parte a organismului; el trebuie să fie furnizat în continuu sîngelui prin plămîni.[10] Acest fapt este valabil întru totul în domeniul rugăciunii, care, înainte de toate, este respirație duhovnicească. Fără rugăciune, sufletul se ofilește și tînjește de moarte.[11] Aici sînt potrivite cuvintele: „Ai nume, că trăiești, dar — de fapt — ești mort" (Apocalips 3, 1).

Rugăciunea este mijlocul prin care omul cooperează la propria sa mîntuire, căci ea mijlocește obținerea de roade spirituale îmbelșugate. Prin rugăciune ne închinăm lui Dumnezeu, îl recunoaștem ca unicul sprijin, de la care așteptăm obținerea darurilor duhovnicești și mîntuirea noastră.

Rugăciunea este un puternic exercițiu al tuturor virtuților; pe toate virtuțile le sporește. Dragostea, coroana virtuților, spre exemplu, sporește mult prin rugăciune. Oamenii cucernici care, prin rugăciune, vorbesc cu Dumnezeu, simt crescînd în ei o bucurie sfîntă și sînt duși de un puternic îndemn de a-l iubi pe Dumnezeu și de a-i sluji lui cu căldură.

În contrast cu atotputernicia lui Dumnezeu, rugăciunea îi vădește omului slăbiciunea sa. Omul va recunoaște, astfel, că fără Dumnezeu și fără ajutorul Lui nu poate face nimic. Și atunci, cînd voia lui Dumnezeu rămîne nepătrunsă, i se cuvine omului să se închine cu smerenie și credință Stăpînului a toate și care pe toate le ține cu cuvîntul puterii Sale. Împreună cu întreaga zidire, i se cade omului să înalțe pururea imn de preamărire lui Dumnezeu.

---

4 Ibidem, p. 1.

5 Mironescu A., Manual de Teologie morală, București, 1895, p. 409.

6 Găină V., Curs de Teologie fundamentală, Cernăuți, p. 69.

7 Scriban I., Curs de Teologie morală, București, 1921, p. 411.

8 Mironescu A., op. cit., p. 409.

9 Segond J., La prière, Paris, 1925, p. 43.

10 Carrel Alexis, Omul, ființa necunoscută, ed. Cugetarea, București, 1939, p. 206.

11 Oprișan Gr., Rugăciunea, București, 1936, p. 1.

„In inima noastră nu sînteţi strîmtoraţi"

(II Cor. 6, 12)

In a doua sa călătorie misionară, şi anume către sfîrşitul anului 50 sau începutul anului 51, şi după ce rostise în Areopagul Atenei celebrul său discurs consemnat în Faptele Apostolilor (cap. 17), punîndu-i pe gînduri pe înţelepţii vremii de care Grecia n-a dus lipsă, Sf. Apostol Pavel ajunge în Corint, unul dintre cele mai mari oraşe ale timpului, capitala provinciei romane Ahaia. Se spune că în acei ani Corintul avea o populaţie de aproximativ 600 000 locuitori, ceea ce pentru acel timp însemna enorm de mult.

La o asemenea populaţie, foarte împestriţată, cu o viaţă economică destul de prosperă, ca port aşezat la răscruce de drumuri comerciale, învăluită şi de curente diverse de gîndire, trebuia să se adreseze Sf. Apostol Pavel. Trebuie să reţinem că Corintul era stăpînit şi de multe păcate, ca şi de credinţe religioase diverse. Aici se afla şi cel mai renumit templu al Afroditei, zeiţa frumuseţii, slujitoarele ei vînzîndu-şi fără cruţare trupurile prin boschetele oraşului.

Acestui conglomerat de oameni deci, proveniţi din tot imperiul roman, cu atîtea credinţe şi năravuri trebuia să vorbească marele Apostol Pavel şi despre lucruri cu totul şi cu totul de alt gen, din care pricină va fi fost de bună seamă cutremurat în sufletul său. În faţa acestei îndatoriri însă nu înţelegea să dea înapoi nici un pas. Poate că într-o astfel de cumpănă se va fi aflat, cînd cel Atotputernic, aici la Corint, îi grăieşte direct: „Iar Domnul i-a zis lui Pavel: Nu te teme, ci grăieşte şi nu tăcea! Căci eu sînt cu tine şi nimeni nu va încerca să-ţi facă vreun rău, pentru că mult popor am eu în cetatea aceasta" (F. Ap. 18, 9—10). Ca Dumnezeu Atotştiutor, El cunoştea sufletele Corintenilor şi setea multora dintre ei după o învăţătură salvatoare, care să-i scoată din rătăcirile multiple în care vieţuiau.

Într-adevăr, chemarea la cunoaşterea Dumnezeului adevărat şi a voii Sale, a Mîntuitorului Iisus Hristos, mort şi înviat, a avut efect neaşteptat, căci „mulţi din Corinteni auzind (pe Pavel) credeau şi se botezau" (F. Ap. 18, 8), neobositul Apostol ajungînd într-o anumită împrejurare pînă la Galion, frate cu filozoful Seneca, proconsulul roman din Corint.

Astfel s-a întemeiat în Corint o puternică comunitate creştină, care însă din chiar primele sale zile a fost supusă unor presiuni şi influenţe nu totdeauna pozitive, ceea ce a produs multă grijă şi nelinişte Sf. Pavel. Aşa se explică trimiterea celor două lungi epistole, unii comentatori vorbesc chiar de trei, una fiind pierdută, adresate Corintenilor, în care este dezbătută o foarte mare diversitate de probleme, de credinţă, de morală, de comportament zilnic în relaţiile cu necreştinii etc., epistole din care creştinii din totdeauna, clerici şi laici deopotrivă, au multe de învăţat.

În vara anului 57 d.Hr., Sf. Apostol Pavel trimite Corintenilor, de undeva din Macedonia, probabil din Filipi, a doua sa epistolă, în care, vrînd să le dovedească dragostea pe care le-o poartă, foloseşte şi această sugestivă şi emoţionantă imagine: „Gura noastră s-a deschis către voi, o, Corintenilor; *inima noastră s-a lărgit. În inima noastră nu sînteţi strîmtoraţi* ... Ca unor copii vă grăiesc: Lărgiţi-vă şi voi inimile, plătind cu aceeaşi plată" (II Cor. 6; 11—13).

„În inima noastră nu sînteţi strîmtoraţi". Corintenii aşadar, cei pe care îi născuse în Hristos din această mare metropolă antică, erau asiguraţi că în inima Apostolului stăteau lejer, nu înghesuiţi, abia respirînd. O, inimă de părinte! De părinte sufletesc, cît de mare ai fost, uriaşă, cît aproape un imperiu, cum era cel roman de acum aproape 2000 de ani! Omeneşte grăind, a ştiut Dumnezeu pe cine alege în chip special, căci într-un fel toţi sîntem aleşi, cînd i s-a arătat pe drumul Damascului ca să-l trimită la neamuri. Mare a fost cu adevărat rîvna Sf. Apostol Pavel pentru răspîndirea Evangheliei şi inexprimabilă dragostea sa faţă de Iisus cel înviat, dragoste revărsată asupra semenilor săi, asupra comunităţilor creştine pe care le-a întemeiat. „Cine ne va despărţi pe noi de dragostea lui Hristos? Oare necazul ,sau strîmtorarea, sau prigoana, sau foametea, sau golătatea, sau nevoia, sau sabia" (Rom. 8, 35). Aşadar, nici o suferinţă nu-l putea opri în lucrarea sa de evanghelizare, în „silinţa sa de a aduce pe oameni la adevăr" (II Cor. 5, 11), la adevărul văzut şi trăit de el pe drumul Damascului, şi mai apoi.

Din această fierbinte dragoste a izvorît zelul său misionar. „Slobod fiind faţă de toţi, tuturor m-am făcut rob (slugă, slujitor, aşadar), ca să dobîndesc pe cît mai mulţi" (I Cor. 9, 19).

Cel ce a închinat un inegalabil imn dragostei creştine, tot Corintenilor scriindu-le, ne-a lăsat şi alte mărturii ale dragostei sale faţă de munca sa, faţă de fiii săi duhovniceşti, pe care, folosind un cuvînt poate nu tocmai potrivit, nu ştia cum să-i dădăcească, spre a şi apropia, spre a-i convinge că nu le propovăduieşte „basme meşteşugite" (II Petru I, 16) şi spre a-i determina să se angajeze cu toată fiinţa lor pe drumul Evangheliei Mîntuitorului Iisus Hristos. *„Vă rîvnesc pe voi cu rîvnă dumnezeiască*, pentru că v-am logodit unui bărbat, lui Hristos, ca să vă pun înaintea lui ca pe o fecioară neprihănită" — le scrie tot Corintenilor (II Cor. 11, 2), iar pentru binele vostru, pentru luminarea voastră, pentru trezirea voastră, din somnul păcatelor „prea bucuros voi cheltui *şi mă voi cheltui şi pe mine* pentru sufletele voastre" (II Cor. 12, 15). Pentru binele vostru sufletesc sînt dispus, aşadar, la orice jertfă, la orice sacrificiu, pentrucă, subliniază în altă parte marele Apostol, „nu caut ale voastre, ci pe voi" (II Cor. 11, 14), sufletele voastre, fiinţa voastră lăuntrică, nicidecum bunurile voastre materiale.

Să nu uităm că, asemeni tuturor oamenilor de bine, Sf. Apostol Pavel n-a avut numai ucenici, fii sufleteşti devotaţi, care au răspuns dragostei sale, aşa cum le cerea Corintenilor, ci şi duşmani, oameni de rea credinţă, care i-au răstălmăcit cuvintele, care i-au scos vorbe, cum am zice noi astăzi, care l-au făcut mic de statură, bolnăvicios şi neputincios, că umblă după interese personale, materiale etc. De aceea va spune ceva mai tîrziu: „Argintul sau aurul sau haina nimănui n-am poftit; singuri ştiţi că pentru trebuinţele mele şi ale celor ce sînt împreună cu mine au muncit mîinile acestea" (F. Ap. 20, 33—34). Se ştie că Sf. Pavel cunoştea o meserie şi a muncit ca un rob pentru agonisirea celor necesare vieţii trupeşti, ferindu-se ca de foc să lezeze în vreun fel răspîndirea Evangheliei. „Toate le răbdăm, ca să nu aducem vreo zăticnire Evangheliei lui Hristos" (I Cor. 9, 12). De aceea, nu o dată se vede îndatorat să mai şi mustre, dar face acest lucru„cu inima strînsă de durere". „V-am scris vouă cu multe lacrimi, nu ca să vă întristaţi (atunci cînd mă văd obligat să să vă mai cert), ci ca să cunoaşteţi dragostea pe care o am cu prisosinţă pentru voi" (II Cor. 2, 4). Meditînd asupra acestui text, gîndul ne duce la un apostol al neamului nostru, mitropolitul Andrei Şaguna, despre care s-au spus cuvinte care ni-l apropie, ca zel, de marele Pavel: „Multe şi înalte calităţi a avut acest grandios purtător de cîrjă. Dar pe toate le-a covîrşit iubirea de popor. N-a avut Şaguna o bătaie de inimă, n-a avut un gînd, o nădejde, o lacrimă, o amărăciune, sau o fărîmă de mulţumire, pe care să nu le închine turmei sale cuvîntătoare. Cu poporul său de năpăstuiţi ai sorţii, îl găsim într-o permanentă corelaţie de „tată". (Gh. Tulbure).

Neajunsuri a avut Sf. Apostol Pavel şi în alte comunităţi creştine înfiinţate de el, din cauza celor ce căutau să-i submineze munca, cei mai mulţi cunoscuţi sub numele de iudaizanţi, adică cei ce voiau să introducă şi în viaţa Bisericii unele practici ale Vechiului Testament, ca de pildă tăierea împrejur, comunităţi cărora le scrie cu aceeaşi fierbinte dragoste, îndemnîndu-le să nu se lase amăgite de şoapte străine, de învăţători năimiţi care, precum vedem şi astăzi, vin să ne aducă o altă Evanghelie, străină de Evanghelia adevărată şi de sufletul neamului nostru. „Chiar dacă noi înşine sau un înger din cer v-ar vesti vouă altă Evanghelie decît aceea pe care eu v-am vestit-o, să fie anatema" (Gal. 1, 8), neuitînd să sublinieze că *„cel ce vă tulbură pe voi, oricine ar fi, va purta osînda"* (Gal. 5, 10), cuvinte la care ar fi bine să ia aminte şi sămănătorii de dezbinări şi de vrajbă de astăzi.

De aceea, cu aceleaşi cuvinte calde se adresează şi Galatenilor: „Copii mei, pentru care sufăr din nou durerile naşterii pînă ce Hristos va lua chip întru voi" (Gal. 4, 19). Precum vedem, marele Apostol se vede în ipostaza de a-i hrăni din nou „cu lapte" (I Cor. 3, 2), ca pe nişte „prunci în Hristos" (I Cor. 3, 1), adică cu învăţăturile elementare ale credinţei creştine, de a lua de la început lucrarea de încreştinare sau de naştere în Hristos a Galatenilor. Sau cum scrie Tesalonicenilor: „Precum bine ştiţi, ca un părinte pe fiii săi aşa v-am povăţuit şi v-am mîngîiat pe fiecare din voi şi v-am îndemnat să umblaţi cu vrednicie înaintea lui Dumnezeu" (I Tes. 2, 11—12).

(Continuare în pag. a 5-a)

Pr. Gh. Papuc

„Păstorul cel bun"

mormîntare a pururea pomenitului Arhiepiscop Teofil acum trei luni, şi cu prilejul alegerii, la Bucureşti, a Înalt Prea Sfinţiei Voastre pe scaunul acestei Arhiepiscopii, acum 17 zile.

Această Arhiepiscopie este urmaşă a trei Eparhii: a Vadului, întemeiată de binecredinciosul voievod de curînd canonizat, moldoveanul Ştefan cel Mare şi Sfînt, acum 500 de ani, apoi a episcopiei Feleacului, întemeiată de un ierarh muntean, şi a Clujului, întemeiată după Unirea cea Mare, în anul 1921, cu primul episcop Nicolae Ivan, ctitorul acestei catedrale şi al reşedinţei în care veţi locui şi lucra.

După aceasta au urmat Nicolae Colan, om de cultură şi de jertfă, care a rămas cu păstoriţii săi în perioada ocupării unei părţi a Transilvaniei ca urmare a Diktatului de la Viena, şi apoi Teofil Herineanu, om de meditaţie şi rugăciune, şi de bună propovăduire ortodoxă pînă la moarte.

Aici, la Cluj, sînteţi al patrulea ierarh, deci printre cei care mai sînt încă chemaţi să ctitorească, să desăvîrşească o bună tradiţie, pe linia celei temeluite de vrednicii înaintaşi pe care i-am pomenit.

Nimeni dintre noi nu ştie ce pecete vor pune urmaşii pe numele noastre. Înalt Prea Sfinţia Voastră o aveţi deja pe aceea de cărturar, de poet şi dramaturg, de misionar peste mări şi ţări, cum frumos spune vorba românească, şi apoi de om care a suferit pentru credinţă şi pentru iubirea de neam. Clujul mai păstrează încă vii nişte amintiri dintr-o tinereţe vulcanică gata de rezistenţă în faţa pericolului care se profila peste Ţară, o tinereţe gata de sacrificiu, pe cînd vă aflaţi în fruntea grevei studenţilor, în 1946, şi ştiu bine că acum, printre cei care iau parte la această ceremonie solemnă, se află şi mulţi dintre colegii studentului în medicină de atunci, Bartolomeu Valeriu Anania. Aţi trecut şi prin închisori. Un om mare al spiritualităţii şi culturii româneşti, trecut el însuşi prin închisori, „„reflecta" nu de mult că ar fi fost bine ca şi unii ierarhi ortodocşi să fi trecut pe acolo, scăpîndu-i din vedere faptul că unul întrunea laolaltă 17 ani de închisori, ascunderi şi trimiteri obligatorii „la munca de jos" într-o fabrică. Acum vom fi doi!

În ceea ce vă priveşte, sînt încredinţat că la toate înfăptuirile pe care le-am numit, veţi mai adăuga încă multe pe răbojul destinului Î.P.S. Voastre şi că vă veţi consacra cu dăruire acestei eparhii care vă aşteaptă cu încredere, cu iubire şi cu speranţe.

Nu sînteţi dintre aceia care să aibă nevoie de prea multe sfaturi. Mulţi aşteaptă să le primească de la Î.P.S. Voastră. Eu vă voi aminti doar două lucruri pe care le-am ales din povăţuirile Sfîntului Antonie cel Mare către ucenicii săi.

Va trebui, evident, să vă cercetaţi eparhia, satele, oraşele, mînăstirile. Iată ce povăţuieşte marele Antonie: *„Ori unde vei merge, să-L ai pe Dumnezeu în faţă"*.

Va trebui să propovăduiţi, să descurcaţi multe lucruri în care se încurcă adesea oamenii, din neştiinţă, din incorectă gîndire, din interese egoiste şi, nu de puţine ori, din răutate. Şi iată ce povăţuieşte şi în legătură cu acestea marele Antonie: *„Pentru ori ce vei face, să ai mărturie din Scripturi"*.

Cu astfel de criterii se poate spera întotdeauna în soluţii bune. Ştiu că traduceţi acum Sfînta Scriptură, căutîndu-i sensurile adevărate acolo unde vechilor traducători le-au scăpat, şi că *Noul Testament* e gata, şi e chiar sub tipar. Aveţi aşadar proaspăt şi corect acest criteriu al mărturiilor din Scripturi, pentru orice decizie. Ştiu că aţi apelat la cei mai eruditi exegeţi biblici pentru descoperirea sensurilor autentice, şi că talentul propriu v-a ajutat să găsiţi cea mai fericită exprimare a adevărului biblic într-o frumoasă limbă română.

Aţi adeverit — ştiu acest lucru de mult — o ascendenţă transilvană pe linia paternă şi deloc îndepărtată. Chiar tatăl Î.P.S. Voastre era transilvănean prin naştere.

Transilvania vă primeşte acasă cu bucurie.

Aţi declarat acum cîteva zile: *„Biserica nu m-a chemat la uşor, ci la greu"*.

Ca mitropolit al locului trebuie să vă confirm acest lucru, deşi politicos ar fi să vă temperez ceea ce ar putea fi şi o formă de disimulată teamă, dar, pe cît vă cunosc, ştiu că veţi replica prompt şi fără loc vreunei noi replici: *„Nu mi-e teamă. Prin greutăţi am trecut toată viaţa"*.

Ştiu. Şi mai ştiu că, deşi de peste munţi, cunoaşteţi problemele specifice Transilvaniei, ale Bisericii din Transilvania. E tocmai ceea ce, printre altele, am avut în vedere toţi, Sfîntul Sinod şi Colegiul Electoral bisericesc, atunci cînd v-am preferat cu o mare majoritate de voturi, printre care în unanimitate, după propriile declaraţii, ale membrilor Adunării eparhiale a Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului.

Spuneaţi într-un interviu, după alegere, cu sinceritate, că nu prea vă place administraţia. Firească, pentru un om dedicat culturii, creaţiei, pentru un om de litere, de meditaţie şi de „administrare" doar a ideilor, plăcerea vine din idei şi din frumuseţi care, tinzînd spre perfecţiune, ating cu degetul frumuseţea divină.

Aceasta însă, frumuseţea, e prezentă sub multe forme şi, oricît ar părea de nepotrivit spus, e prezentă şi în administraţie. Căci administraţia înseamnă organizare. Organizarea înseamnă ordine. Ordinea înseamnă, armonie. Armonia înseamnă frumuseţe. Într-un fel, prin Providenţa Sa, care se ocupă de neamuri, de istorie, dar şi de fiecare om, şi Dumnezeu face administraţie!

Aşa că, va trebui să faceţi, totuşi, şi administraţie. Şi încă multă. Coborîndu-mă la una din formele ei cele mai frecvente, va trebui să deschideţi fiecare plic, şi să daţi pe fiecare hîrtie o îndrumare, şi să luaţi în fiecare caz o hotărîre. Căci fiecare hîrtie e un om. Surprinzător, poate şi o idee, un sfat, o cerere de luare aminte la ceea ce se petrece departe, dar care nu poate fi rezolvat decît cu înţelepciunea şi puterea duhovnicească a celui pus în frunte, potrivit cu ierarhia răspunderilor, stabilită de Biserică în numele Domnului.

Aşa că veţi administra suflete şi idei, chiar şi atunci cînd vi se va părea că vă solicită prozaice probleme economice. Căci şi acestea intră în competenţa ierarhului. Veţi observa uşor că toţi cei din jur, inclusiv colaboratorii apropiaţi, vă vor cere mereu ultimul cuvînt, ultima decizie, şi vă vor atribui ultima responsabilitate. Şi vi le veţi asuma, pentru că altfel nu se poate. Şi va trebui să intraţi în amănunte, ca să cunoaşteţi totul. Cel mai bine informat din eparhie, trebuie să fie ierarhul.

Aceasta se va chema administraţie.

Cînd îţi dai seama că prin ea se poate face bine, ea poate deveni nu numai o obligaţie, ci chiar o pasiune. Şi atunci se face cu iubire şi cu interes. Devine misiune.

Foarte curînd — s-ar putea să fie aceasta chiar mîine, ca să profităm de prezenţa la Cluj a tuturor ierarhilor transilvăneni — vom strînge Sinodul mitropolitan, cu un singur punct, dar atotcuprinzător, pe agendă: *Priorităţi în Mitropolia Transilvaniei, astăzi.*

Vom avea în vedere desigur acele lucruri care preocupă astăzi întreaga noastră Biserică, dar noi le vom analiza în context local: regenerarea spirituală şi identificarea mijloacelor pentru realizarea ei, apărarea dreptei noastre credinţe păstrarea şi dezvoltarea climatului ecumenic, promovarea unui climat de conlucrare şi respect reciproc în domeniul interetnic, şi altele pe care ni le va indica viaţa de azi prin ierarhii noştri din Ardeal, Crişana şi Maramureş. Vom beneficia, sper, şi de prezenţa şi sfaturile P.F. Patriarh Teoctist.

Este de lucru. Mult. Şi se cere iubire, dăruire, competenţă, echilibru în toate. Aşa că forţele noi sînt nu numai binevenite, ci necesare. Şi sînt convins că veniţi cu avînt, cu idei, cu planuri, fiindcă mi-am dat seama, cînd v-am ales în absenţă, că nu întîmplător nu v-aţi îndreptat din chilia de la Văratec spre Bucureşti, cînd vi s-a sugerat că aţi putea fi cel ales, ci aţi intrat acolo într-o lungă deliberare intimă, de gînd şi de inimă, cu privire la „greul" pe care îl vedeţi cu luciditate înainte. V-aţi biruit reţinerile, cînd v-aţi limpezit proiectele de lucru, şi aşa aţi venit la Bucureşti, unde Sfîntul Sinod vă aştepta, şi unde aţi fost primit cu preţuire, cu bucurie şi cu speranţe.

Acestora va trebui să începeţi să le răspundeţi chiar începînd cu acest moment, în care v-am întărit canonic în demnitatea şi slujirea de arhiepiscop al Vadului, Feleacului şi Clujului, şi v-am înmînat cîrja pastorală care, desigur, e mai mult decît un simbol.

E realitatea trecerii la slujire.

Căci aşa trebuie să ne înţelegem toţi rostul: să slujim lui Dumnezeu şi oamenilor. Să fiţi, după modelul Mîntuitorului, păstor bun.

Unii cred că viaţa unui ierarh e o existenţă solemnă şi comodă. Eu le-aş spune: e o ardere ca de lumînare, din propria substanţă, ca să lumineze şi să slujească pe alţii. Dacă nu e aşa, nu e nimic. Dar aproape că nu poate să nu fie aşa.

Vă vor bate mulţi la uşă. Mare diferenţă va fi între uşa chiliei de la Văratec, de sub pădurea blîndă şi uşa biroului arhiepiscopal. Dar nu vă neliniştiţi. Iisus zice: *„Îndrăzniţi!"* Liniştea se va întoarce întotdeauna sub forma mulţumirii că aţi făcut bine oamenilor, că aţi ajutat Biserica la împlinirea misiunii ei pe pămînt, dînd satelor şi oraşelor preoţi, dînd celor suferinzi mîngîiere — mă gîndesc la opera filantropică în care Biserica trebuie să se angajeze tot mai mult — dînd tineretului îndrumare, dînd credincioşilor temeiuri de mîntuire. Nu e nevoie să vă spun eu cîtă nevoie de îndrumare are societatea noastră, asaltată de forme false, periculoase, de obţinere a unor satisfacţii facile, artificiale, repede trecătoare, cu pierderea esenţialului rosturilor oamenilor pe pămînt.

Spuneaţi Sfîntului Sinod, care de altfel mizase pe acest lucru, că veţi împleti, aşa cum cere vremea, cultul şi cultura, pentru că numai împreună pot face misiune rodnică şi sănătoasă în lume. Ştim toţi că aveţi cu ce.

Am văzut şi mai vedem în multe părţi din lume cum, o cultură sofisticată rupe minţile şi inimile de cult şi le dezorientează, şi cum pe de altă parte, culte scăpate de sub rigorile tradiţiei şi ale spiritualităţii de înaltă puritate a Sfinţilor Părinţi — oameni de mare cultură — pot degenera în forme uneori nu numai puerile şi simpliste, ci chiar monstruoase, cum sînt sectele satanice şi altele asemenea.

Din aceste perspective şi din astfel de motivări, sinteza sau sinergia cult-cultură nu poate fi decît soluţia cea mai indicată, ca să ne ducem credincioşii spre Dumnezeu.

Să le arătăm că filosofia, ştiinţele, cultura adevărată sub toate formele ei, nu contrazic religia, ci o confirmă şi văd în ea singura soluţie a dezorientărilor şi singurătăţii noastre, şi tot aşa, că religia, religia noastră de două milenii trăită, nu exclude nici una din preocupările minţilor omeneşti, ci la îndemînă spre cercetare onestă — în sfîrşit e posibil — pentru că ştie că la capătul fiecărei cercetări oneste se produce întîlnirea cu Dumnezeu. Savanţii încep să fie unanimi în asemenea concluzii, dacă ştim să-i citim bine.

Iar pe poporul dreptcredincios care îşi dobîndeşte cunoştinţele mai simplu, printr-o transmitere spirituală directă, din neam în neam, prin tradiţii şi obiceiuri, prin Biserică şi prin Sfintele Taine şi ierurgii, să-l ţinem legat de acestea şi să învăţăm de la el ceea ce el ştie atît de bine.

Va trebui să ştim să împiedicăm orice divorţ între Scriptură şi cultură, între cultură şi tradiţii şi pe toate să le subsumăm unei deveniri echilibrate, care să realizeze Împărăţia lui Dumnezeu în noi, încă din această lume.

Înalt Prea Sfinţite Arhiepiscop Bartolomeu,

La alte instalări de ierarhi din Transilvania am folosit mult epistolele pastorale ale Sfîntului Pavel către Timotei şi Tit, pentru că în ele marele apostol îşi concretizează sfaturile pastorale de care trebuie să ţină seama cel care intră în treapta arhieriei.

Le cunoaşteţi din seminar, din facultate. Le-aţi tradus de curînd din nou. Le veţi reciti acum ca unul căruia Sf. Pavel i se adresează direct şi personal.

Sînt multe, şi toate importante.

Apărarea dreptei credinţe este centrul tuturor insistenţelor apostolului. Vă pun la inimă cu deosebire acest lucru, dar şi toate celelalte poveţe, prea multe ca să avem timpul să le enumerăm acum.

Îmi îngădui să rezum şi să cuprind totul în tipul ideal de ierarh ortodox pe care Sfîntul Pavel îl numeşte *„omul lui Dumnezeu"* (II Tim. III, 17).

Să fiţi aici la Cluj *„omul lui Dumnezeu"*.

Vă fac urări de păstorire îndelungată şi rodnică, sub binecuvîntarea şi cu ajutorul lui Dumnezeu.

GRAMATĂ

(urmare din pag. 1)

Arhiepiscop al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului, s-a făcut cu păzirea normelor legale şi canonice.

Iar astăzi, 7 februarie 1993, în Catedrala arhiepiscopală din Cluj, după hirotonirea P. Cuv. Sale întru arhiereu, urmînd rînduielile şi datinile bisericeşti.

Noi,

† ANTONIE

Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit al Ardealului, Crişanei şi Maramureşului,

Înmînăm Înalt Prea Sfinţitului Arhiepiscop Bartolomeu cîrja arhierească şi-l instalăm în scaunul de Arhiepiscop al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului.

Pe temeiul celor arătate mai sus, al Sfintelor Canoane şi al prevederilor cuprinse în art. 131 din *Statutul pentru organizarea şi funcţionarea Bisericii Ortodoxe Române*,

Emitem această *Gramată Mitropolitană* şi dăm alesului Arhiepiscop, Înalt Prea Sfinţiei Sale Bartolomeu Anania, împuternicirea canonică de păstorire ca Arhiepiscop al de Dumnezeu păzitei Arhiepiscopii a Vadului, Feleacului şi Clujului, cu toate oraşele şi satele care ţin astăzi, şi vor ţine şi în viitor de această Sfîntă Arhiepiscopie.

Astfel, Înalt Prea Sfinţia Sa dobîndind jurisdicţia de Arhiepiscop, are darul şi puterea de a aşeza, după rînduielile Sfintei noastre Biserici dreptmăritoare de Răsărit: citeţi, cîntăreţi, ipodiaconi, diaconi, preoţi şi protopopi pentru toate bisericile din Arhiepiscopia Înalt Prea Sfinţiei Sale, stareţi şi egumeni la mînăstiri şi schituri, şi de a face toate cîte i se cuvin ca ierarh, spre zidirea duhovnicească a turmei sale.

Din partea Înalt Prea Sfinţiei Sale aşteptăm cinstire şi ascultare către Autoritatea bisericească şi, îndeosebi, către Sf. Sinod al Sfintei Biserici Ortodoxe Române, precum şi lucrare neobosită, înţelepciune părintească, dragoste către clerul şi dreptcredincioşii creştini de sub cîrmuirea sa, făcîndu-se tuturor călăuză pentru păstrarea neştirbită a dreptei credinţe şi a datinilor Bisericii noastre străbune.

Aşadar, tuturor celor din cinul preoţesc şi călugăresc precum şi tuturor dreptcredincioşilor din de Dumnezeu păzita Arhiepiscopie a Vadului, Feleacului şi Clujului le recomandăm cu căldură şi dragoste pe Prea Sfinţia Sa Arhiepiscopul Bartolomeu Anania, ca arhipăstor iubit al lor, povăţuindu-i să-l cinstească, plecîndu-i-se cu toată voia, arătîndu-i în toate împrejurările supunere şi ascultare întru împlinirea îndatoririlor lor de buni fii ai Bisericii, şi de fii devotaţi ai Patriei noastre.

Cunoscînd dragostea şi însufleţirea cu care slujitorii şi credincioşii Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului au întîmpinat întotdeauna cuvîntul Nostru şi al Ierarhului lor, îi îndemnăm pe toţi cu părintească povaţă, ca, sub cîrmuirea noului Arhipăstor, să păstreze şi să întărească unitatea dreptei noastre credinţe, vieţuind în pace şi bună înţelegere, ca fii adevăraţi care cred cu statornicie *„într-una, sfîntă, sobornicească şi apostolească Biserică"*.

Şi astfel, cu un cuget şi cu o inimă, să preamărim pe Tatăl, pe Fiul şi pe Sfîntul Duh, Treimea cea de o Fiinţă şi nedespărţită. AMIN.

REFLECȚII

O LUME, O CARTE, UN OM

În țara noastră, în Biserica noastră, au apărut și apar cărți de mare valoare pe care foarte multă lume nu le cunoaște și sînt și din cei ce au aceste cărți, dar nu le citesc, nu-și fac timp ca să le citească. Acest lucru este o mare greșeală. O foarte mare greșeală. Un om, indiferent de ocupație, un om, mă rog să fiu iertat dacă voi spune un cuvînt aproape banalizat, un Om care merită sau trebuie să-l scri cu O mare, acest om știe că în fiecare zi trebuie să-și rezerve cîteva clipe și pentru ceva ce nu mai face parte din necesitățile materiale. Acest om își rezervă un timp și pentru cele spirituale, pentru cele ce dau vieții un rost nemuritor. El își rezervă cîteva clipe în care stă de vorbă cu Dumnezu, adică se roagă. Pentru că rugăciunea nu este nimic altceva decît o convorbire intimă cu Dumnezeu. Chiar și Fiul lui Dumnezeu, cît timp a fost pe pămînt, a simțit nevoia să se roage, a simțit nevoia ca și pe această cale să țină mereu legătura cu Tatăl Său din ceruri.

Un om în fiecare zi deschide o carte, o carte în care găsește lumină, căldură, mîngîiere, bucurie, scut împotriva pustiului, a tristeții, a neliniștii, a păcatului.

Cea dintîi carte pe care un Om o deschide este Cartea cărților, cum a fost numită de mulți. Este Sfînta Scriptură. Dacă am ști ce înseamnă în realitate Sf. Scriptură am purta-o mereu în sîn, am deschide-o cu sfială, ne-am ruga mai întîi, ne-am spăla mîinile și gîndul și conștiința și așa, bine pregătiți, am pune mîna pe Sfînta Scriptură și am deschide-o. Iar după ce am deschide Sfînta Scriptură, am zice: „Vino Duhule Sfinte, trimite Doamne o călăuză, cum ai trimis pe Apostolul Filip la etiopieni (F. Ap. 8, 28), care să mă îndrume, să nu mă rătăcesc cercetînd Sfintele Scripturi. Pentru aceasta este rătăcirea cea mai grozavă cu care a încercat satana ca să-l înșele chiar și pe Mîntuitorul, cînd se afla în pustia Carantaniei, spunîndu-I: „Scris este" (Lc. 4, 10). De aceea, ca să ne păzească de această rătăcire, Duhul Sfînt, prin gura Sfîntului Apostol Petru, ne îndeamnă să ne păzim de cei ce răstălmăcesc scripturile *„spre a lor pierzare"* (II Petru 3, 16).

Creștinul, omul luminat, pe lîngă Sfintele Scripturi caută cartea bună, carte care este izvor de înțelepciune; cartea care este rodul cel mai curat al gîndului celui luminat și inspirat de Dumnezeu ca să creeze și să exprime idei înalte, idei ziditoare, idei nemuritoare. Una dintre aceste cărți este și cartea Mitropolitului Antonie al Ardealului, „Tîlcuri noi la texte vechi", „Cuvinte la zile mari", apărută în două volume în 1989, deci în atmosfera de grele constrîngeri pentru cei ce încercau să exprime adevărul.

Această carte în primul rînd este o mărturisire vie că Ierarhia, ierarhii, preoții și diaconii Bisericii ortodoxe n-au dormit, au vegheat, au luptat, au exprimat pe toate căile și cu toate mijloacele Cuvîntul lui Dumnezeu, Cuvîntul adevărului, care pe toți cei ce-l aud îi ține treji, îi apropie de Dumnezeu, îi zidește, îi mîntuiește de iad, de absurda necredință, de drăcească nepăsare, de starea care îl desfigurează și-l desființează pe om — ca om, în primul rînd, și ca fiu al lui Dumnezeu în al doilea rînd.

Valoarea deosebită a acestei cărți este aceea că ea este un document viu care arată generațiilor de azi și de mîine o mică, o foarte mică parte din lucrarea Bisericii în timpul unui regim declarat fără Dumnezeu — în care nu oamenii, ci sistemul era ucigător de absurd.

Această carte este formată din cuvinte vestite, rostite și auzite de zeci de mii de oameni pe care i-a luminat atuncii în anii aceia, în care întunericul era adînc și lumina lui Hristos era izbită de multe vînturi potrivnice. Aceste cuvinte nu au fost rostite la ureche, nici într-un spațiu închis, ci fiecare cuvînt din această carte a fost strigat de pe acoperișuri, de pe valurile neliniștite ale vieții sociale de atunci, în tinda bisericilor, din pragul mănăstirilor, în grădinile înflorite ale acestui pămînt românesc, bine cuvîntat de Dumnezeu.

Cine mai poate prezenta astfel de documente nestricate, prin care să se dovedească că Biserica noastră a luptat ca să păstreze nestinsă flacăra Credinței și a speranței în sufletele oamenilor.

În paginile despre care am vorbit acum este adunată înțelepciunea unui mare ierarh, care a gîndit în duhul tuturor românilor de la Nistru pînă la Tisa, acesta fiind spațiu în care poporul român trăiește și înflorește de la început. Cartea Mitropolitului Antonie este o fericită continuare a lucrării începute de Andrei Șaguna și continuată de Nicolae Bălan și Nicolae Colan, care au fost mari corifei pentru Biserica Ortodoxă din Ardeal. Pe fiecare Providența i-a așezat la răscrucea unor timpuri foarte importante pentru poporul român din Transilvania, dar și pentru poporul român de pretutindenea.

O lume, un om, o carte, le găsim oglindite în cartea Înalt Prea Sfințitului Antonie, intitulată așa de sugestiv: Tîlcuri noi la texte vechi și Cuvinte la zile mari.

Ca tot ce a scris Mitropolitul Antonie, și această carte în două volume se caracterizează în primul rînd prin originalitate. Deși multe din pagini conțin cuvinte culese din Sfintele Scripturi, din Sfinții Părinți și din cîmpul larg al culturii și gîndirii omenești, niciodată aceste pagini nu-ți dau impresia că le-ai mai întîlnit undeva, cîndva. În al doilea rînd, toate articolele sau predicile nu te țin pe loc. Fiecare frază, fiecare gînd, este o treaptă ce te ridică la un nou nivel, este un pas ce te duce mai departe, mai adînc, mai aproape de culmea de lumină, de har, de înțelepciune, de viață. Aceste cărți nu te lasă să stai pe loc și, așa cum este stilul și metoda Mitropolitului Antonie gîndul lui te ia de mînă, te ajută, te însoțește să mergi bucuros pe calea vieții, spre împlinire și desăvîrșire, spre Dumnezeu. Cuprinsul acestei cărți este viu, proaspăt, ziditor, te îmbogățește, îți răspunte la multe întrebări la care tu pînă atunci nu le-ai găsit răspuns.

Cultura noastră și tezaurul teologic a fost îmbogățită în mod strălucit și fericit prin aceste cărți, care de acum vor fi o podoabă pentru casele și bibliotecile noastre. Scrisul Mitropolitului Antonie, ca o încununare, mai are încă o mare calitate: este foarte actual și modern, așa cum este de altfel și Evanghelia lui Hristos, care nu e nici veche și nici nouă, ci întotdeauna actuală. Așa este și gîndirea și scrisul Mitropolitului Ardealului, Dr. Antonie Plămădeală.

Nu facem o recenzie, pentru că nu se poate, textul e prea bogat, prea interesant, prea important, el trebuie citit, aceasta este un privilegiu pe care ni l-a oferit I. P. S. Mitropolit Antonie cînd a adunat în aceste două volume, o parte din recolta muncii sale realizată în timpuri cu totul excepționale pentru Biserică și poporul român. Și ca o încununare, scrisul Î. P. S. Sale este de o mare claritate și frumusețe literară. Paginile acestea, ca tot ce a scris Mitropolitul Antonie, sînt scrise într-o prea frumoasă limbă literară românească, în limba pe care o pricepe fiecare român, învățat sau mai puțin învățat. Limba dulce a mamelor noastre, limba lui Eminescu și a lui Creangă, limba, despre care inspiratul poet basarabean, copămîntean cu Mitropolitul Antonie, a spus:

Limba noastră-i limbă sfîntă
Limba vechilor cazanii
Care spun și care-o cîntă
Pe la vatra lor țăranii.

† JUSTINIAN
Episcopul Maramureșului și Sătmarului

Ce ne cere Clujul?

(urmare din pag. 1)

1948, pe care a îmbrățișat-o din toată inima.

Cult și evlavios, milostiv dar sever cu sine însuși, socotit bine pregătit pentru rosturi mai înalte și, în vederea omogenizării celor două Biserici, la 8 iunie 1949 a fost ales episcop al Romanului și Hușilor, fiind hirotonit la 21 august 1949, la reședința patriarhală din Dragoslavele-Muscel, în noua treaptă, de pururea pomenitii mitropoliți Nicolae Bălan al Ardealului, Firmilian Marin al Olteniei și de episcopul Iosif Gafton al Rîmnicului și Argeșului, în prezența patriarhului de pioasă amintire Justinian Marina.

O săptămînă mai tîrziu, la 28 august 1949, a fost instalat cu cinstea cuvenită în scaunul de episcop al Romanului și Hușilor. S-a remarcat acolo ca om de rugăciune. Avea orele lui de intrare în biserică, vestea de om duhovnicesc răspîndindu-se de îndată în toată Moldova.

La 19 decembrie 1957, trecînd episcopul Nicolae Colan ca mitropolit la Sibiu, după o păstorire binecuvîntată și plină de roade pe plaiurile lui Ștefan cel Mare și Sfînt la eparhia Romanului, vlădica Teofil este ales de către Colegiul electoral bisericesc în locul vacant de episcop al Vadului, Feleacului și Clujului, fiind chemat astfel să-și continue strădaniile arhierești și în lucrarea de consolidare a unității spirituale a tuturor românilor, de apărare a credinței strămoșești, în provincia în care ostenise cu vădit folos creștinesc, înainte de intrarea în treapta arhieriei.

Credincioșii eparhiei Clujului l-au primit cu multă încredere, căci era ager la cuget și dulce la cuvînt, impunea prin evlavia și viața sa. La Cluj a desfășurat un ecumenism local bine echilibrat, cîștigînd o recunoaștere chiar din partea Facultății Protestante de acolo, care i-a acordat titlul de dr. honoris causa.

În anul 1973, episcopia Clujului fiind ridicată la treapta de arhiepiscopie, vlădica Teofil a fost ridicat la teapta de arhiepiscop.

A fost, cum am spus un om al rugăciunii, al Scripturii, al bunului sfat și al milosteniei.

Într-un carnețel i s-a găsit un fel de Testament, cu arătarea cui să se dea cîte ceva din banii rămași de la el. Era o listă de săraci pe care îi ajuta mereu. Facultății de Teologie de la Sibiu i-a lăsat Biblia sa cu însemnări.

A fost un om smerit, cumpătat la vorbă, iertător și plin de bunătate, un slujitor desăvîrșit. Vlădica Teofil a fost mai presus de toate un ortodox convins și un bun lucrător în via strămoșilor noștri, iubind bimilenara noastră istorie românească și creștinească. Mi-a telefonat chiar în zilele Revoluției din decembrie 1989, să nu ne facem gînduri în legătură cu dînsul, pentru că el a trecut la Ortodoxie din convingere și că rămîne pe mai departe ortodox. A scris în acest sens și Sfîntului Sinod.

De altfel așa au făcut un număr mare de preoți trecuți în 1948 la ortodoxie și rămași și acum ortodocși.

Personalitatea vlădicăi Teofil a fost, așadar, limpede și dreaptă. Toți cîți am avut prilejul să ne aflăm în preajma lui, cu prisosință am putut să-i prețuim omenia și bunătatea, tactul și înțelepciunea, afecțiunea simplă și naturală cu care îi înconjura pe toți, și vocația de om cumsecade, avînd o înțelegere cuprinzătoare cu care știa să mîngîie și să întîmpine, mai ales momentele grele ale vieții altora.

Așa a fost și așa a trecut prin această viață vlădica Teofil Herineanu de la Cluj, care prin ceea ce a săvîrșit, trăind în lumea de aici, a înscris o luminoasă pagină în istoria Bisericii strămoșești.

Plecînd dintre noi, a lăsat în urmă amintirea unui om de caracter, iubit și prețuit de toți, a unui ierarh neobosit care, după exemplul iluștrilor săi înaintași, șezători în istoricul scaun al Vadului, Feleacului și Clujului, și-au închinat întreaga viață slujirii Bisericii și neamului.

Fie ca pilda vieții lui, în toate manifestările ei, să rămînă pentru noi un luminos îndemn spre o mai susținută activitate în folosul Bisericii și al Patriei.

Veșnică să-i fie amintirea și sufletul lui nobil să se odihnească în pace în ceata dreptilor și în sălașul celor aleși ai Domnului!

Mărit Colegiu Electoral,

Potrivit rînduielilor Sfintelor Canoane și ale *Statutului de Organizare și Funcționare a Bisericii Ortodoxe Române*, vă fac astăzi poftire, în calitate de Mitropolit al românilor ortodocși din Ardeal, Crișana și Maramureș, să chibzuim împreună cu toată înțelepciunea la completarea scaunului vacant de arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului, cu un ierarh care să fie demn urmaș al înaintașilor săi în acest istoric scaun vlădicesc și la înălțimea așteptărilor clerului și credincioșilor din această de Dumnezeu păzită eparhie.

Căci nu trebuie să uităm că această străveche eparhie se leagă de numele lui Ștefan cel Mare și Sfînt, ctitorul uneia din cele mai vechi episcopii cunoscute, a românilor ortodocși din Ardeal, pe care vrednicul voievod moldovean a așezat-o cu aproape 500 de ani în urmă în mînăstirea zidită de el la Vad, pe apa Someșului și căreia i-a dat pe întîiul ei episcop, Ilarion, hirotonit de Mitropolitul Moldovei.

A doua Episcopie veche s-a întemeiat la Feleac, lîngă Cluj, de către un episcop pribeag, fugit de undeva din sud, de spaima turcilor.

Ambele episcopii însă, s-au mai ascuns în istorie, asemenea unor rîuri care se ascund sub pămînt ca să se arate iarăși, la mari depărtări, cu apele mai curate și mai bogate.

Așa, în locul acestor două episcopii apuse, a răsărit în anul 1921, după unirea Transilvaniei cu Patria mumă, proaspătă și plină de viață, episcopia Vadului, Feleacului și Clujului.

I-a fost hărăzit de Domnul neuitatului vlădică Nicolae Ivan ca să reînvieze ctitoria voievodală a Domnului Ștefan, ctitorind în Cluj, catedrala, măreț Sion sub care se odihnește astăzi, și tot el a zidit reședința episcopală, potrivită nevoilor vremii, ca și o înaltă școală de pregătire teologică.

A fost urmat apoi de tînărul cărturar, meșter iscusit în rostuirea slovei și cuvîntului, dar mai ales neîntrecut iubitor al limbii „vechilor cazanii", episcopul academician Nicolae Colan, cel care și-a făcut un binemeritat loc în sufletul și în inima românilor de acolo, prin faptul că nu i-a părăsit nici chiar atunci cînd, stăpîniri străine, au frînt cu forța trupul țării, răpind o parte din Ardeal prin odiosul diktat de la Viena din anul 1940.

După alegerea episcopului Nicolae Colan ca mitropolit al Ardealului, scaunul vlădicesc al episcopiei Vadului, Feleacului și Clujului a fost încredințat vrednicului de pomenire episcopul Teofil al Romanului și Hușilor, a cărei activitate am prezentat-o mai înainte.

Mărit Colegiu Electoral,

Am trecut pe scurt, prin această istorie a episcopiei, pentru ca să avem în față, la alegerea de azi, pe înaintașii care au condus cu vrednicie arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului, pe cei mai noi, dar și pe cei din vechime, începînd cu vlădica Ilarion, continuînd cu Atanasie, Tarasie, Gheorghe, Spiridon, Ioan Cernea, Teofil, Augustin, Eftimie, Sava, Nicolae Ivan, Nicolae Colan, pînă la pururea pomenitul Teofil Herineanu.

În al doilea rînd va trebui să ținem seama de situația pe care o are arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului, și de problemele cu care se confruntă ea. Să nu uităm Clujul universitar care cere om pe măsură, și care are două școli teologice. Eu sînt licențiat de Cluj și mă mîndresc cu aceasta.

În al treilea rînd, va trebui să se țină seama de poziția specială pe care arhiepiscopul de Cluj o are în Transilvania și în municipiul Cluj, unde conviețuiesc nu mai puțin de cinci conducători de confesiuni creștine din țara noastră.

Clujul cere un arhiepiscop luminat, care să fie mereu un apărător vrednic al credinței ortodoxe și al ființei românești în acest colț de țară.

Clujul cere un arhiepiscop cu aplecare spre dialog cu alte naționalități și credințe, în duh de înțelegere și toleranță creștină.Clujul cere un arhiepiscop al vremurilor noastre, un om de acțiune, cu soluții bine gîndite la toate problemele, în colaborarea frățească cu clericii și credincioșii săi. Clujul cere un arhiepiscop plin de evlavie, care să se aplece spre cei în necazuri și suferințe, și care să organizeze, după posibilități, o operă filantropică pe măsura înaintașilor din istoria Bisericii creștine. Clujul cere un arhiepiscop bun și vă fac tuturor ura-rea ca Dumnezeu să ni-l descopere, prin votul nostru, pe cel mai nimerit, mai destoinic și mai bine pregătit pentru scaunul vacant din inima Transilvaniei.

Să ne rugăm ca Bunul Dumnezeu să ne inspire tuturor gîndul cel mai bun.

VINO DOAMNE IISUSE

Duminica a treia din perioada Triodului, înainte de începutul Sfîntului și Marelui Post al Paștilor, este cunoscută sub numele de Duminica Înfricoșătoarei Judecăți a Domnului.

Cu toții mărturisim în Simbolul Credinței că Mîntuitorul nostru Iisus Hristos „iarăși va să vină cu mărire, să judece vii și morții a cărui împărăție nu va avea sfîrșit".

Dacă la „plinirea vremii" (Gal. 4, 4) Mîntuitorul a venit în lume blînd și smerit, ca să ne învețe pe noi „calea, adevărul și viața", dacă a suferit pînă la moarte și încă „moarte pe cruce" (Filipeni 8, 8) la sfîrșitul veacurilor El va veni în trup ca să fie cunoscut de toți, și cu slavă spre a judeca pe cei vii și pe cei morți, răsplătind fiecăruia după faptele sale.

Tabloul acesta măreț este zugrăvit de Sf. Evanghelist Matei în pericopa evanghelică a duminicii de astăzi (Matei 25, 31—46).

„Cînd va veni Fiul Omului întru slava Sa, și toți sfinții îngeri cu El, atunci va ședea pe tronul slavei sale.

Și se vor aduna înaintea Lui toate neamurile" (Matei 25, 31—32).

Înfricoșată vedere: Judecătorul va sta pe scunul slavei și neamurile vor sta în fața Lui: popoare mari și popoare mici, popoare cuceritoare și popoare cucerite, popoare însemnate și neînsemnate vor veni la judecată fiecare „cu slava sa". De ce oare va veni iarăși Domnul? Pentru ca să încununeze cu laurii veșniciei *iubirea*.

Dumnezeu este iubire (I Ioan 4, 15), din iubire a trimis pe Fiul Său în lume, „ca oricine crede în El să se mîntuiască și să aibe viață veșnică" (Ioan 3, 16).

A venit în lume Fiul lui Dumnezeu ca să aprindă focul iubirii în sufletul oamenilor. La sfîrșitul veacurilor va veni să încununeze dragostea pe care El a revărsat-o în lume, dragostea care a biruit necazurile, dragostea care dă hrană celor flămînzi, adapă pe cei însetați, adăpostește pe cei săraci, îmbracă pe cei goi, tămăduiește și cercetează pe cei bolnavi și îi caută pe cei din închisori.

Cine a fost cuprins de această dragoste dumnezeiască care „niciodată nu piere" (I Cor. 13, 8) va face parte dintre cei ce vor sta de-a dreapta lui Hristos și va auzi chemarea Lui cea nemincinoasă „Veniți binecuvîntații Părintelui meu de mosteniți împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii" (Matei 25, 34). Dimpotrivă cei care au rămas în răceală și în împietrire față de această poruncă dumnezeiască a dragostei față de aproapele, vor rămîne pe mai departe lipsiți de Hristos, care,

(Continuare în pag. a 5-a)

Arhid. drd. Visarion Bălțat

Date biobibliografice ale noului Arhiepiscop...

(urmare din pag. I-a)

— Facerea (versuri), în „M.O." nr. 5—6/1970.

„Telegraful Român" își face un titlu de mîndrie din a-l fi avut colaborator.

În ultimul timp, în retragerea sa de la Mănăstirea Văratec, părintele Bartolomeu Anania s-a dedicat diortosirii textului Sfintei Scripturi Noul Testament, predat la tipar, urmînd să apară în curînd. Prin această binecuvîntată strădanie, noul ales arhiepiscop pășește pe urmele unui vrednic înaintaș în slujirea preoțească și fructificarea înzestrării literare: preotul și scriitorul Gala Galaction.

Dar, părintele Bartolomeu Anania este precum se știe și o prezență marcantă în spațiul literaturii române contemporane. Creația sa literară subsumează peste 16 volume de poezie, proză, teatru, memorialistică și eseuri. În 1982 a obținut premiul pentru dramaturgie al Uniunii Scriitorilor din România, al cărui membru este. Menționăm cîteva dintre titlurile volumelor din domeniul literaturii, pe care le-a publicat:

— Miorița, poem dramatic, cu o prefață de T. Arghezi, Ed. pt. Literatură, 1966.

— Meșterul Manole, poem dramatic, Ed. pt. Literatură, 1968.

— Du-te vreme, vino, vreme! poem dramatic, Editura Tineretului, 1969.

— Steaua zimbrului, București, Editura Eminescu, 1971.

— Geneza, versuri, Ed. Cartea Românească, 1971.

— Poeme cu măști, teatru, Ed. Cartea Românească, 1971.

— Poeme cu măști, teatru, Ed. Cartea Românească, 1972.

— Istorii agrippine, versuri, Ed. Catea Românească, 1976.

— Străinii din Kipukua, roman, Ed. Cartea Românească, 1979.

— File de Acatist, versuri, Colecția Caietelor „Noi", Detroit, 1976, București, 1981.

— Greul pămîntului, 2 vol., seria „Teatru comentat", Ed. Eminescu, 1982.

Pentru copii

— Păhărelul de nectar, fantezie dramatică în versuri, Ed. I. Creangă, 1969.

Au mai apărut:

— Anamneze, versuri, Ed. Eminescu.

— Rotonda plopilor aprinși, Ed. Cartea Românească, 1983.

— Cerurile Oltului, Rîmnicu Vîlcea, 1990.

— Poem Eminescului, București, 1992.

* *

Nou alesul ierarh a primit distincții și pe linie bisericească, precum: „Crucea patriarhală", „Ordinul Sfîntului Mormînt" al Patriarhiei Ierusalimului, „Ordinul Sfinților Apostoli Petru și Pavel" al Patriarhiei Antiohiei.

„Inima nouă"

„Vă voi da o inimă nouă și duh nou vă voi da"

(Iez. 36, 26)

Nici un cuvînt n-a devenit atît de popular, în graiul popoarelor, ca și cuvîntul inimă. Acest cuvînt e folosit cu cele mai variate sensuri, în înțelesul lui real, în vorbirea simbolică sau figurativă. Scriitorii biblici au acreditat ideea că toate ipostasele inimii fac parte din elementele rînduite ridicării omului pe un pisc nou. Referirile la inimă indică acest mers al ontologiei biblice.

Sfînta Scriptură cunoaște o „inimă bună", „inimă deschisă", „inimă largă" (I Reg. 5, 9), ea vorbește „din toată inima" (Deut. 6, 5) despre cei cu „tragere de inimă", despre „oamenii de inimă".

Scriitorii sfinți „pun la inimă" pe cei cărora le „rîde inima", pentru că aceia își „iau inima în dinți" și nu-și „calcă pe inimă" cum fac cei cu o „inimă de piatră" (Iez. 11, 19).

Cînd inima este personificată atunci i se atribuie un rol important în viața fizică și spirituală a omului. În această postură întîlnim inima în vorbele: „inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule", din psalmul 50, 11.

Ce înseamnă „inimă nouă" în antropologia Sfintei Scripturi? Cum se realizează practic o „inimă nouă"?

Întreaga Scriptură este dominată de certitudinea înnoirii. În multe texte ea dă să se înțeleagă că în evoluția către desăvîrșire, omul cu „inimă nouă" își are optica sa. Erorile reprobatoare, atitudinile înapoiate, tendința de a subordona pe om individualismului acaparator, găsesc în el un militant intolerabil, pentru că el nu îmbrățișează un singur aspect ci pe toate celelalte numeroase și variate forme de manifestare a vieții umane.

Ontologia lui va afirma demnitatea augustă a omului. Omul e făcut să comande. În virtutea acestei îndrumări omul e chemat să stăpînească în lume, nu ca hegemon, ci ca egal îndreptățit ca ceilalți oameni, astfel ca toți să ajungă la o dezvoltare maximă.

Făcînd elogiul „omului de inimă" proorocul Isaia îl consideră responsabil de propria sa devenire cînd zice: „Scutură-te de

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. prof. Nicolae Neaga

A fi teolog

(Urmare din pag. 1-a)

mină și iubire — cu trăirea duhovnicească și sfințenia vieții.

Am spus că posibilitatea de a deveni teolog, în înțelesul de vorbitor cu Dumnezeu, este la îndemîna credincioșilor care, cu inimă curată și smerită, cu iubire de fii, se apropie de El. Această posibilitate, dar și obligație, revine slujitorilor sfințiți prin Taina preoției. Ei se numesc teologi, în timpul studiilor în care se pregătesc pentru cunoașterea învățăturilor descoperite de Dumnezeu, a legilor și poruncilor Lui, spre a le putea împărtăși credincioșilor în timpul slujirii lor pastorale. Se spunea, pe vremuri, mai ales în Ardeal, absolvenților de teologie, „teolog absolut". Era și este un titlu de înaltă cinstire și de mare răspundere, dar credem că-l merită cineva numai în măsura în care vorbirea lui despre Dumnezeu este unită în chip sincer și smerit cu acea vorbire cu Dumnezeu în rugăciune neîncetată, cu mintea și cu inima. Mai mult chiar decît vorbitor despre și cu Dumnezeu, preotul este teolog și prin faptul că a primit, la hirotonie, în mîinile sale, Trupul euharistic al lui Hristos, împărtășindu-se cu El, împărțindu-l credincioșilor și, prin aceasta, avînd fericirea, dar și înalta răspundere, de a putea trăi, aici pe pămînt, fericirea de care s-a învrednicit Sfîntul Ioan Teologul la Cina cea de Taină.

Este condiția strict necesară pentru a se numi cineva teolog și a merita acest nume.

Un prohod excepţional

După cum a anunţat (repetat) presa şi Radioul, în ziua de miercuri, 20 ianuarie, ora 16, 1993, s-a oficiat, în biserica Mănăstirea Caşin, din Bucureşti, prohodul distinsului patriot român basarabean Anton Crihan. A decedat, la 9 ianuarie crt., în diaspora românească din Statele Unite ale Americii (oraşul Saint Louis, pe Missouri). A dorit (testamentar) să fie adus şi îngropat în Basarabia natală. Guvernul român i-a împlinit doleanţa. Un avion TAROM i-a adus corpul neînsufleţit la Bucureşti şi i-a organizat funerarii, aproape naţionale — funerarii deplin meritate.

Biografia lui Anton Crihan este a unui basarabean român get-beget, om de cultură şi patriot militant.

S-a născut la 12 iulie 1893, în localitatea Sîngerei-Bălţi (pe Răut); a urmat şcolile: primară şi liceul la Bălţi, Facultatea de Ştiinţe Economice din Odesa, Facultatea de Drept din Bucureşti şi doctoratul în Ştiinţe Politice şi Economice din Paris.

Militant politic s-a afirmat din anii tinereţii, colaborator la ziarul „Cuvînt Moldovenesc" — organul de presă al Partidului Naţional Moldovenesc, care l-a delegat şi a participat la Congresul soldaţilor de la Odesa şi, la 20—22 octombrie 1917, la Congresul soldaţilor moldoveni-basarabeni, care a hotărît constituirea Sfatului Ţării, format din deputaţi care să conducă Basarabia; Anton Crihan a fost ales deputat în Sfatul Ţării, care, la 27 martie—9 aprilie 1918, a hotărît Unirea „pentru totdeauna" a Basarabiei cu Ţara-Mamă, România.

După Unire a activat pentru întărirea şi apărarea românismului în Basarabia, a fost ales deputat în Parlamentul românesc (de patru ori) şi a făcut parte, ca ministru şi secretar de stat, din mai multe guverne Naţional-Ţărăniste şi consultant ministerial în probleme agrare-economice. A fost distins cu decoraţii şi medalii: Steaua României, Ordinul Ferdinand...

Cînd România a ajuns Republică Socialistă-Comunistă, expus la represalii, a reuşit să se expatrieze mai întîi în Franţa, apoi în Statele Unite ale Americii, unde a făcut parte din Comitetul Naţional Român al diasporei române şi în guvernul de opoziţie al generalului Rădescu; a militat pentru Basarabia românească. A scris şi tipărit două cărţi personale: *Le dernier crime des Soviets. La deportation planifiée de la population roumaine de Bassarabie*, 1955, şi în limba engleză, *Drepturile României asupra Basarabiei, văzute de istorici ruşi şi străini*, 1986, S.U.A.

S-a stins la vîrsta de *o sută de ani* (fără cîteva luni: 12 iulie 1893—9 ianuarie 1993, fapt paradoxal, căci şi alţi militanţi basarabeni au fost longevivi. Pan Halippa a decedat la vîrsta de 96 de ani, prof. Dr. Onisifor Ghibu, ardelean luptător iubitor al Basarabiei, tot la vîrsta de 96 de ani!).

În diaspora, fiinţa, gîndul, inima şi dorul lui Anton Crihan au fost către Basarabia lui natală — Basarabia românească, nerăzleţită de România, şi a dorit să fie adus şi înhumat în pămîntul Basarabiei. Pentru meritele patriotice şi pentru semnificaţia de pildă şi de simbol, România i-a adus corpul neînsufleţit şi l-a aşezat în una din cele mai mari biserici din Bucureşti, pentru a i se face ceremonialul religios ortodox român. Şi Pronia cerească a rînduit, cum s-a şi spus, ca acest ultim martor semnatar al Unirii Basarabiei cu România, în martie—aprilie 1918, să aibă parte de un prohod românesc şi ortodox de excepţie.

S-a întîmplat ca popasul în Bucureşti, al sicriului cu corpul rece al basarabeanului Anton Crihan, să fie în zilele cînd Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a fost convocat şi să ţină şedinţe, împrejurare ce a permis ca ierarhii actuali ortodocşi, născuţi în Basarabia, respectiv, Mitropolitii Dr. Antonie Plămădeală al Transilvaniei, Dr. Nestor Vornicescu al Olteniei şi P.S. Episcop de la Bălţi şi locţiitor de Mitropolit al Basarabiei, Petru Păduraru de la Bălţi, să participe şi să oficieze prohodul solemn cuvenit solului basarabean Anton Crihan.

Răspunsurile le-a dat corul „Limba noastră", format de coriştii basarabeni, dirijat de prof. N. Istrati. Imensa biserică Mănăstirea Caşin se umpluse — ca la Paşte. Din asistenţa, de lîngă catafalc, stînga, distingem prezenţa unor oficialităţi de stat şi culturale, poetul Grigore Vieru, Mircea Druc — Preşedinte al Consiliului Naţional pentru Reîntregire, fost candidat la Preşedinţia României, Victor Crăciun — Preşedintele Asociaţiei românilor de pretutindeni, ing. arh. N. P. Halippa (fiul devotatului patriot basarabean Pantelimon Halippa), ing. Al. Chiriac (basarabean) — Preşedintele Studioului „N. Iorga", membri ai Asociaţiei „Pro Basarabia şi Bucovina", P.C. ic. stavr. prof. Petre Buburuz, decanul Facultăţii de Teologie din Chişinău (în şirul clericilor) ş.a.

Au rostit panegirice:

Î.P.S. Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală, care a transmis binecuvîntarea Prea Fericitului Patriarh Teoctist, apoi a vorbit, cum a mărturisit, ca fiu al Basarabiei, cu tot ataşamentul şi tumultul sufletesc. A remarcat orînduirea Providenţială, ca basarabeanul bălţean Anton Crihan să fie întîmpinat şi prohodit, în Bucureşti, de episcopul de la Bălţi, P.S. Petru, acum şi locţiitor de Mitropolit al Basarabiei. S-a referit la meritele patriotice remarcabile ale ultimului deputat basarabean care a votat Unirea Basarabiei cu România, în martie—aprilie 1918, merit pentru care românii şi basarabenii trebuie să-i poarte recunoştinţă şi preţuire şi să nu-l uite niciodată — cum n-a uitat nici el niciodată Basarabia natală. În continuare, I.P.S. Mitropolit a relatat din relaţiile şi amintirile sale basarabene — a cunoscut personal pe numeroşi oameni de seamă basarabeni, din ei fiindu-i profesori — pe Pantelimon Erhan l-a avut profesor de istorie; i-a pomenit nominal pe Mitropolitul Gurie şi pe episcopul Dionisie Erhan. A relatat faptul petrecut, în 1970, cînd la hirotonia de arhiereu, în catedrala patriarhală, Pantelimon Halippa, prezent în biserică ,a strigat, să-l audă toţi (şi Tatăl din cer) „Trăiască Basarabia!", ştiind cine este episcopul nou. Şi atîtea şi atîtea împrejurări şi amintiri scumpe basarabene, pe care le-a împrospătat şi le-a sporit în anii recenţi şi anul trecut, în drumurile Î.P.S. Sale în comuna natală (Stolniceni-Lăpuşna) şi în alte localităţi şi, la sfîrşitul anului trecut, la Chişinău, la recepţia festivă ca membru de onoare al Academiei Moldoveneşti.

A destăinuit şi unele din gîndurile şi preocupările Î.P.S. Sale în legătură cu Basarabia (Republica Moldova), precum deshumarea personalităţilor de seamă basarabeni, din cimitirele unde sînt înmormîntaţi — aşa cum sînt cei din Cimitirul Mănăstirii Cernica, şi reînhumarea lor la Chişinău, într-un loc de onoare, formînd un Panteon românesc în Basarabia.

A încheiat panegiricul, adresîndu-se direct deputatului Anton Crihan: „Mergi, liniştit, acasă, în Basarabia dorită şi neuitată! Ea este acum altfel decum ai lăsat-o şi basarabenii cumva şi ei altfel de oameni..., însă, în fondul sufletesc au rămas, şi provincia şi ei, aceiaşi. Dumnezeu a ajutat şi a unit Basarabia românească şi ortodoxă cu România în 1918. Tot Dumnezeu v-a reuni-o. Este adevăr sfînt că ceea ce uneşte Dumnezeu, El nu desface. Du-te liniştit, vei găsi odihnă în pămîntul natal. Iar noi, cei ce rămînem în viaţă, sîntem şi vom fi fericiţi şi de urmaşi că v-am cunoscut şi am fost contemporani",

Preotul ic. stavr. Vasile Ţepordei a relatat că în călătoria sa în S.U.A. s-a dus la Saint Louis, l-a căutat pe basarabeanul Anton Crihan, l-a găsit şi a fost oaspete în familia sa trei zile, cu neuitate impresii şi amintiri. L-a cunoscut acolo şi pe basarabeanul bălţean Ioan Cimpoi, care acum a însoţit sicriul lui Anton Crihan şi-l conduce peste Prut.

Poetul cunoscut Grigore Vieru, din partea generaţiei noi româneşti basarabene (Republica Moldova), a arătat valoarea mormîntului lui Anton Crihan, ca „rădăcină vie şi roditoare, de sentimente şi raţiuni româneşti în pămîntul natal, a aplicat judicios adevărul biblic: La naştere Dumnezeu ne scrie în Cartea vieţii după locul unde ne naştem (*Psalmul* 87, 10), la fel, la trezirea de apoi, judecătorul cheamă tot după locul natal.

P.C. Pr. Sergiu S. Roşca a arătat relaţiile de colaborare militară dintre patriotul Anton Crihan şi Gherman Pântea, de la Odesa.

S-a împărţit tradiţionala colivă — simbolul şi certitudinea nemuririi.

Drum bun, Moş Anton din Sfatul Ţării!

Pr. Gh. C.

Credinţa noastră cea din toate zilele

Că m-am născut ROMÂN — sper că n-am nici o vină. Că m-au botezat ai mei în „rit" (ce-o fi asta?!) ortodox, iarăşi, cred că nu pot fi „tras pe roată".

Că „n-am trăit" în Transilvania şi, deci, „n-aş şti" ce înseamnă *uniaţia* — în sfîrşit, să zicem că e adevărat. (Toate la locul şi la timpul lor!).

Dar să mi se conteste MAMA care m-a născut, Limba ROMÂNĂ care m-a format, DUMNEZEUL ORTODOX în lumina căruia am crescut, apoi asta e ceva care — „vorba lui" Ion Creangă — „dă de gândit". (Cînd? Cui? Unde? — n-are acum importanţă. O zic şi eu, aşa, vorba ceea: „să fie!").

Atunci — parcă „o spunea" Coşbuc — „mă iau de piept cu Dumnezeu"! Nu mă „iau", evident, pentru că ştiu — de la Eminescu citire — că Religia Ortodoxă este *„mama poporului român"*. Şi, fără a îngenunchea, necondiţionat, în faţa geniului naţional, (cred că nu e cazul să „mă scuz" aici), nu pot să nu-i dau dreptate! (Eu sunt Român şi Ortodox, nu... trubadur şi belicos.).

În definitiv, acest popor al nostru are cca 2 000 de ani de *trăire* (atât de zgândărită, atât de zgâlţâită sau, pur şi simplu, atât de furată ori „interzisă" de „alţii"), de trăire daco-romană şi ortodoxă, totuşi de sine stătătoare, în pofida tuturor ingerinţelor „de afară"! De la Sfântul Andrei citire... De ce s-ar catoliciza sau — culmea, „evangheliza"! — tocmai acum?!? Chiar atât de proşti şi înapoiaţi ne crede Apusul — se pare că nu cel francofon — încât, în lipsa fotbalului „cu botniţe pe figură" — vorba unor copii prezenţi pe Stadionul Naţional —, să ne trimită, pe stadioane şi în sălile de sport, „evangheliştii" lui Iuda să ne... creştinizeze? (El, „acel Apus" uită un lucru esenţial: şi sovieticii au vrut să „evanghelizeze" lumea, dar n-au reuşit. Eu însumi am văzut, la Leningrad, în ianuarie 1971, pe „Nevski Prospect", o biserică transformată în sală de sport, dar tot atunci, la Leningrad — azi, fie cu noroc!, Petersburg — am vizionat, prima dată, şi filmul *Andrei Rubliov*. Bineînţeles, am vizitat „fortăreaţa" *Petro-Pavlovskaia*, şi catedrala imensă *Isaac* şi, când am ieşit din „naosul" ei îmi venea să zbor „spre nord", pe aripile *Călăreţului de aramă*, de fapt, pe „aripile" calului cu doar un singur picior înfipt în zăpada timpului. Noroc cu *Ermitajul*, unde trebuia iar să mergem şi să vedem „pictura impresionistă" din U.S.). Aşadar, îmi pare că Apusul („apusul" lui Eminescu, care, cum zicea poetul, „îşi împinse toate neamurile-ncoace"; dar, tot vorba lui E., „ce-au voit acel Apus?") nu numai că nu prea înţelege istoria română bimilenară (n-are cum...), însă se cam miră chiar când vede o capodoperă — „broderie în piatră" — precum *Biserica „Trei Ierarhi"* din Iaşi: „Ce-i Iaşul ăsta, dom'le? Ce să-i faci, tu, român, dacă, cică, nu e cunoscut „peste Ocean"?!

Să mai amintim de „procesul lui Brâncuşi"? Ne consolăm şi noi, românii, cu „spusa" lui Arghezi: *„Întinsă, leneşă, pe canapea / Domniţa suferă în cartea mea. / ... / Robul a scris-o, Domnul o citeşte / Făr'a cunoaşte că-n adâncul ei / Zace mînia bunilor mei"*. Zace „mânia" şi dragostea de neam ca-n *Dacica* aceluiaşi Arghezi: *„Mă uit la tine, şubred vas de lut. / Trei mii de ani ai încăput. / Veci de vecii, pe care le întrunţi, / S-au adunat în golul tău, mărunţi, / Şi fiecare vârstă din vecie, / Lăsînd un fir de prai drept mărturie, / L-a pus tihnit în ciobul păstrător. / Clipa trăieşte, veacurile mor."* Căci: *„Olarul, drept pe palma lui te-a pus / Şi-ai scos răspuns, la deget, în auz. / Fragedul sunet, dulce, lin / E-ntreg şi nou ca la-nceput, şi plin."*

Dar ce mai apelez eu la faptele de artă? Există o *Istorie naţională*, bimilenară, pe care, oricât ar vrea s-o facă, n-o poate contesta, serios, nimeni. Există o *Istorie a Transilvaniei*. Există o *Istorie a Bisericii Ortodoxe Române*.

Şi, dacă, de pildă, „nu sunt de ajuns" nici *miniaturile* lui Picu Procopie Pătruţ, nici bisericile „brâncoveneşti" din jurul Sibiului, nici..., *icoanele pe sticlă* din Transilvania, nici ortodoxismul unor savanţi ca lingvistul Sextil PUŞCARIU (fost primul Preşedinte al *Fraţiei Ortodoxe Române — F.O.R.*, între anii 1933—1939), medicul şi scriitorul Victor PAPILIAN sau istoricul David PRODAN, atunci iată un ultim argument: *Pages de l'histoire de l'Eglise roumaine. Considérations au sujet de l'uniatisme en Transylvanie*, Editions de l'Institut Biblique..., Bucarest, 1991, de Preot prof. Dr. *Mircea PĂCURARIU* — despre care un simplu mirean ca mine ce ar putea spune decât că sunt atât de convingătoare (pentru oricine ştie să citească... franţuzeşte) şi că sunt scrise cu atâta sânge românesc — să-i mai invoc pe „antologaţii" Petru Maior, Gh. Şincai ori filosofui Simion Bărnuţiu, cu al său Discurs *Românii şi Ungurii*, rostit la 2/14 mai 1848 la Catedrala de la Blaj? — încât trebuie să ai „suflet de..." ca să nu te cutremuri şi să nu-ţi iubeşti credinţa bunilor şi strămoşilor tăi şi să te-nchini voiajorilor, lucrativilor „papistaşi" de aiurea...

Fănuş Băileşteanu

Un tînăr drag Mîntuitorului

Fiecare dintre cei trei sfinţi Evanghelişti sinoptici, Matei, Marcu şi Luca, a cuprins în Evanghelia sa şi relatarea despre tînărul cel bogat (Matei 19, 16—22; Marcu 10, 17—22. Luca 18, 18—23). Cînd zicem „tînărul cel bogat" oricare dintre cititorii Sfintelor Evanghelii se gîndeşte la acel tînăr, care avea multe bogăţii şi care n-a putut să se desprindă de ele, ca, în deplină libertate, să-i slujească Domnului Hristos, ci a plecat „întristat" din faţa Mîntuitorului. E firesc să avem în vedere această situaţie, mai ales că şi Domnul Hristos a avut în vedere piedica pe care o prezintă bogăţiile pe calea înaintării spre împărăţia cerurilor (Matei 19, 23—24; Marcu 10, 23—25; Luca 18, 24—25). Întrebarea este: oare tînărul bogat a rămas înafara împărăţiei cerurilor? Oare n-a ajuns el niciodată să urmeze Fiului lui Dumnezeu, deplin dezlegat de bogăţiile sale? Dacă luăm în considerare faptul că la întrebarea ucenicilor Săi: „Atunci cine poate să se mîntuiască?" (Marcu 10, 26), Domnul Hristos a răspuns: „La oameni lucrul e cu neputinţă, dar nu la Dumnezeu. Căci la Dumnezeu toate sînt cu putinţă" (Marcu 10, 27), avem motive să credem că Mîntuitorul l-a ajutat pe acel tînăr să se desprindă de legăturile bogăţiilor şi să se facă vrednic de împărăţia lui Dumnezeu. Iar asta, cu atît mai mult, cu cît se ştie — şi ar fi bine să se ştie şi mai mult — că tînărul cel bogat a fost un tînăr de care i-a fost drag Mîntuitorului, de vreme ce se afirmă în Sfînta Evanghelie de la Marcu: „Iisus privind la el (la tînăr) îi fu drag" (10, 21).

Prin urmare, tînărul cel bogat a fost un tînăr drag Mîntuitorului. Acest adevăr este nebăgat în seamă şi necunoscut de mulţi, necunoscut de către cei mai mulţi. Şi totuşi Domnului Hristos i-a fost drag de tînărul cel bogat. De ce i-a fost drag de acel tînăr? I-a fost drag, pentru preocuparea ce o avea el şi pentru viaţa cinstită pe care o ducea.

Dar să vedem ce ni se spune în Sfînta Evanghelie despre tînărul drag Mîntuitorului. Ni se spune că în împrejurarea în care Iisus avea să plece în altă parte, „cineva a alergat la El şi căzînd în genunchi, l-a întrebat: „Învăţătorule bune, ce să fac ca să moştenesc viaţa cea veşnică?" (Marcu 10, 17). Răspunsul dat de Mîntuitorul, la această întrebare, aşa cum îl găsim în Evanghelia de la Matei, este: „De vrei să intri în viaţă, păzeşte poruncile" (19, 17). Ca răspuns la întrebarea: „Care porunci?" trebuie să le împlinească, Domnul Hristos a numit cinci din cele zece porunci date lui Moise pe Muntele Sinai, a numit cinci dintre poruncile din Decalog, şi anume: „Să nu preacurveşti" (porunca a şaptea), „să nu ucizi" (porunca a şasea), „să nu furi" (porunca a opta), „să nu fii mărturie mincinoasă" (porunca a noua), „cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta" (Luca 18, 20) (porunca a cincea). Pe lîngă aceste cinci porunci din Decalog, în Sf. Evanghelie de la Matei mai găsim „să iubeşti pe aproapele tău ca însuţi pe tine" (19, 19), iar în Sf. Evanghelie de la Marcu, pe lîngă aceleaşi cinci porunci, mai găsim „să nu înşeli pe nimeni" (10, 19).

La aceasta, tînărul a răspuns: „Învăţătorule, acestea toate le-am păzit din tinereţele mele" (10, 20). După acestea şi în legătură cu acestea, urmează afirmaţia Sf. Evanghelist Marcu că „Iisus privind la el îi fu drag" (10, 21).

Să luăm aminte şi să nu uităm: lui Iisus, Mîntuitorului nostru, i-a fost drag tînărul cel bogat. De ce i-a fost drag? I-a fost drag, fiind-

(Continuare în pag. a 6-a)

Arhim. Teofil Părăian

Duh umilit, inimă înfrîntă şi smerită

Între principalele îndatoriri ale creştinului ortodox se include şi: „...cercetarea sf. Biserici, participarea la sf. Slujbe..." în zile de sărbătoare, pentru a aduce mulţumită şi laudă lui Dumnezeu pentru toate darurile Sale cele bogate. Biserica, spune Sf. Ap. Pavel este: *„stîlp şi întărire a adevărului"* (I Tim. III, 15), loc de reculegere sufletească şi rugăciune, de spor în credinţă. Aici îşi reface credinciosul legătura cu Dumnezeu iar cel ce-şi caută mîntuire în afara Bisericii n-o va putea găsi. Credinciosul este conştient de acest adevăr şi stăruie să se achite corect de îndatoririle sale morale.

Multe sînt însă păcatele ce-l ispitesc şi-l îndeamnă pe credincios să rătăcească de la adevăr. De aceea, mai ales acum în perioada Postului Mare, Biserica îi pregăteşte pe cei botezaţi în mod special pentru marele praznic al Învierii. Prin pilda vameşului şi fariseului ne învaţă cum se cuvine să fie rugăciunile noastre şi ce mult păcătuieşte cel stăpînit de prea multă mîndrie. Păcatul capital cunoscut sub diferite numiri: mîndrie, orgoliu, îngîmfare, megalomanie etc. îl îndepărtează pe om nu numai de Dumnezeu, dar şi de oameni. Omul mîndru se înalţă prea mult pe sine şi nesocoteşte în aceeaşi măsură pe semenii săi. Pentru cel mîndru şi plin de sine pare jignire să primească de la altul ceva.

Mîndria este o unealtă folosită de diavol pentru a-l îndepărta pe om de voia lui Dumnezeu şi de semenii săi. Din cauza acestui păcat drăcesc au căzut chiar şi îngerii cu căpetenia lor, Lucifer: *„...văzut-am pe Satana, ca un fulger din cer căzînd."* (*Lc.* X, *28*). Stăpînit de mîndrie, fariseul din Sf. Ev. de astăzi şi-a prefăcut rugăciunea sa în laudă de sine mărturisind fără ruşine că: *„postesc de două ori pe săptămînă dau zeciuială şi nu sînt ca ceilalţi oameni hrăpăreţ, nedrept şi desfrînat..."* (*Lc.* XVIII, *11*).

Cită necuviinţă şi ce desconsiderare a îndatoririlor morale în acest exemplu negativ de „credincios" care se laudă pe sine şi jigneşte pe alţii! Cu totul lipsit de

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. ic. st. Gh. Solcan

Elogiul „MIORIŢEI"

Pe cît de frumoasă, pe atît parcă de neadevărată, Miorita în versiunea lui V. Alecsandri rămîne totuşi capodopera poeziei noastre păstoreşti. De-a lungul timpului, literaţi, oameni de ştiinţă şi filozofi, români şi străini (Georg W.F. Hegel, Jules Michelet, Dora D'Istria (= fiica lui G. Asaki), Ramiro Ortiz, Leo Spitzer etc.) sînt unanim de acord că balada păstorească, Miorita, e briliantul cel mai strălucit al poeziei noastre populare.

E cel mai bogat motiv folcloric din spaţiul carpatic şi cuprinde în monografia lui A. Fochi din 1964 — 930 de variante, iar azi se semnalează cca 1 200, poate mai multe.

Ovid Densuşianu afirma, la vremea lui, că nici una din variantele *Mioriţei* nu pot concura, sub raportul artei, cu versiunea lui V. Alecsandri. Această baladă a atras şi stimulat în jurul ei numeroase cercetări şi judecăţi de valoare. Din mulţimea nenumărată a acestora am ales cîteva spre a le reîmprospăta şi supune din nou atenţiei.

A. Russo, descoperitorul fericit al ei, scria: „Păstoriul cîmpiilor şi al munţilor noştri (...) a produs cea mai frumoasă epopee păstorească din lume: *Miorita*. Însuşi Virgil şi Ovid s-ar fi mîndrit cu drept cuvînt, dacă ar fi compus această minune poetică." Iar V. Alecsandri, care a publicat-o, punînd-o astfel în circulaţie livrească, îi scria lui A. Hurmuzachi: „Îţi trimit acum întreaga baladă a *Mioarei*. Oricare român o va ceti în gazeta ta, va avea dreptul de a se făli de geniul neamului său!" Iar mai tîrziu unui alt prieten: „Să fii convins că dacă natura binevoitoare m-ar fi înzestrat cu un geniu poetic atît de mare pentru a compune *Miorita*, mi-ar fi făcut onoare şi aş fi fost destul de egoist să n-o public decît sub numele meu."

Concurentul la regalitatea literară a poetului de la Mircesti, cel care menţiona că de la publicarea culegerilor de poezie populară (1852/53—1866) poezia noastră se „români" (D. Bolintineanu) nota: „Următoarele cîteva versuri din *Mioara (Oiţă bîrsană, De-i fi năzdrăvană...)* închid în sînul lor toate frumuseţile poeziei deodată...", iar într-o recenzie de circumstanţă (1879), M. Eminescu sublinia: „... iată Miorita, acea inspiraţiune fără seamăn, acel suspin al brazilor şi izvoarelor de pe Carpaţi; acea doină măiastră care s-a publicat în cazul frumoasei culegeri a lui Alexandri. Ce se află totuşi în acest cînt? *Nimic* şi *tot. Nimic*, căci cugetările nu sunt decît cugetările simple ce le poate avea un adevărat cioban. *Tot*, fiindcă aceste cugetări simple şi primitive sunt îmbrăcate în mantia regală a poeziei...".

Şi fiindcă e vorba de M. Eminescu mai menţionăm că într-o poezie din lirica populară din propria-i colecţie de literatură populară „o fată înşelată spune părinţilor ei cum era tînărul:

Un voinicel nant,
Nant şi sprîncenat,
Sprincenele lui,
Pana corbului,
Ochişorii lui
Mura cîmpului,
Feţişoara lui
Spuma laptelui.
Mustăcioara lui
Spicul grîului,
Coaptă la răcoare,
Neajunsă de soare,
Coaptă la pămînt
Neajunsă de vînt.

După cum se observă cu uşurinţă, portretul tînărului se aseamănă cu cel al ciobanului din *Miorita*, ceea ce ne îndreptăţeşte să afirmăm că V. Alecsandri a adăugat baladei ultimele două nuclee: alegoria moarte — nuntă şi motivul măicuţei bătrîne, care face portretul metaforic al cio-

(Continuare în pag. a 6-a)

Grafian Jucan

Vino Iisuse Doamne

(Urmare din pag. a 4-a)

nu-i va recunoaşte ca ucenici ai Lui şi îi va trimite în „focul cel veşnic, care este gătit diavolului şi îngerilor lui" (Matei 25, 41).

Făcînd bine faţă de semenii noştri şi arătîndu-le dragoste nefăţarnică vom arăta cu adevărat că Hristos este „viaţa noastră" (Col. 3, 4) şi că noi sîntem ucenici ai Lui, împlinindu-i poruncile şi recunoscîndu-L în fiecare semen al nostru care are nevoie de ajutor.

Cine vrea să fie creştin şi Om, trebuie să rămînă în dragoste, iar fapta lui ca să fie veşnică, să fie zidită pe dragoste.

Dacă omenirea, cu adevărat, ar înţelege acest adevăr, adevărul dragostei şi al păcii, atunci n-ar mai fi nevoie ca Fiul Omului să coboare iarăşi pe pămînt ca Judecător, căci unde este dragoste acolo este Dumnezeu, acolo este Hristos, acolo este cerul pe pămînt, în care împărăţeşte „dreptatea, pacea şi bucuria în Duhul Sfînt" (Romani 14, 17).

Să ne străduim, aşadar, chiar în acest veac de zbucium şi de luptă, sub zorile de pace şi fericire ale împărăţiei veşnice să ne pregătim aşa cum se cuvine de „ziua cea mare şi strălucită a Domnului" (Fapte 2, 21), şi a slavei celei negrăite a nemitarnicului Judecător, cînd cerurile vor pieri, stelele vor cădea şi tot pămîntul se va cutremura şi să ne rugăm cu umilinţă aşa cum facem de fiecare dată la Sf. Liturghie, cerînd de la Domnul „sfîrşit creştinesc vieţii noastre, fără patimă, neruşinat, în pace şi răspuns bun la înfricoşătoarea Judecată a lui Hristos", pentru a ne putea învrednici să stăm de-a dreapta Măririi Sale, în veci de veci. AMIN.

„În inima noastră nu sînteţi strîmtoraţi"

(Urmare din pag. a 3-a)

Am încrestat aceste cîteva gînduri acum la începutul postului Sf. Paşti, care, după pilda atît de grăitoare a Sf. Apostol Pavel, ne cheamă în chip special pe toţi fiii Bisericii să ne lărgim inimile spre a cuprinde pe cît mai mulţi în ea, să ne încingem dragostea noastră către Dumnezeu şi către semeni, să fim mai înţelegători cu cei din jur, mai deschişi în a-i ajuta cu sfatul bun şi cu fapta, perioadă de „trezire din somn" şi de „îmbrăcare în armele luminii", cum grăieşte şi Apostolul din Duminica lăsatului sec de brînză, iar pentru slujitorii bisericeşti perioadă şi de înteţiri a rîvnei pentru lucrul lui Dumnezeu.

*

Aşadar, acum mai ales Sf. Apostol Pavel ne cheamă cu aceeaşi dragoste cu care îşi chema fiii săi duhovniceşti direcţi de altă dată: Rogu-vă dar „urmaţi-mi mie, precum şi eu urmez lui Hristos" (I Cor. 11, 1).

Protecţia familiei, a mamei şi copilului în Telegraful Român — 1853 - 1953

De la înfiinţarea sa, *Telegraful român* şi-a propus să devină „o gazetă politică, industrială, comercială şi literară", „să contribuie la răspîndirea în rîndul poporului a ideilor moderne, să-l lumineze în mod cuviincios asupra adevăratelor sale trebuinţe sufleteşti şi materiale şi astfel să sprijine năzuinţa spre progres a poporului şi lupta pentru înaintare în cultură, drepturi politice şi bunăstare economică".

Ca ziar periodic al românilor din Ardeal pînă în 1919, ca organ al Arhiepiscopiei de Alba Iulia şi Sibiu, al episcopiilor Cluj şi Oradea şi apoi al Mitropoliei Ardealului, *Telegraful român* s-a impus în presa românească prin varietatea şi complexitatea tematică politică, economică, culturală, bisericească, devenind o prestigioasă publicaţie de informare şi opinie în toate domeniile vieţii sociale. Încă din primele decenii de existenţă, *Telegraful român* a fost apreciat de Mihail Kogălniceanu ca fiind „cea mai bună foaie românească din Ardeal şi una dintre cele mai bine redactate gazete", iar Mihai Eminescu l-a considerat ca fiind „cea mai modernă gazetă".

Din varietatea tematică desprindem *problematica asistenţei sociale:* protecţia familiei, a mamei şi copilului, a orfanilor şi a altor defavorizaţi social, activitatea fundaţiilor şi a societăţilor de binefacere, opera socială a Bisericii Ortodoxe Române. Ca un omagiu adus fondatorului acestui prestigios ziar *Andrei Şaguna* şi truditorilor săi redactori, prezentăm o succintă retrospectivă, în primul secol de existenţă, a acestei problematici.

Protecţia familiei, a mamei şi copilului reprezintă una dintre direcţiile activităţii de asistenţă socială în sprijinul politicii demografice prin: starea de sănătate fizică şi mentală, susţinerea natalităţii şi combaterea mortalităţii infantile, întărirea juridică şi morală-religioasă a familiei şi prevenirea destrămării ei, combaterea viciilor ce agresează convieţuirea, afirmarea drepturilor copilului la viaţă şi educaţie, consolidarea identităţii religioase, culturale, naţionale a poporului român.

Educaţia şi emanciparea femeii prin cultură, în primul rînd pentru viaţa de familie, creşterea şi educaţia copiilor, constituie subiectul unor interesante articole. Amintim cîteva titluri apărute în numerele primilor ani de existenţă a *Telegrafului român:* „Chemarea şi cultura femeii" — Nr. 58/1854, „Educaţia femeilor" — Nr. 39—41/1856; „Educaţia moral-religioasă" — Nr. 45—49/1856, „Destinaţia femeilor" — — Nr. 61—63, 72—73, 75—76/1856 ş.a.

Rolul educativ al mamei în familie a fost convingător demonstrat în numeroase articole, amintim: „Rolul mamei în familie". Maria Ciobanu — Nr. 60—65/1898, „Copilul nostru". Drepturile sale. Divorţul, Nr. 19—25/1934, Constanţa D. Schiau ş.a.

Mama, după Maria Ciobanu, 1898, „pune temelia pentru întreaga viaţă a unui om. În mîna mamei stă puterea de a forma caractere frumoase, de a pregăti naţiunii sale fii care să lucreze pentru binele şi dezvoltarea ei". Puterea mamei stă în blîndeţe, înţelepciune şi judecată. S-au dat sfaturi amănunţite pentru creşterea fizică şi spirituală, pentru educarea inteligenţei, memoriei, fanteziei, voinţei şi caracterului copiilor, pentru educaţia lor morală-religioasă. „O inimă care crede în Dumnezeu şi speră ajutorul lui, acela niciodată nu-şi va urî viaţa, căci credinţa mîntuie, speranţa dă puteri, iubirea ridică sufletul pe aripile fericirii... Limba şi religia sînt temelia pe care se ridică altare naţionale... Cînd mama va iubi limba, religia, datinile şi doinele frumoase, învăţîndu-i şi pe copii, atunci ei le vor păstra cu scumpătate".

Printr-o bună educaţie, după Constanţa D. Schiau, 1914, „ni se insuflă respect pentru legile divine şi omeneşti, respect pentru datoriile pe care le avem, pentru aproapele nostru, pentru sine". Printr-o bună educaţie „devenim drepţi, oneşti, umani, miloşi, îndurători, sîntem opriţi a fi trufaşi, vanitoşi, lacomi, maliţioşi". Se condamnă divorţul, „adevărată aberaţie". A fi crescut de părinţi este dreptul natural al copilului. „El are nevoie nu numai de hrană şi îmbrăcăminte, are nevoie de îngrijiri afectuoase, de mîini puternice prin iubire şi devotament, de mîinile părinţilor".

În primele decenii ale secolului nostru se practicau periodic *expoziţiile de copii,* organizate cu prilejul adunărilor şi serbărilor „Asociaţiunii" în diferite localităţi (T.R. nr. 82—83, 93, 112/1906, 59, 103/1908, 100/1911 ş.a.), în semn de respect pentru sacrificiul şi dăruirea mamelor în creşterea şi educarea copiilor. Se premiau copiii reuşiţi educaţional, deşi avantajaţi erau cei cu o constituţie individuală înnăscută. Medicii instruiau femeile în privinţa igienei, preoţii, învăţătorii şi notarii supravegheau respectarea sfaturilor.

Ocrotirea familiei şi a copiilor se realiza şi prin *acţiuni caritabile.* În special *Reuniunile de femei* (T.R. nr. 60/1912, 103/1915, 65/1916, 84—85/1926 ş.a.), *Reuniunile sodalilor* (meseriaşilor) (T.R. nr. 139, 142/1901, 9/1902, 2/1909, 2/1910, 54/1919, 11/1942 ş.a.), dar şi *Societăţile de binefacere* au iniţiat colecte de alimente, bani şi îmbrăcăminte pentru săraci, văduve şi copii.

În *acţiunile de medicină socială* s-au implicat preoţii, medicii şi învăţătorii. Pentru starea de sănătate erau combătute *viciile:* alcoolismul, trîndăvia, concubinajul. *Alcoolismul* (T.R. nr. 64/1853, 77/1891, 1/1910, 25/1934 ş.a.) era prezentat ca un pericol pentru convieţuire, ducînd la consecinţe grave: criminalitate, degenerare. După o statistică a dr. C. Mihăilescu, în 1934, în România erau 50 000 cîrciumi şi se cheltuiau anual mai mult de 78 milioane lei pentru băuturi.

În combaterea concubinajului (T.R. nr.123/1891, 11—50/1901, 19—25/1934 ş.a.), Biserica a intervenit prin predici de înfrînare a sexualismului, prin tact deosebit de spovedire şi mărturisire. S-au făcut recomandări pentru reviziuirea legilor politice şi bisericeşti, pentru micşorarea taxelor la încheierea şi desfacerea căsătoriei.

O problemă socială stringentă în perioada interbelică era *revigorarea neamului românesc,* ceea ce impunea exigenţe politicii demografice de *creştere a natalităţii,* de *combatere a avortului şi a mortalităţii infantile.* În anii '30, la o populaţie de 18 milioane de locuitori, natalitatea era 40 000, iar mortalitatea infantilă era 19—23 000. România se afla pe primele locuri între ţările Europei în ambele situaţii. Se năşteau copii debili din cauza subalimentării, a absenţei condiţiilor igienice de viaţă. Bolile (tuberculoza, sifilisul, pelagra etc.) făceau ravagii printre copii şi adulţi. (Dr. C. Mihăilescu, Igiena socială în România", T.R. nr. 19—25/1934).

În articolul său „Biserica şi protecţia copilului", T.R. nr. 9/1943, pentru a combate mortalitatea infantilă şi denatalitatea, fenomene îngrijorătoare, pr. dr. Dumitru Stăniloae a susţinut rolul Bisericii în terapia morală a oamenilor şi în întemeierea leagănelor şi spitalelor pentru copii.

În acţiunile de ocrotire socială, de medicină şi igienă socială, Biserica ortodoxă română a avut iniţiative de referinţă. Sub protecţia sa s-au înfiinţat spitale, azile şi orfelinate, s-au întemeiat fonduri şi fundaţii, societăţi de binefacere. S-au organizat colecte pentru săraci, bolnavi, răniţi. S-au pregătit elevii seminariilor şi studenţii Academiei teologice în domeniile puericulturii şi medicinei sociale, s-au format călugări şi călugăriţe pentru Crucea Roşie, pentru spitale.

Din iniţitiva Episcopului Nicolae Colan, cu concursul Societăţii naţionale ortodoxe a femeilor române, s-a înfiinţat la Cluj, în 1935, *Mînăstirea Sfînta Elisabeta* pentru a forma maici îngrijitoare de bolnavi. Patriarhul Miron a înfiinţat în 1936, cu concursul Ministerului Apărării Naţionale şi al Ministerului Sănătăţii, *Institutul de caritate al călugăriţelor ortodoxe române* iar în 1938 a înfiinţat *Mînăstirea maicilor de caritate* din Bucureşti.

Ioan Lupaş, ca ministru al Instrucţiunii publice şi Cultelor, a susţinut iniţiativa Bisericii de a înfiinţa *Reuniunea ortodoxă pentru ocrotirea familiei, mamei şi copilului* (Dr. Gh. Popoviciu, „Biserica şi protecţia familiei, mamei şi copilului", T.R. nr. 14/1943).

Conf. univ. dr. Elena Macavei

Ieri adepţi, azi adversari ai continuităţii daco - romane

Un recent caz de apostazie îl constituie poziţia adoptată de curînd în problema continuităţii noastre nord-dunărene de renumitul romanist berlinez Karl Henning Schröder cu ocazia Simpozionului „România în Europa anilor '90" care a avut loc la Berlin în cadrul Institutului de Filologie Romanică al Universităţii libere din Berlin între 28—30 noiembrie 1991.

Cu exact un secol în urmă la fel a procedat şi filologul vienez Wilhelm Tomaschek (1841—1901). În studiul său „Brumalia şi Rosalia" (1869) apărut în Analele Academiei de Ştiinţe din Viena, vol. 60, el afrima că „dacii şi geţii romanizaţi n-au părăsit Dacia niciodată". Tot el, în revista „Zeitschrift für österreichische Gymnasien", 23 (1872), pag. 141—157 îşi menţine aceeaşi opinie arătîndu-i pe minerii pirueşti, aduşi de romani pentru exploatarea aurului, în Munţii Apuseni. După el, prezenţa aşaziselor albanisme în limba română s-ar datora acestor coloniţti, care foloseau un dialect illiric.

Peste cinci ani în aceeaşi revistă 28 (1877), pag. 445—453, făcînd recenzia cărţii lui Julius Jung „Römer und Romanen in den Donauländern, Historischeetnographische Studien", apăurtă la Innsbruck în acel an, şi respingînd teza migraţionistă susţinută de Reessler, W. Tomaschek devine adept al acestuia şi-i acceptă ipoteza că românii s-au format ca popor în Munţii Haemus (Balcani) şi anume în regiunea locuită de bessi. Ca argumente Tomaschek invoca: (1) terminologia creştină prezentă în limba Română şi (2) transformările fonetice dintre anii 400—600 e.n. suferite de „lingua romana rustica" care sînt comune cu cele ale celorlalte limbi romanice (vezi cartea sa „Zur Kunde der Hämushalbinsel", Viena 1882, pag. 492). Această teză, după D. Onciu neadmisibilă din punctul de vedere lingvistic, că ne-am fi format în spaţii geografice separate şi apoi în sudul Dunării, el o repetă şi în cea mai însemnată lucrare „Die alten Traker", Viena 1893.

După cum reiese din lucrarea mea „Die Deutschen über die Herkunft der Rumänen" şi din recenziile semnate de Thomas Nägler („Scânteia" 1978), Valentin Al. Georgescu („Revista de Istorie", XXXI) şi Rudolf Windisch („Vox Romanica", vol. 41, 1962, pag. 46—72, Berna) istoricii şi filologii germani, într-o zdrobitoare majoritate, rămîn credincioşi ideii, susţinută încă din 1772 de către J. Thunmann în lucrarea sa „Untersuchungen über die alte Geschichte einiger nordischen Völker" (Leipzig), care şi astăzi este frecvent citată în lucrările romaniştilor. Între aceştia menţionez şi pe romanistul berlinez Karl Henning Schröder. Acesta, în lucrarea sa „Einführung in das Studium des Rumänischen" (Berlin, 1967), la fel cu E. Gamillscheg, L. Diefenbach şi Alf Lombard, consideră Dunărea ca o axă a romanităţii orientale, menţionînd însă sudul Dunării ca nucleu, nu numai Valea Timocului, ci şi Dardania din provincia Dacia Nova. Un rol deosebit în grăbirea procesului de romanizare, după el, l-au avut şi cele 11 episcopate creştine din dreapta Dunării. Misionari de aici au acţionat şi pe teritoriul Transilvaniei, aşa cum reiese din donariul lui Zenobius de la Biertan plasat de Kurt Horedt în sec. IV şi inventariul funerar din sec IV—V din mormintele cimitirului de la Bratei rezultat în urma săpăturilor efectuate de către I. Nestor. Ele confirmă ipoteza adoptată de către Schröder.

Acesta însă, renegîndu-şi vechile sale convingeri din 1967, spre nedumerirea participanţilor din Germania, S.U.A., Olanda, Ungaria şi România, neagă acum ideea originii, limbii şi afinităţilor latine (vezi revista „Prisma", 2/1992, pag. 41). Dacă dl. G. Liiceanu, care a participat din partea României la menţionatul Simpozion, ar fi cunoscut lucrarea mea, de care dispunea în cadrul editurii pe care o conduce, atît în original cît şi într-o recentă traducere, ar fi putut combate pe loc noua orientare a lui K. H. Schröder cu propriile-i afirmaţii din 1967. În lipsa unor astfel de atitudini critice, Doina Tuţescu, corespondentă a revistei „Prisma", a solicitat părera profesorului Klaus Heitmann de la Universitatea din Heidelberg, unul dintre cei mai competenţi romaniţti din Germania şi pasionat românist. Răspunsul acestuia este prezentat în numărul următor al revistei „Prisma" (3/1992); din acest răspuns citez paragraful care sintetizează opinia domniei sale:

„...la simpozionul de la Berlin, ...dintr-o anumită direcţie au pornit ciudate păreri izolate privitoare la caracterul limbii române. Trebuie oare să mai subliniez să o asemenea teză extravagantă nu va fi niciodată împărtăşită de un romanist german serios? Respectivei afirmaţii i s-a acordat o atenţie nemeritată... A contesta faptul că limba şi poporul român aparţin latinităţii este la fel de aberant ca şi afirmaţia unui anglist care ar susţine că limba engleză nu este o limbă germanică".

Din păcate astfel de denigrări nu sînt rare, nici în presa noastră şi nici în cea internaţională. Ca atare, datoria noastră de istorici este de a arăta cu argumente ştiinţifice adevărul, şi anume că noi nu sîntem în aria noastră geografică de astăzi *veniţi,* ci *născuţi* aici.

Prof. Dr. Ion Hurdubeţiu

Un tînăr drag Mîntuitorului

(Urmare din pag a 5-a)

că era preocupat de viaţa de veci. Dar nu numai pentru atîta, ci şi pentru faptul că a împlinit poruncile, pe care i le-a aşezat Mîntuitorul, ca fiind necesare pentru a avea cineva viaţa veşnică.

La drept vorbind, tînărul cel bogat împlinea condiţia pentru a intra în viaţă, potrivit cu cuvîntul: „De vrei să intri în viaţă, păzeşte poruncile". Domnul Hristos voia să-i dea mai mult, încă în această viaţă scutindu-l de mulţimea grijilor pămînteşti, pe care le aduce bogăţia. Dar pentru aşa ceva tînărul încă nu era pregătit, însă nu-i putea contesta nimeni împlinirile morale pe care le avea şi pentru care Domnul Hristos l-a iubit.

În faţa acestei situaţii, să ne cercetăm şi noi pe noi înşine, ca să vedem dacă sîntem şi noi la măsura de a fi şi noi dragi Mîntuitorului. Prima întrebare este: Sîntem noi preocupaţi de viaţa veşnică? Dacă sîntem, răspunsul îl avem: să împlinim poruncile. Ştim şi cîteva din poruncile de neapărată trebuinţă. Putem spune şi noi ca acel tînăr: „Toate acestea le-am împlinit"? Dacă da, atunci înseamnă că şi de noi îi este drag Mîntuitorului. Dacă nu, trebuie să ne silim ca cel puţin de acum înainte să ducem o viaţă ireproşabilă, o viaţă pe care să o binecuvinteze Dumnezeu. Asta ar însemna să astupăm cursul negativ al vieţii noastre, cu unul pozitiv, care să-i placă Mîntuitorului, şi atunci putem fi siguri că şi pe noi ne va cuprinde Domnul Hristos în iubirea Sa, şi de noi îi va fi drag Mîntuitorului nostru.

Doamne, Iisuse Hristoase, fă-ne vrednici de dragostea Ta!

Duh umilit, inimă înfrîntă şi smerită

(Urmare din pag. a 5-a)

înţelepciune se dovedeşte un astfel de om ce nu se vede decît pe el şi nu se ruşinează să-l lipsească pe semen de drepturile sale.

Ca să nu cădem în păcat sîntem îndemnaţi de Biserica noastră ca: *„... fiecare să se cerceteze pe sine ..."* (I Cor. XII, 28), mai ales în răstimpul Postului Mare special rînduit de Biserică pentru acest lucru. Dacă ne vom cerceta sincer şi cu dorinţă de îndreptare, ca unii ce ştim că: *„nimeni nu este lipsit de păcat"* (Pilde, XX, 12), în sufletul nostru se va naşte părerea de rău, căinţa ce ne va îndemna să cerem duhovnicului, împuternicit prin Sf. Taină a Preoţiei, mijlocirea şi iertarea păcatelor noastre. În urma acestui act de credinţă, ne vom întoarce acasă, ca şi vameşul *„îndreptaţi..."* (Lc. XVIII, 14), deoarece ne-am recunoscut păcatele, le-am mărturisit uşurîndu-ne sufleteşte.

Un bun credincios ştie că prin mărturisire nu se renunţă la demnitate, ci la păcate. Credinciosul are mereu în faţă exemplul Mîntuitorului Iisus Hristos cel *„blînd şi smerit cu inima..."* (Mt. XI, 29). Această smerenie ne vine în ajutor, ne înalţă în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor. Iată din care cauză bunul creştin se îndreaptă către Dumnezeu şi-i înalţă tot ce este mai bun, mai frumos în sufletul său atunci cînd vine la sf. biserică să se roage. Greşesc cei care gîndesc altfel, cei care vin la biserică cu alt scop. În „casa lui Dumnezeu" noi nu ne putem lăuda fariseic cu lucruri ce nu ne aparţin: *„Ce lucru ai, omule, pe care să nu le fi primit? Şi dacă le-ai primit, de ce te lauzi ca şi cum nu le-ai fi primit?"* (I Cor. IV, 7).

Mîntuitorul a fost foarte aspru cu fariseii cei mîndri ce nu se achitau corect de îndatoririle lor morale, deoarece *„Celor mîndri Dumnezeu le stă împotrivă..."* (I Petru, V, 5), mîndria însemnînd şi lipsă de bun simţ, lipsă de caracter. Omul are oricînd nevoie de ajutorul lui Dumnezeu şi al semenilor săi. Numai cel lipsit de înţelepciune îşi pierde şi omenia. În faţa lui Dumnezeu sîntem prea neputincioşi ca să ne lăsăm lipsiţi de purtarea Sa de grijă. Să lăsăm faptele să vorbească despre noi şi nu vorbele noastre pornite din mîndrie. Este bine să nu uităm că Mîntuitorul a făcut ceea ce a spus. Noi facem ceea ce spunem? Mîntuitorul a trăit după cum a învăţat. Noi trăim după cum ne lăudăm?

Iată, timpul Postului Mare ne oferă prilej de cercetare şi îndreptare. Să stăruim a reface legătura noastră cu Dumnezeu prin rugăciuni pornite din adîncul sufletului nostru, dintr-o convingere şi credinţă tare, nu din făţărnicie şi de ochii lumii. Pe Dumnezeu nimeni nu-l poate înşela. De aceea credinciosul bun se laudă cu ale sale, nu se mîndreşte ştiind că *„Tot cel ce se înalţă pe sine se va smeri; iar cel ce se smereşte, se va înălţa."* (Lc. XVIII, 14).

Elogiul „MIORIŢEI"

(Urmare din pag. a 5-a)

banului, şi cu strălucirea talentului său i-a dat unitate şi a înfrumuseţat-o, dîndu-ne nu o versiune adevărată, existentă obiectiv în folclor, ci una prea frumoasă, vrînd să atingă un ideal faţă de poporul român. Era chemarea epocii! Căci miezul de foc al baladei este impactul omului cu moartea, exprimat în primele trei nuclee: conflictul dintre ciobani, oaia nădzrăvană şi culminînd cu testamentul ciobanului, prezent în aproape toate variantele baladei.

„Păstori au fost şi sînt încă mulţi pe faţa pămîntului, — afirma S. Mehedinţi — începînd din stepele Asiei pînă în colţul de miazăzi al Africii şi în pampele Americii, dar o *Mioriţă* şi o *Doină* n-a produs nimeni afară de poporul român."

Despre *Mioriţa* au scris cuvinte de mare laudă şi G. Ibrăileanu şi Sextil Puşcariu; şi L. Blaga şi Dan Botta; şi G. Călinescu şi Al. Dima; şi Mircea Eliade şi Const. Brăiloiu; şi Ion Diac nu şi Gh. Vrabie; şi Nicolae Brînda, precum şi mulţi alţii. Mai menţionăm cîteva texte: „Frumuseţea *Mioriţei* nu stă în povestire, ci în elementul liric, sentimental al plîngerii ciobanului tînăr ce va muri — sublinia N. Iorga — şi în chemarea întregii naturi spre a-i întovărăşi dulce sfîrşitul."

Despre această baladă Oct. Goga spunea: „Vă aduceţi aminte de balada *Mioriţei,* acest strălucit moment de sensibilitate populară, în care sufletul ţăranului nostru se împleteşte cu intimităţile naturei, pierzîndu-se parcă într-un mister de nemărginită îmbrăţişare cosmică?..." Iar M. Sadoveanu a scris în mai multe rînduri despre ea: *Mioriţa* (1921); *Poezia populară,* discursul de recepţie la Academia Română (1923); *Ochiul care rîde* (1937) şi *Mioriţa* (1944): „În toată structura ei, această baladă unică *(Mioriţa)* este aşa de artistică, plină de simţire aşa de înaltă pentru natura eternă, încît eu o socotesc drept cea mai nobilă manifestare poetică a neamului nostru."

„Însemnătatea *Mioriţei* — susţinea D. Caracostea — din punctul acesta de vedere al legăturilor cu ideile şi datinile poporane stă în aceea că ea ne pune în contact cu una din laturile fundamentale ale vieţii sufleteşti poporane, şi totodată cu un izvor principal al oricărei poezii: reprezentările şi credinţele poporului cu privire la moarte."

Poeţii, criticii şi folcloriştii şi-au exprimat în cuvinte alese gîndurile despre această impresionantă baladă populară. Ion Pillat scria: „Singur geniul poporului român a fost în stare să născocească mitul poetic al *Mioriţei."* — „Căci, deşi patent populară, — insista Perpessicius — *Mioriţa* din versiunea Alecsandri este o poemă întru totul personală, extract din filonul cel mai adînc poporan, dar trecut prin laminorul de aur al unui mare inspirat...". T. Arghezi menţiona pe bună dreptate: „...poezia cultă n-a putut ajunge la înălţimea *Mioriţei,* decît, poate, cu *Luceafărul* marelui Eminescu".

Adrian Fochi, cercetătorul cel mai avizat al baladei, scria şi el: „*Mioriţa* e şi poezie şi cîntec şi ca orice creaţie artistică transfigurează viaţa şi datele realităţii sui generis." — „În plan universal, balada *Mioriţei,* (...) — scria Zoe Dumitrescu-Buşulenga — justifică spiritual, etic şi estetic poporul român cu aceeaşi putere şi cu acelaşi adevăr al expresiei cu care epopeile antice justifică în desfăşurarea culturii umane pe înzi ori pe greci."

În tratatul lor de folclor literar românesc, Mihai Pop şi Pavel Ruxăndoiu scriau: „Poemul mioritic reprezentă deci epicizarea unui mit, ale cărui vechi valori sacre au fost depăşite de evoluţia conştiinţei umane, dar care şi-a conservat şi subliniat valorile estetice." — „*Mioriţa* este o creaţie specific naţională a poporului român, fără egal la alte popoare, o creaţie de o originalitate unică."

Aşadar, cu *Mioriţa* poezia populară românească îşi atinge apogeul ei de frumuseţe. În retrospectiva trecutului şi în perspectiva viitorului, *Mioriţa* în versiunea lui V. Alecsandri rămîne pe cît de neadevărată, pe atît de frumoasă.

„Inima nouă"

(Continuare din pag. a 4-a)

pulbere! Desleagă funiile de pe grumazul tău, măreşte largul casei tale! Cel rău să se lase de calea sa şi omul cel nelegiuit de vicleniile sale" (Is. 33, 6).

Serios şi stăruitor „omul de inimă" este expresia marilor năzuinţi. Valoarea socială a omului o consideră el în raport cu munca. După atitudinea sa munca este o dulce satisfacţie. Moarte rămîn faptele dacă nu li se imprimă stilul mare al dragostei faţă de munca creatoare.

Cînd Isaia vestea: „Pentru ce cheltuiţi munca voastră nu spre saţ? (55, 2) el anticipează aspectul etic al muncii ca şi cînd ar zice: „munca îl face pe om, om între oameni". Dacă Ieremia scrie că: „în vremea ceea oamenii nu vor mai umbla pe urma poftei inimii lor" (3, 17), el exprimă nădejdea că va trece în domeniul perfectului istoric „a fost odată" viaţa trăită după preferinţele egoiste ale individului. Locul acestui fel de viaţă îl va lua una trăită într-o înnoire totală. Profetul pregăteşte pe omul cel nou şi anticipează viitoarea formă de trăire. Spre deosebire de trecut, în viitor, legile nu vor mai fi scrise pe tablele de piatră ca altădată ci „în inimile oamenilor" (Ier. 31, 33).

Între cele două Testamente există o deosebire cu privire la modul cum s-a pregătit omul cu „inimă nouă". Cel vechi pleca din afară, de la legile vizual scrise, spre interior. Cel nou pleacă dinlăuntru spre exterior. Avînd oamenii legile scrise întru inimile lor, ei vor influenţa binefăcător întregul complex al vieţii.

În vorbele din 36, 26: „Vă voi da o inimă nouă", proorocul Iezechiel anticipează posibila realizare a unui alt om. Această renaştere este condiţionată de un complex de atenţii. Îndatorirea lui este sintetizată în vorbele: „păzirea legilor şi urmarea rînduielilor (Iez. 36, 27). Şi atunci subliniază proorocul „pîinea se va înmulţi şi suferinţa se va împuţina".

În dezvoltarea şi perfecţionarea omului de tip nou, un rol, şi nu de minimă importanţă le revine oamenilor cu „inimă curată".

Pe aceştia Hristos îi fericeşte şi spune despre ei că „vor vedea pe Dumnezeu" (Mt. 5, 8). Aceasta înseamnă că ei vor fi ridicaţi deasupra nivelului scăzut al altor oameni, căci a fi „curat cu inima" înseamnă a se afla pe cea mai înaltă treaptă a desăvîrşirii, a fi lipsit de vicleşug, de simţăminte şi gînduri necurate. „A vedea pe Dumnezeu" înseamnă a fi învrednicit cu cea mai înaltă fericire. De aceea pe oamenii cu inimă curată Biserica îi numeşte: „văzători de Dumnezeu".

Bucuria succesului, dragostea faţă de patrie şi de popor, respectul faţă de adevăr şi dreptate, sînt alte postulate ale omului de inimă.

Prin munca şi viaţa sa omul poate deveni o făptură cu „inimă nouă", o personalitate pentru care înaltele responsabilităţi constituie o satisfacţie superlativă.

(Urmare din pag. 1-a)

avut clipe de neuitat cu Vasile Papilian și nu în ultimul rînd de Academia teologică din localitate, dintre ai cărui dascăli l-aș aminti pe admirabilul pr. Liviu Galaction Munteanu, schingiuit și martirizat în temnițele comuniste.

Cuvine-se ca în ceasul acesta să-mi aduc aminte de ctitorii acestei eparhii, de care s-a mai amintit, de binecredinciosul voievod Ștefan cel Mare și Sfînt, de cei patru mitropoliți ai Transilvaniei care au păstorit la Feleac, păstrînd cel puțin șapte decenii de comuniune cu Țara de la miazăzi a Basarabilor și cu cea de la răsărit a Mușatinilor, de cei zece episcopi ai Vadului, începînd cu Ioan și Atanasie și terminînd cu Eftimie, cei ce au umplut aici un veac de sfințenie românească; de Nicolae Ivan, ctitorul acestei mărețe catedrale, de episcopul și mai apoi mitropolitul Nicolae Colan, cărturarul diortositor al Noului Testament și cel ce nu și-a plecat fruntea, grumazul și sufletul în fața prigoanei și asupririi străine, și de predecesorul meu imediat — blîndul și înțeleptul Teofil Herineanu, a cărui lealitate față de Ortodoxie a fost și rămîne pecetluită cu viața și moartea sa.

Cuvine-se să-mi aduc aminte de foarte multe lucruri, iubiții mei, dar nu numai de cele trecute, ci și de cele viitoare. Cuvine-se să-mi aduc aminte de cele imediat trecute, sub ochii Dumneavoastră și în îmbrățișarea sufletelor Dumneavoastră; să-mi amintesc cu recunoștință de Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, de I.P.S. Daniel, mitropolitul Moldovei și Bucovinei, de I.P.S. Antonie, mitropolitul Ardealului, Crișanei și Maramureșului, prin rugăciunea și mijlocirile cărora am primit arhieria de succesiune apostolică. Așa cum a subliniat P.F. Patriarh Teoctist încă de la început, este una din marile taine ale credinței ortodoxe și una din marile biruințe ale creștinătății, sentimentul și certitudinea că și astăzi lucrează asupra noastră același Duh Sfînt care a lucrat atunci, illo tempore (în vremea aceea), asupra ucenicilor Domnului; sentimentul că timpul se întinde ca un evantai și că într-o singură secundă noi devenim contemporani cu Apostolii, iar Apostolii devin contemporani cu noi. Începem să trăim de pe acum în veșnicie.

Dar nu numai de cele trecute, ci și de cele viitoare, așa cum am spus, trebuie să-mi aduc aminte. Noi ortodocșii și creștinii în general avem un bun de care vorbim ceva mai rar și anume o Teologie a amintirii viitorului, ceea ce poate părea un paradox, dar în realitate este o antinomie creștină. În mod obișnuit noi citățm așa cuvintele Mîntuitorului: „Pe toate cîte le cereți rugîndu-vă, să credeți că le veți primi și le veți avea". Ei bine, acest text din Evanghelia după Marcu, într-o tălmăcire foarte exactă, care ar putea să pară nouă, dar care este foarte veche, sună așa: „Pe toate cîte le cereți, rugîndu-vă, să credeți că le-ați și primit, și le veți avea".

Este, dacă vreți, credința aceea totală pe care ne-o cere Dumnezeul nostru, Cel ce pe cele ce nu sunt le cheamă ca și cum ar fi.

Mîntuitorul Iisus Hristos, înainte de a-l învia pe Lazăr, fiind în Betania, în apropirea mormîntului, își ridica ochii spre cer, spre Tatăl care trebuia să conlucreze cu El, și în acest moment îi spune: „Părinte, îți mulțumesc că m-ai ascultat". Îi mulțumește înainte de a se săvîrși minunea, ca și cum ea ar fi fost săvîrșită. În acest duh, care de obicei este o rugăciune de cerere, încetează să mai fie cerere, și devine o mulțumire neîncetată. De îndată ce crezi că Dumnezeu ți-a și dat ceea ce îi ceri, nu-ți mai rămîne decît să-i mulțumești. Noi, preoții și arhiereii prin rugăciunea euharistică îi mulțumim lui Dumnezeu pentru ceea ce ne-a dat, pentru toate pe care le știm și pentru toate pe care nu le știm, dar îi mulțumim pentru că ne-a dat și împărăția ce va să fie, îi mulțumim deci pentru cele viitoare. Într-o altă rugăciune liturgică ne aducem aminte nu numai de „groapă, de Învierea cea de a treia zi a Domnului, de Înălțarea la cer și Șederea de-a dreapta Tatălui", ci și „de slăvita a doua Lui venire". Prin aceasta sîntem încă odată contemporani cu începutul, sîntem contemporani cu sfinții și trăim în dimensiunea lui Dumnezeu, în Iisus Hristos, Care este, în același timp, Alfa și Omega.

De aceea, eu cred că ar trebui să-i mulțumim lui Dumnezeu pentru ceea ce avem de făcut împreună. Și știm, iubiții mei, că avem multe de făcut, pentru că am pătimit mult nu numai cu trupul, ci și cu sufletul. Tocmai ieșim din tenebre, ieșim din patru decenii și jumătate de dictatură atee, cînd ateii ne-au asuprit nu numai economic, ci ne-au asuprit și sufletește. Ei au fost aceia de care a trebuit să ne temem cel mai mult, după cuvîntul Mîntuitorului care a spus: „Nu vă temeți de cei ce ucid trupul, dar sufletul nu pot să-l ucidă, ci temeți-vă, să vă spun Eu de cine să vă temeți, de aceia care pot și trupul și sufletul să le ucidă".

Începutul cel bun

Ce-au făcut asupritorii noștri? Ei care nu credeau și ei care răspîndeau că nu există veșnicie, căutau să ne răpească nouă veșnicia. Acesta a fost asaltul cel mare de care s-a pomenit și prin care am trecut o parte din noi; nu prigonirile, nu foamea, nu frigul, nu acestea au fost adevăratul asalt al ateismului comunist. Asaltul a fost asupra sufletelor noastre, asupra veșniciei noastre. A fost asaltul frontal, căutînd să introducă în conștiințele noastre ideea că anormalul poate perverti normalul, și că noi ca popor și ca indivizi putem trăi în starea de anormalitate, ca o perfectă normalitate, iar acum ne trezim și pricepem că în viața noastră socială, ca și în viața noastră de familie au fost răsturnate niște valori, pe care noi va trebui să le reașezăm în adevărata lor ierarhie. Ar fi prea mult să pretindem că vrem să stîrpim noi răul și viciile de pe pămînt, dar ceea ce putem face pentru regenerarea morală a poporului român, acum după revoluție, este să restaurăm primatul adevărului asupra minciunii, primatul încrederii asupra îndoielii, primatul curajului asupra lașității, primatul hărniciei asupra delăsării, primatul demnității asupra servilismului, și la modul foarte general — primatul spiritului asupra materiei. Este trebuința noastră de primă mînă; înainte de a avea nevoie de pîine, înainte de a avea nevoie de căldură, avem nevoie de această restaurare, de această reașezare a ierarhiei valorilor noastre morale. „Căutați mai întîi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate celelalte se vor adăuga vouă". Fiți convinși că dacă toate acestea își vor găsi un primat în sufletele și în viața noastră vom avea și pîine, vom avea și belșug; fără ele nu vom avea niciodată nimic și să nu uitați că noul materialism, care dese ori vine din Apus, nu este prea departe de acela de care abia ne-am scăpat. Credința în Dumnezeu și trăirea acestei credințe rămîn permanent căile de salvare a noastră din impasul și starea de confuzie în care ne aflăm. Regenerarea morală nu se poate face decît prin două puteri: prin religie și prin cultură. Am spus-o de la început și o repet și acum în fața Dumneavoastră, că religia va trebui să iasă din ghetou și să-și deschidă larg ferestrele spre cultură, pentru a primi aer proaspăt și a satisface setea de universalitate a omului, iar cultura la rîndul ei are nevoie de religie nu pentru altceva, ci numai pentru ca să-și redescopere dimensiunea interioară, direcția către absolut, fără de care întreaga cultură nu face altceva decît să rămînă un vast dar și foarte simplu laborator. Ori în domeniul religiei întîi și întîi este chemată să lucreze Biserica Ortodoxă Română, mama spirituală a poporului român, așa cum o numea Eminescu, nu numai pentru că este majoritară, aceasta ar fi o simplă rațiune statistică, ci pentru că dintotdeauna Biserica a fost aceea care a modelat sufletul românesc și a făcut din el ceea ce știm. Pentru aceea sîntem chemați laolaltă, ierarhii, preoții și credincioșii, alcătuind și aceeași Biserică, pentru ca să ne ajutăm pe noi înșine, în timp ce ne ajută Dumnezeu și să putem realiza ceea ce ne dorim, dar cu atîta credință și cu atîta tărie a acestei credințe încît, așa cum spuneam, să-i putem mulțumi încă de pe acum lui Dumnezeu de ceea ce urmează să avem, în virtutea nădejdii, ca și pentru ceea ce am primit deja în virtutea credinței.

Urmează să păstoresc aici, în Cluj în adevărata cetate culturală a Transilvaniei, în inima Ardealului, care este leagănul poporului român. Știu că moștenesc scaunul unor înaintași iluștri, știu că Biserica pe care o voi păstori este puternică, a unui popor încercat de suferințe. Știu de asemenea că aici, în Cluj și în Transilvania, sînt nu numai ortodocși, ci și de alte religii. Le mulțumesc pentru faptul că demnitarii lor sînt de față la această ceremonie; vom căuta să reînnodăm firul ecumenismului, dar nu acel ecumenism rău înțeles și rău practicat, care servește tendințelor de amalgamare sau discriminării, ci acel ecumenism prin care fiecare confesiune în parte va căuta să-și redescopere propria sa identitate. Noi creștinii tindem către comuniune, comuniunea este precedată de comunicare, iar primul pas al comunicării este dialogul. Dialogul însă devine real numai cînd este purtat de două identități clare, altfel nu este dialog. De aceea, în întîlnirile noastre va trebui să ne redescoperim identitatea, să ne redefinim și să ne așezăm unii în fața altora așa cum sîntem.

Le mulțumim fraților greco-catolici pentru întîmpinarea pe care mi-au făcut-o ieri dimineață și pentru prezența lor și cu acest prilej.

Aș vrea să vă mărturisesc că fac parte din generația universitară pe care o numesc Cluj '46, generație de studenți care erau deopotrivă ortodocși și greco-catolici, tineret universitar aparținînd la două asociații religioase: FORS-ul (Frăția Ortodoxă Română Studențească) și ASTUR-ul (Asociația Studenților Uniți Români). Aș vrea să spun celor ce nu știu, nu celor ce știu și care sînt de față, că acele asociații trăiau în perfectă armonie, că ne consultam reciproc, căutam să evităm punctele care ne separau și să le așezăm în față pe cele care ne uneau. Ambele societăți, în ziua de 25 martie 1946, la Bunavestire, am ținut în sala Colegiului academic o adunare generală a studenților creștini. Nu ne-am mai spus nici ortodocși și nici greco-catolici. A fost o adunare de suflet la care au participat ca patroni și cei doi episcopi locali: Nicolae Colan și Iuliu Hossu. Și pentru că s-a amintit aici de suferințele episcopului Nicolae Colan, care au fost reale, eu aș vrea să aduc aici o mărturie că, într-adevăr, în 1947 eram președintele delegat al Centrului studențesc „Petru Maior". Era tocmai înaintea conferinței de pace de la Paris, care după cum știți s-a ținut în 1947. Ei bine, în primăvara lui '46, îndată după Paști, posturile de radio au anunțat că marile puteri,într-o conferință preliminară, au hotărît că Ardealul de nord aparține și va aparține totdeauna României. În acea după amiază întreaga studențime am ieșit în stradă și din Piața Matei Corvin ne-am încolonat și am venit aici în fața acestei catedrale și a teatrului național. Era pe atunci un preot al acestei catedrale — părintele Laurențiu, care a ieșit din biserică, împreună cu doi diaconi și ne-a binecuvîntat. Noi, cărora ni s-au adăugat mii de clujeni, am îngenunchiat și am cîntat „Hristos a înviat", după care am venit sub balconul episcopului Nicolae Colan, ca să-i aducem omagiul tinerimii române, pentru suferințele și nedreptățile la care fusese supus sub ocupația horthystă, după care tot noi, în frunte cu mine, călugărul ortodox de 25 de ani, am plecat pe Calea Moților, la reședința episcopului Iuliu Hossu și l-am rugat să iasă în balcon, iar eu, cu o mică delegație, am urcat la el și i-am spus că studenții au venit ca să șteargă scuipatul unguresc de pe obrazul episcopului Hossu. L-am sărutat pe obraz și i-am sărutat și mîna Acestea au fost în 1946. A fost aceeași generație care a făcut și greva din iulie a aceluiași an, îndreptată împotriva comunismului și a regimului ateu, care tocmai se instaurau, cît și împotriva iredentismului și revizionismului maghiar. Această demonstrație a fost ultima prin care s-a rostit demnitatea românească pentru că o asemenea rostire a demnității românești n-a mai fost posibilă decît în decembrie 1989, prin admirabilii noștri tineri. Ei bine, aș vrea ca împreună să reînnodăm aceste două generații, să ne întîlnim și să ne dăm inelul de logodnă, noi cei care am fost atunci și care încă mai trăim și sîntem puternici, cu cei care sînteți acuma foarte tineri și cărora noi vă datorăm libertatea și demnitatea, pe care ni le-ați dăruit, cu jertfe de sînge în decembrie 1989. Și dacă Dumnezeu a îngăduit și istoria ne-a obligat ca noi ortodocșii și greco-catolicii, cele două Biserici, să fim în două străni, poate că ar fi bine să încercăm căile de a ne regăsi în văzduhul uneia și aceleiași Biserici românești. Avem prea mulți dușmani pentru ca noi românii să nu stăm laolaltă. Și dacă vom sta laolaltă, vor înțelege toate neamurile și limbile de pe acest pămînt că oamenii care trăiesc pe aceeași planetă, pe același continent și cu atît mai mult, în aceeași patrie, nu au altă soluție decît pacea.

Cu acestea țin să mulțumesc încă odată Colegiului electoral bisericesc, Sfîntului Sinod, forurilor conducătoare ale Bisericii noastre pentru chemarea ce mi-au făcut și prin care s-a rostit, sînt încredințat, voia lui Dumnezeu. Mulțumesc Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist și Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Antonie, ca și Prea Sfințitului Episcop-vicar Irineu Bistrițeanul, pentru cuvintele calde pe care le-au rostit. Îi mulțumesc I.P.S. Mitropolit Antonie pentru Gramata de instalare. Îi mulțumesc Președintelui României, Domnul Ion Iliescu, pentru faptul de a fi recunoscut un act al Bisericii și de a fi emis un decret în această privință.

Mulțumesc celor care sînt de față: mitropoliți, arhierei, preoți, călugări, credincioși. Vă mulțumesc Dumneavoastră tuturor din toată inima. Să rugăm pe Dumnezeu ca acesta să fie un început bun, să vă dăruiască lumină în viață, să vă dăruiască bucurii duhovnicești, să vă dăruiască deschiderea largă a porților către viața viitoare și nouă tuturor, revărsarea Sfîntului Duh.

„O CARTE — EVENIMENT"

Astfel este numită, nu fără temei, de către Î.P.S. Mitropolit Antonie lucrarea apărută de curînd în editura Centrului mitropolitan din Sibiu, intitulată: *„Limbajul mimico-gestual — Dicționar ilustrativ bilingv"*, avînd ca autor pe doamna Iulia Drăgutoiu, o nehodinită ființă întru ajutorarea handicapaților.

Cartea constituie un Abecedar al surdo-muților, exprimat prin limbajul mimico-gestual, „un fel de alfabet mai mult de cuvinte, decît de litere, semne întocmite din mișcări și forme ale degetelor și ale mîinilor uneori și ale capului și ale buzelor și ale ochilor", materializate toate în 2320 de imagini fotografice complexe, grupate pe o tematică destul de bogată, între care și un capitol consacrat Religiei, ceea ce de asemenea onorează pe autoare. După cum subliniază dl. conf. univ. Dr. Vasile Marcu de la Universitatea din Oradea „lucrarea se adresează în primul rînd handicapaților de auz, dar și persoanelor care intră în contact cu aceștia (părinți, prieteni, colegi etc.) și nu în ultimul rînd specialiștilor (surdologi, profesori, lucrători sociali ș.a.)", „constituind prima lucrare de acest gen publicată în România".

Asupra valorii, reale și depline a acestei cărți și rostului ei în viața celor ce se adresează, se vor pronunța desigur specialiștii și cei care vor lucra efectiv cu această carte. Considerăm însă necesar să subliniem că alcătuirea și tipărirea ei au necesitat peste cinci ani de muncă intensă, cu cheltuieli tot așa de mari, suportate în întregime de Centrul mitropolitan din Sibiu, care a investit în acest scop importante sume de bani pentru fotografii, clișee, hîrtie, un tipar pretențios, broșat etc., în condițiile în care resursele financiare ale Bisericii noastre fiind, după cum se știe, extrem de limitate.

De aceea cartea apare cu binecuvîntarea Î.P.S. Mitropolit Antonie, implicat în chip direct în tipărirea ei, care a intitulat-o „*O carte eveniment*" în loc de cuvînt înainte, în care prezintă modul cum s-a ajuns la tipărirea ei, procurarea unor materiale de peste hotare, ocolirea unor aprobări din partea fostelor organe de stat care nu admiteau participarea Bisericii la acțiuni filantropice etc., subliniind că ea reprezintă *„o contribuție umanitară a Bisericii la sprijinirea operei de educație a surdo-muților"*, așadar, o carte *„a doamnei Drăgutoiu și a Arhiepiscopiei Sibiului"*.

NOTĂ: Distribuirea cărții se face prin autoare și asociațiile surdo-muților.

Gînduri despre post sau postul și foloasele lui

Centrul întregii învățături creștinești, temelia credinței și anghira nădejdii noastre este Învierea din morți a Domnului Hristos, căci ne spune Sf. Ap. Pavel „dacă Hristos n-a înviat, zădarnică este și credința voastră și propovăduirea noastră". Învierea Domnului este în același timp punctul central al întregii vieți bisericești, în jurul ei așezîndu-se marile praznice împărătești, în care noi slăvim pe Dumnezeu făcut om, aducîndu-I prinosul recunoștinței noastre. Și pentrucă ne aflăm în preajma postului Sf. Paști, în care noi ne pregătim duhovnicește să-l primim în inimile noastre pe Dumnezeu cel înviat din morți, în cele ce urmează, vom arăta în cîteva cuvinte rostul și foloasele postului în viața credinciosului și a Bisericii dreptmăritoare. Între cele 10 porunci ale Bisericii ortodoxe, patru dintre acestia și anume, a 2-a, 4-a, 6-a și 9-a se referă la post, el fiind de fapt nu numai o poruncă bisericească, ci și dumnezeiască. Locurile biblice ale Vechiului și Noului Testament, ca și citatele Sf. Părinți și scriitorilor bisericești în privința postului sînt extrem de multe și se întrec între ele în a arăta scopul, felurile, necesitatea și foloasele postului. A postit Moisi în Sinai cînd primește tablele legii (Ieșire 34, 28); postește Ana — mama lui Samuel pentru a-i dărui Iahve un copil (I Regi, I), postește proorocul Ilie, după care i se arată Domnul în Horeb (III Regi, XIX); postește Daniil și cei trei tineri, mai frumoși decît cei hrăniți cu multe desfătări (Daniel, I); postește Sf. Ioan Botezătorul și ucenicii acestuia (Mt. III, 4; Mc. I, 6; Lc. V, 33); postește însuși Mîntuitorul Hristos înainte de a ieși la propovăduirea Evangheliei (Mt. IV, 2; Mc. I, 19; Lc. IV, 2); postesc în repetate rînduri Sf. Apostoli (Mt. IX, 15; Lc. V, 34; F. Ap. IX, 9; XIII, 2—3; XIV, 23). Sfinții Părinți și scriitorii patristici ca Sf. Vasile cel Mare, Ioan Gură de Aur, Maxim Mărturisitorul, Isac Sirul, Atanasie al Alexandriei, Diadoh al Foticeei, Ambrozie al Mediolanului, Asterie al Amasiei, Nil Ascetul, Evagrie Ponticul, Tertulian și Origen vorbesc întrecîndu-se între ei, despre această treaptă din scara ce duce spre desăvîrșire. Toate îmi sînt îngăduite, scrie Apostolul Pavel, dar nu toate îmi sînt de folos: și „tot ceea ce-i prea mult, strică pe om" — spune o vorbă bătrînească. Aici trebuie căutat și găsit sensul adevărat al postului. Dumnezeu, zice cartea sfîntă, a făcut totul bun și curat. Nu este rea nici băutura, nici carnea și nici-o altă mîncare, pentrucă celor curați, toate sînt curate (Tit. I, 5); De aceea, altădată a și spus Mîntuitorul că „nu ce intră în gură strică pe om" (Mt. XV, 11; Mc. VII 21). Rea și nefolositoare, ba chiar păgubitoare este beția, care nu-i tot una cu băutura, abuzul care nu trebuie confundat cu obligația ce avem față de trup, de a-l hrăni, încălzi, odihni, îngriji. De aceea mulți dintre frații noștri, consideră postul ca ceva depășit și nefolositor sau alții, precum fariseii din vremurile vechi se laudă cu el și fac caz, judecînd pe cei ce nu-l respectă, cu strictețe. Ei nu înțeleg precum ar trebui, nici sensul și nici modul de a posti, adică de ce, cum, cînd, unde, etc. Pentru aceștia scriem noi, vrînd a le aminti, că a nu mînca carne, lapte, ouă și brînză, nu înseamnă post. Da, este și aceasta, dar nu numai atît. Mai trebuie ceva și tocmai acest ceva este esențialul, în vremea postului. E vorba aici de *post trupesc* (pe care îl țineau fariseii) și de care unii dintre credincioși pot fi scutiți, cum ar fi copiii, militarii, bătrînii, bolnavii, cei ce lucrează în condiții nefavorabile postului, etc. și repet — pot fi scutiți, dar numai dacă ei vor aceasta, altfel nu; și *post suiletesc* de care nimeni nu este scutit. Aceasta înseamnă, în adevăr a te opri de bună voie de la unele mîncăruri și băuturi, dar în același timp a te opri și de la gînduri rele, minciuni, înjurături, bețiii, desfrînări, ucideri, pîrîturi, etc. Acestea sînt cele ce ies din inimă și spurcă pe om și-i fac nefolositoare osteneala postului. Așadar e bine să te oprești și de la ceea ce consideri că ar duce la îmbuibare, dar aceasta trebuie să fie completată și întărită de căință, de smerenie, de iertarea aproapelui, de zdrobirea inimii, de acte de binefacere față de aproapele nostru. Altfel, rămînem numai cu postul trupesc și aceasta nu prea ajută sau dacă ajută trupului, fiind uneori prescris de medici, sufletului nu ajută la nimic. Căci ce rost a nu bea vin — se întreba mitropolitul Antim Ivireanul, și a fi aprins de vinul mîniei, al zavistiei, al neiertării și al facerii de rău? Ce folos a nu mînca carne, iar cu dinții să rupi din carnea fraților tăi prin hule, clevetiri, minciuni, vorbe de batjocură, etc? Ce folos a ține stomacul gol de bucate, iar inima plină de pofte și gînduri deșarte? Dimpotrivă, postul nu ți-a ajutat și nu te-a reconfortat duhovnicește cu nimic. Căci, chiar de vom posti pînă se va încovoia spinarea noastră, chiar de nu vom bea vin și nu vom folosi untdelemn, toată perioada postului calendaristic, chiar de nu vom lua nimic în gură, pînă la apusul soarelui; dacă vom osîndi și vom bîrfi, pe cei ce din binecuvîntate pricini, poate neștiute de noi nu pot posti; dacă Sf. Sărbători în cinstea cărora noi am ținut post, le petrecem în desfrînări și bețiii, pentru a recupera ceea ce n-am făcut în perioada postului, oare putem noi spune că am postit? Ne-a ajutat la ceva postul? Eu cred că, nu. Știm dintr-o pericopă evanghelică, premergătoare postului, că cel care postea de două ori pe săptămînă și mai da și zeciuială din tot ce avea, s-a întors la casa sa, mai păgubit decît cel ce venise la templu să-și recunoască păcătoșenia și să ceară iertare bunului Dumnezeu (Lc. XVIII, 12). Unora prea zeloși, postul nu numai că nu le ajută, ci dimpotrivă, le poate fi chiar piedică în bunul mers al vieții lor trupești și sufletești. Acestora le răspunde Sf. Atanasie al Alexandriei, zicîndu-le: „Dacă vrăjmașul vă sugerează o înfrînare excesivă care riscă să slăbească trupul vostru și să-l facă neputincios și nefolositor, trebuie să moderați postul". Grija față de trup și suflet trebuiește bine echilibrată, ca nu cumva îngrijindu-te mai mult de unul, să-l neglijezi pe celălalt. Cei ce postesc trebuie să fie cu multă luare aminte, căci în această perioadă, „cel ce umblă ca un leu cu gura căscată, căutînd pe cine să înghită", caută altă portiță de a pătrunde în sufletul nostru, căutînd să facă nefolositoare vremea postirii și ostenelii noastre duhovnicești. Să avem permanent în minte și mai ales în această perioadă, că „cel ce mănîncă, să nu defaime pe cel ce nu mănîncă și invers".

Din cele expuse pînă aici, am putea concluziona că postul este o virtute; un exercițiu de înfrînare a poftelor trupești; un act de cult, o faptă de cinstire a lui Dumnezeu; o jertfă chiar; o renunțare de bunăvoie la ceva îngăduit; un semn văzut al voinței noastre spre asemănarea cu Dumnezeu și cu îngerii care n-au nevoie de mîncare sau băutură. Monahismul poate fi socotit un permanent post pentrucă cei ce-l îmbrățișează renunță de bună voie și nesiliți de nimeni, la anumite lucruri „trecătoare" în speranța dobîndirii celor netrecătoare. El este chiar necesar organismului și aduce multe foloase spirituale și materiale chiar, dacă din ceea ce economisim în această perioadă, nu uităm să dăm și celor mai lipsiți decît noi, găsind în aceasta și o însemnătate socială a lui. El este poruncă dumnezeiască, dată chiar primilor oameni în rai, cînd le-a poruncit: „Să nu mîncați", dintr-un singur pom. A fost apoi practicat în legea veche, a fost preluat de Mîntuitorul Hristos și transmis Sf. Apostoli și prin ei nouă, postind, nu presărîndu-ne cenușă pe cap și nici umblînd în această perioadă rufoși și nespălați, arătîndu-ne confraților că „postim de 2 ori pe săptămînă". Dumnezeu ține cont și ajută cu prisosință celor ce-și cer iertare prin postiri, chiar și în afara zilelor obișnuite de ajunare, atunci cînd omul simte nevoia s-o facă. Rămîne edificator în acest sens, întîmplarea cu ninivitenii, care „n-au mîncat și n-au băut nimic trei zile și trei nopți, căindu-se de ceea ce făcuseră" și pentru prima dată întîlnim un text biblic care zice, că Dumnezeu „s-a căit de răul pe care-l hotărîse să-l facă și nu l-a mai făcut" (Iona III, 10). Așadar, să le urmăm pilda. Pravilele bisericești sînt foarte categorice în acest sens, iar canonul 69 ap. rostește hotărît: „Cine nu postește posturile de peste an, ... afară de boală și de copii, preotului să i se ia darul, iar mireanul să se afurisească", iar Sf. Atanasie cel Mare, adaugă: „Cel ce nu postește mirecurea și vinerea, răstignește a II-a oară pe Domnul". Și dacă între problemele viitorului sinod penortodox, postul nu poate fi trecut cu vederea, Biserica noastră îl tratează cu toată seriozitatea, ca și pe celelalte chestiuni, acceptîndu-l și recomandîndu-l, prin „pogorămînt" tuturor creștinilor dornici de desăvîrșire; nu cu slobozenie excesivă, dar nici cu rigiditate extremistă, ci așa cum ne învață proorocul Isaia, în cap. 58 din cartea sa: să postim, scrie el, deslegînd toată legătura nedreptății; iertînd și slobozînd pe cei datornici; frîngînd pîinea noastră cu cei flămînzi; îmbrăcînd pe cei goi; adăpînd pe cei însetați; adăpostind pe cei fără de casă; iubind pe vrăjmași; binecuvîntînd pe cei ce ne bleastămă, etc. Sau cum arăta dumnezeiescul Gură de Aur: „Postiți, ne întreabă el? Arătați-mi-o prin fapte. Cum? De vedeți un sărac fie-vă milă de el; de întîlnești un dușman, împacă-te cu el; de treci pe lîngă o femeie frumoasă, întoarceți capul, să n-o vezi" și „Nu numai gura și stomacul tău să postească, zice el; ci și ochii, și urechile, și picioarele, și mîinile și toate mădularele trupului vostru. Mîinile voastre să postească, rămînînd curate de agonisire nedreaptă; picioarele, nealergînd în calea păcătoșilor; ochii, neprivind cu ispitire și cu gînd viclean la frumusețe străină; gura să postească de învinuiri de batjocură și de alte vorbiri rușinoase". Conchidem, deci așa: poartă-te cum ți-i portul, vorbește cum ți-i vorba, mănîncă și bea atît cît crezi tu că nu ți-i de prisos, fă lucrul evanghelistului și ceea ce voiești să-ți facă ție oamenii, fă și tu asemenea lor. Astfel, Prea Înduratul Dumnezeu, care „nu vrea moartea păcătosului" îți va face rodnică osteneala postului și-ți va întinde mîna de scăpare la înfricoșătoarea arătare, spunîndu-ți: „Bine slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost credincios, peste multe te voi pune, intră întru bucuria Domnului tău".

Protos. Ștefan Gușă

INFORMAŢII

— Marţi, 2 februarie 1993, Î.P.S. Mitropolit Antonie a luat parte la Sf. Liturghie din catedrala mitropolitană din Sibiu, rostind un cuvînt de învăţătură.

— Joi, 4 februarie 1993, Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Crişanei şi Maramureşului, a prezidat în calitatea de locotenent de arhiepiscop, lucrările permanenţei Consiliului eparhial Cluj.

— Duminică, 7 februarie a.c., Î.P.S. Sa a săvîrşit, împreună cu un ales sobor de arhierei, preoţi şi diaconi sub protia P.F. Patriarh Teoctist, Sf. Liturghie arhierească, în cadrul căreia a avut loc hirotonirea întru arhiereu a P. Cuv. arhim. Bartolomeu Anania. În cadrul Sf. Liturghii arhiereşti Î.P.S. Sa a înmînat noului arhiepiscop cîrja pastorală şi a rostit cuvîntul de instalare.

— Luni, 8 februarie a.c., Î.P.S. Sa a prezidat la Cluj lucrările Sinodului mitropolitan din mitropolia Ardealului, prilej cu care au fost discutate şi unele probleme privind relaţiile dintre Biserica Ortodoxă Română şi Biserica Catolică de Rit Oriental din România.

— Vineri, 12 februarie a.c., Î.P.S. Sa a prezidat lucrările permanenţei C nsiliului eparhial Sibiu.

În aceeaşi zi, Î.P.S. Sa a primit o delegaţie de consilieri municipali de la primăria Sibiu, prilej cu care a fost abordată problema relaţiilor dintre cele două Biserici: ortodoxă şi catolică de rit bizantin.

— Luni, 15 februarie a.c., Î.P.S. Sa a participat la Bucureşti la întîlnirea Comitetului foştilor absolvenţi ai Seminarului „N.Ion mitropolitul" din Bucureşti.

— Miercuri, 17 februarie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la lucrările Academiei Române, care a aprobat noile norme ortografice în lb. română.

— Duminică, 21 februarie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie în Catedrala mitropolitană din Sibiu, rostind un bogat cuvînt de învăţătură legat de Duminica Înfricoşătoarei Judecăţi.

— Miercuri, 24 februarie a.c., Î.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la Mănăstirea Brâncoveanu, Sîmbăta de Sus, jud. Braşov.

Arhid. V. Bălţat

— Marţi, 2 februarie 1993, la sărbătoarea Întîmpinării Domnului P.S. Episcop Serafim a slujit Sf. Liturghie în parohia Sebeş (prot. Făgăraş), unde a instalat pe noul preot al parohiei, Gherasim Frăţilă. De la Centrul Eparhial P.S. Sa a fost însoţit de P.C. vicar Aurel Răduleţ.

— Duminică, 7 februarie, P.S. Episcop Serafim a slujit Sf. Liturghie în parohia Lisa (prot. Făgăraş), după care a prohodit în s bor numeros de preoţi şi diaconi pe vrednicul preot Valer Ramba (43 ani), mort într-un accident. Cu acest prilej au vorbit: P. Cuv. Arhim. Teofil Părăian de la Mănăstirea Brâncoveanu, P.C. pr. prof. Ilie Moldovan, P.C. pr. prof. Liviu Streza (la Sf. Liturghie), P.C. pr. Aurel Răduleţ, vicarul Arhiepiscopiei, P.C. pr. Gheorghe Barbaza şi P.S. Episcop-vicar Serafim (atît la Sf. Liturghie cît şi la înmormîntare). S-a citit de asemenea telegrama de condoleanţe a Î.P.S. Mitropolit Antonie.

— Luni, 8 februarie, P.S. Serafim a participat la Sinodul mitropolitan reunit la Cluj în prezenţa P.F. Părinte Patriarh Teoctist şi a altor ierarhi de peste munţi.

— Între 9—12 februarie, P.S. Episcop-vicar Serafim a prticipat la un seminar interconfesional al Organizaţiei Bisericilor din România, pe tema „Biserica slujitoare", la care P.S. Sa a avut o contribuţie importantă. De la Sibiu, a participat de asemenea şi P.C. pr. Simion Săsăujan, consilier bisericesc, P.C. diac. prof. Dorin Oancea şi doctorandul în Teologie C-tin Bălăucă.

— Duminică, 14 februarie 1993, P.S. Serafim a slujit Sf. Liturghie în parohia Şura Mică, fiind însoţit de P.C. prot. de Sibiu Luca Dănilă. Au fost de faţă şi autorităţile comunei cu care s-a discutat după slujbă despre posibilitatea susţinerii parohiei în vederea terminării lucrărilor importante de reconstrucţie a bisericii.

P.S. Sa şi părintele protopop au apreciat osteneala preotului paroh Ilie Fleşeriu pentru reconstrucţia bisericii şi ajutorul primit din partea conducerii primăriei şi al I.A.S. Şura Mică.

— Duminică, 21 februarie, P.S. Serafim a slujit Sf. Liturghie în parohia Cuciulata (prot. Rupea) împreună cu P.C. vicar Aurel Răduleţ, P.C. prot. Gheorghe Opriş şi preotul satului Alexandru Comşa. La priceasnă a vorbit părintele vicar iar la sfîrşitul Liturghiei P.S. Sa. Vecernia a fost săvîrşită la parohia Fîntîna, păstorită de preotul Nicolae Scîrneci.

Diac. D. Dura

„GRĂDINĂ SUFLETEASCĂ PENTRU COPII"

Aşa se cheamă cărţulia apărută şi ea de curînd la Centrul mitropolitan din Sibiu, adresată, precum arată şi titlul, în chip special copiilor, care au fost lipsiţi atîţia ani de zile de bucuria unor astfel de grădini sufleteşti. Precum se ştie, Dumnezeu a fost scos din şcoală, negat, El, fără de care lumea nu poate fi explicată şi, ceea ce este mai dureros, au fost cadre didactice care au stat sau au pus pe alţii, uneori chiar copii, să stea de pază să vadă care şcolari merg Duminica la biserică.

Cărticica cuprinde cîteva rugăciuni, poezii cu cuprins religios-moral, de autori ştiuţi şi neştiuţi, pe care generaţiile de dinainte de 1948 le învăţau la şcoală sau în familie, precum şi un mănunchi de colinde de Crăciun, de Anul Nou, ca şi unele versuri de Paşti.

„Voi, dragi copii — se spune în cuvîntul adresat copiilor de la începutul cărţuliei pe care o semnalăm şi semnat de „părintele Gheorghe (Papuc)" — sînteţi nu numai ca îngerii lui Dumnezeu, ci şi ca nişte flori din grădina raiului... Iată că noi vă punem la îndemînă un mănuchi, un buchet de astfel de flori, care să vă ajute să vă păstraţi nevinovăţia voastră copilărească, să vă luminaţi mintea, să vă înnobilaţi simţămintele şi să vă întăriţi voinţa pentru a deveni oameni de nădejde ai Bisericii şi neamului nostru".

Cărticica apare cu binecuvîntarea Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, ea constituind un ajutor şi preoţilor, care au solicitat adesea tipărirea unor astfel de culegeri, profesorilor de religie şi altor nevoitori care se ocupă cu modelarea sufletelor copiilor noştri, educatori care vor găsi piese cu care să-şi presare orele de religie sau la alcătuirea unor programe cultural-educative din şcoli sau din biserici.

NOTĂ: Cărticica se găseşte la oficiile protopopeşti din Arhiepiscopia Sibiului, ca şi la Librăria eparhială din Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35, unde poate fi cerută şi ramburs, dar nu mai puţine de 50 ex. Costul 100 lei exemplarul.

COMUNICAT

La iniţiativa Asociaţiei Ecumenice a Bisericilor din România — AIDROM — afiliată la *Consiliul Mondial al Bisericilor* — Geneva, între 8—12 februarie 1993, a avut loc la sediul Bisericii Unitariene din Tg. Mureş un seminar interconfesional cu tema *„Biserica slujitoare"*.*

Folosind metoda participativă, cei prezenţi s-au rugat şi au lucrat împreună într-o atmosferă familială, de înţelegere şi de comuniune frăţească în Hristos.

Au fost aduse în discuţie subiecte privind familia, tineretul, copiii abandonaţi, bătrînii, faţă de care confesiunile creştine au datoria slujirii după pilda supremă a Mîntuitorului Iisus Hristos, care a venit să slujească şi să-şi pună viaţa pentru noi oamenii.

Participanţii au subliniat necesitatea unei schimbări de esenţă în mentalitatea întregii societăţi prin responsabilizarea fiecărei fiinţe umane ca şi a comunităţilor de orice natură ar fi ele. Dumnezeu i-a creat pe oameni şi le-a încredinţat lumea pentru ca ei s-o înfrumuseţeze şi s-o transforme într-un adevărat paradis terestru prin iubirea lor jertfelnică, dincolo de orice diferenţă de rasă, sex, neam, cultură şi confesiune, ca şi prin unirea eforturilor lor. După învăţătura creştină, fiecare om este responsabil pentru toţi semenii săi, ca şi pentru întreaga creaţie, pe care trebuie s-o iubească şi s-o apere mai întîi de degradarea pe care o aduce păcatul. De aceea, nimeni nu poate răspunde chemării sale naturale şi cu atît mai mult chemării sale de creştin dacă poartă în suflet ura faţă de semenul său, faţă de cei cu care trăieşte şi munceşte împreună.

S-a subliniat că împăcarea, toleranţa şi înţelegerea între oameni ca premise ale slujirii nu se pot realiza fără a face posibilă prezenţa lui Dumnezeu în viaţa noastră de zi cu zi, prin deschiderea spre rugăciune şi citirea Cuvîntului lui Dumnezeu.

Participanţii la seminar au formulat proiecte concrete.

CORESPONDENŢĂ

Să ne cunoaştem Ortodoxia

Dl. Ion Aromanesei, de 70 de ani, din Oradea, originar din Basarabia, ne trimite o propunere:

Să se organizeze periodic în parohii convorbiri cu credincioşii pe teme de credinţă. Să se dea dinainte bibliografie pentru lectură şi apoi, la o dată dinainte fixată, să se seminarizeze, adică să se discute tema propusă. Preotul să conducă seminarizarea, şi să intervină cînd e nevoie, important fiind ca credincioşii înşişi să-şi împărtăşească unii altora cunoştinţele şi să şi le verifice.

Dl. Ion Aromanesei se gîndeşte desigur că în felul acesta credincioşii se vor simţi îndemnaţi să citească, să se documenteze, să se lămurească, şi se va ajunge la o trăire creştină ortodoxă mai vie, responsabilă.

Experienţa merită încercată, cu grija unei bune pregătiri. Se pot lua teme din catehismele pentru copii, pentru adulţi, ca şi pentru intelectuali. Acestea există, sînt tipărite şi, la nevoie, mai pot fi retipărite. Ele pot fi cerute de la Arhiepiscopia noastră.

Sugerăm consilierilor culturali de la eparhii să se gîndească la modalităţile practice de realizare a unei asemenea lucrări de catehizare.

A SĂDI POMI

— O propunere care merită atenţie —

Dl. Ioan Bizău, ortodox din Blaj, economist, ne scrie printre altele:

„Există la români o tradiţie de a sădi pomi fructiferi la căpătîiul morţilor. Poporul român s-a născut creştin, odată cu creştinismul, dar strămoşii noştri, fiind aşezaţi în calea năvălitorilor, nu au avut răgazul să cioplească monumente de piatră pentru a-şi cinsti morţii, de aceea în fuga evenimentelor au plantat cîte un pom la căpătîiul morţilor, pentru ca cei care vor mînca din el să-i pomenească, adică să-şi aducă aminte de ei. Sîntem singurul popor care avem de la substantivul *om* verbul *a cmeni* (a trata omeneşte, a cinsti pe cineva) şi, de la substantivul *pom* verbul *a pomeni*, adică a aduce aminte de cineva. Fără îndoială că verbul *a pomeni* îşi trage originea din acest cult al pomilor".

Dl. Ioan Bizău mai propune ca în cinstea fiecărui copil născut părinţii să planteze un număr de pomi, şi copiii în cinstea părinţilor decedaţi. Îndeamnă apoi la o împădurire sistematică a locurilor care pot permite aceasta.

Ne roagă să promovăm aceste propuneri, însuşindu-ni-le ca Biserică a neamului. Ni le însuşim. Şi le recomandăm călduros tuturor creştinilor noştri ortodocşi.

A. P.

La început a fost Inochentie...

— Poezii închinate episcopului martir —

(Antologie şi prefaţa de Ion Buzaşi, Editor Casa de Cultură, Blaj, 1992)

Şi la împlinirea a 250 de ani de la moartea episcopului întemeietor, Blajul a ţinut să marcheze editorial evenimentul, prin apariţia în colecţia „Oamenii Blajului" a monografiei lui Nicolae Comşa, *Inochentie Micu-Klein*. Acum, la trei secole de la acelaşi eveniment, profesorul blajean Ion Buzaşi a alcătuit un florilegiu liric, înmănunchind sub titlul *La început a fost Inochentie...* poezii închinate episcopului martir. Titlul este preluat după un memorabil articol al marelui gazetar Pamfil Şeicaru, apărut acum 50 de ani, în revista „Curentul" şi reprodus în periodicele blajene din acea vreme, pentru că i s-a părut autorului ediţiei, că în conciziunea lor aceste cuvinte rezumă esenţa metaforică a acestor ode. Sînt adunate nouă poezii semnate de către Nicolae Lupu, Teodor Mureşanu, Radu Brateş, Traian Dragoş, Ion Gîrleanu, Ion Brad, Ion Mărgineanu, Mircea Stîncel şi Ion Buzaşi. Majoritatea poeziilor refac, în limbaj poetic momente dintr-un destin biografic înălţător şi exemplar. „Descălecarea" la Blaj, în acea binecuvîntată zi de mai 1737, în evocarea lui Radu Brateş: „Zi de vară limpede, senină, / Umple zarea, inima şi gîndul... / Ce privelişte de ape şi lumină / Se deschide ochiului, flămîndul? / Din radvan cu patru cai coboară / Tînăr episcop cu suflet pur. / Peste ani şi veacuri gîndu-i zboară / Doar privirea-i stăruie-mprejur: / Alte poezii conferă figurii episcopului măreţie de simbol: încrederea în puterea de viaţă a naţiunii române, în forţa de regenerare morală a credinţei: „Nobleţii de neam, mitropolit / Sub cer de manuscrise răsfrînt, / O sfîntă Duminică eşti / Însăşi rugăciunea pe pămînt, / Povara lacrimii cereşti. ((Ion Mărgineanu).

Era bine poate ca aceste „exerciţii de admiraţie" să fie însoţite de imagini ale lui Inochentie Micu-Klein în arta plastică, semnate de Iuliu Moga, Avram Mentzel, Radu Drăgoescu s.a., pentru ca în această asociere şi omagiul poetic ar fi căpătat un relief mai pregnant. Sugestia poate fi fructificată la o eventuală reeditare a acestei antologii lirice.

Prof. D. Holdiş

TABEL NOMINAL

cu sumele încasate de la parohiile din prot. Sălişte, pentru Fondul Filantropic Eparhial

Aciliu	pr. Covaci Ioan	5 420 lei
Amnaş	pr. Danciu Mircea	370 lei
Apoldu de Jos	pr. Ludoşan Ilie	13 573 lei
Apoldu de Sus	pr. Ivan Ioan	57 655 lei
Dobîrca	pr. Laschescu Nicolae	5 900 lei
Fîntînele	pr. Hîrşan Aurel	3 000 lei
Galeş	pr. Udrescu Ioan Dan	—
Gura Rîului I	pr. Peană Ioan	17 750 lei
Gura Rîului II	pr. Mitrea Petrică	17 750 lei
Gusu	pr. Silaşi Nicolae	—
Jina I	pr. Oltean Pavel	31 000 lei
Jina II	pr. Poplăcean Crăciun	18 448 lei
Ludoş	pr. Fulea Ioan	8 175 lei
Mag	pr. Stîngaciu Silvian	3 400 lei
Miercurea Sibiului	pr. Tăuceanu Mihai	12 000 lei
Orlat I	pr. Bot Radu	8 000 lei
Orlat II	pr. Bogăţan Gheorghe	7 500 lei
Poiana Sibiului I	pr. Comşa Dumitru	7 650 lei
Poiana Sibiului II	pr. Bija Vasile	7 650 lei
Poiana Sibiului III	pr. Hîndoreanu Ioan	7 700 lei
Rod	pr. Verza Vulcu Dumitru	6 625 lei
Săcel	pr. Barbu Virgil	4 000 lei
Sălişte I	pr. Ciocan Ioan	5 000 lei
Sălişte II	pr. Bădilă Nicolae	5 000 lei
Sălişte III	pr. Roşca Romul	5 000 lei
Sibiel	pr. Oancea Zosim	10 700 lei
Sîngătin	pr. Bădilă Gheorghe	4 500 lei
Tilişca	pr. Tesa Ioan	17 630 lei
Vale	pr. Munteanu Ioan	2 500 lei
	Total:	299 896 lei

Protopop, Pr. Roşca Romul

Contabil, Nartea Constantin

Semnalăm... Semnalăm...

Ce se întîmplă în lume şi nu ştie toată lumea?

În fiecare **minut** se cheltuiesc 1,8 milioane de dolari pentru arme şi armament.

În fiecare **oră** 1 500 de copii mor de foame.

În fiecare **zi** o specie vegetală sau animală dispare definitiv de pe faţa pămîntului.

Între 1980—1990 s-au depăşit **săptămînal** toate recordurile numărului de arestări, torturi, execuţii, exiluri şi alte forme de opresiune din partea unor guverne opresive, faţă de săptămînile anterioare anului 1980.

În fiecare **lună** sistemul economic mondial adaogă la datoria de 1500 miliarde de dolari a lumii a treia, alte 7,5 miliarde de dolari datorii.

În fiecare **an** o sufrafaţă din pădurea tropicală egală cu trei pătrimi din Coreea este iremediabil distrusă. (Datele de mai sus, după Hans Küng, *Projet d'éthique planétaire. La paix mondiale par lá paix entre les religions*, Seuil, 1991).

Toate acestea se referă la întregul glob terestru, la casa noastră dintre galaxii. Nu sînt semne încurajatoare. Auzim astăzi din ce în ce mai mult cuvîntul *„global"* care vrea să însemneze că totul trebuie judecat la nivel planetar. Aşa ar trebui. Oare cum s-ar putea armoniza economiile, distribuirea bunurilor, grija ecologică, şi îndeosebi apărarea apelor şi a pădurilor, şi cum ar trebui lucrat pămîntul ca să hrănească suficient toată planeta?

Iată treburi foarte serioase care sînt cam lăsate întîmplării, deşi oamenii se cred deştepţi peste tot. Ecologişti există, dar influenţa lor e încă prea mică. Ar trebui să fie mai convingători şi mai îndrăzneţi. Vedem că se mai găsesc încă mulţi din aceia care îşi văd cu egoism de partea lor de planetă, sau de partea lor de interese, sfidînd faptul că orice lovitură dată naturii într-un loc, se resimte peste tot. Ecologismul ar trebui poate să devină o mişcare de mare p ndere şi influenţă în lume, nu atît ca partid, cît ca un clopot de trezire la realitate a unei lumi care se sinucide cu picătura chinezească a nepăsării, care o roade nemilos şi inexorabil.

A apăra *integritatea creaţiei* e datoria tuturor. Creştinii ar trebui şi ei, şi mai ales ei, să se implice în această apărare, peste tot pe unde şi cît pot, ca indivizi şi ca instituţii. Căci Dumnezeu le-a făcut pe toate bune, precum cetim în Geneză, şi datoria noastră e să le păstrăm aşa cum le-a creat Dumnezeu. Educaţia ecologică ar trebui începută în şcoli din clasele mici, pînă în cele mari.

*

Hans Küng, precum se ştie de origine elveţian, dar cunoscut profesor de Teologie în Germania, dizident catolic care predă la protestanţi, face o analiză a aportului Occidentului la progresul omenirii, încercînd să sintetizeze cîteva aspecte dintre cele mai cunoscute, interesante mai ales prin contrapunerea în faţa aporturilor evident pozitive, a completărilor pe cît de neîmplinite, pe atît de necesare:

Ei, occidentalii, au adus ştiinţa, dar nu şi înţelepciunea.
Ei au adus tehnologia, dar nu şi energia spirituală.
Ei au adus industria, dar nu şi asigurările ecologice.
Ei au adus democraţia, dar nu şi morala (loc. cit. supra).

Să fi rămas neîmplinirile Occidentului pe seama Orientului? Să ne ferească Dumnezeu de mîndrie, dar nu e exclus!

*

În colecţia „Spiritualité Orientale" (nr. 53), care apare la „Abbaye de Bellefontaine" din Franţa, mînăstire de mult preocupată de spiritualitatea orientală de care de altfel se preocupă multe din mînăstirile occidentale astăzi, a apărut cartea: *Sfîntul Profet Ilie, după Părinţii Bisericii*, în limba franceză şi în condiţii grafice excepţionale. Toate studiile, care alcătuiesc o carte monumentală de 703 p (1992), sînt scrise de maicile carmelite de la Mînăstirea *Sfîntul Ilie* din Saint-Remy-les-Montbard, tot din Franţa.

E o muncă de albine harnice, cu studii alcătuite după toate canoanele unei lucrări de mare ţinută ştiinţifică şi de informaţie erudită. Şi nici măcar nu-şi dau numele! „Les soeurs", şi atît. Prezintă şi interpretează tot ce au scris asupra temei Părinţii greci Sf. Grigorie de Nazianz, Sf. Ioan Hrisostom, Sf. Vasile de Seleucia, Sf. Roman Melodul, Sf. Ioan Damaschin, Teodoret de Cyr, Procopie de Gaza, Sf. Maxim Mărturisitorul. Apoi se ocupă de aceeaşi temă în scrierile Părinţilor latini: Sf. Ambrozie de Milan, Cromatiu de Aquileea, Fer. Augustin, Cesar de Arles, Isidor de Sevila ş.a. Mergînd din nou la Părinţii răsăriteni, cercetează tema la Sf. Efrem Sirul şi la alţi autori, mai mult sau mai puţin cunoscuţi, dar prezenţi în diferite colecţii patrologice.

Măicuţele cunosc limbile în care au fost scrise textele şi lucrează cu pricepere şi dăruire monastică, demnă de toată lauda şi admiraţia.

Să sperăm că şi Seminariile noastre, şi nu numai cele monahale, şi Facultăţile care au şi monahi şi monahii, vor pregăti astfel de lucrători şi lucrătoare în via Domnului. Căci o asemenea osteneală, desigur rod al ascultării, e în acelaşi timp sursă şi cale spre o spiritualitate adevărată şi de înaltă calitate.

Virtutea simplităţii din unele mînăstiri e bună şi ea, cînd îşi are motivaţii bine orînduite duhovniceşte, prin duhovnici de răspundere. Dar parcă tare ar trebui să ne gîndim de două ori, înainte de a mai ţine în unele lăcaşuri de retragere duhovnicească, în care trebuie să domnească ascultarea, liniştea şi pacea, pe *unii* care s-au aciuat ca simpli *„vieţuitori"*, cu apucături mai rele decît *„în lume"*, profitori rudimentari de cele sfinte, oameni care iau numele Domnului şi al monahismului în deşert. Umblă după salarii, ca şi cum nevoinţele monahale trebuiesc salariate toată vremea şi-o petrec cu rost şi fără rost pe drumuri, fac colecte fără ştirea stareţilor şi stareţelor şi adună arginţi pentru ei, iar cît stau *„acasă"*, adică în mînăstire, care nu prea le este casă, nu fac aproape nimic pentru obşte. Cer concedii... Concedii din monahism! Cine a mai auzit? Avva Antonie cel Mare în concediu de odihnă! Avva Serapion în concediu turistic! Unii vor ranguri şi bani, alţii se împopoţonează în costumaţii stridente, chiliile le-au devenit apartamente, ştiu multe despre drepturile omului pe care le şi invocă, dar nu mai ştiu nimic de ascultare şi smerenie. Şi să ne oprim deocamdată aici. Deşi ar mai fi multe de spus.

Trebuie să ne trezim. Să însănătoşim monahismul. Avem exemple de mari părinţi duhovniceşti între noi. Să-i urmăm pe aceştia, nu pe cei care se căpătuiesc prin mînăstiri, pentru că nu-s buni de nimic „în lume". Unii ca aceştia nu sînt buni de nimic nici în mînăstiri. Se justifică doar prin faptul că îşi fac rîndul la biserică sau la strană, şi cu asta gata. Aceasta e viaţa monahală pentru ei sau, după caz, pentru ele. Spunea cîndva un călugăr îmbunătăţit: *„Tipic, tipic şi la inimă nimic!"*, adică participări formale la viaţa monahală, dar cu inima rămasă mireană, sau mai rău decît mireană. Căci există mireni cărora poţi să te închini.

Şi cîte cărţi n-am putea scrie, şi cîtă slujire filantropică şi de educaţie n-am putea face şi noi ortodocşii! Şi cîtă linişte şi mîngîiere n-am putea răspîndi în jurul nostru, unde e atîta nevoie de linişte, rugăciune şi mîngîiere. E de la sine înţeles că în cele de mai sus ne-am referit la cei din obştile monahale, nu la cei cu ascultări speciale, cu chemare şi cu învoirea ierarhilor, stareţilor şi stareţelor.

Am scris cu durere şi adîncă mîhnire cele de mai sus. Nu vor fi fiind mulţi din aceşti ne-monahi, dar sînt de ajuns cîţiva, ca să strice obşti întregi şi să-i sminteaască pe credincioşi şi să prezinte o imagine falsă a Bisericii. Eu am scris cel dintîi despre părintele Cleopa şi despre alţii în Anglia, şi în Franţa şi în America. Eu întîi am scris despre cei buni, în multe cărţi. În ţară şi în străinătate. Şi voi mai scrie. Pentru că marea majoritate o alcătuiesc cei buni. Despre unii ca aceştia a scris şi părintele Cleopa, mai ales despre duhovnicii lui, şi părintele Ioanichie Bălan şi alţii.

N-aş vrea să trebuiască într-o zi să scriem şi despre ceilalţi. Pe nume!

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. cons. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 500 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

Str. Lupeni 17 A
Sibiu

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 141
SIBIU
15 martie
Nr. 11—12
1993

Sf. Cruce, semnul mîntuirii creştinului în Biserică

„Şi le voi da un semn" (Isaia 66, 19)
„Semnul Fiului Omului" (Matei 24, 30)

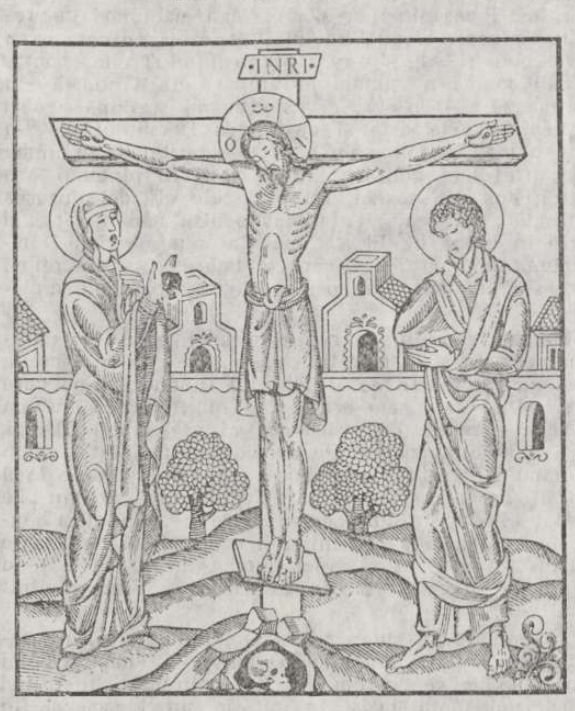

Între tainele pe care le întîlnim în viaţa noastră şi care ne interpelează în diverse feluri se află şi taina Sf. Cruci. Semnul crucii este într-adevăr o taină a credinţei creştine şi cu toate că ni s-ar putea părea că ştim destule lucruri despre aceasta, în realitate ştim puţin, tocmai de aceea ea rămîne o taină.

Ştim doar că semnul crucii este bineplăcut lui Dumnezeu şi o vedem cu evidenţă dacă ne apropiem mai mult de istoria sau „biografia" sf. Cruci. Aceasta nu începe odată cu crearea omului, ci înainte. Sf. Părinţi spun că istoria crucii începe din veşnicia care a precedat facerea lumii, căci ea a existat în planul veşnic al lui Dumnezeu privind lumea ce urma să o facă. Acest lucru se confirmă la crearea omului căci Dumnezeu îl face în formă de cruce. În V. Testament se vede din mai multe împrejurări că acest semn era plăcut înaintea lui Dumnezeu, deoarece prin el Atotţiitorul îşi manifesta puterea Sa. Aşa a fost cazul biruinţei lui Moisi asupra amaleciţilor, (Ieşire 17), al îndulcirii apelor la Mara (Ieşire 15, 20—25), Horeb (Ieşire 17, 6) şi Meribo (Numeri 20, 8—13), al înălţării şarpelui de aramă (Numeri 21), al binecuvîntării cu mîinile încrucişate pe care Iacov a dat-o lui Efraim şi Manase (Facere 48, 14), al însemnării cu litera Tau (în formă de cruce) (Iezechiil 9, 4—6) etc.

Dacă însă în faţa lui Dumnezeu acest semn era bineplăcut, în faţa oamenilor era tocmai invers. Oamenii necunoscînd rînduielile lui Dumnezeu şi datorită depărtării lor de Părintele ceresc, au ajuns, cu timpul — şi aceasta şi pe vremea Mîntuitorului Hristos — să considere crucea drept obiect de batjocură. De aceea l-au şi răstignit pe Mîntuitorul pe cruce, ca să-L batjocorească şi mai mult. Dar Dumnezeu tocmai prin acceptarea ca Fiul Său cel iubit să moară pe cruce, tocmai prin aceasta a reabilitat acest semn. Fiul Său moare pe cruce — semnul iubit de Dumnezeu — crucea devenind altar de jertfă, ca un fel de obiect mijlocitor pentru împăcarea omului cu Dumnezeu, căci este cunoscut faptul că ori de cîte ori poporul îşi cunoştea păcatul şi voia să se împace cu Dumnezeu sau să se roage Lui, sau să-I ceară ceva, aducea jertfe *pe un altar*. De la Mîntuitorul Hristos înainte, crucea a devenit şi real şi simbolic *altarul* oricărei jertfe.

De aceea în partea de răsărit a Sf. mese, în altarul bisericilor ortodoxe se află întotdeauna sf. cruce a Domnului Hristos, de aceea orice jertfă adusă oriunde şi oricând lui Dumnezeu, direct sau prin semeni — ca ajutor dat acestora — nu trebuie disociată de sf. cruce, ci dimpotrivă legată direct, aşa cum se şi practică în Tradiţia Bisericii răsăritene.

Dacă crucea este semn al jertfei Fiului lui Dumnezeu *spre mîntuirea lumii*, atunci ea este sfîntă.

(continuare în pag. 2)

Pr. Teodor Damian

Turist şi pelerin pe urmele Sf. Ap. Pavel în Grecia (VI)

„(...) mulţumim lui Dumnezeu neîncetat că, luînd voi cuvîntul ascultării lui Dumnezeu de la noi, nu l-aţi primit ca pe un cuvînt al oamenilor ci, aşa, precum este într-adevăr, ca pe un cuvînt al lui Dumnezeu, care şi lucrează întru voi, cei ce credeţi" (I Tes. 2, 13).

Un oftat prelung, din zeci de piepturi, un freamăt de mulţime tălăzuită, ca o holdă bătută de vînt.

Le vorbeşte de aproape trei ceasuri. Îi sorb cuvintele şi nu îndrăznesc să-l întrerupă. S-au adunat pe o colină, aproape de ieşirea din oraş. Soarele stă să apună, iar Olympul s-a ascuns într-o pîclă deasă, ori, poate nori prevestitori de ploaie. Va fi chiar furtună, pentru că, iată, din cînd în cînd, Poseidon, zeul mărilor, scapără fulgere în zig-zag peste golf. Marea e cenuşie, dar încă liniştită. O zăpuşeală îngreunează răsuflarea şi glasul Apostolului e mai slab, mai departe...

Deunăzi, l-au rugat să le mai spună încă despre Iisus cel înviat, despre învierea cea de obşte, să le întărească nădejdea că nici ei nu vor muri de tot... Iar el le-a zis doar atît: „... de *credem* că Iisus a murit şi a înviat, tot aşa (să credem) că Dumnezeu, pe cei adormiţi întru Iisus, îi va aduce împreună cu El" (I Tes. 4—14). Aşadar, două sînt condiţiile de împlinit pentru ca spaima de neantul unei morţi definitive şi totale să dispară: să *credem* în învierea lui Iisus şi apoi, numai dacă vom fi adormit întru Iisus (deci în credinţa creştină) vom putea să înviem şi să ne bucurăm de privelişte Venirii Sale întru slavă şi mărire. Dar, Apostolul le-a mai spus ceva, care i-a tulburat adînc: „(...) la glasul arhanghelului şi întru trîmbiţa lui, Dumnezeu Se va pogorî din cer şi cei morţi întru Hristos vor învia întîi" (I Tes. 4, 16). Ochii îl privesc pe Apostol şi dincolo de el văd priveliştea înfricoşătoare. Dar glasul lui, întărit, îi întoarce la clipa de faţă: „După aceea, *noi cei vii*, care *vom fi rămas*, vom fi răpiţi împreună cu ei, în nori, ca să întîmpinăm pe Domnul în văzduh şi aşa pururea vom fi cu Domnul" (I Tes. 4, 17). Un singur pronume personal şi două atribute înfioară adunarea: „noi cei vii", adică ei şi Apostolul, care tocmai le vorbeşte; „care vom fi rămas"..., un „viitor II" al verbului „a rămîne" sapă adînc în pămîntul virgin al credinţei neofiţilor. Aşadar, clipa aceea este aproape?! Aproape de ei, de segmentul lor de viaţă pămîntească, trecătoare...? Ar vrea să-l mai iscodească pe Apostol, cînd va fi ziua aceea şi ce se cuvine să facă ei, cum s-o întîmpine? Nu puţini se gîndesc că nu se cade decît să se pregătească pentru ea, lăsînd toate grijile şi îndatoririle către viaţa aceasta trecătoare, cît vor mai avea de zăbovit întru ea pe pămînt, şi, trăind doar în rugăciune, post şi aşteptare amorţită... Dar astăzi înţeleg că nu vor mai afla nimic în plus. Apostolul a ridicat mîinile a binecuvîntare şi, urmat ca de obicei, de Sila, Timotei şi alţi cîţiva fraţi aleşi, se depărtează, îndreptîndu-se către casa lui Iason.

Norii de deasupra Olympului au coborît, pînă s-au întîlnit cu marea. Încă temători de pedeapsă pentru păcatul trădării vechii credinţe, elinii neofiţi se furişează spre casele lor, fără a cuteza să întoarcă privirea înspre sălaşul idolilor părăsiţi. Un tunet puternic înfiorează pîlcurile de credincioşi risipiţi pe ulîţele cotite. În cîteva clipe, o ploaie îmbelşugată, dar cu grindina cît bobul de mazăre, îi udă îndată, pînă la piele.

...Urcăm în autocarul care ne aşteaptă. Stropii mari şi grei, abătuţi asupra oraşului ne sperie. S-a înserat şi luminile, în vale, pînă la port, par un cer răsturnat pe pămînt. De umezeala care ne învăluie, dar şi de un fior interior, ne zgribulim în noi înşine şi într-un prezent neînţeles şi potrivnic...: „... iar despre ani şi despre *vremuri*, fraţilor, (...) voi înşivă ştiţi bine că ziua Domnului vine aşa, ca un fur, noaptea... Voi, însă, fraţilor nu sînteţi în întuneric, ca să vă apuce ziua aceea ca un fur..." (I Tes. 5, 1—2.4)... Ei, cei de atunci, poate... Dar noi?!...

Lidia Popiţa-Stoicescu

CORESPONDENŢE

DESPĂRŢIREA DE LA 1700!

Stimate domnule profesor S. G.,

Vă mulţumesc pentru scrisoarea din 14 septembrie 1992 şi vă cer iertare că vă răspund atît de tîrziu. Ocupat mereu, am tot depus scrisori peste scrisori, cu gînd de a le răspunde la prima fereastră de timp, pînă cînd s-au făcut sute. Cum întotdeauna îmi onorez îndatoririle, chiar dacă uneori cu întîrziere, iată că a venit la rînd şi scrisoarea Dv. Am recitit-o astăzi cu toată atenţia, cu durere în suflet şi cu dinainte sentimentul că ne va fi foarte greu să ne înţelegem. Şi Dv. şi eu sîntem condiţionaţi de mentalităţi mai puternic instalate în noi, decît dorinţa noastră de a ne înţelege. Dar suntem condiţionaţi şi de istoria adevărată a evenimentelor care, nu ne lasă să acceptăm orice fără discernămînt istoric. Eu în această situaţie mă găsesc. De aceea nu vă pot înţelege atît cît aş dori s-o fac. Şi Dv. plătiţi tribut unei istorii, numai că eu o ştiu altfel şi, zic eu, eu o ştiu aşa cum a fost. Dv. o ştiţi cum vi s-a predat, „pro causa". Şi vă înţeleg. Altfel cum să-mi explic faptul că, deşi sunt sigur că doriţi să folosiţi regulile gîndirii corecte, totuşi negaţi şi afirmaţi unele lucruri, ca şi cum o demonstraţie nouă ar fi anulat-o pe cea anterioară, dar demonstraţia nouă lipseşte cu desăvîrşire. Să luăm chiar exemplul temei principale de la care aţi pornit. V-aţi supărat pe mine că, în *„supradimensionatul material publicat în ziarul Crişana"* (1992), am afirmat că *„Biserica greco-catolică nu mai există"*. Mai întîi să clarificăm *„supradimensionarea"*, uşor ironică, dar nu mă supăr. Cineva m-a provocat la Oradea la o discuţie şi m-a înregistrat. Un interviu deci. La început mi s-au cerut cîteva minute, apoi ne-am întins. N-am ştiut ce va selecţiona ziaristul. Se vede că a publicat totul. Nu i-am interzis. Dacă aş fi scris eu textul, desigur nu m-aş fi „supradimensionat" atîta! Probabil textul are şi multe repetiţii.

În ceea ce priveşte afirmaţia mea că *„Biserica greco-catolică"* nu mai există, mă admonestaţi pe nedrept. Ştiu că mă explic în zadar, pentru că Dv. vă credeţi şi vă simţiţi greco-catolic. Dar faptul că „Biserica" greco-catolică nu mai există nu e hotărîrea mea să nu mai existe. Ea a început să nu mai existe de cînd a observat acest lucru, cu mare durere, Inocenţiu Micu. Cît l-a costat acest lucru, se ştie. Douăzeci şi patru de ani de surghiun la Viena şi la Roma, unde a şi murit. Am vorbit de curînd despre aceasta la Academia Română (text publicat în *„Literatorul"* şi în *Telegraful român"* în acesta din urmă cu note, pentru că am vrut să se vadă că izvoarele mele au fost mai ales istoricii uniţi).

Ştim toţi ce s-a acceptat la 1700. Atunci ,cu adevărat, o vreme, Biserica ruptă din cea Ortodoxă, a fost „Ortodoxo-catolică". Apoi a început catolicizarea, impunerea teologului catolic iezuit în coastele episcopului unit, pînă cînd *Codul canonic roman* a ajuns la o singură Biserică catolică, în România cu două rituri, în alte părţi cu mai multe (copt, armean, antiohian etc.). Aşa apare situaţia şi în *Concordatul* de dinainte de război şi în actualul *Cod canonic roman*. Ritul nu justifică o eclesialitate distinctă. Aşa zice Roma. Nu noi. Există doar Biserica catolică.

De aceea „Biserica greco-catolică" nu mai există.

Ea e catolică „de rit bizantin". Iată de ce nu înţeleg de ce sunteţi supărat pe mine şi-mi faceţi proces de falsificare a adevărului. De altfel, în afară de cele de mai sus, un argument în favoarea celor spuse de mine îmi oferiţi chiar Dv. Vă citez: *„Suntem dogmatic prezenţi în doctrina catolică, care cuprinde două treimi din creştinătate, dar cu practice de cult orientale, şi aceasta e diferenţa specifică prevăzută în actul unirii din 1700"*.

(continuare în pag. 2)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALA
Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit al Ardealului, Crişanei şi Maramureşului

Liturghia darurilor înainte sfinţite — călătoria noastră spre Emaus împreună cu Domnul

Biserica Ortodoxă este posesoarea unui adevărat tezaur liturgic. Din toată bogăţia ei de forme şi rînduieli cultice se detaşează în chip cu totul special Sfînta Liturghie, slujba în care — preoţi şi credincioşi, vii şi adormiţi, îngeri şi oameni se întîlnesc cu Domnul cel înviat şi se împărtăşesc la modul real cu El, realizînd acea comuniune mistică, care este Trupul Său eclesial.

În ziua sfîntă a Duminicii, momodalitatea cea mai adecvată de a celebra Învierea lui Hristos este tocmai Sfînta Liturghie.

După rînduielile canonice, această dumnezeiască slujbă se poate oficia numai în răstimpul dimineţii deoarece şi evenimentul de taină al învierii s-a petrecut tot într-un astfel de răstimp. Lumina soarelui, care străbate aparent bolta cerească, de la răsărit spre apus, este mai vie şi mai plină de farmec în faptul dimineţii, inundînd văzduhul şi înveselind plantele, vieţuitoarele şi oamenii. Tot astfel a fost şi va rămîne de-a pururi lumina Învierii Domnului. A fost percepută, după cum ne spune Sfînta Evanghelie, încă pe cînd nu se iviseră zorii, de străjerii puşi să păzească mormîntul pecetluit.

Iată deci motivul pentru care Sfînta Liturghie se săvîrşeşte pînă în momentul amiezii, după care soarele începe să coboare spre asfinţit şi lumina devine mai puţin strălucitoare.

Există totuşi o Sfîntă Liturghie, una din cele trei care se celebrează în Ortodoxie şi anume: *„Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite"* (celelalte două sînt: Liturghia Sf. Ioan Gură de Aur, arhiepiscopul Constantinopolului şi Liturghia Sf. Vasile cel Mare, arhiepiscopul Cezareii Capadociei) ce se poate oficia şi chiar se recomandă să se oficieze seara, după ceasul al IX-lea, la momentul vecerniei.

Se cuvine să spunem că această Sfîntă Liturghie este rînduită a se săvîrşi în toate zilele postului mare sau al păresimilor, afară de sîmbăta şi Duminica şi de sărbătoarea Bunei Vestiri, cînd se săvîrşesc celelalte două Sfinte Liturghii. S-a încetăţenit totuşi obiceiul ca Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite sau a Sf. Grigorie Dialogul să se săvîrşească mai ales miercurea şi vinerea din fiecare săptămînă a postului, afară de Vinerea Mare (a Sfintelor Patimi), cînd nu se săvîrşeşte nici o Liturghie.

Denumirea de Liturghie a Darurilor mai înainte Sfinţite vine de acolo că Cinstitele Daruri se sfinţesc în cadrul Liturghiei ce se oficiază în Duminica de dinaintea zilelor de miercuri şi vineri, cînd se oficiază această Liturghie a Sf. Grigorie Dialogul. În respectiva Duminică, preotul scoate la Proscomidie, pe lîngă Sfîntul Agneţ al Duminicii, încă atîtea Agneţe cîte Liturghii ale Darurilor înainte sfinţite va săvîrşi în săptămîna ce urmează. El sfinţeşte toate aceste Agneţe, concomitent cu Agneţul Duminicii, după care, pe cele rezervate Liturghiei Darurilor mai înainte sfinţite le păstrează, cu multă grijă, într-o cutie specială, pînă la soroacele stabilite.

Două întrebări se pot pune în legătură cu această Sfîntă Liturghie? Prima dacă este totuşi Liturghie, de ce Cinstitele Daruri nu se sfinţesc acum, în faptul serii, cînd ea se săvîrşeşte, ci la o Liturghie anterioară, a Sf. Vasile cel Mare sau a Sf. Ioan Gură de Aur.

Răspunsul este acesta: pentru că, după canoane, Liturghia, respectiv Euharistia se săvîrşete numai în faptul dimineţii.

A doua întrebare vizează semnificaţia acestei Sfinte Liturghii?

Răspunzînd, putem arăta că ea ne aduce aminte de călătoria celor doi ucenici — Luca şi Cleopa

(continuare în pag. 2)

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Trupul lui Hristos primiţi şi din izvorul cel fără de moarte gustaţi...

(Matei 26, 26—28; Luca 22, 17—20)

Sfînta Euharistie sau Sfînta Împărtăşanie este Taina în care, sub chipul pîinii şi al vinului, se împărtăşeşte credincioşilor însuşi Trupul şi Sîngele lui Hristos, spre iertarea păcatelor şi spre viaţa de veci, înfăţişîndu-se astfel real şi nesîngeros jertfa de pe Cruce a Mîntuitorului, prin prefacerea pîinii şi a vinului în însuşi Trupul şi Sîngele Mîntuitorului Hristos, cu puterea Duhului Sfînt invocată de episcop sau de preot.

Mărturisirile de Credinţă ale Bisericii noastre străbune învaţă despre Sfînta Euharistie ca *Taină*, ca *jertfă* şi *prezenţă reală* a Mîntuitorului Hristos în ea astfel: „Sfînta Euharistie sau Sfînta Cuminecătură este Trupul şi Sîngele Domnului nostru Iisus Hristos, sub chipul pîinii şi a vinului, în care în adevăr şi în realitate Se află Iisus Hristos. Această Taină covîrşeşte pe toate celelalte şi încă mai mult decît ele ajută la mîntuirea noastră. Căci în această Taină se descoperă şi se arată oamenilor credincioşi tot harul, toată bunătatea şi toată iubirea Domnului nostru Iisus Hristos... Această Taină se aduce, de asemenea ca jertfă, pentru cei vii şi pentru cei morţi în nădejdea învierii şi a vieţii veşnice. Ea este Jertfa care nu se va sfîrşi pînă la judecata cea din urmă... Această Taină milostiveşte şi îndură pe Dumnezeu pentru păcatele oamenilor, vii şi morţi" (Mărturisirea Ortodoxă I, 107, apud „Îndrumări Misionare", Bucureşti, 1986, p. 527).

Luînd mereu parte la Sfînta Liturghie şi fiind convinşi de faptul că prin ea avem posibilitatea să ne apropiem mai mult de Dumnezeu şi să ne simţim, mai mult decît prin orice alt mijloc, *fraţi unii cu alţii*, ne întrebăm în mod firesc: care este definiţia cea mai cuprinzătoare a Sfintei Liturghii?

La această întrebare consider că este normal să răspundem că: Sfînta Liturghie este continuarea fundamentală a lucrării lui Hristos în lume şi în viaţa noastră în orice timp. Sfînta Liturghie ni-L face prezent şi ni-L comunică în mod real pe Domnul Iisus Hristos, în starea permanentă de jertfă şi de înviere, ca să ne însuşim şi noi puterea de jertfă asupra egoismului şi plăcerilor trecătoare, şi să întărim în sufletul nostru puterea viitoarei învieri pentru veşnica fericire a unirii iubitoare cu Domnul Hristos şi cu semenii.

În Sfînta Liturghie are loc prefacerea darurilor noastre de pîine şi de vin în Trupul şi Sîngele Mîntuitorului Hristos, în starea de jertfă, în care s-au transpus ele pe Golgota. Amintirea Domnului Hristos, starea Sa de jertfă de pe Golgota este aşa de accentuată, în Sfînta Liturghie, şi El rămâne aşa de mult în simţirea ei, ca stare de supremă dăruire Tatălui, din compătimire şi iubire faţă de oa-

(continuare în pag. a 3-a)

Arhim. Chesarie Gheorghescu

Maica Domnului, locaş al Preasfintei Treimi

Cu prilejul Buneivestiri, îngerul binevoitor i-a spus preasfintei Fecioare Maria: „Duhul Sfînt va pogorî peste tine şi puterea Celui Preaînalt te va umbri; pentru aceea şi sfîntul care se va naşte din tine, Fiul lui Dumnezeu se va chema" (Luca 1, 35). Din aceste cuvinte ale îngerului Gavriil, Preasfînta Fecioară a înţeles că toate cîte ţin de rostul ei, în întruparea Fiului lui Dumnezeu ca om, sînt lucruri mai presus de fire, în care se împlineşte o rînduială dumnezeiască. Aceasta având-o în vedere Fecioara Maria cînd a zis către înger: „Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvîntul tău" (Luca 1, 38). Din clipa aceea Sfînta Fecioară a devenit locaş al Preasfintei Treimi, împlinindu-se în ea cuvîntul spus de înger, căci Duhul Sfînt s-a pogorît peste ea, puterea Tatălui a umbrit-o şi Fiul lui Dumnezeu şi-a început în ea trupul cu care avea să se nască şi ca om şi să fie „Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat născut din Tatăl mai înainte de veci, şi om adevărat, născut, mai presus de fire din Maica Preacurată şi unit cu Dumnezeu pentru veşnicie. Astfel, Maica Domnului este „Născătoare de Dumnezeu", căci a născut pe „Dumnezeu cu trup", spre mîntuirea tuturor.

Maica Domnului, avînd în pîntecele ei pe Mîntuitorul lumii, a mers la sfînta Elisabeta, rudenia ei, unde a rămas vreme de trei luni. Cînd a intrat în casa dreptilor Zaharia şi Elisabeta, Maica Preacurată le-a

(continuare în pag. 2)

Arhim. Teofil Părăian

Despărţirea de la 1700!

(Urmare din pag. 1)

Aşa vă definiţi Dv. Cu prima parte a afirmaţiei Dv. sunt de acord, dar partea finală nu mai corespunde realităţii istorice prezente, Actul de la 1700 păstra nu numai *„practicile de cult"*, ci şi o bună parte din doctrina ortodoxă şi din dreptul canonic ortodox. *„Legea noastră să rămână"*, s-a spus la 1700. Pe aceasta s-a bazat mereu Inocenţiu Micu în pledoariile sale. *Legea* însemna şi doctrina ortodoxă, plus cele 4 puncte, şi dreptul canonic întreg (aşa cerea Inocenţiu Micu), şi tradiţiile, obiceiurile şi cultul. Şi-apoi: au rămas „greco-catolicii" la „greco-catolicism", adică la „ortodoxo-catolicism"? Au rămas ei la cele patru puncte din 1700? Cum adică, refuză dogmele Sinodului I Vatican de la 1870? Refuză infailibilitatea Papei? Refuză Imaculata concepţie? Refuză Înălţarea Maicii Domnului cu trupul la cer ca dogmă? Acestea n-au fost contractate la 1700. Şi totuşi actuala Biserică catolică orientală de rit bizantin nu le refuză. Le-au adăogat în învăţătura de credinţă zisă unită, fără să mai consulte pe nimeni. Şi aşa, şi-au tot pierdut caracterul de „ortodoxo-catolici".

Roma ştie acest lucru şi îl admite. De altfel îl admit şi foştii greco-catolici de azi, care nu mai sunt cei de la 1700. Dovadă e că nici nu se mai numesc oficial aşa. Îşi zic *„Biserica română unită cu Roma"*, denumire abuzivă şi lipsită de onestitate faţă de celelalte Biserici româneşti, căci nu toate Bisericile româneşti s-au unit cu Roma. Şi-apoi ce e aceea „Biserica română"? Există o confesiune română? Dă acest lucru caracterul de confesiune unei Biserici? Cel mult, potrivit îndelungii tradiţii istorice, Biserică română, dacă nu specificăm de ce confesiune este, e cea ortodoxă!

Şi mă mai întrebaţi retoric dacă eu, spunând că nu mai sunt „greco-catolici", nu cumva îi doresc cu *„stolă şi chiară"*, care *„să-i arunce pe credincioşii fără cultură specifică între unguri"*. Nu e o întrebare prea onestă. Eu să-i doresc? Ei se prezintă adesea *şi aşa*. Noi îi împingem să împărtăşească aşa cum o fac, ca la catolici? Ei o fac. Îi mai vedeţi cu camilafca ortodoxă? Sau cu brâie asemenea episcopilor catolici? Şi i-am văzut şi cu „stolă şi chiară", cum ziceţi Dv. Nu eu i-am îmbrăcat! Şi nu eu le-am ascuns engolpioanele şi le-am pus pe piept crucea catolică.

Iată deci că şi ritul se cam schimbă. Aşa cum am zis: devine hibrid. Şi-atunci cu ce am greşit eu, afirmând că în doctrină foştii uniţi sunt acum completamente catolici? Eu am spus chiar mai puţin decât în realitate. E drept că, în ultima vreme se mai fac paşi înapoi spre ritul ortodox, dar numai pentru că au văzut că ortodocşii au sesizat catolicizarea lor deplină şi perseverentă, şi se tem de credincioşii care nu se vor papistăşiţi! Dar procedura nu e onestă. Ar trebui să fie ceea ce sunt şi ceea ce le cere Roma să fie: catolici.

Iată, stimate domnule profesor, cum stau lucrurile în realitate. Dar cum să ne înţelegem când Dv. mai afirmaţi şi acum situaţii de la 1700, astăzi total depăşite, schimbate?

Îmi imputaţi că aş fi zis că în 1948 *„foştii greco-catolici au trecut la ortodoxie"*. Mă corectaţi cu: *„au fost trecuţi la ortodoxie"*. Chiar toţi? Credincioşii au acceptat Ortodoxia în mare majoritate. Şi rămân şi azi. Şi mulţi preoţi. Ce înseamnă aceasta? Că au acceptat să-şi piardă mântuirea în Ortodoxie? Să fim serioşi. Ei s-au ştiut ortodocşi din totdeauna. Că doar istoria n-a început la 1700. Şi-apoi de ce să nu întoarcem întrebarea: la 1700 ortodocşii *au trecut* la catolicism, sau *au fost trecuţi?* Oare am uitat de tunurile lui Bukow, cu care a dărâmat peste 150 de mânăstiri ortodoxe? Oare am uitat de preoţii ortodocşi martirizaţi timp de un secol? Oare nu cumva mai face şi Dumnezeu dreptate peste vremi?

Şi-atunci de ce să ne organizăm istoria aşa cum ne convine, începând-o doar de la 1948?

Sigur, rămâne problema patrimoniului. Dv. refuzaţi „principiul majorităţii". Dar în 1700 ce s-a întâmplat cu bisericile ortodoxe? Ortodocşilor care au mai rămas, foarte mulţi, li s-a refuzat şi existenţa, nu numai că li s-au luat toate bisericile. Se zicea: nu mai sunt ortodocşi! Abia sub presiune, după 1760 li s-a recunoscut existenţa şi li s-a dat un episcop... sîrb! Şi câte biserici li s-au dat înapoi? Nici una. Până şi biserica ortodoxului domnitor martir C. Brâncoveanu din Făgăraş le-a fost luată. Şi Prislopul lui Nicodim cel Sfinţit şi al Domniţei muntence Zamfira! Iar „Sâmbăta" lui C. Brâncoveanu a rămas o ruină două sute de ani, căzută sub ghiulele catolice „mântuitoare"!

Aş vrea să găsim o soluţie pentru „vârsta a treia", de care cu bună dreptate vorbiţi că trebuiesc mângâiaţi, dar ne avertizează istoria să fim cu grijă. Ştiţi povestea cu întinsul degetului care pierde apoi mâna şi restul. Şi afirmaţia noastră, care nu vă place, că *„bisericile sunt ale credincioşilor"* nu e un pretext de moment. Aşa a fost la 1700. Credincioşii obligaţi să treacă la catolicism şi-au păstrat bisericile. Cu ele se simţeau în continuare ortodocşi, acasă. Şi oare catolicii care s-au protestantizat în sec. al XVI-lea n-au trecut la protestantism cu tot cu bisericile lor? Catedrala saşilor din Sibiu, azi evanghelică, la origine a fost catolică. Tot aşa şi „Biserica neagră" din Braşov, şi toate marile catedrale protestante din Apus. De ce nu le cer catolicii, aşa cum cer bisericile foste unite, ai căror credincioşi sunt azi ortodocşi?

Soluţia e în finalizarea dialogului ecumenic dintre cele două Biserici. În iunie suntem convocaţi în Liban să-l reluăm. Mă bucur. Voi milita pentru continuare. Altfel, bătălia „argumentelor" riscă să fie fără sfârşit. Şi să fie tristă şi dureroasă. Dv. vorbiţi de „instigări din amvon". Se vede că nu ştiţi cum vorbesc vlădicii uniţi cu Roma şi preoţii uniţi de prin preajma noastră. Şi probabil nu ştiţi ce se predă în şcolile teologice ale Bisericii unite cu Roma. Şi credeţi cumva că studenţii care se pregătesc acum la Roma se vor întoarce „greco-catolici"? Şi ce aveţi de zis de cele ce se scriu despre ortodocşi în foile oficiale ale Bisericii unite cu Roma? Ai noştri fac istorie, când e cazul. Din partea cealaltă vin insulte cu funcţii de argumente. Şi-atunci să fim bucuroşi? Deschişi? Am dori, dar nu suntem lăsaţi în pace. Şi astfel se încrâncenează părţile şi cresc distanţele, în loc să se apropie. Eu am propus la Salzburg (1992) un moratoriu de 5 ani, în care timp să dialogăm, să ne apropiem, să facem o istorie comună, adevărată, să ne reînfrăţim, să nu ne mai insultăm, să nu ne mai judecăm, să nu mai organizăm comandouri care ocupă biserici. Să ajungem la înţelegere. Occidentul catolic a salutat ideea. Aici s-a reacţionat negativ.

Oare mai are cineva interesul să dezbine sufletul Transilvaniei, care, iată, se vrea lăsată în pace?

Îi înţeleg pe cei de „vârsta a treia", le respect convingerile şi suferinţa. Ortodocşii vor un *modus vivendi* pe realităţile prezente, nu pe iluzorii *restitutio in integrum*. Îi respect pe intelectualii rămaşi credincioşi Blajului, nu umblu la motivaţiile lor care sunt de alt ordin decât spiritual-religios, ci mai ales de ordin cultural, şi de alte feluri la care nu vreau să mă refer. Fiecare îşi justifică argumentele sale. Singurele pe care eu nu le pot admite, sunt insultele ca argument.

Stimate domnule profesor,

Scrisoarea Dv. e altfel decât ale altora. De aceea vă şi răspund cu încrederea că voi fi înţeles. Vă va fi greu să-mi daţi dreptate. Ştiu. Şi mie mi-a fost greu să vă dau dreptate Dv., dar n-am ezitat să-mi spun punctul de vedere, în apărarea Bisericii mele. Nu cred că nu veţi înţelege că aveam dreptul şi datoria s-o fac. În numele aceleiaşi logici vă respect şi dreptul Dv. de a vă apăra. Să încercăm să confruntăm argumente şi să le armonizăm. Poate va fi greu. Nu vom putea odată, şi de zece ori, dar, poate, a unsprezecea oară ar putea apărea nişte semne de armonizare. Am discutat aşa şi cu S.S. Papa şi ne-am înţeles foarte bine. Aici, „pe câmpul de luptă", văd că e mai greu. Dar, dacă am fi toţi de bună credinţă, nu cred că ar fi inutil să dialogăm cu răbdare şi iubire. Vremea de înţelegere, când preoţii celor două confesiuni se suplineau la slujbe, a existat. Ea e dovada că la nivelul preoţilor şi al credincioşilor credinţa era aceeaşi, şi eu cred că era mai degrabă ortodoxă decât catolică, precum o aveau din strămoşi, şi strămoşii noştri nu încep de la 1700! Credincioşii au rămas cu strămoşii din toată vechimea noastră românească. De aceea şi azi rămân tot cu ea, şi dacă nu i-ar tulbura cineva, problema s-ar rezolva uşor. Dacă ar dispărea ameninţarea prozelitismului, agresiunea, ortodocşii nu s-ar mai teme şi s-ar găsi mai uşor un *modus vivendi* cu cei rămaşi credincioşi lui Atanasie Anghel, sărmanul! Temându-se, ortodocşii se apără, cu prevedere, şi Dv. aveţi dreptate să vă supăraţi pe prevederea noastră, dar n-avem cum face altfel, decât să deblocăm *cu onestitate* dialogul teologic dintre cele două Biserici. Am şi scris în acest sens la Roma, cu care am relaţii foarte bune şi sincere, dar nu de compromis. Şi ne respectăm reciproc şi, probabil, va veni şi ziua înţelegerii, printr-o formulă nouă, pe care ne-o va descoperi tuturor Sfântul Duh. Căci Roma a înţeles că *„teologia întoarcerii"* nu mai este nici actuală, nici posibilă, deci *„modelul uniat"* nu mai poate opera. Acest lucru l-a semnat Vaticanul în trei Documente oficiale de mare importanţă (Viena, Freising, Arricia, 1990—1991). În această viziune nouă, comună ambelor Biserici, Unirea de la 1700 n-a mai fost *Unire*, ci *Despărţire* de Biserica Ortodoxă. Aşa ar trebui să se zică: *Despărţirea de la 1700*. Nu cred că ar fi peiorativ. Sau, în nici un caz, n-ar fi mai puţin exact, din punct de vedere ortodox, decât cum se zice, din perspectiva catolică, *Unirea de la 1700*.

Speranţa de unitate rămâne. Să nu ne distrugem punţile. Dimpotrivă, să le reparăm.

Încă o dată vă mulţumesc pentru scrisoarea al cărei ton m-a îndemnat să vă răspund, şi să vă preţuiesc pentru sinceritate şi omenie.

Cu binecuvântare şi cerere de ajutor de la Dumnezeu.

ŞCOALA TĂCERII

„Vreme este a tăcea şi vreme este a grăi"
(Ecl. 3, 7).

Mulţi oameni suferă în viaţă pentru că nu ştiu să tacă, grăiesc pripit şi necugetat. Fiind nestăpâniţi la vorbă, ei strică prietenii bune şi îşi fac duşmani chiar fără să vrea. De aici proverbul că limba este ca leul care dacă-i dai drumul te sfâşie pe tine însuţi. Este scânteie care aprinde satul. De fapt, când tăcem rar ne căim şi de cele mai multe ori regretăm când nu vorbim.

Tăcerea este fundamentul autodisciplinei lăuntrice, şi dovada bunei creşteri şi metoda de progres religios-moral.

Cei vechi socoteau că tăcerea este un zeu, este începutul şi, sfîrşitul tuturor lucrurilor şi cauza armoniei absolute, iar moartea, adică tăcerea, începutul vieţii. Aceasta explică pentru ce poeţii au cîntat nopţii imnuri şi au preamărit marea taină a tăcerii (Carlyle, 15).

Despre filozoful Pitagora se spune că-şi obliga ucenicii să tacă timp de un an şi abia după ce treceau acest greu examen intrau în şcoala lui. Apoi le spunea să vorbească numai dacă au de spus lucruri care sînt de o mai mare valoare decît tăcerea. Să spună mult dar în cuvinte puţine, fapt care dovedeşte gîndire profundă şi serioasă.

De fapt, vorbind puţin sîntem obligaţi la **înfrînare şi la ascultare** — două virtuţi care fac pe om înţelept şi distins. Să vorbim numai ceea ce este de folos tuturor şi în nici un caz să nu clevetim, să nu batjocorim pe nimeni, nici să învrăjbim pe oameni. Dumnezeu ne-a dat cuvîntul să ne descoperim gîndul, gîndul cel cinstit, bun şi curat şi să nu-l ascundem cu viclenie. El ne-a dat o singură gură, două urechi şi doi ochi, pentru ca să ne înveţe că în viaţă trebuie mai mult să ascultăm şi să vedem şi mai puţin să vorbim şi să criticăm. Cu alte cuvinte, este lucru bun şi înţelept ca omul în viaţă să ştie multe, dar să grăiască puţin, să se gîndească de două ori şi să grăiască o singură dată, după cum zice filozoful Platon, pentru că vorba multă este sărăcia omului şi izvor de greşeli. Să vorbim numai după ce gîndul s-a copt în tăcere. Să iubim tăcerea, care, adesea, este mai elocventă decît toate discursurile şi argumentele (Cf. Criveanu, p. 327—329).

Th. Carlyle, autorul lucrării Revoluţia franceză, este socotit filozoful tăcerii. El spune pe drept cuvînt, că jumătate din păcatele noastre provin din josnicul viciu al limbuţiei, al nestăpînirii limbii, al vorbelor deşarte şi calomniatoare. De aceea aduce tăcerii cele mai mari elogii. După el, tăcerea este climatul optim în care se făuresc şi se desăvîrşesc toate lucrurile mari. Ea le dă viaţă, le conduce şi le stăpîneşte. Cugetarea lucrează în tăcere, iar virtutea se călească în taină. Ambele trebuie să aibă rădăcinile îngropate adînc în sufletul nostru, pentru că dacă le scoatem la suprafaţă, dacă le descoperim, slăbesc, se usucă şi dispar. De aici a izvorît judecata sănătoasă a poporului că tăcerea

(continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. Simion Radu

Maica Domnului, locaş al Preasfintei Treimi

(Urmare din pag. 1)

spus cuvînt de bun găsit, cuvînt cinstitor pentru Elisabeta, care şi ea era în stare binecuvîntată şi aştepta să-l nască pe înaintemergătorul Domnului. Sfîntul Evanghelist Luca, cel care relatează despre acestea, dă mărturie despre faptul că atunci cînd a auzit Elisabeta urarea Mariei, „pruncul a săltat în pîntecele ei şi Elisabeta s-a umplut de Duhul Sfînt" (Luca 1, 41). Cu acel prilej, Elisabeta, sub puterea Duhului Sfînt, a zis către Maica Domnului: „Binecuvîntată eşti tu între femei şi binecuvîntat este rodul pîntecelui tău. Şi de unde mie cinstea să vină la mine Maica Domnului meu?" (Luca 1, 42—43).

Întîlnirea între Maica Domnului şi sfînta Elisabeta este o dovadă a prezenţei Fiului lui Dumnezeu şi a Duhului Sfînt în cea pe care o vor ferici toate neamurile (Luca 1, 48). Dar unde este Fiul şi Duhul Sfînt, acolo desigur este şi Dumnezeu-Tatăl. Prin urmare, Maica Domnului este şi rămîne locaş al Sfintei Treimi.

Maica Domnului a fost locaş al Preasfintei Treimi nu numai în vremea cît l-a purtat în pîntecele ei pe Fiul lui Dumnezeu, pe care avea să-l nască, ci ea a rămas şi este locaş al Preasfintei Treimi pentru veşnicie. O mamă este mamă nu numai în vremea cît îl poartă în sine pe cel care urmează să-l nască, ci este mamă şi după aceea, este mamă şi în veşnicie. Aşa este şi cu Maica Domnului. Ea l-a purtat pe Fiul ei nu numai în pîntecele ei, ci l-a purtat şi în inima ei, şi poate că l-a purtat mai mult în inimă, decît în pîntece. Aşa încît, cînd Domnul Hristos s-a născut din pîntecele ei „cel pururea fecioresc", nu s-a despărţit de ea, ci a rămas pentru mai departe şi chiar pentru veşnicie în inima ei. El a rămas în inima Maicii Domnului nu singur, ci împreună cu Tatăl, care o umbreşte, şi împreună cu Duhul Sfînt, care s-a pogorît peste ea, ca să nu mai plece niciodată de la ea.

Cînd vorbim cu Maica Domnului, în rugăciunile pe care i le adresăm, şi cînd ne gîndim la ea şi la măreţiile ei, noi de cele mai multe ori avem în minte legătura dintre ea şi Fiul lui Dumnezeu, pe care l-a purtat în sine şi pe sfintele sale braţe. Dar nu trebuie să uităm niciodată că ea, Maica Luminii, este şi locaş al preasfintei Treimi, aşa cum a început a fi la Bunavestire. Pe considerentul acesta, noi o rugăm pe Maica Domnului să curăţească mintea noastră şi să o facă „locaş înfrumuseţat al Treimii celei dumnezeieşti", căci zicem: „Pe tine, preacuratul palat al Împăratului ceresc, ceea ce eşti mult lăudată, te rog, curăţeşte mintea mea cea întinată cu tot felul de păcate şi o fă locaş înfrumuseţat al Treimii celei dumnezeieşti, ca să laud şi să măresc puterea ta şi mila ta cea nemăsurată, fiind mîntuit eu, netrebnicul, robul tău."

Maica Domnului s-a numit pe sine „roaba Domnului". Noi ne recunoaştem pe noi înşine ca „robi ai Maicii Domnului". Numai că noi ne ştim ca „robi netrebnici" şi cerem să fim mîntuiţi. Înaintînd în cele ale mîntuirii, noi înaintăm şi în curăţia sufletească şi, în măsura curăţirii, înaintăm şi în înţelegerea măreţiei Maicii Domnului şi atunci putem să ne dăm seama de puterea şi de mila ei cea nemăsurată şi devenind şi noi locaşuri ale Preasfintei Treimi, o recunoaştem pe Maica Domnului ca fiind „mai înaltă decât cerurile şi mai curată decît strălucirile soarelui"; „mai cinstită decît Heruvimii şi mai mărită fără de asemănare decît Serafimii"; o ştim şi o mărturisim a fi „mărirea a toată lumea"; „cer şi biserică dumnezeirii"; „biserică sfinţită şi rai cuvîntător"; „rai de taină"; „mărirea fecioarelor". La unele ca acestea fiindu-ne luarea aminte credem şi mărturisim că ea este „maica lui Dumnezeu, cea mai presus de minte şi de cuvînt", „înălţime întru care cu anevoie se suie gîndurile omeneşti" şi „adîncime", care nu poate fi văzută nici cu ochii îngereşti. Aşa încît, vorbind cu Maica Domnului, în rugăciune, zicem: „Nu se pricepe toată limba a te lăuda după vrednicie şi se întunecă şi mintea cea mai presus de lume a cînta ţie, una de Dumnezeu Născătoare. Însă fiind bună, primeşte credinţa, că ştii dragostea noastră cea dumnezeiască. Că tu creştinilor eşti folositoare. Pe tine te mărim."

Liturghia darurilor înainte sfinţite...

(Urmare din pag. 1-a)

spre Emaus, cărora Domnul li s-a arătat, poposind spre seară în casa lor, şi pe care L-au recunoscut că este Domnul numai în momentul frîngerii Pîinii. Abia acum, la acest fapt de seară, au ajuns cei doi ucenici să fie şi ei părtaşi ai bucuriei Învierii, care la Ierusalim a fost gustată de Apostoli şi femeile mironosiţe încă din timpul dimineţii.

Există o mare asemănare între cei doi ucenici, care călătoreau spre Emaus şi noi care, încă de la naştere, călătorim spre Emausul înserării vieţii noastre, adică spre scopul final, al trecerii pe celălalt tărîm, al veşniciei. Precum odinioară, Domnul i-a însoţit pe cei doi ucenici pe tot parcursul călătoriei lor, tot astfel El se află permanent alături de noi, dezvăluindu-ne, prin Sfînta Sa Evanghelie, toate tainele mîntuirii, aşteptînd să-L invităm şi noi în casa sufletelor noastre, să stea cu noi la cină, spre a ne oferi El apoi hrana cerească, din care de mănîncă cineva nu mai moare în veci.

Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite ne aduce aminte de starea noastră de martori întîrziaţi în aflarea bucuriei Învierii, dar totuşi de oameni norocoşi cărora le este rezervat destinul de a-L putea întîlni pe Domnul fie şi la crepusculul zilei, adică al vieţii noastre pămînteşti şi de a primi astfel din propriile Sale mîini arvuna vieţii de veci.

Liturghia Darurilor înainte sfinţite ne aduce aminte şi de Cina cea de Taină, cînd de fapt a fost instituită Dumnezeiasca Euharistie şi cînd Sfinţii Apostoli s-au împărtăşit pentru prima dată cu înfricoşătoarele Taine. Atmosfera acestei memorabile Cine o trăim şi noi cînd participăm la Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite.

Sf. Cruce, semnul mîntuirii creştinului în Biserică

(Urmare din pag. 1-a)

Sf. Părinţi aseamănă crucea cu scara lui Iacov care unea cerul cu pămîntul şi pe care îngerii lui Dumnezeu urcau şi coborau. Numai că pe această scară a crucii, nu numai îngerii coboară şi urcă, ci însuşi Mîntuitorul nostru dîndu-ne mîna să ne ridice la cer pe noi cei ce ţinem, la rîndul nostru, pe alţii de mînă. Aceasta este condiţia înălţării: să ţii pe altul de mînă şi să-l ajuţi să urce, să te aşezi în locul lui pentru a trăi drama lui, să i te substitui pentru a-l înţelege total şi astfel a dori să-l salvezi cum îţi doreşti propria salvare. Tot de o substituire este vorba şi în jertfa Mîntuitorului Hristos pentru lume.

Dacă la început omul a vrut să se substituie lui Dumnezeu, voind să fie ca Dumnezeu şi căzînd astfel în păcat, acum, „la plinirea vremii", (Galateni 4, 4), Dumnezeu se substituie omului, nu spre uzurpare şi mărire cum a făcut omul cu Dumnezeu, ci spre mîntuire şi întru smerenie totală cum a făcut Dumnezeu cu omul, în Iisus Hristos, Fiul Său.

Smerenia Domnului Hristos pe cruce este semnul unei duble ascultări: faţă de Dumnezeu Tatăl şi faţă de strigătul de durere al omenirii care pierea în păcat. Astfel, crucea devine ea însăşi semn al acestei duble ascultări la care participă şi credinciosul atunci cînd interiorizînd crucea, încearcă să actualizeze în viaţa sa, la nivelul lui, dar cu toată rîvna, exemplul Fiului lui Dumnezeu.

Această ascultare în dublul ei aspect presupune, implică, creează un mod de viaţă specific credinciosului care îşi întemeiază viaţa sa pe „trăirea crucii". Realizările lui progresul său duhovnicesc, bucuriile din relaţiile cu semenii se datorează acestui nou mod de a fi, deci crucii, de aceea în viaţa credinciosului crucea devine obiect de laudă şi de bucurie, exact reversul semnificaţiei ei la omul V. Testament.

Dar mai presus de toate, deoarece prin cruce s-a cîştigat mîntuirea lumii, lucrul cel mai de preţ din lumea aceasta, de aceea ea a devenit obiect de cinstire, laudă, bucurie. De aceea şi Sf. Apostol Pavel afirma: „Iar mie să nu-mi fie a mă lăuda decît în crucea Domnului Hristos" (Gal. 6, 14).

Nu-l putem despărţi pe Mîntuitorul de crucea Sa oricum L-am privi, din orice parte, din orice punct de vedere; Hristos apare credinciosului ca răstignit, căci pentru aceea a venit în lume, să se răstignească şi prin răstignire lumea să capete mîntuire.

Şi aşa cum nu-l putem despărţi pe Mîntuitorul Hristos de crucea Sa, tot aşa nu putem despărţi crucea de Învierea lui Hristos, deoarece crucea a fost premiza Învierii Sale. Din Înviere crucea îşi ia puterea căci Învierea lui Hristos este izvorul oricărei puteri şi forţe. De aceea Sf. Pavel spune despre cruce că este „puterea lui Dumnezeu" (I Cor. 1, 18) pentru cei credincioşi, de aceea atît în icoanele în care este reprezentată Învierea Domnului cît şi în cele în care este reprezentată Sf. Treime, Îl vedem pe Mîntuitorul cu crucea biruinţei în mînă.

Crucea Domnului Hristos a devenit steag şi semn al luptei spirituale şi al biruinţei credinciosului asupra păcatului, aşa cum e anunţată încă din V. Testament (Ieremia 4, 6; 50, 2; 51, 27; Isaia 11, 12) şi nu al luptei individuale, ci a tuturor celor chemaţi la mîntuire, adică a tuturor neamurilor şi oamenilor, căci „Dumnezeu voieşte ca tot omul să se mîntuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină" (I Tim. 2, 4).

În lupta spirituală cu păcatul sub semnul şi steagul crucii se adună toate neamurile căci mîntuirea în Biserică nu este cetate cu porţile închise, ci deschise ca toţi să intre.

Iar steagul lui Dumnezeu pentru neamuri (Isaia 49, 22) este steagul, semnul Bisericii, căci Biserica adună sub steagul ei, sub semnul crucii toate popoarele, potrivit poruncii: „Mergînd învăţaţi toate popoarele" (Matei 29, 19).

ITINERAR PASTORAL

— Miercuri, 3 martie a.c., Î.P.S. Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală al Ardealului a luat parte la Casa Armatei din Sibiu la Festivitatea de lansare a cărţii „Limbajul mimico-gestual", dicţionar bilingv pentru surdo-muţi, carte tipărită cu cheltuiala Arhiepiscopiei Ortodoxe Române Sibiu, şi oferită în dar, în 4 000 de exemplare, Asociaţiei surzilor din România. Autoarea cărţii este Doamna Iulia Drăguţoiu.

— Joi, 11 martie a.c., Î.P.S. Mitropolit a primit la Reşedinţa mitropolitană din Sibiu o delegaţie a Ligii Culturale „Andrei Şaguna" din Sf. Gheorghe, jud. Covasna alcătuită din: Dl. Solomon I., Secretarul Prefecturii Jud. Covasna, Dl. Tatu N., Viceprimarul Oraşului Sf. Gheorghe, Dl. Lăcătuş Ioan, Directorul arhivelor Statului Judeţului Covasna, P.C. Protopop Pr. Rătulea Gheorghe. Cu acest prilej, Î.P.S. Sa s-a întreţinut pe larg cu membrii delegaţiei asupra obiectivelor viitoare ale Ligii „Andrei Şaguna" din Sf. Gheorghe:

— Organizarea în luna iunie 1993 a unui Simpozion omagial „Andrei Şaguna" la Sf. Gheorghe şi sfinţirea bisericii de pe deal, restaurată în anii din urmă.

— Deschiderea „Muzeului Ortodoxiei Române" din Jud. Covasna, în subsolul Catedralei Ortodoxe din oraşul Sf. Gheorghe; ridicarea unei statui a Mitropolitului „Andrei Şaguna" în oraşul Sf. Gheorghe; ridicarea unor troiţe comemorative pe locul bisericilor româneşti distruse pe timpul dictaturii horthistofasciste sau înainte de 1918; editarea unei *Istorii a Bisericii Ortodoxe Române din zona Trei-Scaune*, ş.a. Printre cei prezenţi fiind şi P.C. Protopop Gheorghe Rătulea au fost discutate şi unele probleme legate de viaţa bisericească din zonă. S-au acordat ajutoare pentru unii preoţi din parohiile foarte mici şi cu probleme economice şi un ajutor de 200 000 lei pentru terminarea lucrărilor de restaurare a sediului protopopesc.

— Între 13—16 martie, Î.P.S. Sa a făcut o vizită la Patriarhia Ecumenică din Constantinopol împreună cu Î.P.S. Nicolae al Banatului, ca delegaţi ai Patriarhiei Române. A avut şi întîlnire cu Sanctitatea Sa Patriarhul Bartolomeos I, cu alţi ierarhi precum şi cu membrii Sf. Sinod al Patriarhiei Ecumenice. Au fost discutate probleme de interes comun, s-a procedat la informaţii reciproce asupra rolului Bisericii în lumea de azi, reactivarea Mitropoliei româneşti a Basarabiei, înfiinţarea unei Mitropolii româneşti la Berlin pentru românii din Europa Centrală, la cererea lor, şi altele. Delegaţia s-a bucurat de o foarte bună primire la Patriarhia Ecumenică şi s-au realizat înţelegeri în toate problemele discutate.

— Duminică 14 martie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie în biserica „Sf. Teodor" din Constantinopol, unde a fost prezent şi S.S. Patriarhul ecumenic Bartolomeos I.

— Luni, 15 martie, au avut loc convorbiri cu Comisia sinodală constantinopolitană alcătuită din: S. Sa Patriarhul Dr. Bartolomeos I, Î.P.S. Evanghelos de Perga, Î.P.S. Mitropolit Dr. Atanasie de Heliopolis şi Theira, Î.P.S. Mitropolit Dr. Meliton de Philadelphia, secretar şef al Sf. Sinod, Marele Arhidiacon Dr. Chrisostomos şi prof. Dr. Vasilios Istavridis.

— Marţi, 16 martie a.c., delegaţii Bisericii Ortodoxe Române s-au întîlnit cu toţi membrii Sfîntului Sinod al Bisericii Constantinopolului.

Arhid. V. Bălţat

ÎNVĂŢĂTURA CELOR DOISPREZECE APOSTOLI

Cea mai veche dintre scrierile postbelice care ni s-a păstrat de la Părinţii apostolici este Învăţătura celor doisprezece apostoli sau, cum i se mai spune pe scurt Didahia. Ea a fost destul de cunoscută în primele veacuri creştine. Astfel, Epistola lui Barnaba, Clement Alexandrinul, Origen, ş.a., amintesc despre ea sau reproduc din cuprinsul ei. Clement Alexandrinul şi Origen o numesc „Scriptură". Tot astfel o folosesc: Episcopul Serapion de Thnuis din Egipt, Dorotei de Palestina, Sf. Ioan Scărarul. E probabil să fi fost utilizată şi de Clement Romanul, de Sf. Ciprian, de Rufin de Aquileea, Tertulian, Ipolit, ş.a., care reproduc idei din ea, dar nu-i dau numele. Cel care o citează, însă, este marele istoric bisericesc Eusebiu de Cezareea. El o numeşte „Învăţăturile celor doisprezece Apostoli". Sf. Atanasie o menţionează cu titlul de „Învăţătura celor doisprezece apostoli" şi o aşează între scrierile admise de Biserică, citînd din ea în operele sale. O utilizează Benedict de Nursia (sec. VI), întemeietorul monahismului apusean.

Pînă în secolul XIV, această operă a fost bază şi model multor scrieri de acelaşi cuprins cu ea. De la începutul acestui secol şi pînă în sec. XIX ea rămîne în umbră. În anul 1875, mitropolitul Nicomidiei, Filotei Vrieniu, descopere în biblioteca metocului Sfîntului Mormînt din Constantinopol, un manuscris în limba greacă „Codex Hierusalymitanus", care data din 1056. Acest manuscris era întocmit de un oarecare Leon, care îşi zicea „notarul şi păcătosul". Manuscrisul avea pe lîngă această scriere şi epistola lui Barnaba şi cele două epistole către Corinteni ale Sf. Clement Romanul. În anul 1883, Filotei o editează pentru prima dată. În manuscrisul descoperit de Filotei, această operă avea două titluri: „Învăţătura celor doisprezece apostoli" şi altul mai lung „Învăţătura Domnului prin cei doisprezece apostoli către neamuri". Sigur că s-au născut discuţii asupra acestor două titluri. Care este cel adevărat? Se pare că amîndouă au aceeaşi îndreptăţire. Acest obicei, de a pune două titluri la aceeaşi lucrare, îl au mulţi dintre Sfinţii părinţi şi scriitori bisericeşti. La această lucrare titlul prim arată că învăţătura prezentată este a Apostolilor Domnului şi care au fost în număr de doisprezece, iar nu a altor învăţători din sec. I sau II, numiţi de asemenea apostoli şi care mergeau din localitate în localitate să vestească cuvîntul Evangheliei. Titlul al doilea ne arată că Apostolii n-au adăugat nimic de la ei, ci toată învăţătura este de la Domnul. Cuvintele „către neamuri" arată că ea a fost adresată păgînilor şi acelor creştini recrutaţi dintre păgîni.

Scopul lucrării a fost de a fi drept călăuză sau îndrumare celor dintîi creştini despre felul cum trebuiau să vieţuiască potrivit învăţăturilor evanghelice. Ea este întocmită pe la anul 80, în Siria sau Egipt.

Învăţătura celor doisprezece apostoli se împarte în trei părţi şi un epilog. Prima parte, cap. I—VI, ne prezintă o catehează morală creştină, împărţind faptele şi năzuinţele omeneşti în două categorii: bune şi rele, după asemănarea celor două căi: calea vieţii şi calea morţii. Această catehează morală este numită adesea cartea celor două căi: a vieţii (cap. I—IV) şi a morţii (cap. V); cap. VI formează concluzia.

Calea vieţii este îndeplinirea a patru feluri de îndatoriri: a. Datoria fundamentală, care constă din dragostea faţă de Dumnezeu şi aproapele nostru. b. Datoriile personale, constînd din îndepărtarea de răutăţi: pofte trupeşti (nedrepte), superstiţie şi din fapte bune. c. Datoriile sociale: respectarea reprezentanţilor lui Dumnezeu pe pămînt şi a celor ce cred în El, bunătate faţă de săraci. d. Datoria mărturisirii păcatelor cînd omul ştie că le are. „În Biserică să-ţi mărturiseşti păcatele tale şi să nu te duci la rugăciune cu conştiinţa rea". Aceasta este calea vieţii.

Calea morţii este rea, plină de blestem: ucideri, desfrînări, furturi, mărturii mincinoase, îngîmfare, nedreptate, lăcomie, vicleşug, cuvinte de ruşine, lipsă de teamă.

Epilogul primei părţi constă dintr-un îndemn pentru creştini ca să se ferească de calea răutăţilor şi să poarte jugul Domnului care aduce desăvîrşirea.

Partea a II-a (cap. VII—X), cuprinde probleme liturgice, primind astfel şi denumirea de compendiu liturgic. În această parte se vorbeşte despre botez, post, rugăciune, euharistie şi mărturisire. Botezul se face prin întreita cufundare, în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfîntului Duh, în apă proaspătă, în lipsa acesteia în altă apă, iar dacă nu este apă rece în apă caldă, iar dacă nu este deajuns nici una nici alta, botezul se poate face şi prin turnare, tot cu aceeaşi formulă de botez; cel care se botează trebuie să fi primit o educaţie morală, să postească înainte o zi sau două; trebuie să postească şi cel ce botează, iar dacă pot şi alţii din cei care asistă la botez. După botez urmează împărtăşirea. Postul să fie miercuri şi vineri, iar nu luni sau joi, ca făţarnicii (fariseii). Privitor la mîncăruri el recomandă să se facă după „putinţa personală", de pretins nu pretinde decît abţinerea de la carnea animalelor jertfite idolilor: „Cît pentru mîncare, ţine ce poţi, dar de ceea ce s-a jertfit idolilor, fereşte-te cu totul, căci este închinare la zei morţi" (c. VI). Rugăciunea este Tatăl nostru şi trebuie rostită de trei ori în fiecare zi. (C. VIII). Euharistia este „jertfă, mîncare şi băutură duhovnicească, este viaţă veşnică" (c. X). Ea este precedată de două rugăciuni de invocare: una la potir şi alta la frîngerea pîinii. Taina Euharistiei o primesc numai cei ce s-au botezat în numele Domnului. După împărtăşanie se rosteşte rugăciunea de mulţumire. Prin împărtăşanie lucrează harul lui Dumnezeu. Mărturisirea trebuie făcută în biserică şi înainte de împărtăşanie.

Partea a treia (cap. XI—XV), cuprinde învăţături canonice (probleme de disciplină) numindu-se şi ordonanţă disciplinară. În această parte se tratează următoarele: a) Îndatoririle spirituale; învăţătorii să fie primiţi în comunitate, dacă învaţă dreptatea şi cunoaşterea Domnului, iar atunci cînd învaţă greşit să fie alungaţi. Apostolii şi profeţii, care merg din loc în loc şi propovăduiesc învăţătura Evangheliei, să nu stea mai mult de trei zile într-un loc. Adevăraţii învăţători ai Domnului sînt cei care fac ceea ce spun; ceilalţi sînt mincinoşi. b) Îndatorirea de a face bine. Drumeţul să fie primit şi găzduit bine; dacă stă mai mult de trei zile să i se dea de lucru. c) Dă sfaturi cum să fie condusă comunitatea. În fiecare duminică să se adune şi să săvîrşească euharistia; să se facă mărturisirea păcatelor şi împăcarea celor certaţi. Comunitatea să-şi aibă „episcopi şi diaconi vrednici de Domnul şi blînzi". Aceştia sînt aleşi de comunitatea credincioşilor. Ei trebuie să fie respectaţi ca profeţii şi învăţătorii, pentru că îndeplinesc slujirea profeţilor şi învăţătorilor. Despre preoţi nu se face menţiune, dar desigur prin episcop se înţelege atît episcopul cît şi preotul, ca în textele noutestamentare şi ca cei care au dreptul de a săvîrşi tainele.

Epilogul (Cap. XVI), cuprinde un îndemn la veghere şi se arată semnele venirii sfîrşitului lumii şi sosirea Domnului pe norii cerului. Îndeamnă pe creştini să se ducă des la biserică şi să fie totdeauna pregătiţi, pentru că „nu vă va fi de folos tot timpul credinţei voastre, dacă nu veţi fi desăvîrşiţi în timpul cel din urmă".

Învăţătura celor doisprezece apostoli sau Didahia este importantă pentru noi deoarece ne dă cele mai preţioase ştiri despre doctrina creştină din epoca primară şi în special despre constituirea comunităţilor creştine din primele timpuri. În ea găsim învăţături morale şi dogmatice, liturgice (despre Sfintele Taine), ştiri despre ierarhie, despre harismatici (apostoli şi profeţi), instrucţiuni disciplinare. Într-un cuvînt, ca manual teologic, Învăţătura celor doisprezece apostoli ar cuprinde în sine trei discipline: morală, liturgică şi drept bisericesc.

Pentru noi, pentru ortodocşi, importanţa ei este şi mai mare. Din ea rezultă că botezul s-a săvîrşit de la început prin întreita cufundare, în numele Sfintei Treimi; că Sfînta Împărtăşanie se dă tuturor din pîine şi vin şi că pîinea este cea dospită, că postul este cel de miercurea şi vinerea, că ierahia şi serbarea duminicii erau de la început.

Arhid. prof. dr. Constantin Voicu

RUGĂCIUNE

În vremea postului mare

„Crucii Tale ne închinăm Stăpâne şi Sfântă Învierea Ta slăvim".

Dumnezeule Cel fără început şi veşnicule Părinte îmbrăcat în lumină neînserată şi slavă negrăită Dumnezeu Care, din toate veacurile, cârmuieşti Veşnicia, priveşte cu milostivire asupra făpturii Tale, spre noi cei necărturari, poporul neştiutor în cele ale Dumnezeirii Tale; înţeleptşte Doamne mintea noastră cu lumina Prea Sfântului Duh, precum ai luminat pe cei doisprezece Apostoli necărturari făcându-i din pescari propovăduitori ai Adevărului; rugămu-ne Ţie, Părinte Sfinte, fă-ne şi pe noi cunoscători ai Adevărului descoperit prin predicarea Evangheliei, ca şi noi, „Să Te cunoaştem pe Tine singurul Dumnezeu adevărat, şi pe Iisus Hristos pe Care L-ai trimis" (Ioan 17, 3) în lume, să Te cunoaştem pe Tine Fiinţa cea mai presus de toate fiinţele; iar pe noi ne-ai ridicat din nefiinţă la fiinţă după chipul şi asemănarea Ta, ca pe răsăritul, amiazăzi şi apusul soarelui, tinereţe, maturitate şi bătrâneţe, apoi în Veşnicie după cum *Tu eşti* Părintele Veşniciei, aşa călăuzind viaţa noastră spre împărăţia Veşniciei pentru care îţi aducem prinos de mulţumire şi recunoştinţă. Tu însă, ne-ai arătat că nu ai trebuinţă de a Te proslăvi nimenea, pentru că pe toate le ai întru Sine-ţi şi eşti preamărit de toate stihiile lumii, de la începutul veacurilor; şi fiind nemărginit în Bunătate ai binevoit a-Ţi arăta strălucirea măreţiei Tale înaintea feţei tuturor popoarelor.

Doamne şi Stăpânul vieţii noastre, noi, poporul, zidirea Ta, ne închinăm cu smerită supunere şi mulţumire mărturisind din tot cugetul: că de am avea cuvânt ritoresc câtă frunză în codri, tot nu ar fi îndeajuns a spune îndelungă răbdarea Ta şi noianul îndurărilor Tale spre noi. Mărturisim deopotrivă şi aceasta: că de ar fi să avem numai buze şi limbi câte sunt în lume, tot nu am fi în stare să spunem mărimea greşelilor noastre — nebăgate în seamă, păcate, ce izvorăsc din firea noastră stricată prin păcat chiar din tinereţe; şi ne cutremurăm despre faptele noastre „văzute de Tine înainte de zămislirea noastră, şi cunoscute când eram abia plăsmuiţi în taină, urziţi în adâncurile cele mai de jos ale pământului, când Tu vegheai plăsmuirea făpturii şi erau scrise în Cartea Vieţii toate zilele hărăzite nouă mai înainte de a fi fost înfiripate vre-una" (Ps. 138, 15—16), fapte care nu pot fi tăinuite în faţa Celui ce cunoaşte ascunsurile inimii şi cele încă nelucrate de noi.

Doamne Atotştiutorule, Părintele lumii, aducându-ne aminte de taina faptelor noastre şi gândindu-ne la mulţimea fărădelegilor noastre ajunse cât numărul stelelor şi nisipul mărilor, cădem sub mustrarea cugetului, conştiinţa care ne judecă pentru păcatele săvârşite, şi pentru răutatea lor care ne-a ars — ca focul — bunătatea sufletului. Aşa, Stăpâne Doamne, topiţi de mustrarea cugetului, ne îndreptăm spre Tine cu rugăciuni, ca să ne uşurezi povara păcatelor, şi ca nu cumva să ne ajungă bătăile Tale, alergăm spre Tine, strigând: — „Mărturisindu-ne Ţie Doamne", — izbăveşte-ne de uneltirea vicleanului care pândeşte să ne răpească fără de veste înainte de a ne întoarce de pe povârnişul pierzării sufletului.

Doamne Dumnezeule, iată stăm în faţa Ta cu uşa inimii larg deschisă arătându-Ţi povara păcatelor, şi simţind apăsarea lor, ne cucerim cu rugăciuni ca să trimiţi peste noi „dumnezeiescul har, care vindecă pe cele neputincioase, iar pe cele cu lipsă le plineşte" şi „Duhul Sfânt se roagă pentru noi", ca să ne ierţi şi să ne dezlegi de toate legăturile păcatelor în care ne-am împotmolit prin amăgirea celui Rău".

Hărăzeşte-ne aripi prin care să zburăm Sus aproape de Tine Făcătorul nostru: să ne călăuzeşti, să Te ascultăm, să Te iubim şi să vieţuim nedespărţiţi de Tine în timpul sfintelor rugăciuni şi în tot timpul, Cela ce pretutindenea eşti şi vorbeşti cu oamenii, adevăraţii Tăi prieteni; curăţeşte-ne pe noi, ca şi pe ei, cu mila îndurării Tale, uneşte-ne cu lumina şi ne fă părtaşi Dumnezeirii Tale, ca şi noi să ne înnoim viaţa, să ne împotrivim trupului că el ne apasă spre patria lui Adam şi Eva prin neascultare, împinşi de cel Rău în prăpastia întunerecului; din bezna lui ridicăm ochii spre Lumina Ta ca să ne întăreşti braţul de muncă pentru agonisirea bunătăţilor cereşti şi pământeşti.

Doamne Dumnezeule, Cela ce prin har ne-ai chemat şi pe noi spre Tine, ca să ne călăuzeşti spre Dreapta Credinţă, noi însă, cu greu pornim *spre Tine*, cu anevoie părăsim obişnuinţa după înclinaţia firească mai mult spre rău din tinereţe: iar când punem început bun spre Lumină, spre Tine Dumnezeul nostru, strâmtoraţi de necazuri, iar strigăm către Tine: „Doamne al puterilor, fii cu noi, căci pe altul afară de Tine, ajutor întru necazuri nu avem, Doamne al puterilor, miluieşte-ne pe noi".

Stăpâne Doamne, „Cela ce ne-ai adus întru preacinstitele zile ale postului dăruieşte-ne putere, „să luptăm lupta cea bună, calea postului a o săvârşi, credinţa nedespărţită a o păzi, capul nevăzutului balaur a-l sfărâma, biruitori asupra păcatului a ne arăta şi fără de osândă să ajungem a ne închina şi Sfintei Învieri"!

Grigorie Ţurcanu
Arhidiacon Stavrofor

Trupul lui Hristos primiţi...

(Urmare din pag. 1)

meni şi din voinţa Lui de a birui prin ea moartea noastră, încît o trăieşte neîncetat în lucrarea (eficienţa) ei, dar fără ca ea să fie o continuă vărsare a sîngelui Său. În Sfînta Liturghie Mîntuitorul Hristos preface fundamentul esenţial (ontologic) al pîinii şi vinului în Trupul şi Sîngele Său, trăite în starea permanentă de jertfă, prin chemarea Duhului Sfînt de către preot, însoţit de rugăciunea credincioşilor, ori de cîte ori sîntem prezenţi la această mare Taină.

Sfînta Liturghie este în întregime o pregătire a oamenilor credincioşi prin rugăciunile preotului şi ale lor, pentru momentele prefacerii ofrandelor de pîine şi de vin în Trupul şi Sîngele lui Hristos, şi ale împărtăşirii de ele. Iar întrucît prezenţa Trupului şi Sîngelui Domnului, spre a se împărtăşi credincioşii constituie Euharistia, iar Sfînta Liturghie culminează în ea, întreaga Sfîntă Liturghie se poate numi şi Euharistie. Iar prezenţa amintită în scopul amintit se numeşte Euharistie, sau „Mulţumire", pentru că însuşi Mîntuitorul Hristos a prefăcut la Cina cea de Taină pîinea şi vinul în Trupul şi Sîngele său, „mulţumind" Tatălui pentru că L-a trimis să se facă om şi să se aducă jertfă prin Trupul şi Sîngele Său pentru toţi oamenii şi să se dea lor sub chipul pîinii şi al vinului, pentru mîntuirea tuturor. Această Taină e o *mulţumire* adusă Tatălui şi ca Om în numele oamenilor. Cu atît mai mult prefacerea pîinii şi vinului în Trupul şi Sîngele Domnului, pentru a se da nouă, e un motiv de „mulţumire" a noastră către Tatăl; ba şi către Domnul Hristos însuşi. Liturghia, care mai înseamnează şi lucrare comună, este supremul act de iubire al lui Dumnezeu către noi, deci şi supremul motiv de mulţumire al nostru către El. De aceea, cînd sîntem prezenţi la Sfînta Liturghie, comunitatea creştină cîntă lui Dumnezeu, în timp ce prin Duhul Sfînt chemat de preot se săvîrşeşte prefacerea: „Pre Tine Te lăudăm, pre Tine bine Te cuvîntăm, Ţie Îţi mulţumim, Doamne, şi ne rugăm Ţie, Dumnezeului nostru". Îl lăudăm pe Dumnezeu pentru marea iubire ce ne-o arată şi pentru marea minune prin care ne comunică iubirea Sa, prefăcînd pîinea şi vinul în Trupul şi Sîngele Fiului Său, spre a Se da nouă.

Prin Sfînta Liturghie şi Euharistie, Domnul Hristos ni Se face nouă tuturor în starea de jertfă în care Se aduce Tatălui ca om, în numele nostru, pentru noi. Prin jertfa de pe Golgota, El a ridicat din nou umanitatea în relaţie de dăruire către Dumnezeu-Tatăl, după ce această umanitate slăbise legătura cu Tatăl prin păcat. Dîndu-se nouă în timpul Liturghiei, Mîntuitorul ne alipeşte pe toţi la Sine-Însuşi, ca om, în această stare de totală predare Tatălui, ca jertfă adusă din iubire, ca om ca să atragă şi iubirea Tatălui faţă de noi, după ce El, Mîntuitorul, şi-a atras această iubire, ca om, în numele nostru. În faţa omenească a lui Hristos-Iisus care se predă Tatălui ca jertfă, *Tatăl priveşte cu iubire faţa tuturor oamenilor*. Dar noi oamenii sîntem datori să ne însuşim starea de jertfă a lui Hristos către Tatăl, pentru ca iubirea cu care ne priveşte Tatăl, în mod potenţial pe toţi în Fiul Său, să devină o iubire actuală (concretă) faţă de fiecare dintre noi, care sîntem conştienţi şi ne însuşim starea de jertfă a Fiului Său, ca om.

Să nu uităm niciodată că Mîntuitorul Hristos predîndu-se Tatălui cu desăvîrşită iubire prin jertfa Sa, şi atrăgînd iubirea Tatălui, ca om, asupra Sa, intră totodată ca om în deplinătatea vieţii duhovniceşti, biruind moartea prin înviere. Această biruinţă asupra morţii ne-o împărtăşeşte şi nouă Mîntuitorul, comunicîndu-ne starea Lui de jertfă, care-I aduce iubirea Tatălui, ca om, datorită iubirii Lui totale, ca om, faţă de Tatăl. (Vezi Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, în „Convorbiri Duhovniceşti" vol. II, p. 40—45).

Deocamdată puterea învierii o avem de la Domnul Hristos, sau de la noua Lui relaţie ca om cu Tatăl, ca arvună ce creşte în sufletul nostru, pentru a se actualiza deplin la învierea de obşte, care va avea loc prin refacerea întregului univers material cu care trupul omului este în legătură, prin pătrunderea deplină a puterii trupului înviat al Domnului în fiecare dintre noi şi în întreaga făptură.

Prin cuvintele „Luaţi, mîncaţi, acesta este Trupul Meu; beţi dintru acesta toţi, acesta este Sîngele Meu, al Legii celei noi, care pentru voi şi pentru mulţi se varsă spre iertarea păcatelor" (Matei 26, 26—28) precum şi prin porunca Sa: „Aceasta să o faceţi spre pomenirea Mea" (Luca 22, 19), Domnul Iisus Hristos ne asigură că El va fi atît de prezent cu noi şi Se va dărui sub chipul pîinii şi al vinului, ori de cîte ori Apostolii şi urmaşii lor, preoţii, se vor ruga Lui să facă aceasta, cum a făcut-o El la Cina cea de Taină. Ba chiar le porunceşte să facă aceasta spre a-L pomeni pe El, spre a-şi aduce aminte de ceea ce a făcut El atunci, adică cînd a instaurat Taina Sfintei Euharistii. Dar pomenirea Lui nu este fără prezenţa Lui şi prezenţa Lui nu poate avea loc fără pomenirea Lui. De aceea Liturghia sau Sfînta Euharistie nu este o simplă pomenire a lui Hristos, fără prezenţa Lui, nici nu se obţine prezenţa Lui fără pomenirea a ceea ce s-a petrecut la Cina cea de Taină. Între Cina cea de Taină şi jertfa liturgică sau Euharistia din orice timp, deci şi cea din Liturghia noastră de azi, este o strînsă legătură. Cina cea de Taină face posibilă Liturghia noastră de azi, iar Liturghia noastră de azi, şi din toate timpurile, ne pune în legătură cu Cina cea de Taină. Nu Iisus Hristos are nevoie de pomenirea noastră, ci noi avem nevoie de El, ca să ni se dăruiască şi să ne sfinţească mereu. De aceea după orice Sfîntă Împărtăşanie ne simţim uşuraţi sufleteşte şi în maximă apropiere de El.

TABEL NOMINAL

cu sumele încasate de la parohii din prot. Sibiu pentru Fondul Filantropic Eparhial

Alămor	pr. Damian Mircea	2 200 lei
Broşteni	pr. Bichiş Vasile	46 000 lei
Cisnădie I	pr. Bârsan Nicolae	15 000 lei
Cisnădie II	pr. Gaşpar Gheorghe	62 470 lei
Cristian	pr. Stănescu Eugen	29 174 lei
Daia	pr. Rotar Traian	4 800 lei
Hamba	pr. Bărbat Liviu	2 160 lei
Mohu	pr. Şebu Gheorghe	11 850 lei
Ocna Sibiului I	pr. Popa Savu	13 250 lei
Ocna Sibiului II	pr. Vecerdea Vasile	12 350 lei
Poplaca I şi II	pr. Călin Marin şi pr. Tăvală Tănase	5 700 lei
Răşinari I—II şi III	pr. Jianu Nicolae, pr. Streza Nicolae, pr. Brote Nicolae	30 000 lei
Râul Sadului	pr. Moga I. Poplăcean	27 270 lei
Roşia	pr. Stancu Ioan	17 558 lei
Sibiu-Cetate-Azil	pr. Trifan Ioan	
Sibu-Cetate II	pr. Streza Gheorghe	
Sibiu-Cetate IV	pr. Rusu Mihai	194 005 lei
Sibiu-Cibin I şi II	pr. Sămărghiţan Mihai, pr. Bârsan Traian	30 290 lei
Sibiu-Calea Poplăcii	prot. Luca Dănilă	16 860 lei
Sibiu-Inferior I	pr. Moisiu Liviu	
Sibiu-Inferior II	pr. Burcuş Teodor	
Sibiu-Inferior III	pr. Bar Romulus	
Sibiu-Terezian	pr. Bunea Victor	41 450 lei
Sibiu Iosefin I şi II	pr. Mitea Constantin pr. Rădulet Aurel	16 860 lei
Sibiu-Hipodrom IV	pr. Popa Ioan	25 000 lei
Sibiu-Lazaret I şi III	pr. Buta Nicolae pr. Galea Ioan	48 335 lei
Sibiu-Lazaret II şi IV	pr. Turcu Ioan pr. Lupescu Ioan	31 000 lei
Sibiu-Ştrand	pr. Şpan Gheorghe	26 800 lei
Sibiu-Treistejari I-II şi III	pr. Todor Nichifor pr. Filimon Silviu pr. Munteanu Vasile	82 700 lei
Sibiu-C.F.R. Triaj	pr. Ghişoiu Vasile	13 000 lei
Sibiu-Turnişor I	pr. Turcu Dionisie	25 000 lei
Sibiu-Guşteriţa	pr. Schiopu Dumitru	8 000 lei
Şelimbăr	pr. Albu Cornel	2 500 lei
Şura Mare	pr. Mihu Ioan	10 135 lei
Şura Mică	pr. Fleşeriu Ilie	5 000 lei
Topârcea	pr. Dumitru Octavian	7 090 lei
Veştem	pr. Neghină Vasile	8 700 lei
Sibiu-Valea Aurie	pr. Simion Săsăujan	26 000 lei
Caşolţ	pr. Voinea Cornel	11 300 lei
	Total	909 807 lei

Prot. Luca Dănilă

Statornicie

La redacţia venerabilei noastre gazete s-a primit de cîteva zile o scrisoare de la un vechi şi distins colaborator, părintele arhim. Teofil Părăian de la Sf. Mănăstire Brâncoveanu — Sâmbăta de Sus, jud. Braşov.

Ne informează, între altele, că la 1 aprilie anul în curs împlineşte 40 de ani de „viaţă mănăstirească", cum scrie P. Cuv. Sa, de cînd adică a intrat ca vieţuitor la mănăstirea mai sus arătată.

O să-l rugăm să ne ierte că îi răspundem şi pe această cale, transmiţându-i doriri calde de sănătate, bucurii alese şi binecuvântate împliniri. Rugăm pe Părintele luminător să-i facă parte de încă mulţi şi rodnici ani în acest aşezământ voievodal, unde prezenţa P. Cuv. Sale a fost cu adevărat binefăcătoare, mai ales după trecerea pe tărâmul veşniciei a neuitatului duhovnic, părintele arhim. Serafim Popescu, al cărui ucenic a fost şi părintele Teofil.

Avea 24 de ani când părintele arhim. Teofil Părăian a păşit pe porţile Mănăstirii Brâncoveanu curând după terminarea Facultăţii de Teologie din Sibiu, unde, deşi nevăzător, a fost şef de promoţie şi unde, prin felul său de a fi, ne-a cucerit pe mulţi din cei ce studenţiam în acei ani de la mijloc de veac.

Nu uităm, de asemenea, anii de noviciat ai P. Cuv. arhim. Teofil Părăian, când spunea că, intrat în mănăstire, „eu consider că acesta este drumul meu şi nu mă mai uit înapoi", rămânând *statornic*, spus altfel, în hotărârea luată, ceea ce trebuie să caracterizeze pe monahul adevărat.

În contrast flagrant cu situaţiile, din păcate şi acelea reale, pe care ni le semnala Î.P.S. Mitropolit Antonie în numărul precedent al gazetei noastre, de monahi nemonahi, sunt demne de reţinut câteva simţăminte pe care ni le împărtăşeşte părintele Teofil în scrisoarea sa, acum după 40 de ani petrecuţi în mănăstire, simţăminte pentru care cerem din nou iertare că le facem cunoscute şi altora: „Au fost ani buni pentru mine — mărturiseşte P. Cuv. Sa. Am trăit într-un mediu elevat, între oameni care au ştiut de Dumnezeu şi, pentru că au ştiut de Dumnezeu, s-au silit să fie oameni cum trebuie. După patruzeci de ani, de când mi-am început viaţa aici, cu toată zestrea cu care am venit, cu zestrea sufletească şi cu pregătirea şcolară, mă declar mulţumit, pentru că de fapt şi sunt mulţumit. Mă gândesc uneori că Dumnezeu n-are ce să-mi răsplătească pentru anii petrecuţi aici la mănăstire, ci eu trebuie să mulţumesc lui Dumnezeu, că m-a primit să-i slujesc în acest chip de vieţuire... Am conştiinţa că mi-am găsit adevărata cale, chiar calea pe care mi-a rânduit-o Dumnezeu. N-am regretat niciodată că am apucat pe drumul pe care merg şi acum şi pe care nădăjduiesc să merg până la sfârşit... Să-ţi fie toată vremea luminată de gânduri bune şi de darul lui Dumnezeu, este un lucru pentru care nu-i poţi mulţumi niciodată... Singura mea grijă a fost să-i slujesc lui Dumnezeu prin tot ce am făcut. Aş putea zice şi eu că „din moarte la viaţă şi de pe pământ la cer Hristos-Dumnezeu m-a trecut", când mi-a rânduit calea aceasta. Slavă lui Dumnezeu!"

Iată gânduri cu care un monah ortodox întâmpină 40 de ani de vieţuire în mănăstire.

Roagă pe bunul Dumnezeu, cinstite părinte Teofile, ca bucuria trăirii cu El să se reverse din nou, cât de cât, în inimile tuturor fiilor pământului nostru străbun.

Pr. Gh. Papuc

Lansarea cărţii:
„Limbajul mimico – gestual"

Miercuri, 3 martie a.c., în saloanele Cercului Militar din Sibiu a avut loc lansarea cărţii „Limbajul mimico-gestual bilingv" de Iulia Drăguţoiu, carte tipărită cu cheltuiala integrală a Arhiepiscopiei Ortodoxe Române Sibiu prin grija Întâistătătorului acesteia Înalt Prea Sfinţitul Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, carte semnalată în numărul precedent al Telegrafului Român.

Începută încă cu doi ani înainte de Revoluţia din Decembrie 1989, în plin regim ateist, cartea a putut vedea lumina tiparului prin stăruinţa Î. P. S. Mitropolit Antonie, care s-a preocupat îndeaproape de procurarea materialelor necesare tipăririi.

Toate aceste materiale au putut fi procurate prin bunăvoinţa şi dărnicia domnilor Hans Schmocker (KEK) din Elveţia şi Walter Arnold (EKD) din Germania.

Cartea este cu adevărat o contribuţie a Bisericii la sprijinirea operei de educaţie a surdo-muţilor, ea înscriindu-se în misiunea filantropică a Bisericii de care a fost lipsită aceasta în vechiul regim.

La festivitatea de lansare a cărţii au luat parte personalităţi ale vieţii civile şi militare din judeţul Sibiu: general maior Neculai Stoina, comandantul Garnizoanei Sibiu, dl. Romeo Trifu, preşedintele Consiliului Judeţean Sibiu, Gudrun Finger, soţia consulului german Sibiu, oficialităţi de la Secretariatul de Stat pentru Handicapaţi, reprezentanţi ai Bisericii Evanghelice C.A., un numeros public.

Lansarea cărţii a fost prefaţată de un reuşit spectacol de dans şi pantonimă susţinut de elevi ai şcolii de deficienţi de auz Sibiu.

Luând cuvântul, Î. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Crişanei şi Maramureşului, a arătat în cuvinte pline de sensibilitate că apariţia acestei cărţi e o minune a Providenţei, ea fiind născută din dragoste pentru semenii noştri cei suferinzi care sunt ca şi noi chipul şi asemănarea lui Dumnezeu.

„E o carte eveniment — a subliniat Î. P. S. Sa. Şi este aşa, pentru că nu e o carte pentru toţi şi pentru nimeni, la bunul plac al cererii şi ofertei.

Nu e o carte pentru rafturi de librărie. Nu e o carte care putea să nu fie. E o carte absolut necesară şi e chiar de mirare că ea apare abia acum.

E o carte pentru fraţii noştri care s-au născut fără simţul auzului, sau pe care îl au diminuat, din care cauză n-au putut în chip normal să înveţe să vorbească şi, aşa, au rămas muţi".

Î. P. S. Sa a arătat apoi cum a luat naştere această carte în momente de clandestinitate şi sprijinul pe care Biserica Ortodoxă Română, respectiv Arhiepiscopia Sibiului, îl va da şi în continuare celor suferinzi. Au mai luat cuvântul printre alţii reprezentantul Secretariatul de Stat pentu Handicapaţi, Bucureşti, care toţi în cuvinte alese au mulţumit Arhiepiscopiei Sibiului şi Î. P. S. Mitropolit Antonie Plămădeală pentru ajutorul acordat în apariţia acestei cărţi care se vrea o premieră naţională în domeniu.

În încheierea festivităţii, Î. P. S. Sa a făcut cunoscut că Arhiepiscopia Sibiului va pregăti în viitorul apropiat şi teologi care să înveţe limbajul mimico-gestual pentru a putea preda ore de religie în şcolile cu acest specific.

Dacă experimentul va fi benefic, a arătat Î. P. S. Sa, Arhiepiscopia Sibiului va propune Sf. Sinod să organizeze la nivel naţional o asemenea reţea de profesori de religie.

Festivitatea de lansare a cărţii a fost încheiată cu vernisajul expoziţiei de grafică a sibianului Stefan Orth, care a contribuit la ilustrarea manualului.

Cu siguranţă că acest început va fi continuat în viitorul apropiat şi de alte iniţiative lăudabile prin care Biserica noastră strămoşească va veni în sprijinul fiilor ei aflaţi în suferinţă.

Arhid. Visarion Bălţat

AMINTIRI DIN PUŞCĂRIE

Plimbări în dube. La Jilava

Detenţia mea s-a întîmplat pe durata de patru ani şi jumătate. Fără judecată. Prin simple decizii, cum a fost, la începuturi, decizia semnată de Teoharie Georgescu, ministru de interne. Timpul destul de lung, prea lung, de tot lung, l-am trăit cu infernale amărăciuni, în aşazisele colonii de muncă. Penitenţe diabolice că, adică, să se facă din noi oameni. Reeducaţi, să putem, vezi doamne, să fim redaţi vieţii sociale. Ăsta era, pasă-mi-te, scopul. În realitate, să fim chinuiţi zdrobitor de tot, pentru închipuite motive. Bolnave fantezii proprii comunismului.

Înainte de a fi săpat cu sapa la năstruşnicul Canal Dunăre-Marea Neagră, sau alte soiuri de munci pe diverse şantiere, înainte zic, am mucegăit în fel şi fel de închisori. N-aş putea spune atât de grele precum Aiud sau Gherla, dar tot închisori. Munci, cu baioneta în faţă aveam să le îndeplinim nu numai pe vreme cu soare. Ploua. Tuna. Trăznea, ori ningea ca-n cimitir, vorba lui Bacovia, noi eram scoşi din cabanele, nici ele prea uscate. Încât, adesea mă gândeam că ar fi bine să fim undeva la adăpost, chiar în celule cât de strâmte, cât de mizere ca orice celulă. Mai erau şi accidente. Săpând odată, în zebră, cu căciulă, pe ger cumplit, din munte pentru o estradă, mi-a căzut o bucată de piatră în cap. Însângerat am fost transportat cu targa la spitalul din Piatra Neamţ. La numai câteva zile după ce mi s-a cusut rana, din nou la muncă, din nou pe vreme geroasă.

Nu aş putea să jur cu mâna pe inimă, că tot acest material memorialistic, cum sunt închisorile, conţine stricte exactităţi. Nu! Desigur că dictatura crezută fără sfârşit, contribuia din plin la judecata alterată. Nu puteai să scoţi din gură o vorbuliţă privind puşcăria, fără a te vedea în pericol. Petre Ţuţea, pe care l-am cunoscut şi eu, lua într-o vreme masa la Cantina Scriitorilor, avea perfectă dreptate cînd afirma: *„Numai după eliberare am simţit adevărata puşcărie."* Dictatura.

După stagiu de lagăr, la Caracal, după carcere la securităţi, subsol la Ministerul de Interne, Ghencea... a trebuit să fac cunoştinţă cu *Jilava*, închisoare subpământeană, a cărei legendă o cunoaştem numai din auzite. Cum am ajuns să trăiesc aievea cruntul episod? Un drum lung prăpăstios. În Bucureşti, ridicat din pat în noaptea de 19 mai 1950. Dus la securitatea din Prahova. Ţinut acolo câteva săptămâni. De aici, legat cu lanţ cu lăcat la mîini de un bătrânel complet necunoscut mie. Toată noaptea legaţi în tren unul de altul. Dimineaţa, în gara Cluj. De ce la Cluj? Pentru că aici domiciliasem. Urmărit de securitate în acel oraş. La Cluj, mai mult de 2—3 săptămâni. Apoi, de acolo, la Bucureşti. *Jilava.*

Timp de câteva luni aveam să stau într-o celulă. Numărul nu i-l mai ştiu. Spre celulă, grăbiţi cum eram de gardian, nici nu am observat coridorul lung, întunecos, pe pereţi cu flori zugrăvite negru. Flori negre. *Florile răului* de Charles Baudelaire. Numai după un timp, cînd scoşi din celulă, la „plimbare" zilnic, am văzut împăienjenit, acea zugrăveală, opera desigur a căruiva dintre întemniţaţi.

Cum arăta celula? Strâmtă. Lungă. Înaltă. Paturi suprapuse. Parter şi două etaje. Într-o astfel de încăpere, cred să fi fost înghesuiţi 20—25 de locatari. În colţ, puţin ascuns cu un fel de draperie, — *hârdăul.* Numai în hârdău aveam putinţa să ne facem necesităţile. Golirea lui, o făceam, pe rând, câte doi. Greu! Respiraţie pestilenţială! Scurtul drum pentru dus şi întors, evident, cu gardianul la spate.

Vorbărie multă în celulă, când nu eram păziţi. Oameni cărora le ardea de trăncăneală. Rog să mi se ierte afirmaţia, că, eu, tot timpul puşcăriilor, eram taciturn. Îngândurat. Trist.

Ceea ce, însă ne unea pe toţi, ştiţi ce era? *Poezia.* Fiecare din noi ştia câte o poezie. Eminescu, Vasile Alecsandri, Vasile Militaru... Încolo, gălăgie mare în celulă. De la etaj trebuia să auzim glasul tare al unui avocat. Mi se pare Dumitrescu. Dar, îmi plăcea să-l aud pe altul, la parter, spunând poezii de Coşbuc. Pesemne un ardelean. De făptură înaltă. Gras, deşi nemâncat. Mă împrietenisem cu acel personaj rubicond. Vesel din fire. La parter se găsea un vas mai mare plin cu *dedete.* Praf contra gândacilor, păduchilor, bolii. El, recitatorul din Coşbuc, de sus pînă jos, scăldat în acel antidot alb.

Mîncarea, de obicei celebrul arpacaş şi un fel de ciorbalâc apos, ne-o aducea gardianul. „Na, bagă-n tine!" îl auzeam.

Zi de zi erau scoşi din celulă. La aer. Cam la ora 12. Câte un sfert de ceas. În atari cazuri, gardianul, cu un băţ lung, închidea ermetic geamurile înalte ale tuturor celorlalte celule, începând cu a noastră. Să nu se vadă. Să nu se ştie cine sînt aceia care făceau, în cerc, plimbarea. Să nu se dea nastere, cumva, la evadare.

Totuşi, în una din zile, în cerc, am auzit pe unul. „Ştiţi cine e arestat aici la Jilava?" Cine? întrebarăm curioşi. „George Ivaşcu". Readuşi în celulă, comentarii. „Bine, dar Ivaşcu era cu ei. Scria la gazeta comunistă. Avea o revistă *Manifest.* O fi fost el comunist, dar iată-l acum arestat aici".

Se încheia mirarea. Nedezlegată.

După un an sau doi de la eliberarea sa, Ivaşcu repus în toate drepturile lui. Profesor universitar. Director numeroşi ani la *Contemporanul.* Nu publica pe nimeni din foştii deţinuţi. Pe nimeni. O ştiu pe proprie piele. Îi trimiteam cu poşta manuscrise. Nimic! Niciodată! Am avut naivitatea să-l caut la Universitate. Să-l rog, ce s-a putut face cu lucrările mele, om fără ocupaţie? Sărac lipit pământului!

În pauză de ore, contrariat, cu nervi, pe sală: „Ce tot vrei dumneata? Câte nu se întâmplă într-o redacţie?! Chiar şi manuscrise de-ale lui Călinescu s-au pierdut". Nu ştiu cum s-au pierdut, când în realitate, săptămânal, regulat, vinerea apărea *Cronica optimistului,* după ce în „Adevărul literar şi artistic" citeam *Cronica pesimistului.* Natural, toate îmi formau lectura predilectă. Mare profesor G. Călinescu. Mare critic literar.

Dar eu, fost puşcăriaş, ca el, ca Ivaşcu, nu eram deloc publicat. Deloc!

George Ivaşcu, apoi, director la *România literară.* Ani şi ani de zile. Puteam să-i tot trimit poezii, ori traduceri de poezie. Nu eram publicat sau cine ştie cum, rar de tot.

Spunea: „De poezie se ocupă Ion Horea. Nu mă amestec!" Dacă-l întrebam pe Horea, secretar de partid la revistă, răspundea: „Eu vreau, dar nu vrea el!"

După stagiul la *Jilava,* au urmat detenţii în colonii de muncă. La început *Canal,* cu diferite şantiere *„Kilometrul 4". „Poarta albă". Bicaz. Oneşti.* Până la 7 aprilie 1954. Eliberării i-au urmat numeroşi ani de şomaj. Tot atâţia, de felurite munci manuale. În buzunarul gol, cu diploma de licenţă în Drept de la Universitatea din Bucureşti.

Petre Pascu

România
MITROPOLIA ARDEALULUI
Nr. 631/1993

„Furturi din sufletele noastre româneşti"

Prea Cucernice Părinte Protopop,

Situaţia economică şi, mai ales, deficienţe mari în educaţia morală a unor cetăţeni, fac să se înmulţească delictele de tot felul, care tulbură societatea şi liniştea noastră cea de toate zilele, de care avem atâta nevoie.

Reînnoiesc apelul către p.c. preoţi să insiste în predicile prea cucerniciilor lor asupra respectării poruncilor divine şi asupra consecinţelor personale pe care le atrag călcările de porunci pentru viaţa veşnică a fiecăruia, ca şi pentru viaţa de aici.

Nu cred că e nevoie să dezvolt prea mult îndatoririle fiecărui preot în această privinţă. Toţi sunt bine pregătiţi şi ştiu ce misiune au.

Circulara aceasta mi-a fost provocată de un articol de ziar în care se vorbeşte de furturile din biserici. Răufăcătorii nu se tem să atace chiar locaşurile sfinte. Caută bani, obiecte bisericeşti de valoare, fapta lor fiind nu numai călcare de poruncă: *„Să nu furi"*, nu numai călcarea de norme sociale de convieţuire, ci şi blasfemie faţă de cele sfinte. Se ştie că întotdeauna cei care săvârşesc astfel de fapte îşi atrag mânia şi pedeapsa lui Dumnezeu şi a oamenilor.

Pentru a preveni însă astfel de furturi şi pentru a preîntâmpina orice posibilitate a unora de a se lăsa atraşi în ispită, fac tuturor prea cucernicilor preoţi rugămintea de a lua toate măsurile, atât la bisericile din oraşe cât şi la cele din sate, de asigurare şi protejare a bunurilor bisericilor. Mă gândesc la asigurarea intrărilor, a ferestrelor, a dulapurilor interioare, şi acolo unde se impune, a angajării de paznici, dacă veniturile parohiei permit acest lucru. Evident, acolo unde sînt valori mari, muzeistice, se impun şi măsuri de asigurare, în afară de paznici, şi prin sisteme de alarmă. Nu mă îndoiesc că fiecare îşi va pune în lucrare şi propria imaginaţie ca să găsească cele mai bune mijloace de apărare.

Aş vrea să vă pun la inimă această grijă, pentru a putea păstra valorile cultice şi de artă bisericească pe care ni le-au lăsat înaintaşii şi faţă de care avem cea mai mare răspundere. Noi, Biserica, suntem păstrătorii celor mai vechi şi autentice valori. Nu e exclus ca unele din obiectele furate să se îndrepte către colecţionari străini, ceea ce înseamnă furt din sufletele noastre româneşti.

Fac rugăminte prea cucernicilor protopopi fie să difuzeze această circulară la toate parohiile, fie s-o citească şi s-o discute cu toţi prea cucernicii preoţi din protopopiatul respectiv, cărora rog să li se transmită odată cu aceasta şi urările mele de sănătate, de bună îndeplinire a misiunii preoţeşti, de toată dragostea mea şi de binecuvântarea lui Dumnezeu.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit
al Ardealului, Crişanei şi Maramureşului

* Circulară trimisă oficiilor protopopeşti din Arhiepiscopia Sibiului.

ŞCOALA TĂCERII

(Urmare din pag. a 2-a)

e de aur, iar vorba este de argint; tăcerea este tărie dumnezeiască, iar vorba este slăbiciune omenească. Ca să nu greşim, să luăm exemplu din natură. Albinele lucrează în întuneric, iar stejarul creşte în tăcere. El face zgomot numai cînd îl loveşte toporul şi cade la pământ, după ce a trăit o mie de ani.

Aceste laude binemeritate aduse virtuţii tăcerii le întăreşte Sf. Scriptură, care zice: „Vreme este a tăcea şi vreme este a grăi" (Ecl. 3, 7). „Cel ce-şi păzeşte limba sa, îşi scuteşte sufletul său de multe necazuri" (Prov. 21, 23). „Moartea şi viaţa sînt în puterea limbii, iar cei ce-şi stăpînesc limba, vor mînca roadele ei" (Prov. 18, 21).

A şti să taci este o virtute mai mare decît a şti să vorbeşti, zice Sf. Ambrozie din Milan (Criveanu), iar roadele lor sînt cu totul deosebite.

Tăcerea aduce pace, armonie şi înfrăţire, bucurie şi fericire. Limbuţia şi clevetirea aduc minie şi viclenie, vrajbă şi ură, duşmănie şi dezbinare între oameni. De aceea, covîrşit de binefacerile cereşti ale tăcerii, psalmistul se roagă, zicînd: „Doamne, pune pază gurii mele şi uşă de stăpînire buzelor mele. Nu lăsa inima mea să se abată la cuvinte viclene, ca să nu apăr faptele cele păcătoase" (Ps. 140, 4). Iar Sf. Ap. Iacob ne învaţă: „Orice om să fie grabnic la ascultare şi zăbavnic să vorbească, zăbavnic la mînie" (1, 19).

Este de mare folos, pentru progresul nostru moral şi duhovnicesc să nu clevetim, nici să vorbim nimicuri. Este mai de preţ cumpătarea în vorbă, tăcerea şi ascultarea decît multe comori. Să ne deprindem cu virtutea tăcerii, mai ales în biserică, în casa lui Dumnezeu pentru că în această şcoală ne educăm voinţa morală pentru autodisciplinare, ne formăm caracterul şi punem bazele personalităţii morale ca să fim oameni cu prestigiu în societate. Prin ea ne afirmăm o pace a inimii şi liniştea sufletului. Şcoala tăcerii este începutul înţelepciunii creştine; prin ea scăpăm de multe necazuri, supărări şi regrete, prin ea ne desăvîrşim, căci cînd tace limba, gîndul se urcă la Dumnezeu şi ne unim cu El.

Apoi ca creştini să nu uităm că la judecata II-a vom da socoteală lui Dumnezeu, nu numai de faptele noastre, ci şi de fiecare cuvînt spus fără rost. De aceea vă îndemn ca toată vorba voastră să fie „dreasă" cu sare, adică să fie spusă cu cap şi la vremea sa, ca să folosească tuturor şi să zidească pe fiecare.

Mîntuitorul Hristos zice: „Din cuvintele tale te vei îndrepta şi din cuvintele tale vei fi osîndit" (Matei 12, 37).

Semnalăm... Semnalăm...

Istoriografia maghiară, şi nu numai în ultima vreme, ci, mai ales începând cu sec. al XVIII-lea, face eforturi absurde ca să dovedească fapte care nu se pot dovedi. Se încearcă mai ales acreditarea ideii că, în Transilvania, românii n-ar fi din Transilvania! Împotriva acestei teze scrie în „STEAUA" Ioan Aurel Pop: CÂTEVA OBSERVAŢII PRIVIND ISTORIA MEDIEVALĂ A TRANSILVANIEI (Nr. 10, 1992 p. 7—9). Autorul combate cu argumente solide teze precum cea a emigraţiei târzii a românilor în Transilvania, cam prin secolele XIII—XIV. Istoricii maghiari susţin că ungurii au găsit Transilvania goală în sec. XI—XII. În sprijinul acestei afirmaţii se aduc, arată autorul, *„argumente ciudate, unele de-a dreptul absurde"*: că dacii au fost distruşi în totalitate sau în marea lor majoritate de către romani; că Dacia nu a putut fi romanizată atât de repede, de la Traian până la Aurelian; că toată populaţia ar fi fost evacuată de către Aurelian la sudul Dunării şi că acolo s-ar fi format poporul român ca *„popor balcanic de păstori nomazi"*. De acolo s-ar fi întors încet, încet prin sec. XIII—XIV, deci după sosirea ungurilor.

Ciudată această memorie, vom remarca şi noi, care a persistat în conştiinţa românilor „din sudul Dunării", din secolul al III-lea până în al XIII-lea, deci zece secole! Chiar aşa să fi fost, şi această memorie încă ar proba că ei s-au întors în leagănul de formare al naţiunii lor, pe care nu l-au uitat niciodată. Aceasta o spunem aşa, doar de dragul argumentării, pentru că dovezile existenţei continui a românilor *în Transilvania*, numărul lor, totul contrazice tezele istoricilor maghiari.

Istoricii maghiari au mai inventat şi *„Teoria dublei descălecări"*, susţinând că înaintea sosirii ungurilor în anul 896, în anul 670 ar fi migrat în Panonia *onogurii*, rudele lor mai vechi. Cu cine nu s-ar face ei fraţi, numai să sară peste adevărul care nu-i slujeşte! Şi acestea nu sunt singurele absurdităţi debitate în slujba intereselor lor politice, şi împotriva adevărului istoric. Adevărul istoric e prezent, de altfel, atât în cronicile maghiare, cât şi în cele ruseşti (V. Victor Spinei, *Migraţia ungurilor în spaţiul carpato-dunărean şi contactele lor cu românii în secolele IX—X*, în „Arheologia Moldovei", 1990, XIII, p. 120—121). Aceste surse menţionează prezenţa românilor în Transilvania şi chiar în Panonia, după unii, în momentul venirii ungurilor. A se vedea cronicile lui Simon de Keza, Ioan Kinamos, Niccola da Casola, Bonfini, Anton Verancsics, Frideric Menius, Cronica pictată din Viena şi, mai ales, Cronica Notarului anonim al regelui Bela (zis *Anonymus*). Acesta din urmă notează precis că ungurii au găsit în Panonia pe *Blachi ac pastores Romanorum* (a se vedea *Gesta Hungarorum*, în „Scriptores rerum Hungaricum" I, p. 45).

Ioan-Aurel Pop răspunde, în studiul pe care îl semnalăm, cu argumente bine selectate, tuturor încercărilor de falsificare a istoriei de către istoricii maghiari. Vom nota şi câteva consideraţii referitoare *la rolul Ortodoxiei* în susţinerea continuităţii româneşti în Transilvania:

„Ortodoxia a fost la români, împreună cu limba de rezonanţă latină, cel mai eficient mijloc de păstrare a identităţii naţionale. Această Ortodoxie, în forme populare, n-a fost nici ca trăire, nici ca rit, nici ca teologie, inferioară altor confesiuni creştine. Românii au rămas preponderent rurali, fiindcă acolo i-au împins nevoile şi stăpânii să trăiască. Până târziu li s-a interzis să trăiască în oraşe. Nu şi-au construit prea multe biserici de piatră, fiindcă biserica lor era prigonită şi dispreţuită. Un Conciliu de la Buda din veacul al XIII-lea a interzis „schismaticilor" (ortodocşilor), să-şi ridice biserici de piatră" (cf. supra p. 9, col. 2).

*
* *

Dl. Şerban C. Andronescu din Statele Unite semnează un interesant articol în „Steaua": *„Pentru o definiţie a termenului de „român"* (Nr. 10, 1992, p. 9—13). Ne va fi greu să-l rezumăm, pentru că e dens şi larg argumentat, dar ni se pare a fi demn de semnalat, pentru o lectură integrală, celor interesaţi de problemă. O noutate deosebită în expunerea autorului este legătura pe care o face între *Mioriţa* (ciobanul moldovean) şi isihasmul ortodox românesc. Poate vor mai fi făcut-o şi alţii, nu ştiu, dar apelul d-lui Andronescu pentru explicarea atitudinii ciobanului moldovean, atitudinea de non-rezistenţă, de smerenie, de iertare, apelul la atmosfera isihastă locală, care s-ar reflecta în filosofia Mioriţei, e o noutate. Domnul Andronescu descrie corect isihasmul şi apoi aplică elementele care îl caracterizează la „povestea" Mioriţei, care în cele din urmă, e considerată o dramatizare a isihasmului la nivel popular, folcloric românesc. Apropierea e ingenioasă şi ar putea da „spaţiului mioritic", cum l-a definit Blaga, un conţinut nou pe care Blaga nu l-a întrevăzut.

Mai departe dl. Andronescu deşi cunoaşte izvoarele isihasmului — fără să le ducă până la Sfinţii Casian Romanul şi Gherman din Dacia Pontică, aşa cum a sugerat subsemnatul într-o comunicare la un Congres la Sofia (vezi Mitropolia Ardealului, an XXXIV, nr. 5, sept.—octombrie 1989, p. 3—20), — încearcă să coboare în căutarea unor surse şi mai vechi, până la daci, stabilind o linie Zamolxe-Hristos-isihasm. Apelează la Herodot din Halicarnas şi la Hellanikos din Mitilene care descriu spiritualitatea tracilor-dacilor, dar e greu de înscris această spiritualitate chiar ca premergătoare isihasmului. Isihasmul e altceva. E parte din creştinism, evident, dar e practica invocării numelui lui Iisus, ca mijloc de trecere în zona contemplaţiei şi în dobândirea mântuirii şi a desăvârşirii. Acolo unde dl. Andronescu are dreptate însă, e atunci când stabileşte uşurinţa trecerii de la religia şi spiritualitatea dacilor, la cea creştină. Dar aceasta nu e o problemă de isihasm, ci de devenire şi convertire religioasă. În acest sens e adevărat că *„Daco-romanii nu au avut nevoie de un ritual special de trecere la creştinism, ca bulgarii (prin Boris I, 852—889) sau ungurii (prin Waik, numit apoi Ştefan cel Sfânt, 997—1038"*, la care noi i-am mai adăuga şi pe ruşi, creştinaţi tot în secolul IX.

Dl. Andronescu insistă mult asupra metaforelor din Mioriţa, cărora le găseşte cu uşurinţă corespondenţe isihaste. Cred că problema trebuie pusă în discuţia specialiştilor, evident pentru clarificare. Ar fi să identificăm la noi un isihasm înainte de isihasm, căci *Mioriţa* e sigur anterioară isihasmului la români. Nu cred că tot ce e virtute, credinţă, trăire religicasă, în măsura în care poate fi demonstrată ca religioasă, trebuie neapărat să fie şi isihastă. Aceste două lucruri trebuiesc bine delimitate, înainte de a specula asemănări care sunt mai degrabă cu elementele adînci şi tradiţionale ale religiei, decât cu isihasmul. Dacă ciobanii însingurati moşteneau şi o tradiţie isihastă, în liniştea munţilor şi a retragerii, şi aceasta se poate dovedi, teza ar putea aspira la o oarecare consistenţă. Şi ar fi o mare noutate în domeniu!

Delimitarea dintre *Hamlet, Dr. Faust, Don Juan* şi seninul cioban din Mioriţa, care *„se situiază în sublim"* faţă de cei trei, şi *„mizează pe eternitate"*, fixează în istoria culturii şi a filosofiei o relaţie care merită reţinută. Şi în istoria religiilor. Rămâne de văzut dacă se poate stabili în mod sigur o relaţie şi cu isihasmul. Cronologic, dacă acceptăm să pornim de la Zamolxis, şi ideatic, relaţia e posibilă, dar probabil cumva în afara a ceea ce realitatea isihasmului înseamnă în spiritualitatea ortodoxă şi, în afara termenului tehnic care îl defineşte şi îl explică. altfel.

Nu avem intenţia să emitem judecăţi de valoare aici. Ceea ce am făcut e doar să semnalăm o temă care merită studiată şi pe care desigur dl. Şerban Andronescu o va cerceta şi prezenta în continuare. Ştim că îl preocupă de mult. N-am vrut decât să-i stimulăm preocupările, sugerându-i şi câteva obstacole peste care ar mai avea de trecut. Trecute, acestea vor putea face din *Mioriţa* un poem isihast.

Aşteptăm.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. cons. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu.*

ABONAMENTUL pe un an: 500 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 141

SIBIU

1 aprilie

Nr. 13—14

1993

Clerici creatori de cultură şi spiritualitate încrucişându-se pe podurile Prutului* (I)

Cultura şi spiritualitatea românească în Moldova a început cu primul preot la altar şi cu primul dascăl — care de multe ori a fost însuşi preotul — în prima tindă de biserică. Aceştia au tot rămas şi în trecut şi în uitare aşa încât astăzi cu greu le-ar mai putea cineva ghici numele, locul şi vremea. Noi vom fi de aceea obligaţi să ne referim doar la câteva începuturi *cunoscute* şi apoi doar la câţiva clerici — căci pe aceştia îi avem îndeosebi în vedere — mai aproape de noi, care au lăsat urme însemnate în cultură şi spiritualitate, mai ales pe pământul dintre Prut şi Nistru, în Basarabia şi Bucovina.

Pe când Moldova era una şi mare, au strălucit peste dealurile, văile şi apele ei, şi mai ales în sufletele şi minţile oamenilor, trei oameni de mare cultură, autori de multe cărţi, dar rămaşi în memoria istoriei mai ales cu câte una nemuritoare: Petru Movilă (+1646) cu *„Mărturisirea Ortodoxă"* (1642), Varlaam (+1657) cu *„Cartea românească de învăţătură"* (1643) şi Dosoftei (+1693) cu *„Psaltirea în versuri"* (1673).

Pe la sfârşitul secolului al XVIII-lea (mort 1800) trebuie amintită figura, extrem de interesantă, a lui Amfilohie Hotiniul. Erudit în sensul modern al cuvântului, matematician, filolog, geograf, istoric, cunoscător, ca şi Dosoftei, a cel puţin şase limbi străine, cu studii în Italia, el este pe nedrept cunoscut doar ca autor al unei Geografii, şi încă şi aceea prelucrată după Buffier (Iaşi, 1795, cf. Petre V. Haneş, *Scriitori basarabeni*, ed. II, p. 71—72). Ştiri despre Amfilohie, dar nu despre activitatea lui literară, din păcate, fiindcă o socotea cunoscută, găsim într-un studiu al fostului episcop al Hotinului, cu reşedinţa la Bălţi, şi apoi mitropolit al Bucovinei, Tit Simedrea: *Vechea episcopie a Hotinului*, (în rev. „Biserica Ortodoxă Română" LXI, 1943, Buc., p. 11—32). Faptul că e mai cunoscut ca prelucrător al acelei Geografii, se datorează şi publicităţii pe care i-au făcut-o geografii. Probabil însă că nu numai acestei publicităţi. Geografia lui Amfilohie umplea un gol şi a stârnit de îndată interesul cercurilor culturale, şi nu numai din Moldova, deşi se ocupa mai mult de Moldova şi Basarabia. Ea trece repede şi uşor munţii, aşa cum trecuse şi *Cazania* lui Varlaam, şi devenise model pentru alte *Cazanii*. Un Nicola sau Nicolae Nicolau din Braşov, urmând de aproape *Geografia* lui Amfilohie, publică la rândul său două tomuri cam cu acelaşi titlu (Amfilohie: *Pentru izvodirea geografiei*, în 1814 şi 1815 la Buda), dar cu mai multe ştiri despre Transilvania şi Macedonia. Ambele Geografii s-au aflat în Cernăuţi, donate Bibliotecii de către Aron Pumnul, pe vremea când studia acolo Eminescu. De pe ele a învăţat poetul geografia. Pe a lui Amfilohie o avea personal. I-a dat-o prietenului Ion Creangă, pe care aceasta a notat de unde o avea: *„Dăruită mie de Dl. Mihai Eminescu, eminentul scriitor şi cel mai mare poet al românilor, 1878"* (N. Timiraş, *Ion Creangă*, ed. Bucovina, p. 224—225, cf. Aurel Vasiliu, *Românii în două geografii, de Amfilohie Hotiniul şi Nicolae Nicolau*, Cernăuţi, 1943).

De peste Prut vor veni în secolul al XIX-lea, în dreapta lui, câţiva cărturari clerici al căror loc în cultura şi spiritualitatea românească a fost fixat mai de mult sau mai aproape de noi, iar alţii îşi mai aşteaptă încă rândul la recunoaştere. Vom menţiona câţiva din ei, nu înainte de a ne aduce aminte că prin 1821 a petrecut în Basarabia la Colincăuţi, mai multă vreme, mitropolitul Veniamin Costachi.

Din Basarabia a venit Iosif Naniescu, născut în Rezalia (Soroca). Este călugărit de Chesarie, la Buzău, învaţă în Seminarul lui Chesarie, apoi la Colegiul „Sfântul Sava" din Bucureşti, ajunge egumen la mânăstirile Şerbăneşti-Morunglav, Găiseni (Dâmboviţa), şi apoi la Sărindar în Bucureşti. În Bucureşti e numit şi profesor la Gimnaziul „Matei Basarab" (1864), la Şcoala normală „Carol I" şi apoi director al Seminarului Central. Poate numai transilvăneanul Dionisie Romano a mai întreprins atâtea „călătorii" prin ţară, în atâtea responsabilităţi! (Vezi, Antonie Plămădeală, în vol. *„Spiritualitate şi istorie la întorsura Carpaţilor"*, Buzău, 1983, passim, şi Antonie Plămădeală, *Nume şi fapte din istoria culturii româneşti*, Bucureşti 1983, p. 61—94). În 1873 e ales episcop de Argeş, iar în 1875 mitropolit al Moldovei şi Sucevei. Moare în 1902, la Iaşi. A fost membru o. al Academiei Române. A desfăşurat mai ales o activitate pastorală vie, a publicat predici şi cuvântări, a restaurat catedrala din Iaşi şi, mai ales, a dus o viaţă de sfânt, şi nu va fi deloc o surpriză când va fi propus pentru canonizare. În 1901 a tradus cunoscuta *Urmare a lui Hristos*.

Din Basarabia a venit în Moldova şi familia Asachi, potrivit informaţiilor Ermionei Edgar Quinet, fiica lui Gheorghe Asachi.

Tatăl lui Gheorghe Asachi, Lazăr, călugărindu-se şi-a luat numele de Leon, şi s-a dovedit a fi om de mare cultură, traducător al *Logicii lui Condillac*, al lui Epictet şi al multor altor autori, lucrări necunoscute până de curând când, o mare parte din operă, în manuscris, i-a fost descoperită şi publicată de Antonie Plămădeală: *„Lazăr-Leon Asachi în cultura română"* (Sibiu, 1985, 254 p.). Lazăr-Leon Asachi l-a însoţit o vreme pe Veniamin Costachi la Colincăuţi, ca să evite ciocnirile cu Eteria.

Aproape necunoscut până astăzi, a venit din Basarabia la Buzău, şi apoi în Transilvania, ca profesor de muzică pe urmele lui Anton Pann (+1854) şi apoi s-a retras la Mânăstirea Ciolanu de lângă Buzău, Varlaam Baroncescu. A lăsat la Braşov o bibliotecă valoroasă, din care se păstrează un număr de cărţi şi un catalog. Despre el ca autor de muzică psaltică — au rămas de la dânsul câteva Axioane devenite clasice — a scris preotul Gabriel Cocora din Buzău. Eu i-am descoperit însă, ca şi lui Lazăr-Leon Asachi, şi opera literară, mai ales poetică, o postură în care e necunoscut, deşi a publicat la Buzău, la o editură obscură, probabil fără a o fi difuzat, o cărticică de poezii. Îşi aşteaptă rândul la o monografie pe merit. E mai ales un poet satiric, plin de humor, uneori autocritic, scriind versuri uşoare, în general având şase-şapte silabe într-un vers, scrise fără teamă de cuvinte, apelând cu dezinvoltură la neologisme sau la cuvinte total nepoetice. Uneori cam în genul unor poezii dintre cele scurte ale lui Adrian Păunescu, născut şi el în Basarabia.

Iată un precursor cu o sută de ani înainte!

Au fost însă şi treceri spectaculoase, de mari personalităţi, dinspre Ţara din dreapta Prutului spre Basarabia.

Sunt prea cunoscute în Basarabia chipul şi activitatea lui Gavriil Bănulescu-Bodoni (1750—1821) originar din Câmpulung Moldovenesc, dar născut în Bistriţa Năsăudului (1750—1821), unde se stabilise familia, ajuns în cele din urmă mitropolit al Basarabiei (1813). Am zis în cele

(continuare în pag. 2)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului,
Crişanei şi Maramureşului

* Comunicare la Simpozionul: Cultură şi spiritualitate românească de-a lungul veacurilor, în Basarabia, 4 decembrie 1992, Chişinău.

AUTORITATEA MORALĂ

Pericopa evanghelică din Marcu 9, 17—32, rânduită a se citi la Sf. Liturghie, în Duminica a IV-a din postul Paştilor (a Sf. Ioan Scărarul), cuprinde relatarea despre vindecarea de către Mântuitorul Iisus Hristos a unui copil stăpânit de un duh mut şi surd, minune săvârşită la stăruitoarea cerere a tatălui acelui copil.

Aflăm astfel că Mântuitorul, impresionat de credinţa puternică a tatălui şi făcându-i-se milă de suferinţa copilului, „a cercetat duhul cel necurat, zicându-i: Duh mut şi surd. Eu îţi poruncesc: Ieşi din el şi să nu mai intri niciodată" (Marcu 9, 25). Ca urmare a acestei intervenţii, celor prezenţi le-a fost dat să vadă un spectacol înfricoşător: duhul cel rău, simţindu-se încolţit şi izgonit, a răcnit puternic, l-a zguduit pe copil, dar neavând încotro a ieşit, lăsându-l în stare de inconştienţă.

Această dramatică încleştare a dovedit cât de mult se luptă diavolul să păstreze ceea ce odată a cucerit. El caută clipă de clipă să-şi lăţească stăpânirea în detrimentul împărăţiei lui Dumnezeu.

Am mai reţinut din pericopa evanghelică şi aceea că, înainte de a-l fi adus pe copil la Iisus, tatăl său l-a prezentat Apostolilor, implorându-le ajutor, dar ei n-au putut face nimic.

Este evident că Domnul, vindecându-l pe cel stăpânit de duhul rău, a făcut uz de puterea şi autoritatea Sa dumnezeiască. În faţa acestei puteri şi a acestei autorităţi nimeni şi nimic nu poate să reziste.

Domnul însă a făcut uz de aceste prerogative dumnezeieşti de foarte puţine ori. Cazuri concrete: când s-a schimbat la faţă pe Muntele Tabor, când a înviat pe fiica lui Iair, pe fiul văduvei din Nain, pe Lazăr din Betania, când l-a vindecat pe paraliticul din Capernaum, pe cel de la lacul Vitezda, pe soldatul din subordinea sutaşului roman şi încă în alte câteva împrejurări. În rest a apărut mereu ca golit, lipsit, dezbrăcat de puterea, autoritatea şi slava Sa dumnezeiască. A trăit printre oameni în stare de chenoză. Intrarea Sa în lume prin întrupare stă sub semnul chenozei, a smeririi Sale fără de margini. Numai aşa putem înţelege faptul că se naşte ca un prunc, creşte în anonimat (episodul de la vârsta de 12 ani, de la templu, este cu totul singular), se supune legilor şi autorităţilor, moare şi este îngropat.

Trimis fiind de către Tatăl să-l mântuiască pe om, nu putea săvârşi acest lucru decât acceptând şi suportând pedeapsa pentru păcatul săvârşit de strămoşul Adam.

Dar, cum am spus, nu era lipsit nici de putere şi nici de autoritate dumnezeiască, pentru că în unica Sa persoană subzistau unite în chip neamestecat, neîmpărţit şi nedespărţit cele două firi: dumnezeiască şi omenească.

Apostolii, la care s-a făcut apel pentru ajutor, nu aveau o astfel de putere şi nici o astfel de autoritate, ca să asculte de ei duhurile cele rele. Nimeni dintre oameni nu are de la sine o astfel de putere.

Şi cu toate acestea, Domnul lasă să se înţeleagă că şi oamenii ar putea săvârşi, în anumite condiţii, minuni similare, spunând Apostolilor că astfel de demoni nu ies decât cu rugăciune şi cu post (Marcu 9, 29). Rugăciunea şi postul sunt mijloace prin care şi oamenii se pot ajuta pe ei înşişi şi pe semenii lor să scape de sub stăpânirea diavolului, în sensul că Dumnezeu îi ascultă şi revarsă peste ei puterea Sa, îi înconjoară cu autoritatea Sa şi atunci diavolii fug de la ei, îi părăsesc, deşi nu cu uşurinţă.

(continuare în pag. 2)

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Destin

Nimic nu mi-e străin
Din ce e omenesc
Condamnat la viaţă — pe viaţă,
trăiesc!

Nu-mi plâng,
nici nu-mi blestem norocul
n-aştept amnistii
Să-mi scurtez
Sorocul.

Ci ca Iosif
Îmi duc în spate
speranţa
până peste poate.

Vasile Tărâţeanu

Icoana şi Sfânta Liturghie

Mărturiile Sfinţilor Părinţi ai Bisericii, privitoare la folosirea Sfintelor Icoane de către credincioşi, urcă în secolul al patrulea. Aşa, de exemplu, Eusebiu de Cezareea (267—340) şi Epifanie al Ciprului (315—402) scriau că, în timpul lor, existau icoane, ale Mântuitorului, Sfintei Fecioare, Sfinţilor Apostoli Petru şi Pavel, ale unor sfinţi, martiri, şi a Arhanghelului Mihail.

Restaurarea cultului Icoanelor la 11 martie 843 — prima Duminică a Postului Mare — de către împărăteasa Teodora, marca sfârşitul disputei iconoclaste. Dar, la 11 martie 843, se punea capăt şi disputei privitoare la persoana lui Hristos, care tulburase pacea Bisericii încă din secolul al patrulea. Şi aceasta deoarece, respingerea cultului icoanelor de către iconoclasm, punea în cauză firea omenească a lui Hristos, taina întrupării Sale, cu alte cuvinte, însăşi dogma hristologică a Bisericii.

Odată, cultul Sfintelor Icoane restaurat, acestea deveniră o prezenţă nelipsită, o parte integrantă a cultului ortodox, şi îndeosebi a centrului său, adică a Sfintei Liturghii. Astfel se explică faptul că, în Biserica Ortodoxă, nu poate fi concepută săvârşirea unei slujbe religioase fără icoană. Viaţa liturgică şi sacramentală a Bisericii este inseparabilă de icoană. A fi prezent la un serviciu sau procesiune religioasă, unde ar lipsi icoanele, credinciosul ortodox se simte parcă în imposibilitatea de a participa activ şi de a intra în comuniune cu lumea celestă. I-ar lipsi acele ferestre ale cerului şi la cer, adică Icoanele, care transportă conştiinţa în locuri cereşti.

Prin Icoană, credinciosul poate ajunge să cunoască ceea ce nu se vede, lumea de dincolo. Icoanele deschid credincioşilor un univers nou, transcendent, cel al veşniciei. Şi, pe bună dreptate, Sfântul Ioan Damaschin scria că, „fiecare icoană revelă şi dezvăluie tot ceea ce nu se vede". La rândul său, Sfântul Ioan Hrisostom nota că, icoanele „caută să-l facă pe Dumnezeu prezent în credinţa noastră şi mai apropiat de rugăciunile noastre". Astfel se înţelege de ce credinciosul ortodox nu poate să-şi imagineze o biserică în care se celebrează Sfânta Liturghie, fără icoane. Expresia cea mai vie şi mai autentică a Tradiţiei, Sf. Liturghie este ea însăşi, într-o oarecare măsură, „o icoană în mişcare", o icoană a întregii iconomii a mântuirii.

Centru al cultului ortodox şi a vieţii ecleziale, precum şi cult de adorare a lui Dumnezeu, prin excelenţă, şi loc de participare a credincioşilor la acelaşi pahar al mântuirii, Sfânta Liturghie constituie cadrul şi momentul cel mai propice pentru aceştia de-a se afla în prezenţa Creatorului,

(continuare în pag. 2)

Pr. Dr. Ioan Dură

În întâmpinarea aniversării a 350 de ani de la tipărirea Cazaniei lui Varlaam

Se împlinesc în acest an trei veacuri şi jumătate de la tipărirea unei venerabile cărţi, *„Carte românească de învăţătură ..."*, cunoscută în deobşte sub denumirea de *„Cazania lui Varlaam"*, mitropolitul Moldovei. Cazanie, din slavoneşte, înseamnă, precum ştim, carte de învăţătură.

Într-adevăr, cazaniile, nelipsite de la strana bisericilor noastre, sunt tâlcuiri ale textelor evanghelice care se citesc în Duminici şi în sărbătorile mai mari de peste an. Înscriindu-se printre primele cărţi apărute în limba română, tipărirea lor a izvorât mai ales din dorinţa unor vlădici mai luminaţi, cu dragoste şi conştiinţa răspunderii misiunii lor, care doreau să împărtăşească păstoriţilor lor, preoţi şi credincioşi deopotrivă, cât mai pe înţeles explicarea textelor evanghelice, pentru ca aceştia, ascultându-le, citindu-le şi meditându-le, să păşească pe calea unei adevărate vieţuiri creştine. Sunt semnificative în acest sens următoarele cuvinte adresate de un ierarh de-al nostru de altă dată mai ales preoţilor săi, cărora le recomanda o astfel de carte pentru ca „să vă înavuţiţi inimile şi sufletele de moralitatea cea mai sfântă a Evangheliei Domnului Iisus, să vă îndreptaţi paşii pe cărările virtuţii, încât să nu daţi nici un scandal oilor voastre. Am retipărit zic această carte — continuă el — cu care să puteţi să povăţuiţi şi să luminaţi oile sufleteşti ce vă sunt încredinţate, ca să puteţi să fiţi adevăraţi păstori ai turmei lui Hristos".

Din astfel de trebuinţe deci în anul 1581 apare la Braşov *„Cartea ce se chiamă Evanghelie cu învăţătură den toţi patru evanghelişti aleasă şi den multe dumnezeeşti scripturi şi dată Bisericii lui Dumnezeu în toate duminici a se citi, aşijderea şi la dumnezeeşti praznice şi la ale altor sfinţi, spre învăţătura creştinilor oameni către dreptarea sufletului şi trupului"*. Cartea este tradusă după un exemplar sârbesc, având la bază un altul grecesc, de către diaconul Coresi şi preoţii Ioan şi Mihai de la biserica Sf. Nicolae din Şcheii Braşovului, unde s-a şi tipărit, cuprinzând omiliile patriarhului Ioan XIV Caleca (1334—1347). Această carte, cunoscută sub numele de *Cazania lui Coresi*, a fost retipărită de două ori: În 1641 la Bălgrad (Alba Iulia) şi în 1914 la Bucureşti.

În anul 1801 apare la Bucureşti *„Chiriacodromion — ce cuprinde întru sine tâlcuirea tuturor evangheliilor a Duminicilor celor de peste an şi după fiecare tâlcuire a Evangheliei osebit cuvânt pentru învăţătura năravurilor, alcătuită de prea sfinţitul arhiepiscop al Astrahanului Kir Nikifor"*. Este vorba de Nichifor Teotochi, teolog şi matematician grec, care face studii în Grecia şi Italia, şi care, trecând prin Moldova, se stabileşte în Rusia, ajungând arhiepiscop al Astrahanului. Acest Chiriacodromion, cuvânt care vine din limba greacă şi înseamnă tot cazanie, are un conţinut foarte bogat şi anume 53 tâlcuiri sub formă omiletică a textului evanghelic şi 56 tâlcuiri tematice, tema fiind luată din textul evanghelic din Duminica respectivă. Cartea a fost retipărită de mai multe ori, inclusiv la Sibiu, în 1855, ediţie care cuprinde numai jumătate din cartea lui Nichifor Teotochi, fiind îmbogăţită însă cu 26 predici alcătuite de mitropolitul Şaguna, care ar merita să fie retipărite separat într-un volum. Menţionăm că în zilele noastre la strane se găseşte mai ales Cazania din 1801.

Imediat după apariţie şi în următoarele două secole mai răspândită a fost însă *Cazania lui Varlaam* sau, ca să-i dăm titlul exact şi complet: *„Carte românească de învăţătură dumenecele peste an şi la praznice împărăteşti şi la sfinţii mari, cu zisa şi*

(continuare în pag. a 2-a)

Pr. Gh. Papuc

ŞAGUNA despre dezlegarea postului la oamenii bolnavi

După învăţătura Bisericii, postul este rânduit pentru oamenii sănătoşi. În această privinţă, Maica Singlitichia din Pateric spune: „Tânăr fiind şi sănătos, posteşte: Că vor veni bătrâneţele cu slăbiciune. Deci până când poţi, pune în jitniţă hrană, ca atunci când nu vei mai putea, să afli odihnă".

După aceste câteva cuvinte introductive, să intrăm în tratarea subiectului propus.

„Cu privire la cei ce dezleagă de post, Şaguna, conform can. 9 al Sf. Timotei din Alexandria, zice că cei bolnavi şi slăbănogi nu sunt obligaţi a posti ci să mănânce bucatele care le priesc sau pe care le prescrie medicul" (Pr. drd. Liviu Moisiu: Rânduieli canonice cu privire la post, în lucrările mitropolitului Andrei Şaguna, în Telegraful Român nr. 41—42 şi 43—44/1987, p. 6).

Într-adevăr, canonul 8 al Sf. Timotei spune: „Ajunarea s-a socotit a fi pentru a smeri trupul, deci de este corpul în smerenie şi în boale, omul este dator a se împărtăşi, precum voieşte şi poate a purta hrana şi băutura".

Mitropolitul Andrei Şaguna a interpretat corect canonul 8 al Sf. Timotei din Alexandria, după care scopul ajunării este smerenia trupului, adică slăbirea trupului îmbuibat.

În tratarea bolnavilor, Şaguna recomandă acestora să mănânce bucatele care le priesc, adică să folosească regimul alimentar adecvat sau pe care îl prescrie doctorul.

Aici, Şaguna nu-i străin de Sfânta Scriptură, care spune: „Cinsteşte pe doctor cu cinstirea care i se cuvine, că şi pe el l-a făcut Domnul. Şi doctorului dă-i loc că şi pe el l-a făcut Domnul şi să nu se depărteze de la tine, că şi de el ai trebuinţă" (Sir. 38, 1 şi 12).

Dezlegarea postului la bolnavi de către Mitropolitul Andrei Şaguna este rezonabilă, judicioasă, raţională, canonică şi umanitaristă.

Protos. Ipolit Ciubotaru

Clerici creatori de cultură şi spiritualitate...

(Urmare din pag. 1)

din urmă, pentru că mai întâi a trecut prin Kiev, Iaşi, prin Grecia, fie ca elev, student şi profesor. S-a făcut călugăr la Constantinopol şi a revenit ca predicator de limba română şi greacă la Mitropolia din Iaşi. Pire nestatornică, a plecat la Seminarul din Poltava, dar a revenit după doi ani din nou la Iaşi. A plecat iarăşi la Poltava, fiind astfel remarcat de ruşi. Aceştia fac ca în 1791 să fie hirotonit la Iaşi, ca episcop de Bender şi Akerman şi vicar al exarhului pentru Ţările româneşti. O vreme e mitropolit al Moldovei, numit de Ecaterina a II-a. După pacea de la Şvistov, ruşii se retrag din Ţările Române şi Gavriil merge cu ei. E numit episcop al Ecaterinoslavului (1793), iar în 1799 al Kievului. E al doilea român pe acel scaun, după Petru Movilă. Se retrage însă la Odesa, din motive de sănătate.

Dar boala nu era spre moarte. După războiul început la 1806, ruşii ocupă Principatele şi între martie 1808 — mai 1810, Gavriil e numit exarh al Sinodului din Petersburg pentru Moldova şi Muntenia. Declaraţia de război a lui Napoleon i-a făcut însă pe ruşi să se retragă din Principate. Gavriil i-a urmat. Dar în 1812 Basarabia e predată de turci Rusiei. În 1813 Gavriil e numit mitropolit al Chişinăului şi Hotinului. A păstorit aici până la 30 martie 1821. E îngropat la mânăstirea Căpriana.

Personalitate controversată, uneori sub aspre acuzaţii de trădare de neam ,biografiile lui reţin însă câteva fapte care îi arată şi partea de lumină: a tipărit toate cărţile de slujbă în româneşte, unele traduse de el *(Liturghierul* din 1818), a organizat bine eparhia, a dotat-o cu tipografie şi îndeosebi, a înfiinţat *Seminarul Teologic din Chişinău* (1813), care va juca de-a lungul unei lungi perioade, până în 1918 şi după aceea, până în 1944, rolul de pepinieră de preoţi şi laici de mare calitate, din care au ieşit unii din cei mai mari oameni ai Basarabiei, inclusiv cei care au făcut unirea din 1918, apoi poetul *Limbii noastre* şi *mitropolitul de inimă*, de gând şi de simţire românească Gurie Grosu. Şi-apoi Gavriil a tipărit *Biblia* în româneşte, după textul lui Samuil Micu, la Sankt Petersburg, în 1819. Aceasta a fost cartea de căpătâi în toate casele ştiutorilor de carte. Aceasta a fost şi prima *Biblie* pe care am văzut-o eu, în casele părinţilor mei. Ea a ajuns şi în Principatele române şi în Transilvania, fiind bine tipărită şi într-un format uşor de mânuit şi de transportat.

În amintirea seminariştilor din Chişinău, mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni a rămas ca întemeietorul şcolii lor, unică în felul ei, iar păcatele lui politice au fost atribuite vremurilor, conjuncturilor, el dovedindu-se, prin întemeierea Seminarului, pe care l-a dorit românesc, a nu-şi fi uitat neamul şi datoria faţă de el. Şi faptul că i-a dat *Biblia* în româneşte, cântăreşte cât multe din păcatele lui de pe talgerul celălalt al cântarului.

În anul 1917, tot dinspre Transilvania, de la Sibiu (născut la Sălişte), a trecut Prutul în Basarabia şi a jucat un rol niciodată de ajuns de evaluat, în vederea realizării Unirii, *Onisifor Ghibu*. A fost o personalitate uriaşă, organizator lucid, pedagog, mare învăţat, patriot cu o înaltă conştiinţă a datoriei faţă de unitatea poporului român. Puţini ştiu că Onisifor Ghibu a fost preot, hirotonit la Huşi de episcopul Nicodim, viitorul patriarh. Unul din prietenii de luptă şi organizare a idealului unirii, a fost pentrû Onisifor Ghibu, arhimandritul Gurie Grosu.

În serialul: Onisifor Ghibu, *„În vîltoarea revoluţiei ruseşti"*, ajuns la cap. XVIII, în revista VATRA (ultimul nr. 10, 1992, p. 10), numele arhimandritului Gurie e mereu prezent, acesta lucrând, în 1917, printre altele, într-o comisie şcolară, împreună cu Ştefan Ciobanu. Încă înainte de unire, în 1905, arhimandritul Gurie, şcolit la Chişinău şi la Kiev, a reînfiinţat tipografia eparhială moldovenească a lui Gavriil Bănulescu-Bodoni, între timp rusificată. Căci după Gavriil Bănulescu-Bodoni, până în 1918, Basarabia n-a mai avut nici un mitropolit localnic moldovean. Toţi 12 au fost ruşi şi unii foarte rusificatori, precum Pavel Lebedev (până în 1882) şi Serafim Ciceagov (1908—1914). Gurie Grosu a fost exilat în interiorul Rusiei (în gubernia Smolensc) pentru activitatea sa românească, şi a putut reveni în Basarabia doar în 1917, când predă limba română la Liceul nr. 3 din Chişinău. Tipărise în 1908 o *Bucoavnă moldovenească*, apoi o *Carte de citire cu ştiinţă din gramatica moldovenească*. De aceea, de fapt, la 16 dec. 1909 a fost exilat. Va tipări apoi şi un *Abecedar moldovenesc*, la revenire, în 1917, fără să mai numim acum şi numărul mare de cărţi teologice tipărite ca mitropolit, fie originale, fie traduse, printre care şi *Scara*. Pentru scurt timp, la 16 februarie 1917 a fost şi ajutor al ministrului de Culte şi Justiţie din Basarabia (cf. Dosar la Bibl. Sf. Sinod, III, 1943).

La deschiderea Sfatului Ţării, 21 nov. 1917, printre cei care au luat cuvântul, în numele clerului a vorbit şi arhimandritul Gurie care, printre altele, a arătat cât a suferit clerul din Basarabia fiindcă, zicea el, *„noi învăţam la şcoală nu în limba care trebuia să ne mântuiască, ci în cea care ne ducea la robie"*. Acest lucru se simţea mai ales la primul contact cu satele, unde poporul vorbea numai româneşte (v. Anatolie Moraru: *Lupta poporului român din Moldova de Răsărit pentru libertate, independenţă şi unire cu patria România*, dactilogramă inedită, 1968, Bucureşti, p. 100). Din 1918 Gurie Grosu a redactat revista „Luminătorul" în limba română, apoi a întemeiat „Misionarul", două reviste excelente. A fost ales arhiereu după Unire, mai întâi ca vicar al Mitropoliei Moldovei, apoi vicar la Bălţi (1919), în 1920 locţiitor de arhiepiscop al Chişinăului şi Hotinului, iar în 1921 e confirmat mitropolit şi investit în luna mai.

În 1922 a participat la sfinţirea catedralei din Alba Iulia şi la serbările încoronării regelui Ferdinand. A participat în Ardeal la multe întruniri ale ASTREI şi a lucrat pentru un Despărţământ basarabean al ei.

Mitropolitul Gurie Grosu a fost un luminat patriot, un om al cărţii ca mijloc de educaţie primară românească şi creştină, sesizând ca nimeni altul trebuinţele epocii, necesitatea unei acţiuni de salvare a limbii şi naţionalităţii în Basarabia, în momentele când acestea erau sub grea ameninţare din partea politicii ruseşti, dusă mai ales prin Biserică şi prin ierarhi ruşi. D.I. Atanasiu scria în ziarul „Ordinea" din 19 nov. 1943, la moartea mitropolitului: *„Sub înfăţişarea lui de preot de ţară, prinţul acesta al Bisericii a fost şi va rămâne una din cele mai luminoase figuri ale Bisericii neamului nostru şi Istoria va trebui să-i facă dreptate, înscriindu-i numele printre fruntaşii luptători pentru cauza românească. Feciorul de ţărani din satul Nimorenilor, care după înfăţişare nu prea spunea mult camenilor ce judecă numai aparenţele, era un mare învăţat, un mare iubitor de carte, un mare dascăl şi un suflet care, într-adevăr, îmbina până la înfrăţire cea mai devotată şi curată credinţă, cu cel mai robust sentiment şi cea mai înflăcărată conştiinţă românească. Pe vremea când moldovenii basarabeni, în împărăţia ţarilor erau juraţi să uite că sunt moldoveni, ci doar pravoslavnici, călugărul cărturar, şi ţăran, Gurie, scrie Bucoavna moldovenească, cartea de citire cu ştiinţă de gramatică moldovenească"*.

L-am cunoscut personal în casa părinţilor mei, într-o vizită pastorală în Stolnicenii de pe Cogâlnic. De altfel, el se trăgea de acolo, după cum singur spune în cartea sa *Procesul şi apărarea mea*.

Sesiune de comunicări: „TELEGRAFUL ROMÂN la 140 de ani de existenţă"

Sâmbătă, 20 martie 1993, începând cu ora 9, a avut loc, în aula Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" a Universităţii din Sibiu, Sesiunea de comunicări dedicată împlinirii a 140 de ani de apariţie neîntreruptă a „Telegrafului Român".

Cuvântul de deschidere a fost rostit de către pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu, decanul facultăţii, care s-a referit la locul foii şaguniene în viaţa românilor transilvăneni şi în ultimă instanţă în viaţa întregii Biserici Ortodoxe Române, bineştiind că astăzi „Telegraful Român" este prezent pe întreg cuprinsul plaiului românesc şi chiar dincolo de graniţele lui.

A luat apoi cuvântul Î.P.S. Antonie, mitropolitul Ardealului, care a prezentat comunicarea: *„Apărarea credinţei, cultură şi istorie în Telegraful Român"*. Î.P.S. Sa a definit menirea hărăzită „Telegrafului Român", chiar de către întemeietorul său, mitropolitul Andrei Şaguna şi anume aceea de a fi o pavăză a credinţei strămoşeşti, de a-i hrăni sufleteşte pe românii transilvăneni prin educaţie şi cultură, de a reflecta faptele şi etapele istoriei româneşti, ce se derulează de două milenii pe aceste meleaguri.

În continuare au mai prezentat comunicări următorii participanţi:

— Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu: *„Probleme naţionale şi politice româneşti reflectate în paginile Telegrafului Român"*.

— Prof. Elena Dunăreanu: *„Literatura în paginile Telegrafului Român"*.

— Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan: *„Un patronaj spiritual de excepţie: Pr. academician Dumitru Stăniloae — redactor al Telegrafului Român (1934—1945)"*.

— Conf. Dr. Elena Macavei: *„Probleme de asistenţă socială reflectate în paginile Telegrafului Român"*.

— Pr. prof. Dr. Aurel Jivi: *„Telegraful Român şi românii americani"*.

— Prof. Dorin Goţia: *„Armata română în paginile Telegrafului Român"*.

— Pr. consilier Gheorghe Papuc: *„Din bucuriile şi durerile Telegrafului Român în perioada regimului totalitar-ateu"*.

Prof. Dumitru Acu a prezentat un mesaj din partea *„Asociaţiunii Transilvane pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român"*, iar Domnul Ioan Maniţiu a adus un cuvânt de omagiere din partea *„Reuniunii culturale a Meseriaşilor Români"*.

În finalul sesiunii s-a lansat ideea editării unui volum dedicat „Telegrafului Român" şi s-au adresat invitaţii de colaborare cu materiale adecvate.

S-a vizitat apoi expoziţia organizată în spaţiul bibliotecii Facultăţii de Teologie, care reflectă principalele etape ale istoriei de aproape un secol şi jumătate a „Telegrafului Român", ca şi implicarea acestei foi bisericeşti în toate evenimentele cruciale ale vieţii noastre naţionale şi bisericeşti.

Pr. prof. D. Abrudan

Autoritatea morală

(Urmare din pag. 1-a)

Chiar de la creaţie, Dumnezeu a transferat asupra omului o parte a puterii şi autorităţii Sale. Aşa se face că omul a fost recunoscut de restul creaţiei ca fiind conducătorul şi stăpânul ei. Adam, de pildă, uzând de autoritatea primită de la Dumnezeu, dă nume potrivite tuturor vieţuitoarelor, le categoriseşte şi le stăpâneşte, adică îşi manifestă autoritatea faţă de ele. Vieţuitoarele i s-au arătat blânde şi supuse. Îl recunosc drept stăpân al lor.

Situaţia s-a schimbat după ce omul a căzut în păcat. Automat, autoritatea şi puterea cu care a fost înzestrat s-au diminuat până aproape la dispariţie. Creaţia nu-l mai recunoaşte pe om de stăpân. Animalele, din blânde şi supuse, se manifestă faţă de el cu ferocitate. Pământul nu-şi mai dă roadele sale. În locul semînţelor şi fructelor folositoare, rodeşte spini şi pălămidă.

Diavolul jubilează de acum. Îndrăzneala sa în faţa omului este mai mare. A izbutit să-l ispitească şi să-l facă să cadă. El se încuibează mai uşor în inima şi cugetul omului. Caută cu predilecţie să-şi facă sălaş în om. Plăcându-i locul, nu vine singur, ci însoţit de oaste diavolească. De aceea îşi dă numele de legiune.

Prin întruparea, activitatea, patimile ,moartea şi Învierea Sa, Domnul Hristos l-a mântuit pe om şi l-a reinvestit cu slavă, putere şi activitate dumnezeiască. Dar aceasta în mod obiectiv, câştigând adică iertare şi primind răsplată pentru toţi oamenii.

Este nevoie ca aceştia să se îmbrace şi subiectiv cu slava, puterea şi autoritatea dumnezeiască. Efectiv se produce reînveşmântarea oamenilor cu aceste alese şi de mare cinste daruri dumnezeieşti prin Sfintele Taine. De îndată ce omul se împărtăşeşte cu aceste Taine, el primeşte implicit şi autoritatea şi puterea dumnezeiască. Toţi creştinii sunt beneficiari ai acestor daruri dumnezeieşti, prin care pot deveni biruitori asupra diavolului. De aceea, apostolul îi îndeamnă: „împotriviţi-vă diavolului şi va fugi de la voi".

Dintre creştini, preoţii primesc într-un grad mai mare putere şi autoritate de la Dumnezeu. În virtutea acestor daruri, oferite la hirotonie, ei pot să-şi îndeplinească întreita lor slujire: de conducători, învăţători şi sfinţitori ai turmei încredinţate spre mântuire.

Dat fiind faptul că autoritatea şi puterea cu care ei săvârşesc şi împărtăşesc altora Sfintele Taine nu sunt ale lor ci ale lui Dumnezeu, care le-a revărsat peste ei, lucrarea preoţească este valabilă şi eficienţa ei este garantată atât în cazul unui preot virtuos cât şi în cazul unui preot mai puţin virtuos.

Dacă Dumnezeu ar fi legat eficienţa Sfintelor Taine de vrednicia morală a slujitorilor bisericeşti, desigur că mântuirea credincioşilor ar fi fost periclitată. Dar Dumnezeu este Acela care lucrează prin Tainele Sfinte şi nu oamenii, în speţă nu slujitorii sau administratorii lor.

Autoritatea şi puterea dumnezeiască primite de creştini nu exclud, ci presu un şi im un autoritatea morală pe care fiecare trebuie să **şi-o dobândească. Această autoritate** sau vrednicie morală va fi luată de fapt în seamă de către Dreptul Judecător, când va răsplăti, la sfârşitul veacurilor, faptele fiecăruia. Acolo, în faţa scaunului de judecată, fiecare se va înfăţişa îmbrăcat numai în veşmântul autorităţii sale morale, mai mult sau mai puţin curat. Aceasta este haina de nuntă trebuitoare pentru a putea rămâne la ospăţ, adică în împărăţia cea veşnică a lui Hristos, unde sunt **mai multe locaşuri, pregătite** pentru toţi cei ce n-au nesocotit darul lui Dumnezeu, punând în lucrare talanţii, adică dobândind prin puterea şi autoritatea dumnezeiască primite la Botez, Hirotonie sau celelalte Taine, autoritatea şi puterea morală concretizate într-o credinţă puternică şi dreaptă, ca şi într-o viaţă fundamentată pe virtutea desăvârşită a dragostei.

Mare responsabilitate au în această privinţă preoţii. Dându-li-se lor **mai mult, li se va cere pe măsură. Pentru săvârşirea** celor sfinte le sunt de ajuns puterea şi autoritatea lui Dumnezeu, primite ca dar la hirotonie („Ajunge ţie darul meu..."), însă, pentru propria lor mântuire, trebuie să-şi agonisească şi ei o autoritate morală de netăgăduit. Numai în virtutea acesteia vor primi bună răsplată de la mai marele păstorilor, Iisus Hristos-Mântuitorul.

Icoana şi Sfânta Liturghie

(Urmare din pag. 1-a)

asistaţi de Biserica nevăzută şi în comuniune unii cu alţii. Timpul istoric fiind suprimat în timpul celebrării Sfintei Liturghii, credincioşii se găsesc atunci pe tărâmul cel sacru. Într-adevăr, cu enunţarea primelor cuvinte ale Sfintei Liturghii: „Binecuvântată este împărăţia Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor", credincioşii se află în mod real în dimensiunea împărăţiei lui Dumnezeu. Iată, de ce, Biserica invită pe credincioşi să lepede toată grija cea lumească şi să aibă sus inimile, în vederea intrării iminente în comuniune cu Însuşi Hristos, prin primirea Sfintei Euharistii.

Icoanele iconostasului şi ale întregului lăcaş de cult întreţin atmosfera de rugăciune şi înălţare sufletească a credinciosului în timpul Sfintei Liturghii. El simte prezenţa icoanelor care-l invită la meditaţie şi rugăciune. Mai mult chiar, credinciosul este antrenat de icoane în rugăciunea lor, către sursa luminii lor, adică chipul Mântuitorului, icoana icoanelor, căci este icoana naturală a Tatălui. Icoanele sunt călăuzele credinciosului pe drumul mântuirii. Fireşte, călăuza prin excelenţă a credinciosului este Sfânta Fecioară fapt pentru care, dealtfel, în iconografia ortodoxă, în unele icoane ale sale, este numită — odighitria — călăuză. Într-adevăr, nu poate fi o călăuză, un ghid mai sigur, care să conducă pe om la Hristos, decât aceea ce s-a învrednicit a-L purta în pântecele sale.

Mărturie a cerului pe pământ, icoanele fac reală în cult, şi îndeosebi în timpul oficierii Sfintei Liturghii, prezenţa Bisericii nevăzute de unde şi denumirea dată Icoanei de teologie a prezenţei.

Sursă de har, icoana dezvăluie şi comunică misterul lumii invizibile, nu prin concepte, ci prin frumuseţe, şi prin urmare ea devine o Teologie a Frumuseţii.

Icoana exprimă şi este o teologie. Ea face cunoscut credinciosului, vizual, adevărurile dogmatice ale credinţei sale. Şi unde putea s-o facă mai bine decât în Biserică, fiindcă acolo icoanele înfăţişează înalta teologie a Iconomiei divine. Aşa bunăoară, dogma consubstanţialităţii Tatălui şi Fiului este reprezentată prin icoana Pantocratorului. La rândul ei, dogma Sfintei Fecioare, Născătoare de Dumnezeu, formulată la Sinodul al treilea ecumenic, din Efes (431), este exprimată prin zugrăvirea Maicii Domnului cu pruncul Iisus pe genunchi. De asemenea, a doua venire a Mântuitorului este redată în iconografia bisericească ortodoxă printr-un tron vid, pe bolta din faţa absidei altarului. Expresia adevărului dogmatic aşadar, icoana a fost numită pe bună dreptate, o teologie a expresiei.

Icoanele îndeplinesc în acelaşi timp un rol instructiv, pedagogic, în viaţa credinciosului, fiindcă ele sunt cărţi deschise spre aducere-aminte de Dumnezeu şi adorarea Sa, expuse în vedere în Biserici şi cinstite. În acelaşi timp, însă, nu trebuie uitat că, Sfintele Icoane sunt pline de Sfântul Duh, având în ele însele Harul divin şi puterea de-a săvârşi minuni.

În zilele de sărbătoare, pe tot parcursul celebrării Sfintei Liturghii, credincioşii au expusă în faţa lor, icoana sfântului sau evenimentului liturgic sărbătorit. Ei, din partea lor, îi manifestă o cinste deosebită, împodobind-o cu flori şi depunând în sfeşnicul din faţa acesteia, ca şi a celorlalte existente în Biserică dealtfel, lumânări aprinse, conform vechii tradiţii a Bisericii. Adesea, sunt luminate de candela aprinsă, zi şi noapte, şi icoanele din casele credincioşilor. Pusă alături de icoană, lumânarea aprinsă creează într-adevăr pe toată desfăşurarea Sfintei Liturghii, o ambianţă de rugăciune, o atmosferă de trăire duhovnicească. Cerul pare a se deschide, iar credinciosul simte un impuls, o disponibilitate spre rugăciune, adică înălţarea minţii la Dumnezeu, cum o numea Sfântul Ioan Damaschin.

Biserica este conştientă că Icoanele sunt ele însele lumină, pe care o primesc prin har de la Izvorul Luminii, de aceea ea şi cântă: „Lumina ta străluceşte pe chipul Sfinţilor Tăi". Iconografia ortodoxă, la rândul său, face vizibilă această realitate, înconjurând chipurile celor zugrăviţi pe icoane, cu nimburi, care nu sunt deloc semnele distinctive ale sfinţeniei, ci radierea luminozităţii lor. Lumina Icoanei simbolizează gloria divină, necreată, voalată, trimiţând la sursa ei din însăşi prisosul său.

În întâmpinarea aniversării a 350 de ani de la tipărirea Cazaniei lui Varlaam

(urmare din pag. 1)

cu toată cheltuiala lui Vasilie, Voievodul şi Domnul Ţării Moldovei, din multe scripturi tălmăcită din limba slovenască pre limba românească de Varlaam, Mitropolitul de Ţara Moldovei".

De reţinut că însuşi domnitorul Vasile Lupu îşi intitulează gândurile de la începutul cărţii: *„Cuvânt împreună către toată semenţia românească"*, subliniind că face „acest dar limbii româneşti", cerând „de la Domnul Dumnezeu şi izbăvitorul nostru Iisus Hristos dar şi milă şi pace şi spăşenie (mântuire) a toată semenţia românească pretutindere ce se află pravoslavnici într-această limbă". Această idee o va prelua după numai câtiva ani, în 1648, mitropolitul Simion Ştefan în cuvântul său înainte la Noul Testament de la Bălgrad, unde spune între altele: „Noi drept aceea ne-am silit, din cât am putut să izvodim aşa ca să înţeleagă toţi", câţi, desigur, vorbesc româneşte, ca şi tâlcuitorii şi tipăritorii Sf. Scripturi din 1688, în care de asemenea se spune: „Această dumnezeiască Scriptură pentru cea de obşte fiinţă s-a dăruit neamului românesc", texte care vădesc via conştiinţă a unităţii tuturor românilor.

Într-adevăr, alături de alte cărţi de cult ale Bisericii noastre, Cazaniile au circulat în toate cele trei provincii româneşti, purtate în desagii unor preoţi şi călugări, ca şi ai unor mulţi şi neştiuţi Badea Cârţan, prin vama cucului, contribuind negrăit de mult, împreună cu alţi factori, la cultivarea unităţii de credinţă, unităţii de limbă şi simţire românească, pregătind astfel şi ele calea lui 1859 şi 1918.

Îmbrăcată într-o limbă neaoş românească, „pentru ca să înţeleagă fiecine să se înveţe şi să mărturisească minunatele lucrurile lui Dumnezeu", cum precizează Varlaam, limba pe care „o plâng şi cântă pe la vatra lor ţăranii", precum a numit-o preotul poet Alex. Mateevici, Cazania lui Varlaam, această „carte măiastră", cum i-a zis N. Iorga, a pătruns într-un număr extrem de mare, în sute de exemplare, ţinând seama de tirajele de atunci, şi pe pământul Transilvaniei, unde se ofereau preţuri foarte ridicate pentru procurarea ei. Este consemnat undeva că, de pildă, un oarecare preot Antonie din Bedeci a dat o iapă pentru un exemplar, iar „abrudanii di pre muntele Someşului cald au cumpărat-o cu 10 oi şi 8 miei". Aşa se explică faptul că, pe lângă exemplarele care vor fi fost copiate cu mâna de către unii preoţi sau călugări, Cazania lui Varlaam a fost retipărită de 14 ori, la Bălgrad (Alba Iulia), Sibiu, Râmnic, Buzău şi Bucureşti, unele ediţii fiind îmbogăţite cu tâlcuiri noi.

Textul original, ieşit din mâna vrednicului mitropolit Varlaam, cuprinde 54 pericope evanghelice, care sunt reproduse integral. Unele din aceste pericope sunt precedate de scurte texte lămuritoare, care introduc pe cititor în textul evanghelic, după care urmează precizarea: „Înţelesul evangheliei aceştia acesta iaste", la majoritatea pericopelor însă existând două învăţături. Aşa de pildă la pericopa evanghelică din Duminica întâia din Postul Sf. Paşti este o introducere pregătitoare a cadrului înţelegerii textului evanghelic, urmează textul evanghelic, după care sûnt două tâlcuiri: Întâia intitulată: Pentru venirea lui Natanail către Hristos; a doua: Pentru sfânta cuminecătură.

Cazania lui Varlaam mai cuprinde şi 22 cuvântări la praznicele împărăteşti şi la unii sfinţi mai mari ai Bisericii. Cartea începe cu versuri sau „stihuri în stema Domniei Moldovei", ambele părţi încheindu-se de asemenea cu unele versuri alcătuite desigur de Varlaam, ultimele patru ale primei părţi sunând astfel:

Primeşte, Doamne, ca de la păcătos
Să slujesc ţie în ceastă lume păn voi fi sănătos.
Să hie de pururea cinstit şi lăudat numele tău,
Iară eu de la inimă te mărturisesc cu condeiul meu.

Este potrivit să reţinem că în toate cazaniile noastre se resimte din plin duhul Sfinţilor Părinţi ai Bisericii, „sfenţi ateţi", pe care Varlaam îi aduce în atenţie de multe ori, sau cum arată în Cuvânt către cetitoriu: „Adunat-am din toţi tâlcovnicii Evanghelii, dascălii Besericii noastre", ceea ce dă cazaniilor o valoare permanentă, dar, aşa cum desprindem din versurile de mai sus, vrednicul mitropolit Varlaam şi-a pus din plin şi pecetea personalităţii sale, specificul local oglindindu-se nu numai în limbă, ci şi în multe fapte de viaţă din preajma sa, dând cuvântărilor sau tâlcuirilor sale avânt şi putere de convingere.

Vom da doar câteva exemple: „Deci ce plată ia păcătosul de la diavolul căci îi slujeşte? Spune svânta evanghelie că-l trimite în holdele lui de paşte porcii. Porcii sunt păcatele pentru carile să aseamănă omul porcilor, căci că porcul nici dănăoară nu poate căuta către soare, aşa şi păcătoşii nice dănăoară nu mai caotă către Dumnezeu şi către binele de veci, ce tot în pământ sânt plecaţi. de caotă numai lumiei şi binelui ei, numai frămuseţilor şi pohtelor trupului, numai dulceţilor şi păcatelor, numai strânsoarei şi avuţiei... Că aşa cinsteşte dracul pe cel ce-l cinsteşte, aşa-i iubeşte pe cei ce-l iubesc" (Învăţătură la dumeneca feciorului celui curvariu).

„Iată, iubiţii mei creştini, auzit moartea Domnului vostru şi muncile cele grele. Deci să le pomeniţi şi pururea să le aveţi înaintea ochilor voştri, până când va veni Dumnezău întru mărirea sa, şi de păcate să vă părăsiţi şi pre voi v-au iubit şi pentru voi au murit, ca voi să nu muriţi cu moartea cea de veci, că acela pentru vinele tale au plătit cu sângele său" (Învăţătură la Joia mare).

„Nu iaste nici o hiară prin munţi şi prin pustii mai cumplită ca nesaţiul şi scumpetea în casele celor bogaţi, că aceasta iaşte maica lăcomiei şi nemilosteniei. Că toate hiarele să satură şi să odihnesc, iară omul lacom nici dănăoară nu să mai satură...

Dacă îmbogaţi şi dacă să înmulţi averea lui din venitul casei sale şi-i dede Dumnăzău sporiu în toate şi dacă văzu că-i prisosesc de toate, ce făcu bogatul acela? Nu zise: „Să dau celor neavuţi, celor neputincioşi, să agiut celor slabi, să hrănesc cei flămânzi, să adăp cei însetaţi, să îmbrac cei goli, ca să aflu şi eu în palma lui Dumnezeu plată netrecută în ceriu", ce zise: „Răsipi-voi jitniţele şi visterele mele..." Dacă văzu atâta avuţie, uită de moarte şi-i păru că nu va muri" (Învăţătură pentru bogaţii cei lacomi ce-şi lipăsc inima către avuţie).

Precum vedem Cazania lui Varlaam, ca şi celelalte de altfel, cuprinde în ea comori de învăţătură, redate într-un mod cât se poate de intuitiv, şi de ziditor, învăţături care au hrănit sufleteşte cu mult folos în ultimele veacuri pe preoţii şi credincioşii noştri.

De aceea şi astăzi decât o predică insuficient pregătită, rece şi confuză, este de preferat un cuvânt de învăţătură din vechile, înţeleptele şi ziditoarele noastre cazanii.

George Enescu la Chişinău – în zilele Unirii Basarabiei (Martie 1918)

În 1917, George Enescu se afla la Iaşi, împreună cu bejenarii din exodul naţional din 1916—1918. Nu s-a dus nici la Liveni-Botoşani — localitatea-i natală, nici la Izvoriştea-Suceava — la bunicul preot (dinspre tată), nici la Mihăileni-Dorohoi — la bunicul preot Cosmovici (dinspre mama). A venit şi a rămas în fosta Capitală a Moldovei; şi a fost hotărâre judicioasă şi deosebit de salutară.

În Iaşi, G. Enescu umbla pe la unităţi militare şi cânta soldaţilor, cu vioara-i fermecătoare, cântece naţionale de vitejie şi eroism patriotic. Vizita neobosit, cu precădere, spitalele şi ambulanţele sanitare şi le cânta militarilor bolnavi şi răniţi, melodii populare şi lăutăreşti, alinându-le durerile şi dorurile de familii şi locuri jinduite... S-au petrecut şi scene de miracol: mari mutilaţi se stingeau, senini şi cu feţe luminate, sub armoniile îngereşti ale viorii lui George Enescu, „glasul cel mai adevărat al lui Dumnezeu" — cum l-a numit Tudor Arghezi.

A vorbit comandanţilor de vârf şi a obţinut aprobarea ca instrumentaliştii muzicieni din unităţile militare să fie demobilizaţi; i-a adunat în Iaşi şi a format cu ei două orchestre muzicale, cu care au dat concerte, în beneficiul Crucii Roşii. Un concert de acest fel, prezentat la Teatrul Naţional, la care au participat Regele Ferdinand şi Regina Maria, precum şi conducerea de Stat, în cap cu Prim-Ministrul I.I.C. Brătianu, George Enescu a dirijat şi a cântat personal *Rapsodia Română Nr. I.* S-a bucurat de un succes triumfal. S-a spus că, un popor, căruia Dumnezeu i-a hărăzit genii de această calitate excepţională, nu se poate să fie robit... Românii i-au învins şi i-au izgonit din ţară pe puternicii cotropitori.

Totodată, moldoveanul George Enescu urmărea atent cele ce se petreceau peste Prut, în Basarabia, trup din trupul Moldovei şi suflet din sufletul neamului românesc — cum era şi dovedea. Temeliile ei istorice româneşti se arătau puternice şi rezistente, sufletul colectiv al norodului basarabean se manifesta vivace, unitar, inalienabil, prodigios... Poporul basarabean se deştepta „din somnul cel de moarte" şi, ca uriaşul din poveste, rupea lanţurile şi legăturile ce-l ţinuse rob, se ridica în picioare, hotărât să fie stăpân liber şi independent, la el acasă, unit cu Ţara Mamă România şi cu fraţii din celelalte provincii româneşti. Basarabia trăia un tumult, patriotic-naţional, obştesc şi reconfortant, un dor suveran de unire cu România; şi miracolul s-a înfăptuit, prin hotărârea şi actul istoric din ziua de 27 Martie (9 Aprilie st. nou) 1918.

George Enescu se găsea la Chişinău, în Basarabia, în aceste zile de soroc providenţial (N. Titulescu a declarat că Basarabia unită cu România este „darul lui Dumnezeu").

Cum a ajuns George Enescu la Chişinău, în Basarabia, în aceste zile?! A fost tot o orânduire providenţială...

Începând din august 1916 şi intrarea României în hora de foc a războiului mondial alături de ţările Antante, din care făcea parte şi Rusia ţaristă, am ajuns cobeligeranţi cu ea, şi ruşii aduseseră şi aveau numeroase unităţi militare în Bucovina, Moldova şi Dobrogea. Dar şi faptul favorabil nouă, că Prutul încetase de-a mai fi hotar despărţitor de fraţi şi „râu blestemat"; se putea trece şi se trecea dintr-o parte în alta, încolo, în Basarabia şi din Basarabia, fără nici o dificultate, şi Moldova de la Siret şi Basarabia au format România liberă.

În februarie 1918, a venit de la Chişinău la Iaşi, o emisară basarabeancă, domnişoara Razu, cu o misiune de conlucrare cu Crucea Roşie. A asistat la un concert de-al lui George Enescu, după care s-au întâlnit şi s-au cunoscut personal într-o familie de prieteni comuni. Din vorbă în vorbă, basarabeanca i-a propus şi l-a invitat pe George Enescu să se ducă la Chişinău şi să prezinte concerte muzicale, ea asigurându-i cazarea, lui şi orchestrei. Prompt, cum obişnuia compozitorul, în hotărârile fericit inspirate, a acceptat. De faţă se afla Directorul General C.F.R. Iaşi (o rudenie, Cosmovici), care auzind de ce este vorba, de o călătorie la Chişinău, pentru concerte muzicale, le-a spus că are în depou, la Iaşi, câteva vagoane, clasa întâia, de persoane, provenite de la ruşi, cu ecartament lărgit, ca în Basarabia, pe care le poate pune la dispoziţie, pentru drumul la Chişinău; au hotărît plecarea cât mai repede.

Pentru concertele de la Chişinău, George Enescu, cunoscând cultul basarabenilor pentru muzică, a format o orchestră ad hoc, cu cei mai buni instrumentişti muzicieni ce-i avea, precum: Dimitrie A. Dinicu — compozitor, violonist, concertist, Nicolae Cavaria — pianist, Jean Bobescu — violonist, dirijor, profesor la Conservator, Socrate Barozzi — violonist, concert maestru, George Cavadia — violonist, Flor Brevian — violonist... A pregătit opere muzicale prestigioase — Beethoven, Ceaicovski, Saint Saën, Rapsodia Română...

Au plecat şi au mers noaptea, ca să nu fie agresaţi şi atacaţi de soldaţii ruşi bolşevizaţi, care se retrăgeau de capul lor spre gubernele de dincolo de Nistru şi în calea lor jefuiau, incendiau conace boiereşti, asasinau oameni — cum au făcut cu protoiereul Dimitrie Baltaga din Costeşti-Lăpuşna, cu luptătorii patrioţi Simion Murafa şi Andrei Hodorogea.

Dimineaţa au ajuns la Chişinău; în gară i-au aşteptat, i-au întâmpinat şi i-au salutat ,deosebit de bucuroşi, emisara Razu şi un grup de basarabeni; au avut grijă de cazarea solilor muzicieni de la Iaşi.

Între timp, George Enescu s-a întâlnit şi a vorbit în Iaşi cu profesorul transilvănean Dr. Onisifor Ghibu, refugiat la Chişinău (Basarabia era plină de refugiaţi din toate părţile ţării — transilvăneni, bucovineni, munteni, moldoveni, macedoneni...). Onisifor Ghibu edita şi conducea ziarul „România Nouă". Au fixat, împreună cu George Enescu, numărul şi zilele concertelor de la Chişinău, precum şi programele lor, şi Onisifor Ghibu le-a publicat în „România Nouă": 3 (trei) concerte, în zilele de: Sâmbătă, 24 martie 1918; Duminică, 25 martie — al doilea; şi marţi, 27 martie 1918 —al treilea, cu îndemnul, „procuraţi-vă, din vreme bilete".

Concertele s-au prezentat în Salonul mare (Aula) al Casei nobilimii (Blagodaia Sobrania), conform datelor şi programelor anunţate: Sâmbătă, 24 martie, „ceasul 8,30 seara", primul concert, în folosul refugiaţilor transilvăneni; Duminică, 25 martie, la aceeaşi oră, al doilea concert, în folosul orfanilor şi văduvelor soldaţilor basarabeni; urma marţi, 27 martie, al treilea concert, dar n-a fost prezentat în această zi, deoarece a intervenit o coincidenţă memorabilă, un fapt istoric!... În ziua de marţi, 27 martie 1918, s-a aranjat şi s-a efectuat Unirea „pentru totdeauna", a Basarabiei cu Ţara Mamă, România, pentru care veniseră de la Bucureşti Primul-Ministru Al. Marghiloman, însoţit de demnitari, parlamentari, oameni de cultură, publicişti, basarabeanul cu detenţie siberiană Constantin Stere... Dar concertul muzical al lui George Enescu din aceeaşi zi, era anunţat!... Trebuia schimbată ziua concertului şi se cunoştea amănuntul că compozitorul era riguros cu executarea concertelor la datele fixate... Totuşi s-a format o delegaţie de deputaţi basarabeni din Sfatul Ţării, s-a dus la compozitor, i-a explicat coincidenţa survenită şi l-a rugat să schimbe ziua concertului pentru altă dată... George Enescu a primit delegaţia, i-a ascultat pe delegaţii basarabeni şi aflând motivarea pentru care i-au propus să schimbe data concertului său muzical, a acceptat să schimbe ziua concertului său, cu următoarea declaraţie memorabilă:

— „Domnilor sunt de acord, deosebit de bucuros, nu numai cu schimbarea zilei concertului meu, ci şi cu hotarele României de la Nistru până la Prut şi mai departe, peste Carpaţi, până la Tisa. Cu Doamne ajută!"

Astfel că geniul neamului, George Enescu, a fost de faţă, în Chişinău şi a trăit, împreună cu întregul popor basarabean şi toată ţara, Unirea Basarabiei cu Ţara Mamă — România, în ziua de marţi, 27 Martie 1918.

Concertul al treilea l-a prezentat în ziua de joi, 29 martie, la aceeaşi oră de seară şi în acelaşi loc. A schimbat doar programul şi executarea concertului: în cinstea evenimentului istoric, Unirea Basarabiei, a cântat personal, la pian, cu vioara, a dirijat — deci toţi cinci în unul singur, *Rapsodia Română Nr. 1* (în la major) şi *Simfonia Victoriei* de Beethoven... Toţi orchestranţii s-au întrecut pe ei înşişi. Au realizat un triumf memorabil. „Era atâta vrajă în aer, izvorâtă din arcuşul lui George Enescu, a notat ziarul „România Nouă" (nr. 52, din 30 martie), încât un delir cuprinsese publicul întreg, care a izbucnit în aplauze şi ovaţii de minute întregi... Rechemat la rampă mereu, cu o însufleţire fără margini, Enescu, în generozitatea sa nobilă, a mai cântat câteva bucăţi personale şi din compoziţiile străine... În culmea fericirii supreme, o ploaie de flori cădea pe scenă, la picioarele Maestrului G. Enescu, care era un cuceritor de suflete.

Lumea aceasta robită, a continuat reporterul, ce nu voia să părăsească terenul, l-a aşteptat la ieşire, făcându-i Maestrului vrăjitor o manifestaţie de admiraţie.

Suntem mândri, a încheiat ziarul, de acest mare cuceritor, pe care l-a dăruit Dumnezeu neamului românesc. Prin glasul lui, numele nostru (al ţării şi al poporului românesc) trece în paginile de glorie ale istoriei universale".

Puterea şi gloria geniului muzical şi patriotic ale lui George Enescu le-au cunoscut şi Basarabia şi basarabenii.

Pr. Gheorghe Cunescu

P.S. Providenţa mi-a hărăzit favoarea vieţii de a-l vedea şi auzi cântând din vioară, în Chişinău, pe genialul multiplu George Enescu. Eram student la Facultatea de Teologie. Se anunţase un concert Enescu. Obişnuia să prezinte concertele, la Chişinău, în Sala Eparhială, din centrul oraşului. A cântat, de unul singur şi neacompaniat la pian, compoziţia proprie *Rapsodia Română Nr. 1.* Compozitorul G. Enescu a apărut pe scena înaltă, cu vioara sub braţ, primit cu ovaţii greu potolite, a făcut o reverenţă la Icoana mare a Mântuitorului Iisus Hristos, binecuvântând, s-a întors cu faţa către sală, a salutat publicul prin plecarea capului. Cu trupul statuar, înalt, corpolent şi impunător, părea aievea o statuie — dar vie. Şi-a fixat vioara şi a început să cânte, mişcând arcuşul de strunele viorii, făcută cântăreaţă vie, în armonii sublime, în liniştea totală a sălii vaste.

Compozitorul cânta şi trăia compoziţia lui dragă. Compozitorul patriot i-a dat de la bun început identitate românească, populară şi democrată, cuprinsă şi exprimată în cântecul de obidă al ţăranului român, „am un leu şi vreau să-l beu, dar nici acesta nu-i al meu", repetat prelung şi tânguitor, urmat de plânsul fără lacrimi şi de jale fără alean al doinei, ca să sfârşească, tumultuos şi uluitor, în frenezia trepidantă, optimistă a horei...

Întocmai a cântat şi compozitorul, unit strâns cu vioara, pe care o purta ca pe o jucărie fermecată, în ritmul şi valurile schimbătoare ale Rapsodiei, transfigurat şi identificat cu cântecul, cu părul bogat agitat, căzut în două părţi, ca nişte aripi de păsări zburătoare...

Sala copleşită de emoţii extraordinare, ridicată în picioare, a izbucnit în ovaţii tunătoare şi prelungite minute în şir... A aplaudat, fericit şi George Enescu, cu capul aplecat şi încovoiat vizibil din spate, parcă în aplecare de închinare ţării şi poporului. El aplauda frumuseţea şi bogăţia cântecului românesc, pe care l-a regăsit şi dăinuia şi în Basarabia şi în sufletul basarabenilor.

Duminica Ortodoxiei la Viena

Din încredinţarea şi cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Duminică 7 martie 1993 Prea Sfinţitul Episcop Teofan SINAITUL vicar patriarhal, conducătorul Sectorului comunităţi externe al Patriarhiei române a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în capela parohiei ortodoxe române din Viena. P. S. Sa a fost înconjurat de un sobor format din: Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu, de la Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu; Pr. Dr. Marin Branişte, care a fost aproape 20 de ani paroh al comunităţii ortodoxe române din Viena şi Pr. Drd. Nicolae Dura căruia i s-a încredinţat slujirea la această parohie din diaspora Bisericii Ortodoxe Române. Cu acest prilej s-a făcut instalarea Pr. Nicolae Dura ca paroh al comunităţii ortodoxe române din Viena.

La Sf. Liturghie au asistat: din partea Conferinţei Episcopilor Catolici şi în numele Eminenţei sale Dr. Hans Hermann Kardinal Groer, Msgr. Dr. Michael Wilhelm, director al cancelariei în secretariatul Sinodului catolic austriac şi rector al Colegiului Sf. Toma; Episcopul ajutător Dr. Ernst Mammerschmidt din partea Bisericii Vechi-Catolice, fostul Episcop vicar Josef Zeininger, reprezentant al Bisericii romano-catolice din Viena. Asociaţia Pro Oriente a fost reprezentată prin Dfkm. Alfred Stirnemann, secretar general. La slujbă au fost de faţă şi Pr. Dr. Ernst Christoph Suttner, profesor pentru ştiinţa Bisericii răsăritene şi Pr. Dr. Josef Weismayer, profesor pentru Teologie spirituală de la Facultatea de Teologie catolică a Universităţii vieneze. Au fost prezenţi membrii ai Ambasadei române din Viena, în frunte cu Dl. Marin Cârciumaru, ministru consilier, însărcinat cu afaceri a.i., de asemenea prieteni şi cunoscuţi ai parohiei. La Sf. Liturghie au participat numeroşi credincioşi ortodocşi români. Răspunsurile la Sf. Liturghie au fost date de grupul coral condus de Dl. Cunia Anastase.

Scrisori de felicitare şi urări de succes în activitatea pastorală şi ecumenică a noului paroh al comunităţii ortodoxe române din Viena au trimis: Excelenţa Sa Dr. Dieter Knall, Episcop al Bisericii evanghelice C.A. din Austria; Superintendent Mag. Werner Horn, preşedinte al Consiliului Ecumenic al Bisericilor din Austria, Pr. Prof. Dr. Paul Michael Zulehner, decan al Facultăţii de Teologie catolică a Universităţii din Viena ş.a.

(Continuare în pag. a 4-a)

Participant

Turist şi pelerin pe urmele Sf. Ap. Pavel în Grecia (VII)

„Dar noi, fiind ai zilei, să fim treji, îmbrăcându-ne în platoşa credinţei şi a dragostei şi punând coiful nădejdii de mântuire... (...)". (I Tes. 5, 8).

Simfonia a V-a a lui Beethoven anunţă, încă din prima parte, prin patru măsuri repetate, leit-motivul care traduce ideea de Destin implacabil, care bate la uşa fiecărei existenţe umane. O prevestire şi o pregătire. De asemeni, Simfonia a VIII-a conţine câteva acorduri care, prin paradox, par a „aminti" ceea ce va fi tema din „Oda bucuriei", cu care se încheie, apoteotic, Simfonia a IX-a.

Epistola I-a către tesaloniceni, a Sf. Apostol Pavel, schiţează, de fapt „anunţă", în cele câteva rânduri citate mai sus, însăşi Triada virtuţilor pauline, care va deveni armătura „formulei" infailibile pentru mântuirea neamului omenesc: *Credinţa-Nădejdea-Dragostea.* Ele sunt, de două milenii, cheile unice în care se va scrie întreaga Simfonie a Năzuinţelor şi Nevoinţelor spre desăvârşirea duhovnicească şi, totodată, măsurile finale, ale aceleiaşi Simfonii, menite să ne conducă spre apoteoza întâlnirii cu Dirijorul-Compozitor.

Dar, până la aceste ultime măsuri, partitura tesaloniceană cuprinde şi alte teme de referinţă, care să contribuie la structurarea compoziţiei în întregul ei armonic. Sunt fundamentalele principii ale moralei creştine, sintetizate şi distribuite într-un „crescendo" după toate regulile componisticii:

„Trăiţi între voi în pace (...)
(...) dojeniţi pe cei fără de rânduială,
îmbărbătaţi pe cei slabi de suflet,
sprijiniţi pe cei neputincioşi,
fiţi îndelung răbdători faţă de toţi (...).
(...) Luaţi seama să nu răsplătească cineva cuiva răul cu rău, ci, totdeauna să urmaţi cele bune unul faţă de altul şi faţă de toţi..." (I Tes. 5, 13—15).

Dacă toate acestea sunt încă posibile (deşi aproape inexistente azi!), ele aflându-se în puterea individului de autoguvernare a propriilor opţiuni comportamentale şi, deci, *perfectibile,* cele ce urmează dau de gândit până la înfricoşare şi deznădejde. Aparent, regula crescendoului pare să fi fost voit călcată, dar, la o analiză mai atentă, cele înserate de Apostolul Pavel în continuarea aceleiaşi Epistole se constituie într-un flux şi reflux ideatic. De la senzaţia de uşurare, ca o respiraţie potolită, după fugă: „Bucuraţi-vă, pururea", la aceea de ascultare încordată, spre adâncimile eului: *„Rugaţi-vă neîncetat";* apoi, din nou, la un dialog lejer, calm şi chiar cu o rază de speranţă: *„Daţi mulţumire la toate"* (...) Şi iar, încă un accent grav, o frază imperativă: *„Duhul să nu-l stingeţi!"* Apoi, ca şi cum s-ar juca, slăbind chingile prea încordate: *„Toate să le încercaţi* (...), revenind, însă, cu spaima de primejdia rătăcirii: *„(...) ţineţi ce este bine"!...* Strecurată cu aparentă nonşalanţă, *O p ţ i u n e a,* ca lucrul cel mai important, dar şi cel mai greu!

La jumătatea unui urcuş, „Simfonia I-a, Tesaloniceană", se încheie cu un acord grav, profund, dureros, prevestitor de primejdii, având, la capătul de început al portativului, semnul definitoriu, concluziv, al „coroanei cu punct":

„Fraţilor, rugaţi-vă pentru noi...".

Continuarea, de fapt „Simfonia a II-a, Tesaloniceană", dacă ni se îngăduie această parafrază metaforică referitoare la Epistola a II-a către tesaloniceni, a Sf. Apostol Pavel, preia ceva din finalul celei dintâi dar, mai încurajatoare, tonalitatea se schimbă: „(...) fraţilor, rugaţi-vă pentru noi, ca cuvântul Domnului să se răspândească şi să se preamărească, ca şi la voi (...). Şi ca să ne izbăvim de oamenii cei nesocotiţi şi vicleni. Căci credinţa nu este a tuturor; (...)" (II Tes. 3, 1—2).

Atunci, în vremea aceea... credinţa nu era *încă* a tuturor, dar era în plină expansiune, beneficiind de râvna şi harul apostolilor şi al ucenicilor acestora. Deci, toţi acei care o primeau şi se botezau întru Hristos veneau în contact aproape direct cu El şi cu învăţătura Lui.

Astăzi ea *nu mai este* a tuturor, pentru că tot mai mulţi dintre cei care au moştenit-o, generaţie după generaţie, au început a umbla tot mai „fără rânduială înaintea lui Dumnezeu".

Coborîm din „oraşul de sus" şi mai aruncăm o ultimă privire apelor albastre ale golfului care desparte Tesalonicul de muntele zeilor. Ne-am despărţit de mănăstirea Vlathaos, lăsând în bisericuţa mică, cu pictura afumată, doar o candelă să ardă, la icoana Maicii Domnului. Şi undeva, în stânga, un mic colţ, ca o firidă în zidul gros, marchează — ni se spune — locul presupus de unde ar fi vorbit Apostolul Pavel celor adunaţi în casa lui Iason.

În urma noastră, porţile mănăstirii se închid.

Celor ce au citit-o, cele scrise de Apostolul Neamurilor în Epistola a II-a către tesaloniceni le năpădesc gândul cu dureroasa lor actualitate: „Şi dacă vreunul nu ascultă de cuvântul nostru din epistolă, pe acela *să-l însemnaţi şi să nu mai aveţi cu el nici un amestec, ca să-i fie ruşine..."* (II Tes. 3—14).

Greu cade cuvântul din urmă în sufletul celor care mai cunosc şi încearcă acest simţământ!... Şi totuşi, Apostolul nu ne lasă copleşiţi de el, adăugând: „Dar să nu-l socotiţi ca pe un vrăjmaş, ci *povăţuiţi-l ca pe un frate".*

A cui ar fi povaţa?... Cine ar asculta-o?...

„Iar noi cei vii, care vom fi rămas"..., în ceasul când omenirea va da pasul către mileniul al III-lea, ne vom aduce, poate, aminte de cuvintele profetice ale lui André Malraux: „Secolul XXI va fi sau religios, sau nu va mai fi deloc...!"

... Am ieşit din oraş noaptea, târziu. Autocarul goneşte pe autostrada spre Atena. Cei mai mulţi dorm, obosiţi, visând poate locurile văzute, sau pe cele de obârşie. Câţiva fumează, tăcuţi.

Undeva, la peste o sută de kilometri de Tesalonic, un indicator rutier, luminat o clipă de faruri, ne aduce în memorie aceste rânduri: „... Iar fraţii au trimis îndată, noaptea, la Bereea pe Pavel şi pe Sila..." (Fapte 17, 10).

Lidia Stoicescu

DIN BASARABIA ÎN ZILELE STUDENŢEŞTI.
Buna Vestire — Drumul Libertăţii

Nu ştiu dacă se mai petrece şi azi acolo, în Capitala Basarabiei, acea nemuritoare serbare, cu tâlc atât de ortodox, şi cu rost atât de educativ, pe care am trăit-o în anii şcolarităţii mele universitare.

Serbarea aceasta îşi trăgea rădăcinile şi din popor; trăia în folclorul acelui ţinut — după cum îmi povestea folcloristul basarabean Gh. V. Moldovan — în credinţele populare că, la „Buna-Vestire se face *dezlegarea limbii păsărelelor".*

Cult şi educaţie. Tâlc metafizic şi rost pedagogic. Acolo, copiii nu ascultau sfatul păsărarului, să scoată ochii privighetorilor, ca ele crezând că e mereu noapte, să cânte mai frumos. Ei le adunau din rebegeala iernii şi le creşteau cu multă îngrijire în colivii, până în ziua de Buna Vestire, şi atunci le închinau Domnului, pentru eliberare, la Mitropolie.

* * *

Se revărsa văzduhul peste Grădina Soborului, peste crengile goale, ce înălţau lungi braţe rugătoare spre cer. Mugurii simţeau şi se presimţeau adierea primăverii şi stăteau să plesnească pe ramuri, — atâtea nădejdi şi tot atâtea bucurii.

Primăvara ieşise peste noapte din pământ.

Nu ştiu de ce; dar primăvara cade mai devreme în cimitire şi în curtea bisericilor.

Şi era atâta aur pe cruci, şi-atâta soare în suflet!...

Simţeam atunci primăvara neprihănirii!...

Strălucirea sărbătorească strîngea în curtea Soborului atâţia părinţi şi atâţia copii. Şi în zarva lor, fiecare cu colivia pe braţe şi plini de neastâmpăr, în goarna militară, în parada armatei, în odăjdiile clerului şi în slujba religioasă, simţeam că doxologia aceasta era primită laolaltă cu a tuturor făpturilor lui Dumnezeu; iar îngerii îi simţeam aproape, ca într-o mistică revelaţie, de cer deschis şi de bucurie pioasă. Se rotunjea în jurul capului bătrânului Mitropolit Gurie, nimbul aureolat de sfânt, — ca unui alt Francisc din Asissi, — prietenul păsărelelor. Copii... păsărele... şi îngeri!... Şi, când troparele bisericeşti au sunat plin şi melodios: *„Astăzi începutul mântuirii noastre s-a făcut!..."* cu prestigiul pe care îl aşează depărtarea, Arhanghelul Gavriil prezintă crinul alb Sfintei Fecioare, — simbolul curăţiei şi al nevinovăţiei. Arhanghelul Bunelor Vestiri de bucurie — după textul Sf. Evanghelii — aduce Solia Cerului pe pământ!...

Ca un zvon de primăvară, Cuvântul evanghelic ne aduce şoapta adevărului:

„Bucură-Te Marie, Domnul este cu Tine! Binecuvântată eşti Tu între femei! Şi binecuvântat este rodul pântecului Tău!" Din această meditaţie, asupra iconomiei dumnezeieşti, ne-au trezit clopotele şi ritmica din toacă!... N-am întâlnit nicăieri o orchestraţie de genul acesta! Sunetele clopotelor mari şi mici se împleteau atât de armonios şi alunecau pe o întreagă gamă, călcând altitudini nebănuite: mângâind, înălţând sufleteşte, apoi coborând până în adânc, grav, poruncitor şi chiar temut!...

De data aceasta, ele anunţau momentul culminant al sărbătorii, când bătrânelul Mitropolit, cu gest larg de binecuvântare a deschis prima colivie.

Buna Vestire... Începutul Mântuirii... Drumul Libertăţii... Pe feţele tuturor jucau lumini harice.

Toţi copiii în această clipă au dat drumul păsărelelor şi... *„în sunet de fanfară* — ca în poezia din clasele primare — *trece oastea lor întreagă"* ...

...presuri, ciuhurezi, bot-gros, privighetori, pitulici, sticleţi şi vrăbii, bat în fîlfîit de aripi apele văzduhului.

Urale nesfârşite!...

Neîndoios chiar Sfântul Duh, în chip de porumbel, le deschidea în azur Drumul Libertăţii.

Copiii încercau atunci stări sufleteşti deosebite: unii râdeau; alţii plângeau. Zâmbetele lor, — fluturări de batiste. Despărţirea nu e grea pentru cine pleacă; ci pentru cine rămâne! Aşa suntem cu toate plecările, din toate gările, din toate porturile, spre toate zările şi toate depărtările!...

Păsărelele de-abia scăpate dintre gratii, par ameţite de atâta libertate. Se rotesc în soare şi coboară ca într-un joc primejduit peste Grădina Soborului, peste statuia lui Ştefan cel Mare, peste Facultate, peste Grădina Puşchin, Teatrul Naţional, — apoi se înalţă iarăşi şi dau câteva târcoale pe deasupra oraşului, până în cartierele limitrofe: Buicani, Mălina, Costiugeni, Răşcanu, Poşta Veche şi Visterniceni — şi apoi se înalţă tot mai sus, până le înghite zarea!...

* * *

Copii... păsărele... şi îngeri!...

Vlăstarele Paradisului!...

Dumnezeu a iubit deopotrivă pe copii, pe păsărele şi pe îngeri; pe copii Domnul Hristos i-a arătat ca măsura Împărăţiei Lui, iar păsărelelor le-a dăruit aripi, ca la îngeri!...

„O, adâncul bogăţiei şi al înţelepciunii lui Dumnezeu!...

Toate tainele Tale, sunt mai presus de cuget!..."

Copiii au rămas cu dorul, iar lumea cu înţelegerea că copilăria este egală cu sfinţenia, şi că Drumul Libertăţii duce pe suişurile de neprihănire ale Cerului, a cărei împărăţie n-o poate măsura mai uşor, decât copiii, păsărelele şi îngerii!...

Preot Lăudatu Vasilescu

INFORMAŢII

— Vineri, 19 martie a.c., Î.P.S. Mitropolit Antonie a făcut o vizită de lucru la Mănăstirea Brâncoveanu, jud. Braşov.

Cu acest prilej, Î.P.S. Sa a oficiat un Trisaghion la catafalcul ieromonahului Gherontie Dragomir, trecut la Domnul în aceste zile.

— Sâmbătă, 20 martie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la Simpozionul *„140 de ani de apariţie neîntreruptă a ziarului Telegraful român"*, simpozion organizat de Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu. Î.P.S. Sa a prezentat comunicarea: *„Apărarea credinţei, cultură şi istorie în „Telegraful român"*. A fost vizitată apoi o expoziţie consacrată acestei aniversări, expoziţie deschisă în incinta Bibliotecii mitropolitane.

În aceeaşi zi, la amiază, cu prilejul festivităţii înmânării Diplomei de „Oraş Martir" Municipiului Sibiu, Î.P.S. a săvârşit un „Te Deum" în Piaţa Revoluţiei din Sibiu, rostind o scurtă cuvântare. Au fost de faţă autorităţile civile şi militare ale oraşului şi judeţului Sibiu, reprezentanţi ai celorlalte culte, reprezentanţi ai Asociaţiilor eroilor Revoluţiei, ai foştilor deţinuţi politici etc.

Tot în aceeaşi zi, Î.P.S. Sa a primit pe P.C. pr. Matty Sidoroff, ortodox finlandez, reprezentant al Asociaţiei AIDROM în România, organizată de Consiliul Ecumenic al Bisericilor pentru într-ajutorare bisericească.

— Duminică, 21 martie a.c., Î.P.S Sa a luat parte la Sf. Liturghie în Catedrala mitropolitană din Sibiu, rostind cuvânt de învăţătură despre Sf .Cruce şi înţelesurile acesteia în viaţa şi spiritualitatea Bisericii creştine.

La sfârşitul Sf. Liturghii, Î.P.S. Sa a prezentat credincioşilor prezenţi la Liturghie pe P.C. pr. Matty Sidoroff.

În aceeaşi zi, Î.P.S. Sa împreună cu oaspetele a vizitat Şantierul Mănăstirii „Brâncoveanu", din Sâmbăta de Sus, căreia i se desăvârşeşte reconstruirea din temelie a incintei şi a unei noi biserici, lucrare începută de Î.P.S. Sa Antonie în 1985.

Arhid. Visarion Bălţat.

† Ieromonahul GHERONTIE GHEORGHE DRAGOMIR

În ziua de 16 martie 1993 s-a mutat la cele veşnice pe neaşteptate ieromonahul Gherontie, „părintele călugăr" — cum îl numeau cei mai apropiaţi: ce-l iubeau.

S-a născut la 24 februarie 1948, din părinţii Ioan şi Elena, în oraşul Sibiu. A fost crescut de bunica sa, o femeie creştină ca Loida, bunica Sf. episcop Timotei, care i-a insuflat o credinţă statornică şi neprefăcută (II Tim. 1, 5), pe care de multe ori o evoca cu drag. După terminarea şcolii generale, urmează şcoala profesională de construcţii, pregătindu-se pentru meseria de parchetar-mozaicar. Simţind că poate să facă mai mult pentru el şi semeni, se înscrie la Seminarul Teologic Ortodox Român din Cluj, pe care-l frecventează între anii 1967—1972. Cunoştea doar două drumuri: al şcolii şi al bisericii. Vacanţele şi le petrecea la Mănăstirea Sâmbăta de Sus în muncă şi rugăciune. Între anii 1972—1976 urmează cursurile Facultăţii de Teologie din Sibiu. În anul 1970 se călugăreşte la Mănăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus, unde este hirotonit diacon şi apoi preot. Era priceput şi harnic, slujind cu sârg şi dăruire atât la altar, cât şi în atelierul de pictură şi la celelalte treburi gospodăreşti.

Din anul 1980 funcţionează pe postul de cântăreţ la Catedrala mitropolitană din Sibiu, unde cu glasul lui melodios, cadenţat însufleţea pe credincioşi la rugăciune, înfrumuseţând slujbele religioase, fiind un bun cunoscător al tipicului.

Joi, 18 martie a.c., trupul neînsufleţit al ierom. Gherontie a fost aşezat, în semn de respect, în Catedrala mitropolitană, de unde porneşte pe ultimul drum al vieţii pământeşti spre Mănăstirea Sâmbăta de Sus. Vineri, 19 martie a.c., Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală rosteşte o rugăciune arhierească de dezlegare la catafalcul ierom. Gherontie.

În 20 martie a.c., a avut loc slujba înmormântării cu un sobor numeros de preoţi.

După săvârşirea slujbei rânduielii înmormântării călugărilor la care răspunsurile de la strană au fost date de un grup de studenţi teologi împreună cu călugării, părintele vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, Aurel Răduleţ a rostit un ziditor cuvânt de învăţătură pentru numeroasa asistenţă. Din partea Î.P.S. Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală a fost citită o telegramă de compasiune.

În numele colegilor de studii şi al împreună slujitorilor de la Catedrala mitropolitană din Sibiu a vorbit pr. Gheorghe Streza.

In dangătul duios de clopot şi în armonia cântărilor funebre sicriul cu trupul neînsufleţit al ierom. Gherontie, făcând înconjurul mănăstirii brâncoveneşti, a fost dus şi aşezat în cimitirul mănăstirii.

A urmat pomana la care soborul mănăstirii a invitat pe toţi cei prezenţi.

Întru fericită adormire, veşnică fă, Doamne, pomenirea robului Tău, ieromonahul Gherontie ...

Pr. Gh. Streza

Duminica Ortodoxiei la Viena

(Urmare din pag. a 3-a)

În prima parte a cuvîntului de învăţătură Prea Sfinţitul Episcop Teofan a evidenţiat semnificaţia şi mesajul Duminicii Ortodoxiei pentru Biserica drept-măritoare de azi. „Cea dintâi chemare a Bisericii într-o zi ca aceasta — a spus P.S. Sa — este păstrarea credinţei ortodoxe." Ecoul acestei chemări a fost auzit şi întrupat în viaţă de către bunii fii ai Bisericii în decursul bimilenar al istoriei Creştinismului. Credincioşii drept-măritori şi-au păstrat credinţa cea adevărată în faţa pericolelor ce erau şi astăzi ei sunt chemaţi la această păstrare a valorilor ortodoxe în faţa valului de aşa-zişi „evanghelizatori".

În partea a doua a cuvântului de învăţătură Prea Sfinţitul Teofan referindu-se la chemarea Mântuitorului, adresată Sfântului Ap. Filip: „Vino şi urmează-mi" (Ioan 1, 43) — text citit în pericopa evanghelică la Sfânta Liturghie — a subliniat întreitul rol al noului paroh din Viena: „Părinte Nicolae sunteţi chemat aici să fiţi propovăduitor al cuvântului lui Dumnezeu printre românii ortodocşi din Viena. Ei au nevoie de cuvântul cald al Bisericii mame. Aici în biserică să se simtă căldura vetrei străbune. Trebuie să vă străduiţi ca românii de aici să rămână credincioşi ai Bisericii Ortodoxe şi să readuceţi în Biserică pe cei care n-au mai venit aici de ani de zile. Să fiţi alături: de cel în suferinţă, de cel plecat de multă vreme şi care are nevoie de seva străbună, ca şi de cel lipsit, refugiat, bolnav şi călător. Sunteţi chemat să fiţi purtător al valorilor neamului şi anume: echilibru sau dreapta socoteală ca şi latinitatea neamului şi credinţa noastră ortodoxă. Sunteţi aici reprezentantul Bisericii Ortodoxe Române pe lângă comunităţile creştine din Austria".

P.C. Părinte Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu a citit actul trimis de către Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Transilvaniei, prin care s-a acordat distincţia onorifică de iconom stavrofor Părintelui Nicolae Dura pentru „activitatea depusă ca asistent la Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu şi râvna de slujire la Catedrala mitropolitană din Sibiu." Î.P.S. Sa a exprimat convingerea că „această cinstire va constitui un nou şi părintesc îndemn pentru tot mai credincioasă slujire a Sfintei noastre Biserici, aducându-vă în acelaşi timp o contribuţie deosebită la bunul mers al parohiei ortodoxe-române „Învierea Domnului" din Viena şi al comunităţii ortodoxe din acest oraş."

Prea Sfinţitul Teofan a oferit Pr. Nicolae Dura crucea şi brâul roşu, semne pentru această distincţie onorifică. Apoi Prea Sfinţia Sa ca reprezentant al Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a oferit noului preot-paroh Nicolae Dura cheile bisericii spunând: „Dumnezeu la dreapta judecată vă va cere socoteală pentru orice suflet pe care aţi fi putut să-l ajutaţi şi n-aţi voit."

Pr. Nicolae Dura — pornind de la certitudinea exprimată prin cuvintele revelate Sfântului Apostol Pavel (Rom. 8, 28) că cei care sunt aleşi de Dumnezeu şi-L iubesc pe El toate le lucrează Dumnezeu spre binele lor — a subliniat că a primit slujirea de a fi reprezentantul lui Dumnezeu pentru românii ortodocşi din Viena şi după modelul Arhiereului celui veşnic (Ev. 8, 1) vine să împlinească în această calitate de slujitor al lui Hristos, voia lui Dumnezeu (Ev. 10, 7).

După ce a subliniat atmosfera bună de ecumenism din Viena „ca o casă a ecumenismului" — Părintele Dura a mulţumit lui Dumnezeu, Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist şi tuturor celor ce şi-au pus speranţe în lucrarea sa pastorală. A mulţumit apoi Înalt Prea Sfinţitului Părinte Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Transilvaniei pentru acordarea titlului de iconom stavrofor. De asemenea au fost adresate mulţumiri prea Sfinţitului Episcop Teofan Sinaitul, P.C. Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu şi tuturor celor prezenţi.

În seara aceleiaşi zile s-a săvârşit în capela ortodoxă română din Viena o vecernie panortodoxă. Au fost prezenţi reprezentanţi ai Bisericilor ortodoxe naţionale care au comunităţi parohiale în Viena: Biserica greacă (Î.P.S. Mitropolit Mihail Staikos, reprezentant al Patriarhiei ecumenice, Arhim. Timoteos Romanos şi Ierod. Kyrillos Kogerakis, Patriarhia Antiohiei (Arhim. Mihail Haider), Patriarhia rusă (Prot. Viktor Schilawskyi), Patriarhia sârbă (Vicar episcopesc Drago Govedarica), Patriarhia română (P.S. Episcop Teofan Sinaitul, Pr. paroh Nicolae Dura şi Pr. Dr. Marin Braniste) şi Patriarhia bulgară (Pr. Ivan Petkin). La slujbă au participat numeroşi credincioşi: austrieci, români, greci, ruşi, sîrbi şi bulgari.

La începutul slujbei Prea Sfinţitul Episcop Teofan a rostit un cuvânt de bun venit reprezentanţilor Bisericilor Ortodoxe din Viena. După slujba Litiei Părintele Nicolae Dura a rostit o predică despre: „Biserica Dumnezeului celui viu este adevăr, iubire şi pace".

În finalul vecerniei a rostit cuvânt de salut Înalt Prea Sfinţitul Mihail, Mitropolit de Austria, subliniind bucuria comunităţii ortodoxe din Viena că rândurile ei s-au consolidat prin numirea Părintelui Nicolae Dura în fruntea comunităţii române din Viena. Apoi a urat Părintelui Marin Braniste sănătate şi ani mulţi în pace şi bucurie. În continuare Pr. Marin Braniste a rostit un cuvânt de rămas bun adresat reprezentanţilor Bisericilor Ortodoxe din Viena.

După Vecernie, în sala de întruniri a parohiei a avut loc o agapă frăţească, unde cei prezenţi s-au întreţinut şi s-au cunoscut reciproc.

Luni, 8 martie, şi Duminică, 14 martie, s-au transmis la radioul şi televiziunea austriacă, reportaje despre instalarea noului paroh. Despre aceasta s-a scris şi în revista Kathpress din 8 martie 1993.

TABEL NOMINAL

cu sumele colectate de la parohii din prot. Braşov pentru FONDUL FILANTROPIC EPARHIAL

Braşov-Blumăna I şi III	pr. Grindu Gheorghe	
	pr. Bădiţoiu Ion	25 510 lei
Braşov-Blumăna II	pr. Comşulea Ioan	25 100 lei
Braşov-Blumăna IV,	pr. Gonţea Axente	9 500 lei
Braşov-Blumăna V şi VII	pr. Manolache Stelian	
	pr. Rusu Agapi	21 000 lei
Braşov-Blumăna VI (Triaj)	pr. Sicoe Andrei	53 000 lei
Braşovul Vechi I şi II	pr. Comşa Ioan	
	pr. Dinu Ioan	46 000 lei
Braşovul Vechi III	pr. Zărnescu Vasile	20 500 lei
Braşov-Bunavestire I	pr. Manolache Mihai	37 335 lei
Braşov-Bunavestire II	pr. Boghici Adrian	12 984 lei
Braşov-Cetate I	pr. Coman Nicolae	25 000 lei
Braşov-Cetate II	pr. Dumbravă Pompiliu	15 000 lei
Braşov-Dârste	pr. Bogdan Iosif	15 000 lei
Braşov-Groaveri	pr. Gârlonţea Florin	17 630 lei
Braşov-Valea Cetăţii	pr. Gîrbacea Corneliu	15 000 lei
Braşov-Noua	pr. Cibian Simion	10 753 lei
Braşov-Sf. Treime-Bariţiu	pr. Moşoiu Zenovie	41 000 lei
Braşov-Sf. Nicolae I	pr. Prodea Vasile	20 000 lei
Braşov-Sf. Nicolae II	pr. Neamţu Victor	10 000 lei
Braşov-Stupini	pr. Stroe Nicolae Florin	35 450 lei
Braşov-Tocile I şi II	pr. Voineag Valeriu	
	pr. Stîngaciu Adrian	32 702 lei
Braşov-Tractorul I	pr. Dîrjan Dumitru	22 313 lei
Braşov-Tractorul II	pr. Chiţiu Viorel	38 600 lei
Braşov-Tractorul III	pr. Suciu Aurel	17 371 lei
Ghimbav	pr. Enache Alexandru	50 000 lei
Codlea I şi II	pr. Marian Aurel	
	pr. Stăniloiu Ioan	31 158 lei
Codlea III	pr. Munteanu Adrian	25 000 lei
Predeal	pr. Herda Ioan	5 000 lei
Râşnov I	pr. Băşa Nicolae	23 000 lei
Râşnov II	pr. Puchianu Nicolae	10 000 lei
Râşnov III	pr. Solovăstru Gheorghe	10 250 lei
Râşnov IV	pr. Giurgiu Dorin	10 250 lei
Baciu-Săcele	pr. Roşca Ioan	4 380 lei
Săcele-Cernatu	pr. Stoicescu Nicolae	16 500 lei
Săcele-Sf. Adormire I şi	pr. Cornea Ioan	
Săcele-Sf .Adormire II	pr. Leb Mircea	32 300 lei
Săcele- Sf. Arhangheli	pr. Prunea Andrei	8 680 lei
Săcele-Turcheş I	pr. Beleuţă Eugen	12 000 lei
Săcele-Turcheş II	pr. Faust Remus	1 500 lei
Tohanu Vechi I, şi II	pr. Prodea Vasile Filip	
	pr. Puşcariu Dorin	22 300 lei
Tohanu Nou	pr. Părăianu Dorin	4 000 lei
Zărneşti I	pr. Dringă Viorel	11 000 lei
Zărneşti II	pr. Bălescu Adrian	13 000 lei
Zărneşti III	pr. Mărginean Nicolae	15 000 lei
Bod	pr. Pătrunjel Ioan	19 500 lei
Budila	pr. Bunea Ioan Gh.	10 000 lei
Bran-Centru	pr. Colţea Gheorghe	10 000 lei
Bran-Poartă	pr. Puşcariu Gheorghe	10 000 lei
Bran-Predeal	pr. Puşcariu Iosif	14 340 lei
Cheia	pr. Sumedrea Paul	2 000 lei
Cristian	pr. Floroiu Nicolae	7 000 lei
Crizbav-Sat Nou	pr. Micu Gheorghe	6 000 lei
Dumbrăviţa	pr. Cioacă Ioan	56 000 lei
Feldioara	pr. Stroie Gheorghe	1 400 lei
Fundata	pr. Şerban Dorin	11 700 lei
Hălchiu	pr. Goja Nicolae	38 000 lei
Hărman	pr. Dumbravă Viorel	20 000 lei
Holbav	pr. Manolache Ioan	35 000 lei
Lunca Câlnicului	pr. Pleşa Petru	48 700 lei
Măgura	pr. Ţeposu Nicolae	8 730 lei
Moeciu de Jos	pr. Giurgiu Ioan	13 500 lei
Moeciu de Sus	pr. Băşa Vincenţiu	5 000 lei
Peştera	pr. Puşcariu Lucian	1 000 lei
Prejmer	pr. Popescu Ioan	23 000 lei
Poiana Mărului I, II	pr. Tomuţă Octavian	
	pr. Manolache Mihai	8 000 lei
Purcăreni	pr. Drăgan Petre	30 250 lei
Sânpetru	pr. Andrisoaia Ioan	21 200 lei
Sohodol-Nou	pr. Babeş Gheorghe	2 000 lei
Sohodol-Vechi	pr. Sumedrea Ioan	1 600 lei
Simon-Nou	pr. Enescu Ioan	8 000 lei
Simon-Vechi	pr. Puchi Gheorghe	6 000 lei
Sirnea	pr. Cojocaru Gheorghe	1 000 lei
Tărlungeni	pr. Rusu Gheorghe	10 000 lei
Teliu	pr. Ciolan Traian	15 531 lei
Vama Buzăului	pr. Butufei Ioan	11 000 lei
Vlădeni	pr. Negrea Viorel	6 000 lei
Vulcan	pr. Tintea Teofil	18 000 lei
Zizin	pr. Stănişor Rusale	1 500 lei
Colonia 1 Mai	pr. Tohăneanu Florin	10 000 lei
Cărpiniş	pr. Luca Nicolae	12 100 lei
	TOTAL =	1 375 117 lei

Protopop, Pr. MOŞOIU ZENOVIE

Contabil, OLTEAN VIORICA

Semnalăm... Semnalăm...

● Edgar Papu, cu puţin înainte de a trece la cele veşnice în aprilie 1993, a acordat revistei „Literatorul" (nr. 10, 1993, p. 8), un interviu din care am putea extrage câteva mărturisiri cu valoare de spovedanie creştină. A fost căsătorit cu o fiică de preot şi a locuit o vreme în curtea bisericii Floreasca din Bucureşti. Deşi Lucian Chisu a insistat, dorind să stabilească o legătură între aceste împrejurări de viaţă şi convingerile sau afirmaţiile sale religioase, E. Papu a refuzat orice legătură. Şi-a apărat convingerile prin motivări mai profunde, personale. Ele au fost *„o voce, un cântec al sufletului meu"*, nu nişte determinări datorate vecinătăţii bisericii. Notăm câteva răspunsuri care îi ancorau credinţa în realităţi protocronice (el e *„părintele protocronismului"* la noi) căutându-i sorgintea în adâncimi traco-dacice: *„Se spune de obicei — şi lucrul este foarte adevărat — că sufletul este înnăscut creştin. Sufletul este creştin înainte de creştinism. Ceea ce s-a stabilit în privinţa reşedinţei lui Orfeu poate fi o dovadă.* Un scriitor francez din 1813 a arătat că Orfeu care a determinat ca grecii *să spună că au învăţat poezia de la traci, el fiind dac, îşi avea sediul în versantul moldovenesc al Carpaţilor Orientali, fiind poate unul din acei reprezentanţi mari ai spaţiului sacru, preot, profet".*

Ca şi Eminescu, spune el, a recunoscut întotdeauna un *„element suprem ... în sensul credinţei. Relaţia cu divinitatea mi se pare supremă, în care omul ajunge nu numai să-şi modifice tot interiorul său, ci ajunge la suprema treaptă a cunoaşterii".*

A plecat spovedit!

A lăsat bună mărturie despre credinţa sa şi, i se va socoti aşa cum se cuvine la intrarea în Împărăţia veşnică.

● Pe urmele lui Soljeniţin, părintele Vasile Ţepordei, scriitor, ziarist, luptător basarabean pentru întregirea Ţării, erou al rezistenţei împotriva comunismului, a publicat o carte emoţionantă: *Amintiri din Gulag* (Bucureşti, 1992, 176 p.), cu o prefaţă de Victor Crăciun. De fapt e o carte de amintiri mai largi, chiar începând cu copilăria, cu perioada de formare şi cu începuturile luptei naţionale pentru Basarabia, înainte şi în timpul celui de al doilea război mondial. Era nevoie să descrie aceste începuturi pentru a şti *de ce* „Gulagul".

Am fost emoţionat să citesc (p. 92) că printre cei care l-au ajutat în timpul detenţiei la Vorkuta, la Polul Nord, trimiţându-i pachete din Basarabia şi primind pe toţi cei eliberaţi care aveau recomandări din partea părintelui Ţepordei de a fi ajutaţi, a fost şi preotul Gheorghe Plămădeală, din Călăraşi, de lângă Chişinău. A fost fratele tatălui meu, Dumnezeu să-i ierte pe amândoi.

Transferat din România *„în mîinile N.K.V.D.-ului"* şi ajuns la celebra Vorkuta, şi în alte lagăre ale morţii, după foarte mulţi ani părintele Ţepordei a fost „eliberat" şi a intrat într-un nou lagăr, în „libertatea" de sub dictatura comunistă românească. Povesteşte şi despre aceşti ani. O postfaţă semnată de Gh. Cunescu e intitulată: *„Vasile Ţepordei, publicist, tribun al Basarabiei româneşti"* (p. 158—173).

„Amintiri din Gulag" e *o carte*, şi Vasile Ţepordei *un om* care vor intra în istorie.

* * *

● La Madrid a apărut cartea AL SERVICIO DE LA UNIDAD (1993, 627 p.), dedicată părintelui Don Julián Garcia Hernando, cunoscut ecumenist, preşedinte al Comisiei spaniole pentru Unitate. Printre studiile publicate în volum se numără şi unul semnat de mitropolitul Ardealului Antonie Plămădeală, întitulat: „DIÁLOGO TEOLÓGICO ENTRE LA IGLESIA ORTODOXA Y LA CATÓLICA EN EL MOMENTO BARI 1986—1987 (p. 367—385).

Sunt prezentate, cu amănunte, discuţiile din cadrul *Comisiei mixte Teologice Internaţionale de Dialog dintre Ortodocşi şi Catolici*, asupra Tainelor de iniţiere: Botez, Confirmare şi Euharistie. Contribuţia românească la realizarea unei înţelegeri asupra timpului săvârşirii şi a relaţiei dintre cele trei Taine a fost, la vreme, recunoscută de toţi participanţii.

Momentul Bari a fost *un moment* care a dovedit că, prin eforturi conjugate, sincere, se pot depăşi chiar şi piedicile aparent mari, din calea unităţii creştine.

* * *

„Steaua" e în continuare o revistă care ştie să intereseze. D-na Ruxandra Cesereanu scrie o pagină bună despre *„Festivalul de poezie de la Sibiu"* (nr. 10, 1992, p. 15). Am reaminti cititorilor că printre fondatorii acestui *Centru internaţional de poezie*, animat de dl. Eugen van Itterbeek din Belgia, de d-nii Ion Mircea şi Aurel Covaci, se numără şi Mitropolitul Ardealului, Antonie Plămădeală. Ba mai mult, Festivalul din 1—6 octombrie 1992 a fost deschis chiar de acesta, cu un referat despre: *„Inspiraţia în poezie"*, tradus simultan în engleză de poetul Mihai Ursachi. Festivalul s-a încheiat la Mânăstirea „Brâncoveanu" din Sâmbăta de Sus, unde participanţilor li s-a „recitat" de către autor un *„Poem în alb"* — adică li s-a prezentat incinta zidită din temelie şi biserica de la Sâmbăta şi, apoi, acelaşi ctitor al Sâmbetei a făcut parte şi din juriul care a împărţit premiile, poetului Mihai Ursachi şi revistei „Transilvania", în cadrul ospitalier al mânăstirii.

Despre acest *Festival* s-a mai scris şi, articolul din „Steaua", nu e singurul în care amănuntele semnalate mai sus n-au fost *deloc* menţionate. Aşa se întîmpla şi mai înainte. Cineva a scris şase coloane elogiind o carte a mitropolitului, fără să pomenească ... autorul! Dar asta era înainte!

Iertare doamnă, domnilor redactori, domnilor organizatori ai Festivalului, am căzut din smerenie!

*

● D. arhitect Andrei Pănoiu a publicat o carte model: *Arhitectura tradiţională din zona centrală a Gorjului* (Bucureşti, 1992, 155 p.). Toate zonele ar merita asemenea monografii, care ar aduna geniul românesc în arta construcţiilor de edificii, într-un tot care ar fi totuna cu o doină, cu o Mioriţă, cu o legendă a Meşterului Manole, cu un Luceafăr.

*

● Editura „Credinţa noastră" din Bucureşti a publicat manualul *„Studiul Noului Testament"* de pr. prof. dr. I. Constantinescu (ed. II-a, 1992, 334 p.), pentru Seminariile teologice.

Manualul poate fi folosit de oricine a rămas în urmă cu istoria şi cu tâlcuirea cărţilor Noului Testament.

Şi vor mai fi fiind asemenea rămaşi în urmă!

*

● O carte despre Botez, despre taina şi darurile lui, într-o expunere sistematică şi, mai ales, folositoare pentru lucrarea de înduhovnicire a creştinilor botezaţi, a scris A. Schmemann, de curând trecut la Domnul, cunoscut profesor la Seminarul ortodox „Sf. Vladimir" din New-York. Cartea a fost bine tradusă în româneşte de pr. prof. Ioan Buga. Se intitulează *„Din apă şi din duh"* (Bucureşti, ed. Symbol, 1992, 127 p.).

O recomandăm tuturor celor doritori de teologie înaltă şi bine scrisă.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. cons. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 500 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 140
SIBIU
15 aprilie
1993
Nr. 15—16

HRISTOS A ÎNVIAT!

PRIN PATIMI ŞI JERTFĂ LA ÎNVIERE

Ne-am amintit cu tristeţe în *Săptămâna Patimilor* de viaţa pământească a Mântuitorului, care, spre sfârşitul ei, părea că se va încheia cu un dezastru. Părea că va rămâne în istoria omenirii ca un eşec. Cel care trei ani şi jumătate, ca un trimis al lui Dumnezeu, şi-a uluit ascultătorii prin minuni şi prin cuvânt, părea că, în cele din urmă, a fost doar un om ca toţi ceilalţi oameni, supus morţii ca şi ei. Dumnezeul în care s-a încrezut părea că nu-L apără, lăsându-L să fie răstignit ca un răufăcător, între doi tâlhari. El însuşi, parcă surprins de acest final, strigase de pe cruce: *„Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, pentru ce M-ai lăsat?"* (Marcu 15, 34).

Fusese într-adevăr un răufăcător? Toţi ştim că nu.

Şi cei care l-au răstignit ştiau că nu fusese un răufăcător. Când îl anchetau în faţa arhiereului Ana, l-a întrebat pe unul care L-a pălmuit, pe motiv că nu ar fi fost respectuos cu arhiereul: *„De am grăit rău, arată-mi că e rău; iar de am grăit bine, pentru ce Mă baţi?"* Şi nimeni nu i-a putut dovedi că *„grăise rău"* (Ioan 18, 22—24). L-au dus legat la Caiafa, dar nici acesta nu i-a putut găsi vreo vinovăţie. De aici a rămas vorba în popor, atunci când nu se poate rezolva ceva, că eşti trimis *„de la Ana la Caiafa"*. Caiafa L-a trimis la Pilat care L-a supus public, în faţa acuzatorilor, unui interogatoriu corect, după care, tot corect a dat sentinţa: *„Nu găsesc nici o vină omului acestuia"* (Luca 23, 4; Ioan 19, 4.6).

Aşadar nu fusese şi nu era un răufăcător. Dimpotrivă, era fără de păcat. Întrebase odată: *„Cine Mă va vădi pe Mine de păcat?"* (Ioan 8, 46). Şi nimeni nu i-a putut reproşa nimic. Altă dată când, pentru o vorbă care nu le-a plăcut iudeilor, au vrut să-l ucidă cu pietre, i-a întrebat: *„Multe lucruri bune v-am arătat de la Tatăl Meu; pentru care din ele voiţi să Mă ucideţi cu pietre?"* (Ioan 10, 32).

Şi totuşi iudeii i-au cerut lui Pilat să-L condamne la răstignire. *„Răstigneşte-L! Răstigneşte-L"* (Ioan 19, 6). Şi cum Pilat ezita, au găsit un mijloc viclean de a-l constrânge. L-au ameninţat, acuzându-l de trădare faţă de împăratul său: *De-L vei elibera, nu eşti credincios împăratului, căci acesta s-a proclamat pe Sine împărat, când noi avem împărat pe Cezarul de la Roma!* (Ioan 19, 12—15). Cumplită prefăcătorie, numai şi numai ca să obţină condamnarea nevinovatului.

Evident, iudeii şi-au formulat mai întâi o acuzaţie religioasă, dar Pilat a respins-o fără greutate, fiindcă nu-l interesau certurile lor religioase, şi atunci ei au apelat la minciuna că Iisus se proclamase împărat, prefăcând astfel procesul religios într-un proces politic. Pe acesta Pilat l-a tratat cu superficialitate.

Care era adevărata acuzaţie a iudeilor împotriva lui Iisus? Iată care era: *„S-a făcut pe Sine Fiul lui Dumnezeu"* (Ioan 19, 7). O acuzaţie religioasă.

Era adevărat acest lucru? Era. Chiar lui Caiafa, când i-a pus întrebarea direct: *„Eşti tu Hristosul, Fiul celui binecuvântat"?* i-a răspuns: *„Eu sunt"* (Marcu 15, 62).

Totuşi, iudeii şi căpeteniile lor *nu avuseseră dreptate să-i ceară răstignirea.* De ce? *Pentru că Iisus era cu adevărat Fiul lui Dumnezeu.*

S-ar putea obiecta la aceasta: Era Fiul lui Dumnezeu, dar ei nu ştiau. Răspunsul la aceasta e că *nu voiau să ştie.* Nu-L acceptau pentru că nu aşa îl aşteptau ei pe Mesia. Îl voiau împărat, eliberator, cuceritor politic, care să facă din ei singurul popor iubit de Dumnezeu, care să le dea totul de-a gata şi să le asigure stăpânirea asupra altora. Aşteptau un rege, nu un reformator moral.

(Continuare în pag. a 2-a)

† Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul
Ardealului, Crişanei şi Maramureşului

„Mergeţi de grabă şi vestiţi..."

(Matei 28, 7)

Femeile mironosiţe au fost primele, dintre persoanele din anturajul Mântuitorului, care au aflat despre Învierea Sa. Sf. Evanghelist Matei arată că un înger coborât din cer a fost acela care, întâmpinându-le pe femei, le-a încredinţat această mare veste, spunându-le totodată *să meargă degrabă şi să vestească ucenicilor* că Domnul s-a sculat din morţi şi că va merge înaintea lor în Galileea, unde Îl vor vedea (Matei 28, 5—7).

Raportată la celelalte evenimente din viaţa Mântuitorului, Învierea le-a dat tuturor acestora un sens şi le-a menţinut mereu în actualitate.

Fără Înviere, în istorie s-ar fi păstrat, pentru o vreme desigur, doar amintirea copleşitoarei zile de Vineri, cu marea zarvă din jurul pretoriului, cu pălmuirile, scuipările, biciuirea, cununa de spini, crucea şi moartea atât de grea.

Ca orice lucru neplăcut şi tulburător, această amintire s-ar fi pierdut apoi în uitarea secolelor şi astfel Biblia ar fi rămas pe mai departe numai cu prima ei parte (Vechiul Testament), căci cea de a doua a început a se scrie tocmai cu Evangheliile, adică cu vestirea Învierii, sensul cuvântului „Evanghelie" fiind acela de „veste bună" a Învierii sau mântuirii. După Evanghelii au urmat apoi şi celelalte scrieri neotestamentare, care toate converg spre negrăitul eveniment al Învierii lui Hristos. Într-una din aceste scrieri, găsim această patetică mărturisire: „Dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este atunci propovăduirea noastră, zadarnică şi credinţa voastră... Dar Hristos a înviat din morţi, fiind începătură a învierii celor adormiţi" (I Cor. 15, 14—20).

Porunca primită de către femei de la înger, de a merge şi a vesti Învierea, a rămas ca o datorie perpetuă pentru toţi cei care au ajuns să se convingă de adevărul că Domnul Iisus Hristos a înviat a treia zi din morţi. Biserica însăşi prăznuieşte acest eveniment an de an şi Duminică de Duminică, vestind, fără încetare, bucuria Învierii. S-a împlinit astfel proorocia cuprinsă în Psalmul 18, 2—4, unde citim: „Ziua zilei spune cuvânt şi noaptea nopţii vesteşte ştiinţă.. .În tot pământul a ieşit vestirea lor şi până la marginile lumii cuvintele lor".

Adevărul Învierii străbate ca un ecou întreaga istorie a creştinătăţii.

Salutul pascal: „Hristos a înviat!" este legat tocmai de conştiinţa adânc înrădăcinată în sufletul fiecărui creştin că are datoria de a fi vestitor al Învierii. Răspunsul: „Adevărat a înviat!", pe care îl dă cel ce primeşte salutul, îl transformă şi pe acesta în vestitor al Învierii, pentrucă el repetă de fapt, într-un mod mai accentuat, ceea ce i-a împărtăşit primul.

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Hristos a înviat din morţi, cu moartea pe moarte călcând şi celor din morminte, viaţă dăruindu-le.

SIMBOLUL GRĂUNTELUI DE GRÎU

Praznicul Învierii Domnului are loc în fiecare an în acel anotimp în care în întreaga natură se petrece acea înnoire a firii care încântă ochiul şi ne bucură inima. Sub ochii noştri cresc ierburile şi florile care nu demult au zăcut, ca seminţe sau ca rădăcini, în pământul îngheţat. Soarele primăverii le chiamă la viaţă, le trezeşte din amorţeala iernii. E cu neputinţă ca inima omului să nu tresalte de bucurie în faţa tabloului măreţ al învierii naturii în fiecare primăvară.

Natura înviată din moartea iernii grăieşte inimii şi minţii omului credincios despre adevărul propriei lui învieri. Mântuitorul nostru Iisus Hristos a folosit simbolul bobului de grâu pentru a-i învăţa pe oameni că prin moarte se trece la înviere şi numai murind creştineşte aduc foloase lui şi semenilor. *„Grăuntele de grâu — zice Domnul — când cade în pământ, dacă nu va muri, rămâne numai el; iar dacă va muri aduce multă roadă"* (Ioan XII, 24). Minunată asemănare! Bobul de grâu ascunde în el puteri de încolţire şi rodire nebănuite. Se ştie că în mormintele faraonilor s-au găsit seminţe de grâu care au stat a-

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. Gheorghe Liţiu

Rugăciune

în luminata Zi a Învierii lui Hristos, pentru fiii cei duhovniceşti

Stăpâne Doamne Dumnezeul nostru, Cel ce ne-ai învrednicit pe noi a trece vremea cinstitului şi dumnezeiescului post, care s-a închipuit nouă de la Tine şi s-a dat nouă prin Tine în patruzeci de zile, Cel ce ai pus nouă pocăinţa către mântuirea sufletelor, către curăţia trupurilor şi spre izgonirea duhurilor rele, Care ne-ai arătat nouă spre închinare chipul cinstitei Tale cruci, şi ai dăruit nouă a o săruta cu atingerea nevrednicelor noastre buze, Cela ce ne-ai învrednicit pe noi a auzi despre învierea prietenului Tău Lazăr, şi la Intrarea Ta în Ierusalim, mai înainte întîmpinîndu-Te şi urmând pruncii evreilor, care grăiau strigând: „Osana întru cei de sus" şi a vedea mântuitoarele Tale Patimi şi a ne închina dumnezeieştii Tale răstigniri şi Îngropării şi a ajunge cinstita şi dumnezeiasca Ta Înviere. Pentru aceea, cu bucurie strigăm, văzând ziua Învierii Tale Hristoase Dumnezeul nostru, şi împreună cu îngerii, cu arhanghelii, cu heruvimii, cu serafimii, cu toţi sfinţii şi cu Preacurata Maica Ta, mărind şi lăudându-Te pe Tine Marele Dumnezeu şi Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Şi acum Te rugăm Stăpâne, pentru toţi binecredincioşii creştini, care scapă sub acoperământul casei Tale, celei sfinte, primeşte pocăinţa lor şi-i iartă pe dânşii pentru Învierea Ta, de mulţimea păcatelor celor fără de număr, celor ştiute şi celor neştiute, celor de voie şi celor fără de voie, curăţeşte-i ca pe păcătoasa care plângea şi ca pe Petru, care se lepădase, şi plângând cu amar iarăşi L-ai primit: Primeşte smerenia şi mărturisirea robilor Tăi, precum ai primit pe vameşul, care cu suspin se ruga, pune frica Ta în inimile lor, ca să se teamă de Tine, şi să Te iubească din toată inima, dă-le lor ca să păzească toate poruncile Tale, întru toate zilele vieţii lor, umblând întru voia Ta; învredniceşte-i pe dânşii fără de osândă a veni şi a se împărtăşi cu Preacuratul Tău Trup şi Scumpul Tău Sânge, ca în vrednicie primindu-le ei, să fie părtaşi împărăţiei Tale, lăudând şi mărindu-Te pe Tine, împreună cu Cel fără de început al Tău Părinte, şi cu Prea Sfântul şi Bunul şi de Viaţă Făcătorul Tău Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

ADEVĂRAT A ÎNVIAT!

Cuvîntul Pastoral

AL SFÎNTULUI SINOD AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE ÎMPOTRIVA AVORTULUI ŞI PENTRU APĂRAREA DARULUI SFÎNT AL VIEŢII

Iubiţi fii şi fiice duhovniceşti,

Asistăm astăzi, cu mare durere sufletească, la înmulţirea şi răspândirea unui flagel al sicietăţii noastre actuale, îndreptat împotriva vieţii şi a omului. Societatea românească şi dăinuirea poporului nostru sunt ameninţate în însăşi temelia existenţei lor de creşterea îngrijorătoare a avortului şi a practicilor anticonceptive şi anticonceptionale, păcate de care se fac răspunzători deopotrivă bărbatul şi femeia.

De aceea, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române îşi îndreaptă chemarea sa către fiicele şi fiii neamului nostru românesc, către familiile lor, cu îndemnul părintesc de a folosi darul sfânt al libertăţii, câştigat prin sânge nevinovat de martiri, pentru apărarea, afirmarea şi reînnoirea vieţii pe baza învăţăturilor Sfintei Scripturi şi a valorilor morale creştine şi tradiţionale ale neamului nostru.

Viaţa este cel mai mare dar al lui Dumnezeu. În înţelepciunea Sa, El împarte oamenilor, după a Sa voie şi ştiinţă, acest dar pentru că El singur este Cauza, Izvorul şi Dătătorul de viaţă.

Omul, creat după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu (Fac. 1, 26—27), este o fiinţă comunitară. În familie, cea mai veche şi sfântă instituţie umană, omul trăieşte după modelul comuniunii de iubire al Sfintei Treimi şi devine „împreună lucrător cu Dumnezeu" (I Cor. 3, 9) în perpetuarea vieţii pe pământ (Fac. 1, 28).

Viaţa, aşadar, nu este un bun propriu. Nimeni nu are dreptul de a dispune, după bunul său plac, de viaţa sa, de viaţa altora sau chiar de a propriilor săi copii.

Refuzul de a da viaţă sau oprirea cursului vieţii desfiinţează statutul însuşi al omului care a fost creat spre a fi născător şi purtător de viaţă. Viaţa în om îşi are începutul din momentul conceperii, iar, după învăţătura Bisericii, orice atentat împotriva ei este un păcat împotriva lui Dumnezeu care este izvorul vieţii.

Sfânta Scriptură şi Sfintele Canoane ale Bisericii noastre învaţă că avortul voit este păcat strigător la cer, întrucât este ucidere premeditată, iar atât mamele cât şi toţi cei care iau parte sau contribuie la săvârşirea acestui păcat îşi atrag judecata lui Dumnezeu.

În lumina acestor învăţături, ne adresăm familiilor noastre creştine şi tuturor familiilor obşteşti româneşti cu chemarea: Nu vă împotriviţi lui Dumnezeu, Izvorul Vieţii, şi fugiţi de păcatul omuciderii! Nu vă lăsaţi amăgiţi de ispita înşelătoare a unei vieţi fără copii, aparent liniştită! Nu vă lipsiţi de copii care înseamnă binecuvântarea lui Dumnezeu în orice familie. Numai acea mamă este fericită, care se arată ca „o vie roditoare" (Ps. 127, 3). Copiii aduc bucurie şi întăresc legăturile sufleteşti dintre părinţi. Tot ei vin cu darurile personale pentru binele şi sănătatea neamului, dăinuindu-i fiinţa peste vremuri, înmulţind cetele făuritorilor de cultură, civilizaţie şi spiritualitate, precum şi ale eroilor şi sfinţilor noştri.

Ne adresăm, de asemenea, personalului medical şi tuturor slujitorilor şi apărătorilor vieţii trupeşti, cu îndemnul părintesc de a purta mesajul darului sfânt al vieţii de la altarul bisericilor la altarul medicinei. În virtutea vocaţiei sfinte la care aţi fost chemaţi, faceţi-vă părtaşi salvării mugurilor de viaţă şi sădiţi în suflete, cu darul pe care-l aveţi de sfătuitori tainici, încredera, nădejdea şi bucuria de a fi mamă şi părinte.

Un cuvânt de apreciere şi îndemn dorim să adresăm şi educatorilor, învăţătorilor, profesorilor şi tuturor fiilor şi fiicelor Bisericii noastre, care, prin educaţie şi modelare, pregătesc pentru viaţă tinerele noastre vlăstare. Sădiţi în sufletele curate şi nevinovate ale copiilor şi tinerilor învăţăturile sfinte şi folositoare, insuflaţi-le respectul pentru viaţa proprie şi a semenilor de orice neam şi credinţă

(Continuare în pag. a 2-a)

SFÂNTUL SINOD
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

ZIUA ÎNVIERII*

Dumnezeu ne-a ajutat să ajungem cu bine şi cu sănătate, şi în anul acesta, Marea sărbătoare a creştinătăţii, *Învierea Domnului.*

Vă adresez tuturor, comandanţi, ofiţeri, subofiţeri şi ostaşi ai armatei române, tradiţionala salutare:

HRISTOS A ÎNVIAT!

După zilele triste ale Săptămânii Patimilor, a venit Ziua bucuriei, ziua luminii, ziua care ne reînnoieşte speranţele în mai bine, căci *„cu noi este Dumnezeu"*. Dacă Iisus n-ar fi fost Fiul lui Dumnezeu, n-ar fi înviat. A înviat, aşa după cum El însuşi proorocise de mai multe ori: *„După trei zile Mă voi scula"* (Matei 27, 63).

De ce e atât de mare şi importantă, pentru întreaga omenire, Învierea Domnului? Dacă ar fi să ne concentrăm asupra principalelor motive, am putea delimita mai ales trei, care sunt din ordinea evidenţei, a logicii şi a celor mai adânci trebuinţe de clarificare a rostului oamenilor în lume, rost care, fără Învierea Domnului, ar rămâne veşnic nelămurit, întunecat.

În primul rând, înviind, Hristos ne-a adus dovada că există Dumnezeu, că El e Creatorul lumii, al întregului univers şi al oamenilor, şi că trebuie să trăim permanent sub ochiul lui Dumnezeu, şi să ne facem în toate datoria.

În al doilea rând, precum spune Sfântul apostol Pavel, *„dacă Hristos a înviat, şi noi vom învia"*. Suntem nemuritori. Vom trăi veşnic. Moartea e doar trecerea unui prag spre altă viaţă.

În al treilea rând, dacă Hristos ca Fiu al lui Dumnezeu a înviat, toate învăţăturile Lui, şi de la El ale Bisericii, sunt adevărate şi sunt porunci dumnezeieşti. Morala creştină propovăduită de El, iubirea aproapelui, iubire de Ţară, căci Ţara e aproapele nostru, multiplicat, familia noastră, — toate sunt obligatorii pentru cel care vrea să dobândească Împărăţia cerurilor.

Învierea ne aduce răspuns şi ne clarifică toate nedumeririle. Învierea ne arată calea cea bună şi dreaptă pentru o vieţuire frumoasă pe pământ. Învierea ne povăţuieşte să respectăm poruncile, să ne apărăm credinţa strămoşească şi neamul. Căci Sfânta Scriptură spune că nu numai oamenii ca indivizi, ci şi neamurile vor fi chemate să dea răspuns în faţa lui Dumnezeu, cum că şi-au apărat slava şi cinstea lor (Apoc. XXI, 26).

Să ne vestim în aceste zile unii altora, cu bucurie că: Hristos a înviat.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ,
Mitropolitul Ardealului

* Mesaj transmis de T.V. Cluj-Napoca. Emisiune pentru militari.

PRIN PATIMI ŞI JERTFĂ LA ÎNVIERE

(Urmare din pag. 1)

Dar acum e obligatorie o altă întrebare. Avuseseră ei toate semnele, toate motivele să creadă că El era Trimisul, Mesia, Fiul? Le avuseseră. Dovada e în aceea că foarte mulţi L-au recunoscut ca Mesia: *„Tu eşti Hristosul, Fiul lui Dumnezeu"* (Matei 16, 16). El însuşi se legitimase de nenumărate ori: *„Eu şi Tatăl, una suntem"* (Ioan 14, 9). Dar s-ar mai putea zice că nu toată lumea Îl auzise şi nu toţi ştiau de Dânsul. N-ar avea dreptate nici cei cu astfel de obiecţii. Cei mari, membrii Sanhedrinului, şefii sinagogilor şi *„mulţimile"* (Matei 5, 1; Luca 5, 19; Luca 12, 1; Luca 5, 1), nu numai că auziseră de El, dar unii L-au vizitat, cum a fost Nicodim, alţii, cărturarii şi fariseii l-au urmărit şi L-au ascultat permanent, vreme de trei ani şi jumătate. El însuşi i-a răspuns lui Caiafa: *„Eu am grăit lumii pe faţă şi întotdeauna am învăţat în sinagogă şi în templu, unde pururea se adună iudeii şi pe ascuns n-am grăit nimic"* (Ioan 18, 20).

Şi-apoi mai avuseseră la îndemână câteva mari argumente care ar fi trebuit să-i convingă că El era Mesia. Le vom aminti pe scurt, pentru că sunt îndeobşte cunoscute:

1. El împlinea toate proorociile despre Mesia ale profeţilor Vechiului Testament. Cărturarii *Legii* trebuiau să ştie să-L recunoască, aşa cum cu multă pătrundere exegetică au făcut-o evangheliştii.

2. A propovăduit, completând şi luminând Legea veche cu învăţături care nu puteau veni decât de la Dumnezeu, *„Nimeni n-a vorbit vreodată ca omul Acesta"* (Ioan 7, 46), exclamau ascultătorii Lui. *„Tu ai cuvintele vieţii veşnice"* (Ioan 7, 68). A lămurit cele mai importante şi cele mai grele taine despre Dumnezeu, despre originea universului, a lumii şi a omului, despre viaţă şi despre moarte, probleme cu care s-a confruntat din totdeauna conştiinţa omenească. A adus la toate răspunsuri de Sus, adică în mod sigur adevărate. Ultime. Definitive. A propovăduit iubirea ca normă morală, înlocuind pedeapsa, pentru cei care se căiesc şi se îndreaptă. A fost *„Omul care a spus adevărul"* (Ioan 8, 40) despre toate, tuturor şi în toate împrejurările.

3. A făcut minuni în văzul tuturor, vindecând orbi din naştere, ologi, paralitici, îndrăciţi şi a înviat morţi.

Şi-atunci de ce L-au răstignit? Nu L-au acceptat ca Mesia. A fost ca şi cum ar fi vrut să-L forţeze pe Dumnezeu să le trimită un alt Mesia, pe măsura dorinţelor şi speranţelor lor lumeşti, nu un reformator religios. Ei îşi considerau religia lor suficientă şi bună. Erau mai preocupaţi de soarta lor pământească.

Şi L-au răstignit. Şi El s-a lăsat răstignit.

* * *

Desigur vă puneţi acum întrebarea: *De ce s-a lăsat răstignit?* Parcă ni se par logice întrebările răstignitorilor şi ale celorlalţi. De ce Iisus a acceptat Patimile fără să încerce să le evite, fără să încerce să se elibereze, folosindu-şi puterea dumnezeiască? Căci iată ce ne spun evangheliştii:

Văzându-L răstignit, *„trecătorii îl huleau dând din cap şi zicând: O, Tu, cel ce dărâmi Templul şi în trei zile îl zideşti, de eşti Fiul lui Dumnezeu, pogoară-Te de pe cruce"*. De asemenea, cărturarii, fariseii şi căpeteniile *„Îl batjocoreau zicând: Pe alţii a mântuit, iar pe Sine nu poate să se mântuiască... Nădăjduia în Dumnezeu; izbăveacă-L acum de-L voieşte! Căci zicea: Sunt Fiul lui Dumnezeu"* (Matei 27, 41—43).

Dar, de pe cruce: tăcere! Apoi moarte. Apoi constatarea legală a morţii, prin împungerea cu suliţa. Apoi îngroparea, pecetluirea mormântului şi... sfârşitul!

Până şi cei care îl iubiseră şi care crezuseră în El cu tărie, apostolii, s-au lepădat — Petru de trei ori — s-au ascuns, şi-au pierdut orice speranţă. S-au aşternut pe o lungă dezamăgire şi dorinţă de pierdere grabnică în anonimat.

Taina le-o spusese Iisus, dar ei n-o reţinuseră. Depăşea puterea lor de înţelegere. Erau oameni simpli. Abia după Înviere şi după Pogorârea Duhului Sfânt vor înţelege totul. Dar Iisus nu le ascunsese că va pătimi. Şi îi înarmase şi cu o speranţă.

Odată, când unii îi cereau să le dea tot alte şi alte semne dumnezeieşti că e Mesia, mereu nesătui de minuni, le-a spus că nu le va da decât *semnul lui Iona*, care, după *trei zile*, ieşise viu din pântecele „chitului", al unei balene desigur (Matei 12, 40). Altă dată îi provocase cu o afirmaţie mai mult decât îndrăzneaţă: dărâmaţi templul şi în *trei zile* îl voi rezidi (Matei 26, 61). Ca Dumnezeu putea să-l rezidească în clipa următoare, dar referirea la aceste *„trei zile"* era o descoperire că, într-un viitor nu prea îndepărtat, se va întâmpla şi cu El ceva după *„trei zile"* şi anume că va fi dat morţii, dar că după *„trei zile"* va învia (Matei 16, 21; 17, 23; 20, 19 şi în multe alte locuri). Proorocirea ajunsese de notorietate publică de altfel, căci o ştiau şi căpeteniile templului care, după răstignire, s-au dus la Pilat spunându-i: *„Domnule, ne-am adus aminte că înşelătorul acela, când era încă viu, a zis: După trei zile mă voi scula"* (Matei, 27—63). Şi au cerut pază militară la mormânt, ca să nu fie furat corpul celui îngropat.

Când L-au văzut mort pe cruce, batjocorit, neputincios, mort ca toţi morţii ,ucenicii n-au mai crezut nici ei în Domnul lor, tot aşa cum nu credeau cei care Îl răstigniseră.

Să reluăm aşadar întrebarea: De ce s-a lăsat Mântuitorul batjocorit, umilit, răstignit, omorât? Fiindcă aşa era hotărât de la Dumnezeu să se petreacă lucrurile: *„Fiul Omului merge precum este scris pentru El"* (Matei 26, 24). Unde era scris? În cartea profetului Isaia, cap. 53, unde se descriau cu anticipaţie *Patimile*, cu amănunte, şi se explica faptul că jertfa Lui urma să fie pentru izbăvirea neamului omenesc din păcat. Referindu-se la acest text, Sfântul Pavel spune: *„Hristos a murit pentru păcatele noastre, precum scrie în Scripturi"* (I Cor. 15, 3).

Vom identifica, aşadar, trei motive pentru care, potrivit Providenţei divine, Iisus trebuia să treacă prin *Patimi* şi moarte.

1. Ca să împlinească Hotărârea Tatălui şi Scripturile.

2. Ca să ofere jertfa Sa pentru păcatele oamenilor şi, îndeosebi, pentru păcatul strămoşesc.

3. Ca să ofere omenirii proba definitivă a dumnezeirii Sale, înviind a treia zi din mormânt.

* * *

După trei zile, Hristos-Domnul a înviat! Proorociile vechi, ca şi ale Sale, s-au împlinit.

Înviind Hristos toate s-au umplut de lumină. Aşa cântăm în aceste zile ale Paştilor. Cuvântul *Lumină* e prezent în toate textele Zilei Învierii. Şi întreaga săptămână de după Înviere se numeşte *Săptămâna Luminată*, care luminează şi vindecă, şi transfigurează *Săptămâna Patimilor*. Se luminează toate sensurile vieţii, învăţăturii şi pătimirii Domnului pe pământ. Tristeţea se preface în bucurie. Cuvântul *Bucurie* este al doilea mare cuvânt prin care sărbătorim Învierea Domnului. E şi primul cuvânt pe care îl adresează Mântuitorul oamenilor, după Înviere: *„Bucuraţi-vă!"* (Matei 28, 9).

Învierea dă, retrospectiv, putere divină tuturor cuvintelor, învăţăturilor şi faptelor lui Iisus, adică le adevereşte ca fiind de la Dumnezeu. Căci El ca Dumnezeu a înviat. Numai ca Dumnezeu putea învia din morţi. Prin înviere a răspuns la întrebarea: *„Cine eşti?"* şi căpeteniilor sinagogii şi tuturor celor care l-au răstignit. Le-a răspuns şi celor care îi cereau semne de putere, când se afla pe cruce. Şi le-a dat şi ucenicilor, şi prin ei Bisericii pe care a întemeiat-o, încredinţarea că era Fiul lui Dumnezeu şi că *Legea Lui*, ceea ce va fi Noul Testament, este Lege divină, şi că numai prin ea ne mântuim. Şi că numai crezând în El şi în poruncile Lui, viaţa noastră capătă sens pe pământ şi în ceruri. Căci, *dacă Hristos a înviat* — şi noi toţi credem că a înviat — *atunci şi noi vom învia*, cum spune, logic, Sfântul Pavel (I Cor. 15, 20).

Să ne bucurăm de Înviere. Să ne iertăm unii pe alţii şi să ne dorim mântuirea. Să chemăm harurile Învierii în viaţa noastră. Să cerem luminarea minţilor şi schimbarea inimilor în inimi iubitoare. Să facem fapte bune, ca să dăm răspuns bun când vom trece pragul acestei vieţi şi vom intra în nemurire, şi ne vom întâlni cu Hristos cel Înviat şi înălţat la ceruri.

Dumnezeul învierii să aducă în toate inimile şi în toate casele lumină şi bucurie.

HRISTOS A ÎNVIAT!

Data Sf. Paşti

Paştile sunt cea mai mare sărbătoare a creştinilor, serbându-se trei zile consecutiv. În funcţie de Paşti se stabilesc şi celelalte sărbători cu dată schimbătoare: Floriile, Înălţarea, Pogorârea Sf. Duh. Şi tot legat de data ţinerii Sf. Paşti se rânduiesc Duminicile din cursul unui an calendaristic, precum şi Evangheliile şi Apostolele ce se citesc în aceste duminici. Modul de stabilire a datei Paştilor la început a fost foarte diferenţiat. Ştim că Mântuitorul Hristos a fost răstignit şi I S-a confirmat moartea de către unul din ostaşi, care I-a împuns cu sulita coasta, în ziua de vineri-14 Nisan, ceea ce coincidea cu sărbătoarea azimelor la iudei. Învierea are loc, la trei zile, deci Duminecă, după 14 Nisan. De aceea unii serbau Paştile în prima duminică după 14 Nisan, în strânsă dependenţă de Paştile iudeilor, sărbătoare care amintea de fapt de ieşirea evreilor din robia egipteană sau sărbătoarea azimelor. Alţii le serbau chiar în această zi, indiferent când ar fi căzut. Alţii le-au ţinut cu strictеţe în a treia zi, după 14 Nisan. În Grecia şi Antiohia se ţineau Paştile în prima vineri de după lună plină (după 14 Nisan). În părţile Galileei se ţineau la dată fixă, de către unii la 25 Nisan, de către alţii la 28 Nisan (Martie). Aceste diferenţieri vor duce la certuri şi chiar schisme. De aceea sinodul „I" ecumenic, de la Niceea din anul 325, sub împăratul Constantin cel Mare fixează câteva repere în legătură cu data ţinerii Sf. Paşti, şi anume: Se vor ţine:

a) numai în zi de duminică;

b) în prima Duminică de după lună plină, de după echinocţiu de primăvară şi care conform datelor astronomice în acel an cădea la 21 Martie.

c) dacă cad în aceeaşi Duminică cu Paştile evreilor, se amână cu o săptămână. Aşadar, conform hotărârii sinodului I ecumenic, Paştile creştine se serbează *în prima Duminică după luna plină, de după echinocţiul de primăvară, iar dacă coincid cu paştile evreilor, se amână o Duminică*. Aceasta a rămas regula, valabilă şi azi, după care se stabileşte data ţinerii Sf. Paşti. Deci e foarte simplu pentru oricine: se aşteaptă mai întîi echinocţiul de primăvară; se mai aşteaptă apoi şi luna plină (pe cer) şi în prima Duminică după aceste 2 evenimente se serbează Paştile, iar dacă şi Paştile evreilor cade în aceeaşi Duminică, Paştile noastre se amână cu o săptămână.

Şi dacă calendarul iulian, pe care l-au uzitat Sf. Părinţi de la sinodul I ecumenic ar fi fost perfect, totul ar fi fost perfect, totul ar fi decurs conform predaniei sfinte, fără nici-o deosebire. Dar pentru a stabili echinocţiul de primăvară acesta trebuieşte încadrat în timp, calendarul fiind aşadar o unitate de măsurare al timpului, aşa cum şi distanţa se măsoară în m., km., mile sau greutatea în grame, kg., hectograme, etc. Şi timpul necesar învârtirii pământului în jurul soarelui, ceea ce noi numim an şcolar sau astronomic este de 365 zile, 5 ore, 48 minute şi 45 secunde. Ori după calendarul lui Sosigene, introdus în întregul imperiu roman din porunca împăratului CAIUS IULIUS CESAR, acest interval era de 365 de zile şi 6 ore. Cele 6 ore, din 4 în 4 ani, formau o zi, care se adăuga la luna februarie, an bisect. Dar cele *11 minute* şi *14 secunde*, diferenţa dintre calendarul lui Sosigene şi anul astronomic au dat mare bătaie de cap Bisericii, şi nu numai. La început s-a neglijat această diferenţă, dar după un număr mai mare de ani diferenţa a fost vizibilă, încât după 128 de ani, mai rezulta o zi, care se adaugă la calendar, acesta *rămâ-*

(continuare în pag. a 3-a)

arhim. Ştefam Guşă

Clerici creatori de cultură şi spiritualitate încrucişându-se pe malurile Prutului* (II)

Printre luptătorii pentru Unirea din 1918, trebuie să mai pomenim un ierarh basarabean, doctor *honoris causa* cu patru clase primare, Dionisie Erhan, episcopul Ismailului. Era născut în Bardar, nu prea departe de Stolniceni. El, Dionisie, cu vizitiul Harbuz îi ducea la Iaşi, pe drumuri ocolite, peste haturi, cu trăsura mânăstirii Suruceni unde era stareţ, pe făuritorii Unirii, Cunoştea — se zicea — Sfânta Scriptură pe de rost şi citise o mare parte din literatura clasică universală. S-a implicat cu toată fiinţa în lupta pentru Unire, devenind *„erou al unităţii naţionale"*, mare povestitor, neîntrecut predicator, adevărat vizionar (Pr. N. Tomoilă-Cahul, în ziarul „Universul", 27.XI.1938). Am avut privilegiul de a-l cunoaşte prin 1942—1943 când se afla, bolnav, retras la mânăstirea Suruceni, unde l-am vizitat cu clasa mea de seminar, împreună cu profesorul nostru de latină Vasile Cojocaru.

Mulţi ar mai trebui încă măcar amintiţi, dintre cei care s-au încrucişat pe drum, fie venind dinspre, sau trecând *către* Basarabia. Despre unii am vorbit cu alte prilejuri, de pildă despre trecerea lui Melchisedec Ştefănescu pe la Ismail, locţiitor al episcopiei Dunării de Jos şi apoi episcop al Romanului (n. Gîrcina, Neamţ, în 1822), membru al Academiei Române. Episcop de Cetatea Albă (din 1925) a fost şi transilvăneanul Iustinian Teculescu.

O figură interesantă care şi-a pus simţirile, cultura şi talentele în slujba românilor de peste Prut, acoperind toate zonele româneşti ca nimeni altul, Basarabia, Bucovina şi Transnistria, a fost *Visarion* Puiu (n. 1879 în Puşcani). A studiat la Roman, Iaşi, Bucureşti şi Kiev (1908—1909). În vremea revoluţiei ruseşti, aflat la Chişinău, a fost o vreme arestat, iar după Unire a redeschis Seminarul din Chişinău. A fost numit exarh al mânăstirilor, iar la 17 martie 1921 ales episcop al Argeşului. La 28 martie 1923 e ales episcop al Hotinului, cu sediul la Bălţi, iar la 17 oct. 1935 e ales mitropolit al Bucovinea, de unde s-a retras în mai 1940.

Şi-a scris Memoriile, ajunse în posesia mea, dactilografiate şi semnate original, dintre care o parte sunt publicate *(Amintiri din viaţa mea*, Bucureşti, 1941), anume acea parte care cuprinde perioada studiilor la Kiev şi vizitele făcute în diferitele părţi ale Rusiei ţariste. E emoţionantă descrierea primelor impresii de după trecerea Prutului, cu trenul, la 24 ianuarie 1907. Căuta cu privire „lume românească" şi, din fuga trenului îl uimeau casele satelor *„văruite siniliu, cu stâlpi roşii şi porţile verzi"*, dar mereu era sub impresia că *„o tr.steţe plana deasupra acestui pământ cu popor şi sate româneşti, cum arată şi numirile satelor, precum Ungheni, Pîrliţi, Cornesti, Călăraşi, Străşeni şi altele"*. (*Amintiri ..., loc. cit.*, p. 3). A călătorit atunci din întâmplare împreună cu un tânăr Gh. Madan, care va fi mai apoi scriitor şi artist, şi o figură populară a Basarabiei (n. 1872 la Truşeni, Lăpuşna; vezi şi „Revista de Lingvistică şi Ştiinţă Literară", Chişinău, nr. 5, 1992, p. 102)

În Kiev şi în împrejurimi s-a întâlnit des pe la mânăstiri cu *„cete de moldoveni din Basarabia şi de peste Nistru"*.

În marea biserică a „Adormirii" s-a trezit lângă un stâlp enorm pe care scria: *„Mitropolit Petru Movilă"*, şi notează cu emoţie: *„Sînt lîngă mormîntul vestitului ierarh ctitor al acestui mare aşezămînt călugăresc al Rusiei, ca şi al Academiei Kievului, fiul lui Simeon Movilă, Domnul Moldovei"* (Idem, p. 13, în legătură cu mormântul v. şi Vasile Malanetchi, *Mormântul lui Petru Movilă* în rev. „Literatura şi Arta", nr. 32, 1984; v. şi Antonie Plămădeală, *Calendar de inimă românească*, Sibiu, 1988, p. 163—174). În amintirile sale nepublicate încă (sperăm să le publicăm noi), Visarion Puiu descrie atmosfera de de după Unire din Basarabia şi vorbeşte despre greaua misiune a episcopului Nicodim Munteanu, primul ierarh care a preluat conducerea bsericească a Basarabiei şi care va fi apoi predată mitropolitului Gurie Grosu. Nicodim Munteanu — şi el cu studii la Kiev — a revenit la Huşi şi apoi a ajuns până la scaunul de patriarh, în 1939.

Când a fost ales episcop de Argeş (1921) Visarion Puiu scrie că *„a părăsit Basarabia cu mare părere de rău"* (Însemnări *din viaţa mea*, dact. p. 64). S-a întors însă la Bălţi în 1923 şi a rămas acolo până în 1935, adică doisprezece ani. Iată ce scrie în *Însemnări* despre perioada Bălţi: *„Cei mai frumoşi ani ai vieţii mele, puşi prin episcopat în slujba Bisericii Domnului nostru Iisus Hristos şi pentru zidirea sufletească prin creştinism a poporului ce am păstorit, au fost cei din vremea episcopatului meu în eparhia Hotinului"* (Idem p. 69). S-a simţit repede *„urmat de un cler care după câteva şovăieli m-a înţeles şi m-a secondat în toate actele eparhiale ce am săvârşit; cu mânăstiri care, deşi slabe cópii ale celor din Rusia de odinioară, totuşi păstrau un monahism mai înviorat decât cel vegetativ dinlăuntrul ţării, apoi sprijinit de un popor cu drag de Biserică, bun şi ascultător, cum e ramura românească a Moldovenilor dintre Prut şi Nitru. Cei doisprezece ani de*

(continuare în pag. a 3-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Transilvaniei, Crişanei şi Maramureşului

* Comunicarea la Simpozionul: Cultură şi spiritualitate românească de-a lungul veacurilor, în Basarabia, 4 decembrie 1992, Chişinău.

„Mergeţi de grabă şi vestiţi..."

(Urmare din pag. 1-a)

Vestirea prin cuvânt a adevărului Învierii este un lucru foarte important, dar, cu siguranţă, atâta nu este de ajuns. „Pentru ca lumea să creadă" mai este nevoie de confirmarea prin trăire, de către noi, a acestui adevăr şi a bucuriei la care noi voim să-i facem părtaşi, aşa cum avem poruncă, şi pe semenii noştri. Ni se cere nouă adică de a nu fi doar mărturisitori ci şi fii ai Învierii, care prin Taina Sf. Botez am înviat noi înşine, împreună cu Hristos.

De fapt, ne rămâne fiecăruia o dublă îndatorire: de a mărturisi Învierea şi, în egală măsură, de a fi primitori ai mesajului Învierii. Este foarte important nu numai să vesteşti ci şi să asculţi şi să primeşti, cu toată inima, vestirea pe care ţi-o face, cu cuvântul şi fapta, semenul tău, despre Înviere, pentru că altfel ne asemănăm aţenienilor, cărora Sf. Pavel le-a vorbit cu tot patosul despre Învierea Mântuitorului, dar ei fiind zăbavnici cu mintea şi inima au refuzat să primească mărturia lui.

Trebuie, prin urmare, să vestim, să primim vestirea dar să şi trăim mesajul Învierii lui Hristos.

Simbolul grăuntelui de grîu

(urmare din pag. 1)

colo timp de milenii păstrându-şi puterea de rodire şi numai după ce au fost scoase la lumina soarelui au rodit. Ştiinţa agricolă ne spune câte mii de grade de căldură a soarelui sânt necesare bobului de grâu ca să se dezvolte deplin şi, totuşi, dacă nu moare, rămâne singur, şi, dacă moare, dacă putrezeşte în pământ, din el se desprind acele puteri care vor da naştere la zeci de boabe într-o plantă nouă.

Sensul vieţii creştine este jertfa, dăruirea de sine, pentru alţii, pentru familie, pentru societate şi ţara ta. Cu câtă dragoste se jertfeşte o mamă şi suferă dând viaţă pruncului nou născut, iar după ce a născut nu mai ţine minte durerea de bucurie că s-a născut om în lume (Cf. Ioan XVI, 21). Din durerea jertfei se naşte bucuria vieţii; din jertfa femeii se nasc şi cresc mlădiţele viitorului. Dacă nu se jertfeşte rămâne singură, iar dacă se dăruieşte vieţii aduce roadă multă, ca bobul de grâu.

Mulţi creştini se îndoiesc de adevărul învierii trupurilor. *„Cum înviază morţii? şi cu ce trup au să vie?* — întrebau corintenii pe Sfântul Apostol Pavel. *„Nebun ce eşti* — le răspunde acesta — *ce sameni tu nu dă viaţă dacă nu va fi murit; tu sameni grăuntul gol, iar Dumnezeu îi dă un trup, după a Sa voinţă, fiecărei seminţe un trup al ei"* (I Corinteni XV, 38). Nu toate trupurile sunt la fel, precum nici strălucirea lunii şi a stelelor nu e aceeaşi — învaţă mai departe Apostolul, şi continuă arătând că trupurile se samănă în pământ, întru stricăciune, dar înviază întru mărire; se samănă trup firesc, înviază trup duhovnicesc. După chipul lui Adam cel dintâi, ne naştem cu trup pământesc; dar după chipul lui Hristos — care este al doilea Adam — vom purta şi un trup ceresc. După cum am purtat chipul celui pământesc, vom purta şi chipul celui ceresc, pentru că „carnea şi sângele (adică trupul pământesc) nu pot moşteni împărăţia lui Dumnezeu, adică veşnicia". Puterea lui Dumnezeu, care dă bobului de grâu care putrezeşte, un trup nou, va da şi trupurilor noastre starea de nestricăciune capabilă să înfrunte veşnicia. Atunci moartea va fi biruită definitiv (I Corinteni XV, 54—55).

Cât de mângâietoare şi plină de nădejde în faţa morţii este învăţătura sugerată de simbolul bobului de grâu. De aceea s-a şi rînduit ca la pomenirea morţilor să se aducă coliva de grâu; prilej de a medita asupra rostului în viaţa pământească şi în veşnicie. Praznicul Învierii Domnului vine din nou să ne întărească în credinţa şi nădejdea învierii şi vieţii veşnice.

— Hristos a înviat... şi nouă ne-a dăruit viaţă veşnică. Să ne închinăm învierii Lui celei de a treia zi!

Cuvîntul Pastoral

AL SFÂNTULUI SINOD AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE ÎMPOTRIVA AVORTULUI ŞI PENTRU APĂRAREA DARULUI SFÂNT AL VIEŢII

(Urmare din pag. 1)

ar fi şi îndrumaţi-i să se simtă responsabili faţă de darul sfânt al vieţii şi de întreaga creaţie. Deschideţi-le inimile ca să-L primească Hristos-Domnul vieţii şi să redescopere valorile morale şi frumuseţile spirituale ale neamului nostru.

Timpul care îl trăim astăzi este umbrit de greul păcat al avortului şi al oricărui mod de implicare şi întrerupere a vieţii umane. Societatea noastră are nevoie de o reală şi profundă schimbare lăuntrică a omului, pentru a preîntâmpina şi înlătura acest păcat. Iar pentru noi, creştinii, numai Hristos — Izvorul vieţii şi Biserica Sa pot schimba şi reînnoi viaţa oamenilor.

Încrezători în purtarea de grijă şi în milostivirea lui Dumnezeu, vă încredinţăm de rugăciunile noastre şi chemăm binecuvântarea Domnului peste toţi fiii şi fiicele Sfintei noastre Biserici.

„Harul Domnului nostru Iisus Hristos şi dragostea lui Dumnezeu-Tatăl şi împărtăşirea Sfântului Duh să fie cu voi, cu toţi".

DE PAŞTI
— Datini din străbuni —

La noi, din cele mai vechi timpuri s-a păstrat datina că, în ziua de Paşti, femeile din sat, ca nişte mironosiţe, se adună în cimitir şi acolo, în apropierea mormintelor, întind masă pentru toată obştea şi, ciocnind ouă roşii, zic: Hristos a înviat!

Sfântă şi frumoasă este această datină.

Ţărâna tuturor morţilor din morminte tresare parcă atunci, şi prin aceasta răspund şi morţii: Adevărat a înviat!

*

Se împlineşte în această datină ceea ce spune o legendă veche despre doi fraţi, care aveau unele nedumeriri privitoare la cinstirea morţilor. Unul mărturisea cu toată puterea lui credinţa în învierea morţilor, spunând: Eu când intru în cimitir sau când trec pe lângă un mormânt, mă simt mişcat, mă simt puternic impresionat; prin aceasta ştiu că cei din morminte nu sunt pierduţi pentru totdeauna, ci aşteaptă clipa în care vor fi chemaţi din nou la viaţă. De aceea, spunea acest om fratelui său, eu întotdeauna când intru în cimitir, sau trec pe lângă un mormânt, le zic celor din morminte: Hristos a înviat! — de unde îmi vine un răspuns mângâietor de la fiecare mormânt.

Tu nu eşti impresionat când intri în cimitir? Pe tine nu te mişcă locaşul morţilor? Ţie nu-ţi spun nimic mormintele, monumentele eroilor, ale prietenilor, ale părinţilor, ale fraţilor, ale copiilor?

Nici un suflet omenesc nu rămâne nemişcat în faţa mormintelor.

Fratele ce se îndoia de înviere şi de viaţa veşnică, după un moment de tăcere a răspuns:

Şi eu sunt mişcat când privesc cimitirele. Şi eu vizitez regulat mormintele părinţilor, ale prietenilor, ale celor ce mi-au fost dragi. Şi eu îmi plec cu adâncă veneraţie fruntea în faţa mormintelor eroilor şi ale tuturor marilor bărbaţi care au trăit şi au luptat pentru binele oamenilor. Şi eu simt că din morminte vine către noi un glas, ca un ecou, ca de la nişte fiinţe vii, care ne roagă parcă: Amintiţi-vă şi de noi. Dar eu nu am răspuns niciodată la acel glas, aşa cum ai răspuns tu. De aceea, poate, am plecat întotdeauna de acolo, de lângă morminte, aşa de tulburat, atît de nemîmpăcat.

Când plecam din cimitir, cei din morminte întotdeauna parcă mă chemau înapoi. Iar eu mă simţeam că le-am rămas cu ceva dator. Simţeam că toţi mă mustră, pentru că nu le-am dat ceea ce ei au aşteptat de la mine. Simţeam că îndoiala mea, în învierea lor, e o sfidare şi o insultă gravă faţă de ei. Simţeam că ei, toţi cei răposaţi, care au plecat din viaţa aceasta cu nădejdea în înviere şi în viaţa veşnică consideră ca o ocară îndoiala mea, ca o jignire nepăsarea mea faţă de mesajul pe care ei mi-l trimit din morminte, mesaj ce mă impresionează şi pe mine când mă apropiu de locaşul morţilor.

După un alt moment de tăcere fraţii s-au despărţit. Dar pe fratele care avea sufletul chinuit de îndoială îl frământa mereu ceea ce i-a spus fratele său. Că el întotdeauna răspunde ecoului ce vine spre el dinspre morminte şi că acest răspuns îi aduce o mare linişte şi bucurie sufletească.

Au trecut anii. I se veştejea trupul, nopţile albe se înmulţeau şi se făceau tot mai lungi, la acest frate chinuit de îndoială. Dorea şi el tot mai mult să audă glasul despre care fratele lui îi vorbise, dar el nu se putea hotărî ca din toată inima să-i salute pe morţi cu salutul pascal. Nu se putea decide să le zică morţilor: Hristos a înviat! Îi era frică parcă. Se gândea cu ruşine, nu cumva să-l audă cineva.

Într-una din nopţi, când întunericul se făcuse mai adânc şi pe cer nu licărea nici o stea, iar în jur, în toate casele, oamenii dormeau de mult, izvoarele se auzeau în depărtare şoptind lin, făcând tăcerea să fie şi mai adâncă, de pe patul suferinţelor ,fratele se ridică şi, singur în odaia lui, neauzit de nimeni, începu să vorbească:

— I-am auzit. Sunt cei ce în viaţă i-am iubit aşa de mult.

— M-aţi mustrat şi de data aceasta, după cum m-aţi mustrat de câte ori v-am vizitat mormintele. Şi de data aceasta mi-aţi spus că v-am rămas dator. Că nu v-am dat ceea ce aţi aşteptat mereu de la mine, fiul vostru, fratele vostru.

Aud chemarea voastră. Şi nu mă mai pot împotrivi. Vin. Iată vin acuma.

Pe furiş, nesimţit de cei ai casei, a ieşit în noaptea răcoroasă de afară. Pământul împrăştia parcă o mireasmă nouă. Din norii negri se revărsase o ploaie binefăcătoare. Întunericul nu-l împiedica să găsească drumul spre cimitir. Scârţâitul unor porţi ce le mişca un vânt uşor îl făcu să înţeleagă că a ajuns la poarta cimitirului. În apropierea mormintelor părinţilor. Lângă monumentul eroilor neamului, pe care, cu toată îndoiala lui, întotdeauna i-a crezut vii. În jur, tăcerea era mişcată de nişte şoapte ce veneau de undeva. Urechea lui îi spunea că vin de sus. Inima îi spunea că vin de jos, dinspre morminte. Fruntea lui transpirată îi vorbea şi ea şi îi spunea că şoaptele vin din toate cele patru zări. Iar gândul îi amintea pentru ce a venit aici. Îi amintea că a venit să-şi dea şi el obolul de mult aşteptat de cei plecaţi.

La început se gândea că în şoaptă să-i salute pe cei din morminte, aşa cum îi salută fratele lui zicând: Hristos a înviat. Dinspre morminte venea parcă un ecou puternic ,pe care se gândea că nu va fi biruit de şoapta lui slabă.

Acum auzea pe mama aşa de limpede, care în noaptea de Paşti, reîntorcându-se de la biserică, când intra în casă zicea, cu glas dulce şi răspicat: Hristos a înviat!

Auzea pe tata care cu glas bărbătesc le zicea lor, copiilor, la masă: Hristos a înviat!

Acum parcă sosise rândul lui, ca să zică acest cuvânt, aici în mijlocul tuturor celor ce de sute de ani odihneau în această grădină din jurul bisericuţei bătrâne.

Se oprise şi vântul.

Întunericul începea să fie străpuns de undeva de un fir de lumină.

Zvon de paşi ai unor mulţimi nevăzute se înmulţeau în jur. Iar el se afla în pragul unui examen ce era totodată şi o severă judecată.

Pe Judecător nu-L vedea, dar asistenţa era formată din sufletele tuturor morţilor din cimitir. Toţi îl priveau. Toţi aşteptau să vadă dacă le va da salutul pe care îl aşteaptă toţi morţii de la cei vii. Sau şi de data aceasta se va lepăda de ei, îi va considera pierduţi pentru totdeauna şi nu le va zice: Hristos a înviat!

(Continuare în pag. a 4-a)

† IUSTINIAN CHIRA
Episcop al Episcopiei Maramureşului şi Sătmarului

Cuvinte de la Paşti despre Paşti

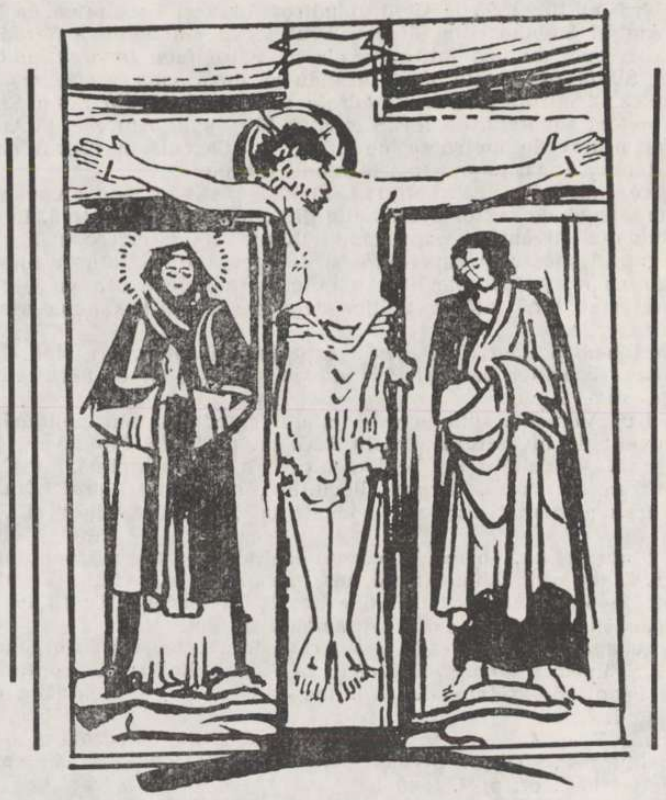

Sfintele sărbători ale Bisericii noastre au darul de a aduce în prezentul nostru şi în conştiinţa noastră evenimente din trecut, care s-au petrecut „pentru noi şi pentru a noastră mântuire". Sfintele sărbători nu sunt simple comemorări ale unor evenimente pe care le-au cunoscut alţii, ci sunt trăiri reale ale evenimentelor sărbătorite, ca şi când ele s-ar petrece în însăşi sărbătoarea. Şi de fapt ele se şi petrec pentru noi, pentru conştiinţa noastră, pentru trăirea noastră, chiar atunci când le sărbătorim. Aceasta o simţim la toate sărbătorile, dar în chip deosebit o simţim mai cu seamă la Paşti, „în ziua pe care a făcut-o Domnul să ne bucurăm şi să ne veselim într-însa", la „praznicul praznicelor şi sărbătoarea sărbătorilor", când „prăznuim omorârea morţii, sfărâmarea iadului şi începătura altei vieţi veşnice" şi când „lăudăm pe pricinuitorul (acestora), pe cel Unul binecuvântat, Dumnezeul părinţilor noştri şi preamărit".

Într-adevăr, Învierea Domnului nostru Iisus Hristos, pe care o sărbătorim la Paşti, precum şi Domnul nostru Iisus Hristos, cel înviat din morţi, cu Care vorbim la Paşti şi zicem: „De te-ai şi pogorît în mormânt, celea ce eşti fără de moarte, dar puterea iadului ai zdrobit şi ai înviat ca un biruitor, Hristoase-Dumnezeule, zicând femeilor mironosiţe „bucuraţi-vă" şi apostolilor Tăi pace dăruindu-le, cela ce dai celor căzuţi sculare"; Zicem deci că Domnul Hristos face ca această sărbătoare a Învierii Sale să fie sărbătoarea cerului şi a pământului şi chiar şi sărbătoarea iadului. În ce priveşte cerul şi pământul, se zice la Paşti: „Cerurile după cuviinţă să se veselească şi pământul să se bucure şi să prăznuiască toată lumea cea văzută şi cea nevăzută, că Hristos a înviat, veselia cea veşnică". Cu privire la iad, se zice la Sfintele Paşti: „Pogoritu-Te-ai întru cele mai de jos ale pământului şi ai sfărâmat veşnicele încuietori, care ţineau pe cei legaţi, Hristoase, şi a treia zi, precum Iona din chit, ai înviat din mormânt". Nu-i de mirare, deci, că la această sfântă sărbătoare se afirmă: „Acum toate de lumină s-au umplut: şi cerul, şi pământul şi cele de dedesubt. Deci să prăznuiască toată făptura învierea lui Hristos, întru care s-a întărit."

Sărbătorind astfel de evenimente, la Sfintele Paşti, avem pricini să ne oprim cu gândul la Paştile pe care le sărbătorim şi să constatăm că avem în minte şi în inimă „Paştile Domnului", care înseamnă, pentru noi, *trecere* de la moarte la viaţă şi de pe pământ la cer, de vreme ce zicem: „Ziua învierii, popoare, să ne luminăm, Paştile Domnului, Paştile. Că din moarte la viaţă şi de pe pământ la cer, Hristos-Dumnezeu ne-a trecut pe noi, cei ce cântăm cântare de biruinţă". Dar ca să înţelegem aceasta, e necesar „să ne curăţim simţirile şi să vedem pe Hristos strălucind cu neapropiată lumina învierii şi „Bucuraţi-vă" zicând luminat să-l auzim cântându-i cântare de biruinţă."

La unele ca acestea fiindu-ne gândul, la Sfintele Paşti, înţelegem că „Paştile cele sfinţite astăzi nouă s-au arătat" şi că ele sunt „Paştile cele nouă şi sfinte, Paştile cele prea cinstite, Paştile Hristos-Mântuitorul; Paştile cele fără prihană, Paştile cele mari, Paştile credincioşilor, Paştile care au deschis nouă uşile raiului, Paştile cele ce sfinţesc pe toţi credincioşii". Este firesc, aşadar, ca Paştile să fie prezentate, la slujba Învierii, precum şi în toată săptămâna luminată, care este săptămâna Paştilor, ca „Paştile cele curăţitoare" şi ca „Paştile cele mântuitoare", precum şi ca unele care sunt şi „Paştile, izbăvirea de întristare" şi pricinuitoare de bucurie, de vreme ce se zice: „Paştile, cu bucurie unii pe alţii să ne îmbrăţişăm".

Astfel stând lucrurile, nu-i de mirare că la cele ce le-am amintit, se mai adaugă şi că Paştile sunt şi Paşti veşnice, când ni se face chemarea „să ne apropiem, purtători de lumină, de Hristos, cel ce a ieşit din mormânt ca un mire, şi să prăznuim împreună cu cetele cele iubitoare de praznice, Paştile lui Dumnezeu cele mântuitoare", pe care cei scăpaţi din legăturile iadului le laudă ca pe „Paştile cele veşnice". O spunem aceasta prin cuvintele: „Milostivirea Ta cea nemăsurată cei ţinuţi în legăturile iadului văzând-o, la lumină au mers, Hristoase, cu picioare vesele, lăudând Paştile cele veşnice."

(Continuare în pag. a 4-a)

Arhim. Teofil Părăian

Clerici creatori de cultură şi spiritualitate...

(Urmare din pag. a 2-a)

păstorire în episcopia Hotinului, au trecut producându-mi bucurii sufleteşti ..." (Ibidem).

Episcopul Visarion Puiu avea de ce să se simtă bucuros. Zidise la Bălţi şi catedrală nouă, şi palat episcopal.

A trecut apoi mitropolit al Bucovinei, după moartea lui Nectarie Cotlarciuc (1935). N-a mai fost la fel de fericit, dar cauza n-au fost bucovinenii, ci politicienii. *(Însemnări*, p. 70—74; vezi şi cărţile sale: *Glas în pustie*, 2 vol., Chişinău, 1931, 1933, despre relaţiile sale cu politicienii vremii). Retras în 1940 la schitul Vovidenia-Neamţ, după doi ani ,în 1942, ministrul Ion Petrovici de la Culte şi Educaţie i-a propus, la sugestia Mareşalului Ioan Antonescu, să preia organizarea unei misiuni bisericeşti în Transnistria. A primit şi a lucrat acolo din decembrie 1942 până în decembrie 1943, având sediul la Odesa. La 1 decembrie 1943 i-a scris Mareşalului Ion Antonescu o scrisoare (nr. 15700/1 dec. 1943), în care descria situaţia bisericească lăsată de ruşi în urma lor, şi în care îi venea foarte greu să lucreze. Scrie că i-ar trebui două mii de preoţi şi nu are decât 617, iar localurile în care ar fi vrut să amenajeze câteva Seminarii de un an-doi, i-au fost luate de germani. Are un fel de „Jurnal" de la Odesa, neterminat, care ar merita să fie publicat.

Despre Mitropolitul Visarion Puiu trebuie scrisă o carte. Printre hârtiile rămase de la dânsul, pe o foaie sunt însemnate 14 surse din care se va putea alcătui biografia sa, arătând şi unde se află aceste surse, în cărţi sau arhive. Din corespondenţa sa a rămas puţin, dar pentru cel care ar merge pe urmele ei, cred că s-ar mai putea găsi. Am la îndemână corespondenţa de la, sau către M. Madan de la Ismail, I. Ghibănescu, generalul Toma Dumitrescu, comandantul Corpului 4 armată, Nicodim Munteanu, viitorul patriarh, pr. Nicolae Hodroabă din Iaşi, Pr. At. Negoiţă din Ierusalim, teologul E. Mascall din Londra, pr. Constantin Mătăsă din Piatra Neamţ, care îi propune în 1939 să candideze pentru scaunul de la Iaşi, Pr. C. Dron, arhim. Iuliu Scriban, Mitropolitul Gurie, Maria Pelivan, A. C. Cuza, Michael Wieder, un rabin convertit, prof. I. Simionescu, prof. Paul Bujor, N. Iorga, Al. Sacerdoţeanu, cunoscutul prof. N. Arseniv, P. Gîrboviceanu, G. Bezviconi, Vasile Militaru, Alex. Marta, stăruind pentru înfiinţarea episcopiei Timişoarei, pictorul Ioan Pletosu din Italia, Al. Lapedatu, N. Cartojan, Mircea Streinul, episcopul Nicolae al Rostovului, Alexandru Marcu, Gala Galaction, Tudor Arghezi, Simion Reli, Ioan Rusu Abrudeanu, Gh. Tătărăscu, N. Rădulescu-Niger (în versuri), Athanasie Mironescu, fost mitropolit primat, Arsenie Cotea de la Muntele Athos, generalul Răşcanu, Alexandrina Cantacuzino, prot. Elie Dăianu, Ion Petrovici, Liviu Marian, Ion Bianu, pictorul George Russu din München, N. Batzaria, V. G. Morţan, St. Ciobanu, Mihai Antonescu, Ion Antonescu, episcopul Nicolae Popovici, arhiereul Valerian Ştefănescu, fratele lui Melchisedec ş.a.

Printre documentele rămase de la Visarion Puiu se află două asupra cărora voi mai întîrzia o clipă. Cel dintâi e un raport al Guvernământului Transnistriei (nr. 7 confid. din 28 ian. 1943), către mitropolitul Visarion, în care i se aduce la cunoştinţă că s-a raportat Mareşalului Ion Antonescu cum s-a sărbătorit Crăciunul şi Anul Nou la Odesa, unde au venit grupuri de colindători, dansatori, recitatori, toţi de limbă română, sau ruşi care s-au străduit să cânte româneşte. Pe acest raport Mareşalul a pus următoarea rezoluţie: *„Foarte bine, Să fie tratată populaţia cu cea mai mare omenie, de toţi. Este cea mai bună politică. Rusii nu ne vor uita niciodată"*. Rezoluţia e autentificată de semnătura lui Visarion Puiu. Nu avem, acum timp de comentarii.

Un al doilea document e de-a dreptul senzaţional. Îl avem în copie, dar cu semnătura originală a Mitropolitului Visarion şi cu adresa trimiterii ei la Ambasada sovietică din Bucureşti. E vorba de o scrisoare trimisă de Visarion Puiu, ca mitropolit al Bucovinei, la 14 septembrie 1939, lui Stalin, scrisoare care va fi fost şi ea în dosarul condamnării sale la moarte după război. Scrisoarea ar merita desigur citită în întregime şi analizată. Dincolo de îndrăzneala autorului, sunt interesante analizele pe care i le face dictatorului cu privire la rolul Bisericii în societate, şi reproşurile clare pe care i le face cu privire la modul cum a tratat şi tratează Biserica în Uniunea Sovietică, adică *„exagerat de aspru"*, necivilizat şi lipsit de logică (p. 3). Invită la reconciliere, Biserica Ortodoxă neputând avea în societate decât un rol pozitiv şi constructiv. În unele privinţe, unele idei din această scrisoare se vor regăsi în modul cum a gândit o reconciliere, numai peste zece ani, silit de împrejurări, patriarhul Justinian, căutând desigur un *modus vivendi* favorabil Bisericii.

Acestea, ca şi numele corespondenţilor lui Visarion Puiu, ne pot indica o personalitate puternică, cu largi antene de emisie şi de recepţia faţă de cultura şi spiritualitatea vremii lui. E de la sine înţeles că publicarea şi studierea tuturor acestora, ne-ar putea îmbogăţi imens cu ştiri noi, inedite, uitate, asupra epocii, problemelor şi frământărilor ei, ca şi asupra gândirii şi faptelor inteligenţelor româneşti de pe întreg cuprinsul ţării.

Măcar câteva cuvinte ar trebui să mai adăogăm despre o altă inteligenţă românească poposită în Basarabia, şi apoi în Bucovina, pe urmele lui Visarion Puiu. E vorba de episcopul Hotinului, cu reşedinţa la Bălţi, Tit Simedrea (n. 1886, Naipu, jud. Vlaşca). După ce a fost preot, funcţionar la Sinod, având studii la Montpellier şi Paris, a fost o vreme vicar la Mitropolia Bucureştilor (1926—1935) apoi, în 1935, ales episcop de Hotin. În 1941 îi succede lui Visarion Puiu la Cernăuţi. A alcătuit studii temeinice şi cărţi, în urma unor cercetări meticuloase în arhive şi biblioteci. A scris despre *Patriarhia Română* (Buc. 1926), despre *Tetraevanghelul vistiernicului Mateiaş* (1934), despre *Pripealele lui Filotei, Viaţa patriarhului Nifon*, a tradus din Arseniev şi Bulgakov. A iubit Basarabia şi pe basarabeni cu sufletul mare şi curat. Iată ce spune, d.p. la instalarea arhiereului Efrem Enăchescu la Chişinău în 1938: *„Să cunoşti că popor blând, ascultător şi cuvios ca între Prut şi Nistru rar se găseşte în altă parte de ţară. Când va fi să faci vizite canonice în eparhie, vei vedea însuţi ce comori preţioase zac în adâncul acestui popor"*. Şi îl mai sfătuia pe noul ierarh: *„În această parte de ţară chemarea chiriarhului este îndoită: şi duhovnicească şi naţională"* (Tribuna Basarabiei, 15 martie 1938).

Profesorul Ioan Gh. Savin îl numea pe Tit Simedrea *„o energie în mers"*. A înfiinţat Seminarul din Bălţi şi a adunat în jurul său monahi cărturari. El însuşi mânuia bine elina, latina, franceza, engleza, germana, greaca, rusa şi slavona (vezi ierom.Firmilian Marin, *Însemnări creştine*, 9—10, 1939, p. 17). S-a interesat ca puţini alţii de cultura bizantină şi de muzica ei. A iniţiat şi a fost şi profesor la *Academia de muzică bisericească* din Bucureşti. De altfel a scris şi un studiu: Universitatea Bizanţului (în rev. B.O.R., LVI, 1938, nr. 1—4, p. 91—95).

A fost un ecumenist de frunte şi a reprezentat Biserica noastră la multe întâlniri internaţionale: la Constantinopol (1929), la Sofia (1929), la Sfântul Munte Athos, la conferinţa de la Mânăstirea Vatopedi (1930). Despre fiecare ar fi multe de spus. E de ajuns să menţionăm că el a fost acela care a propus cele mai bune soluţii pentru rezolvarea *„schismei bulgare"* care dura din 1872, când Antim I al Vidinului a proclamat autocefalia Bisericii Bulgare, fără asentimentul Constantinopolului, şi acesta a declarat-o schismatică. Celebrul teolog bulgar Stefan Zankow a recunoscut importanţa medierii lui Tit Simedrea, într-o scrisoare către Patriarhul Miron (7 august 1928, cf. Benedict Ghiuş, *În slujba ortodoxiei ecumenice*, în „Însemnări creştine" 9—10, 1939, p. 38—39).

Nicolae Iorga îl numea pe Tit Simedrea: *„cel mai străbătut de cultură dintre arhierei"* (cf. idem. p. 131). Profesorul Nicolae Colan, devenit academician, episcop al Clujului şi apoi Mitropolit al Ardealului, îi aprecia *„talentul literar şi pregătirea teologică"* (Ibidem, p. 133). Sandu Tudor, poetul gîndirist, îl numea *„cărturar cuviincios şi cucernic"* (Credinţa, 30 nov. 1935). Şi am putea încă mult continua.

Idee adusă probabil din practica Occidentului creştin, Tit Simedrea a organizat la Mânăstirile Căldăruşani, Cheia şi Predeal, 1927, câte o săptămână de retragere cu preoţii, pentru meditaţie, rugăciune, comunicare în idei şi cuminecare în Sf. Taine, care s-a dovedit foarte folositoare. O retragere asemănătoare a realizat şi ca Mitropolit al Bucovinei, la Cernăuţi, între 1—7 august 1943, adunând o elită intelectuală bucureşteană de mare calitate, ca vorbitori şi, mai ales, participanţi la discuţii duhovniceşti. Se păstrează programul, numele vorbitorilor şi chiar unele texte, în mod aproape sigur până acum inedite. Sunt pe masa de lucru a celui ce scrie. Iată numele participanţilor: Pr. Niculae M. Popescu, academician, Alexandru Elian, acum academician, prof. Alexandru Mironescu, Anton Dumitriu, Paul Sterian, Constantin Noica, Petru Manoliu, arhim. Benedict Ghiuş, Sandu Tudor viitorul schimonah Daniil. Se păstrează şi unele stenograme ale discuţiilor. Totul e operă de spiritualitate autentică, iar momentul e dintre acelea care pot constitui momente de referinţă în istoria unei culturi şi spiritualităţi. Un mare rol, pe lângă cel al mitropolitului Tit Simedrea, l-a avut în organizarea celor *„Şapte zile de priveghere"*, (aşa se şi numeşte cărticica-program tipărită la Bucureşti, în 1943, 15 p.), Sandu Tudor, poet, ziarist, director al ziarului „Credinţa" şi al revistei „Floarea de foc", fost director de studii la Facultatea de Teologie din Chişinău, apoi călugărit la Mânăstirea Antim din Bucureşti cu numele de Agaton, stareţ la Crasna-Gorj, stareţ la Sihla şi apoi stareţ la Rarău, schimonah cu numele de Daniil, de unde a fost arestat şi de la Aiud nu s-a mai întors.

El mi-a fost naş de călugărie la 14 septembrie 1949 la Mânăstirea Prislop din Transilvania.

Cele *Şapte zile de priveghere* de la Cernăuţi se vor muta apoi, prin 1945, la Bucureşti, sub îndrumarea lui Sandu Tudor, devenind cercul „Rugul Aprins", cerc isihast care constituie un alt moment de referinţă în cultura şi spiritualitatea românească, despre care subsemnatul adună o carte care e mai mult decât necesară, şi care va cuprinde nume şi fapte de nevoinţă duhovnicească şi împotrivire răului care se anunţa în acei ani pentru viitorul României.

Încheiem pe acest Tabor românesc al „Rugului Aprins". Şi, de la înălţimea lui, ne aruncăm privirile peste toţi cei pe care i-am amintit mai înainte, şi care au ostenit de-a lungul vremurilor, din rîndul clericilor, pentru a ţine în trezvie neîncetată, dincolo de legătura de sânge care apă nu se face niciodată, şi legăturile culturale şi spirituale româneşti, dintre fraţii care respiră în acelaşi ritm, în dreapta şi în stînga Prutului.

4.XII.1992
Chişinău

Data Sf. Paşti

(Urmare din pag. a 2-a)

nând însă în urmă cu acea zi, faţă de data reală a echinocţiului solar. Aşa se face că în anul 1582 calendarul să fie în urmă faţă de echinocţiu cu 10 zile, iar în anul 1923 cu 13 zile. De aceea în 1923 echinocţiul de primăvară de la 21 Martie (dând la o parte cele 13 zile) cade la 8 Martie. De aici neînţelegerile asa-zisilor „calendarişti sau stilişti" de la Slătioara. De la anul 325 şi până pe la începutul sec. V, când s-a introdus numărătoarea anilor lui Dionisie Exigul — de la naşterea lui Hristos — şi nu de la „zidirea Romei", Paştile încă nu s-au serbat uniform. Începând însă cu sec. V şi până la reforma gregoriană (papa Grigore al XLII-lea) anul 1582, toată creştinătatea serbează Paştile în aceeaşi zi. După această reformă, care dă la o parte cele 10 zile plus, apusenii îşi serbează Paştile după datele noului calendar, iar răsăritenii după calendarul vechi, adică cu 10 zile mai târziu. În anul 1924 şi Bisericile răsăritene au acceptat, să sară peste cele 13 zile acumulate şi să se beze Paştile, după noul stil. Dacă toţi ortodocşii ar fi înţeles aceasta, problema era încheiată pentru totdeauna. Cum însă unele Biserici temându-se de „neînţelegerea" credincioşilor au preferat să rămână la stilul vechi, motiv pentru care şi cei ce acceptaseră „stilul nou", pentru a nu se produce o ruptură între fraţii de aceeaşi lege, au dispus ca Sf. Paşti şi sărbătorile dependente de el, să fie serbate tot după pascalia veche, adică fără excluderea celor 13 zile. Repet însă: nu numai Paştile ci şi sărbătorile ce depind de ele. Cei care ţin corect, conform hotărîriii sinodului I ecumenic sînt catolicii, nu noi, tocmai datorită îndărătniciei stiliştilor (pentru a nu se serba de 2 ori Paştile, de către aceeaşi Biserică ortodoxă). Trebuie reţinut că data variabilă a Sf. Paşti este legată şi *determinată de echinocţiul de primăvară.* Şi în funcţie de aceasta Paştile pot să varieze între *4 Aprilie* (data cea mai timpurie) şi *8 Mai* (data cea mai târzie), iar la Bisericile care ţin după calendarul îndreptat, cu 13 zile mai în urmă, deci între 22 Martie şi 25 Aprilie.

Pe viitor, se discută despre stabilirea unei *date fixe*, când toată creştinătatea să poată serba *Învierea Domnului* în aceeaşi zi (probabil: prima sau a doua duminică din luna Aprilie (după calendarul îndreptat).

SERBĂRILE ORTODOXIEI

Între 4—8 aprilie 1993 la Centrul mitropolitan şi Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu a avut loc a 4-a ediţie a *Serbărilor Ortodoxiei*, cum au fost intitulate ele de către *Liga teneretului ortodox* din Sibiu, programul desfăşurându-se după cum urmează:

Duminică, 4 aprilie a.c., în catedrala mitropolitană din Sibiu Sf. Liturghie a fost săvârşită de Î.P.S. nostru Mitropolit Antonie al Ardealului, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi, în cadrul căreia tânărul teolog Şincu Ioan a fost hirotonit diacon.

La priceasnă, Î.P.S. Mitropolit *Antonie* a rostit un bogat cuvânt de învăţătură legat de textul evanghelic din Duminica respectivă, în partea a doua a cuvântării exprimând cuvinte de apreciere a tinerilor cu preocupări spirituale superioare şi de încurajare a tuturor tinerilor în angajarea lor pe „drumul Bisericii", cum se spunea cândva, ceea ce le va ajuta să facă faţă tentaţiilor negative de care suntem asaltaţi în aceste zile.

Gânduri pentru tineri mai ales a sxprimat în continuare şi P.C. pr. *Ioan Sauca*, consilier patriarhal, fost student eminent al Facultăţii de Teologie din Sibiu.

În cadrul Vecerniei din aceeaşi zi din catedrala mitropolitană din Sibiu cuvânt de învăţătură a rostit P.C. pr. prof. *Ilie Moldovan*, după care, în aula Facultăţii de Teologie, care a fost arhiplină, P.C. pr. prof. *Mircea Păcurariu*, decanul Facultăţii, şi P.C. pr. prof. *Dumitru Abrudan* au prezentat diapozitive legate de „Muntele Athos" şi „Ţara sfântă".

Luni, 5 aprilie a.c., în cadrul vecerniei din catedrala mitropolitană a vorbit P.C. pr. prof. *Liviu Streza*, iar în continuare, în aula Facultăţii de Teologie din Sibiu, a vorbit tinerilor P. Cuv. arhim. *Teofil Părăian* de la Mănăstirea Brâncoveanu — Sâmbăta de Sus.

Marţi, 6 aprilie a.c., în cadrul vecerniei, din catedrala menţionată a vorbit P.S. Episcop *Andrei Andreicuţ* al Alba Iuliei, iar în continuare, în aula Facultăţii arătate, au avut loc convorbiri de seară cu diac. prof. *Ioan I. Ică*.

Miercuri, 7 aprilie a.c., în cadrul vecerniei din catedrală a vorbit participanţilor P.S. Episcop-vicar *Serafim Făgărăşanul*, iar în aulă a conferenţiat P.C. pr. prof. *Ioan Ică*.

Joi, 8 aprilie 1993, în cadrul vecerniei a vorbit P.S. Episcop *Calinic Argatu* al Argeşului, corul studenţilor teologi susţinând apoi un înălţător concert cu „pricesne ale postului", cum a fost intitulat programul lor.

În continuare, în aula Facultăţii de Teologie a conferenţiat P.C. pr. prof. *Vasile Mihoc*, cu care s-a şi încheiat ziditorul program al „Serbărilor" arătate, de luminile cărora au beneficiat desigur şi foarte mulţi credincioşi iubitori de învăţătură şi vieţuire creştinească.

„ÎN MORMÂNT VIAŢĂ..."

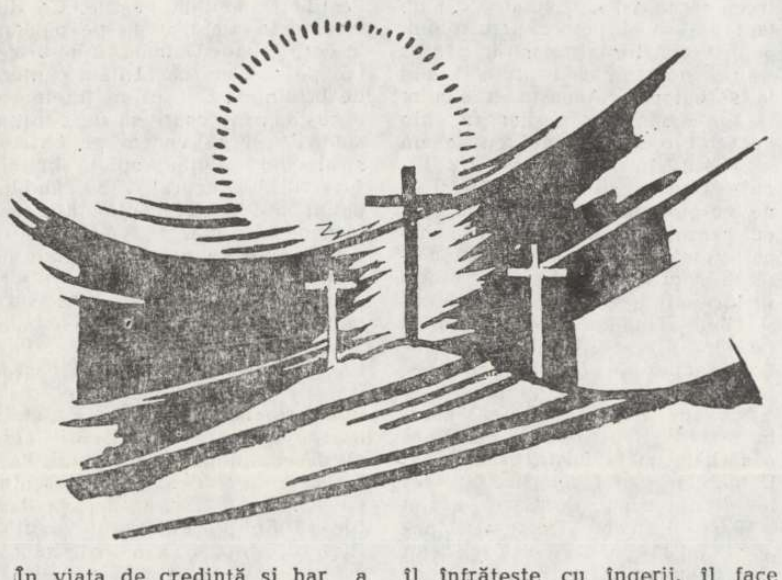

În viaţa de credinţă şi har a Bisericii lui Hristos, Vinerea Patimilor, ziua răstignirii pe cruce a Mântuitorului, Mirele Bisericii, ziua împăcării noastre cu Dumnezeu, Părintele nostru, ocupă un loc însemnat.

Este o zi de meditare la patima şi moartea Domnului, zi pe care credincioşii o închină cu rugăciuni şi imne de o frumuseţe deosebită, morţii dătătoare de viaţă şi izvorâtoare de iertare a Aceluia care S-a întrupat, S-a răstignit, a murit şi S-a îngropat pentru noi şi pentru a noastră mântuire.

Ziua Vinerii Patimilor deşi este o zi tristă a Bisericii, este totuşi o zi dătătoare de nădejde neclintită, de încredere în viaţă şi mai ales de biruinţă asupra morţii. Este ziua mai înainte vestitoare a învierii cum o numesc cântările bisericeşti, este ziua în care Hristos, ca om, gustă paharul morţii şi, gustându-l, ne preface pe toţi în izvoare ale vieţii celei noi, purtători ai biruinţei şi vestitori ai Învierii.

„Hristos a murit pentru păcatele noastre... şi a fost îngropat" (I Cor. 15, 3—4), aşa se exprimă una din cele mai vechi mărturii de credinţă creştină.

Şi pe drept cuvânt, căci centrul istoriei mântuirii neamului omenesc aşa cum îl exprimă predica Sfinţilor Apostoli şi, îndeosebi, a Sf. Apostol Pavel, se află în „Hristos cel răstignit".

„Noi propovăduim pe Hristos cel răstignit, pentru iudei, sminteală, pentru neamuri, nebunie. Dar pentru cei chemaţi şi iudei şi elini, pe Hristos, puterea lui Dumnezeu şi înţelepciunea lui Dumnezeu" (I Cor. 1, 23—24).

Cuvinte pline de har şi înţelepciune ,cuvinte care au înfrânt o lume păgână cu toată înţelepciunea ei şi care au adus la Hristos, prin Crucea Lui, toate neamurile. Cuvinte prin care toţi cei ce au crezut în Crucea Lui şi în suferinţa Lui au dobândit cununile cele nevestejite ale nemuririi şi ale părtăşiei cu El.

Hristos venit în lume „la plinirea vremii" a primit a pătimi pentru noi şi prin patima Sa pe cel stricăcios „îl îmbracă în haina nestricăciunii", îl uneşte cu cerul, îl înfrăţeşte cu îngerii, îl face părtaş vieţiii celei veşnice şi îl aşază în mărirea Tatălui ca pe un fiu preaiubit şi preaascultător cum zice Sf. Ioan Gură de Aur.

„Prin cruce a venit bucurie la toată lumea", cântă Biserica plină de entuziasm şi credinţă şi este conştientă de faptul că Crucea este dătătoare de înviere, iar razele care ţâşnesc din ea sunt luminile cele necreate ale zilei Învierii, ziua cea neînserată a Împărăţiei lui Hristos. Nădejdea fără umilinţă, nebiciuită, necondamnată, nerăstignită, neîngropată nu poate să capete aripi de împlinire şi mărire.

Hristos a mers pe această cale şi El, Iisus este nădejdea noastră. Şi orice nădejde nu biruie decât trecând pe acolo pe unde Domnul a trecut. Nădejdea noastră este copleşită de iubirea Fiului lui Dumnezeu, „care ne-a iubit şi s-a jertfit pentru mine" cum spune Sf. Pavel.

Iubirea lui Hristos e o iubire statornică, fidelă. El nu ne părăseşte chiar atunci când noi îl părăsim. Pe toate soclurile crucilor din Evul Mediu erau încrustate aceste patru versuri „Te îndoieşti că te iubesc? Opreşte-te şi priveşte. În trupul meu e sculptată iubirea".

Iubirea lui Hristos izvorăşte din Crucea Lui, bucuria zilei de Paşti izvorăşte din drama Vinerii Patimilor, lumina lui Hristos, care luminează pe tot omul care vine în lume, ţâşneşte din mormântul încărcat cu flori al lui Hristos, pacea şi liniştea pascală izvorăsc din dangătul duios al clopotelor ce vestesc lumii moartea şi Învierea Domnului. Nici în Ceasul Prohodului din Vinerea Mare, Crucea răstignirii nu mai rămâne doar un semn al morţii, ci e penetrată de razele Învierii.

Mormântul Domnului din fiecare biserică reînnoieşte zidirea, iar credincioşii, tineri şi bătrâni, se adună în ceas de seară în mireasmă de tămâie şi flori să cânte în jurul lui, Prohodul Domnului, imn izvorât din lacrima şi durerea sufletului omenesc peste care licăreşte bucuria şi speranţa. „Primăvara dulce"... primăvară a reînvierii sufletului omenesc, a temeluirii zidirii celei noi, primăvară a vieţii şi a nemuririi.

„Robilor Tăi, Maică dă-le ca să vadă Învierea Fiului Tău", invocă Biserica pe Fecioara Maria, Maica Bisericii şi prin ea nădăjduim să ajungem şi noi la Ziua Învierii, curaţi, pregătiţi sufleteşte împăcaţi cu Dumnezeu şi cu semenii noştri şi împărtăşiţi cu Trupul şi Sângele lui Hristos.

Vinerea Mare este poarta de intrare în Marea zi a Învierii, este scara ce ne urcă de la cele pământeşti la cele cereşti şi ne deschid amândouă zorile Împărăţiei bucuriei şi păcii.

„Primăvară dulce...", fii cu adevărat o primăvară a renaşterii sufletelor noastre şi a poporului nostru românesc.

Arhid. Visarion Bălţat

Semnalăm... Semnalăm...

Evocare Noica.

Un strigăt de sub streaşina schitului de la Păltiniş.

● Se ştie că l-am avut vecin pe Noica la Păltiniş, că l-am înmormântat (1987) sub streaşina schitului — precum i-a fost voia, voie căreia eu îi acord şi acum o adâncă semnificaţie — aşa că ori de câte ori îi întâlnesc numele, o carte nouă, mă întorc de îndată spre o nouă întâlnire cu el. De altfel făceam acest lucru şi înainte de a-l fi cunoscut. De aceea când am urcat la Păltiniş, înainte de moartea lui, ca şi cum Providenţa m-ar fi prevenit, am luat de jos din Sibiu dosarul cu tăieturi din ziare — reviste, semnate de el. Aşa, la înmormântare mi-am putut alcătui cuvântul din *„Adsum"*, număr unic publicat şi scris de el prin 1942, un articol la moartea lui Sahia şi un altul despre moarte, publicate în „Familia" prin 1936 sau 1937.

Acum m-am întâlnit cu cartea lui, intitulată: SIMPLE INTRODUCERI LA BUNĂTATEA TIMPULUI NOSTRU, ediţie îngrijită de Marin Diaconu şi Gabriel Liiceanu (Humanitas, 1992, 263 p.). Sunt ispitit să extrag pentru cei care n-au timp pentru toate cărţile, câteva notaţii:

„Logosul este întâi tăcere, cuget intim al fiecăruia; apoi este gând şi cuvânt către aproapele său, către sinele său lărgit" (p. 10).

Cât de creştinească definire a aproapelui: *sinele lărgit al fiecăruia!* Retragerea în propria cochilie se întâmplă numai atunci când, ieşit din comuniune, omul nu mai are nimic din *sinele* celorlalţi. El devine atunci duşman, şi-i consideră pe toţi ceilalţi, duşmani. Noica îşi aduce aminte, în acest context, de o zicere a lui Sartre: *„L'Enfer c'est l'autre"*.

Eu cred însă că Sartre nu avea capacitatea comuniunii, pentru că era necredincios. Vedea în jurul său numai duşmani, demoni, ca în Infern. Îşi trăia Infernul cu anticipaţie!

Dar Noica notează, într-o altă prefaţă, un proverb românesc: *„Până la urmă ajunge şi cel care a întârziat"* (p. 19).

Părinţii de Dumnezeu gânditori (teologii) spuneau: *In ce te va găsi moartea, în aceea vei fi judecat.* Să fi ajuns Sartre, măcar în ultimele clipe, orb şi bătrân, şi, cum spunea chiar el, ancorat în dezolare şi în non-sens, la o vedere cu ceilalţi ochi?

Dacă ar fi ştiut proverbul românesc, ar fi ajuns şi la o altă înţelepciune, decât cea prea încrezătoare doar în mintea lui! El şi-o credea genială şi capabilă de ajungerea la tot adevărul. N-a prea fost aşa şi, orgoliul i-a vătămat-o şi mai mult!

● Paul Morand scria prin anii douăzeci că, în anul 2000, operele lui Brâncuşi vor împodobi pieţele lumii întregi. C. Noica credea că profeţia se va împlini, dar numai cu ceea ce Brâncuşi a numit *„Cumineţenia Pământului"*, comparată de cineva cu *Stinxul*. În *Cumineţenia Pământului, „ceva se ridica spre omenesc, ceva se deplasează din stupiditatea animală spre cumineţenia umană. Să spunem: şi spre înţelepciune"* (p. 25). Căci cuminte vine de la *cum mente*, cu minte. Şi Noica se ajută aici şi de o vorbă a lui Charmides care defineşte înţelepciunea drept *„o anumită formă de linişte"*.

„Făptura — Cumineţenia Pământului — *poate fi enigmatică, dar nu e echivocă în nici o privinţă"* (p. 25).

Deşi Noica leagă *„liniştea"* Cumineţeniei Pământului de o înţelepciune la nivelul pământului, e de crezut că ea e şi o situare faţă de Cer şi, eu aş pune-o în legătură cu isihia creştină, de care Noica nu era străin, şi nici Brâncuşi. *„Poate că a spus Cumineţenia Pământului*, scrie Noica, *spre a exorciza pământul"* (p. 27) şi, întors la ale sale, Noica îndreaptă această exorcizare spre prea puţin enigmatica lui *„devenire întru fiinţă"*. Pe scara devenirii ascetico-mistice creştine, aceasta se cheamă îndumnezeire, intrarea în sfinţenie, în sacru.

Era de aşteptat ca Noica să pună faţă în faţă *Cumineţenia Pământului* cu *Gânditorul* de la Hamangia, în care găseşte *concentrare*, dar nu *destindere* (p. 26). Într-o altă prefaţă va încerca delimitări şi analogii între *Pasărea Măiastră, pasărea în văzduh*, comentându-l pe Ionel Jianu, şi *Himera văzduhului* a lui Paciurea. Le apropie. Şi tâlcuieşte văzduh prin *„văz* şi *duh"* nu ştiau cât de adevărat filocalic, dar ambele sunt slave — comentând, de fapt repetând pe Ionel Jianu, că *„lumea duhurilor devine vizibilă în zările înalte"* (p. 37), în zările pure, am adăoga. În isihie, din nou.

Câte sensuri nu se dezleagă, şi pe câte căi!

Ce mare ştiinţă e şi aceea de a şti să citeşti în toate, toate sensurile!

Noica îl pune pe adevăratul artist, într-o altă introducere, să exclame către cei care urâţesc lumea: *„Este mai multă frumuseţe pe lume, decât aţi ştiut să spuneţi voi"* (p. 39). Şi iarăşi îşi aduce aminte de Brâncuşi care a avut *„smerenie în faţa lucrurilor şi a lemnului"* (p. 40).

Brâncuşi ştia desigur că: a văzut Dumnezeu că toate erau bune şi frumoase (Geneză).

Scriind despre „Logica lui Hermes", smerit şi adevărat, Noica spune că logica este o simplă aspiraţie către logică şi, ca să convingă, ne spune şi părerea lui despre ştiinţe: *„fizica este şi ea o simplă aspiraţie către fizică"*. În afara matematicii, *„toate sunt în întuneric, şi se numeşte ştiinţă, cunoaştere, filozofie, logică, tocmai încercarea de a intra în lumină, iar nu de a vedea ce decurge din ea"* (p. 44).

Încercări, prin urmare, am conclude noi. Nu certitudini. Pe acestea le dă *Isihia*, intrarea în *„văz-duh"*. Petre Ţuţea ar adăoga: *Revelaţia*. Dar aceasta au spus-o şi Heidegger şi Jaspers şi... şi... Căci lumea de capul ei *„are tot mai multe cunoştinţe, şi tot mai puţine înţelesuri"*. E tot o vorbă a lui Noica, pornind un comentariu la Stéphane Lupasco, filozoful român de la Paris. Noica încerca o smerenie în faţa tainelor, dar nu una de resemnat sau de revoltat, ci, aş îndrăzni să spun, una de isihast. I-am descoperit de altfel un eseu din 1943, rostit la Cernăuţi într-un cerc isihast, intitulat „Asceză şi cunoaştere", dactilografiat şi cu îndreptări făcute de mâna lui. Smerenia lui este şi motivul pentru care îi place când descoperă smerenie şi la alţi oameni, care ar fi avut dreptul să fie înfumuraţi , fiindcă ştiau foarte multe lucruri. Îl citează, de pildă, pe Gr. I. Moisil care spunea cu mândrie că *„ori de câte ori au fost indicate limitele cunoaşterii matematice, ele au fost depăşite"* (p. 65), dar aceasta nu i-a făcut trufaşi pe matematicieni, ci *i-a smerit*, şi cuvântul îi aparţine lui Moisil.

Căci mereu mai e ceva înainte!

Ne oprim aici. Poate vom relua altă dată şi altele, căci Noica e plin de cuvinte de înţelepciune, presărate în desfăşurarea gândirii lui libere, adevărate.

Era firesc să apară şi demolatori. Firesc? Nu, obişnuit. Mai ales când mândria biruie smerenia şi când, firesc — acum firesc — smerenia n-are puşcă. Şi mai ales când nu mai are nici cuvânt, pentru că de Dincolo omul nu se mai poate apăra. Aşa apare raiul demolatorilor. Mie mi se pare că demolatorii sunt mediocri. Ei judecă ceea ce alţii au creat şi poate au şi greşit, dar au greşit în procesul de creaţie. Demolatorii iau creaţiile altora şi le întorc pe toate părţile ,ca şi cum ar fi ideile lor. Şi ce mari se simt, vehiculând asemenea idei! În demolare e uşurătate. N. Steinhardt ar zice: „e şmecherie". Evident că delimitez pe demolatori de critici, dar să ştie şi criticii — şi ştiu chiar şi atunci când se prefac a nu şti — că intenţia de demolare, când este, se simte de la prima vedere. Şi urmează descalificarea. Căci demolarea e pătimaşă, argumentează cu patos, inventează, răstălmăceşte, se deosebeşte de rigoarea echilibrată a criticului. Şi asta se vede. Se vede şi la demolatorii lui Noica, nu de mult adulatori sau „curajoşi" de prin locuri în care nu-i putea trage nimeni la socoteală. Ei nu pricep un mic amănunt: Noica a fost o *conştiinţă a culturii româneşti rămasă pe baricade*, în foc, pe linia întâi, sub gloanţe şi, *à la guere comme à la guere*. Nu e vorba de nici o scuză, de nici o îndreptăţire pentru nimic, ci de o simplă explicaţie, de care ar trebui nici să nu fie nevoie.

În *„Introducerea la Octav Onicescu"* (p. 61), pe care m-am bucurat să-l fi cunoscut şi eu — o altă conştiinţă a culturii româneşti rămasă pe baricade — Noica, parcă ştiind cum îl vor trata unii, citează un strigăt al Ifigeniei lui Goethe:

„Rettet mich und rettet euer Bild in meiner Seele!"

„Salvaţi-mă şi salvaţi imaginea voastră în inima mea"!

Strigătul vine de sub streaşina schitului de la Păltiniş.

Dar nu partea întâia trebuie accentuată, deşi ea intră în firescul smereniei. Aici, partea a doua e emoţionantă. Cuvintele, de neînlocuit prin altele sunt un strigăt de inefabil profanat. Nu imploră ceva pentru dânsul, ci vrea să-i scoată din iad pe cei care îl trimit pe dânsul în iad, şi astfel se vor pierde.

E un strigăt de iubire. De Dincolo.

De Paşti îi voi aprinde o lumânare şi-i voi aşeza lin o floare albă, pe trupul de ţărână al mormântului de la Păltiniş, ca să nu-l doară deloc, nici măcar atingerea ei.

Să-i fie somnul lin!

ANTONIE P.

TELEGRAMA DE CONDOLEANŢE

P.C. Prof. Acad. Dr. DUMITRU STĂNILOAE

Mult iubite părinte profesor Acad. Dr. Dumitru Stăniloae.
Îndurerată familie,

Cu profundă durere am aflat despre trecerea la cele veşnice a nepreţuitei Doamne Maria Stăniloae, vrednică credincioasă a Bisericii noastre strămoşeşti, soţie şi mamă iubitoare, pe care am iubit-o ca pe o mamă, de când am cunoscut-o prin anii 40, şi de a cărei dragoste m-am bucurat eu însumi.

Numele ei va rămâne pururea în inimile noastre ale tuturor celor care am cunoscut-o şi suntem acum alături de întreaga familie şi în primul rând de Prea Cucernicia Voastră, iubitul nostru dascăl, exprimându-vă adânca compasiune în rugăciune pentru odihna cu drepţii a adormitei, şi pentru mângâiere şi întărire sufletească, pentru cei rămaşi s-o pomenească, păstrându-i vie amintirea.

Dumnezeu să o ierte.

Veşnică să-i fie pomenirea.

† ANTONIE
Mitropolitul Ardealului

DE PAŞTI

(Urmare din pag. a 3-a)

Faţa senină, ochii deschişi ce priveau spre infinit erau un semn că trecuse cu bine examenul, că nu rămăsese izolat şi corigent, că se integrase şi el în rândul celor ce dintotdeauna au crezut în înviere şi în viaţa veşnică.

Acest salut îl aşteptau de la el toţi. Prin acest salut îi va mulţumi. Prin acest salut se va mărturisi şi el prieten al vieţii şi vrăjmaş al întunericului şi al morţii.

Clipa aceasta era mare.

Fratele îsi dădea seama că de clipa aceasta depinde propria lui mântuire, de un zbucium şi de un chin pe care nu-l poate linişti nici moartea.

Sprijinindu-se în toiagul pe care îl avea în mână, trăgând în pieptul care se uscase parcă de mult aerul proaspăt, cuprins de o putere pe care din tinereţe nu o mai simţise, cu o forţă care se adunase în el de zeci de ani, cu glas puternic a strigat: Hristos a înviat!

A simţit în clipa aceea că ceva s-a rupt în pieptul lui. Pământul a început să se mişte puternic sub picioare. Arborii din jur se porniseră într-o horă veselă care sălta în jurul lui. Strigătul lui s-a părut că s-a amplificat. De pretutindeni, dar mai ales de sus, din turnul înalt al bisericuţii bătrâne, puternic a răsunat aproape deodată cu strigătul lui, glasuri curate de bărbaţi, ce odată cu sunetul clopotelor au strigat şi ei: Hristos a înviat! Iar din toate dealurile din jur, alte glasuri, glasuri tinereşti de data aceasta, au răspuns, luminând parcă văzduhul: Adevărat a înviat! Prin sat, ca nişte stele, se aprindeau luminile la toate casele. Răsunau porţi ce se deschideau, iar pe vârful dealurilor se aprindeau focuri de la care se părea că se înflăcărează şi glasurile unor mari mulţimi care, împreună cu glasul clopotelor din turnul bisericii, făcea să vibreze văzduhul de un cântec ce cobora de pe dealuri şi se strecura pe toate uliţele, apropiindu-se de cimitir, apropiindu-se de biserică.

Era noaptea Învierii, în care aici se păstra o datină veche, ca la miezul nopţii, după ce nici o luminiţă nu fusese îngăduit să se aprindă, nici o vorbă nu era îngăduit să se rostească cu glas tare, deodată în acel ceas de cumpănă, toată suflarea, odată cu clopotele bisericii, cu glas înalt înalţă un imn de slavă Învierii, primăverii, care este şi ea o oglindă a Învierii, un imn de slavă Vieţii care neagă puterea întunericului şi a morţii.

Fratele părea o frunză ce cade toamna târziu de pe o ramură, căzut în mijlocul cimitirului cu faţa întoarsă spre răsărit, de unde se iveau zorile.

Un fir subţire de sânge ce se prelingea printre buzele lui, era un semn că trecuse şi el în rând cu toţi ceilalţi, ce se odihneau în mormintele din jur.

Cuvinte de la Paşti...

(Urmare din pag. a 3-a)

Paştile cele din trecut, aduse în prezent, la sărbătoarea sfintelor Paşti, nu sunt nici numai ale trecutului, nici numai ale prezentului şi nici numai ale veşniciei, ele sunt „Paştile cele veşnice", fiindcă aşa înţelegem noi fericirea cea veşnică, ca o fericire de Paşti, iar fericirea de la Paşti o înţelegem ca pe o înainte-trăire a fericirii din veşnicie. Numai că, pentru a avea această fericire şi în vremelnicie, la sfintele Paşti, ca şi în veşnicie, trebuie să sărbătorim Paştile „nu cu aluat vechi, nici cu aluat de răutate şi de viclenie, ci cu azimile curăţiei şi ale adevărului" (I Cor. 5, 8).

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. cons. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 500 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 141

SIBIU

1 mai

Nr. 17—18

1993

ALFA ŞI OMEGA

Istoria omenirii cunoaşte multe evenimente şi întîmplări excepţionale dar, e în afară de orice îndoială că evenimentele religioase, în care a fost implicat în chip neîndoielnic supranaturalul, au deţinut întotdeauna întîietatea. Printre acestea, minunea Învierii Domnului constituie nu unul din aceste evenimente excepţionale, ci marele eveniment, am putea zice evenimentul prin excelenţă care de aproape două mii de ani domină istoria. Anii erei noastre încep cu anul Naşterii lui Hristos, pentru că Acesta a fost Fiul lui Dumnezeu, Unul din Treime, Dumnezeu întrupat ca om, printre oameni. Ce altceva putea fi mai extraordinar, decît să vină Dumnezeu însuşi să stea de vorbă cu oamenii? Cine altcineva ar fi putut însemna, ar fi putut fi mai mult pentru mintea omenească mereu în căutare, mereu dezorientată, mereu însetată de certitudini? Cine ar fi putut aduce certitudine minţii omeneşti, întotdeauna şi în toate îndoielnică? Nimeni, în afară de Cel care să fie El însuşi *Adevărul, Calea* şi *Viaţa*. Cel cu ultimul cuvânt. Şi Dumnezeu L-a trimis în lume chiar pe Acesta: *Cuvântul, Logosul*. Cel dintâi şi Cel de pe urmă. Alfa şi Omega.

Iată de ce *tocmai* Acesta a venit. Să nu mai fie loc pentru altcineva, pentru altceva, pentru o altă aşteptare. Iisus a propovăduit trei ani şi jumătate, şi-a făcut ucenici, L-au urmat peste tot mulţimi dornice să-L audă vorbind, să-L vadă săvîrşind minuni. Le cerea tuturor să-L creadă pe cuvânt, dar îşi însoţea cuvintele şi de faptele minunate. Îşi exemplifica învăţătura. Voia să-i convingă pe ascultători că toţi sînt, într-un fel, fii ai lui Dumnezeu şi fraţi între ei. Să se iubească unii pe alţii, să se ierte, să se ajute, pentru că numai aşa îşi vor câştiga bucuria în inimi, iar din lume vor face, încă aici pe pământ, o împărăţie a păcii, a liniştii, Împărăţia lui Dumnezeu.

Împărăţia lui Dumnezeu e în voi, le spunea celor ce-L ascultau. Dacă aveţi inimi bune, sânteţi deja în Împărăţie. Împărăţia lui Dumnezeu e acolo unde domneşte dragostea, îi asigura. Sunteţi în dragoste? Sunteţi în Rai. Sunteţi în ură, în incertitudine, în duşmănie, în indiferenţă? Sunteţi în iad. Fiţi buni, fii îndemna. Ura naşte ură. Egoismul aşterne distanţe între oameni, căci egoistul îşi vede numai de interesele sale, adună cât nu-i trebuie, ia din drepturile altora, nu aude strigătele de ajutor, nu vede lacrimile săracilor, ale bolnavilor, ca şi cum tot binele i s-ar cuveni numai lui.

Pentru ca să-i facă pe oameni să înţeleagă cum să se poarte unii cu alţii, Iisus le-a dat acea *lege de aur* despre care nimeni să nu poată spune că n-o înţelege. Căci legea aceasta e pe înţelesul analfabetului, ca şi pe înţelesul savantului: Altă măsură mai bună nu poate exista, la îndemâna puterii omeneşti: *Ce voiţi să vă facă vouă oamenii, aceea să le faceţi şi voi lor* (Luca, VI, 31). Cine nu ştie ce-şi doreşte din partea altora? Toţi ştim. Există desigur şi o măsură mai mare, dar Iisus s-a mulţumit cu aceasta. Care ar fi cealaltă, mai mare? Să faceţi oamenilor chiar mai mult bine decât sunt ei în stare să vă facă vouă! Dar aceasta e măsura dumnezeiască, măsura sfinţilor.

Iisus a făcut numai bine. N-a pedepsit niciodată răul care i se făcea, deşi ar fi putut. A fost fără de păcat. A iubit, a iertat, a vindecat bolnavi, orbi, ologi şi a făcut din iubire principiul esenţial al *Legii morale*, al Legii Noi, al împăcării omului cu el însuşi, cu aproapele şi cu Dumnezeu, şi al întemeierii unei vieţi sociale sănătoase, a unei lumi fericite. Doctrina socială a creştinismului e iubirea.

Dar i-a fost dat să întîlnească şi neînţelegere şi ură, şi răzbunare. A întâlnit o religie care nu se dorea schimbată, şi care aştepta un Mesia care s-o confirme, nu s-o îmbunătăţească şi s-o desăvîrşească. Ei îl aşteptau numai pentru poporul ales, nu pentru toate neamurile lumii.

Contrazicând El aşteptările cărturarilor şi ale fariseilor, şi interesele conducătorilor spirituali ai vremii, aceştia i-au aranjat lui Iisus un proces cumplit, cu anchete, cu bătăi, cu trimiteri de la Ana la Caiafa, autorităţi religioase, apoi la Irod şi la Pilat, autorităţi civile. E ceea ce a rămas în istorie sub numele de Săptămîna Patimilor. Conducătorii religioşi au încercat cu acuzaţii religioase dar nu le-a mers. Pilat şi numai el, ca autoritate legală romană, avea dreptul să judece şi să pronunţe o sentinţă, dar Pilat nu era sensibil la certurile religioase. Când au văzut că Pilat nu acceptă acuzaţia religioasă, au apelat la una politică, împotriva convingerilor lor, căci îi urau pe romani, dar interesul lor era să obţină o condamnare. L-au şantajat pe Procurator: *Acest Iisus s-a proclamat împărat, ori noi avem împărat pe Cezarul de la Roma. Dacă îl eliberezi, va fi ca şi cum ai intra şi tu în conspiraţia împotriva împăratului, alături de acest u-*

(Continuare în pag. a 2-a)

† Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Intelectualii şi Biserica

Vorbind despre intelectuali, despre ceea ce aşteaptă Biserica de la ei, nu avem câtuşi de puţin intenţia de a nesocoti sau de a minimaliza poziţia altor pături sociale. Sub numele de *mireni*, înţelegând pe credincioşii care nu fac parte din cler, Biserica îi cuprinde pe toţi fiii ei, aşteptând de la fiecare, după puterea şi chemarea sa, să participe la viaţa bisericească, să o ajute ca să-şi poată îndeplini lucrarea ei mântuitoare în sânul societăţii. De altfel, e greu de trasat o linie de demarcaţie precisă între intelectualitate şi alte pături sociale din cauza interferenţei care există între ele. Un muncitor care mânuieşte o maşină, are nevoie pe lîngă cunoştinţele profesionale, şi de cunoştinţe de cultură generală care-l apropie de calitatea de intelectual pe care nimeni nu i-o poate contesta. La fel şi cu alte categorii sociale. Dacă ne restrângem însă numai la intelectuali, în înţelesul strict al cuvântului, o facem pentru că de la aceştia Biserica aşteaptă mai mult decât de la alte categorii sociale, în viaţa cărora predomină efortul fizic. Dar, tocmai prin specificul muncii lor, intelectualii au fost şi sunt mai mult expuşi influenţei negative a diferitelor curente filosofice (sau pretins filosofice) dintre care unele direct potrivnice învăţăturii de credinţă creştină.

În istoria poporului român, cei dintîi intelectuali pot fi socotiţi acei oameni ai Bisericii, călugării din mănăstiri, îndeosebi, care, pe lângă chemarea lor duhovnicească, au cultivat cu pricepere, cu talent şi dăruire, aproape toate artele. Odată cu dezvoltarea vieţii sociale, a apărut spiritul laic, cu diferitele lui ideologii. „Îndeosebi, din Epoca Luminilor încoace, societatea „civilă" s-a detaşat deliberat de Biserica militantă şi a acordat credit unor teorii care contraziceau Biblia... au atacat Biserica încercînd să o nimicească. Spiritul laic a ajuns să nege valoarea rugăciunii şi atunci când a ridicat o construcţie nu a mai chemat pe preot ca s-o pună sub semnul veşniciei şi ca să aducă pace în încăperile ei. Aşa se face că trăim în case cu apă şi lumină, dar în care ne certăm şi ne duşmănim". (Al. Duţu).

Spiritul laic s-a manifestat şi în viaţa poporului nostru, în această epocă zisă a luminilor, care a făcut pe mulţi intelectuali să prefere *luminii lui Hristos*, lumina înşelătoare a unor ideologii străine, de diferite surse şi tendinţe. Importat din Apus, unde a dus la grele frământări în viaţa popoarelor, spiritul laic s-a preocupat mai ales de scoaterea sufletelor de sub influenţa Bisericii, de crearea unei societăţi care, se credea, poate funcţiona perfect şi fără contribuţia Bisericii, pe care o numea retrogradă.

În Transilvania, neuitatul mitropolit Andrei Şaguna a reuşit, prin Statutul Organic, care-i poartă numele, să aducă pe mireni la sînul Bisericii, să-i cointereseze în lupta pentru progres şi libertate, pentru un popor aflat sub o îndoită asuprire, naţională şi socială. Structura organizatorică a Bisericii, preconizată şi înfăptuită de Şaguna, a consacrat pentru totdeauna principiul participării mirenilor, în deosebi a intelectualilor, alături de cler, la viaţa Bisericii, în proporţia de două treimi a mirenilor şi o treime a clerului. A fost o măsură înţeleaptă (cu toate că, la vremea sa, mulţi au socotit-o ca protestantizantă) ale cărei roade s-au văzut şi se văd până în zilele noastre. Poporul român, înţelept din fire, având din naştere simţul măsurii, n-a văzut în clerul său o pătură de oameni suprapusă, cu interese înguste, ci a acceptat conducerea vieţii obşteşti de aceştia ca pe ceva firesc. El a lăsat „cele sfinte" — dogma şi

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. Dr. Gheorghe Liţiu

POST FESTUM

Mănăstirea Govora — la 500 de ani

În salba de mănăstiri, ctitorii voievodale, din Vâlcea: Cozia, Horezu, Bistriţa etc., — Mănăstirea Govora străluceşte ca un crin alb, cetate zveltă cu contraforţi, înconjurată de dealuri înverzite, acoperite de păduri de fag, stejar şi brad, situată într-o zonă liniştită şi cu aer bun, la 4 km de Băile Govora şi la 17 km de Rm. Vâlcea.

„... Această biserică cu hramul Adormirea Maicii Domnului — glăsuieşte pisania — cine au fost zidit-o dintru începutul ei, nu se ştie, iar când a fost zidită, în zilele luminatului Domn Radu Voievod, au găsit această mănăstire şi biserică pustie şi stricată la leatul 1492 şi din bun gândul lui s-au apucat de au dres-o şi au înfrumuseţat-o."

După Radu cel Mare, primul ctitor cunoscut, o restaurare a făcut-o Matei Basarab, care a aşezat aici prima tipografie din Ţara Românească în care au apărut cărţi în limba română, începând cu 1636, psaltiri, ceasloave, cazania tâlmăcită de Udrişte Năsturel, precum şi „Pravila de la Govora", la 1640, cunoscută şi sub numele de „Pravila cea mică". Ea cuprinde drept civil, penal, dispoziţii religioase, fiind prima carte de legi în românește, slujind atât judecătorilor cât şi preoţilor: „Dreptul românilor din vechime". A fost tipărită în două ediţii, una pentru Ţara Românească, cu o prefaţă de Teofil, Mitropolitul ţării, şi una pentru Transilvania, cu o prefaţă de Ghenadie, Mitropolitul Ardealului. Prin aceasta ea a pătruns în toate ţinuturile româneşti, contribuind astfel la unitatea sufletească a tuturor românilor.

Între anii 1700—1705, în vremea Domnitorului Constantin Brâncoveanu, se restaurează mănăstirea în întregime, construindu-se şi turnul clopotniţei. Restaurări s-au efectuat şi în secolul nostru — şi, de asemenea, lucrări de ocrotire, înlesniri pentru o viaţă civilizată: cu ani în urmă, multă sârguinţă a depus, în această privinţă, fosta stareţă, monahia Melania Grigore, — iar în prezent, sub stăreţia maicii Justiniana Văleanu, cu purtarea de grijă a Sfintei Episcopii a Râmnicului, s-au realizat şi se fac foarte importante lucrări de consolidare (după cele două cutremure mari, mănăstirea a fost grav avariată) — şi s-a construit drumul care urcă spre mănăstire, încadrat de un frumos zid armonizat cu arhitectura specifică aşezământului spiritual — precum şi poarta mare sculptată.

Lângă toate acestea se cuvine a fi pomenite şi clopotele făurite în ultimii 25 de ani, prin strădania unor iubitori de Biserică. Sprijin material substanţial s-a primit pentru ajutorarea lucrărilor, din partea părintelui ieromonah Ilarion Argatu, care calcă pe urmele sfântului nostru român Calinic de la Cernica, din partea vrednicului preot Constantin Matei — parohia Apărătorii Patriei 2 — şi din partea multor credincioşi de inimă. Subliniem faptul că mulţi occidentali vin la Mănăstirea Govora să privească, cu emoţie, o imagine plastică cu caracter de unicat în pictura bisericească mondială: „MAICA DOMNULUI CU ARIPI" — pictor Ştefan ieromonahul, sec. XVII (inspirată fericit de ruga: „Ocroteşte-ne Maica Domnului, sub acoperământul aripilor tale!"). Pridvorul e dominat de această pictură, în pronaos, în dreapta, se află cel mai vechi portret al mitropolitului Antim Ivireanul — reprodus în cărţile de istorie.

Clopotele au bătut a sărbătoare la aniversarea sfintei mănăstiri Govora — la 15 august 1992, de Sfânta Maria Mare, la hram, când a răsunat întru slava lui Dumnezeu, cel în Treime închinat, şi corul de maici de la strană, vestit în interpretarea muzicii psaltice.

Mihail Bădescu

Mitropolitul GURIE al Basarabiei — la fraţii transilvăneni

„Ajutaţi-ne, vă rugăm!"

Mitropolitul Gurie Grosu (1877—1943) a găsit şi a moştenit în Basarabia o situaţie deosebit de grea, în toate privinţele: naţional, politic, social, cultural, confesional..., şi o atmosferă încărcată, agitată şi întunecată. Deşi, etnografic, istoric, politic, geografic, cultural, lingvistic şi religios, pământ şi suflet moldovenesc-românesc, la 1812, răşluită de ruşii ţarişti şi anexată imperiului lor întins pe două continente, ei au făcut, din Basarabia, cum i-au zis — denumire „falsă", „înşelătoare" (N. Iorga) — gubernie rusească, cu toate consecinţele... Au trimis şi şef religios-bisericesc în persoana Mitropolitului Exarh Gavriil Bănulescu-Bodoni (1746—1821).

Exarhul Gavriil Bănulescu-Bodoni era o personalitate epocală, cu vastă cultură poliglotă, experienţă de viaţă personală şi activitate de ierarh, cunoscut românilor, ca fost mitropolit al Moldovei şi al Munteniei (în anii 1808—1812). Pentru zisa *Basarabie*, Mitropolitul Gavriil Bănulescu s-a dovedit de-a dreptul providenţial. Deşi trimis cu ucaz ţarist şi subordonat bisericeşte Sinodului rusesc, Mitropolitul Exarh Gavriil Bănulescu, român de baştină şi ani de tinereţe şcolară (din Transilvania, părţile Bistriţei-Năsăudului), cu minte şi inimă româneşti, a aşezat Biserica, viaţa religioasă şi culturală, în noua gubernie rusească, Basarabia, pe temeliile şi pe albia istorică, politică, culturală, religioasă, ale Moldovei româneşti... Astfel, a îngăduit şi a încurajat vorbirea în continuare a limbii româneşti de popor, şi, în biserici, de preoţi, a înfiinţat Tipografie românească (în alfabetul epocii, chirilic), a tipărit cărţi şi publicaţii româneşti, a înfiinţat Seminar teologic pentru preoţi, a mărit numărul parohiilor şi al mănăstirilor, a ridicat o reşedinţă mitropolitană impunătoare, cu biserică în corpul ei, grădină în jur, cu flori, pomi roditori şi vie — le-a făcut pe toate de toată nădejdea, că au supravieţuit veacurilor şi a ajuns „cea mai vastă şi mai falnică reşedinţă mitropolitană din România. Într-o parte este paraclisul larg cât o catedrală; în partea cealaltă este locuinţa propriu-zisă. Jos sunt încăperile oficiale şi vlădiceşti, iar sus sunt odăile de oaspeţi. Casa arhierească este încununată cu o clopotniţă, iar spre apus, peretele şi prispele dau într-o grădină încântătoare, cu marginile de flori şi de pomi roditori, cu inimă de vie pe rod", a prezentat-o un cunoscător (Gala Galaction, *În grădina Arhiepiscopiei*, „Dimineaţa". din 3 iulie 1926, p. 1. Toate au fost incendiate şi ruinate în războiul 1941—1942; pe locurile lor s-a ridicat Palatul administrativ din centrul Chişinăului).

Toţi urmaşii Mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni, la conducerea Bisericii, în Basarabia, au fost ruşi autentici (din cei 12, nici unul român basarabean!), implicaţi activ în planurile, acţiunile şi presiunile oficialităţii administrative, politice, culturale şi bisericeşti de rusificare, prin toate mijloacele şi toate căile, a Basarabiei şi basarabenilor. Unii din ierarhi — s-au arătat deosebit de zeloşi, precum Pavel Lebedev (1870—1882), poreclit *româno-lag* (mâncător de români) şi Serafim Ciceagov (1908—1914), care a deportat pe preoţii patrioţi — între care şi pe arhimandritul Gurie, viitorul mitropolit.

Nu s-a reuşit să rusifice Basarabia şi pe basarabeni, în răstimp de peste o sută de ani de stăpânire şi administraţie rusească. Cetăţile şi forţele de opoziţie şi rezistenţă românească au fost poporul, bisericile, preoţii, limba românească şi cărţile româneşti. A constatat istoricul N. Iorga, că, în Basarabia anexată, românește sunau clopotele la biserici, românește vorbea poporul, românește se cânta şi se ruga în biserici, românește se rostea Cuvântul lui Dumnezeu *(în Evanghelii)*, românește se săvârşeau Tainele Mari *(Botezul, Spovedania, Cununia...)*, românește vorbea predica din Cazanii *(Sufletul românesc în Basarabia după anexare*, în „Neamul Românesc", din 15.XI.1909, p. 2194—2196).

Acest adevăr s-a dovedit, evident şi categoric, prin hotărîrea şi actul istoric din ziua de 27 Martie 1918, prin Unirea, pentru totdeauna, a Basarabiei cu Patria-Mamă, România.

Totuşi... totuşi, cu toate acestea, în Basarabia, în inima, sufletul şi mintea unor basarabeni, s-au format şi s-au menţinut unele deprinderi, amintiri, prejudecăţi, nostalgii... ruseşti, de la ruşi, îndeosebi la aceia care s-au bucurat de favoruri, de posturi şi situaţii favorabile pe care le-au pierdut, dar, şi în general, pe plan obştesc, în Basarabia a rămas mult întuneric, un întuneric dens şi rezistent, creat, dorit şi menţinut de oficialitatea rusească, ca să nu pătrundă la popor şi în viaţa lor lumina cunoştinţelor, a ştiinţei de carte, a ideilor de libertate, de dreptate naţională şi socială, deşteptare şi de răzvrătire, de care îi era teamă...

Mitropolitul Gurie a găsit în Basarabia acest balast de întuneric cras, a înţeles situaţia şi s-a hotărât pentru lupta, cu adevărat pe viaţă şi pe moarte, pentru reducerea, împrăştierea şi eradicarea întunericului, prin luminarea minţilor, prin răspîndirea ştiinţei de carte, prin şcoli şi instituţii culturale. Nu avea, însă, în Basarabia ajutoare şi forţe necesare locale. Nu a pregetat şi a apelat la românii din Transilvania.

Românii transilvăneni aveau temperamente, experienţe, instrucţie şi educaţie de luptători, călîţi de vitregiile istoriei şi ale vieţii, hotărîţi şi dârji, ierarhi şi cărturari patrioţi ireductibili... Aveau o *Asociaţiune pentru cultura şi literatura poporului român* — ASTRA (Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală a arătat, la un popas festiv, larg şi documentat, *istoricul, ctitorii, conducătorii şi activitatea ASTREI* — în *Calendar de inimă românească*, p. 281—321).

ASTRA ţinea Congrese şi Conferinţe anuale, care echivalau cu adevărate evenimente — ca **organ de presă** şi publicitate dispunea de revista lunară „Transilvania", din Sibiu. La Congresele şi Conferinţele ASTREI partici-

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Gh. Cunescu

Un străvechi obicei cu adînc înţeles

În adâncurile spiritualităţii româneşti se ascunde un *fond de aur*, de cele mai multe ori ignorat sau uitat, dar care în anumite situaţii apare, asemeni unor vestigii arheologice, sub forma unor datini şi obiceiuri care surprind prin frumusetea si semnificaţia lor, mai ales când poartă o vădită amprentă creştină.

Un astfel de obicei l-am întîlnit cu mulţi ani în urmă, cu ocazia unui început de cercetare sociologică în satul Hodac din judeţul Mureş. În vara anului 1945, luna august, am făcut parte dintr-o echipă monografică activând sub auspiciile Institutului Social Român, echipă condusă de omul excepţional care a fost Anton Golopenţia (mort mai tîrziu în gulagurile comuniste abia trecut de 40 de ani), unul din principalii discipoli şi colaboratori (alături de H. H. Stahl, Octavian Neamţu, Traian Herseni şi alţii) ai prof. D. Gusti, întemeietorul Şcolii Sociologice de la Bucureşti. De fapt, Anton Golopenţia avea în vedere o cercetare a întregii zone a Gurghiului, zonă din care făcea parte şi satul Hodac, rezultatele cercetării fiind proiectate să apară în trei volume. Între aspectele mai importante pe care le viza Anton Golopenţia în această cercetare erau două: convieţuirea româno-maghiară şi situaţia românilor din aceste părţi sub ocupaţia maghiară din anii 1940—1944. Echipa era constituită din zece membri cu pregătiri diverse, astfel ca viaţa satului să fie cuprinsă şi cercetată în ansamblul ei. Cercetarea a început deci cu satul Hodac, sat reprezentativ în această zonă, interesant şi din punct de vedere confesional, fiind locuit cam în părţi egale de „uniţi" şi „neuniţi", dar şi prin aceea că îşi păstra nealterată autenticitatea vieţii tradiţionale.

Când conducătorul nostru ne-a repartizat problemele de care să ne ocupăm membrii echipei, subsemnatului mi-au revenit două compartimente: cultura tradiţională şi viaţa religioasă. În acest scurt răstimp s-a lucrat intens, investigaţiile conducând la realizarea unui material bogat şi valoros. Din păcate împrejurările ulterioare n-au fost prielnice continuării cercetărilor. Iar în anii tulburi de după 1948 tot materialul şi întreaga arhivă a Oficiului de Studii al Institutului Central de Statistică, din care făceau parte toţi membrii echipei, s-au pierdut sau au fost distruse. Subsemnatul singur am avut norocul să public ceva, şi anume micul studiu cu titlul *Biserici surori*, publicat în revista „Căminul cultural" din decembrie 1946. În cele consemnate puneam accentul pe constatarea deplinei înţelegeri şi armonii dintre cele două Biserici româneşti şi dintre preoţii respectivi, spre binele păstoriţilor şi în folosul colectivităţii. Cele două biserici alăturate, neseparate prin nimic (zid, gard sau altceva), având o singură îm-

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. Ion Apostol
Dragoslavele

Suflet românesc

Se-ncopcie un cântec în bocet şi în şoaptă
Solara noastră rîvnă întru credinţa dreaptă
Străfulgerând cu barda dreptăţii-n adevăr
Neamul acesta fraged nu-i pleavă în răspăr.

Colinzile şi dorul, prescurile şi hramul
De-a pururi ne-au împins către lumină neamul
De-a pururi s-au scăldat în lacrimile noastre
Cele mai blânde stele şi cele mai albastre.

Cuvintele curate au nins pe buza mării
Ba cetina Moldovei, ba prospeţimea mării
ba dîrzul Maramureş, ba limpezimi crişane
ba ninse de lumină coline transilvane.

Sobor de adevăruri în toaca clipei bat
Un ritm iără de seamăn prin aerul carpat.

Să-ngenuncheze munţii cei mai de seamă cerbi
Şi-o orgă de armindeni să dăinuie prin ierbi.

Ca Domnul sfânt al slavei în bunătatea Sa
Deasupra ţării noastre să veşnicească-o stea
De la lumina cărei în veci să tot citim
Ceaslovul mucenicilor ce nu au ţintirim.

Ceaslov în care ochii străini nicicum nu pot
Să mâture-o cenuşă a arderii de tot
A arderii de sine prin aburinda glie
Şi a parfum de rugă venit de veşnicie.

De-aceea-n orice clipă mustind de adevăr
Când neamul nu ne este o pleavă în răspăr
Simţim cum troienesc prin dorurile noastre
Cele mai blânde stele şi cele mai albastre.

Preot Ioan Petraş

Alfa şi Omega

(urmare din pag. 1)

zurpator, şi te vom spune Cezarului! Prins în acest cleşte, poate plictisit mai degrabă decât asumându-şi prerogativele magistraturii supreme, Pilat şi-a dat seama repede că învinuitul era nevinovat. A şi spus-o. Dar L-a condamnat totuşi la răstignire, ca să le închidă gura.

A fost un proces nedrept. Şi nu ştiau că îl condamnau la moarte pe Cel care, ca Dumnezeu, nu putea să moară. Dar ca om a murit, căci era şi om adevărat.

Au crezut apoi că totul s-a încheiat. Până şi ucenicii s-au lepădat, s-au ascuns, au căzut în disperare, în dezamăgire.

Şi tocmai când totul părea sfârşit, s-a petrecut evenimentul în care nimeni nu mai credea: *Hristos a înviat!* După trei zile. Dar nu numai Hristos-Fiul lui Dumnezeu, nemuritorul, eternul, ci şi omul Iisus, în carne şi oase. Şi acesta a înviat. S-a arătat mironosiţelor, apostolilor, îndoielnicului Toma care i-a pipăit locul cuielor, apoi la mai mult de cinci sute de oameni, la un nor de martori, scrie Sf. Pavel evreilor, şi cu toţi a vorbit, a mâncat şi, în faţa ucenicilor, s-a înălţat cu trupul la ceruri.

Învierea devine pe loc dovada dumnezeirii Sale. Aduce oamenilor proba nemuririi Lui şi a noastră, a oamenilor. *Căci dacă Hristos a înviat, şi noi vom învia,* conclude Sf. Pavel care L-a întâlnit pe Iisus după Înviere, pe drumul Damascului şi din prigonitor al creştinilor, a devenit cel mai mare apărător al lor şi întâiul teoretician al doctrinei lui Iisus. Acum, după Înviere, Iisus devine întemeietorul celei mai pure, celei mai elevate religii, a religiei prin excelenţă, care străbate de două milenii veacurile şi, alta mai bună e de neconceput. În numele lui Iisus se iubeşte, se iartă, se stabilesc norme de conviefuire socială, se trăieşte şi, la nevoie, se şi moare. Cine ar putea face un catalog al tuturor martirilor care au acceptat moartea senini, încrezători în dumnezeirea Lui?

Învierea dă sens existenţei omeneşti, dă linişte minţii şi pace inimii. În numele Lui, sub inspiraţia Duhului Sfânt, ucenicii Lui devin din simpli pescari, autori de cărţi neîntrecute. Fără bani, fără armate, fără ceva asemănător cu mijloacele noastre de publicitate, cuceresc lumea. Înlocuiesc filosofia greacă şi cea latină, întemeiază o religie răspândind *Cuvântul,* răspândind cuvintele *Cuvântului,* ale Logosului întrupat, ale lui Dumnezeu coborît în istorie ca s-o îndumnezeiască.

Ce păcat că nu ştim toţi, sau nu vrem să-L primim, deşi El ni se impune fără drept de replică. Dar nu ne violentează libertatea. Ce păcat că nu toată lumea, nu toţi oamenii ştiu să-şi folosească această libertate! Hristos a înviat!

Sf. Paşti
1993

Intelectualii şi Biserica

(urmare din pag. 1)

harul, în sarcina ierarhiei, dar s-a implicat puternic în conducerea treburilor gospodăreşti, culturale şi chiar politice — pe cât îngăduiau împrejurările — prin mijlocirea Bisericii, singura instituţie în care acest popor îşi putea trăi viaţa naţională. Unii dintre intelectuali n-au văzut cu ochi buni această colaborare între cler şi popor. Geloşi pe prestigiul de care se bucura Şaguna, grupaţi mai ales în Partidul Naţional, au contestat dreptul acestuia de a reprezenta poporul român. Cei mai mulţi însă au înţeles că, în împrejurările de atunci, nu exista altă cale de a scoate acest popor din starea de înapoiere în care se afla, decât acţiunea comună a tuturor forţelor sociale, pentru promovarea idealului libertăţii şi unităţii naţionale.

Restrângând cadrul expunerii noastre la Bihor, ne simţim datori să amintim măcar numele unora dintre intelectualii care s-au distins în chip deosebit prin grija şi jertfa lor pentru bunul mers al Bisericii şi al şcolii. Între cei mai vechi se situează ctitorii bisericii „cu Lună", Mihai Püspöki, Mihai Kristoff. Mai târziu, mecenaţii Emanuil Gojdu, Nicolae Jiga, Teodor Lazăr — urmat de fiul său, Aurel Lazăr — avocaţi, membri în toate corporaţiile bisericeşti de la parohie până la mitropolie, apărând cu demnitate şi cu mare pricepere interesele poporului şi ale Bisericii. Să amintim şi de Nicolae Zigre, alt avocat şi distins fiu al Bisericii, de Florian Duma din Gurbediu, de Ioan Buna, de Dimitrie Lascu din Roit, prietenul şi împreună luptător al martirilor Ciordaş şi Bolcaş, de atâţia alţi intelectuali români, învăţători, preoţi şi avocaţi, despre care un contemporan scria: „atunci când apăreau în stranele bisericilor din satele de origine, cu figurile lor frumoase, impunătoare, constituiau un element tonifiant şi încurajator pentru sătenii din rândurile cărora se trăgeau şi pe care nu-i uitau nici când ajungeau, prin studii şi prin muncă, în rândurile „inteligenţei" — cum se numeau pe atunci intelectualii.

A dat Bunul Dumnezeu să vină şi măreaţa zi de 1 Decembrie de la Alba Iulia anului 1918. A fost înfăptuit idealul unităţii naţionale într-o Românie Mare, cuprinzând sub steagul ei pe aproape toţi fiii neamului. Tradiţia participării intelectualilor, şi în general a mirenilor, la viaţa Bisericii, deşi recunoscută formal, a început să slăbească treptat. O nouă răbufnire a spiritului laic a făcut să fie diminuată influenţa Bisericii în viaţa obştească. Am asistat, curînd după 1918, la cereri de a se scoate religia din şcoală (cu toate că Biserica noastră a fost aceea care, spre deosebire de alte confesiuni, şi-a dăruit, nu fără regrete, vechile şcoli confesionale statului), nu dintr-o dată, desigur, ci treptat, începînd cu învăţământul muncitoresc, unde li se părea unor politicieni ai vremii că ar exista mai multe şanse de ateizare a tinerelor generaţii, sub pretextul libertăţii şi al drepturilor omului. Ceea ce nu s-a reuşit atunci, decît într-o mică măsură (forţele sănătoase ale naţiunii fiind încă puternice şi dătătoare de ton), s-a reuşit în anii care au urmat după cel de al doilea război. Nu socotim necesar să insistăm, lucrurile fiind prea cunoscute. Cert este că ne aflăm în situaţia de a reconsidera relaţia intelectuali (şi în general, mireni) şi Biserica strămoşească. Anii de tristă amintire, aproape o jumătate de secol de întuneric ateist, au lăsat sechele serioase în viaţa poporului nostru, ca şi în aceea a altor popoare care au trecut prin aceeaşi situaţie, sechelele provocate de ignoranţa religioasă, de indiferentism şi o sfială nejustificată (căci de teamă nu mai poate fi vorba) în ce priveşte îndatoririle credincioşilor faţă de Biserică — „mama poporului nostru" — cum a numit-o Eminescu. Cu toate acestea poporul se manifestă cu dragoste faţă de Biserica strămoşească. Sunt semne pozitive — asupra cărora ne vom opri cu alt prilej — după care se arată o sete puternică după cunoaşterea şi trăirea autentic creştină a credinţei noastre. Iată ce spune unul dintre distinşii noştri intelectuali (Al. Duţu, la recenta Conferinţă a laicilor) — „întemeiată pe învăţătura patristică direct legată de sursele biblice şi rod al trăirii în sfinţenie, ca şi pe exemplul dat de monahism, noi credem că Ortodoxia poate regenera nu numai societatea noastră năruită de ideologii şi fantasme produse de pofta de putere, dar şi de lumea contemporană hărţuită de intoleranţă, goana după agoniseală cu orice preţ... Revenirea laicatului în Biserică înviorează această instituţie (aşa cum a gîndit-o Şaguna — adăugăm noi), dar insuflă viaţă în întreaga societate".

S-ar putea pune întrebarea, în final, în concret, ce aşteaptă Biserica de la fiii ei mireni, în deosebi de la intelectuali? Două lucruri, îndrăznim a răspunde: Mai întîi, o implicare mai mare în consolidarea bazei materiale, prin care să fie ajutată Biserica şi mai mult în opera de asanare morală a societăţii destul de desacralizată, ca urmare a unui trecut vitreg. Ne stau bune mărturii şi exemple bune de urmat chipurile înaintaşilor, despre care, din păcate, am vorbit prea puţin. Mai aşteaptă Biserica o implicare a fiilor ei în cunoaşterea, cît de cît, a învăţăturii ei de credinţă, a Tradiţiei glorioase din timpurile cele mai vechi pînă azi, în final, o încercare de a realiza în însăşi viaţa lor de toate zilele a unui spirit civic creştin, care să pună bazele unei vieţi noi în patria noastră atît de greu încercată. Avem nevoie de oameni duhovniceşti, de creştini practicanţi care, fără a renunţa la îndatoririle lor, la munca de fiecare zi, să contribuie la aducerea cu un ceas mai de vreme, pe pământul patriei noastre a acelui „cer nou şi pământ nou", despre care vorbeşte Apocalipsa (XXI, 1—3), în care stăpîneşte dreptatea, pacea şi iubirea.

Fără mireni, Biserica nu este întreagă. Fără sprijinul lor, al intelectualilor, în deosebi, slujitorii ei, chiar îngeri dacă ar fi, nu pot aduce contribuţia pe care ţara o aşteaptă. Să nu uităm un cuvânt al părintelui Stăniloae: „Numai Biserica — în totalitatea ei, cler şi mireni — mai poate salva ţara aceasta".

Răspundem cititorilor

Ce este Bahaismul?

Bahaismul este o sectă născută din islamul şiit („curat") al Iranului cu puternice accente universaliste. Întemeietorul ei este Sayyid Ali Muhammad (n. 1819) care, în 1844, a vestit apropiata venire a imamului Mahdi, profetul aşteptat a cărui misiune este răspândirea islamului şiit în întreaga lume. Ali Muhammad, cunoscut şi sub numele de Hazrat-i Bab (Bab=poartă, stâlp; de aici şi numele iniţial al sectei de babism), s-a vestit pe sine, mai întâi, ca „înaintaşul" profetului Mahdi, ulterior s-a considerat a fi, de fapt, chiar mesia cel aşteptat la sfârşitul lumii. Apoi a scris şi o carte „sfântă" Bayan („iluminarea, explicarea") prin care avea să înlocuiască Coranul şi prin care avea să se facă vinovat de gravă erezie musulmană. Potrivit acestei cărţi, adepţii bahaismului trebuiau să întemeieze statul teocratic al lui Mahdi, fapt pe care, de altfel, l-au şi încercat printr-o insurecţie armată împotriva autorităţii statale iraniene (1848—1850), dar care nu a reuşit. Hazrat-i ab a fost executat public la 1 iulie 1850, iar adepţii lui crunt persecutaţi. Urmaşul lui a fost Mirza Yahya, cunoscut sub numele de Subn-i Azal („dimineaţa veşniciei"), dar care, în vârstă de numai 19 ani, n-a fost în stare să conducă această mişcare religioasă, de aceea a cedat locul fratelui său vitreg Husain Ali Nuri (n. 1817). În 1853 aceşti fraţi au fost exilaţi din Iran şi şi-au petrecut viaţa mai întâi în Bagdad (10 ani), apoi în Istambul (4 luni) şi, în cele din urmă, în Edirne (5 ani). Aici au început certurile între cei doi fraţi, Husain Ali Nuri pretinzând că el ar fi mesia cel promis, de aceea s-a supranumit Baha'ullah („slava divină") şi a început să scrie numeroase „revelaţii". Pe fratele său vitreg, nereuşind să-i convingă de „divinitatea" lui, a încercat să-l otrăvească. Datorită certurilor şi atacurilor virulente dintre cei doi fraţi, autorităţile turce s-au hotărât să-i despartă. Pe Subn-i Azal l-au exilat la Famagusta în Cipru unde a trăit până la sfârşitul vieţii (1912). Baha'ullah a fost trimis în Akka (Palestina) unde a trăit până în 1892. De atunci Akka a devenit locul sfânt al bahaismului, secta formată din adepţii lui Baha'ullah. Azaliştii, adepţii lui Subn-i Azal, au scăzut în importanţă şi astăzi nu mai sunt decât foarte puţini.

Conducerea bahaismului a fost preluată de Abdul Baha („slujitorul slavei"), în pofida opoziţiei fratelui său vitreg Mirza Muhammad Ali. Lui i-a urmat, în 1921, nepotul său Shoghi Effendi (1897—1957) ca „protector al lucrurilor divine". După moartea acestuia au urmat alte certuri pentru putere, dar ele s-au încheiat cu întemeierea unei conduceri colective formată din nouă bărbaţi (aprilie 1963).

În Iran adepţii bahaismului n-au dobândit libertate religioasă, dar unul din ei, anume Amir Abbas Hoveida, a reuşit să fie chiar primministru între anii 1965—1977. După revoluţia islamică din Iran (1979), adepţii bahaismului au fost îndepărtaţi din conducerea statului, iar sediul lor a fost distrus. De atunci prigonirea şi asuprirea lor în Iran n-a încetat.

ÎNVĂŢĂTURA

Bahaismul se consideră a fi nu numai împlinirea profeţiei islamice, ci mai ales desăvârşirea şi încheierea tuturor cunoştinţelor şi religiilor universale. Învăţătura despre dumnezeu este ca şi cea islamică, adică dumnezeul lor este unu şi absolut transcendent, el se face cunoscut prin profeţii săi. Şirul profeţilor din care face parte şi Iisus (!) nu se încheie cu Mohamed (dogmă islamică intangibilă), ci revelaţia divină se repetă ciclic în diferite epoci istorice. Toate religiile sunt născute din revelaţie, dar ele se diferenţiază tocmai pentru că sunt născute în diferite perioade istorice. Din acest motiv nu poate exista o religie valabilă pentru toate timpurile. Totuşi, bahaismul se considera a fi religia cea mai potrivită timpului actual, în timp ce celelalte religii s-au „epuizat". Totodată, nu se acceptă ideea că două religii ar corespunde aceleiaşi perioade de timp. Cea mai importantă scriere a lui Baha'ullah este Kitab al-Aqdas, „cartea cea mai sfântă". Ea conţine legile bahaiste care le înlocuieşte pe cele islamice. Această carte cu textul integral nu se găseşte răspândită printre bahaişti deoarece conţine prescripţii care cu greu ar fi acceptate chiar de ei (de ex. bigamia, stigmatizarea hoţilor, pedeapsa cu moartea, dezmoştenirea necredincioşilor ş.a.). Traducerea integrală a cărţii Aqdas (apărută la Londra în 1961, edit. E. Elder şi McE. Miller) este consderată de conducerea bahaistă drept o „compilaţie creştină". Din 1973 ei au acceptat, totuşi, o traducere parţială din care lipsesc reglementările inacceptabile sau au sensul răstălmăcit.

Adepţilor bahaismului li se interzice angajarea în politică pentru că toate sistemele de conducere sunt negate fiindcă nu se potrivesc concepţiei lor teocratice. Astfel, bahaiştii se orientează mai puţin spre trecut, şi mai mult spre viitor, spre venirea „epocii de aur" (!), în care se va instaura ordinea teocratică internaţională.

CULTUL

Regulile cultice se aseamănă islamului şi se rezumă la cinci „stâlpi ai religiei": 1. mărturisirea de credinţă (shahada); 2. rugăciunea (salat); 3 postul (saum); 4. milostenia (zakat); 5. pelerinajul (hajj). Multe din prescripţiile islamice nu se mai respectă, fiindcă se consideră depăşite. Astfel sunt prescrise numai trei (în islam, cinci) rugăciuni zilnice care sunt precedate de spălări rituale. Postul durează 19 zile în an şi milostenia constă dintr-o cotizaţie financiară. Pelerinajele se fac la locurile sfinte în Haifa şi Akka (Israel). Multe din aceste prescripţii sunt necunoscute bahaiştilor europeni ca, de pildă, interzicerea consumării de alcool.

ORGANIZAREA

Cu perioada „protecţiei", a lui Hoghi Effendi începe o nouă epocă în această mişcare religioasă care până atunci a fost slab organizată. Effendi a condus ca un autocrat nelimitat şi a cerut din partea credincioşilor săi ascultare necondiţionată. El a considerat ca trădători şi a excomunicat un număr mare de membrii ai familiilor lui Baha'ullah şi Abdul Baha, astfel încât la moartea sa nu a fost găsit nimeni pentru o succesiune legală, de aceea a urmat o serie de lupte interne. Acestea s-au încheiat odată cu întemeierea, în 1963, a unei „case universale a dreptăţii", un colectiv de conducere format din nouă bărbaţi (femeile nu sunt admise) care îşi au sediul în Haifa. Această autoritate supremă deţine puteri nelimitate: ceea ce ea decide vine de la dumnezeul lor, este infailibil şi nu poate fi pus la îndoială. Această „casă universală" se pregăteşte pentru preluarea conducerii în acel stat teocratic internaţional. La nivel local există „consilii spirituale" care sunt subordonate, în fiecare ţară, unui „Consiliu Spiritual Naţional". Şi acestea sunt în deciziile lor infailibile şi răspund numai în faţa dumnezeului lor. Neascultarea şi împotrivirea duc la excomunicarea din comunitatea bahai. Cea mai mare parte a activităţii lor şi a publicaţiilor lor slujesc aproape exclusiv întăririi „ordinii administrative" şi îndeplinirii regulilor ei.

VIAŢA PRACTICĂ

Bahaiştii sunt convinşi că fără întemeierea teocraţiei lumea ar fi pierdută. Omenirea se află în întuneric, iar mântuirea vine prin convertirea la singura profeţie adevărată cea a lui Baha'ullah. Ţelul lor este convertirea tuturor popoarelor şi realizarea mult doritei teocraţii, de aceea toţi bahaiştii sunt obligaţi să facă misiune (!) Misionarismul este foarte important alături de supunerea faţă de deciziile infailibile şi încrederea în învăţătura absolută bahaistă. Deviza lor sună: un dumnezeu, o religie, o omenire, o împărăţie. Apartenenţa concomitentă la două religii este exclusă. Căsătoria cu necredincioşii nu este exclusă şi ei nu sunt obligaţi la convertire, dar, totuşi, actul căsătoriei trebuie încheiat după ritul bahaist, iar copiii trebuie educaţi în această credinţă. Pentru acceptarea noilor prozeliţi nu li se impune cunoaşterea credinţei bahaiste (!), ci recunoaştere şi supunere sub semnătură (!) faţă de Baha'ullah. În religia bahai nu există stare clericală.

(continuare în pag. a 3-a)

Asist. Drd. Irimie Marga

Un străvechi obicei cu adînc înţeles

(urmare din pag. I-a)

prejmuire, identice ca mărime şi arhitectură, demostrau în mod concret această armonie şi bună înţelegere. De altfel articolul îl şi încheiam cu aceste cuvinte: „Privelişte celor două biserici gemene ce domină satul e însuşi simbolul deplinei înfrăţiri confesionale din Hodac".

În ceea ce priveşte cultura tradiţională şi unele aspecte ale acesteia ca datini, obiceiuri etc., ceea ce mi-a atras atenţia în mod deosebit a fost ceea ce localnicii numeau „loc de paos". În faţa câtorva gospodării, lângă o bancă de lângă poartă se afla fixată în gard o raclă de lemn, un mic dulăpior deschis, cu două poliţe, pe care erau puse de regulă o pîine şi un vas cu apă pentru trecători. Drumeţul flămând sau însetat se putea odihni pe banca de lemn şi i se oferea bucuria să-şi potolească setea sau foamea cu ceea ce găsea în acel loc, puse de mâna darnică a gospodarului respectiv. „Loc de paos" însemna „loc de repaos", semnificând şi ofrandă pentru odihna morţilor, dar poate şi loc de odihnă pentru drumeţi. Iată, mi-am zis, un obicei de certă sorginte creştină având legătură directă cu cele zise de Mîntuitorul la judecata din urmă: „Veniţi, binecuvântaţii Părintelui Meu de moşteniţi Împărăţia cerurilor care este gătită vouă de la începutul lumii. Căci flămând am fost şi mi-aţi dat să mănânc, însetat am fost şi mi-aţi dat să beau...". (Matei 25, 31—46). Iată, am zis, cît de fidel şi-a însuşit neamul nostru porunca dragostei creştine, a ajutorării aproapelui, iată *evanghelia trăită.* Nu mai întâlnisem nicăieri în satele noastre asemenea prea frumos obicei şi mă întrebam: oare aşa ceva se mai păstrează undeva în satele noastre? Fiindcă este clar că în vremurile mai de demult, când se umbla mai mult pe jos şi când drumurile erau cum erau, un asemenea obicei constituia o adevărată binecuvântare pentru drumeţul obosit, mai ales în timp de vară.

Dar iată că, nu cu mulţi ani în urmă, am cumpărat o carte cu un titlu incitant pentru mine: *Vrancea arhaică,* evoluţia şi problemele ei, de C. Constantinescu-Mircești, editura Litera, Bucureşti, 1985. Dar nu numai titlul mi-a apărut incitant, Vrancea constituind o realitate aparte în spaţiul rural românesc, ci şi numele autorului pe care l-am cunoscut personal în tinereţe ca unul ce fusese student şi apoi unul din primii colaboratori ai prof. D. Gusti. Autorul, de origine vrâncean, făcuse parte din prima echipă de studenţi de sub conducerea prof. D. Gusti, echipă care, în anul 1927, a iniţiat primele cercetări sociologice în această zonă cu o configuraţie şi structură considerate de însuşi N. Iorga „de o covârşitoare importanţă" prin ineditul lor. Ulterior zona Vrancei a atras preocuparea şi a altor cercetători, între care la loc de frunte se situează sociologul şi profesorul H. H. Stahl, autorul unor lucrări de referinţă, punînd accentul mai ales pe structura obştii ţărăneşti şi a proprietăţii devălmaşe a pământului din această zonă.

În anii '80 autorul menţionat, deşi la o vârstă înaintată, stăpânit de nostalgia cercetărilor din tinereţe, a revenit la locurile natale, căutând să completeze rezultatele vechilor cercetări cu altele la zi, relevând noile stări şi realităţi, după o perioadă frământată de mai bine de o jumătate de secol. Ceea ce l-a frapat mai ales a fost faptul că, deşi se produseseră în viaţa oamenilor şi societăţii modificări fundamentale, determinate de nevoile şi factorii vieţii moderne, fondul sănătos tradiţional, vechea spiritualitate ţărănească n-au fost alterate în substanţa lor. Pe lângă port, folclor şi altele, autorul se referă la un străvechi obicei, aproape identic cu cel din Hodac, dar cu alt nume, cum se va vedea. „În aceste arhaice locuri, scrie el, s-au mai putut păstra până în timpurile noastre semnele autentice ale unor manifestări adânc înrădăcinate în viaţa şi sufletul locuitorilor vrânceni. Răzeşii şezători în aceste sate au fost totdeauna oameni muncitori, majoritatea având de luptat cu problemele vieţii, greu de înfruntat în locuri unde pământul de cultură sărac şi arid răsplăteşte într-o măsură atît de mică munca truditorilor săi. Dar oricât de împovărată le-ar fi fost viaţa în trecut, ei n-au uitat de *un obicei unic în lumea satelor noastre* (s.n.), ce le dezvăluie firea nobilă şi omenia românească la care niciodată n-au renunţat. Drumeţul care întârzie pe drumurile Vrancei în zilele călduroase de vară va avea şi astăzi surpriza plăcută, ca şi în vremurile de altă dată, să găsească în faţa porţilor unor gospodării, banca îngrijită care îl îndeamnă la odihnă, iar deasupra ei, racla de lemn în care este aşezată cofa cu apă proaspătă de băut şi strachina plină cu fructe culese din grădina omului al cărui suflet rodeşte gesturi atît de alese. Este vorba de „merindarul" pus la dispoziţia trecătorului însetat şi flămând, obicei care defineşte nu numai firea, dar şi *credinţa vrânceanului* (s.n.) care prin împlinirea acestei datini, respectă tradiţia şi acţionează în spiritul legii strămoşeşti" (pag. 14). După cum se vede autorul nu bănuia că frumosul obicei se mai păstrează şi în alte zone ale ţării.

Iată dar, în două locuri îndepărtate din ţară, existenţa unui străvechi obicei cu adânc înţeles, demonstrând, pe lângă omenia tradiţională, fondul adânc creştin al sufletului românesc. Acest fond de aur trebuie reînviat, dacă vrem să se producă o adevărată renaştere a neamului nostru.

Mitropolitul GURIE al Basarabiei...

(Urmare din pag. 1)

pau conducerea de vârf a ţării — Regele Ferdinand care era Preşedinte de onoare al ASTREI, prim-miniştri, miniştri, demnitari de stat, parlamentari, academicieni, vlădici, scriitori, oameni de cultură, delegaţi din provinciile ţării; congresele şi conferinţele se ţineau în oraşele transilvănene.

Ierarhului basarabean Gurie îi plăcea ţelurile şi activitatea ASTREI, o jinduia şi în Basarabia şi a apelat la ajutorul şi strămutarea ei şi în provincia de la răsăritul ţării, atît de dosădită şi de plină de întuneric. Îşi făcuse obişnuinţă să treacă Carpaţii şi să participe la Congresele şi întrunirile ASTREI, personal şi însoţit de colaboratori basarabeni.

Astfel, în iulie 1924, la Congresul de la Sibiu al ASTREI, fiind de faţă Regele Ferdinand, Prim-ministru I.I.C. Brătianu, miniştri, ierarhi..., ca de regulă, Arhiepiscopul Gurie a cutezat şi l-a rugat pe Rege să-i spună Primului-ministru să trimită în Basarabia „mai multă cultură şi mai puţină politică, de care ne-am săturat".

Regele s-a adresat Primului-ministru:

— Auzi, Domnule Brătianu, mai puţină politică şi mai multă cultură.

— Trebuie să mergeţi în Basarabia, i-a spus Regele şi lui Vasile Goldiş, Preşedintele ASTREI („Transilvania", august—septembrie 1924, p. 42—43); Cf. „Luminătorul" — Chişinău, august 1924).

În luna octombrie, acelaşi an (1924), s-a sărbătorit cu festivităţi naţionale supreme şi obşteşti aniversarea împlinirii primei sute de ani de la naşterea Eroului naţional Avram Iancu. Au participat Regele, Familia Regală, Primul-ministru I.I.C. Brătianu, Patriarhul României Dr. Miron Cristea, demnitari de stat, ierarhi, academicieni, scriitori, delegaţi din toate colţurile ţării, mai numeroşi ca de obicei. Din Basarabia, de la Chişinău, a venit Arhiepiscopul Gurie, însoţit de doi colaboratori (Consilierul Vl. Burjacovski-Burjoveanu şi Prof. Pr. Leon Trofim). S-au făcut pelerinaje la Vidra de Sus — localitatea natală a „Craiului Munţilor", la mormântul de lângă Gorunul lui Horea, la Ţebea. La Câmpeni, ASTRA a ţinut un Congres jubiliar. În drum, spre Câmpeni, stătea, la o răscruce, un bătrân orb, veteran, fost luptător în *Legiunea Aurelia Gemina* a Regelui Munţilor. Regina i-a lăsat în mîinile bătrâne un dar, Regele i-a prins pe piept o decoraţie militară, Arhiepiscopul Gurie l-a binecuvântat, l-a întrebat cum îl cheamă, l-a miluit şi el cu un dar de bani, iar Ministerul de război i-a propus să-i asigure veteranului o pensie viageră.

La Cîmpeni, la Congresul ASTREI, în cuvîntul său, Arhiepiscopul Gurie a amintit Regelui Ferdinand de nevoia de cultură în Basarabia şi de ajutorul cultural promis („Luminătorul", nr. 29, din 10 octombrie 1924, p. 7—21; Cf. „Transilvania", nr. 8—9 1924, p. 328—330 — Cuvântul Arhiepiscopului Gurie — solul Basarabiei).

În anul 1925, ASTRA şi-a ţinut Congresul anual, în octombrie, la Reghin, judeţul Mureş. Arhiepiscopul Gurie a adus cu el o delegaţie de 70 (şaptezeci!) de persoane, clerici, profesori, publicişti, avocaţi..., care au vorbit, au stăruit, au impresionat prin dorinţa lor arzătoare..., şi s-a hotărât ca ASTRA din Transilvania să înfiinţeze o filială în Basarabia, cu denumirea *ASTRA BASARABIEI.*

Urmare, o delegaţie a ASTREI s-a deplasat la Chişinău, ca să aranjeze problema ASTREI BASARABENE.

Dar, aceasta este altă istorie...

O viaţă pentru Hristos, în Hristos şi cu Hristos

Fiecare credincios are datoria să reflecteze, să mediteze şi să se examineze pe sine însuşi asupra modului cum se raportează prin credinţă la sine însuşi, la semeni şi la Dumnezeu. Pentru a putea face cu mai multă uşurinţă lucrul acesta să ne luăm ca „ghid de orientare" cuvintele Sf. Apostol Pavel: „M-am răstignit împreună cu Hristos; şi nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăieşte în mine. Şi viaţa mea de acum, în trup, o trăiesc în credinţa în Fiul lui Dumnezeu, care m-a iubit şi s-a dat pe Sine însuşi pentru mine" (Gal. 2, 20).

Ce vor să spună aceste cuvinte?

Vor să spună că un om care a reuşit (a ajuns) să cunoască pe Dumnezeu, trebuie să vieţuiască zi de zi în lumina învăţăturii creştine. La Vecernie, Utrenie şi în mod special la Sf. Liturghie adeseori auzim îndemnul liturgic: „Pe noi înşine şi unii pe alţii şi toată viaţa noastră lui Hristos-Dumnezeu să o dăm".

Cum putem să împlinim acest îndemn biblic şi liturgic?

Trebuie să fim angajaţi pentru o viaţă religios-morală autentică şi nu una formală. În cartea „Convorbiri duhovniceşti" a părintelui Ioanichie Bălan un părinte care a fost întrebat despre felul cum vede trăirea unei vieţi religios-morale (e vorba de părintele Teofil Părăian de la mănăstirea Brâncoveanu, jud. Braşov) a spus printre altele că „astăzi (în vremea noastră) mulţi credincioşi trăiesc social prin religie în societate şi nu religios prin religie în societate". Diferenţa între „social prin religie" şi „religios prin religie (credinţă)" e mare. Cum trebuie să interpretăm aceasta? Cînd se apropie marile sărbători creştine Sf. Paşti, Naşterea Domnului, Pogorîrea Duhului Sfînt etc. mulţi dintre credincioşi se îngrijesc mai mult de cele materiale: să aibă o mâncare bună, o băutură bună, o îmbrăcăminte nouă etc.; se reunesc împreună cu cei dragi ai familiei şi cu prietenii pentru a petrece într-o atmosferă de bucurie aceste sărbători. Nu e ceva rău în aceste lucruri (dacă ştim să respectăm o dreaptă socoteală), dar nu înseamnă că am petrecut un Paşte religios, un Crăciun religios etc. Toate aceste lucruri de care ne îngrijim atât de mult fac parte din acel „a trăi social prin religie (credinţă)" în societate şi nu „religios prin credinţă" în societate.

„A trăi religios prin religie în societate" înseamnă a avea ca principiu cîrmuitor pe marea acestei vieţi cuvintele Mîntuitorului: „Căutaţi mai întîi împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui şi toate acestea (cele materiale) se vor adăuga vouă" (Mt. 6, 33).

Ce este împărăţia lui Dumnezeu? E greu de exprimat în cuvinte omeneşti. Ea este o stare duhovnicească, spirituală. Este ceea ce zice Sf. Apostol Pavel: „Împărăţia lui Dumnezeu nu este mîncare şi băutură, ci dreptate şi pace şi bucurie în Duhul Sfânt. Iar cel ce slujeşte lui Hristos, în acestea, este plăcut lui Dumnezeu şi cinstit de oameni" (Rom. 14, 17—18).

Lucrul cel mai important pentru a avea (a dobândi) această stare spirituală şi duhovnicească este să fim angajaţi prin credinţă în viaţa de zi cu zi.

Practic, ce trebuie să facem?

În cele ce urmează dăm un program (orientativ), un ghid spiritual pentru cei care doresc să se angajeze la o viaţă pentru Hristos, în Hristos şi cu Hristos:

1. Rugăciunea individuală în fiecare dimineaţă şi seară: Tatăl nostru, Împărate ceresc, Prea Sfântă Treime, Născătoare de Dumnezeu, Credeul, Ps. 50, Cele 10 porunci şi Fericirile. În rugăciune trebuie să avem conştiinţa că sîntem în comuniune spirituală cu Dumnezeu, că stăm de vorbă cu Dumnezeu care este Părintele nostru al tuturor, ne raportăm la Dumnezeu ca la o persoană şi nu ca la o filozofie, ideie etc.

2. Să se citească în fiecare zi 2 capitole din Noul Testament şi 2 din Vechiul Testament. De ce? Pentru a cunoaşte cuvântul lui Dumnezeu, pentru a cunoaşte ceea ce a făcut Dumnezeu pentru noi şi ce trebuie să facem noi pentru Dumnezeu. Vorbind despre importanţa cunoaşterii învăţăturii cuprinsă în Sf. Scriptură, Sf. Ap. Pavel îl îndeamnă pe ucenicul său Timotei, dar şi pe noi cei credincioşi zicând: „Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu şi de folos spre învăţătură: spre mustrare, spre îndreptare, spre înţelepţirea cea întru dreptate, astfel ca omul lui Dumnezeu să fie bine pregătit pentru orice lucru bun" (II Tim. 3, 16—17). Mulţi dintre noi avem Biblia în casă. O păstrăm ca pe un obiect de lux în bibliotecă. Biblia, însă, trebuie citită, meditată şi întrupată în viaţa de zi cu zi.

3. Să mergem la biserică în Duminici şi sărbători. Pentru ce? Pentru că Duminica şi sărbătorile sînt zilele lui Dumnezeu. Apoi, fiecare slujbă oficiată în sf. biserică (Vecernie, Utrenie şi Sf. Liturghie) este o binecuvântare a lui Dumnezeu pentru fiecare din noi. La aceste slujbe auzim deseori cuvintele de binecuvântare cu care preotul binecuvintează pe credincioşi: „Harul Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu Tatăl şi împărtăşirea Duhului Sfânt să fie cu voi toţi"; „Binecuvântarea Domnului nostru Iisus Hristos să fie peste voi toţi cu al Său har şi cu a Sa iubire de oameni, totdeauna, acum şi pururea şi în vecii vecilor"; „Sfinţeşte pe cei ce iubesc podoaba casei Tale. Tu, pe aceştia îi preamăreşte cu dumnezeiască puterea Ta, şi nu ne lăsa pe noi cei ce nădăjduim întru Tine".

4. Să postim miercurea şi vinerea şi cel puţin prima şi ultima săptămână din cele 4 posturi de peste an: al Sf. Paşti, al Naşterii Domnului, al Adormirii Maicii Domnului şi al Sf. Apostoli. Însă, postul trebuie să aibă un scop religios-moral şi să nu fie o simplă dietă vegetariană. Scopul religios-moral este acela despre care vorbeşte Mîntuitorul Iisus Hristos: „Din inimă ies gânduri rele, ucidere, adultere, desfrânări, furtişaguri, mărturii mincinoase, hule (Matei 15, 19). Apoi orice păcat pe care omul îl săvârşeşte este şi o lucrare a diavolului. Postul trupesc (material) este de mare folos pentru postul sufletesc. Postul nu este de la oameni; este poruncă dumnezeiască: „acest soi de demoni nu iese decât cu post şi rugăciune" (Mt. 17, 21).

5. Să se spovedească şi să se împărtăşească cît mai des, fiecare credincios, cu Trupul şi Sîngele lui Hristos. Lucrul acesta este de mare importanţă pentru o viaţă religios-morală. Rugăciunile care se citesc de către preot înainte de împărtăşanie sunt cât se poate de explicite: „Cred, Doamne, şi mărturisesc că Tu eşti cu adevărat Hristos, Fiul lui Dumnezeu cel viu, care ai venit în lume să mântuieşti pe cei păcătoşi, dintre care cel dintâi sunt eu. Încă cred că acesta este însuşi preacurat Trupul Tău şi acesta este însuşi scump Sângele Tău. Deci mă rog Ţie, miluieşte-mă şi-mi iartă greşalele mele cele de voie şi cele fără de voie, cele cu cuvântul sau cu lucrul, cele cu ştiinţă şi cu neştiinţă, şi mă învredniceşte fără de osândă să mă împărtăşesc cu preacuratele Tale Taine spre iertarea păcatelor şi spre viaţa de veci. Amin.

Cinei Tale celei de taină, astăzi, Fiul lui Dumnezeu, părtaş mă primeşte, căci nu voi spune vrăjmaşilor Tăi taina Ta, nici sărutare îţi voi da ca Iuda, ci ca tâlharul, mărturisindu-mă, strig Ţie: pomeneşte-mă Doamne întru împărăţia Ta.

Nu spre judecată sau spre osândă să-mi fie mie împărtăşirea cu Sfintele şi Prea curatele Tale Taine, ci spre tămăduirea sufletului şi a trupului".

„Se împărtăşeşte robul lui Dumnezeu (N) cu cinstitul şi sfîntul Trup şi Sânge al Domnului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos spre iertarea păcatelor şi spre viaţa de veci."

6. Să facem efortul în fiecare zi pentru a duce o viaţă pentru Hristos, în Hristos şi cu Hristos, adică să împlinim cele 10 porunci dumnezeieşti în lumina învăţăturii Noului Testament şi a Bisericii. Mântuitorul a spus: „De păziţi poruncile mele, veţi rămâne în iubirea mea" (In. 15, 10).

Din cuprinsul acestui program pentru o viaţă „religios-morală" reiese o caracteristică principală a spiritualităţii noastre ortodoxe şi anume „filocalismul" (iubirea de bine, de frumos spiritual). Cele 12 volume ale Filocaliei, traduse de părintele Dumitru Stăniloae, precum şi colecţia „Părinţi şi scriitori bisericeşti", editată de Institutul biblic şi misiune ortodoxă a Patriarhiei române, sunt un „tezaur spiritual" pentru fiecare credincios. Să ne folosim de toate acestea pentru îmbunătăţirea vieţii noastre religios-morale.

Să fim convinşi că angajându-ne pentru o viaţă religios-morală autentică, puţinul pe care îl vom face fiecare dintre noi este un bine cîştigat. Puţin cu puţin face mult spune o vorbă românească. Binele făcut se răspândeşte în mijlocul oamenilor cu care vorbim, lucrăm şi vieţuim.

În acest fel fiecare credincios poate să-şi aducă contribuţia la edificarea Împărăţiei lui Dumnezeu pe pământ; ne putem aduce mica noastră contribuţie pentru o lume mai bună, pentru o lume de pace, pentru o lume fără războaie, o lume de frăţietate şi ajutorare cu toţi oamenii, o lume fără suferinţe, necazuri şi sărăcie, pentru o lume mai religioasă.

Protosingel Joantă Visarion

Învierea Domnului şi Biserica

Între Învierea Mântuitorului Iisus Hristos şi Biserica Sa există o legătură de continuitate în sensul că, prin Sf. Taine ca şi prin celelalte slujbe ale ei, Biserica actualizează mereu învierea şi ne transmite puterea ei, care ne face din ce în ce mai vii pentru Dumnezeu şi morţi pentru păcat. Învierea a însemnat pentru Mântuitorul biruinţa definitivă şi preamărirea Sa alături de Tatăl şi de Duhul Sfânt. Ea a pecetluit şi autentificat tot ceea ce El a făcut pe pământ, încoronând întreaga Sa activitate mesianică, prin distrugerea iadului şi a morţii, „vrăjmaşul cel din urmă". Şi tot învierea a făcut posibilă răspândirea creştinismului prin predica Sf. Apostoli, care au devenit, din oameni fricoşi, „martori ai Învierii" până la marginile lumii.

Dar Învierea Domnului este nedespărţită de întruparea Sa ca şi de toate celelalte fapte mântuitoare care au culminat cu moartea de bună voie, pentru că El a înviat cu trupul pe care l-a luat la naştere din Fecioara Maria şi prin care a făcut atâtea minuni. Învierea a însemnat îndumnezeirea deplină a lui Hristos ca om, îndumnezeire care a început încă de la întruparea Sa, a progresat în toată viaţa Sa pământească pentru ca să se desăvârşească prin înviere şi înălţarea la Cer. Cu alte cuvinte, firea omenească a Mântuitorului, adică trupul şi sufletul Său cu tot ceea ce aparţine omului (afară de păcat, care este împotriva firii), a fost treptat pătrunsă de energiile firii Sale dumnezeieşti şi ridicată la pragul cel mai înalt de sfinţenie posibilă pentru un om. În această stare de sfinţenie (sau îndumnezeire) trupul însuşi al Mântuitorului a devenit un trup duhovnicesc sau liber de materialitate. Cum vor fi de fapt şi trupurile noastre după învirea cea de obşte.

Iar Biserica, ne spune Sf. Apostol Pavel, este tocmai acest trup duhovnicesc al lui Hristos, adică firea Sa omenească trecută prin moarte şi înviere, deci îndumnezeită sau unită pentru veşnicie cu Dumnezeu în Sf. Treime. Mântuitorul însuşi a vorbit ucenicilor despre Sine ca fiind „pâinea vieţii" (Ioan 6, 35), iar despre trupul şi sângele Său ca fiind „adevărată mâncare şi adevărată băutură" (Ioan 6, 55). Cu care, la „Cina cea de Taină", i-a împărtăşit pe apostoli pentru prima dată, instituind astfel Taina Sf. Cuminecături (a Euharistiei), cu datoria de a o săvârşi mereu „spre pomenirea Sa" (cf. Luca 22, 19). Astfel, ori de câte ori săvârşim Euharistia şi ne împărtăşim cu trupul şi sângele Domnului, moartea şi învierea Sa vestim, până când El va veni a doua oară (cf. I Cor. 11, 26). Sf. Liturghie este deci memorialul vieţii Mântuitorului prin care El este cu noi şi ni se împărtăşeşte sub forma pâinii şi a vinului euharistic până la a doua Sa venire. Iar în legătură cu Sf. Liturghie se săvârşesc toate celelalte Sf. Taine (Botezul, Mirungerea, Spovedania, Hirotonia, Cununia, Maslul), fiindcă toate îşi iau fiinţa din prezenţa sacramentală a lui Hristos în Euharistie, care este Taina Tainelor sau Taina care constituie Biserica însăşi. Se înţelege că fără Euharistie, Biserica n-ar putea exista. Căci Euharistia este trupul lui Hristos, adică tocmai Biserica. S-a spus pe drept cuvânt că „Euharistia face (constituie) Biserica iar Biserica face (săvârşeşte) Euharistia". Adică, Euharistia (Sf. Liturghie) îi adună pe credincioşi laolaltă şi îi constituie (îi transformă) în trupul lui Hristos, adică în Biserica Sa, făcându-i mădulare ale Sale şi mădulare unii altora. Iar Biserica (adunarea credincioşilor) săvârşeşte Euharistia prin aducerea darurilor şi invocarea Duhului Sfânt în rugăciunile Sf. Liturghii.

Prin împărtăşirea cu Sf. Taine îl avem pe Hristos însuşi în noi, cu trupul (şi sângele) Său, devenit, prin Înviere, dătător de viaţă. Şi aşa darurile Învierii ni se comunică pe măsura deschiderii noastre spre Dumnezeu şi spre oameni, adică pe măsura înfrângerii egaismului din noi. De fapt, prin puterea Învierii primită în noi prin Sf. Împărtăşanie ajungem să biruim tot mai mult egoismul din noi. Iar această putere sporeşte în noi, adică lucrează mai intens, pe măsura efortului nostru de despătimire şi curăţie nie sufletească pe care îl facem constant, pregătindu-ne pentru primirea „cu vrednicie" a Sf. Împărtăşanii şi a celorlalte Sf. Taine. Numai aşa se realizează sinergismul (împreună lucrarea cu darul lui Dumnezeu), absolut necesar înaintării noastre duhovniceşti. Aici pot apărea uşor două extreme: sau se pune accentul pe harul lui Dumnezeu împărtăşit în Sf. Taine, în detrimentul ascezei personale (rugăciune, post, înfrânare... care se realizează printr-un efort conştient şi constant de voinţă) — şi atunci primim Sf. Taine des, fără pregătirea necesară, ca şi când totul ar veni de la Dumnezeu, necondiţionat —, sau se pune accentul pe asceza personală în detrimentul Sf. Taine, de care nu ne apropiem decât foarte rar, ca şi când ne-am putea despătimi şi mântui numai prin efortul personal. Se înţelege că adevărul stă în unirea acestor două „extreme": primirea regulată a Sf. Taine, dar cu efortul maxim de asceză de care suntem capabili. „Dă sângele ca să primeşti Duhul" este un adagiu (maximă) care traversează toată istoria spiritualităţii ortodoxe. Cu alte cuvinte, Duhul Sfânt (darul lui Dumnezeu) nu vine în noi dacă nu ne luptăm şi noi împotriva păcatului. „În lupta voastră cu păcatul, nu v-aţi împotrivit până la sânge", zice Sf. Apostol Pavel (Evr. 12, 4). Sf. Taine lucrează deci în noi în măsura angajării noastre ferme pe calea despătimirii. Dar să nu creadă cineva că se poate despătimi singur, numai prin efortul său, fără apropierea cât mai deasă de Sf. Taine prin care ni se transmite puterea Învierii, adică a Duhului Sfânt. Căci, în definitiv, despătimirea şi sfinţenia sunt lucrări ale Duhului Sfânt.

Prin Învierea Mântuitorului, lumea întreagă (cosmosul) a intrat într-un proces tainic de transfigurare, care se realizează prin Biserică. Biserica sfinţeşte pe oameni şi firea înconjurătoare prin Tainele ei ca şi prin celelalte slujbe care ne aduc cerul pe pământ şi transformă tainic pământul în cer. Biserica a fost asemănată de Mântuitorul cu aluatul care dospeşte toată frământătura, adică întreaga existenţă umană. Iar acest aluat nu este altul decât aluatul Învierii, care dospeşte încet — pentru că întâlneşte atâta opoziţie din partea oamenilor — dar sigur, pentru că lucrarea lui Dumnezeu în lume nu poate fi zădărnicită de nimeni şi de nimic. Fiind acest aluat al Învierii, Biserica apare ca inima lumii, chiar dacă lumea îşi ignoră propria-i inimă (mitropolitul Gheorghe al Muntelui Liban).

† SERAFIM FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar

Un om pe care ni-l recomandă Fiul lui Dumnezeu

(Luca 10, 30—37)

Între pildele rostite de Mântuitorul, câte s-au păstrat în sfânta Evanghelie de la Luca, este şi una pe care o recunoaştem ca „Pilda cu samarineanul milostiv". Această pildă Domnul Hristos a spus-o ca răspuns la întrebarea: „Cine este aproapele meu?" Întrebarea „cine este aproapele meu?" — i-a pus-o Fiului lui Dumnezeu un învăţător de lege, care ştia că pentru a avea viaţă veşnică trebuie „să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi", dar care nu ştia precis cine poate fi considerat, cine trebuie să fie socotit aproapele nostru. Drept răspuns la întrebarea învăţătorului de lege, Domnul şi Mântuitorul nostru i-a prezentat pilda cu Samarineanul milostiv. În această pildă este vorba despre un om jefuit şi bătut de tâlhari şi lăsat pe jumătate mort, în drumul ce duce de la Ierusalim la Ierihon. Pe lângă acel om, care avea trebuinţă de ajutor, au trecut mai întâi un preot şi un levit, care însă n-au intervenit cu nimic în sprijinul celui ce era în situaţia de a fi ajutat. După cei doi nepăsători, a trecut pe acolo şi un samarinean, care, văzând despre ce este vorba, „a avut milă" (Luca 10, 37). Şi pentru că i s-a făcut milă şi pentru că a avut milă faţă de cel în suferinţă, s-a ocupat de el, i-a fost de ajutor. „I-a legat rănile turnând untdelemn şi vin şi, punându-l pe dobitocul său, l-a dus la un han şi i-a purtat de grijă. Iar a doua zi, la plecare, scoţând doi dinari, i-a dat hangiului şi i-a zis: ai grijă de el şi ce vei mai cheltui, eu, când mă voi întoarce, îţi voi da înapoi" (Luca 10, 34—35). Atât a putut face, atât a făcut Samarineanul milostiv. El a dat ceva din averea sa: „untdelemn şi vin şi doi dinari". A dat ceva din comoditatea sa, căci l-a pus pe cel în suferinţă pe dobitocul pe care îl avea, pentru a călători el însuşi. A dat ceva din odihna sa, fiindcă „a purtat grijă de el" şi peste noapte. A dat ceva şi din timpul pe care îl avea disponibil pentru aceasta, dar n-a putut să rămână până să-l vadă vindecat, îndatoririle pe care le avea chemându-l la alte împliniri.

Învăţătorul de lege, pentru care a spus Mântuitorul pilda cu samarineanul milostiv, dar şi cu cei doi nemilostivi, care au trecut pe lângă cel bătut şi jefuit de tâlhari, şi-a dat seama că dintre cei trei trecători, numai unul putea fi considerat „aproapele" celui în suferinţă. Şi acela a fost „cel ce a avut milă de el". Toţi trei au fost aproape spaţial de cel ce era în chinuri, dar cei doi, care au trecut nepăsători, au fost aproape de el cu trupul, dar nu şi cu inima, deci n-au fost aproapele lui şi nici ei nu l-au socotit pe el aproapele lor. Aproapele celui căzut între tâlhari a fost „cel ce a avut milă de el". A spus-o aceasta învăţătorul de lege, ca răspuns la întrebarea Domnului: „Care dintre aceşti trei ţi se pare că a fost aproapele celui ce a fost căzut între tâlhari?" (Luca 10, 36). Şi pentru că învăţătorul de lege ştia că aproape i-a fost aceluia „cel care a avut milă de el", Fiul lui Dumnezeu i-a zis: „Du-te şi fă şi tu la fel" (Luca 10, 37).

În cuvintele: „Du-te şi fă şi tu la fel", adică „fă la fel" cu „cel ce a avut milă", Mântuitorul îi recomandă învăţătorului de lege pe Samarineanul milostiv, ca exemplu de urmat. Este ca şi când i-ar fi spus: să ai şi tu milă de cel în suferinţă. „Să ai milă", pentru că dacă ai milă, ai şi altceva, pentru binele lui, iar dacă nu ai milă faţă de cel ce are trebuinţă de ajutor, nu te angajezi pentru el, nu-l ajuţi cu nimic, chiar dacă ai avea cu ce să-l ajuţi.

De observat, că Samarineanul milostiv tot ce a dat, a dat din ceea ce îi prisosea, din ceea ce avea la îndemână. Domnul Hristos s-a mulţumit şi cu atât şi când l-a recomandat pe Samarineanul milostiv ca exemplu de urmat, chiar aceasta a şi avut-o în vedere: „Fă ca Samarineanul". Asta înseamnă: dă şi tu ceva din ce ai mai mult decît alţii. Dă ceva din ceea ce ai de prisos. Angajează-te pentru binele celui ce are trebuinţă de ajutorul tău.

Pilda cu Samarireanul milostiv deşi spusă de Mântuitorul lumii pentru un învăţător de lege, deci pentru un om anume, prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, a fost cuprinsă în Sf. Evanghelie şi a ajuns la cunoştinţa multora. Toţi cîţi o cunosc ştiu că Domnul Hristos ni-l recomandă fiecăruia dintre noi pe Samarineanul milostiv, ca exemplu de urmat. Fiecăruia dintre noi ne spune Fiul lui Dumnezeu: fă şi tu ca Samarineanul milostiv. Dă şi tu din ceea ce îţi prisoseşte. Fii şi tu milostiv. Urmează şi tu pe Samarineanul care a avut milă. Îţi recomand şi ţie pe Samarineanul milostiv. Fă şi tu ca el. Alţii au făcut mai mult. Tu fă măcar atât cât a făcut Samarineanul. Îţi pun în faţă exemplul Samarineanului: fă ca el.

Dacă am făcut fiecare dintre noi, în împrejurările noastre şi pentru oamenii din jurul nostru, dând din prisosul nostru şi dacă am face în continuare ca el, s-ar împuţina mult lipsurile celor din jurul nostru.

Dumnezeu să ne dea mila Samarineanului milostiv, ca să-i putem urma pilda pe care ne-o dă el.

Arhim. Teofil Părăian

„Dialog ecumenic" între ortodocşi şi uniţi

„ECUMENISM" PREMEDITAT LA VELŢ, JUD. SIBIU

P. C. pr. Nicolae Cişmaş, ortodox din Velţ, lângă Mediaş, ne informează, sub semnătură, că în ziua de 10 aprilie a.c., l-a vizitat un grup de greco-catolici, având în frunte pe Pr. Stoian Valer şi pe ing. Blaga Nicolae, ambii din Mediaş, acesta din urmă având şi funcţia de consilier al Primăriei Mediaş.

Nu s-a putut ajunge la înţelegere pentru că în sat sunt doar câteva familii de uniţi. Ortodocşii vor să-şi păstreze biserica. Cei numiţi mai sus au plecat ameninţând.

A doua zi a continuat „dialogul".

Uniţii Babă Ioan, Bănceu Nicolae, Moldovan Olimpiu, Dragoman Nicolae, Poapa Ioan, toţi din Velţ, s-au dus la câmp unde trebuia să vină cu gunoi pentru ogor părintele Cişmaş. Fiind ocupat, părintele şi-a trimis feciorul, Cişmaş-Emil-Daniel, elev în clasa a V-a la Seminarul Teologic din Cluj. Cei numiţi mai sus, înarmaţi cu răngi şi alte mijloace ecumenice din arsenalul Bisericii unite cu Roma, l-au snopit pe băiat în bătaie, lăsându-l aproape mort pe ogor. A fost dus la spitalul din Mediaş unde se află şi acum.

„Ecumenism" premeditat!

Sperăm să audă de marea ispravă şi S. Sa Papa de la Roma. Ecumeniştii merită o decoraţie pentru folosirea unor astfel de argumente erudite. Probabil aşa se înţelege în catolicism zicerea că *„bătaia e ruptă din rai"!*

CORESPONDENŢE ŞI ALTE RELAŢII RECENTE CU BISERICA UNITĂ CU ROMA DIN TRANSILVANIA

Un domn foarte unit cu Roma care semnează *Dulău* (nu-i dăm adresa şi numele mic, de teamă să nu fie adevărate şi să-l facem de ruşine), ne scrie că ne urăşte pentru că nu suntem de acord cu domnia sa în problemele confesionale, ca şi cum noi n-am avea dreptul să ne apărăm ortodoxia noastră. Numai că noi ne-o apărăm fără să-l urîm pe domnia sa pentru că nu e de acord cu noi. Putem fi doar mâhniţi.

Îi răspundem, deci, cu mulţumiri respectuoase pentru ură, şi pentru toate celelalte sentimente asemănătoare pe care nu şi le poate stăpâni.

Dacă uniatismul căruia îi aparţine îi inspiră astfel de reacţii „creştine", ce vină are omul? Unii dintre mai marii acestei confesiuni unite cu Roma fac toate eforturile posibile, ca să inspire şi să promoveze ura între români. Aşa a fost întotdeauna, de la anul 1700 încoace, şi ei ţin mult la moştenirea lăsată lor de aceşti strămoşi. Strămoşii de dinainte de anul 1700, care erau ortodocşi şi care se iubeau între ei, împărţind aceleaşi suferinţe, nu le mai sunt strămoşi! Aceia n-au acceptat să se vândă pe privilegii, deci trebuiesc uriţi, pentrucă au rămas mărturii ale statorniciei în credinţă, statornicie de care cei care s-au unit la 1700 n-au fost în stare! Cum să-i iubească pe cei

(Continuare în pag. a 4-a)

Ce este Bahaismul?

(Urmare din pag. a 2-a)

RĂSPÂNDILEA

Numărul bahaiştilor nu se poate stabili cu exactitate. Aproximativ în lumea întreagă trăiesc 3 milioane (1990), din care circa 300 000 în ţara de origine Iran. Alte ţări de răspândire sunt India, Filipine, Uganda, Bolivia, Ecuator, Brazilia s.a. În S.U.A. trăiesc circa 40 000, dar comunităţile de acolo sunt cele mai puternice din punct de vedere financiar. Răspândirea în Europa este relativ redusă, cei mai mulţi sunt în R.F.G., circa 2 000, din care mulţi sunt iranieni (comercianţi, studenţi, emigranţi). În Iran, precum şi în celelalte ţări islamice şi în alte câteva ţări bahaismul este interzis.

CONCLUZII

Bahaismul este, aşadar, o sectă musulmană. Întrucât este interzisă în ţările musulmane, bahaismul caută să se răspândească acum în ţările creştine, mai ales în cele din lumea a treia. Rândurile pe care le-am scris mai sus au fost impuse şi de faptul că, din păcate, şi ţara noastră a fost cuprinsă de un val misionar bahaist de nuanţă păgână. Privind istoria ţării noastre constatăm cu satisfacţie că poporul nostru n-a cedat în faţa presiunilor păgâne fie armate, fie religioase. Domnitorii noştri au zidit biserici punând crucea peste semilună ca semn al biruinţei creştinismului în faţa islamului. În toată istoria noastră n-au existat români musulmani. Cum sună, astăzi, „român bahaist, român adept al unei secte musulmane?" Ar fi o ruşine naţională care şi pe Sf. Ştefan cel Mare l-ar întoarce în mormânt.

Pentru noi românii, ce poate fi mai sfânt decât cuvintele Sf. Ap. Ioan: „Căci aşa de mult a iubit Dumnezeu lumea încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică" (Ioan 3, 16). Fraţilor, Hristos trăieşte!

INFORMAŢII

— Marţi, 23 martie a.c., Î. P. S. Mitropolit Antonie a primit la reşedinţa mitropolitană din Sibiu pe ziarista Argentina Popoiu de la ziarul Adevărul, căreia i-a acordat un interviu pe tema educaţiei religios-morale a tineretului.

— Joi, 25 martie, Î. P. S. Sa a luat parte în sala mare a Cercului Militar Sibiu la Simpozionul „75 de ani de la Unirea Basarabiei cu Patria Mamă România", Simpozion organizat de Filiala „Octavian Goga" din Sibiu a Asociaţiei Pro Basarabia şi Bucovina în colaborare cu Arhiepiscopia Sibiului, Cercul Militar Sibiu şi Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu. În cadrul Simpozionului Î. P. S. Sa a prezentat comunicarea: „Figuri de clerici luptători pentru Unirea Basarabiei cu România".

— Sâmbătă, 27 martie a.c., Î. P. S. Sa a făcut o vizită de lucru la şantierul aşezământului brâncovenesc de la Mânăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus. În aceeaşi zi, Î. P. S. Sa a primit o delegaţie a Fundaţiei Culturale „Andrei Şaguna" din Constanţa.

— Marţi, 30 martie a.c., Î. P. S. Sa a primit o echipă a Televiziunii Române, căreia i-a acordat un interviu legat de semnificaţia Sărbătorii Sf. Paşti.

— Joi, 1 aprilie a.c., Î. P. S. Sa a luat parte, în cadrul „Zilele Liceului Teoretic „Octavian Goga", la sesiunea omagială de comunicări organizată de liceul sibian „Octavian Goga" în sala festivă a Bibliotecii ASTRA.

Î. P. S. Sa a prezentat referatul: „Metafora religioasă în poezia lui Octavian Goga." Î. P. S. Sa a primit în aceeaşi zi la reşedinţa mitropolitană pe eseistul şi criticul literar acad. Eugen Simion.

— Sâmbătă, 3 aprilie a.c., Î. P. S. Sa a acordat Studioului Tv. Militar din Cluj un mesaj de Paşti pentru Armata a IV-a din Transilvania.

— Duminică, 4 aprilie a.c., în cadrul Sf. Liturghii arhiereşti din catedrala mitropolitană din Sibiu, Î. P. S. Sa a deschis Serbările Ortodoxiei, Sibiu 1993, organizate de Liga Tineretului Ortodox din Sibiu. În cadrul Sf. Liturghii, la momentul potrivit tânărul teolog Şincu Ioan a fost hirotonit întru diacon. Î. P. S. Sa a rostit apoi un ales cuvânt de învăţătură şi a prezentat credincioşilor pe P. C. pr. Dr. Ioan Sauca, consilier patriarhal, fost profesor la Facultatea de Teologie din Sibiu, care a luat parte la Sf. Liturghie.

— Luni, 5 aprilie a.c., Î. P. S. Sa a prezidat lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial Sibiu.

— Joi, 8 aprilie a.c., Î.P.S. Sa a susţinut conferinţa „Mântuire şi desăvârşire" la Casa de cultură a Sindicatelor din Alba Iulia, în cadrul Serbărilor Ortodoxiei organizate de Episcopia de Alba Iulia.

— Duminică, 11 aprilie a.c., Î. P. S. Sa a oficiat Sf. Liturghie arhierească în catedrala mitropolitană din Sibiu, rostind cuvânt de învăţătură legat de praznicul Intrării Domnului în Ierusalim (Floriile). În cadrul Sf. Liturghii, la timpul potrivit, C. diacon Ioan Sincu a fost hirotonit întru preot pe seama parohiei Noul Săsesc, prot. Mediaş.

— Marţi, 13 aprilie a.c., Î. P. S. Sa a înregistrat Pastorala de Sf. Paşti pentru Radio Bucureşti.

— Joi, 15 aprilie a.c., Î. P. S. Sa a luat parte la slujba sfinţirii Sf. Mir în biserica Sf. Spiridon din Bucureşti. Î. P. S. Sa a rostit în cadrul Sf. Liturghii arhiereşti, prezidate de P. F. Patriarh Teoctist, cuvântul de învăţătură legat de semnificaţia şi importanţa Sfinţirii Mirului în viaţa B.O.R.

În aceeaşi zi, seara, abia întors de la Bucureşti, Î. P. S. Sa a săvârşit, în catedrala mitropolitană din Sibiu, slujba Deniei celor 12 Evanghelii.

— Vineri, 16 aprilie a.c., Î. P. S. Sa a săvârşit în fruntea unui ales sobor de preoţi şi diaconi, în catedrala mitropolitană, slujba Prohodului Domnului, Dumnezeului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

— Duminică, 18 aprilie a.c., Ziua Învierii Domnului, Î. P. S. Sa a săvârşit Slujba Învierii şi Sf. Liturghie arhierească în Catedrala mitropolitană din Sibiu.

La vremea cuvenită, a prezentat Pastorala adresată tuturor preoţilor şi credincioşilor din Eparhie, cu prilejul praznicului Învierii Domnului 1993.

Slujba de Înviere, precum şi Cuvântul pastoral al Î. P. S. Sale au fost transmise în direct de către Radio Sibiu.

După Sf. Liturghie, la Reşedinţa mitropolitană Î. P. S. Sa a oferit îndătinata recepţie de Sf. Paşti, la care au participat preoţi din Sibiu, ostenitori ai Centrului eparhial, alţi invitaţi.

În aceeaşi zi, la orele 18, Î. P. S. Sa a săvârşit în Catedrală slujba Vecerniei Paştilor („a doua Înviere").

— Luni, 19 aprilie a.c., a doua zi de Sf. Paşti, Î. P. S. Sa a săvârşit slujba de sfinţire a bisericii cu hramul „Sf. Arhangheli" din parohia Haşag, prot. Sibiu, eveniment asupra căruia se publică separat un scurt reportaj.

Arhid. Visarion Bălţat

*

Din încredinţarea Î. P. S. Mitropolit Antonie, Duminică, 4 aprilie, 1993, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a slujit Sf. Liturghie în parohia Micăsasa (prot. Mediaş). P. S. Sa a fost însoţit de la Centrul eparhial de P. C. vicar Aurel Răduleţ şi diaconii Dumitru Luca şi Dumitru Dura. În cadrul Sf. Liturghii au vorbit P. C. vicar, P. C. prot. Ioan Găban şi P. S. Episcop Serafim. Mulţimea credincioşilor prezenţi, în frunte cu C. pr. Ioan Chidu, şi-au exprimat într-un glas dorinţa de a-şi păstra Legea strămoşească. În drum spre Micăsasa s-a vizitat parohia Ţapu. Vecernia a fost săvârşită în parohia Soroştin.

Joi, 8 aprilie, P. S. Episcop Serafim Făgărăşanul a sfinţit Şcoala generală nr. 24 din Sibiu. Au participat cadrele didactice şi elevii Şcolii cărora P. S. Sa le-a adresat un cuvânt de învăţătură.

În aceeaşi zi, P. S. Serafim s-a întâlnit în cadrul unei ore de religie cu elevii Liceului pedagogic (Şcoala normală) din Sibiu, cărora le-a vorbit despre evenimentele din Săptămâna Sf. Patimi.

Vineri, 9 aprilie, P. S. Episcop-vicar Serafim s-a întâlnit cu cadre didactice şi elevi ai Liceului din Copşa Mică, cărora le-a vorbit despre Canonizarea Sfinţilor români.

Duminică, 11 aprilie — Intrarea Domnului în Ierusalim, P. S. Episcop-vicar Serafim a slujit Sf. Liturghie în parohia Hipodrom IV. La priceasnă, P. S. Sa a adresat cuvânt de învăţătură mulţimii de credincioşi prezenţi. După Sf. Liturghie, P. S. Sa a sfinţit clopotul bisericii şi a săvârşit un botez după care a vizitat şantierul noii biserici ce se zideşte aici prin râvna C. pr. Ioan Popa şi a bunilor săi credincioşi.

Vineri, 16 aprilie a.c., P. S. Episcop-vicar Serafim a săvârşit slujba Prohodului Domnului la biserica dintre Brazi, adresând cuvânt de învăţătură.

De Sf. Paşti, P. S. Episcop-vicar Serafim a slujit Învierea Domnului la capela Spitalului de Psihiatrie din Sibiu, împreună cu PP. CC. pr. prof. Vasile Mihoc şi Ilie Moldovan de la Facultatea de Teologie din Sibiu, cu participarea unui mare număr de cadre medicale, bolnavi şi credincioşi ataşaţi lucrării duhovniceşti desfăşurată aici, cu mult zel, de P. C. pr. prof. Vasile Mihoc. P. S. Sa a slujit a doua Înviere în subsolul bisericii în construcţie de pe Calea Prahovei unde se ostenesc cu multă dăruire P. C. pr. Aurel Răduleţ — vicar administrativ, şi P. C. pr. prof. Liviu Streza. P. S. Sa a adresat un cald cuvânt de încurajare mulţimii de credincioşi prezenţi.

A doua zi de Sf. Paşti, P. S. Serafim a slujit Sf. Liturghie în Catedrala mitropolitană, adresând un mişcător cuvânt de învăţătură despre Învierea Domnului şi învierea noastră prin Tainele Bisericii. Seara, P. S. Sa a slujit Vecernia la mânăstirea Dejani (prot. Făgăraş), în reconstrucţie.

A treia zi de Paşti, P. S. Serafim a slujit Sf. Liturghie la mânăstirea Brâncoveanu, în cadrul căreia a tuns în monahism pe rasoforul Gavril, care a primit numele de Serafim.

De Izvorul Tămăduirii, P. S. Sa a slujit la mânăstirea de la Foltea (Sălişte), însoţit de la Centru de P. C. pr. prof. Ilie Moldovan. Au fost prezenţi un număr foarte mare de credincioşi. După masă, P. S. Sa a fost aşteptat la Micăsasa (prot. Mediaş), unde, într-un sobor numeros de preoţi, a săvârşit Taina Sf. Maslu de obşte în mijlocul comunei. Au predicat: P..C. pr. prof. Ilie Moldovan, P. C. prot. Ioan Găban, P. S. Serafim şi pr. local Ioan Chidu.

Duminică, 25 aprilie a.c., P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a săvârşit Sf. Liturghie în parohia Şercaia (prot. Făgăraş). Vecernia a fost săvârşită la parohia vecină Şona, păstorită de preot Aurel Grigore. În ambele parohii P. S. Sa a adresat, ca totdeauna, calde cuvinte de învăţătură. În aceeaşi zi, P. S. Sa a vizitat bisericile din Făgăraş (Brâncoveanu) şi din Mândra.

Diac. Dumitru Dura

„Dialog ecumenic"...

(Urmare din pag. a 3-a)

care nu s-au vândut şi le aduc aminte mereu de vânzarea lor?

Iată, deci, de unde ura domnului Dulău. Păcat. Astfel de sentimente s-ar potrivi mai degrabă unui... dulău adevărat. Am auzit de la cineva care pricepe limbajul dulăilor, că a ascultat pe doi dulăi vorbind despre un al treilea dulău, rău şi plin de ură, zicând: „Ce *inimă omenească* are!", aşa cum zicem noi despre oamenii răi: „Ce *inimă câinească are!*"

Cum o fi inima încărcată de ură a domnului Dulău? Din perspectiva dulăilor, e omenească, desigur! Ne pare rău pentru domnia sa. Rămâne cu ura care îi macină sufletul şi pentru care îl compătimim. N-avem ce-i face. Scriind, foloseşte nişte sloganе răsuflate, ca şi cum ar tot folosi medicamente de mult expirate. Acestea îl îmbolnăvesc tot pe domnia sa şi mai rău. Şi ce mai istorie se laudă că ştie domnul Dulău! Este o vorbă: Dacă s-ar condamna la moarte istoricii, domnia sa ar muri nevinovat! Ar muri martir!

ALŢI ISTORICI CARE MARTIRIZEAZĂ ISTORIA

O istorie cam asemănătoare cu cea ştiută de dl. Dulău, ştiu şi alţi trei istorici care au editat o broşurică otrăvită plină de acuze împotriva Comisiei Mixte de dialog teologic internaţional între ortodocşi şi catolici, *împotriva* Consiliului Ecumenic al Bisericilor, *împotriva* Conferinţei Bisericilor Europene şi, evident, *împotriva* ortodocşilor, pentru că unul din ei a reuşit să-i influenţeze pe toţi catolicii din Comisia de dialog şi pe toţi ecumenicii necatolici, protestanţi, neoprotestanţi, etc. Iată un ortodox puternic! A întors pe dos până şi Vaticanul. Broşurica e deci un obişnuit atac la persoană. Se poartă astăzi! E vorba de mitropolitul Ardealului socotit a fi un adevărat magician, în stare să convingă cardinali, profesori etc. şi să-i facă pe toţi antiuniţi!

Cărticica, pe care am citit-o sperând să găsim în ea ton civilizat şi argumente, ne-a dezamăgit. Ne-am pierdut vremea cu ea. E plină de răstălmăciri şi de insulte. Şi istoria şi logica sunt trimise la plimbare, aşa că cei trei autori nu se mai împiedică de ele. Nici măcar nu le vom menţiona numele, ca să nu le terfelim reputaţia.

Nu merită nici un răspuns. Cum să faci istorie cu cei care se plasează pe alături de istorie, şi cu cei care calcă regulile elementare ale omeniei şi ale bunului simţ? Domnii autori pot să mai scrie cât vor şi ce vor. Scriind aşa cum scriu, nu-i mai ia nimeni în serios, deşi, o vorbă care desigur nu se referă la domniile lor, spune că fiecare prost găseşte întotdeauna unul mai prost decât el care să-l creadă! Iar altă vorbă, care îşi are autorii într-un ordin catolic, sfătuieşte: „calomniaţi, calomniaţi, ceva tot va rămâne"! Cu toate acestea noi îi rugăm să scrie tot aşa înainte, cât vor. Alt mijloc mai eficace de a se face de râs, nu există. Toată pasărea pe limba ei piere.

Corifeii *uniţi* ai *Şcolii ardelene* — căci există şi ortodocşi — se zvârcolesc desigur în morminte, când văd la ce nivel subintelectual au ajuns urmaşii lor, atunci când scriu!

Noi am fi în stare să le dăm argumente mai bune, decente, serioase, adevărate, *în apărarea uniatismului*, atât cât merită apărat, dacă ne-ar cere-o frumos. Şi ele ar fi în situaţia de a face faţă unui dialog frăţesc, interconfesional, profitabil în ambele sensuri. Dar cu reaua credinţă, şi cu insulta, şi cu răstălmăcirea faptelor şi a realităţilor istorice, cum să dialoghezi?

Uniaţia la noi a fost dezbinare pusă la cale de factorii politici ai vremii. Când n-au reuşit cu ameninţările, au reuşit cu tunurile. E jalnic însă să citeşti în cărticica autorilor uniţi de la care au pornit, că tunurile lui Bucow, care a dărâmat peste 150 de mânăstiri ortodoxe, *au fost o binefacere şi o legitimă apărare*. Ei, cum? Apărare de cine? Că doar tot dv. spuneţi că ortodocşii au trecut de bună voie la uniatism! Toţi!

Ce mare rău ne faceţi domnilor „istorici", că ne obligaţi să ne coborâm la asemenea discuţii.

Ce frumos ar fi să ziceţi: A fost ce-a fost, suntem câţi suntem, hai să trăim în pace.

Ortodocşii aşa au zis când, după 60 de ani de la uniaţie şi după ce li s-au distrus şi li s-au luat bisericile şi mânăstirile, li s-a dat în anul 1761 dreptul să aibă şi ei un episcop... sârb! Şi a fost multă vreme pace. Dar acum, cum să dialogăm, când statisticile arată 228.337 uniţi, iar Dv. spuneţi că sunteţi 2.000.000, chiar mai mulţi decât în 1948? Şi în loc să vă tot pregătiţi să adânciţi din nou *despărţirea*, de ce n-am lucra împreună să realizăm unitatea? Prezentul ne favorizează. Românii, în marea lor majoritate, nu se mai vor despărţiţi. Destul ne vor alţii despărţiţi. Să ne mai vrem şi noi?

O RAZĂ DE SPERANŢĂ

Între 11—15 iunie se va întruni în insula Rhodos, Grecia, Comisia Ortodoxă internaţională de dialog teologic cu Biserica catolică; între 17—24 iunie se va reuni la Balamand, în Liban, Comisia Mixtă internaţională de dialog între ortodocşi şi catolici. Să dea Dumnezeu să iasă bine!

UN PROFESOR CARE APĂRĂ UNIREA CU ROMA, DAR NU ŞI UNITATEA ROMÂNILOR

De la o vreme încoace un profesor care ţine cu tot dinadinsul să se facă de râs, Dr. Anton Moisin, publică în ziarul sibian „Radical" (ziarul n-are nici o vină) articole antiortodoxe, ca un sectar de rând. De toate relele din lume e vinovată ortodoxia. Toată istoria, şi cultura, şi eroismul, şi martiriul, sunt opere şi virtuţi ale uniatismului! Domnule profesor, oare chiar nu vă daţi seama că vorbiţi în pustiu şi că nu vă mai ia nimeni în serios? Sau contaţi pe ignoranţa cititorilor în ale istoriei? Nu-i frumos! Românii vor să fie uniţi între ei, cu istoria şi cu strămoşii lor, nu cu Papa. Ce să le facem, dacă aşa simt ei că e bine? Şi nu vă daţi seama că tot folosind unirea cu Roma drept o datorie a noastră ca latini, vă aflaţi într-o postură, politicos considerată de noi, de „istoric" naiv? Cum adică? Fiindcă suntem ortodocşi trădăm latinitatea? Să fim serioşi!

Adică românii din vechiul Regat, ortodocşii, n-au nici sentimentul naţionalităţii, nici al latinităţii, şi nu au nici cultură, pentrucă toată cultura s-a retras numai în minţile uniţilor? Oare nu ştiţi că Dimitrie Cantemir şi cronicarii de peste munţi sunt la izvoarele redeşteptării conştiinţei latinităţii noastre?

Acuzaţi într-unul din articolele dv. fanteziste pe sfinţii Sofronie, Visarion şi pe alţii, cu care vă purtaţi ca un blasfemator, că n-au fost români şi că fără dânşii ortodoxia românească nu s-ar mai fi ridicat şi am fi toţi uniţi. Dar S.S. Papa o fi pe undeva latin, român? Cine nu ştie — afară de Dv. — că e slav? Vă comportaţi ca un infractor prins, care ţipă că a fost prins, acuzând poliţia că nu-i respectă libertatea!

După primele articole de gazetă am zis că nu e cazul să vă răspundem, că poate vă veţi da seama că luptaţi fără sens şi cu mijloace false şi falsificate. Dar dacă întreceţi măsura, vom trece şi noi în apărare şi, fiţi sigur, cu argumente convingătoare pentru toată lumea. Chiar vreţi să ne dăm în spectacol ca nişte mahalagii?

În vremea celui de al doilea război mondial circula o glumă, când englezii păreau a fi învinşi. Se zicea că un neamţ lovea mereu un englez, îl pălmuia şi acela nu reacţiona în nici un fel. Cineva care urmărea scena, intrigat l-a întrebat pe englez:

— De ce nu ripostezi domnule? Te laşi bătut aşa, ca un laş?

— Nu, nu, aştept să mă enerveze! După aceea îl termin.

Istoria a arătat că chiar aşa s-a şi întâmplat. Şi noi mai aşteptăm! Poate că ar fi mai bine să căutăm lucrurile care ne unesc şi care ne pot re-uni *între noi*. Nu mai săpaţi mereu şanţuri între Biserici. Vă tot adânciţi în izolare, vă îndepărtaţi de trecutul comun, pe preţ de falsuri istorice, aşa încât nici Papa să nu mai poată fi în stare să vă recupereze pentru unitatea Bisericilor, pentru care S. Sa se arată parcă mai deschis. Mai deschideţi ochii. Priviţi şi împrejur. S-a luminat de ziuă. Oamenii au început să vadă. Nu se mai lasă prostiţi cu uşurinţă. Nu simţiţi acest lucru?

BIROUL DE PRESĂ
ŞI COMUNICAŢII AL ARHIEPISCOPIEI
ORTODOXE, SIBIU

Semnalăm... Semnalăm...

● Neobositul şi generosul eliadist Mircea Handoca ne-a dăruit o nouă carte de Mircea Eliade: „MORFOLOGIA RELIGIILOR", prolegomene (Buc., editura „Jurnalul Literar", 1993, 246 p.). E o carte alcătuită de fapt de d. Mircea Handoca, din texte de Eliade, alăturate şi potrivite cu pricepere, ca să se prezinte într-o logică tematică perfect cursivă. Lasă impresia că nici Mircea Eliade nu şi-ar fi putut organiza textele mai bine. Şi ce ediţie frumoasă, cu coperta albă imaculată, cu scris negru, verde şi roşu şi cu conţinutul pe hârtie roză, adăugând conţinutului distincţie şi aer de sărbătoare.

Ce noroc ar fi pe oamenii mari să aibă pe lângă ei, şi după ei, câte un mare Mircea Handoca. Să-i iubească şi să le prelungească puterea de creaţie şi după moarte, ajutându-i generoşi să-şi desăvârşească şi să-şi rotunjească întreaga contribuţie creatoare de cultură. Cam cum îl are şi Gala Galaction pe Gh. Cunescu.

La urmă, după ce toate vor fi adunate, aranjate, ce bună ar fi o „OPERA OMNIA" în românește a lui Mircea Eliade. Numai d. Handoca ne-ar putea spune dacă acest lucru ar mai putea bucura generaţia prezentă, sau dacă trebuie să transmitem speranţa generaţiilor viitoare. Am face-o, dar cu tristeţe!

* * *

● Dacă n-am făcut-o la vreme, semnalăm acum şi TAINA INDIEI, o altă carte editată de d. Mircea Handoca, alcătuită din texte inedite (editura Icar, 1991?). Sunt 49 de conferinţe rostite de Mircea Eliade la radio Bucureşti între 1932—1938. Ele contribuie esenţial la definirea personalităţii lui Mircea Eliade şi, în aceeaşi măsură, la întregirea operei sale.

Încă odată d. Mircea Handoca a descoperit o mină de perle!

* * *

● Dl. Acad. Alexandru Surdu propune în revista „Academica" (nr. 6, 1993, p. 9), studierea unei noi ştiinţe: *„Ştiinţa despre religie sau Religiologia*. Include în ea Teologia, Filosofia religiei, Istoria religiilor, Psihologia religiei şi chiar Parapsihologia religiei, Sociologia religiei. Ideea e mai veche, propusă de Ioachim Wach (Religionswissenschaft, 1924) şi, mai nou, de Jacques Waardenburg (Religionen und Religion, 1986). Acesta din urmă propune drept componente ale *Ştiinţei despre religie*, următoarele: cercetarea istorică, cercetarea comparativă, cercetarea contextuală şi cercetarea hermeneutică. Cred că e de la sine înţeles că, o astfel de *Ştiinţă*, se va ocupa în mod deosebit şi de Izvoarele religiei şi ale religiilor, şi de Problema Revelaţiei.

Acad. Alexandru Surdu are în vedere şi studierea şi identificarea *„semnificaţiilor complexe ale fiecărui fenomen religios"*, ca şi interpretarea lor corectă. *„Religiologia sau ştiinţa religiei aduce deci elemente noi, substanţiale pentru înţelegerea fenomenului religios ,în comparaţie cu toate celelalte discipline ştiinţifice care se interesează sau studiază efectiv religia. Unul dintre cele mai importante elemente, îl constituie considerarea religiei ca obiect de studiu al unei ştiinţe speciale, al religiologiei. Prin aceasta este însă infirmată teza de bază a oricărui ateism modern, referitoare la opoziţia religie-ştiinţă. Ca obiect de studiu al unei ştiinţe, religia nu mai poate fi opusă ştiinţei, după cum nici psihicul, de exemplu, nu poate fi opus psihologiei, sau societatea sociologiei"*.

Noi am adăoga doar atât: nici ştiinţa nu poate fi opusă religiei, dacă o consideră şi obiect de cercetare ştiinţifică. Altfel ar însemna că o studiază de pe poziţii dinainte fixate, ceea ce n-ar fi altceva şi mai mult decât „filosofia" propagandistului antireligios care, ştia că nu există Dumnezeu, dar nu ştia formula apei!

Lavoisier a spus pentru eternitate: multă ştiinţă apropie de Dumnezeu. De aceea nu se va opune nimeni *Religiologiei*, dacă va fi o ştiinţă liberă, onestă, eliberată de prejudecăţi şi deschisă adevărului. Să fie adică, ştiinţă!

* * *

● *„Cu toate că geografic noi suntem mai apropiaţi Moldovei şi Munteniei, sufleteşte ne simţim mult mai apropiaţi de Transilvania, deoarece la fel ca şi Basarabia, Ardealul a fost provincia care a avut cel mai mult de suferit de pe urma străinilor şi răuvoitorilor şi are şi acum probleme destule. Transilvania ne poate înţelege mai bine decât oricare din celelalte provincii ale ţării, şi, de aceea, ochii ne sunt îndreptaţi parcă mai mult spre Ardeal"*.

Textul e dintr-un interviu al P. S. Petru, episcopul Bălţilor şi locţiitor de Mitropolit al Basarabiei, acordat d-lui Ion Novăceanu şi publicat în „Vatra Românească" (nr. 23—24, aprilie 1993, p. 5).

Aşa e Prea Sfinţite Petru. Transilvania şi Basarabia sunt unite printr-un destin istoric asemănător, de aceea se înţeleg mai bine şi se iubesc mai mult.

Să ne rugăm şi să lucrăm pentru refacerea unirii celei dintru început a neamului nostru românesc!

*

● Revista „Neamul românesc" (an I, nr. 1, martie 1993) publică o pagină întreagă sub genericul: BASARABIA — LACRIMA MEA, generic prefaţat de un cuvânt al lui Mihai Eminescu: *„A rosti numele Basarabia, e una cu a protesta contra dominaţiunii ruseşti"*. Corneliu Leu scrie un lung articol despre „Biserica Basarabiei". Ce însemnat Pactul Ribbentrop-Molotov, se întreabă d-sa? Şi răspunde pe puncte: 1. Deportare; 2. Anihilarea tuturor feţelor bisericeşti; 3. Transformarea bisericilor în magazii; 4. Aducerea târzie, când s-a constatat că religia, totuşi, dăinuie, a unor preluţi care nu ştiau limba poporului; 5. Falsificarea cinului preoţesc prin ungerea de şoferi şi tractorişti, cu unica condiţie de a sluji în limba rusă; 6. Dictatura acerbă rusofonă asupra vieţii spirituale, profitându-se de faptul că, în nevoia lor de Dumnezeu, oamenii preferau să aibă orice biserică, decât deloc.

Dl. Corneliu Leu mai adaugă crima stâlcirii limbii române, pe care rușii au amestecat-o cu ruşisme sau neaoşisme moldoveneşti, depăşite astăzi în limba română. Îşi exprimă nedumerirea faţă de cunducerea Moldovei, şi a unei părţi a Bisericii moldoveneşti, care promovează separarea şi, chiar mai mult, păstrarea unităţii canonice cu Moscova. Domnia sa, ca român, nu poate înţelege aceste lucruri care revoltă orice conştiinţă românească!

Dar cine le înţelege?

*

● Romano-Catolicii din Statele Unite ale Americii reuniţi la Douglaston, statul New York, au redactat o moţiune dată publicităţii, prin care iau poziţie în problema uniatismului şi a prozelitismului catolic în Europa de Est. Ei cer Bisericii cotolice să respecte eclesiologia ortodoxă. Reproşează Vaticanului attiudinea ambiguă faţă de Bisericile Ortodoxe. Vaticanul se află în faţa a două ispite, în care poate cădea ierarhia catolică din vremea noastră. Pe de o parte: să întreprindă acţiuni în Europa de Est care să nu respecte realitatea eclesială a Ortodoxiei; pe de altă parte: să trateze ţările Europei de Est ca „teritorii de misiune". Teologii catolici mai cer Vaticanului să nu se lase să cadă în ispita de a crede că, după căderea comunismului, ortodocşii se vor face catolici. A crede aceasta ar fi „a caricaturiza realitatea". E mai bine să se promoveze „teologia Bisericilor surori". Ei nu-şi explică de ce S.S. Papa a numit 5 episcopi în Rusia şi circa 50 de preoţi polonezi în Belorusia, situaţie pe care ei o consideră „tragică". Condamnă ajutoarele materiale pe care Vaticanul le trimite în Est, ca să-i intimideze pe ortodocşi şi să-i „seducă", atrăgându-i la catolicism şi propunându-le să-şi abandoneze propriile tradiţii.

Am tradus din revista S.O.P. (Service Orthodoxe de Presse, Paris, nr. 174/1993, p. 20—21).

Acum Vaticanul se pregăteşte să numească un Nunţiu papal şi în Basarabia, ca să-i separe pe catolicii din Basarabia, de cei din România! Aşa lucrează catolicismul pentru unitatea românilor!

Dar, despre aceasta, amănunte într-un număr viitor.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. cons. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 500 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 141

SIBIU

15 mai

Nr. 19—20

1993

Credinţa strămoşească a românilor*

Credinţa noastră a fost una de la începuturi şi până astăzi, în istoria de aproape două mii de ani a neamului. Semnele şi caracteristicile ei, presărate în toată această istorie, stau la dispoziţie oricui ar dori, cu bună credinţă să le cerceteze. Ele dau mărturie că am păstrat învăţătura şi tradiţia creştină aşa cum le-am primit de la început. Credinţa creştină este cel mai puternic element al identităţii istorice a românilor.

O tradiţie puternic prezentă în elementele care înregistrează şi consemnează evenimentele pentru posteritate — limba, obiceiurile, toponimiile, etc. — arată că Evanghelia Mântuitorului nostru Iisus Hristos a fost propovăduită pentru prima dată în ţinuturile noastre chiar de către un Apostol al Domnului, Sfântul Andrei. Eusebiu de Cezareea, cel mai mare istoric bisericesc al primelor veacuri, îl prezintă pe Sfântul Apostol Andrei propovăduind credinţa creştină în Sciţia, din care a făcut parte şi Dobrogea de astăzi. Sfântul Apostol Pavel însuşi, împreună cu ucenicii săi, au răspândit Cuvântul lui Dumnezeu în ţinuturile de la Sud de Dunăre. Legăturile comerciale ale cetăţilor greceşti din Dacia Pontică cu centrele economice puternice din Asia Mică, Siria, Palestina, Egipt, insulele greceşti, Macedonia, Tracia, Grecia continentală, în care creştinismul fusese larg răspândit de către Apostoli şi ucenicii lor, ne îndreptăţesc să credem că au înlesnit pătrunderea acestuia şi pe teritoriile locuite mai târziu de români. Desigur, căile de pătrundere şi răspândire a credinţei creştine la Nord de Dunăre au fost şi altele: ostaşii creştini din armata romană, c Ioniştii aduşi aici după cucerirea Daciei de către romani, etc. Sămânţa Evangheliei a găsit aici un pământ bun care a rodit însutit. Rodul ei este credinţa creştină prezentă fără întrerupere în aceste ţinuturi, locuite de strămoşii noştri şi de noi astăzi. Dovadă stau mărturiile arheologice şi istorice.

Cu peste o mie de ani înainte de a fi descoperită America — de unde ne vin în timpul din urmă zeloşi „evanghelişti" pentru a ne „încreştina" — începând cu secolele IV—VI d.Hr., mărturiile despre existenţa unei vieţi creştine dezvoltate la noi sunt numeroase şi ne furnizează amănunte ce ne permit să o reconstituim cu suficientă exactitate: biserici paleocreştine, monumente cu inscripţii creştine, cripte şi morminte ale martirilor, obiecte de cult şi de uz personal purtând însemnele creştine precum monograma lui Hristos şi, aproape în toate cazurile, semnul sfintei cruci. Toate acestea stau la îndemâna celor ce doresc să cunoască vechimea credinţei românilor şi, mai ales, conţinutul şi formele de manifestare ale acesteia.

„Evanghelizatorii" de pe continentul american, care ne propun o credinţă creştină inventată de un Smith, Russel, Perham sau Miller acum o sută-două de ani sau chiar cu douăzeci-treizeci de ani în urmă de vreun nou Moise sau chiar nou Mesia, cât şi confraţii noştri ce rămân fascinaţi de „noutatea" credinţei aduse de aceştia, să afle că românii cunosc Cuvântul lui Dumnezeu de la întemeierea lor ca neam. Şi, mai ales, să afle că atunci, ca şi astăzi, creştinii adevăraţi se adunau şi se rugau în biserici, construite în formă de navă sau cruce, cu altar ridicat pe morminte şi moaşte ale sfinţilor şi martirilor, cu naos şi pronaos, purtând semnul Sfintei Cruci (vezi bisericile de la Adamclisi, Histria, Callatis, Niculiţel, Basarabi etc., unele de dimensiuni impresionante, cum este cea descoperită la Tomis, cu o lungime de 48,10 m şi o lăţime de 23,45 m, având sub altar o mare criptă, în formă de cruce). De asemenea, se consacrau vieţii ascetice, în centre monastice (ca cel descoperit la Basarabi-Murfatlar, format din şase biserici şi datat de cercetători ,cel mai devreme în secolele IV—V şi cel mai târziu în secolele X—XI); cinsteau sfânta cruce, pe care o aşezau ca semn al identităţii creştine pe toate obiectele de cult, dar şi pe alte obiecte — „crucea morţii şi a învierii" (numită astfel într-o în-

(Continuare în pag. a 2-a)

* Din broşura „Biserica şi sectele", Tesalonic, 1992, p. 1.

Martorii Înălţării la Cer a Domnului Hristos

„Înălţatu-te-ai întru mărire Hristoase Dumnezeul nostru, bucurie făcându-le ucenicilor cu făgăduinţa Sfântului Duh, încredinţându-se ei, prin binecuvântare, că Tu eşti Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul lumii". Astfel de cuvinte spunem, cu cântare, la sărbătoarea înălţării Domnului Hristoase, ca şi în toate zilele în care se pomeneşte acest eveniment. Şi mai zicem în acea vreme şi: „Plinind rânduiala cea pentru noi şi cele de pe pământ unindu-le cu cele cereşti, te-ai înălţat întru mărire, Hristoase Dumnezeul nostru, nicidecum despărţindu-te, ci rămânând nedepărtat şi strigând celor ce te iubesc pe Tine: „Eu sunt cu voi şi nimenea împotriva voastră." Prin astfel de alcătuiri, date nouă de sfânta noastră Biserică, noi vorbim cu Mântuitorul însuşi, Cel ce s-a înălţat la cer, şi mărturisim credinţa noastră în înălţarea Lui. Prin aceasta, dăm mărturie despre faptul că suntem, pentru vremea noastră, martori ai înălţării Domnului nostru Iisus Hristos. Mărturia noastră despre înălţarea Domnului Hristos a început odată cu credinţa noastră în acest eveniment şi s-a manifestat totdeauna când am sărbătorit înălţarea Domnului, la vremea hotărâtă pentru aceasta. Dar mărturia noastră despre înălţarea la cer a Mântuitorului nostru nu este numai la vremea când o sărbătorim, ci noi suntem martori ai înălţării la cer a Mântuitorului şi de fiecare dată când rostim Simbolul Credinţei sau Crezul, în care mărturisim despre Domnul Hristos că „s-a înălţat la ceruri şi şade de-a dreapta Tatălui."

Ca unii care mărturisim credinţa noastră în înălţarea la cer a Mântuitorului Hristos şi ne întemeiem şi ne statornicim în această credinţă, când zicem: „Măreşte, suflete al meu, pe Hristos dătătorul de viaţă. Cel ce s-a înălţat de pe pământ a cer", noi dăm mărturie despre înălţarea Mântuitorului, iar prin aceasta ne încadrăm în şirul nesfârşit de credincioşi, care au fost înainte de noi, de când a avut loc avest eveniment. Şi totodată, mărturia noastră despre înălţarea Domnului ne pune în legătură şi cu toţi cei ce vor urma după noi, având credinţa în înălţarea Mântuitorului nostru, având credinţa că Domnul şi Mântuitorul nostru, Fiul lui Dumnezeu întrupat, a ridicat mai presus de lume firea omenească cu care s-a unit şi a dus-o în sânul Preasfintei Treimi.

Când dăm mărturie despre înălţarea la cer a Domnului nostru Iisus Hristos, noi facem, pentru vremea noastră, ceea ce au făcut sfinţii Evanghelişti Marcu şi Luca, pentru cei din vremea lor, când au consemnat, fiecare în Evanghelia sa, evenimentul înălţării, despre care au dat şi ei mărturie. „Domnul Iisus, după ce a vorbit cu ei (cu ucenicii Săi),

(continuare în pag. a 3-a)

Arhim. Teofil Părăian

SFINŢIREA SF. ŞI MARELUI MIR

a 17-a oară în Biserica Ortodoxă Română*

Suntem în Joia Mare, când întreaga ortodoxie îşi rememorează şi retrăieşte începutul Procesului Mântuitorului, *Săptămâna Patimilor.* Chiar în seara aceasta, în biserici se va citi, în versiunile tuturor evangheliştilor, relatarea faptelor aşa cum s-au petrecut ele atunci.

El a suferit atunci şi pentru noi cei de azi. *„Care pentru noi oamenii ... a fost răstignit".* Oare am putea privi cu indiferenţă cum un nevinovat ar fi biciuit cumplit, până la desfigurare, în faţa noastră, dar nu pentru vinovăţia lui, ci în locul nostru, pentru o vinovăţie a noastră? Aşa ar trebui să trăim aceste zile, în care să amestecăm groaza cu ruşinea, recunoştinţa cu iubirea, compasiunea cu propria noastră răspundere pentru suferinţele Celui ce ne înlocuieşte, Prin suferinţele Lui dobândim *noi* iertarea păcatelor, a greşelilor *noastre.*

Aşa intrăm în sistemul de mântuire pe care ni l-a pregătit Dumnezeu, prin Iisus Hristos, sistem pe care nimeni nu l-a tâlcuit mai bine decât Sfântul Pavel, acest inspirat al descifrării tainei întrupării şi a învierii lui Hristos, teoreticianul fără de care nu ştim cum ar fi arătat dogmatica şi, în general, teologia creştină.

Ca să pricepem taina răscumpărării, ca să intrăm efectiv în ea, ca să ne-o însuşim, Dumnezeu ne-a pus la îndemână o serie de mijloace care, pe de o parte să ne descopere intenţia lui Dumnezeu cu noi, pe de alta să stimuleze voinţa noastră de participare la propria noastră mântuire. Sfântul Pavel spune să suntem *„împreună lucrători cu Dumnezeu"*, în condiţie de libertate, deci şi de răspundere pentru ceea ce alegem.

Iubirea şi grija lui Dumnezeu pentru noi poartă în teologie numele de *economia mântuirii.* Pentru intrarea noastră în această iconomie, Mântuitorul s-a întrupat, s-a jertfit, a învăţat şi a instituit Sfintele Taine. Prin ele intrăm în creştinism, ne sfinţim viaţa, ne-o curăţim şi ne asigurăm intrarea în Împărăţia lui Dumnezeu.

Una din aceste Taine, care sunt în număr de şapte, Botez, Mirungere, Spovedanie, Împărtăşanie, Cununie, Preoţie, Sf. Maslu — este *Mirungerea,* sau ungerea cu Sf. Mir. Materia acestei Taine este Sf. Mir pe care, iată, astăzi, potrivit vechilor rânduieli, întregul nostru Sfânt Sinod, în frunte cu Întâi Stătătorul Bisericii Ortodoxe Române, l-a sfinţit, ca să fie pus la îndemâna întregii noastre Biserici, a tuturor episcopilor şi preoţilor români.

Taina Mirungerii se săvârşeşte îndată după oficierea Botezului. În timpul ungerii, săvârşitorul rosteşte cuvintele: *„Pecetea darului Sfântului Duh"*, aceasta însemnând întărirea botezatului în dreptatea şi sfinţenia dobândită prin botez, ca să poată el sta împotriva tuturor tentaţiunilor rele.[1] Această rostire conţine descrierea rostului acestei Taine: prin ea se conferă celui botezat darurile Sfântului Duh. Cel uns devine un Hristos, căci însuşi cuvântul Hristos, înseamnă *Uns.*

Că ungerea era un ritual vechi, o ştim încă din Vechiul Testament.[2] Dar şi Iisus a acceptat-o şi i-a dat un sens legat de Patimile Sale, aşadar de mântuire. Înainte de intrarea în Ierusalim, în Betania, în casa lui Lazăr, Maria sora lui *„luând o litră de mir de nard curat, de mare preţ, a uns picioarele lui Iisus şi le-a şters cu părul capului său, şi s-a umplut casa de mirosul mirului".* Se ştie cum a protestat Iuda, dar Iisus a zis: *„Lăsaţi-o, că pentru ziua îngropării Mele l-a păstrat".* Iisus îşi povestea patimile şi moartea, jertfa mântuitoare care nu era spre moarte şi stricăciune ,ci spre viaţă şi înviere. Mirosul Sfântului Mir este simbolul împrăştierii Harului mântuitor, care nu poate fi decât plăcut şi care se răspândeşte ca *„un miros de bună mireasmă".*

Iată de ce până în ziua de astăzi Sfântul Mir se pregăteşte cu mare grijă, numai de oameni cunoscători — se indică participarea unui farmacist calificat — prin amestecarea a 38—57 de ierburi, parfumuri şi alte ingrediente care, uneori, se aduc din ţări străine, de pe unde se găsesc, mai ales din Orient, din Grecia, cum facem şi noi ori de câte

(continuare în pag. a 3-a)

† ANTONIE
Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit
al Ardealului, Crişanei şi Maramureşului

* Cuvânt în Joia Mare
— aprilie 1993 —
în Paraclisul Patriarhal
„Sf. Spiridon" din Bucureşti

1 Citat din Mărturisirea Ortodoxă, partea I, întrebarea 104. Cf. Badea Cireşanu, Tezaurul Liturgic, vol. III, Bucureşti, 1912, p. 314.

2 Vezi Ieşire 30, 22—32; I Regi 15, 1; 16, 3; II Regi 5, 3; cf. Paul, Mitropolitul Suediei, *Sfinţirea Sfântului Mir la Patriarhia Ecumenică*, în rev. „Apostolos Varnavas", Cipru, apr. 1983, p. 118—123.

LA ZIUA EROILOR

„Pe ostaşii români căzuţi pe toate câmpurile de luptă..."

Odată cu reaşezarea vieţii noastre spirituale şi obşteşti pe făgaşele tradiţionale sănătoase din totdeauna s-a reluat şi sărbătorirea eroilor neamului nostru în ziua de Înălţare a Domnului nostru Iisus Hristos, anul acesta 27 mai, când, precum se ştie, se fac rugăciuni pentru ei toţi, ştiuţi şi neştiuţi, amintirea lor fiind omagiată cu pietate şi cuvinte alese; când cimitirele lor, ca şi troiţele ridicate în amintirea eroilor sunt cercetate mai cu osebire; când pe mormintele lor se presară flori din grădina minunată a Ţării noastre, însoţite de florile recunoştinţei noastre pentru suferinţele şi pentru jertfa lor supremă. Poate că tocmai acesta este motivul principal al cinstirii lor speciale în ziua Înălţării Domnului, cinstirea eroilor având asemănare cu suferinţele, moartea, învierea Domnului şi Înălţarea Sa la Cer; or, prin jertfa pentru binele general, pentru apărarea Ţării şi valorilor creştineşti ale poporului român şi eroii neamului intră în nemurire, în viaţa cea fără de sfârşit, descoperită nouă de Mântuitorul Iisus Hristos.

Deşi au fost ani când cultul eroilor a fost aproape uitat, ca să nu spunem chiar înlăturat, încă un păcat greu al totalitarismului ateu, Biserica noastră i-a pomenit totdeauna la fiecare Sf. Liturghie pe aceşti fii buni ai săi şi ai Ţării, aşa cum face şi acum şi va face până la sfârşitul veacurilor, când, la ieşirea cu Cinstitele Daruri, preotul rosteşte şi cuvintele: *„Pe ostaşii români căzuţi pe toate câmpurile de luptă pentru apărarea şi libertatea Patriei, Domnul Dumnezeu să-i pomenească întru Împărăţia Sa".* Ba mai mult, în foarte multe biserici de-ale noastre eroii din parohia respectivă sunt trecuţi la loc de cinste pe unul din pereţii bisericii, în multe parohii s-au ridicat troiţe întru cinstirea lor, iar în unele biserici de lemn din Bihor de pildă sunt aşezate chiar cruci în amintirea lor. Biserica a făcut şi face acest lucru pentru că, aşa cum potrivit s-a spus, „osemintele eroilor sunt pietrele de temelie ale Ţării", casa noastră părintească, în care ne-a fost rânduit să ne ducem zilele pe acest pământ. De această casă suntem legaţi prin atâtea fibre şi, prin urmare, îndatoraţi s-o cinstim şi s-o apărăm chiar cu preţul vieţii noastre, aşa cum au făcut vrednicii noştri înaintaşi, pe care îi cinstim în chip special în această zi a Înălţării Domnului.

În zile ca aceasta mai ales, ne reamintim de sfaturile lui Neagoe Basarab către Fiul său Teodosie, care era îndemnat ca cu destinele Ţării să nu facă târguieli cu nimeni, sau de sfatul Sfântului Voievod Ştefan cel Mare, cuprins în testamentul său: „Când duşmanul vostru cere legăminte ruşinoase de la voi, atunci mai bine muriţi prin sabia lui decât să fiţi privitori împilării şi ticăloşirii ţării voastre". De aceea, la vreme de izbelişti:

Voievozi, popor şi clerici,
Ce din prapuri de biserici
Ştiinţeau flamuri de război
Când iubirea de moşie şi de
Lege şi de noi
Din pioşi făcea eroii şi pioşii
din eroi —

versuri care arată ridicarea obştească pentru apărarea gliei, ca şi dragostea profundă faţă de pământul străbun, această dragoste constituind una din însuşirile de seamă ale eroilor noştri. Din astfel de realităţi au izvorât desigur şi cunoscutele versuri: *Preoţi cu cruce-n frunte / Căci oastea e creştină / Deviza-i libertate şi scopul ei prea sfânt.*

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Gh. Papuc

Rezonanţe ortodoxe la PANAIT ISTRATI* (I)

O temă ca cea de mai sus ar fi fost desigur de neconceput acum câţiva ani. Nu numai datorită regimului politic existent până nu de mult în România, ci şi pentru faptul că până de curând era lucru de neconceput să vorbească cineva despre sentimentele religioase ale unui scriitor considerat prin excelenţă „progresist".

Transformările politice, sociale şi culturale, care se desfăşoară în lumea fostă „comunistă", ne arată însă tot mai mult, că, oricât de mult au încercat — şi încearcă — scriitorii de factură marxistă, „comunistă", „progresistă" să se dezbare de orice sentiment religios, să demitologizeze neîncetat lumea, ei nu încetează totuşi să rămână în străfundul lor — fie şi fără să vrea — nişte homines religiosi. Şi aceasta cu atât mai mult, când avem de-a face cu un scriitor progresist „ne-ortodox", cum a fost Panait Istrati, acest profet al vremurilor de azi, care nu a ezitat nici o clipă să condamne gre-

(continuare în pag. 2)

Lucia Frăcea-Stănescu

* Conferinţă susţinută la Congresul Internaţional „Panait Istrati — cintemporanul nostru" organizat de Radioteleviziunea Română în colaborare cu Radiotelevziunea Franceză, unde subsemnata a participat ca reprezentantă a Greciei şi a Postului de Radio al Bisericii Greceşti.

Sfinţii Împăraţi CONSTANTIN şi ELENA

Primele trei secole de existenţă a creştinismului au fost pline de mari frământări religioase. Împăraţi păgâni care de care mai cruzi, mai inumani, dezlănţuiau prigoane înspăimântătoare cu scopul de a extirpa din aria vieţii religia creştină. Edictele elaborate de imperiali romani deveneau odioase şi îngrijorătoare. Ele prevedeau că nu este îngăduit sub nici un fel a fi creştin, că până şi numele de creştin trebuie să fie distrus; creştinii la lei. Prin punerea în practică a acestor urgisitoare legi, zeci de mii de creştini au fost sortiţi morţii crude. Cei care au mai rămas în viaţă îşi mărturiseau credinţa în locuri de surghiun, crăpături de stânci, peşteri, în pustietăţi sau catacombe.

Teroarea şi groaza creşteau zi de zi si ar fi continuat mult timp aşa, dacă n-ar fi ajuns împărat binecredinciosul Constantin cel Mare. Prin grija lui Dumnezeu el s-a bucurat să primească o intensă educaţie religios-morală de la virtuoasa sa mamă Elena, pe care slujbele sfintei noastre biserici o califică „lauda şi povăţuitoarea obştii creştineşti", „trandafirul cel prea ales şi mult mirositor al raiului".

Din scrierea intitulată „Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiu său Teodosie" aflăm unele ca acestea:

„„... Şi-i învaţă Constantin împăratul pe ai săi feciori şi pe oştenii săi să slăvească pe Dumnezeu, că El este ajutorul tuturor; să ţie de credinţa cea adevărată şi bună, iar de învăţăturile cele rele să se ferească. Şi pe toţi lumina cu bărbăţia sa; şi era viteaz şi ascuţit la minte, la cuvânt pilduitor, judecător drept, tare în credinţă creştinească şi neclintit; cu căutătură frumoasă, cu firea veselă, mijlociu de stat, smerit, iubitor de oameni, încât tuturor le era drag".

Tot din cuprinsul prestigioasei cărţi voievodale mai aflăm şi alte dat biografice îmbucurătoare:

„Avea slăvitul împărat Constantin bunul obicei de a se ruga în comun cu oştenii săi, dar practica şi rugăciunea individuală într-o cameră specială în care se retrăgea adesea să stea de vorbă cu Dumnezeu. Iar când erau zile mari şi praznice dumnezeieşti, atunci ajuna şi postea mai mult, împreună cu mama sa Elena, şi cu tot sufletul şi cu toată tăria săvârşea Sfinte rugăciuni. Iar în luminata noapte a Sfintelor Paşti, aşezau făclii mari prin toate turnurile cetăţii, de ardeau toată noaptea, şi stăteau în priveghere".

Împăratul cel de Dumnezeu mult iubitor avea bogate cunoştinţe din diferite domenii şi-n special cunoştinţe creştineşti. Era înzestrat cu darul oratoriei, după cum îl descrie Eusebiu de Cezareea, „părintele istoriei eclesiastice". Cuvântările sale se adresau nu numai ierarhilor pe care-i considera „învăţători şi prieteni", ci întregii Biserici a lui Hriseos pe care o califica „cârmaci înţelept al sufletelor omeneşti" (Eusebiu de Cezareea, „Vita Constantini").

Auditorilor le cerea să se silească să participe la împlinirea idealurilor sale, şi anume: cei înţelepţi să se ostenească şi mai mult în cinstirea lui Dumnezeu, cei neînţelepţi să se convertească la dreapta credinţă şi în loc de nefolositori să devină folositori societăţii, căci cei ce s-au silit din tinereţe să cunoască bucuria dumnezeieştii învăţături şi frumuseţea vieţii duse în virtute, fericiţi sunt.

Reflectând adânc asupra noţiunii de „iubire" (în sens creştin), înţeleptul învăţat mărturisea:

„Fiul lui Dumnezeu şi-a arătat prin moartea Sa pe crucea de pe Golgota, marea iubire faţă de oameni, voind prin aceasta a dezrobi pe pământeni din povara păcatelor şi să instituie dreptatea. Împăratul nu era omul care să săvârşească lucruri numai cu vorba, pentru ca de la faptă să se dea înapoi. Încercat era în toate virtuţile, dar mai ales în cea a evlaviei. A elaborat legi pătrunse de dragostea faţă de oameni, şi s-a străduit să-şi facă domnia mai puţin impunătoare şi cât mai binecuvântată de către toţi supuşii. Practicarea cartităţii creştine constituie pentru el o preocupare zilnică. Nevoiaşilor le-a împărţit ajutoare băneşti, iar celor care cerşeau prin pieţe le oferea mâncare şi îmbrăcăminte. Pe cei mai oropsiţi îi înzestra cu moşii; faţă de bieţii orfani se purta ca un părinte; pe văduve le ajută să-şi refacă viaţa.

De numele său se leagă pregătirea şi ţinerea primului sinod

(continuare în pag. a 3-a)

Preot Ioan Năităniilă

(Urmare din pag. 1)

scripție din sec IV—VI); își înmormântau morții pecetluindu-le mormintele cu lespezi, ce purtau semnul crucii și inscripții ce mărturiseau credința în învierea morților și în viața veșnică („Simplicius... și soția acestuia Melitis... după ce au trăit mulți ani și au cunoscut o bătrânețe cinstită, acum au ajuns printre cei drepți, în nădejdea învierii și a fericirii vieții veșnice" — inscripție din Callatis). Creștinii se închinau făcându-și semnul crucii, în sumele Sfintei Treimi („În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, s-a închinat nedestoinicul rob Simeon, prima dată în biserică, în luna august, 31"). Își aprindeau lumânări și se rugau pentru iertarea păcatelor („Eu Aian, prectul, merg pe drum, pun lumânări pentru păcatele mele..., o-mule, în această biserică. Iar Dumnezeu să vă miluiască cu Sfinții Părinți. Amin".). Creștinii aveau episcopi, preoți, diaconi, citeți, așa cum au avut întotdeauna și cum au și astăzi. În secolul al IV-lea episcopii de la Tomis sunt menționați în actele Sinoadelor Ecumenice. Cunoaștem numeroase nume de episcopi, preoți și diaconi din această perioadă, mulți dintre ei numărându-se între martiri. Din multe alte mărturii aflăm că ei își cinsteau sfinții. Pe pereții bisericilor, alături de zeci de cruci, sunt incizate chipuri de sfinți (Basarabi). Ca semn de deosebită cinstire a sfinților martiri și a sfintelor moaște, bisericile erau construite pe criptele ce adăposteau moaștele martirilor. Sunt bine cunoscute acum moaștele celor patru martiri, Zotikos, Attalos, Kamasis și Filippos, descoperite în cripta aflată sub altarul unei biserici din Niculițel (datată la sfârșitul sec. al IV-lea — începutul sec. al V-lea) împreună cu inscripția „martiri ai lui Hristos" și semnul sfintei cruci. Cinstirea sfinților o adeveresc și cele trei ulcioare cu chipul Sfântului Mina, descoperite la Constanța, provenind din aceeași perioadă. De asemenea avem și cunoscutele martirologii, cataloage cu martiri, cu data la care a fost martirizat fiecare, pentru ca în ziua respectivă să i se facă pomenire și slujbă de laudă. Acestea sunt calendarele creștine, care nu lipsesc nici astăzi din casele credincioșilor, făcând în fiecare zi aducere aminte a sfinților Bisericii. (vezi Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, Istoria Bisericii Ortodoxe Române, vol. I, București, 1991).

Creștinismul care s-a dezvoltat la Nordul Dunării era același cu cel din Asia Mică, Grecia, Egipt, Palestina, etc. Aceleași semne creștine, aceeași cinstire a martirilor și a sfinților, a sfintei cruci și a sfintelor moaște.

Mărturiile vieții creștine pe întreg ținutul românesc nu încetează până în vremurile în care apar primele monumente medievale. Ce vom zice de bisericile și mănăstirile din Nordul Moldovei, în care poți simți pulsul vieții creștine de acum cinci sau șase secole, de bisericile de lemn din Maramureș, de bisericile domnești și de mănăstirile din Muntenia și Oltenia, de crucile de la căpătâiul morților din toată țara?

Pentru români, credința în Dumnezeu, închinat în Treime, Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, a însemnat dintotdeauna și înseamnă până astăzi: sfânta biserică, ce s-a înălțat în fiecare sat și oraș, străjuită de turle și de sfânta cruce; clopotul, ce ne cheamă la slujbă; Sfânta Liturghie, săvârșită duminica și în sărbători de episcopi, preoți și diaconi în odăjdii; sfinții din calendar, ce mijlocesc rugându-se pentru noi; mănăstirile de călugări și maici; sihaștri în crăpăturile munților; icoana și candelele din casă, așezate înspre Răsărit; rânduielile legate de Taina Botezului, a Cununiei, a Spovedaniei, a Maslului și celelalte; slujba înmormântării; a cinsti Duminica și sărbătorile; a posti miercurea și vinerea și în cele patru posturi mari de peste an. Toate acestea și încă multe altele au constituit și constituie viața noastră creștinească și Legea noastră strămoșească, adică felul în care noi ne-am trăit și ne trăim credința în Dumnezeu. Cine încalcă sau se leapădă de vreuna din acestea, acela se leapădă de legea creștinească și rătăcește de la credința cea adevărată. Pentru noi a crede în Dumnezeu și în Fiul Său Iisus Hristos, Cel întrupat, răstignit, înviat din morți și înălțat la cer, înseamnă a trăi într-u anume fel, a-ți rândui viața întreagă după această credință. Credința cea adevărată se manifestă în toate aceste acte de viață și în toate domeniile vieții omului.

De aceea, pentru un creștin ortodox, credința în Dumnezeu nu este ceva ce se poate trăi după mintea fiecăruia, ci după cum a învățat Mântuitorul și ne-au lăsat Sfinții Apostoli, după cum e rânduit de Biserică prin Părinții, Sfinții și învățătorii Bisericii, luminați de Duhul Sfânt și după cum am păstrat și am moștenit de la moșii și strămoșii noștri, din neam în neam. Nu face fiecare botezul copilului cum vrea

Credința strămoșească a românilor

și cum îi place, ci cum este rânduit, prin afundare de trei ori, în numele Sfintei Treimi, pentru că aceasta închipuie moartea pentru omul cel vechi și învierea pentru omul cel nou, după chipul morții și învierii Mântuitorului. Nu putem pune orice la căpătâiul mortului în cimitir, ci punem crucea cea rânduită pentru că aceasta arată credința creștină că prin cruce vine învierea, cu nădejdea căreia au murit înaintași noștri și murim și noi...

Nu omul este măsura credinței și judecătorul adevărului credinței, ci Hristos și rânduiala Bisericii Sale sunt măsura viețuirii omului și judecătorul faptelor sale. Departe de a se simți constrâns și lipsit de libertate în această rânduială și lege ortodoxă, creștinul s-a simțit în siguranță, iar cine le-a lepădat și încălcat s-a simțit ca umblând pe nisipuri mișcătoare.

Dacă cineva i-ar lua creștinului ortodox biserica la care merge Duminica și în sărbători, preotul care-l slujește și-i sfințește casele, icoanele la care se roagă, crucea de pe mormânt, Paștile și Crăciunul, sărbătoarea Sfântului Ion, a Sfântului Gheorghe, a Sfântului Nicolae și a tuturor celorlalți sfinți, hramurile mănăstirilor, cimitirele și parastasele, sfintele moaște apărătoare de primejdii și de necazuri, metaniile și postul, candela, lumânările și tămâia, binecuvântarea pâinii și a mesei, sfințirea caselor de Bobotează, semnul crucii la culcare și la sculare, la așezarea și la rdicarea de la masă, la plecarea și întoarcerea de la drum, dacă l-ar lipsi de toate acestea, l-ar lipsi de Dumneze Iusus. Pentru că în toate acestea creștinul ortodox trăiește prezența lui Dumnezeu și lucrarea Lui în lume; prin toate acestea el vorbește, comunică cu Dumnezeu. Acestea toate sunt, de fapt, întruparea credinței omului în Dumnezeu. În ele credința este viețuire. A crede în Dumnezeu înseamnă a trăi într-un anume fel: a te scula și a te culca într-un anume fel, a porni la drum și la lucru într-un anume fel, a te naște, a te însoți cu femeia ta și a muri într-un anume fel; totul determinat de credința că există un Dumnezeu care ne-a creat pe noi și tot ceea ce există în jurul nostru, care ne poartă de grijă, care ne iubește și în care nădăjduim.

Să luăm de exemplu grija pentru cei morți, foarte mult dezvoltată la noi, începând cu spălarea și primenirea celui mort, continuând cu parastasele și pomenirile la trei zile după moarte, la șase zile, la nouă zile, la trei săptămâni, la patruzeci de zile, la trei luni, la șase luni, la un an, apoi, în fiecare an până la șapte și în continuare la toate soroacele anuale când se face pomenirea de obște a morților (moșii de iarnă și de vară). Ce altceva alimentează această extraordinară dăruire și grijă pentru morți dacă nu credința în înviere, care este temelia credinței noastre creștine și care este nebănuit de adânc înrădăcinată în ființa noastră? Ne-am lepădat unii dintre noi, la vremuri mai grele, de post, de sărbători, de mersul la biserică, de rugăciune, dar nimeni sau foarte puțini sunt cei care și-au aruncat părinții în mormânt fără slujbă și i-au uitat în ziua înmormântării. Râvna cu care ne purtăm de grijă morților este în același timp manifestare a nădejdii noastre în înviere dar și suport al vieții noastre înrădăcinate de acum în Dumnezeu, adică dincolo de această lume.

Românul a păstrat credința în Dumnezeu așa cum a primit-o din moși-strămoși pentru că a rămas credincios și a păstrat cu sfințenie aceste rânduieli creștinești, aceste semne exterioare, repere existențiale fundamentale, care i-au arătat permanent calea spre Dumnezeu. Credința românului nu a fost una a argumentelor raționale, ci a fost o credință care a pătruns în toate fibrele vieții sale și i-a transformat toate manifestările și activitățile. De aceea nu a reușit nimeni să-i smulgă definitiv credința în Dumnezeu, oricât de înverșunat ar fi fost împotriva ei, nici turcii, nici cei ce au vrut să ne schimbe credința cu alta, nici ateismul iluminist sau al ideologiei totalitarist-comuniste. De aceea sperăm într-o redeșteptare a credinței în Dumnezeu la acest popor, pentru că n-au fost smulse rădăcinile ei din adâncul ființei sale și sperăm că aceste rădăcini, prin rugăciunile celor credincioși și cu voia lui Dumnezeu, vor da vlăstare noi și multe. Vrem sau nu, ne convine sau nu, în venele noastre curge sânge care poartă, din generație în generație, încărcătura spirituală a sufletului creștin. Și cum sângele nu-l putem schimba ușor și nici moștenirea ființială șterge cum am vrea, nădăjduim că nici de data aceasta nu ne vor birui necredincioșii și răuvoitorii, chiar dacă unii frați de-ai noștri s-ar putea pierde.

Totuși, trebuie să avertizăm și să atenționăm pe frații noștri români creștini, că vrăjmașul și-a ales mijloace înșelătoare. Lupii vin îmbrăcați în piei de oaie, doar vor ademeni pe careva, care nu-și cunoaște bine turma. Cei ce vor să ne dezrădăcineze credința din suflete vin acum, chipurile ,să ne „aducă credința", să ni-L „vestească pe Iisus". Plini de mândrie, sectanții — căci despre ei este vorba în principal — diferitele grupuri de indivizi, „evangheliști și vindecători", care au apărut și s-au adunat în România, în acești ultimi doi ani, vin să ne spună că, de fapt, această credință a părinților, a moșilor și a strămoșilor noștri este o înșelăciune, o minciună, că de-abia acum lor le-a descoperit Dumnezeu adevărata credință pe care o aduc. Ei spun că îl predică pe Iisus și credința creștină, dar ne cer să smulgem și să aruncăm crucile de la mormintele strămoșilor noștri, de pe biserici, de pe case și de la piept, să părăsim bisericile zidite în chipul crucii, să nu ne mai facem semnul crucii, nici când ne culcăm, nici când ne rugăm, niciodată. Ceea ce ar fi scăpat creștinilor două mii de ani, au decoperit ei acum: crucea ar fi rămas un instrument de ocară, de pedeapsă, pe care Mântuitorul a fost chinuit și batjocorit. „Cum putem cinsti obiectul pe care a fost răstignit Iisus?" — se întreabă ei. Minți întunecate și instrumente ale diavolului, uită că acest instrument de ocară a fost altarul pe care Hristos s-a adus jertfă, sfințindu-l cu sângele Său, uită că prin Cruce Hristos a biruit moartea.

Ei spun că predică sfințenia și desăvârșirea, dar ne cer să aruncăm icoanele sfinților din casele și bisericile noastre, calendarele creștine cu pomenirile de sfinți pe fiecare zi, să părăsim bisericile și de ce nu, să le dărâmăm, să nu ne mai rugăm Maicii Domnului și niciunui sfânt. Ei cred că icoanele sunt niște bucăți de lemn sau de hârtie și cădem în închinare la idoli cinstindu-le, iar Maica Domnului și cei pe care îi numim noi sfinți sunt, de fapt, niște oameni obișnuiți cărora nu li se cuvine nici un fel de cinstire. Ipocrizia și opacitatea minții îi fac să nu poată vedea din cauza chipului pe cel închipuit, să creadă că mamele noastre îngenunchează, se roagă și plâng în fața unei bucăți de lemn sau de hârtie. Dacă ei cred cu adevărat acest lucru atunci nu e greu să ne închipuim cine dintre noi este idolatru. Dar ei de ce poartă fotografiile celor dragi și se bucură sau se întristează privindu-le? Acea bucățică de hârtie îi bucură, sau gândul care de la chipul zugrăvit acolo îi poartă la cel pe care îl înfățișează? Cât despre cinstirea sfinților, nu există oare între noi oameni care pentru vrednicia, pentru lucrarea, pentru corectitudinea, pentru bunătatea lor se bucură de o cinste deosebită între concetățenii lor? Nu cinstim și ne plecăm în fața mamei unui vrednic domnitor? Cu cât mai mult trebuie să cinstim pe cea care l-a născut pe Mântuitorul Însuși, în care și ei pretind a crede ca și noi? Nu cinstim și respectăm pe acei oameni dintre noi înzestrați cu calități și aptitudini deosebite ce le pun în slujba tuturor? Cu cât mai mult trebuie, atunci, să cinstim pe cei care și-au pus viața întreagă în slujba lui Dumnezeu și a oamenilor, pe apostoli, martiri, evangheliști, mărturisitori, creștini ce s-au umplut de harul lui Dumnezeu prin rugăciune și nevoințe duhovnicești, pustnici și cuvioși, toți „prieteni și casnici" ai lui Dumnezeu? Dacă Îl iubesc cu adevărat pe Hristos cum pot disprețui sau urî cu atâta înverșunare pe semenii lor care au făcut atâtea dovezi ale dragostei pentru Hristos, chiar până la a-și da viața pentru El?

Sectanții pretind că predică pe Iisus Hristos, dar dacă reușesc să atragă vreun ortodox la ei, îi cer să se lepede de tot ceea ce pentru ei înseamnă credința în Dumnezeu: de Biserică, de sfânta cruce, de sfinți și de sărbători, de post, de spovedanie și de împărtășanie și de toate celelalte. În schimb, îl duc în stadioane și săli polivalente pentru a audia și aplauda „evangheliști" și „predicatori" celebri și a asculta cântece cu Iisus. Îl duc la „casa de rugăciune" și îl îndeamnă să se angajeze serios în „lucrarea" fraților de a răspândi publicațiile sectei și de a face prozeliți cu timp și fără timp.

Nu demult, noi românii am ieșit dintr-o perioadă în care s-a încercat cu tot dinadinsul să ni se ia duminicile și sărbătorile, Paștile și Crăciunul, semnul crucii, ba chiar să ni se smulgă crucile de la mormintele morților, să ni se desființeze cimitirele și să ni se dărâme bisericile. Desigur, fără să se pretindă că prin aceasta eram încreștinați. Sectanții fac exact același lucru, dar „în numele lui Hristos" și pentru a ne „evangheliza".

(Urmare din pag. 1)

Rezonanțe ortodoxe la Panait Istrati

șelile marxismului de factură stalinistă ce se instalase la acea vreme în Rusia.

Fără să aibă o mare familiaritate cu scrierile marxiste, Panait a înțeles — sau, mai exact, a intuit — că un sistem social care îngrădește sau chiar nimicește libertatea persoanei umane, transformându-l într-un „animal fără de glas", nu are sorți de izbândă.[1]

Dar simplul fapt că Panait Istrati s-a ridicat împotriva bolșevismului de tip stalinist, ne dă dreptul să-l considerăm drept un om religios? Desigur că nu! Există însă în scrierile lui unele elemente care ne fac să credem că — în ciuda concepției sale filosofice —, Panait Istrati, — ca de altfel și prietenul său Nikos Kazantzakis, de care a rămas legat până la moarte — a nutrit profunde sentimente religioase și s-a adăpat, s-a înfruptat din milenara tradiție ortodoxă mai ales a popoarelor din Balcani.

Dar în vreme ce Nikos Kazantzakis — care a oscilat între filosofia nitzsche-ană, budism, mahomedanism și creștinism, creind un „Dumnezeu al său" (cum îl numește în scrisorile către Eleni Samios) — a fost condamnat de Biserica Greacă, Panait Istrati, această „materie omenească clocotind fără discernământ și fără formă", cum îl definește Kazantzakis,[2] nu s-a încadrat deplin în nici un sistem filosofic, nu a intrat în nici un fel de conflict cu Biserica Românească. De altminteri, Biserica noastră nu a condamnat oficial nici un scriitor sau filosof și nu a ars scrierile nimănui! A lăsat tuturor „liberilor cugetători" dreptul de a-și spune punctul de vedere, cerându-le doar să respecte și ei Ortodoxia, precum aceasta le respectă libertatea de exprimare. De fapt aceasta este un vechi principiu al Bisericii Ortodoxe ale cărui prime urme le întâlnim la Sf. Grigorie de Nazianz: „Vrei să filozofezi despre lume, despre materie, despre învierea din morți și judecata de apoi, despre răsplată, despre Patimile lui Hristos? Fă-o, căci întru acestea chiar faptul de a greși este lipsit de primejdie, iar reușita — folositoare".[3]

Conform așadar celor de mai sus, caracteristic Ortodoxiei nu este vechiul dicton apusean „Crede și nu cerceta!", ci ea însăși îi îndeamnă pe credincioșii ei să se străduiască să pătrundă „taina creștinătății", să „spintece norul" care înconjoară „tainele lui Dumnezeu" și ale Lumii și să se „aplece cu tot sufletul asupra lor".[4] Acesta este scopul Teologiei în Ortodoxie. Și acestea sunt și caracteristicile pe care Panait Istrati le descoperă în sufletul fragil de copil, ale cărui prime experiențe întipăresc întreaga viață a omului.[5] „Copilul este începutul vieții, însetat de lumina zilei, de murmurul copacilor, de zgomotul valurilor, de aerul care-l mângâie, de ciripitul păsărilor, de câmpul înmiresmat, de zăpada care cade, de soarele care impresionează ,de orizontul ce-l irită, de nemărginirea care-l copleșește". Copilul vrea să cunoască totul și-ntipărește imediat în el totul, de la căldura unui cămin părintesc, până la răutatea, neospitalitatea unei familii neprimitoare (vezi mai ales cazul Nerantzulei). Mântuitorul Hristos spunea ucenicilor Săi că „de nu se vor întoarce să fie curați ca pruncii, nu vor intra în Împărăția cerurilor" (Mt. 18, 3; 14, 14). Într-adevăr, puritatea vârstei copilăriei constituie un mod de viețuire și con-viețuire. De aceea, pentru ca să câștige cineva Împărăția cerurilor trebuie să redevină copil (Mt. 18, 3), să accepte „să se renască" (Ioan 3, 5). Pentrucă taina adevăratei măriri este „să se smerească cineva asemeni pruncului" (Mt. 18, 4). În ce-l privește, Panait Istrati în romanul „Nerantzula", scris în 1926, adică puțină vreme înainte de moarte, oftează cu durere: „Am nevoie să vă retrăiesc ani ai copilăriei, pentru că moartea bate la ușă și ieri, abia ieri am fost copil! De ce copilăria să nu se întindă până la marginile vieții? De ce se umple cineva dintr-odată de griji, devine cumpătat și mai ales cuminte? La ce ne folosește această cumințenie? Ce ne dă în schimb mizeria aceasta ce ne stăpânește? Jignirea ne face să ne zburlim. Rușinea ne înjosește. Puțină mânie ne îngheață sângele în vine până să ne mâniem din nou. O dorință neîmplinită ne sapă fruntea de griji. Și mai presus de toate, calvarul acesta de-a strânge bogății nenumărate ca să trăim în huzur o mie de ani!...".[6] Nu aveți impresia că parcă citiți un comentar la parabola bogatului nebun?!

În altă parte chiar afirmația nu mai este generală, vagă, ci Panait pune direct degetul pe rană: „Vârsta copilăriei și mai ales începutul adolescenței, bărbăția și bătrânețea sunt patru moduri de viață".[7]

Mai trebuie oare să mai adăugăm aici că, în vremea când Panait scria această carte care pulsează de sentiment românesc, în literatura română începuse să-și facă apariția curentul „Ortodoxismului" românesc (1922) condus de Nichifor Crainic, care în jurul revistei „Gândirea" reușì să grupeze pe reprezentanții cei mai de seamă ai scrisului românesc?

*

Mediul. Dacă mediul falilial și social influențează atât de mult sufletul unui copil, — unui „veșnic copil" ca Panait Istrati, „plin de viață, de sentiment, de primitivitate și de profunzime", cum îl descrie Nikos Kazantzakis[8] — se pune imediat întrebarea: Cât de mult au influențat Baldovineștii, Brăila, Galații și celelalte regiuni românești, mama și bunica lui, țăranii simpli și pescarii, artiștii țărani purtători ai unor tradiții ortodoxe milenare ,apoi poveștile, legendele și cântecele lor și-ntreaga Istorie pe care Dunărea o poartă sufletul tânărului Panait Istrati? Și toate influențele acestea, indiferent din ce izvor provin**eau purtau** în ele și o „frământătură" ortodoxă, căci acest popor s-a născut creștin și toată cultura lui are ca element de bază tradiția milenară ortodoxă. Iară cât de profund a fost și este sădit creștinismul în sufletul acestui popor a dovedit-o cu prisosință faptul că nici cei 45 de ani de crunt ateism, impus cu toate mijloacele, nu a fost în stare să-l dezrădăcineze!

Că mediul ortodox și-a lăsat adânc amprenta în sufletul său, o mărturisește indirect chiar Panait Istrati, descriind cu preponderență mediul ortodox al sud-estului României, acolo unde se întâlneau neoficial suflete, caractere ale întregii Ortodoxii: Ruși ca Mihail, care vrea să se stabilească la Muntele Athos, Greci „Romii" precum Epaminonda și ca însăși rudele lui din partea tatălui, Bulgari ca Bakar și bineînțeleș Români. Acolo a făcut de altfel cunoștință și cu primele povestiri biblice, care — așa cum mărturisește în „Pescuitorul de bureți de mare"[9] — i-au trezit și dorința fierbinte de a cunoaște minunile Alexandriei și Egiptului, „vise fermecătoare ale anilor copilăriei mele".[10]

Fără îndoială, acolo, în locurile natale, poate cu înțelepciunea suptă de la sânul mamei lui, a învățat multe din proverbele românești cu care presară scrierile sale (vezi mai ales „Nerantzula": „Rău e cu rău, dar e mai rău fără rău"; „Ce ți-e scris în frunte ți-e pus", etc.), apoi învățături despre Rai, Iad și Judecata de apoi, despre „pruncii care moștenesc împărăția cerurilor", pentru că „Dumnezeu are nevoie de suflete curate pentru cetele îngerești".[11] Tot acolo a învățat că toți oamenii, indiferent de rasă sau de sex, sunt „făpturi ale lui Dumnezeu", frați întreolaltă și cu Hristos, pentru că în Ortodoxie „nu mai există Iudeu, nici Elin; nu mai este rob sau slobod; nu mai este parte bărbătească și parte femeiască pentru că noi toți una suntem întru Iisus Hristos" (Gal. 3, 28). Tocmai de aceea nici Panait Istrati nu a făcut în viața lui diferență între oameni și limbi, ci — după cum mărturisea — „voiam să-nvăț toate limbile pământului, dar nu m-am gândit nicicând să dau întâietate vreunui neam în ciuda altuia. O astfel de mojicie nu am făcut nicicând în viața mea, nici chiar atunci când am fost copil. Căci eu m-am născut cosmopolit"![12]

Se impune poate aici o precizare. Mulți dintre noi, când se referă la Ortodoxie, o concep numai ca o culegere de dogme și măsuri restrictive ,un fel de normă de conduită a creștinilor răsăriteni.

Ortodoxia nu este însă o filosofie seacă, descoperită de Dumnezeu prin gura Mântuitorului Hristos, o filosofie menită să conducă lumea spre o ipotetică mântuire pe pământ atâta vreme cât Creatorul ei se odihnește netulburat în Empireu, ci Ortodoxia este însăși viața lui Hristos devenită mod de viață al tuturor. Ortodoxia înseamnează înainte de toate întrarea și prezența neîncetată, chiar din clipa Creației, a lui Dumnezeu în Istorie și crearea pentru om a posibilității de-a deveni Dumnezeu după har, de a ajunge Omul la unirea cu Dumnezeu, la îndumnezeire.[13] Ortodoxia a însemnat și înseamnă așadar un mod de existență, un mod de viețuire și con-viețuire al oamenilor, un drum, o cale (Fapte 9, 2) de unire a omului cu Dumnezeu în „trupul tainic" al lui Iisus Hristos. Și neîndoielnic *acest* mod de viață — urmat de poporul român în chip neîntrerupt de la formarea sa —, l-a cunoscut, trăit și respectat și Panait Istrati, fie în satul natal, fie în lumea Ortodoxă în care a călătorit (Grecia, Orientul Apropiat), fie la mănăstirea Neamț de unde, în anii 1932—1933, scria „scrisori lungi" lui Nikos Kazantzakis.

Iar dacă prietenul Nikos Kazantsakis și-a mai permis în scrierile lui, poate de dragul filosofiei „progresiste" cu care simpatiza, — să ironizeze Ortodoxia și tradițiile ei, Panait Istrati nu a făcut-o — după cunoștințele noastre — nicicând.

1 Vezi mai ales scrierea „Ver l'autre flame" — „Către o altă flacără".

2 Vezi Eleni N. Kazantzaki, „Neîmpăcatul. Biografia lui Nikos Kazantzaki prezentată prin scrisori inedite, carnete și texte, trad. Polixenia Karambi, Ed. Univers, București, 1981, p. 310.

3 Sf. Grigorie de Nazianz, Cele cinci cuvântări teologice P.G. 36, 25 A.

4 Prof Stylianos Papadopoulos, Sfinții Părinți, creșterea Bisericii și Duhul Sfânt, trad. Ilie Frăcea, Timișoara, 1981, p. 50—55.

5 Panait Istrati, Nerantzoula, trad. A. Fortounas, Atena, 1983, p. 27 sq.

6 ibidem, p. 28.

7 ibidem, p. 23.

8 „400 de scrisori ale lui Nikos Kazantzakis către Prevelakis, ed. Eleni N. Kazantzaki, Atena 1984, p. 59.

9 Panait Istrati, Le pecheur d'eponges (= Pescuitorul de bureți de mare), trad. O. Tremi, Atena 1979, p. 45.

10 Nerantzoula, p. 89.

11 ibidem, p. 45.

12 Pescuitorul de bureți de mare, p. 118.

13 Vezi Gh. Metallinos, Confuzie, Provocare, Deșteptare, Ed. Armos, Atena, 1991, p. 47 sq.

„Pe ostașii români căzuți..."

(urmare din pag. I-a)

„În spatele noastre — spunea Octavian Goga în noiembrie 1918 la Paris — *sunt râuri de lacrimi și de sânge*", ceea ce exprimă suferințele negrăite și jertfele uriașe ale fiilor pământului nostru străbun care s-au pus de-a curmezișul puhoaielor de tot felul abătute asupra noastră, puhoaie care s-au sfărâmat în bună parte de piepturile noastre, apărându-i și pe alții, ceea ce ar trebui să subliniem mai des mai ales în împrejurările actuale, când Apusul se pare că a cam uitat toate acestea. „Viteji au fost flăcăii tăi, o Patria mea frumoasă, pretutindeni unde ți-au apărat moșia de năvale dușmane" — exclama Vasile Pârvan, referindu-se la luptele de la Mărășești, sau cum evoca luptele ostașilor noștri din Cehoslovacia, în al doilea război mondial, vrednicul de pomenire preotul poet din Brașov, Nicolae Modoiu, el însuși participant la ele, când spune cu gândul la Țară:

Eram în Munții Tatra
Iar Țara-n depărtări
Ne încălzea vatra
Ne lumina cărări.

O, niciodată chipu-i
Nu l-am văzut mai viu
Când moartea ca nisipul
Ne presăra pustiu.

Într-o zi ca aceasta ne amintim, drept aceea, ne aducem înaintea ochilor nostri sufletești cu nemărginită recunoștință pe Gelu Românul, pe cei căzuți la Posada, la Podul Înalt, la Șelimbăr, la Hotin sau Tighina, la Mărășești și Oituz, la Sf. Gheorghe, la Oarda de Mureș, la Păuliș și-n atâtea și atâtea alte locuri, pentru a-și apăra glia de cei ce s-au lăcomit și continuă să se lăcomească la ea, apărarea împotriva celor ce ne atacă fiind scrisă în firea tuturor legilor. În părțile Mediașului o mamă nu și-a închis portița casei vreme de peste 15 ani, așteptându-l pe Gheorghiță, feciorul ei, să se întoarcă din ultimul război. Iar Gheorghiță nu s-a mai întors la casa sa părintească, ca atâți părinți și frați de-ai noștri, pe care îi pomenim astăzi cu simțăminte pioase, cu dragoste și recunoștință, dar și cu făgăduința de a le fi urmași fideli în a ne iubi și apăra Țara.

„Pe ostașii români căzuți pe toate câmpurile de luptă pentru apărarea și libertatea Patriei, Domnul Dumnezeu să-i pomenească întru împărăția Sa cea cerească totdeauna, acum și pururea și-n vecii vecilor". Amin.

Sfinţirea Sf. şi Marelui Mir

(Urmare din pag. 1)

ori procedăm la sfinţirea Sf. şi Marelui Mir. Mirosul lui trebuie să fie plăcut, să nu se piardă şi să dureze în timp cu aceeaşi intensitate în cantităţi mari, ca şi în cantităţi mici. Pregătirea Sfântului Mir se face după un ritual prevăzut în Evhologhioane, cu slujbe în mai multe zile şi cu fierbere şi amestecare după o ordine precisă şi cu timp bine măsurat.[3]

Sfântul Mir ca materie a Tainei Mirungerii s-a introdus din cele mai vechi timpuri în practica Bisericii Ortodoxe. El se administrează îndată după Botez copiilor, sau adulţilor care se botează târziu, dar nu e unica lui întrebuinţare. El se mai foloseşte la sfinţirea antimiselor care stau pe Sfânta Masă a tuturor bisericilor, şi la sfinţirea bisericilor, în interior şi în exterior. Se mai foloseşte şi la primirea eterodocşilor şi a celor căzuţi care revin la Biserica Ortodoxă, şi la sfinţirea sfintelor vase.[4]

Pecetea darului Duhului Sfânt ca mod de sfinţire şi conferire a darului Sf. Duh, s-a mai păstrat în Biserică şi sub o altă formă, dar numai în Taina Hirotoniei: prin punerea mâinilor,[5] transmiţându-se în felul acesta Harul arhieriei, al preoţiei şi al diaconiei, prin episcopi, în *succesiune neîntreruptă de la Sfinţii Apostoli* care au fost hirotoniţi direct de Hristos. Cei hirotoniţi în afara succesiunii apostolice, nu au Har, sunt în afara firului transmiţător şi se află în erezie, când nu au succesiune limpede afirmată. În toate celelalte momente de transmitere a darurilor Sf. Duh se foloseşte Sf. Mir, pornind desigur de la *Ungerea lui Iisus* şi de la însuşi numele lui Iisus, de Hristos, adică un Uns.[6] Ca şi transmiterea harului preoţiei, în cele trei trepte, prin succesiune apostolică, şi folosirea Sf. Mir exprimă un sens de transmitere, un sens de legătură spirituală, de comuniune între toţi creştinii, în cazul Ortodoxiei, între toţi fiii unei Biserici. De aceea la sfinţirea lui participă toţi episcopii unei Biserici.

De altfel, dreptul de sfinţire a Sf. Mir, tocmai pentru că el semnifică puterea spirituală a fiecărei Biserici, şi prerogativa ei de a fi întru totul Biserică apostolică, îl are fiecare Biserică autocefală, deoarece nici una nu este altfel decât celelalte şi, niciuna nu are prerogative în plus, toate fiind egale. De obicei sfinţirea Sf. Mir se face în oraşul de reşedinţă al Capului Bisericii, sfinţitorii trebuind să aibă în frunte pe capul Bisericii locale, ca simbol al unităţii neamului peste care păstoreşte.

O vreme s-a încercat sfinţirea Sf. Mir numai la Patriarhiile mari, sau numai la Constantinopol, dar, în timp, principiul Bisericilor naţionale s-a impus, în virtutea faptului că toate moştenesc de la Apostoli prerogative egale, potrivit cuvântului Mântuitorului: între voi să nu fie stăpânitori, ci toţi să fiţi în mod egal slujitori (Matei 20, 26).

Biserica noastră a devenit autocefală în 1885, dar ea a avut din totdeauna conştiinţa unei existenţe independente, independenţă de care au lipsit-o numai evenimentele politice, cuceririle cărora a fost supusă sau, în orice caz, unele presiuni care au profitat fie de situaţia noastră geografică, aflaţi *„în calea tuturor răutăţilor"*, fie de imposibilitatea de a ne organiza ,tot din aceleaşi motive.

Că am avut din totdeauna conştiinţa de Biserică a neamului nostru, liberă, se vede şi din aceea că, de pildă, pe vremea lui Vasile Lupu (1634—1653) s-a sfinţit Sf. Mir în Moldova, iar pe coama dintre sec. XVII—XVIII, patriarhul Dositei al Ierusalimului, în vizită în Ţara Românească, participă la Sfinţirea Mirului aici, la Bucureşti, împreună cu ierarhia locală. În 1826 domnitorul Moldo-Valahiei Ioan Sturza ca să nu fie acuzat de abuz, a cerut Constantinopolului dreptul de a sfinţi Sf. Mir la Bucureşti. Nu l-a primit, dar românii n-au descurajat. La 27 martie 1882 ziarul „Românul" nota:

„Ieri ,în Joia Mare, a avut loc la Mitropolie o ceremonie pe care Ţara Românească n-a mai văzut-o de la Vasile Lupu. (Ignora sfinţirea împreună cu Dositei al Ierusalimului n.n.). *Ne referim la sfinţirea Sf. Mir, pe care îl primeam de mulţi ani de la Constantinopol".* Şi apoi ziarul comentează: *„Pasul făcut este considerabil: el mărturiseşte o mare independenţă şi de acest lucru ne bucurăm toţi. Pentru acest lucru Camerele au acordat Ministerului de Culte un credit de 10 000 de franci pentru cumpărarea de vase de argilă, de bronz etc., ca şi pentru cumpărarea substanţelor necesare pentru pregătirea Sf. Mir".* Au urmat polemici între cele două Biserici. Patriarhul Ioachim al III-lea, împreună cu Sinodul constantinopolitan a emis un *Tomos* la 10 iulie 1882, reproşând Sf. Sinod de la Bucureşti îndrăzneală". La 23 noiembrie 1882 Sfântul sinod răspundea printr-o lungă scrisoare, se pare alcătuită de episcopul de Roman, Melchisedec Ştefănescu, despre care un teolog străin scrie că *„a redus la nimic toate argumentele invocate de Marea Biserică"* a Constantinopolului.[7]

E păcat că nu avem timp să reluăm acum măcar câteva idei din argumentarea Sinodului de la Bucureşti. Se pomeneşte, evident, în primul rând de canonul 34 apostolic: *„Episcopii fiecărei naţiuni să-l recunoască pe cel dintâi dintre dânşii şi să-l socotească pe el cap, şi să nu facă nimic de prisos fără el".* Este şi argumentul nostru principal, astăzi, când am reactivat mitropolia Basarabiei, cu noi aici aflându-se acum şi P. S. Petru, spiscop de Bălţi şi Lt. de mitropolit al Basarabiei. Nici un alt Patriarh nu are drepturi canonice asupra românilor din Basarabia.

Scrisoarea Sinodului de la Bucureşti arată că românii şi-au apărat întotdeauna independenţa, şi statală şi bisericească. Nu se proclamase încă autocefalia în mod oficial, dar *Scrisoarea* o anticipează: *Biserica română ortodoxă a fost şi este autocefală şi nici o autoritate străină nu are drept a ne impune ceva.* Respectuoşi, ca între fraţi, şi pe temeiul tradiţiei, sinodalii români declarau că nu voiau nici o dezbinare şi că recunoşteau Patriarhiei de Constantinopol rolul de *centru moral,* dar consultările în toate problemele trebuie să fie în ambele sensuri. Se arăta că în *Pidalion* (cartea canoanelor) se vorbeşte despre Sf. Mir o singură dată şi, anume, când se arată că el nu poate fi sfinţit de preoţi, ci numai de episcopi (Can. 6 Cartagina), tot aşa cum era şi transmiterea Harului prin punerea mâinilor, autoritatea aceasta fiind dată de Mântuitorul numai apostolilor şi succesorilor lor (F.A. 8, 14—17).

Scrisoarea Sinodului român face teologia Tainei Mirungerii şi a folosirii Sf. Mir: cu el se ung cele cinci organe ale simţurilor, al gândirii şi lucrării, după celebrarea botezului, declarându-se ele organe ale Sfântului Duh, ca să se poată omul mântui şi desăvârşi. Ungerea se face în chipul crucii, pe frunte, pe ochi, nas, piept, gură şi urechi, mâini şi picioare. V. Mitrofanovici precizează: Se fac ungerile în chipul crucii spre a însemna că efectele Sfântului Mir avem să le atribuim jertfei aduse pentru noi de Domnul nostru Iisus Hristos pe Lemnul Crucii[8]. Teologul român V. Mitrofanovici ne dă şi slujba sfinţirii Mirului cu *epicleza* specială de invocare a Sfântului Duh pentru sfinţirea Sf. Mir, asemănătoare cu cea de la sfinţirea Sfintelor Daruri de la Liturghie, de data aceasta în cadrul Liturghiei Sf. Vasile cel Mare. *„Pe tine te rugăm, cerem şi Ţie ne plecăm, trimite pe Duhul Tău cel Sfânt, şi sfinţeşte mirul acesta".* Această *epicleză* se repetă de trei ori, în trei invocări succesive ,uşor cu alte cuvinte, dar cu aceeaşi invocare. În rugăciunea a III-a se arată foloasele ungerii cu Sf. Mir: *„Ca să fie cei însemnaţi cu Taina aceasta nepătaţi, popor ales, preoţie împărătească ,neam sfânt şi să-L poarte pe Hristosul Tău în inimile lor, spre lăcaşul Tău, al lui Dumnezeu şi Tatăl, în Duhul Sfânt".*[9] A căuta Sf. Mir în alte ţări, ar însemna că Biserica dintr-o anumită ţară nu are plenitudinea mijloacelor de mântuire şi sfinţire. Dacă nu poate produce Sf. Mir, nu poate comunica nici Duhul Sfânt celor botezaţi de dânsa.

Delicaţi, membrii Sfântului Sinod român din 1882 încheie *Scrisoarea* declarând că nu se supără pe supărarea Sinodului de la Constantinopol, ci o privesc *„cu simţul blândeţii"*, afirmându-şi dorinţa de pace şi armonie.[10]

În 1885 Biserica Ortodoxă Română, s-a declarat în mod oficial autocefală şi, de atunci, fără supărarea nimănui, îşi sfinţeşte Sfântul Mir, ori de câte ori se termină cantitatea sfinţită ultima oară. La noi s-a sfinţit ultima oară în 1988, tot sub păstorirea P. F. Patriarh Teoctist.

Astăzi e a 17-a ceremonie de sfinţire a Sfântului Mir în Biserica Ortodoxă Română, a doua sub păstorirea P. F. Patriarh Teoctist.

Dacă am încerca o sinteză istorico-teologică a foloaselor ungerii cu Sfântul şi Marele Mir, în viziunea ortodoxă potrivit căreia neamurile sunt entităţi care se prezintă şi ca atare, ca neamuri, în faţa lui Dumnezeu, nu numai ca indivizi aparte — avem textul clar în Apocalipsă 21, 24 — căci de aceea noi facem rugăciuni şi pentru neam, atunci prin ungerea tuturor fiilor neamului cu *acelaşi Sfânt şi Mare Mir,* ţinem neamul unit în faţa lui Dumnezeu, autorul neamurilor şi al limbilor, ne legăm ca fraţi de sânge şi de destin în faţa lui Dumnezeu să fim una în gând şi simţire şi ne ajutăm unii pe alţii să dobândim Har înaintea lui Dumnezeu, ca neam şi ca indivizi, că toţi adastăm spre acel „sfârşit creştinesc" în Împărăţia lui Dumnezeu.

Sfinţirea de azi să fie spre sfinţirea noastră a tuturor, spre sfinţirea pruncilor şi a viitorului nostru, pe pământ şi în ceruri. AMIN.

---

3 Toate acestea se pot vedea în amănunt la L. Petit, *Composition et consécration du Saint Chréme,* în „Echos d'Orient", nr. 3, 1900, p. 129—142; De asemenea la S. Petridès, *Consecration du Saint Chréme a Damas en 1660,* în „Echos d'Orient", nr. 2, 1904, p. 76—81. Relatarea urmează însemnările lui Paul din Alep, diaconul patriarhului Macarie al III-lea, care au vizitat şi Ţările Române. Despre actul preparării, sfinţirii şi administrării ungerii cu Sf. Mir, a se vedea şi Dr. Vasile Mitrofanovici, *Liturgica Bisericii Ortodoxe,* Cernăuţi, 1929, p. 751 — şi urm.

4 Cf. Paul al Suediei, *Sfinţirea Sfântului şi Marelui Mir la Patriarhia Ecumenică,* în rev. „Apostolos Varnavas", Cipru, 1983, p. 118—123.

5 „Apostolii Petru şi Ioan *„îşi puneau mâinile"* peste cei din Samaria, şi *„ei luau Duhul Sfânt"* — F. Ap. 8, 14—17. Când s-a trecut de la punerea mâinilor la botez, la ungerea cu Sfântul Mir nu se ştie precis. Se pare însă că chiar din epoca apostolică. Cf. Paul, Mitropolitul Suediei, *Sfântul Mir în Biserica Ortodoxă Răsăriteană,* Tesalonic, 1972, p. 23—29. Ştirea e luată de la Simeon al Tesalonicului, *Despre* Sfintele Taine, cap. 43: *„Căci în locul punerii mâinilor, acesta (Sf. Mir) s-a dat de Sfinţii Apostoli celor botezaţi în Hristos".* La Patriarhia Ecumenică se află un catalog al aromatelor, din sec. VIII, numărând 75 de ingrediente. Se mai arată că în focul care fierbeau aromatele ardeau icoane vechi, amestecate cu ramuri uscate, cf. Paul al Suediei, *Sfântul Mir* ... cit. supra.

6 Amănunte despre Teologia Tainei Mirungerii şi a semnificaţiei ungerii cu Sf. Mir la Sfinţii Părinţi, vezi în „Dictionnaire de Spriritualité", Fasc. LXXIV—LXXV, Paris 1982, p. 787—819, sub semnătura lui Joseph Wolinski. Vezi şi Dionisie Pseudo-Areopagitul, *Ierarhia bisericească,* Chişinău, 1932, p. 68—153; Vezi şi Nicolae Cabasila, *Despre viaţa în Hristos,* trad. rom. prof. I. Bodogae, p. 75, Buc., 1946; O bibliografie completă a temei ne-a pus la dispoziţie şi diac. Augustin Rusu.

7 L. Petit, *Du pouvoir de consacrer le Saint Chréme",* în „L'Echos d'Orient", nr. 1, 1899, p. 7. A se vedea întreaga derulare a conflictului şi textele, atât ale Patriarhiei de Constantinopol, cât şi ale Mitropoliei de la Bucureşti, în „Biserica Ortodoxă Română", an. VI, 1882, nr. 12, p. 736—757.

8 V. Mitrofanovici, *loc. cit.,* p. 753.

9 Cf. Idem, p. 764—765.

10 B.O.R., *loc. cit.,* p. 756.

TOMA CREDINCIOSUL

Pe malul drept al Mureşului, nu departe de Orăştie, pe colina de la poalele Măgurii se găseşte satul Cigmău.

Printre localităţile consemnate de cele mai vechi documente istorice se numără şi — Zeugma — denumirea antică a aşezării, care în perioada stăpânirii romane a devenit un castru de importanţă strategică. La mică distanţă de Germisara, zona balneară care oferea cuceritorilor romani renumitele izvoare termale, localitatea a devenit un centru căutat de mulţi dintre cei dornici de-o viaţă liniştită şi îmbelşugată. Cetatea Ceugma zidită de ei, aşezată geografic în linie dreaptă cam la jumătatea distanţei dintre Sarmizegetusa şi bogatele mine de aur de la Zlatna, era o zonă ideală atât pentru cultivarea grânelor, cât şi pentru creşterea animalelor. Această afirmaţie se adevereşte şi prin faptul că Cigmăul de mai târziu este singurul dintre satele din jur, în care şi-a căutat loc de viaţă liniştită un grof maghiar. În satul acesta curat românesc, cu rădăcini adânci în istorie, se stabileşte, retrăgându-se de la Deva, judecătorul de viţă nobilă cu numele Koncz. Moşia cumpărată era micuţă la început, dar apoi devine de la an la an tot mai întinsă, încât urmaşii săi deţineau între cele două războaie cam două treimi din suprafaţa agricolă a satului.

Întâmplarea pe care doresc s-o relatez s-a petrecut pe aceste meleaguri într-o perioadă în care românii din Ardeal, deşi la ei acasă, trăind pe aceeaşi glie strămoşească, erau consideraţi doar nişte „toleraţi". Harnici şi curajoşi, blânzi şi răbdători cigmăienii îşi munceau cu pasiune ogoarele având o singură credinţă ortodoxă pe care au moştenit-o din străbuni, au păstrat-o cu sfinţenie şi au transmis-o cu cu grijă din tată-n fiu.

Dar, într-o frumoasă Dumnică de vară, domnul Koncz, prin glasul dubaşului, i-a chemat pe locuitorii satului la conacul său; a dat ordin slugilor să taie un juncan, apoi au scos din pivniţele răcoroase un butoi de vin, au întins o masă mare, iar stăpânul îi îndemna să ospăteze. În primele momente oamenii priveau neîncrezători şi cu mirare, deoarece domnul nu mai făcuse niciodată o asemenea petrecere, dar apoi văzând că nu-i glumă, şi-au dat drumul mâncând, chefuind şi bucurându-se din plin. Ceva mai târziu, fiind printre ei şi cel ce cânta din fluier, au înfiripat chiar un joc pe pajiştea dreaptă din curtea conacului, încât cine trecea prin apropiere putea crede că-i o nuntă. În felul acesta au trecut ceasurile după amiezii de vară, până aproape de apusul soarelui. Stăpânul zâmbea mulţumit, încurajându-i pe oameni să se simtă bine, dar nu zăbovea mult printre ei, apoi se retrăgea privindu-i dintre cele două coloane ale pridvorului. Pe-nserate când toţi erau sătui, puţin obosiţi, dar bine dispuşi, domnul Koncz a coborât doar câteva trepte şi de-acalo de la înălţime, pentru a fi auzit şi înţeles de toată suflarea, i-a chemat mai aproape şi cu glas răspicat şi hotărât le-a zis:

— „Oameni buni, începând de azi toţi cei care-aţi mâncat şi-aţi băut la curtea mea, n-o să mai fiţi ortodocşi ... ci greco-catolici, uniţi cu Roma".

La-nceput cigmăienii n-au înţeles prea bine ce voia să spună domnul şi au urmat câteva minute de tăcere totală, apoi treptat s-au dumirit. Cei mai blânzi, mai săraci şi mai fricoşi au dat uşor din cap, au murmurat ceva, iar apoi s-au retras cu paşi molatici către drum. Alţii mai îndrăzneţi au schimbat între ei câteva cuvinte scurte şi au rămas cu frunţile încruntate. Unul cu numele Toma a făcut chiar câţiva paşi spre pridvorul conacului, l-a privit drept în ochi pe stăpân şi cu glas blând dar ... hotărât a grăit:

— „Apoi ... să nu vă fie cu supărare domnule, dacă eu n-oi vrea să-mi lapăd credinţa din străbuni ... Dacă ne-aţi fi spus de la început, eu nu rămâneam aici la petrecere, dar aşa ..." şi vorba i-a rămas neisprăvită iar gândul a continuat cu cuvinte pe care nu mai îndrăznea să le rostească.

Ce s-a mai petrecut în seara aceea în jurul conacului, nu se mai ştie. Memoria sătenilor a păstrat doar faptul că în următoarea duminică au venit jandarmii, l-au luat pe Toma, l-au dus în mijlocul satului şi în văzul tuturor i-au pedepsit îndrăzneala, aplicându-i 25 de lovituri de baston.

Acestea sunt fapte reale petrecute în satul Cigmău din ţinutul Hunedoarei, pe care localnicii nu le-au uitat, ci le-au povestit din generaţie în generaţie până în zilele noastre.

Doar din Duminica aceea de la conacul domnului Koncz, o parte din săteni au fost făcuţi greco-catolici, dar majoritatea dintre ei au rămas statornici în legea strămoşească.

Din cărţile pe care le-am citit în legătură cu despărţirea de la 1700, n-am reuşit să-mi formez o imagine clară şi definitivă despre fenomenul acesta apărut doar în Transilvania, din cauza diversităţii informaţiilor, care de multe ori se contrazic. Nu pot spune cu certitudine cum s-au petrecut faptele atunci în secolul XVIII la Alba-Iulia, Viena, Blaj sau Roma; dar în satul în care m-am născut, pot afirma cu siguranţă că cei mai fricoşi au devenit printr-o înşelăciune „uniţi", iar numele lui «Toma credinciosul» s-a transfigurat într-un simbol al curajului şi statorniciei.

Mai pot afirma cu toată răspunderea că la Cigmău, între cele două biserici şi între credincioşii lor nu există nici o duşmănie, iar în urma hotărîrii din 1948, nimeni nu s-a supărat. Preotul ortodox făcea sfintele slujbe în ambele locaşuri, iar oamenii erau fericiţi că Bunul Dumnezeu i-a împreunat din nou, aşa cum au fost părinţii şi bunicii lor înaintea tulburării de la curtea grofului.

Astăzi nici nu mai pomeneşte nimeni despre o eventuală revenire la credinţa greco-catolică.

Dacă cineva se-ndoieşte de adevărul celor relatate mai sus, se poate convinge, făcând o excursie în satul Cigmău, în care s-a născut şi marele poet Ion Budai-Deleanu, unde trăieşte colonelul în rezervă Ioan Ferdeş al lui Toma, urmaş pe linie paternă al eroului şi unde orice bătrân poate povesti cu şi mai mult farmec, aceeaşi întâmplare de demult.

Prof. Ion Lazăr

Sf. Împăraţi Constantin şi Elena

(Urmare din pag. 1)

ecumenic de la Niceea, în anul 325 d.Hr. Aici, prin participarea şi consimţământul unanim a 318 Sfinţi mari Ierarhi, s-a condamnat eresul „celui de al doilea Iuda", acela al „netrebnicului Arie", care nu recunoştea dumnezeirea Mântuitorului Iisus Hristos. Cu acest prilej s-au alcătuit şi primele şase articole din Crezul creştin şi s-a rânduit timpul de prăznuire a Sfintelor Paşti.

Cărţile de istorie înfăţişează cu amănuntul glorioasa victorie repurtată de împăratul creştin Constantin cel Mare asupra împăratului Maxenţiu Clor, când s-a arătat pe cer Sfânta Cruce încununată de providenţiala scriere: „în acest semn vei învinge".

Edictul imperial elaborat în Milan, la anul 312, a avut marele merit de a asigura libertatea exercitării religiei creştine, încetarea oricărui fel de persecuţie, precum şi consfinţirea Duminicii ca zi de sărbătoare, de odihnă obştească. De fapt, Duminica a fost sărbătorită de creştinătate şi mai înainte de anul 312, dar acum prin legalizarea ei, Constantin cel Mare nu face altceva, decât consfinţeşte o veche practică.

Demn de remarcat e faptul că ziua în care împăratul creştin l-a înfrânt în luptă pe învrşunatul său duşman, a fost numită „praznicul biruinţei", praznic pe care zelosul ostaş al lui Hristos l-a încununat cu şapte zile de serbare, împreună cu tot poporul dreptcredincios.

Augusta Elena, cuvioasa mamă a iubitorului de Dumnezeu împărat, străbătând părţile întregului Răsărit, înconjurată de strălucirea ce i-o aducea autoritatea împărătească, împărţea daruri din belşug, atât poporului de prin oraşe cât şi oricărui ins care venea la ea să-i ceară. Pe mulţi năpăstuiţi ai soartei i-a scăpat din închisori şi de munca forţată în mine.

Sub îrâurirea providenţei divine, măriţii împăraţi Constantin şi Elena au avut inegalabila bucurie de a fi găsit crucea pe care a fost răstignit Mântuitorul Iisus Hristos, rânduind în cinstea acesteia zi aleasă de prăznuire, 14 septembrie, an de an. Vrednicul de laudă împărat, căruia Fiul lui Dumnezeu, prea bunul Iisus, i-a dat înţelepciunea lui Sol mon, blândeţea lui David, dreapta credinţă a Apostolilor, puterea judecătorului Samson asupra vrăjmaşilor, a înălţat împreună cu împărăteasa cea duhovnicească treizeci de sfinte biserici, optsprezece din ele numai în Ierusalim, cu toate podoabele împodobindu-le. Au întemeiat oraşul de mare renume Constantinopole.

Precum nimeni alţii, ei au fost caracterizaţi de posteritate „întocmai cu Apostolii pe scaun împreună şezători". De ce oare?

Dacă Sfinţii Apostoli au creat cadrul moral al transpunerii în viaţă a principiilor evanghelice şi le-au răspândit în întreaga lume, urmând poruncii Mântuitorului, din aceeaşi poruncă divină, Sfinţii împăraţi au decretat în întreg imperiul libertatea religioasă. Dacă Sfinţii Apostoli au propovăduit fraternitatea creştină în Iisus Hristos, Sfinţii Împăraţi, prin legile adoptate, au venit în ajutorul celor năpăstuiţi de soartă.

Sfinţii Apostoli au condamnat desfrâul, iar Sfinţii Împăraţi au legiferat condamnarea adulterului. Precum Sfinţii Apostoli au propovăduit pe Hristos cel răstignit, tot astfel cei doi binecredincioşi împăraţi au acordat o cinstire deosebită Sfintei Cruci. Dacă Sfinţii Apostoli au întemeiat biserici, ca lăcaşuri de închinare, Sfinţii Constantin şi Elena le-au scos pe unele ca acestea din catacombe, înfrumuseţându-le, creînd din ele adevărate cetăţi de pietate creştină.

Pentru toate aceste importante şi dăinuitoare binefaceri, cade-se ca întreaga lume creştină să cinstească cu mult zel, cu sporită conştiinciozitate pe pilduitorii iubitori de Hristos, pe înfăptuitorii de mult bine, Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena.

DIN SF. SCRIPTURĂ

„De veţi umbla după legile mele şi de veţi păzi şi împlini poruncile mele, vă voi da ploaie la timp, pământul şi pomii îşi vor da rodul lor; treieratul vostru va ajunge până la culesul viilor; culesul viilor va ajunge până la semănat; veţi mânca pâinea voastră cu mulţumire şi veţi trăi în pământul vostru fără primejdie; voi trimite pace pe pământul vostru şi nimeni nu vă va tulbura".

(Levitic 26, 3—6)

„Cuvintele acestea pe care ţi le spun eu astăzi să le ai în inima ta şi în sufletul tău; să le sădeşti în fiii tăi şi să vorbeşti de ele când şezi în casa ta, când mergi pe cale, când te culci şi când te scoli; să le legi ca semn la mână şi să le ai ca pe o tăbliţă pe fruntea ta; să le scrii pe uşorii casei tale şi pe porţile tale".

(Deut. 6, 6—9)

Martorii Înălţării la Cer...

(urmare din pag. 1)

s-a înălţat la cer şi a şezut de-a dreapta lui Dumnezeu", scrie sfântul Evanghelist Marcu în Evanghelia sa (16, 19). „Şi s-a înălţat la ceruri şi şade de-a dreapta Tatălui", spunem şi noi, cu valoare de mărturisire de credinţă şi de mărturie. Iar mărturia noastră despre înălţarea Domnului aduce în prezentul existenţei noastre evenimentul pe care sfântul Evanghelist Luca l-a cuprins în Evanghelia sa în următoarele cuvinte: „Apoi (Iisus) i-a dus (pe ucenicii Săi) afară, până spre Betania şi ridicându-şi mâinile i-a binecuvântat. Şi pe când îi binecuvânta, s-a despărţit de ei şi s-a înălţat la cer" (Luca 24, 50—51).

Dând mărturie despre înălţarea Domnului nostru Iisus Hristos, noi cuprindem în mărturia noastră adevărul pe care l-a mărturisit şi sfântul Evanghelist Luca şi în cea de a doua carte scrisă de el, adică în cartea numită: „Faptele Sfinţilor Apostoli", în care relatează: „După ce a grăit acestea, (Iisus) s-a înălţat, cu ei de faţă, şi un nor l-a luat din ochii lor. Şi pe când se ducea El, iar ei priveau la cer cu ochii aţintiţi, iată doi bărbaţi au stat lângă ei, în haine albe; şi aceştia au vorbit: Bărbaţi galileieni, de ce staţi uitându-vă la cer? Acest Iisus care s-a înălţat de la voi la cer, astfel va veni, precum l-aţi văzut ducându-se la cer" (F. Ap. 1, 9—11).

Mărturisind adevărul că Domnul s-a înălţat la cer şi este de-a dreapta Tatălui, noi punem în valoare şi facem lucrătoare, pentru noi şi pentru cei din preajma noastră, afirmaţia sfântului arhidiacon Ştefan, care a zis: „Iată văd cerurile deschise şi pe Fiul omului stând de-a dreapta lui Dumnezeu" (F. Ap. 7, 56).

Mărturia noastră despre faptul înălţării Domnului şi despre şederea Lui de-a dreapta Tatălui aduce în vremea noastră şi mărturia dată de sfântul apostol Pavel, care, în epistola către Coloseni, scrie: „Dacă aţi înviat împreună cu Hristos, căutaţi cele de sus, unde Hristos se află şezând de-a dreapta lui Dumnezeu" (3, 1). Această mărturie mai aduce în vremea noastră şi mărturia sobornicească, în care afirmă că Iisus Hristos „este de-a dreapta lui Dumnezeu, după ce s-a suit la cer, şi se supun Lui îngerii şi stăpâniile şi puterile" (I Petru 3, 22).

Mărturia noastră despre înălţarea la cer a Mântuitorului nostru o dăm nu numai prin cuvânt, prin mărturisire, ci o aducem şi prin închinare, de vreme ce şi noi, ca şi ucenicii Domnului, care, la înălţarea la cer a Învăţătorului lor, „s-au închinat Lui" şi apoi „s-au întors în Ierusalim cu bucurie mare. Şi erau pururea în templu, lăudând şi binecuvântând pe Dumnezeu" (Luca 24, 52—53). Acestea împlinindu-le şi noi, suntem şi vom fi şi pe mai departe martori ai înălţării la cer a Domnului Hristos. Dumnezeu să ne ajute.

INFORMAŢII

— Duminică, 25 aprilie a.c., la invitaţia pr. paroh Lup Gheorghe şi a credincioşilor din parohia Buneşti, prot. Rupea, Î.P.S. Mitropolit *Antonie* a săvârşit Sfânta Liturghie arhierească pe locul unde se va înălţa viitoarea mănăstire de la Buneşti.

Î.P.S. Sa a rostit un cuvânt de învăţătură legat de Duminica Tomii.

În aceeaşi zi după masa, Î.P.S. Sa a susţinut în Casa de Cultură a oraşului Rupea, în faţa unui numeros public, conferinţa cu tema: „Argumentele învierii".

Marţi, 27 aprilie, Î.P.S. Sa a făcut o vizită la Schitul „Sf. Maria" din Techirghiol, jud. Constanţa.

— Miercuri, 28 aprilie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la lucrările Simpozionului „Sfântul Andrei, apostolul creştinismului la români", organizat de Fundaţia Culturală-Ştiinţifică Aromână „Andrei Şaguna", şi Inspectoratul Judeţean pentru Cultură şi Artă din Constanţa.

În cadrul lucrărilor Simpozionului găzduit de Muzeul de istorie naţională şi arheologie Constanţa, Î.P.S. Sa a prezentat comunicarea: „Sf. Gherman din Dacia Pontică un străroman ignorat", prefaţată de o scurtă biografie a marelui mitropolit Şaguna.

— În aceeaşi zi, seara, Î.P.S. Sa a participat la Bucureşti la şedinţa de constituire a Comisiei guvernamentale române pentru drepturile omului, rostind cu acest prilej o scurtă alocuţiune.

— Sâmbătă 1 mai a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la lucrările finale ale Adunării tineretului Oastei Domnului, care s-au desfăşurat în Aula Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu, adresându-se cu acest prilej tineretului prezent la lucrări.

— Luni, 3 mai a.c., Î.P.S. Sa a oficiat în biserica „Sf. Arhangheli" din Sibiu un trisaghion la catafalcul celui ce a fost Ioan Joantă, tatăl P.S. Serafim Făgărăşanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, prezentând cu acest prilej condoleanţe familiei.

— În aceeaşi zi, I.P.S. Sa a luat parte la lucrările Consiliului profesoral al Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu.

— Joi, 6 mai a.c. Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Crişanei şi Maramureşului a luat parte la lucrările Simpozionului ştiinţific „Cazania lui Varlaam — trei secole şi jumătate de dăinuire în spiritualitatea română", organizat la Tg. Mureş sub egida Ministerului Culturii, Inspectoratului pentru Cultură al Judeţului Mureş, Biblioteca Judeţeană, Muzeul Judeţean Mureş şi Episcopia de Alba Iulia.

Î.P.S. a prezentat comunicarea: „O nouă dilemă homerică în Literatura română: autorul Cazaniei lui Varlaam".

— Î.P.S. Sa a luat parte apoi la Galeriile U.A.P. din Palatul Culturii din Tg. Mureş la vernisajul expoziţiei documentare „Cazania lui Varlaam în judeţul Mureş".

— La orele amiezii, Î.P.S. Sa, împreună cu Î.P.S. Bartolomeu, arhiepiscopul Clujului, P.S. Andrei, episcopul Alba Iuliei, şi cu ceilalţi participanţi la Simpozion au asistat la slujba Te-Deumului de mulţumire oficiat în Catedrala din Tg. Mureş.

— În aceeaşi zi, Î.P.S. Sa a vizitat Mânăstirea Sf. Ilie din Topliţa, ctitoria primului patriarh al României reîntregite, Miron Cristea, iar seara a poposit la Mânăstirea Sihăstria, din Moldova, purtând discuţii cu P. Cuv. arhim. Cleopa Ilie şi cu alţi vieţuitori ai mănăstirii.

— Vineri, 7 mai a.c., Î.P.S. Sa a vizitat Mânăstirea Secu, ctitorită de Nestor Ureche, tatăl cronicarului Grigore Ureche, şi a rostit o rugăciune la mormântul Mitropolitului Varlaam al Moldovei, ce-şi doarme somnul de veci aici.

A fost vizitată apoi parohia Slatina din prot. Fălticeni, păstorită de P.C. pr. Petre Ciobanu, precum şi Mânăstirea Slatina, ctitoria voievodului Alexandru Lăpuşneanu, unde Î.P.S. Sa a participat la Slujba Privegherii. De notat că această mânăstire este mânăstirea în care Î.P.S. Sa a vieţuit zece ani ca tânăr ierodiacon şi ieromonah.

— Sâmbătă, 8 mai a.c., Î.P.S. Sa a vizitat ctitoria voievodală de la Râşca, a domnitorului Petru Rareş, iar la amiază Mânăstirea Neamţ, ctitoria domnitorului Ştefan cel Mare, şi Sfânt.

În aceeaşi zi după masa, Î.P.S. Sa a avut la mânăstirea din Topliţa o întâlnire cu prefecţii judeţelor Mureş şi Harghita, precum şi cu primarul oraşului Topliţa. A luat parte şi Dl. Serafim Duicu, secretar de stat la Ministerul Culturii.

— Duminică, 9 mai a.c., Î.P.S. Sa a luat parte, la invitaţia P.S. Andrei, episcopul Alba Iuliei, la slujba de resfinţire a bisericii ortodoxe cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" din Lancrăm, protopopiatul Sebeş, rostind un ales cuvânt de învăţătură legat de pericopa evanghelică a duminicii a IV-a după Sf. Paşti.

La sfârşitul Sf. Liturghii arhiereşti, Î.P.S. Sa a hirotesit întru iconom-stavrofor pe P.C. pr. paroh Ioan Bela.

În continuare a fost oficiat un parastas la mormântul poetului şi filosofului Lucian Blaga, fiu al satului, ce-şi doarme somnul de veci în curtea bisericii din Lancrăm. A rostit un cuvânt despre Lucian Blaga.

Arhid. Visarion Bălţat

*

Pentru Fondul Filantropic Eparhial au contribuit nu numai parohiile din Arhiepiscopia Sibiului, ci şi credincioşi din alte părţi, ca de exemplu: Mitu Elena din Bârlad — 20 000 lei, Vasiliu Valentina din Focşani — 2 000 lei, Tucă Dumitru din Topoloveni, jud. Argeş — 2 000 lei.

Al 141-lea an de apariţie neîntreruptă

Mai în vârstă cu un an decât Telegraful Român, sărbătorit în aceste zile cu prilejul împlinirii a 140 de ani de apariţie neîntreruptă, Calendariu, Îndrumătorul bisericesc de astăzi, editat de Arhiepiscopia Sibiului pe anul 1993, a văzut lumina tiparului în al 141-lea an de apariţie neîntreruptă, lucrare tipărită cu binecuvântarea Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, având 260 p.

Ştim că mulţi dintre cititorii Telegrafului Român cu aceeaşi osârdie urmăresc şi Îndrumătorul bisericesc, întrebându-ne asupra apariţiei acestei cărţi. Îi informăm deci pe toţi aceştia şi pe alţi doritori de-o lectură plăcută şi ziditoare, că *Îndrumătorul bisericesc pe anul 1993* a apărut şi este tot aşa de bogat ca şi cel din anul trecut, ba ceva mai bogat. Spaţiul nu ne permite să-l prezentăm pe larg, de aceea ne permitem să arătăm că, după partea introductivă, cu date privitoare la organizarea Bisericii Ortodoxe Române şi a Centrului mitropolitan din Sibiu şi după o *Cronică bisericească* cu semnalarea unor evenimente mai deosebite din 1992, urmează rubrica: *„Biserica şi viaţa"*, cu teme ca: Biserica neamului şi câteva din problemele ei de astăzi; Unitatea spirituală a neamului nostru şi libertatea; Biserica apără viaţa; Să ne luminăm popoare; O pseudo eră nouă ş.a.

În continuare este rubrica: *„Biserica şi Şcoala"*, cu informaţii extrem de necesare dascălilor noştri de religie şi altor educatori, din care reţinem teme ca: Învăţământul religios în şcoală — un nou pas înainte; Principii generale didactice aplicate la învăţământul religios; Cu privire la personalitatea catehetului; Lecţie şi prelegere ş.a., după care urmează rubrica: *„Aniversări-Comemorări"*, în care sunt aduşi în atenţia cititorilor oameni de seamă şi evenimente cu înţeles adânc pentru noi, ca: Mitropolitul Andrei Şaguna, cu prilejul împlinirii a 120 de ani de la adormirea sa în Domnul; Mitropolitul Nicolae Colan, cu prilejul împlinirii a 100 de ani de la naştere; Marea Unire din 1918, la 75 de ani de la realizarea ei; Cazania lui Varlaam, la 350 de ani de la tipărirea ei.

Ca şi altădată, un capitol de seamă al lucrării pe care o semnalăm îl constituie cel intitulat: *„Din tezaurul doctrinar al Bisericii noastre"*, cu articole ca: Crez ortodox; Colindele; Săracii şi neajutoraţii în lumina Evangheliei; Sfintele Taine; Valoarea faptelor bune ş.a., după care urmează capitolul: *„Îndrumări pastorale şi liturgice"*, cu materiale, socotim, binevenite, mai ales pentru preoţi şi cântăreţii bisericeşti, ca: Păstor şi păstorire astăzi; Ce sunt pomenirile liturgice şi când se fac; Căi pentru trezirea conştiinţei; Administrarea Tainei Sf. Botez; Organizarea şi buna funcţionare a parohiei ş.a.

Îndrumătorul bisericesc pe anul 1993 mai cuprinde: *„Pagini de istorie bisericească"*, universală şi română; *„Patria, vatra noastră străbună"*, cu articole de zidire a dragostei de neam şi de pământul pe care ne-am născut şi vieţuim; *„Diverse"*, în care, între altele, sunt evocaţi Nichifor Crainic şi blândul şi bunul nostru preot prof. Gheorghe Şoima, plecat dintre noi în urmă cu câţiva ani, cartea încheindu-se cu îndătinatul *Şematism* şi cu *tabelul nominal* al tuturor studenţilor de la Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu, cu cele trei secţii ale sale: Teologie pastorală, Teologie litere şi Teologie asistenţă socială, din anul universitar în curs.

Ca şi în anii precedenţi, Îndrumătorul bisericesc editat de Arhiepiscopia Sibiului, pe anul 1993, este presărat cu multe şi unele extrem de izbutite versuri originale, consacrate Sf. Martiri Brâncoveni, Sf. voievod Ştefan cel Mare, ca şi altor evenimente şi virtuţi creştineşti, precum şi de o seamă de vorbe înţelepte, izvorâte din minţi luminate, vorbe de care avem atâta nevoie în a ne călăuzi cât mai ziditor viaţa, ţintă spre care de altfel ne stă în ajutor întregul Îndrumător pe care l-am semnalat în cele de mai sus şi pe care îl recomandăm cu toată căldura cititorilor noştri ,preoţi şi credincioşi deopotrivă.*

R.

* Cartea se poate procura de la oficiile protopopeşti din Arhiepiscopia Sibiului, şi de la librăria eparhială, str. Mitropoliei nr. 35, Sibiu.

Hram mânăstiresc şi Consiliul eparhial

După cum se ştie, Mânăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus, jud Braşov, are două hramuri: Izvorul Tămăduirii şi Adormirea Maicii Domnului.

Ajutaţi şi de o minunată zi de primăvară, primul hram, Izvorul Tămăduirii, vineri după Sf. Paşti, anul acesta şi Sf. Gheorghe, s-a sărbătorit potrivit importanţei pe care Biserica noastră o acordă unor asemenea evenimente. Încă din ajun, de la Sibiu a sosit Î.P.S. Mitropolit Antonie, însoţit de P.C. pr. prof. M. Păcurariu, decanul Facultăţii de Teologie din Sibiu, P.C. vicar ad-tiv A. Răduleţ, P.C. pr. prof. L. Streza, P.C. consilieri Gh. Papuc şi S. Săsăujan şi P.C. secretar eparhial D. Bălţat.

În ziua praznicului, Sf. Liturghie arhierească s-a săvârşit la altarul din pădure, în cadrul căreia au fost hirotoniţi: monahul Serafim Pătrunjel întru diacon, iar ierod. Ghelasie Ţepeş întru preot, ambii din obştea Sf. Mânăstiri Brâncoveanu.

Răspunsurile au fost date de un grup de monahi, de tineri elevi seminarişti şi studenţi teologi, precum şi de obştea credincioşilor prezenţi în număr mare.

La priceasnă a predicat P. Cuv. arhim. *Teofil Părăian*, despre Săptămâna luminată, „raiul rânduielilor noastre bisericeşti", şi despre Sf. Mucenic Gheorghe.

La sfârşitul Sf. Liturghii ,C. pr. I. Sinca de la parohia Noul Săsesc (prot. Mediaş) a fost hirotesit întru duhovnic şi, plecând de la acest fapt ,Î.P.S. Mitropolit *Antonie*, în cuvântarea rostită, a insistat în prima parte asupra a ceea ce înseamnă preot-duhovnic, asupra felului cum trebuie făcută Spovedania, dând o seamă de îndrumări şi credincioşilor, „care trebuie să vină cu încredere la scaunul Spovedaniei, iar preotul să ofere încredere, secretul Spovedaniei trebuind păstrat cu orice risc".

În partea a doua a cuvântării, Î.P.S. Sa a zăbovit asupra marelui eveniment al Învierii Domnului şi învierii noastre, ceea ce trebuie să ne ţină mereu treaz modul cum ne trăim viaţa pe acest pământ.

A urmat apoi sfinţirea apei şi Sf. Maslu de obşte.

Sâmbătă, 24 aprilie 1993, tot la Sf. Mânăstire Brâncoveanu, a avut loc şedinţa trimestrială de lucru a Consiliului eparhial, în cadrul căreia s-au rezolvat o seamă de probleme mai importante ale celor patru sectoare: Bisericesc, economic, cultural şi juridic, prezenţi fiind şi părinţii protopopi din Arhiepiscopia Sibiului, părintele stareţ şi părintele egumen.

P.

Sfinţirea bisericii „Sf. Arhangheli" din Haşag, prot. Sibiu

Pe vechiul drum al Blajului, venind dinspre Sibiu, între Loamneş şi Soroştin, într-un fund de vale, ferită de viforniţe, se află parohia Haşag, care-şi duce obârşia până în perioada daco-romană, după cum atestă unele vestigii arheologice, ca şi dârzenia oamenilor care au ţinut piept valurilor nimicitoare care s-au abătut de atâtea ori peste meleagurile noastre, dârzenie care s-a vădit şi în zilele noastre. Căci, deşi puţini, nu cu mult peste o sută de familii, credincioşii din aceastăparohie au făcut în ultimii ani reparaţii capitale la biserica Sf. Arhangheli Mihail şi Gavril, pe care au îmbrăcat-o apoi şi într-o plăcută haină picturală, executată de pictorul Pană Ruiz-Florin din Ploieşti, cheltuielile ridicându-se la multe sute de mii de lei.

Astfel înnoită, prin jertfelnicia credincioşilor şi unor ajutoare din afară, cât şi prin alergăturile tânărului şi harnicului preot Mihai Petian, biserica menţionată a fost sfinţită de Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, luni, 19 aprilie 1993, a doua zi de Paşti, fiind însoţit de la Sibiu de P.C. pr. prof. M. Păcurariu, decanul Facultăţii de Teologie din Sibiu, P.C. consilieri Gh. Papuc şi E. Oancea, şi P.C. secretar eparhial arhid. Visarion Bălţat.

Î.P.S. Sale i s-a făcut o caldă primire, nu numai de parohienii din Haşag, îmbrăcaţi cu mic cu mare în minunatele noastre costume româneşti, ci şi de credincioşi din parohiile premergătoare Haşagului: Mândra şi Loamneş, care l-au aşteptat cu covoare întinse, cu flori şi inimi deschise, precum şi cu poftirea de a fi vizitate şi bisericile lor.

După slujba sfinţirii bisericii, care a devenit neîncăpătoare pentru mulţimea credincioşilor adunaţi la acest înălţător praznic, Sf. Liturghie arhierească s-a desfăşurat sub cerul liber, răspunsurile fiind date de un grup de studenţi teologi şi obştea credincioşilor. Era de faţă şi dl. pastor ev. lut. din Slimnic, Walther Gottfrid Seidner.

La sfârşitul Sf. Liturghii au vorbit:

P.C. prot. *D. Luca* (Sibiu), care a subliniat importanţa momentului şi bucuria preotului şi credincioşilor haşegani prilejuită de prezenţa Î.P.S. Sale.

C. pr. *Mihai Petian*, parohul local, care a făcut o prezentare a parohiei şi a lucrărilor efectuate la biserica ce s-a sfinţit, mulţumind lui Dumnezeu şi tuturor celor ce i-au stat în ajutor, în primul rând bunilor săi credincioşi, în frunte cu consiliul parohial;

C. pr. *I. Trifan* (Sibiu), fost preot la Haşag, care a făcut o prezentare geografică şi istorică a acestei parohii, cu specificarea unor interesante mărturii arheologice;

P.C. pr. prof. *M. Păcurariu*, care a zăbovit cu deosebire asupra a două personalităţi de renume în istoria Bisericii şi culturii noastre, născute în Haşag: profesorul şi teologul Nifon Belaşcu, care a trecut munţii la fraţi, schimbându-şi numele în Nifon Bălăşescu, unul dintre cei mai mari oameni de cultură din veacul trecut, şi poetul Aron Cotruş.

Cuvânt de învăţătură a rostit apoi Î.P.S. Mitropolit *Antonie*, care, după ce a mulţumit lui Dumnezeu pentru că „ne-a ajutat să ne întâlnim aici" şi după ce a felicitat pe preot şi credincioşi pentru ceea ce au realizat în Haşag, deşi puţini la număr şi într-un timp aşa de scurt, a zăbovit asupra valorii, aici şi-n veşnicie, a faptelor bune, demonstrând cu unele grăitoare pilde ce înseamnă a „lăsa ceva bun" în urma noastră.

În continuare, Î.P.S. Sa a vorbit credincioşilor despre Învierea Domnului, aducând în atenţie unele argumente ale Învierei şi semnificaţia acesteia pentru viaţa noastră spirituală, între argumentele Învierii insistându-se asupra mormântului gol.

Pentru munca depusă, pe plan pastoral şi gospodăresc, C. pr. M. Petian a fost distins şi hirotesit întru „iconom", acte de apreciere din partea Î.P.S. Sale primind cu acest prilej şi dl. epitrop Stoia Gheorghe, cântăreţii bisericeşti Pomărac Nicolae şi Dordea Ioan, Consiliul şi Comitetul parohial.

La Căminul cultural a avut loc apoi o agapă, în cadrul căreia d-na preoteasă, prof. Mihaela Petian, a organizat cu copiii de la şcoală un foarte frumos program de cântece bisericeşti şi poezii religioase, distingându-se fiul cel mare al fam. Petian, Mihai, de nici cinci ani, care promite mult prin darurile cu care Dumnezeu l-a înzestrat şi care i se fac vădite încă de la această vârstă.

Au luat cuvântul: Dl. pastor ev. lut. *W. G. Seidner*, care a subliniat între altele omenia românească, arătând cum un soldat român a făcut-o scăpată pe mama sa în 1945 spre a nu fi dusă în Uniunea Sovietică; C. pr. pens. (Ocna Sibiului) *A. Voicu*, iar la sfârşit Î.P.S. Mitropolit *Antonie*, care a adus în atenţie originea agapelor, mulţumind Martelor şi tuturor celor ce au contribuit la organizarea ziditorului praznic de la parohia Haşag.

P.

Semnalăm... Semnalăm...

Se roagă şi propovăduieşte în Munţii Neamţului, la Mânăstirea Sihăstria, octogenarul părinte duhovnicesc CLEOPA. Autodidact, Prea Cuviosia Sa este, printre noi, poate cel mai profund cunoscător al Sfintei Scripturi şi al Sfinţilor Părinţi. Poate reproduce pe de rost din aceste surse ale teologiei şi ale mântuirii, pasagii lungi, coroborându-le în jurul unei teme cu abilitate de erudit şi cu pricepere de scriitor. E un mare povestitor din stirpea lui Creangă şi Sadoveanu, aşa încât poate ţine mulţimile ore întregi în ascultare fără oboseală. De fapt, la Mânăstirea Sihăstria e un fel de Universitate populară, în aer liber, în care, părintele Cleopa vorbeşte trei zile pe săptămână. Vin credincioşi de pretutindeni, cu tot felul de mijloace, cu autocare speciale ca să-l vadă şi să-l asculte. Mânăstirea nu e numai locul unde li se propovăduieşte, unde părintele Cleopa le lămureşte problemele de cel mai mare interes pentru sufletele lor, ci, firesc, e şi locul în care cei care vin se pot spovedi, pot participa la slujbe, îşi pot reînnoi viaţa.

La părintele Cleopa vin deopotrivă laici şi monahi din locuri îndepărtate, de prin alte mânăstiri, mulţi din ţări străine. În ultimii ani i s-a cerut tot mai mult să-şi scrie cuvântările şi să le publice. Aşa au apărut o seamă de cărţi care se înscriu de pe acum în tezaurul de spiritualitate duhovnicească românească. Ultima dintre ele, prefaţată de Î.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei şi Bucovinei, a fost tipărită la Iaşi de curând: Arhimandrit Cleopa Ilie, URCUŞ SPRE ÎNVIERE, Iaşi 1992, 414 p., în colecţia „Teologie şi Spiritualitate". Cartea cuprinde două părţi: În partea I-a sunt predici cu cele mai diverse teme, pentru laici şi pentru călugări, iar în partea a II-a sunt adunate *„Cuvinte despre trecerea de la viaţă la viaţă"*, fiind ele de fapt portrete ale unor monahi îmbunătăţiţi care şi-au putut cunoaşte dinainte momentul în care vor părăsi viaţa aceasta. Dintre cele zece portrete, două sunt ale unor maici.

Important, în legătură cu aceste *„Vieţi"* de călugări, e faptul că părintele Cleopa dă despre ei mărturii personale. I-a cunoscut pe toţi, a vorbit cu toţi, le-a fost aproape, unora le-a fost ucenic aşa că povesteşte despre ei fapte adevărate, trăite. Pe câţiva dintre aceştia i-a cunoscut şi scriitorul acestor rânduri şi poate da el însuşi mărturie de întărire a celor relatate de părintele Cleopa.

Partea a II-a a cărţii parcă ar ilustra partea I-a. E ca şi cum autorul ar zice: iată ce se cere pentru mântuire şi desăvârşire. Aceasta e calea! Cine va răsfoi cartea, adăugăm noi, va fi uimit de bogăţia temelor din partea I-a şi de importanţa lor. În partea a II-a parcă ni s-ar spune: iată exemple de oameni care, urmând calea, au ajuns la limanul mântuirii şi al desăvârşirii. Exemplele sunt concludente şi convingătoare.

Cartea părintelui Cleopa devine, prin aceste *„Vieţi"*, o sursă bună pentru definirea şi înţelegerea spiritualităţii ortodoxe româneşti, ea constituind, în acelaşi timp, şi o parte însemnată a *Istoriei contemporane a acestei spiritualităţi.*

Scriind despre monahi cunoscuţi multora dintre cei care mai sunt încă în viaţă, prin aceştia se verifică şi se atestă autenticitatea *Vieţilor* povestite de părintele Cleopa. Sfântul Pavel, când vorbea despre Învierea Domnului, îşi lua ca martori şi pe cei cărora li s-a arătat Iisus după Înviere şi *„dintre care mulţi* — zicea el — *mai trăiesc încă"*. Deci puteau autentifica şi ei faptul Învierii. Aşa e şi în cazul celor cărora părintele Cleopa le schiţează biografia duhovnicească. Are martori mulţi.

Cât despre predicile din partea I, ele sunt ca de obicei bine documentate biblic şi patristic. Şi mai au o virtute: sunt scurte şi pot fi uşor folosite pe p.c. preoţi în pregătirea propriilor lor predici. Dincolo de aceasta, ele sunt însă şi bune capitole de Teologie ortodoxă, scrisă pe înţelesul tuturor, de mare folos pentru cetitorul de rând şi nu fără important folos pentru teologi şi pentru oameni de cultură în general.

Părintele Cleopa e plin de Har şi e o trâmbiţă binecuvântată, care cheamă cu putere la mântuire şi desăvârşire.

Cartea sa „URCUŞ SPRE ÎNVIERE" o va dovedi oricui cu prisosinţă deşi, numai cei care nu-l cunosc, vor mai avea nevoie de dovezi suplimentare că P. Cuv. Sa e unul dintre puţinii oameni autentici ai vremurilor noastre, în credinţă şi mărturie.

*
* *

În editura „Ştiinţa" din Chişinău a apărut în excelente condiţii grafice ISTORIA BISERICII ORTODOXE ROMÂNE a P.C. prof. dr. decan Mircea Păcurariu (496 p.). Basarabenii vor avea astfel la îndemână un instrument de mare valoare în ajutorul cunoaşterii istoriei poporului român şi a Bisericii sale. Cartea e un pas important în lucrarea de reintegrare culturală şi spirituală a Basarabiei în sufletul şi simţirea Patriei comune.

*
* *

Ministerul Culturii, Centrul naţional al creaţiei populare şi Fundaţia culturală *Ethnos* a publicat nr. 1 dintr-o revistă de cultură, intitulată DATINI (nr. 1, apr. 1993, 50 p., format „Steaua"). Se anunţă a fi bună. În acest prim număr, printre ştiri, noutăţi şi fapte senzaţionale (ex. Omul şi arborele, p. 41) sunt şi articole temeinice, dintre care am remarcat d. p. partea I-a dintr-un studiu intitulat: *„Folclorul şi muzica religioasă la români şi la popoarele balcanice"*, de dr. Elisabeta Moldoveanu (p. 36—37).

*
* *

În Târgu-Mureş apare revista *„Şcoala ardeleană"* având-l ca redactor-şef pe dl. prof. univ. Serafim Duicu, secretar de Stat la Ministerul Culturii, prezent în cuprins printr-un interviu acordat lui Ioan Şulea, şi printr-un portret al poetului Petrea Dascălul. Numărul pe care îl avem în faţă (1, 1993), mai publică un studiu — bun — despre *„Inochentie Micu şi începuturile mişcării politice naţionale"*, de dr. Ioan Lungu, şi mai semnează nume prestigioase ca Gh. Bulgăr, dr. Ioan Pop, Grigore Ploieşteanu şi, pe ultima pagină, un studiu e semnat de Alain Ruzé (trad. de Carmen Andraş): *Aceşti latini din Carpaţi — Mărturii ale continuităţii româneşti la nord de Dunăre.* E traducerea cap. I din cartea II-a în care, demonstraţia tezei anunţate în titlu, se face pe baza argumentelor lingvistice. Folosind o largă bibliografie românească şi în deosebi străină, autorul respinge teza lui R. Roesler şi a urmaşilor lui, cum că limba română s-ar fi format la sud de Dunăre, de unde românii ar fi migrat spre nord. El numeşte această teză „neserioasă, artificială, contradictorie". Şi demonstrează totul. Cum se cuvine şi cum e drept!

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. cons. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 500 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

Luca Ana
Str.Lupeni 17 A
Sibiu

BIBLIOTECA MUZEULUI
SIBIU

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 141

SIBIU

1 iunie

Nr. 21—22

1993

RUSALIILE

La cincizeci de zile după Ziua Învierii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, şi la zece zile după Înălţarea Sa la Cer, Biserica creştină prăznuieşte Pogorîrea Sf. Duh peste Sfinţii Apostoli. Ea se mai numeşte şi Cincizecimea sau Rusaliile.

Înainte de Înălţarea Sa la ceruri, Mântuitorul le-a făgăduit Sfinţilor Săi Ucenici şi Apostoli că le va trimite pe Sfântul Duh, Domnul de viaţă făcătorul, Duhul Adevărului, *care de la Tatăl purcede şi care îi va învăţa pe ei toate* (Ioan cap. 14, vers. 16, 26). Le-a poruncit să nu se depărteze de Ierusalim, ci *„să aştepte făgăduinţa Tatălui"* (Fapte cap. 1, vers. 4).

Această făgăduinţă a *„botezului lor cu Duhul Sfânt"* (Fapte 1, 5) s-a împlinit aşa după cum le-a fost promisă.

Evanghelistul Luca, autorul cărţii „Faptele Apostolilor", relatează în capitolul II al cărţii sale, cu amănunte, acest eveniment deosebit.

„Şi când a sosit Ziua Cincizecimii erau toţi împreună în acelaşi loc. Şi din cer fără de veste, s-a făcut un vuiet, ca de suflare de vânt ce vine repede, şi a umplut toată casa unde şedeau ei. Şi li s-a arătat, împărţite, limbi ca de foc şi au şezut pe fiecare dintre ei. Şi s-au umplut toţi de Duhul Sfânt şi au început să vorbească în alte limbi, precum le dădea lor Duhul a grăi" (Fapte 2, 1—4).

Văzând mirarea celor prezenţi la praznicul Cincizecimii, care nu înţelegeau ce se întâmplă, Sf. Ap. Petru a rostit o surprinzătoare şi importantă cuvântare arătând că e vorba de o minune, şi anume de Pogorîrea peste Apostoli a Duhului Sfânt, îndemnându-i pe toţi cei prezenţi să creadă în Iisus, *„pe care Dumnezeu l-a înviat dezlegând legăturile morţii"* (Fapte 2, 24). I-a îndemnat apoi să se pocăiască şi să se boteze în numele lui Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor.

Pătrunşi la inimă — ne spune acelaşi evanghelist — s-au botezat în acea zi circa trei mii de suflete, întemeindu-se astfel în chip văzut Biserica lui Hristos, prima comunitate creştină.

Cel dintâi lucru pe care trebuie să-l remarcăm cu privire la *Cincizecime* este faptul că apostolii fac din eveniment o dovadă în plus a Învierii şi a dumnezeirii lui Iisus. Iată, aşa cum a promis, aşa a împlinit. Minunea întâmplată cu noi — faptul că vorbim în limbi necunoscute nouă — dovedeşte că a fost şi

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului,
Crişanei şi Maramureşului

ZIUA ÎNĂLŢĂRII LUCEAFĂRULUI

PAŞII LUCEAFĂRULUI* (I)

Peste tot pe unde au trecut, paşii Luceafărului au lăsat urme din pulbere de stele. Şi locurile unde pulberea licăreşte, nemuritoare, îşi fac o glorie din aceasta, şi aşază semne de bucurie şi de mândrie, spre ştiinţa tuturor generaţiilor, că au avut privilegiul de a-l avea, aievea, acolo, cât a trăit pe pământ, pe „domnul Eminescu", precum frumos l-a numit un alt mare poet, Grigore Vieru. Nu l-am întrebat pe Grigore Vieru dacă acest „domnul" e cam acelaşi, de pildă, cu „domnul Vieru", pentru că am fost dinainte sigur că e acelaşi cu *„domnul* Tudor", cu *„domnul Ştefan cel Mare şi Sfânt!"* Un domn al neamului românesc. Domnul Limbii româneşti. Domnul culturii româneşti. Domnul Poeziei.

Paşii Luceafărului au trecut şi prin Braşov. Cită cinste pentru marele oraş! Şi iată că, chiar dacă, mi se pare mie, cam tîrziu oraşul îi adună azi pulberea de stele rămasă de pe urmele paşilor săi, într-o placă comemorativă, faptul face cinste actualilor edili şi oamenilor de cultură ai locului. Nu mă îndoiesc însă că suflarea lui a fost mereu respirată aici, de toţi cei care l-au iubit întotdeauna, şi l-au citit, şi l-au cîntat, şi l-au învăţat, şi au vorbit cu vorbele lui, şi au iubit cu sentimentele lui, şi au gîndit cu gîndul lui.

Eminescu a trecut prin Braşov în prima tinereţe, *„băiet fiind"*, cum zice el într-o poezie, şi, poate, nu numai o singură dată. Trupa lui Tardini Vlădicescu, pe care o urmărea cu pasiune, pleacă din Cernăuţi spre Braşov la 17/29 mai 1864. Nu ştim dacă Eminescu a urmat-o. Prezenţa trupei e notată din nou, sigur, la Braşov peste un an, la 3/15 mai 1865. Stă 40 de zile şi dă 21 de reprezentaţii .Va fi fost Eminescu măcar de data aceasta cu ea? Se pare că da, pentru că *„a dispărut"* din Cernăuţi, după cum ne spune prietenul său Stefanelli, care chiar precizează că *„s-a luat după ea"*. În 1866, la 27—28 august ia parte la Adunarea Generală a *Astrei*, la Alba-Iulia, şi trece prin Blaj, Sibiu, Răşinari. În 1868 se împrieteneşte cu actorul Mihai Pascaly şi din 25 aprilie îl găsim în documentele trupei ca sufleur. La 4 mai 1868 se află sigur în Braşov şi „Gazeta Transilvaniei" nota, după spectacol: *„Avem şi noi, „Teatrul Naţional"!* Trupa rămîne în Braşov pînă la 4/16 iunie, după care pleacă la Sibiu.

Despre Eminescu s-au scris biblioteci deşi, pînă azi, nici măcar manuscrisele lui nu sînt publicate toate, cum a cerut cîndva, în tinereţe, **Mircea Eliade, şi cum, după el, îşi făcuse** un ideal din aceasta, Constantin Noica. Cum vom putea noi spune despre el, acum, aici, în cîteva cuvinte, ceea ce nu s-ar putea spune nici în cărţi întregi? În astfel de ocazii singurul lucru pe care cineva îl poate face, e să aleagă orice şi să spună orice, dintr-un tot care e în întregime interesant şi important. O selecţie, fie biografică, fie de orice alt fel, e aproape imposibilă şi riscă să fie o limitare şi, în cele din urmă, o trădare. A ne lansa în exclamaţii adolescentine, sau în ditirambe encomiastice, ar fi să cădem tocmai în ceea ce îi plăcea cel mai puţin poetului: *„Laudele lor desigur m-ar scîrbi peste măsură"!*

Să încercăm să pătrundem în cine ştie ce laturi încă necunoscute ale vieţii şi creaţiei lui? Aceasta e treabă de erudit, de şoarece de arhive, ceea ce nu-i e dat oricui să poată fi. Eminescu se îndoia el însuşi că îl va descoperi cineva aşa cum a fost, în toate aspectele vieţii şi gîndurilor lui, socotindu-le pe amîndouă complicate, complexe, greu de descifrat, cum începuse să-i fie chiar şi lui:

Şi când propria ta viaţă singur n-o ştii pe de rost,
O să-şi bată alţii capul s-o pătrundă cum a fost!

În privinţa aceasta cred că, din modestie, şi-a subestimat posteritatea. De bătut capul, şi-l bat bieţii lui admiratori, savanţii, eruditii şi, pînă la urmă, vor înainta tot mai mult în tainele lui, desigur fără speranţa de a-l epuiza vreodată. Eminescu e al tuturor timpurilor şi, precum toate timpurile îl vor iubi, tot aşa va păstra pentru toate timpurile secvenţe de taine din creaţia lui, care se vor revela pe rând, tuturor generaţiilor, una după alta.

Ce ne-ar mai reveni nouă de spus, într-o astfel de ocazie, după un Simpozion în care s-a spus tot ce a avut fiecare mai interesant de spus, şi cînd se însemnează cu o placă sărbătoarea trecerii lui pe **aici, când se împlinesc şi 143 de ani de la naşterea lui?**

Doar să ne amintim cîteva lucruri, fără nici cea mai mică intenţie de cuprindere, fie şi sintetică, a sufletului şi operei lui şi, de asemenea, fără nici cea mai mică intenţie de adăugare erudită a vreunui amănunt la biografia lui. Nu vom ocoli totuşi a spune că, atunci când e vorba de Eminescu, orice amănunt, cât de mic, poate deveni important. Un mic amănunt poate că totuşi vom sugera împătimiţilor lui biografi, pe care am dori să-i mai punem puţin pe drumurile arhivelor.

Dar înainte de aceasta, cîteva alte mici detalii în această zi de amintire.

Eminescu era frumos, *„cum numa-n vis un înger se arată"!* Mă veţi întreba, de ce se să vorbim despre aceasta? Şi vă voi răspunde: pentru că despre Eminescu ne interesează totul, acel tot din care a putut izvorî dumnezeiasca lui poezie. Ion Luca Caragiale l-a cunoscut chiar pe când venea cu trupa lui Pascaly la Braşov. Pascaly însuşi i l-a prezentat. Şi Caragiale îşi aminteşte: *„Era o frumuseţe! O figură clasică, încadrată de nişte plete mari, negre; o frunte înaltă şi senină; nişte ochi mari şi, prin aceste ferestre ale sufletului, se vedea că cineva este înăuntru"*.

Nu vi se pare extraordinară observaţia? *Prin aceste ferestre ale sufletului — ochii — se vedea că cineva este înăuntru.* Cineva! Nu oricine. Şi Caragiale continuă: *„Un zîmbet blînd şi adînc melancolic. Avea aerul unui sfânt tânăr coborât dintr-o veche icoană, un copil predestinat durerii, pe chipul căruia se vedea scrisul unor chinuri viitoare"*. Iată un Eminescu înscris pe chipul lui, acela pe care, cred eu, cel mai bine l-a prins în bronz sculptorul Gheorghe Anghel, acela care se află acum în faţa Atheneului Român, şi pe care l-a modelat în meditaţie şi rugăciune la Mănăstirea Pasărea. Gipsurile se mai pot vedea şi azi în muzeul mânăstirii.

Aşadar Caragiale îi citise pe chip *„scrisul unor chinuri viitoare"*. Vor fi fost şi viitoare, dar erau şi prezente, căci adolescentul din 1868, la 18 ani, era de pe atunci mistuit de marile probleme care vizitează minţile mari ale lumii. Un scriitor, diplomat şi critic literar contemporan cu Eminescu, Nicolae Petraşcu (n. 1859 în Tecuci), care a scris o carte despre Eminescu (Buc. 1892 şi 1934) spune despre el că era: *„un suflet trudit de problemele mari ale lumii"* (Cf. antologia: *Ei l-au văzut pe Eminescu*, de Cristina şi Victor Crăciun, Cluj-Napoca 1989, p. 363). Deci nu atât de doamna Cleopatra Poenaru Lecca şi „plopii (ei) fără soţ", sau de Veronica Micle, sau de Mite Kremnitz, sau chiar de vulgarele probleme ale vieţii de toate zilele, cît *„de problemele mari ale lumii"*, era trudit. Au fost şi celelalte, desigur, dar nu ele au prevalat. De altfel poezia erotică a lui Eminescu nu e singura care atrage şi copleşeşte. Ceea ce e dincolo de ea, amestecul de lirism cu profunzimea filosofică, universul întreg cu tainele lui prins parcă în mişcarea lui armonică, poetică, tulburătoare, acestea sunt magnetul cugetării în versuri a Luceafărului, care atrag pe tot cel ce îi descoperă poezia, de cum intră în adolescenţa primelor întrebări, a primelor confruntări cu tot ceea ce ne înconjoară. Eminescu atrage în primul rînd prin profunzimea cugetării, prinsă parcă în formele ei divine, originare, cum nu le-a mai prins nimeni altul.

Nicu Gane îl descrie pe Eminescu la fel precum o face Caragiale: *„Îl am şi acum înaintea ochilor: chip frumos şi blând, fire mistică, străină de lume, zămislită parcă în alte plaiuri. Ce frunte măreaţă şi încercată de gânduri! Ce privire adâncă şi visătoare izvorâtă din cea mai nobilă inimă omenească! Ce absolută şi completă dezinteresare de tot ce e în legătură cu partea materială a vieţii. Ai fi zis că plutea într-o atmosferă suprapământească"*. Şi iată-l pe Vlahuţă descriindu-l: *„Mi se pare un zeu tînăr, frumos şi blînd, cu părul negru, ondulat, cu ochii duşi, osteniţi de gînduri* (toţi observă întipărirea gândurilor pe chipul lui n.n.), *mustaţa tunsă puţin, gura mică şi în*

(continuare în pag. 2)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

* Conferinţă susţinută în Casa de Cultură a oraşului Braşov cu prilejul dezvelirii unei plăci comemorative pe locul unde a poposit Eminescu în trecere prin Braşov, 17 ian. 1993.

Un Stroescu din Basarabia la protopopul din Braşov*

„A fost la noi, a băut un ceai şi s-a fotografiat cu tata".
(Profesoara Maria B. Baiulescu)

S-a numit Mihail V. Stroescu şi a fost cel mai mare din cei patru fraţi Stroeşti basarabeni: Mihail (1836—1889), Constantin (1838—1892), Gheorghe (1840—1922), Vasile (1845—1926). Protopopul a fost preotul profesor Bartolomei Baiulescu (1831—1909), fost secretar al mitropolitului Andrei Şaguna, cleric distins, cu activităţi şi merite pastorale, sociale şi culturale personale.

Mihail V. Stroescu s-a născut în satul *Trinca* Hotinului (Basarabia) — meridian geografic istoric, străjuit şi păzit de fortăreaţa invincibilă *Hotin*, la care a ţinut atît de mult „dreptcredinciosul voievod Ştefan cel Mare şi Sfînt" (actualmente, în Republica Moldova, Trinca este în raionul Eohneţ).

Mihail V. Stroescu a făcut liceul la Camenita, peste Nistru (Kemen-Podolsk), unde a fost coleg cu Bogdan Petriceicu Haşdeu (1848—1907), conjudeţean (de la Cristineşti), cunoscându-l şi pe tatăl acestuia, Alexandru Hîjdeu (1811—1872) care era profesor (un timp); într-o scrisoare Mihail V. Stroescu l-a numit pe B. P. Haşdeu „vechi prieten şi camarad de şcoală".

După absolvirea liceului, Mihail V. Stroescu a participat, voluntar, la războiul ruso-turc din 1853—1856 — Războiul Crimeii —, ca locotenent, decorat cu „Sf. Vladimir" şi „Sf. Ana". N-a rămas, însă, în armată, pentru carieră ofiţerească, atât de jinduită de odraslele de nobili. Predispoziţiile şi preferinţele sale sufleteşti înclinau spre carte, cultură, umanism idealist social. A ieşit din armată, a făcut Facultatea de Ştiinţe Naturale din Moscova, apoi, patru ani, în Franţa. Înapoiat, în Basarabia, s-a căsătorit, în 1868, cu Eliza (1850—1926), fiica moşierului român basarabean Ştefan Nedelcovici.

Pentru cunoaşterea şi propagarea limbii şi a literaturii române, precum şi pentru ridicarea nivelului cultural în Basarabia, Mihail V. Stroescu a propus înfiinţarea şi funcţionarea unei catedre de limbă şi literatură română, la Universitatea din Odesa, cu bibliotecă afe-

(continuare în pag. a 3-a)

Pr. Gh. Cunescu

* Dintr-o evocare, amplă şi documentată, *Stroeştii basarabeni*, în pregătire.

BISERICA ŞI SECTELE*

Erezia şi *secta* sunt două cuvinte — primul provenind din limba greacă şi celălalt din limba latină — care denumesc aceeaşi realitate, adică ceea ce rezultă din ruperea, separarea unei părţi dintr-un întreg. Cu aceşti doi termeni au fost numite şi grupările care, de-a lungul istoriei, s-au rupt de Biserică, din pricina răstălmăcirii unor aspecte ale credinţei şi învăţăturii Bisericii. În limbajul teologic, *erezia* denumeşte, în acelaşi timp, învăţătura greşită care stă la baza ruperii de Biserică a unui grup de credincioşi, dar şi gruparea ca atare, în timp ce *secta* denumeşte numai gruparea în sine. În limba română, mai ales în limbajul curent, se foloseşte cuvântul *erezie*, pentru a denumi învăţătura greşită pe care o susţine şi răspândeşte o *sectă*.

Erezia ca fenomen bisericesc şi teologic este rezultatul neputinţei de a îmbrăţişa expresia deplină a adevărului şi, în consecinţă, limitarea la o parte sau la un singur aspect ale acestuia cu pretenţia că aceasta este întregul adevăr; a lua drept întreg numai o parte a acestuia echivalează cu răstălmăcirea adevărului.

Adevărul Evangheliei, descoperirea voii lui Dumnezeu privind izbăvirea omului din robia păcatului s-a făcut nu în scris, ci în lucrare, prin întruparea Fiului lui Dumnezeu, prin moartea Sa pe Cruce, prin Învierea şi Înălţarea Sa. Acest adevăr, ce culminează în realitatea Crucii şi a Învierii, a constituit de la început o piatră de poticnire pentru mintea omului. „Noi propovăduim pe Hristos cel răstignit: pentru iudei scandal şi pentru elini, nebunie!", scrie Sfântul Apostol Pavel corintenilor (I Cor. 1, 23). Adevărul fundamental al credinţei creştine — deloc teoretic — este acela că Hristos, Fiul lui Dumnezeu, a biruit moartea lăsându-Se omorît şi încă pe cruce. Pentru a accepta acest lucru omul trebuie să renunţe complet la logica sa, să-şi răstignească efectiv această logică, după care poţi învinge fie cu puterea, fie cu înţelepciunea, în nici un caz să învingi prin a te lăsa învins. Apostolul Pavel observa printre membrii primelor comunităţi creştine a fi puţini dintre înţelepţii şi puternicii timpului: „Priviţi chemarea voastră, fraţilor, că nu mulţi sunt înţelepţi, după trup, nu mulţi sunt puternici, nu mulţi sunt de neam bun. Căci Dumnezeu şi-a ales pe cele nebune ale lumii, ca să ruşineze pe cei înţelepţi, Dumnezeu şi-a ales pe cele slabe ale lumii, ca să ruşineze pe cele tari. Dumnezeu şi-a ales pe cele de neam de jos ale lumii, pe cele nebăgate în seamă, pe cele ce nu sunt, ca să nimicească pe cele ce sunt, ca nici un trup să nu se laude înaintea lui Dumnezeu." (I Cor. 1, 26—29). Altfel spus, zbătându-se să iasă din robia păcatului, ce sfârşea cu moartea, omul înaintase destul de mult în direcţia în care după mintea sa trebuie să afle soluţia. Dar Dumnezeu i-a descoperit — spre surprinderea şi umilirea lui — că soluţia se afla exact în direcţia inversă: nu în a deveni din cel care era, mai înţelept, mai puternic avea să-şi găsească salvarea, ci în a se lăsa învins, în a urma, de fapt, drumul lui Hristos. Pentru a accepta acest lucru el trebuia să-şi schimbe mintea, să facă metanoia, ceea ce nu era şi nu este un lucru uşor. Adevărul Evangheliei nu se lasă negociat. Omul, pentru a-L putea accepta pe Hristos ,trebuie să aplice măsura şi logica Evangheliei la gândirea şi judecata sa şi nu invers. Ori de câte ori a încercat să cuprindă şi să judece Adevărul Evangheliei, cu măsura minţii sale, el a eşuat în rătăciri, în erezii. Şi aceasta s-a întîmplat de câte ori nu s-a lepădat de gândul său pentru a împrumuta „gândul lui Hristos". Orice încercare de acomodare a Evangheliei la logica şi mintea omenească ajunge la răstălmăcire şi erezie.

La aceasta s-a adăugat lupta neîncetată a vrăjmaşului care seamănă neghina oriunde se seamănă sămânţa cea bună a cuvântului lui Dumnezeu. De aici confruntările Bisericii cu ereziile şi cu rătăcirile de tot felul, de la începuturile ei şi până astăzi.

Mântuitorul Însuşi avertizează pe ucenicii Săi de aceste lucrări ale forţelor răului care vor încerca, prin orice mijloc să amăgească: „Căci se vor ridica hristoşi mincinoşi şi prooroci mincinoşi şi vor da semne mari şi chiar minuni, ca să amăgească, de va fi cu putinţă, şi pe cei aleşi" (Matei 24, 24).

Sfântul Apostol Pavel, în epistolele pe care le-a scris Bisericilor întemeiate în diferite localităţi ale lumii vechi şi care ni s-au păstrat în Noul Testament, aminteşte adeseori de cei ce răstălmăcesc adevărul Evangheliei lui Hristos şi răspândesc rătăciri printre primii creştini. El îi îndeamnă pe creştini să fie foarte atenţi să nu cadă în cursa acestora, să ţină Evanghelia pe care au primit-o de la el şi învăţătura pe care el le-a dat-o, fie prin predanie, fie prin epistole: „Luaţi aminte să nu vă fure mintile cineva cu filosofia şi cu deşarta înţelepciune din predania omenească, după înţelesurile cele slabe ale lumii şi nu după Hristos!" (Coloseni 8, 8). Pe creştinii din Galatia îi avertizează cu tărie să nu se lepede de Evanghelia pe care le-o vestise: *„Dar chiar dacă noi sau un înger din cer v-ar vesti altă Evanghelie decât aceea pe care v-am vestit-o să fie anatema!"* (Galateni 1, 8), după ce îşi exprimase indignarea constatând astfel de tendinţe: „Mă mir că aşa degrabă treceţi de la cel ce v-a chemat pe voi prin harul lui Hristos, la altă

(Continuare în pag. a 2-a)

* Din broşura „Biserica şi sectele", Tesalonic, 1992, p. 18.

Rezonanţe ortodoxe la PANAIT ISTRATI (II)

2. Rolul „Persoanei". Dacă ar face cineva o radiografie a scrierilor lui Panait Istrati, prima observaţie la care va putea ajunge va fi că acestea nu sunt scrieri care au drept scop expunerea unor subiecte complicate. Ci scopul urmărit de autor este de a descrie caractere, chipuri omeneşti aşa cum viaţa i le-a scos lui în cale. Arta lui Panait este identică cu viaţa. El descrie tablouri din Viaţă curăţate de elementele care erau de prisos. Din acest punct de vedere aş îndrăzni să spun că lucrările lui Panait Istrati sunt mici tablouri de scenariu pe care cititorul nu are decât să le asambleze, „să le monteze" şi să le pună în mişcare pentru a obţine o minunată reprezentare a Vieţii.

S-ar aştepta cineva ca — dată fiind „filosofia" lui Panait — rolul principal în această reprezentare, în aceste „filme" ale vieţii lui, să-l joace comunitatea, societatea, pe când persoana, „personajul" să nu constituie decât un mic „atom"-individuum, o neînsemnată părticică din imensa şi nedefinita masă umană.

Realitatea este însă cu totul alta. Rolul principal în scrierile lui Panait Istrati îl joacă tocmai „Persoana" înţeleasă ca expresie de iubire şi comuniune către celălalt (prosopon). E vorba aici de „Stavros", de „Kyra Kyralina" de „Dragomir", de „Unchiul Anghel", de „Cosma", de „Ilie Înţeleptul", de „Splica călugărul", de „Movilă vătaful", de „Ieremia, fiul pădurii", de „Nerantsula", de „Tsatsa Minka" etc. Chipuri, numiri de persoane, şi tot atâtea titluri de scrieri. Iar numirea fiecăruia,

(Continuare în pag. a 2-a)

Lucia Frăcea-Stăncescu
Atena, Grecia —

Biserica şi sectele

(Urmare din pag. 1)

Evanghelie, care nu este alta, decât că sânt unii care vă tulbură şi voiesc să schimbe Evanghelia lui Hristos". (Galateni 1, 6—7). Lui Timotei, ucenicului apropiat, pe care îl lăsase în Efes pentru a pune rânduială şi a purta de grijă Bisericii de acolo, îi scrie tot în legătură cu pericolul rătăcirii de la Evanghelia lui Hristos: „Iar de învaţă cineva altă învăţătură şi nu se ţine de cuvintele cele sănătoase ale Domnului nostru Iisus Hristos şi de învăţătura cea după dreapta credinţă, acela e un îngâmfat, care nu ştie nimic, suferind de boala discuţiilor şi a certurilor de cuvinte, din care pornesc cearta, pizma, defăimările, bănuielile viclene, gâlcevile necurmate ale oamenilor stricaţi la minte şi lipsiţi de adevăr, care socotesc că evlavia este un mijloc de câştig. Depărtează-te de unii ca aceştia!" (I Tim. 6, 3—5).

Conţinutul esenţial al Evangheliei pe care Pavel o propovăduia şi pe care creştinii trebuiau să o păstreze cu sfinţenie, este redat de Apostol în prima epistolă către Corinteni: „Vă aduc aminte, fraţilor, Evanghelia pe care v-am binevestit-o, pe care aţi şi primit-o, întru care şi staţi prin care şi sunteţi mântuiţi... căci v-am dat, întîi de toate ceea ce şi eu am primit, că Hristos a murit pentru păcatele noastre după Scripturi; şi că a fost îngropat şi că a înviat a treia zi, după Scripturi; şi că S-a arătat lui Chefa, apoi celorlalţi doisprezece..." (I Cor. 15, 1—5). Apostolul Pavel este avizat în legătură cu orgoliul şi ispita emancipării ce pândeşte la tot pasul mintea omenească: „Căci va veni vremea când nu vor mai suferi învăţătura cea sănătoasă, ci — dornici să-şi desfăteze auzul — îşi vor îngrămădi învăţători după poftele lor, îşi vor întoarce auzul de la adevăr şi se vor abate către basme". (2 Tim. 4, 3—4). El ştie însă şi de lucrarea neostenită a diavolului pentru rătăcirea de la dreapta credinţă: „Iar venirea acelora va fi prin lucrarea lui satan, însoţită de tot felul de puteri şi semne şi de minuni mincinoase şi de amăgiri nelegiuite, pentru fiii pierzării, fiindcă n-au primit iubirea adevărului, ca să se mântuiască. De aceea Dumnezeu le trimite o lucrare de amăgire, ca ei să creadă minciunii, ca să fie osândiţi toţi cei ce n-au crezut adevărul, ci le-a plăcut nedreptatea." (2 Tesaloniceni 2, 9—12). Întreaga Biserică era tulburată de aceste rătăciri, cărora tinerele comunităţi creştine trebuiau să le ţină piept şi pe care Apostolii depuneau eforturi să le oprească. Creştinilor din Roma le scria Sfântul Pavel: *„Vă îndemn fraţilor, să vă păziţi de cei ce fac dezbinări şi sminteli împotriva învăţăturii pe care aţi primit-o. Depărtaţi-vă de ei! Căci unii ca aceştia nu slujesc Domnului nostru Iisus Hristos, ci pântecului lor şi prin vorbele lor frumoase şi măgulitoare înşeală inimile celor fără răutate."* (Rom. 16, 17—18). La Filipi, în Macedonia, erau de asemenea probleme: „Căci mulţi, despre care v-am vorbit adeseori, iar acum vă spun şi plângând, se poartă ca duşmani ai crucii lui Hristos. Sfârşitul acestora este pieirea. Pântecele este dumnezeul lor, iar mărirea lor este spre ruşine lor, ca unii care au gândit la cele pământeşti". (Filipeni 3, 18—19). Aceşti rătăciţi erau creştini, primiseră credinţa dar o acomodau bunului lor plac. Sfântul Ioan scrie într-una din epistolele sale: *„Iar acum mulţi antihrişti s-au arătat... Dintre noi au ieşit, dar nu erau de-ai noştri, căci de-ar fi fost de-ai noştri ar fi rămas cu noi; ci ca să se arate că nu sunt toţi de-ai noştri, de aceea au ieşit."* (I Ioan 2, 18—19).

Rătăcirile, ereziile ce încolţesc în vremea apostolilor sunt combătute de către aceştia şi de ucenicii lor prin învăţătura cea adevărată, formulată cu autoritatea ce o aveau în Biserică, ca ucenici ai Mântuitorului. Astfel, în ciuda numeroaselor frământări, Biserica primară creşte, Evanghelia răspândindu-se în lumea cunoscută de atunci.

În perioada imediat următoare, perioada postapostolică, „buruienile blestemate ale ereziilor au început a creşte, a se îndesi şi a înăbuşi sămânţa cea bună şi curată a Evangheliei lui Hristos", cum spune părintele Cleopa.

În secolele al II-lea şi al III-lea cel mai mare pericol pentru Biserica creştină l-au *constituit gnosticii*, o puternică şi foarte extinsă mişcare sincretistă care *în contact cu creştinismul a încercat să-l asimileze*. A luat naştere astfel un gnosticism creştin atât de puternic încât pentru mult timp cercetătorii au fost în dubiu între a considera gnosticismul o erezie creştină sau un curent paralel care a împrumutat elemente creştine.

Începând cu *secolul al IV-lea*, odată cu *dobândirea libertăţii* şi cu ieşirea din perioada persecuţiilor, *Biserica s-a confruntat cu marile erezii trinitare şi hristologice: arianismul, pnevmatomahia, nestorianismul, apolinarismul, monofizismul şi monotelismul. În secolul al IX-lea*, odată *cu înfrângerea iconoclasmului* Biserica a consfinţit biruinţa Ortodoxiei. A fost perioada unei lupte extraordinare din partea Bisericii pentru păstrarea nealterată a Evangheliei şi a învăţăturii creştine. Perioada marilor erezii a fost şi perioada marilor Sinoade Ecumenice care au definit învăţătura şi credinţa creştină, perioada marilor părinţi şi scriitori ai Bisericii care au alcătuit în lupta lor împotriva ereziilor cele mai importante scrieri teologice. În ciuda atâtor frământări, atâtor erezii, Biserica Ortodoxă a ieşit biruitoare din această grea perioadă şi, lucru extrem de important, a rămas o singură Biserică nedespărţită.

În *secolul al IX-lea* încep însă tensiunile şi *confruntările între Apus şi Răsărit*, care vor duce în anul 1054 la *Marea Schismă între Biserica Răsăritului*, rămasă în istorie ca Biserica Ortodoxă, şi Biserica Apusului, cunoscută astăzi ca Biserica Romano-Catolică. Schisma de la 1054 deschide drumul celei mai radicale înstrăinări istorice a creştinismului, după cum afirmă un teolog contemporan. Evoluţia lucrurilor în Biserica Apusului, în special prin *cristalizarea primatului papal şi a infailibilităţii* papei şi, prin aceasta, structurarea întregii Biserici Apusene în funcţie de un singur centru din ce în ce mai puternic lumeşte, va conduce treptat la *reforma din secolul al XVI-lea*. Ca reacţie la autortiatea absolută şi unică a papei ia naştere principiul fundamental al reformei, anume acela că fiecare credincios poate avea acces la adevăr, citind şi interpretând Sfînta Scriptură, singura autoritate în materie de credinţă. Iau naştere acum Biserica Luterană şi Biserica Reformată, prima întemeiată de *Luther, cea de a doua de Calvin*, cei doi mari reformatori din secolul al XVI-lea. *Aceştia s au înşelat însă crezând că autoritatea papei poate fi înlocuită cu autoritatea Bibliei.* Principiul *„sola Scriptura" nu putea să menţină unitatea Bisericii* şi, deci, nici unitatea credinţei, pentru că autoritatea Scripturii era de fapt autoritatea celui care o interpreta. Aşa se face că protestantismul, Bisericile născute din reformă vor constitui mediul în care se vor naşte cultele neoprotestante, iar din acestea sectele neoprotestante, mişcările paracreştine ş.a.m.d., pentru ca astăzi acest proces de fărîmiţare să ajungă la incredibila cifră de 6000 de secte.

Un lucru este clar pentru toată lumea: toate sectele şi mişcările neoprotestante s-au născut în Apus, de unde au venit şi continuă să vină şi în România.

Rusaliile

(Urmare din pag. 1)

este Fiul lui Dumnezeu. Altfel cum am vorbi aşa cum o facem, şi voi, veniţi aici din toate părţile lumii, ne înţelegeţi în limbile noastre!

Dovada era evidentă. Argumentarea nu putea fi combătută. Toţi au trebuit s-o admită. Şi, drept urmare, s-au botezat. Iată de ce sărbătoarea Rusaliilor este ziua cea plină de lumină în care Duhul cel Preasfânt a operat o schimbare miraculoasă în Apostoli. Devin poligloţi, devin cuvântători, ei simpli pescari, devin înţelepţi şi curajoşi în mărturisirea lor, nemaifiind fricoşii care s-au lepădat de El în timpul Patimilor.

În această zi comunitatea celor botezaţi devine comuniune a oamenilor cu Dumnezeu. Acum şi-a luat fiinţă Biserica, aceea care va dăinui până la sfârşitul veacurilor. Ea îl are drept cap pe Hristos. Cel care o călăuzeşte este *Duhul Adevărului*, Mângâietorul, Cel închinat împreună cu Tatăl şi cu Fiul.

După Rusalii, ucenicii l-au mărturisit pe Iisus ca Dumnezeu în *„Iudeea, în Samaria şi până la marginile pământului"* (Fapte 1, 8). Aşa îl mărturisim şi noi astăzi.

Prăznuind Ziua Pogorîrii Duhului Sfânt, prăznuim taina Bisericii celei *Una, Sfântă, sobornicească şi apostolească*, temeluită în jertfa de pe Cruce a Fiului lui Dumnezeu cel întrupat.

Prăznuind Ziua Pogorîrii Duhului Sfânt, prăznuim venirea în lume a bucuriei şi păcii celei veşnice, căci Însuşi Hristos ne-a făgăduit nouă că Duhul va fi cu noi în veci (Ioan 14, 17).

Prăznuind Ziua Rusaliilor, prăznuim de fapt înfierea noastră ca fii preaiubiţi ai Dumnezeului celui Preaînalt, căci nu mai suntem singuri şi orfani în lume, ci Duhul a venit la noi şi ne-a înfiat, dăruindu-ne arvuna darurilor celor cereşti.

Toate darurile cele înalte şi duhovniceşti ne-au venit atunci şi ne vin şi acum, prin evenimentul Rusaliilor, căci Duhul tuturor darurilor e cu noi. El ne luminează mintea ca să-l putem chema pe Dumnezeu în adevăr Tată şi să ne rugăm să fie pururea cu noi, zicând: *„Împărate Ceresc, Mângâietorule, Duhul Adevărului, care pretutindenea eşti şi pe toate le plineşti, vistierul bunătăţilor şi dătătorule de viaţă, vino şi te sălăşluieşte întru noi şi ne curăţeşte pe noi de toată întinăciunea şi mântuieşte Bunule sufletele noastre".*

EVOCARE:

Poeta ZORICA LAŢCU*

Sub semnătura Pr. Irineu Crăciun, în *România liberă* din 14 octombrie 1990, într-un frumos limbaj clericalo-literar, am citit amplul articol-necrolog *Maica Teodosia*, nume monastic al poetei *Zorica Laţcu*. Generaţiile noi nu cunosc, desigur, nimic din activitatea ei literară. Noi, însă, ai trecutelor vremi, cu profundă pioşenie reînviem, mai întâi, pe tânăra studentă (n. 1917) a Facultăţii de filologie din Cluj, debutantă întru ale poeziei şi, evident, îi cunoaştem biografia şi bibliografia. O fiinţă împovărată de la naştere, de un handicap în mers, asemuind pe Ovid Densuşianu. Cred că şi acest motiv a determinat-o, ca mai târziu, să se prenumere printre maicile mănăstirii *Vladimireşti* mult preţuită de patriarhul Justinian, precum se arată în articolul Preotului Irineu Crăciun, folosind aici din el, câte ceva, cu privire la activitatea poetei şi viaţa ei monahală, plină de suferinţi, ajungând la puşcărie pentru credinţele teiste. Tot necrologul ne vorbeşte de o poliglotă, bine cunoscând latina, ori vechea greacă, dar şi limbile moderne. De autoarea, cu timpul, a unor volume de poezie, sau din domeniul ecleziastic, cum de pildă *Maica Domnului, Origene* vestită figură bisericească, născut în Alexandria Egiptului (185—283).

Zorica Laţcu, aşa cum semna de la începuturi, personal mi-a rămas în amintire din anii Clujului (1946—1948). Iată, amfiteatrul Universităţii întesat de lume. În mijloc, în lunga bancă, episcopul Nicolae Colan înconjurat de cler. Era ziua femeii ortodoxe. Cuvântări. Cântece corale. O ceată de tineri scriitori, în frunte cu Victor Papilian, preşedinte al Asociaţiei Scriitorilor din Ardeal. Prezenţi, pe cât mi-aduc aminte: I. Cârje-Făgădaru, Francisc Păcurariu, D. Micu, Iosif Moruţan, Valeriu Anania, Zorica Laţcu, Eugenia Mureşanu, Petre Pascu. Mai clar o văd pe Zorica Laţcu, citind din versurile sale. Nu mă uit pe mine însumi (daţi-mi, rog, voie) ca psalmi din viitoarea mea carte *Plaiuri*. Atent, episcopul zâmbea, urmând lectura. Dar „asul" festivităţii era Zorica Laţcu. Deosebit de modestă.

Au urmat, apoi, în alte zile destul de rare, promenăzi pe bulevardele din Cluj. Discuţii literare. Zorica Laţcu stânjenită de handicap. O prezenţă sfielnică.

Odiosul dictat mutând Clujul, la Sibiu, cerea revendicări prin revista *Luceafărul*, condusă de Victor Papilian şi Olimpiu Boitoş, critic inteligent, înţelept. În gruparea revistei, nume de mare prestigiu: Ion Agârbiceanu, Lucian Blaga, D. Stăniloae, Octav Şuluţiu, Vasile Netea... Între Victor Iancu şi Ştefan Manciulea, iat-o pe Zorica Laţcu. În coloane publica, mai ales, hexametri, gen anticipativ cu mare succes, de poetul-filozof Eugeniu Sperantia.

Pe parcurs, prezentă cu alt soi de poezie, ca de pildă în *Luceafărul*, nr. 3 din martie 1943, poezia *Un oaspe*, unde Zorica Laţcu vădeşte, totuşi, aceste urme argheziene din *Inscripţie pe o casă de ţară*. Sfârşitul bucăţii *Un oaspe:*

Străinul care aseară a poposit la noi,
Mi-a tulburat odihna cu sete negrăită.
Am stat o noapte-ntreagă alături amândoi,
Dar el nu-ntinse mâna la floarea dăruită.

Cu dragoste de frate mi-a mulţumit în zori,
Când a plecat străinul pe drumul ud de rouă,
Şi mi-au rămas în urmă cu mirosul de flori
Cuvintele lui stranii şi blânde: „pace vouă".

L-am urmărit în zare cu gene arse-n plâns
Privind lumina albă cum îi juca în plete,
Şi aşternutul moale cu dor în pumn l-am strâns,
Lăsând mireasma caldă de frunze să mă-nbete.

La Arghezi, ultima strofă:

Şi-ntru-un ungher voi face din covoare
Un pat adânc, cu perinile moi
Dacă Isus, voind să mă scoboare
Flămând şi gol va trece pe la noi.

(continuare în pag. a 3-a)

Petre Pascu

* Din memorialistica *Aproape de Ei*, volumul *II* în pregătire.

Paşii Luceafărului

(urmare din pag. I-a)

toate ale lui o expresie de o nespusă bunătate şi melancolie. Avea un glas profund, muzical, umbrit într-o surdină dulce, misterioasă, care dădeau cuvintelor o vibrare particulară, ca şi cum veneau de departe, dintr-o lume necunoscută nouă".

Mă voi opri aici cu descrierile. A fost intenţia mea anume să vă întâlnesc azi, când îi nemurim trecerea prin Braşov, cu Eminescu omul, ca şi cum l-am întâlnit acum, de curând, pe stradă.

Nu vreau să spun nici un cuvânt despre Eminescu săracul, cel cu hainele ponosite. Descrierile abundă în amintirile prietenilor. În amintirea noastră să rămînă zeul. Pe umerii şi conştiinţa contemporanilor să cadă răspunderea vieţii lui, pe care n-au ştiut să i-o elibereze de mizeriile zilnice ale unui zeu prea puţin descurcăreţ pe pământ.

Câteva lucruri, pe scurt, aş mai adăuga. Iubea limba vechilor cărţi bisericeşti. Cunoscutul lingvist Moses Gaster se ducea la dânsul să citească vechi texte din manuscrise — pe care le avea Eminescu — din *Vieţile Sfinţilor* şi din alte cărţi. Odată i-a dat în dar un manuscris cu *Viaţa Sfântului Vasile cel Nou*, în care se vorbea mult de iad. Şi i-a zis: *„Drept pomenire şi ca să ştii ce te aşteaptă* (iadul, căci Gaster era evreu n.n.), *ţine aici manuscrisul acesta"!* Eminescu, zice Gaster, *„nu se sătura de limba veche şi frumoasă din acele texte".* De altfel şi Eminescu însuşi a mărturisit aceasta de mai multe ori, anume că limba lui venea din limba cărţilor bisericeşti. Se ştie de asemenea că a spus că *„Biserica este mama neamului românesc".* Mergea des pe la mănăstiri, Neamţu, Râşca, Agafton şi multe altele. De la maica Zenaida de la Agafton a cules povestea lui Călin.

Cultura lui, se ştie bine acum, nu numai pentru că ne-au spus-o biografii dintâi, şi Vlahuţă în chip direct, „era vastă" şi din toate domeniile. L-a preocupat sanscrita, a tradus *Die kosmogonie der Inder* (Cosmogonia indienilor) de Martin Hang, ca să nu mai vorbim de Platon, Kant, de Schopenhauer, de cultura lui de nivel european, cum spunea Titu Maiorescu, de poezia germană despre care îi plăcea întotdeauna să vorbească, şi de câte altele. Pentru fiecare domeniu de preocupări ar trebui studii anume. Heimann Hariton Tiktin, celebrul autor al unui Dicţionar român-german, republicat de curând cu note critice de mare erudiţie de către Paul Miron din Freiburg, Germania, la Wiesbaden în 1988—1989, deci acest celebru Tiktin mărturiseşte: *„Am petrecut cu Eminescu ore minunate în discuţii filosofice... El m-a iniţiat în literatura română de la începuturile ei şi, prin el, am cunoscut limba poporului... Lecturile făcute împreună cu Eminescu şi explicaţiile pe care mi le-a dat cu această ocazie acest excelent cunoscător al limbii sale materne, mi-au prilejuit o mulţime de constatări lexicologice, gramaticale, literare şi istorice, pe care le-am înregistrat pe fişe...".*

Cei care cred că pot face poezie din nimic ar trebui să intre puţin în perioada de formaţie şi în toată viaţa cărţilor şi a culturii în existenţa lui Eminescu. Căci nu e de ajuns să faci versuri *„ce din coadă au să sune"!* Evident, Eminescu a avut şi ceva în plus care a fost numai al lui, darul Providenţei descărcat din belşug peste el, fără margini şi fără măsură. Dincolo de orice măsură. Găsea uneori rime surprinzătoare, absente din poezia de până la el. De pildă *sine-mi* cu *inemi, luminându-l cu gândul*, sau

Sus inimile voastre! Cântare *aduceţi-i*

El este moartea morţii şi învierea *vieţii*, desigur fiind vorba de Iisus.

Rezonanţe ortodoxe...

(Urmare din pag. 1)

spunea un scriitor bisericesc din secolul al şaselea, Leonţiu de Bizanţ, poartă în ea fiinţa.

Într-adevăr, până nu intră în legătură cu Marcu, şi nu primeşte numirea-porecla „Nerantsula", această mică copilă nu se va deosebi de ceilalţi membri ai comunităţii, decât prin munca ce o desfăşoară — săgăciţă. Când primeşte nume şi intră în relaţie cu ceilalţi, Nerantzula începe să se definească şi să capete rol ca „persoană" umană, tot aşa cum toate celelalte fiinţe îşi pot ocupa locul în creaţia lui Dumnezeu, abia după ce Adam „dă" nume fiecăruia. Persoana înseamnă aşadar pentru el ca şi pentru teologia creştină, „înclinare către celălalt" (pros-pon) spre comuniunea cu ceilalţi. Persoana este prin excelenţă relaţie. Când omul se însingurează, se înstrăinează de orice relaţie, sau când îşi pierde identitatea cufundându-se într-o masă amorfă, atunci el se autodistruge.

În acelaşi fel, pentru teologia ortodoxă, adevărata comunitate creştină este comunitatea, comuniunea de persoane, concret „comuniunea de prieteni" (kinonia ton filon) despre care vorbeşte Hristos la Cina cea de Taină (In 15, 15), şi nu o adunare matematică de indivizi biologici în care urmăreşte fiecare interesul său egoist, personal. Biserica este comuniunea credincioşilor, tuturor „prietenilor" lui Hristos, dar în actul suprem de împreunare cu Mântuitorul Hristos, la Sfânta Împărtăşanie, fiecare membru al acestei societăţi-comuniuni, fiecare credincios participă ca persoană (=„Se împărtăşeşte robul lui Dumnezeu... (cutare) cu Trupul şi Sângele Domnului..."), dezvăluind caracteristicile personale. Şi din punct de vedere ortodox, numai „persoanele" pot să întemeieze o societate, pentru că numai ele, lăsând la o parte egoismul, individualitatea, înlătură concomitent şi existenţa „de masă". În „comuniunea de persoane", fiecare „persoană" nu se pierde în mulţimea celorlalte, nu se înstrăinează, ci se desăvârşeşte tot mai mult prin acumulare de noi experienţe. Astfel pentru Istrati, ca şi pentru învăţătura creştină ortodoxă, „Iadul" nu „sunt ceilalţi" — cum afirma J. P. Sartre — ci „Iadul" este situaţia de extremă: „Iadul" este fie pierderea „chipului" în anonimatul maselor, fie însingurarea, atomizarea, îndepărtarea de ceilalţi, înseamnă adică să te închizi în tine, respingând şuvoaiele de iubire pe care ţi le trimit ceilalţi.

Astfel pentru Istrati, duşmanul „persoanei" nu este decât societatea egoistă a indivizilor, care caută să transforme membrii ei în simple existenţe biologice lipsite de chip, de personalitate. Tocmai de aceea la Istrati, persoana este într-o veşnică căutare, într-o veşnică devenire. Iar singura „dimensiune" a persoanei umane care poate lăsa „o urmă" în viaţă este numai sufletul. „Arta şi filosofia sunt nişte frumuseţi nemuritoare, create de oameni mari şi se adresează numai sufletelor" (14). Iar cel ce ajunge ca Haralamb „să devină numai un suflet şi să-şi părăsească trupul", acela dobândeşte nemurirea. (15).

Societatea desăvârşită, după Panait Istrati, trebuie să îmbrăţişeze, să cuprindă toată lumea, „cu excepţia puturoşilor" (16) şi să fie condusă de două legi: de deplina libertate şi de Dragoste. Deplina libertate, „adevărata libertate este armonia. Evoluţia neîngrădită. O întâlnim numai în mişcarea aştrilor, unde se odihneşte preaînaltul Creator, cel negreşelnic şi veşnic. Pe pământ n-o vei găsi decât la fiinţe mai puţin complicate decât omul... Cunoşti ceva despre viaţa cocorilor? În stolul lor, fiecare este liber să mănânce sau să nu mănânce, să doarmă sau să nu doarmă, să stea într-unul sau în două picioare, şi nu cunosc decât o singură autoritate: aceea a Iubirii." (17).

3. *Neostoitul „Fiu Rătăcitor".* Vorbind despre „Fiul Rătăcitor", filosoful român Constantin Noica spunea că acesta este, în ultima analiză, un doritor de cunoaştere (18). El nu se mulţumeşte ca fratele cel mai mare cu condiţia în care a fost creat, ci caută să descopere mereu noi orizonturi. Se duce în lume tocmai pentru a se împărtăşi de aceste noi experienţe. A cheltuit toată „ousia", toată averea părintească, dar a „spart" cercul strâmt al unei existenţe mărginite. Pe de altă parte, el se „întoarce de la moarte la viaţă", dovedind că tocmai această dorinţă neostoită de cunoaştere cuprinde în ea puterea de renaştere. În plus, întoarcerea lui la „casa părintească" nu înseamnă nicidecum şi închistare într-o nouă stare. Cu ce i-a mai rămas şi cu ceea ce a dobândit în noua stare, Fiul Rătăcitor va pleca din nou în lume pentru a cuceri un „tărâm" nou, până acum necunoscut.

Am început cu această parabolă, pentru că întreaga existenţă a lui Panait Istrati pare o punere în aplicare a celor de mai sus. Părăseşte de tânăr casa părintească; va reveni pentru scurte perioade, dar numai pentru a găsi de fiecare dată noi resurse pentru noi „plecări". El nu a prins rădăcini solide nicăieri. „Mă-necam de dorul unei vieţi intense, de o emoţie pe care nimic nu putea s-o liniştească" (19). „E mai de preferat să-ţi petreci viaţa între Puşcărie şi Egiptul viselor tale, — afirma — decât să-ţi mănânci zilele în ţarcul mărginit de casa şi de slujba ta". „Căci care este frumuseţea acestui pământ nehotărât, care este frumuseţea celei mai tainice dorinţe ce ne înlănţuie, dacă suntem nevoiţi să ne învârtim întreaga viaţă în acelaşi kilometru pătrat al planetei noastre?" (20)

Pentru Panait — Fiul Rătăcitor, nu există „fericire mai mare care să se compare cu cea pe care o dobândim din viaţă cu preţul primejdiei şi al încercărilor dureroase. Toate bunurile ne sunt accesibile, dacă le urmărim băgând mâna goală în focul destinului nostru".(21) Învins este omul care nu mai are nici un vis, căruia i s-a distrus orice legătură cu viitorul, care este înlănţuit, încătuşat într-un prezent anonimat. (22) Iar singura metodă de a te smulge din veşnicul prezent lipsit de farmec, de semnificaţie este de a părăsi orice legătură ce te ţine legat de un anume loc şi de-a te arunca în aventură. „Le vagabond est l homme civilise de l'existence absolute!" (23) Da. Pentru că aici termenul „vagabond" nu are numai sensul de simplu aventurier, ci pare mai degrabă o traducere ad-hoc a grecescului tihodioktis. „Vagabondul" este aşadar un personaj ce aleargă în căutarea propriului destin, în căutarea propriului Eu.

Prietenul lui Panait Istrati, Nikos Kazantzakis — acest „călător dramatic, neobosit" — exclama cu mândrie de sine: „Să-mi trăieşti tu, suflete, care ai drept patrie eternă călătoria". Acelaşi autor trebuie însă să recunoască, în altă parte, că prietenul său din Carpaţii Moldovei îl depăşea în această patimă. Pentru că, deşi bolnav, la Mănăstirea Neamţ, stând în pat, fără să poată vorbi sau umbla, Panait Istrati îi propunea prietenului său grec „să întreprindă împreună o nouă călătorie" (24). ca să scrie împreună o carte. Fiul Risipitor voia să pornească din nou de la casa părintească...!

* * *

Am încercat în rîndurile de mai sus să creionez numai unele aspecte ale trainicelor legături ale lui Panait Istrati cu universul ortodox în genere. Nu am avut intenţia să epuizez subiectul — era de altfel cu neputinţă în spaţiul redus al unei conferinţe! — ci doar să ofer celor ce vor să se îndeletnicească mai pe îndelete cu opera lui Panait Istrati câteva puncte ortodoxe de reper. Dacă am reuşit sau nu, dumneavoastră, iubiţi cititori, veţi fi în măsură să spuneţi. În ce mă priveşte, aş vrea să închei cu aceste cuvinte ale lui Nikos Kazantzakis din 2 scrisori trimise lui Panait Istrati puţin înainte de moartea acestuia, cuvinte care parcă fotografiază neliniştea creatoare ce domnea în sufletele acestor doi scriitori: „Panaitaki, când în sfârşit ne vom hotărâ să părăsim loja de pe pământ, ne vom întâlni într-o cafenea orientală, tu frământându-ţi narghileaua, iar eu, pipa... şi vom sta de vorbă cu Dumnezeu — acest miracol oriental al fiinţei noastre — folosind cuvintele lui Abdul Hassan şi râsul lui Cosma. (...) „Noi, tu şi cu mine, suntem fericiţi, singurii fericiţi pe lumea aceasta, pentru că ne jucăm cu focul şi nu avem nevoie decât de inima noastră minunată, cea nesăţioasă şi sângerândă. O devorăm în fiecare zi şi ea renaşte în fiecare noapte, suntem Prometei şi în acelaşi timp vulturii lui Prometeu: suntem oameni adevăraţi!" (25).

---

14 „Pescuitorul de bureţi de mare — Nemurirea", p. 86.
15 Ibidem, p. 86.
16 Ibidem, p. 90—91.
17 „Pescuitorul de bureţi de mare — Sotir", p. 92—93.
18 Constantin Noica, Devenirea întru fiinţă. I. Încercare asupra filosofiei tradiţionale. II. Tratat de ontologie, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1981, p. 24—26.
19 „Pescuitorul de bureţi de mare — Bakar", p. 37.
20 Ibidem, p. 45.
21 Ibidem, p. 47.
22 Ibidem, p. 50—51.
23. Vezi ediţia franceză Gallimard, 1968, p. 442.
24 „400 scrisori...", p. 355—356.
25 Eleni Kazantzaki, „Neîmpăcatul", p. 308 şi 340.

Revista de Istorie Militară, București, a conferit Î. P. S. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Transilvaniei următoarea Diplomă scrisă în grai vechi, pe pergament cu chenare colorate,

H R I S O V

Am cugetat și am dzis:
La giudețul sufletului cu Clio se cuvine aiastă dreaptă cinstire domniei Sale

Î. P. S. Antonie Plămădeală

pentru credința, destoinicia, vrednicia, arătate în măiastra lucrare a sa

BISERICA ZIDITĂ ÎN SUFLET

și rugăm și pe alți frați ai noștri care se vor învrednici a lucra întru binele țării acesteia și neamului românesc, să oblăduiască hrisovul în bună și rodnică rânduială.

S-au scris acestea aici la București, capitala României în Casa Oștirii, ziua a doua, luna lui martie la Anul Domnului 1993.

Pentru încredințare
Căpitan Comandor
ILIE MANOLE

Din învățătura Sf. Ap. Pavel contra beției

Învățătura Sf. Ap. Pavel contra beției se găsește expusă în epistolele sale. S-o cercetăm.

1. „Să umblăm cuviincios, ca ziua: nu în ospețe și în *beții* (sublinierea noastră), nu în desfrânări și în fapte de rușine, nu în ceartă și în pismă" (Rom. 13, 13).

2. „Bine este să nu mănânci carne, nici să bei *vin* (sublinierea noastră), nici să faci ceva de care fratele tău se poticnește, se smintește sau slăbește (în credință)" (Rom. 14, 21).

Decât să bei și să te îmbeți, mai bine este să nu bei vin și nici o băutură alcoolică. Căci omul beat este în stare să facă orice rău contra aproapelui său. Și chiar dacă nu-i faci nici un rău aproapelui tău, îl slăbește pe acesta în credință.

3. „Dar eu v-am scris acum să nu vă amestecați cu vreunul care, numindu-se frate, va fi desfrânat, sau lacom, sau închinător la idoli, sau ocărâtor, sau *bețiv* (sublinierea noastră), sau răpitor. Cu unul ca acesta nici să nu ședeți la masă" (I Cor. 6, 11).

4. „Nu știți, oare, că nedreptii nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu? Nu vă amăgiți; Nici desfrânații, nici închinătorii la idoli, nici adulterii, nici malahienii, nici sodomiții, nici furii, nici lacomii, nici *bețivii* (sublinierea noastră), nici batjocoritorii, nici răpitorii nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu (I Cor. 6, 9—11).

Oamenii bețivi, care mor în stare de beție, nu se mântuiesc. Oamenii bețivi, care mor fără să se spovedească și fără să se împărtășească, nu se mântuiesc. Nu este nimenea oprit de la băuturile alcoolice. Fiecare are dreptul a le consuma, dar fiecare are și datoria de a nu se îmbăta.

5. „Ori de mâncați, ori de *beți* (sublinierea noastră), ori altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți" (I Cor. 10, 31).

Atâta timp cât omul nu se îmbată, băutura lui este spre slava lui Dumnezeu. Dar, când omul se îmbată, băutura lui nu este spre slava lui Dumnezeu, ci spre slava satanei.

6. „Faptele trupului sunt cunoscute și ele sunt: adulterul, desfrânarea, necurăția, destrăbălarea, închinarea la idoli, fermecătoria, vrăjile, gâlcevile, dezbinările, pizmuirile, uciderile, *bețiile* (sublinierea noastră), chefurile și cele asemenea acestora, pe care vi le spun dinainte, precum dinainte v-am și spus că cei ce fac unele ca acestea nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu" (Gal. 5, 19—21), adică nu se mântuiesc, între care intră și bețivii.

7. „Nu vă îmbătați de vin, în care este pierzare, ci vă umpleți de Duhul" (Efes. 5, 18).

Sf. Ap. Pavel nu spune să nu bem vin, ci să nu vă îmbătați de vin. Atâta timp cât nu ne îmbătăm de vin nu este pierzare, dar din momentul când ne îmbătăm de vin, începe pierzarea, adică pierderea mântuirii sufletului.

Consumarea rațională a băuturilor alcoolice nu este un păcat, ci consumarea lor excesivă este un păcat. Cine nu este în stare, să nu le consume.

Beția este una dintre cele mai mari patimi ale omului. De ea se poate scăpa numai când omul nu bea deloc.

Cine moare în stare de beție acela nu se mântuiește și cazuri de acestea sunt destule.

Protos. Ipolit Ciubotaru

COLȚUL TINERETULUI:

Formați-vă voința și caracterul moral

Pilat a zis către popor: „Iată Omul" (In. 19, 5)

Școala românească de toate gradele voiește să dea tineretului țării o educație integrală în centrul căreia să stea formarea caracterului moral.

Caracterul este zestrea morală cea mai prețioasă a omului, mai mult decât talentul și geniul, decât știința și cultura, pentru că el este fundamentul demnității sale personale, este onoarea sa.

Experiența ne arată că omul de caracter este mai mult decât toți; el este căutat, apreciat, stimat și iubit; în timp ce omul fără caracter, este disprețuit, ocolit, respins și urît de toți. El nici nu contează ca om, ci ca un lucru fără valoare și aceasta este o rușine și o mare degradare.

Caracterul, zice Lacordaire, este energia ascunsă și statornică a voinței care dinamizează și inspiră gîndurile, determină atitudinile și comportamentul moral și social. Cu alte cuvinte omul de caracter este credincios în planurile și convingerile sale, este hotărât în scopul propus și ferm în mijloacele pe care le alege. Este nestrămutat în cuvânt și faptă, și poate să înfrunte toate riscurile cu cel mai mare curaj.

Formarea caracterului ține de formarea voinței morale, adică de armonizarea acesteia cu idealul moral din care rezultă însăși virtutea. Poetul și filozoful german Novalis (+ 1802) a spus pe bună dreptate că, un „caracter este o voință desăvârșit formată" (Foerster).

De aici rezultă că puterea caracterului este direct proporțională cu tăria voinței morale perfect educată, îndreptată către disciplina vieții interioare, către autoeducație. Sunt oameni care au voința tare pentru cuceriri exterioare, dar sunt slabi când este vorba de-a se cuceri pe ei înșiși, de-a se autoforma, de-a se stăpâni pe sine și de a deprinde anumite virtuți. Acesta este cazul lui Alexandru Macedon, care a supus Asia și a ajuns până la porțile Extremului Orient, dar n-a putut să se înfrângă pe sine, n-a fost în stare să-și păstreze castitatea vieții de la vârsta de 25 de ani pe care a elogiat-o, dar a căzut pradă desfrâului, murind la 33 de ani.

Oamenilor de felul acestui împărat cu voință unilaterală le lipsește energia spirituală și curajul moral de autosupraveghere și autodisciplinare, din care cauză nu-și pot coordona și nici îndrepta manifestările către o țintă mai înaltă, către un ideal moral superior. Ori, fără o voință puternică, în stare să organizeze armonios viața interioară, să controleze mișcările inimii și să le îndrepte către imperativele vieții morale, toate cuceririle exterioare ale vieții omenești sunt de mică valoare. Cuceririle exterioare au preț numai dacă le guvernează o voință morală, care se îndreaptă și realizează binele în chip statornic. Astfel *accentul* cade pe formarea voinței morale, singura în stare să scoată viața individuală din sfera impulsurilor inferioare, din robia patimilor și a instinctelor denaturate. Numai voința morală, călăuzită de lumina unei conștiințe treze, poate curăți ungherele întunecoase ale gândurilor viclene, unde se cuibăresc germenii tuturor răutăților, alimentați de lenea sufletului, de apatie, de lipsa de voință sau de o voință deformată.

Baza caracterului moral este, deci, voința morală, iar formarea ei este de o importanță capitală pentru viața noastră personală, dar în egală măsură și pentru profesiunea însăși. Pentru că este clar, de o voință bine educată depinde caracterul moral și numai cel ce are bine format acest caracter este vrednic să conducă pe alții. Cu alte cuvinte, cel ce știe ce vrea și cel ce este capabil să biruiască toate piedicile și să facă toate jertfele pentru triumful virtuții, merită să fie păstor de suflete, poate să se dea pe sine exemplu de urmat pentru alții. Verba volant, exempla trahunt. Exemplele sunt caracterele care trag după sine masa credincioșilor.

Noi voim ca fiecare din voi să deviné un caracter ferm, bun slujitor lui Dumnezeu și oamenilor. Dorim să vă formați după pilda Mântuitorului Hristos, prin excelență, Omul cel mai de caracter, cu o voință religios-morală desăvârșită, peste toate suferințele și jertfele, căruia dușmanii nu I-au aflat nici o vină, iar Pilat L-a arătat lumii și istoriei ca demn de urmat și de cinstit în etern, rostind: „Iată Omul" (Ioan, 19, 5).

Exemplul Său de caracter a prins în sufletul Apostolilor și al credincioșilor Săi, în Martirii și Sfinții, care L-au urmat până la moarte.

Ca viitori preoți, dragi tineri teologi, trebuie să mergeți pe urmele Lui. Să vă formați voința morală ca să fiți oameni de caracter, după voia lui Dumnezeu și cu demnitate, în mijlocul credincioșilor din parohie.

Pr. prof. Simion Radu

Prot. Stavrofor EMILIAN CIORAN:

Șapte generații de preoți și protopopi din aceeași familie: Barcianu (1699—1903), Sibiu 1991.

Istoria neamului românesc, până „în vremurile din urmă, este în mare parte o istorie de „preoți și sate". Această afirmare e pur și simplu adevărată pentru că mulți dintre preoți s-au remarcat prin acțiuni și au lăsat o dâră de lumină, prin însemnări prețioase și uneori prin scrisul lor, cum au făcut așa-numiții preoți cărturari. Păstorii sufletești ai satelor au fost totodată și apostoli ai neamului, vestitori ai unor vremi ce va să vie; incendiatori ai inimilor și ostași neînfricați ai neamului", cum se exprimă Octavian Goga. Din șirul acestor preoți fac parte și cei din familia Barcianu din Rășinarii lui Octavian Goga, „oameni ai cărții dar și ai voinței, rășinăreni care au înfățișat totdeauna expresia purității de rasă".

E vorba de comuna Rășinari, în care, conform unei tradiții erau mai mulți preoți, uneori câte 6 — 9 — 11, iar preotul în funcțiune îl avea pe feciorul său, altul avea pe ginerele său, iar după moartea titularului ei îi urmau în locul lui, cu un drept de succesiune câștigat.

Preoții care fac parte din lucrarea de care ne ocupăm din familia băștinașilor sunt următorii: 1) Protopopul Coman Bîrsan (1699—1804), 2) Preot Stav. Popovici cel bătrân (1768—1808), 3) Preot Sava Popovici cel tânăr (1765—1865), 4) Preot Daniil Popovici (+1810), 5) Daniil Popovici (1788—1866), 6) Preot Sava Popovici Barcianu (1814—1874), 7) Prof. Dr. Daniil P. Barcianu (1847—1903).

Autorul Emil Cioran face biografia acestor preoți. Astfel ne informează că primul numit Coman Bârsan a trăit 105 ani. A fost hirotonit de episcopul Clement al Râmnicului și astfel s-a pus în legătură, pe calea aceasta, cu frații de dincolo. Tot așa și al doilea preot Sava Popovici, a fost hirotonit tot la Vîlcea. Acesta a fost sfetnicul episcopilor sârbi, care locuiau la Rășinari. De la Sava Popovici au rămas prețioase manuscrise cu caracter religios, istoric, geografic și chiar juridic, precum: Îndreptarea păcătosului..., Datoria păstorului duhovnicesc, Cele opt glasuri, Minunile Maicii Domnului, Geografia, Vasile Macedon, Împărăția lui Teodosie Grecul, Ist. Sf. Varlaam, Cazanii, Despre căsătorie, etc. Apreciindu-se aceste manuscrise istoricul Ion Lupaș spune: „Preotul Sava Popovici izbutește să încadreze în formule tradiționale de cuvântări bisericești un scurt istoric despre originea daco-romană și despre continuitatea neamului nostru în Ardeal, înainte de apariția cărții lui P. Maior: Istoria pentru începutul Românilor în Dacia".

Unii dintre preoți, precum a fost Daniil Popovici cel tânăr, au vegheat ca portul tradițional al comunei să nu-și piardă caracterul etnic. Astfel își pune semnătura pe o hotărâre a Juraților și fruntașilor satului în care se spune între altele: „Văzând că portul muierilor netrebnic este, adică pe capul lor pun păr strein, chibzuiesc ca femeile să se îndestuleze cu părul lor și de aici încolo (din 1823) femeile să se obișnuiască a purta portul sălișteneșc. Care femeie nu se va supune acestei rînduieli de obște folcsitoare să plătească zece sloți de argint și 25 de vărgașe pe pielea goală...".

Această hotărâre au iscălit-o 23 de fruntași ai satului, în frunte cu preoții și dascălii.

Pr. Sava Popovici Barcianu (1814—1879) era prețuit de mitropolitul Șaguna, care l-a numit profesor la „Teologia Andreiană". În această calitate de profesor a publicat un manual de gramatică a limbii germane și un dicționar german-român și alte manuale.

El a fost un mare român. Împreună cu alți doi delegați din Rășinari a participat la Adunarea de la Blaj din 1848. A fost și la Viena, împreună cu mitropolitul Șaguna. El a purtat corespondență cu Avram Iancu. A fost și duhovnic militar. Era de asemenea bun orator și pictor.

În ce privește Dr. Daniel Barcianu, al șaptelea urmaș din aceeași familie preoțească, acesta era unul dintre cei mai eruditi preoți ai epocii sale (1847—1903). Autor didactic, scriitor, era și secretarul Astrei și Președintele Reuniunii învățătorilor români. Era un om model de caracter, de-o hărnicie uimitoare. „Decât să vorbești nimicuri mai bine să-ți închipui că ai o piatră în gură și nu poți vorbi", spunea el.

În partea a II-a a cărții autorul redă predici model ale preoților din Rășinari, precum la: Sfintirea steagurilor, Despre originea românilor, Lumina minții, La hramul școlilor, La anul 1848, La aniversarea mitropolitului Șaguna etc.

Lucrarea conține mai multe reproduceri fotografice, care o fac și mai atractivă. În final găsim o Postfață semnată de părintele profesor Dr. T. Bodogae, care face aprecierea materialului cuprins în carte subliniind mai ales valoarea ei cultural-națională. Referitor la autorul ei, Păr. Bodogae îl caracterizează ca pe un „slujitor al unor idealuri înalte".

Desigur în calitatea sa de istoric consacrat părintele profesor Dr. T. Bodogae și-a adus contribuția „În elucidarea unor date" și în alte probleme de strictă specialitate.

Cartea se citește ușor. Temele sunt variate și antrenante. Autorul E. Cioran se dovedește un spirit creator. Forma cărții corespunde conținutului. Hîrtia de calitate, tiparul select.. Citind-o ne îmbogățim sufletește.

Nicolae Neaga

Un Stroescu din Basarabia...

(Urmare din pag. 1)

rentă și profesor român, subvenționate de el. Rectorul Universității a avizat favorabil, însă Ministrul Instrucțiunii Publice și al Cultelor a respins, „cu indignare", generoasa ofertă (se afla la Ministerul Instrucțiunii și al Cultelor prințul D. A. Tolstoi, înveteratul reacționar antibasarabean, care l-a trimis, în Basarabia, ca Arhiepiscop pe furiosul țarist Pavel Lebedev (1872—1882), poreclit *românofag* (mîncător de români), pentru represaliile și rigorile sale antiromânești).

Oprit, în acest chip brutal, de oficialitatea optuză rusească de a ajuta cultura românească și poporul din Basarabia, Mihail V. Stroescu, după ce a înființat în localitatea Costești-Bălți, unde avea moșie și conac, un Dispensar medical și l-a înzestrat cu toate cele necesare — clădire, sală de consultație, săli de spitalizare, ustensile medicale, mobilier, locuință pentru medic (un francez), Mihail V. Stroescu a lăsat Basarabia și a venit în România, la București, confirmând adevărul istoric formulat de transilvăneanul Ioan Slavici, că „la București răsare soarele pentru românii de pretutindeni".

Mihail V. Stroescu s-a stabilit în București. A donat Regatului Român suma de 50 000 (cincizeci mii) ruble, în efecte de bancă, cu beneficiu anual de 2700 ruble, și a constituit Fondul Cultural „Mihail și Eliza Stroescu" pentru școli sătești, a înființat două complexe școlare, cu toate treptele: grădinițe de copii pentru vârsta de 6 ani, școală primară pentru copii de 7—12 ani și școală pentru adulți 13—17 ani. Un complex l-a localizat într-o comună din județul Tutova, ca să fie aproape de Prut și de Basarabia și l-a dedicat nominal „Elena Stroescu Basarabeanca", al doilea complex, în Dolj, aproape de Craiova, dedicat nominal „Mihail Stroescu-Basarabean". A înființat și a subvenționat 10 (zece) școli primare model (basarabeanul Ioan Pelivan, mandatarul testamentar al lui Mihail V. Stroescu a vizitat două din aceste școli, una în localitatea Oancea-Galați, alta în Tîrgu-Neamț).

Mihail și Eliza Stroescu au donat sume substanțiale de bani („cucoșei" cum au fost numiți) Ateneului Român, care lansase o chetă publică cu deviza memorabilă „Dați un leu, pentru Ateneu!", Orfelinatului „Doamna Elena", Societății „Curtea de Argeș" și altor asociații și așezăminte filantropice, fapte pentru care Mihail și Eliza Stroescu s-au pomenit și s-au înscris în *Cartea de Aur a donatorilor*, editată de Casa Școalelor, București, 1901, p. 62—67, cu portrete (la portretul lui Mihail V. Stroescu eronat anul nașterii 1848 (!) și al morții — 1888 (!).

Până la 1900, din fondurile Fundației Culturale Mihail Stroescu, s-au construit localuri de școli primare sătești, s-au ajutat elevi și învățători, și mai erau bani *(Cartea de Aur a donatorilor)*.

În anul 1886, Mihail V. Stroescu a plecat din București, a trecut Carpații, în Transilvania, să-i ajute și pe românii transilvăneni, premergându-i fratelui mai mic, Vasile V. Stroescu. S-a oprit la Brașov.

În orașul de sub Tâmpa trăia preotul-protopop și profesor Bartolomeu Baiulescu, bărbat întreprinzător și realist. A fondat și conducea, din 1869, „Asociația pentru sprijinirea învățăceilor și sodalilor (studenților) meseriași români", o Bancă a meseriașilor români de credit și depuneri, a editat, din 1886 publicația „Meseriașul Român" — foaie de învățătură și petrecere, alcătuită pentru meseriași și toți iubitorii de meserii, și întreținea o Școală românească de meserii. Asociația și Școala de meserii erau patronate de Biserica Adormirii din Brașov, unde protopopul Bartolomeu Baiulescu era paroh și apela la donațiile credincioșilor.

Mihail V. Stroescu a aflat de isprăvile sociale și culturale românești ale protopopului Bartolomeu Baiulescu, a căutat să-l cunoască personal, s-a dus la el acasă, au vorbit, s-au înțeles foarte bine, i-a donat, pentru Asociație suma de 50 000 (cincizeci mii) de franci (napoleoni). Fiica protopopului, profesoara Maria Baiulescu a relatat peste ani:

„L-am cunoscut personal, în tinerețea mea, pe generosul Mihail Stroescu, la o vizită, în casa părintească. A predat tatălui meu suma de 50 000 franci, pentru Asociația pentru sprijinirea învățămîntului tinerilor români ucenici și sodali la meserii. Donația a făcut-o în numele „Mihail și Eliza Stroescu". A rămas și a stat la noi la un ceai. A doua zi a plecat... Din veniturile donației, a informat Maria B. Baiulescu, s-au îmbrăcat — și se îmbracă și astăzi (1937 n. n.), în fiecare an, copii de meseriași. La dorința sa, au venit și au învățat la Școala de meserii din Brașov 26 de tineri din Bîrlad. În fiecare an, de atunci, a mai relatat fiica protopopului, se face, în Biserica din Cetatea Brașovului (Biserica Sf. Nicolae din Schei) pomenirea acestor buni români — Mihail și Eliza Stroescu din Basarabia. (Ioan Pelivan, *Două documente privitoare la Mihail Stroescu*, „Luminătorul", nr. 10—12/1943, p. 664—667). Profesoara Maria B. Baiulescu s-a referit, nominal, la Mihail și Eliza Stroescu și la donația lor memorabilă, la un Congres al Reuniunii Asociațiilor Femeilor Române, în calitate de președintă a Asociației Femeilor române din Transilvania.

Tot acum, în drumul la românii transilvăneni, Mihail V. Stroescu a donat suma de 25 000 (douzeci și cinci mii) de franci Asociației pentru literatura și cultura poporului român — ASTRA — din Sibiu.

Mihail V. Stroescu a decedat prematur, în anul 1889 (avea 53 de ani), la Costești, în Basarabia. În testamentul său, scris, semnat și legalizat în același an, a prevăzut, ca înmormântarea să fie cât mai simplă (să nu depășească o sută de ruble) și să se dea la 20 (douăzeci) de familii sărace câte o vacă cu vițel, și donații bisericii.

I se recunosc, postum, sentimentele și faptele filantropice, culturale, patriotice ale basarabeanului *Mihail V. Stroescu (Enciclopedia Română MINERVA.* Cu peste 1000 clișee în text, Cluj, 1929, p. 896).

Poeta Zorica Lațcu

(Urmare din pag. a 2-a)

Anii, atâția la număr, m-au îndepărtat de astfel de gingașe fosnete. Zorica Lațcu intrase sever în conul de umbră. Dar, iată că în *Săptămâna*, cu ironii nepermise, Eugen Barbu, la Poșta redacției, mi-o aduse, cu amărăciuni, în față: „Zorica Lațcu din Brașov cere, trimițînd poezii, să o scoatem din anonimat".

În schimb, peste alți ani, înseninat și bucuros, citeam în *Astra* de la Brașov, un frumos florilegiu de versuri ale fostei mele colege din Cluj. Am felicitat epistolar pe redactorul șef. Răspunsul, adresa: *Zorica Lațcu, Brașov, str. Matei Basarab, nr. 16 (cred).*

Mă căznesc a-mi aduce aminte. I-am scris? Nu i-am scris? Documentarist, cum îmi place să mă stimez, regret că nu posed nici o relicvă păstrată de la poetă.

Consolare aducându-mi, acum, părintele Irineu Crăciun cu minunata evocare.

Cu publicarea poeziei *Cer nou*, semnată Zorica Teodosia Lațcu. Vecinică amintire.

Hristos și tineretul*

Vremea noastră e vremea tineretului. O lume veche se dărâmă, o lume nouă își caută formele de viață. Pulsul ei zvâcnește în arterele tineretului. Puls iuțit de neliniște, întretăiat de nesiguranțe, biciuit de enigme. Între acestea, creștinismul e punctul culminant care solicită psihologia zbuciumată a generației tinere. Problema raportului dintre tineret și creștinism nu e azi o problemă numai de catehează și de pastorală, în care Biserica să aibă inițiativa, ci și o problemă de atitudine a societății, în general, a școlii, în special. Cred că trebuie să considerăm raportul dintre tineret și creștinism sub unghiul inițiativei tineretului de a se apropia de Iisus Hristos. Aceasta mi se pare a fi trăsătura fundamentală a demersului educativ de azi.

Eforturile noastre se vor împlini numai în măsura în care tineretul va înțelege însemnătatea covârșitoare de acoperământ spiritual pe care o are Biserica străbună în viața acestui popor. Valurile vremii ne fac să nu mai vedem azi în Biserică un simplu monument venerabil ce aparține trecutului, ci o putere vie și actuală, o pârghie necesară a zbuciumatei vieți prezente. Criza contemporană nu e numai economică nu e numai financiară, nu e numai politică, nu e numai socială, nu e numai morală; ea e și o criză ontologică, pentru că pune, din nou, problema originii vieții și, deci, a destinului omenesc. Aceasta mă face să cred că tineretul nostru nu va întârzia să descopere punctul arhimedic al existenței, principiul spiritual al creștinismului. Va fi în stare de-abia atunci să audă îndemnul din veac: „Cu noi este Dumnezeu, înțelegeți neamuri și vă plecați, căci cu noi este Dumnezeu".

„Cine se integrează în biserică intră cu adevărat în veșnica familiaritate morală a neamului său", zicea cândva Nichifor Crainic. Dincolo de valoarea lor aforistică, neperisabilă, cuvintele exprimă și azi permanenta voință a poporului român de a găsi în Biserică marele liman unde sufletele biciuite de viscolirile istoriei ancorează în certitudinea metafizică a credinței.

Trăim, după spusa inspirată a scriitorului și ierarhului Bartolomeu Anania, „drama libertății": „Atâta vreme cât propria ta libertate se zbuciumă în interiorul libertății divine, riscul nu mai are nici o importanță, chiar dacă ieși înfrânt, îl ai pe Dumnezeu de partea ta".

Prea Sfințite Episcop, întâmpinându-vă cu salutul evanghelic: „Binecuvântat este cel ce vine întru numele Domnului", vă rugăm ca prin luminile cuvântului Prea Sfinției Voastre să faceți să-L avem astăzi, mai mult ca oricând, pe Dumnezeu de partea noastră.

* Cuvânt rostit de dl. director al liceului din Copșa Mică, cu prilejul vizitei făcute la acest liceu de P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul.

INFORMAŢII

— Marţi, 11 mai a.c., Î.P.S. Sa a primit la Reşedinţa Mitropolitană din Sibiu o delegaţie AIDROM, condusă de P.S. Nifon Ploieşteanul.

— Miercuri, 12 mai a.c., Î.P.S. Sa a primit pe Dr. Glen Garfield Williams fost secretar general al Consiliului Bisericilor Europene, aflat în vizită în ţara noastră.

În aceeaşi zi, Î.P.S. Sa împreună cu distinsul oaspete şi soţia acestuia au vizitat Mănăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus (jud. Braşov).

Tot miercuri, Î.P.S. Sa a primit pe monahul Rafael Noica, fiul filozofului C-tin Noica, împreună cu monahul Simeon, ambii vieţuitori în obştea Mănăstirii Sf. Ioan Botezătorul din Anglia.

— Joi, 13 mai a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la banchetul festiv al absolvenţilor Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu, prilej cu care s-a adresat tinerilor teologi absolvenţi.

— Vineri, 14 mai a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la Sesiunea Ştiinţifică comemorativă: centenarul Gheorghe Barţiu, organizată la Sibiu în Aula Bibliotecii „Astra", prezentând comunicarea „Barţiu şi Şaguna".

— Sâmbătă, 15 mai a.c., Î.P.S. Sa a oficiat împreună cu un sobor de arhierei şi preoţi, slujba TE DEUM-ului pe Câmpia Libertăţii din Blaj, cu prilejul împlinirii a 145 de ani de la istorica Adunare Populară care a avut loc pe Câmpia Libertăţii. Au fost de faţă reprezentanţi ai Preşedenţiei României, ai Senatului şi ai Camerei Deputaţilor, autorităţile civile şi militare ale jud. Alba şi Mureş.

După slujba TE DEUM-ului, Î.P.S. Sa a oficiat slujba de sfinţire a crucii închinate memoriei lui Avram Iancu, ridicate pe Dealul Crucii Iancului din oraşul Blaj.

Au fost prezenţi şi au oficiat atât la slujba de Te Deum, cât şi la sfinţirea crucii, ierarhi şi preoţi ai Bisericii Catolice de Rit Bizantin din România.

— Între 18—21 mai a.c., Î.P.S. Sa a participat la Simpozionul „Onisifor Ghibu, 110 ani de la naştere", organizat la Chişinău, Republica Moldova, unde a prezentat comunicarea „Onisifor Ghibu şi realităţile confesionale din Transilvania".

— Joi, 27 mai a.c., zi în care Biserica noastră străbunească prăznuieşte Ziua Înălţării Domnului la Cer şi deopotrivă Ziua Eroilor, Î.P.S. Sa Dr. Antonie Plămădeală a oficiat alături de un ales sobor de preoţi şi diaconi slujba de pomenire a eroilor neamului la cimitirul eroilor din Dumbrava Sibiului, precum şi monumentul comemorativ ridicat în faţa U.M. 01512 din Sibiu.

Au luat parte autorităţile civile şi militare ale judeţului, veterani de război, elevi şi studenţi, numeroşi cetăţeni ai oraşului.

Ca de fiecare dată, Î.P.S. Sa s-a adresat cu un cuvânt de suflet şi simţire românească şi creştinească către cei prezenţi, îndemnând la urmarea şi imitarea faptelor eroice săvârşite de vrednicii noştri înaintaşi.

— În aceeaşi zi, Î.P.S. Sa a rostit un bogat cuvânt de învăţătură legat de praznicul Împărătesc al Înălţării Domnului, în Catedrala Mitropolitană din Sibiu.

— Sâmbătă 29 mai a.c., Î.P.S. Sa a făcut o vizită de lucru la Şantierul noului ansamblu monahal de la mănăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus, jud. Braşov.

— Duminică 30 mai a.c., Î.P.S. Sa a săvârşit slujba de sfinţire şi Sf. Liturghie arhierească la biserica „Cuv. Paraschiva" din Porumbacul de Sus, Răsăritean, eveniment despre care apare un reportaj separat.

Arhid. Visarion Bălţat

— Sâmbătă, 1 mai 1993, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a slujit Sf. Liturghie în Catedrala mitropolitană din Sibiu, la sfârşitul căreia a adresat un cuvânt de întâmpinare şi a deschis lucrările Adunării pe Ţară a Tineretului Oastei Domnului. Au participat peste 700 de tineri din toată ţara, care au dezbătut împreună tema: *„Hristos în noi nădejdea slavei"*, cu subtitlurile: *Tineretul în Şcoala lui Hristos; Tineretul pe calea ascultării de Hristos; Tinerii, mădulare vii ale Trupului lui Hristos; Tinerii între Duhul lui Hristos şi duhul lumii şi Tineretul şi misiunea creştină.*

— Duminică, 2 mai, din încredinţarea Î.P.S. Mitropolit Antonie, P.S. Sa a slujit Sf. Liturghie în parohia vacantă Comăna de Jos (prot. Rupea), suplinită de vrednicul preot pensionar Ioan Boţoman. Au vorbit P.C. pr. Gh. Papuc, consilier cultural, P.C. prot. Gheorghe Opriş, P.S. Sa şi P.C. Ioan Boţoman. În aceeaşi zi s-a săvârşit vecernia la parohia Iaşi (prot. Făgăraş).

— Miercuri, 5 mai 1993, P.S. Episcop-vicar Serafim s-a întâlnit din nou cu profesori şi elevi de la Şcoala Normală din Sibiu, cărora le-a vorbit despre: Fundamentele credinţei creştine.

— Duminică, 9 mai, a.c., P.S. Sa a slujit Sf. Liturghie în capela nou construită a parohiei Sibiu-Triaj. La priceasnă, a predicat P.C. pr. Gh. Papuc, iar la sfârşitul Sf. Liturghii P.S. Sa. Părintele protopop Luca Dănilă şi C. pr. Vasile Ghişoiu (paroh) au prezentat eforturile depuse de credincioşi pentru ridicarea capelei şi înfrumuseţarea ei.

— Între 10—22 mai a.c., P.S. Episcop-vicar Serafim a avut ca oaspeţi pe Părinţii Rafael (fiul filozofului Noica) şi Simeon (de origine elveţian) de la mănăstirea ortodoxă Sf. Ioan Botezătorul din Essex (Anglia), pe care i-a condus în Ţară pentru a cunoaşte Biserica noastră şi a se întâlni cu tineri ortodocşi din diferite centre universitare. Astfel de întâlniri, deosebit de fructuoase, au avut loc la Sibiu, Alba Iulia, Cluj-Napoca, seminariile de la Neamţ şi Agapia, Iaşi, Galaţi şi Bucureşti.

De Sf. Împăraţi Constantin şi Elena, P.S. Serafim a participat la Sf. Liturghie în mănăstirea Antim din Bucureşti, după care a adresat un cuvânt de învăţătură.

— Duminică, 23 mai 1993, P.S. Episcop-vicar Serafim a slujit Sf. Liturghie la Aţel (prot. Mediaş), după care a botezat pe pruncul Nicolae Rusu, fiul preotului paroh. La priceasnă au vorbit P.C. prot. Ioan Găban şi P.S. Sa. După masă, P.S. Sa a săvârşit Taina Sf. Maslu de obşte în parohia Păuca (prot. Mediaş), împreună cu un sobor numeros de preoţi şi în prezenţa unui număr foarte mare de credincioşi ortodocşi şi de alte confesiuni. P.S. Sa a adresat un cuvânt de învăţătură şi a transmis din partea Î.P.S. Mitropolit Antonie aprecierea Centrului eparhial faţă de vrednicul preot paroh, ieromonahul Ignatie Vaida şi Consiliului parohial. În drum spre Aţel, P.S. Serafim a vizitat biserica din Copşa Mică, necorespunzătoare atât prin aşezarea marginală, cât şi prin dimensiunile ei extrem de reduse. S-a hotărât purtarea de tratative sub responsabilitatea părintelui protopop Ioan Găban pentru obţinerea unei clădiri în centrul oraşului, care să fie transformată în biserică.

— Luni, 24 mai, a.c., P.S. Sa s-a întâlnit cu profesori şi elevi ai Colegiului Gheorghe Lazăr din Sibiu.

— De Înălţarea Domnului, P.S. Serafim a slujit Sf. Liturghie în cartierul Mihai Viteazul din Sibiu, unde se ridică o biserică cu hramul Înălţării Domnului.

— Duminică, 30 mai, 1993, la invitaţia P.S. Episcop Justinian al Maramureşului şi Sătmarului, P.S. Serafim a oficiat Sf. Liturghie la biserica în construcţie a Înălţării Domnului din Baia Mare, după care a participat la o mare Adunare a Oastei Domnului.

— Luni, 31 mai 1993, P.S. Sa a răspuns invitaţiei Ligii Tineretului Ortodox din Arad, vorbind la Liceul Moise Nicoară despre „Liturghie şi Scriptură", în faţa unui public numeros, în frunte cu P.S. Episcop Timotei al Aradului.

Diac. Dumitru Dura

DIN SF. SCRIPTURĂ:

Cel ce domneşte între oameni cu dreptate, cel ce stăpâneşte cu temere de Dumnezeu, este ca lumina dimineţii când răsare soarele.

(II Regi 23, 3—4)

Iată tu eşti în necaz pentru că eşti băutor de sânge.

(II Regi 16, 8)

Întâlniri de interes obştesc la Sf. Gheorghe

Din iniţiativa inspectoratului şcolar judeţean Covasna, reprezentat de dl. insp. gen. adj. Paul Voinescu, şi protopopiatului ort. român Sf. Gheorghe, reprezentat de P.C. prot. Gh .Răţulea, joi, 20 mai 1993, la palatul culturii din municipiul Sf. Gheorghe a avut loc o consfătuire la care au participat directori de şcoli româneşti din jud. Covasna şi preoţi ortodocşi din acelaşi judeţ, având ca temă predarea religiei în şcoală.

Au luat cuvântul atât directori cât şi preoţi care au expus modul în care această materie este văzută şi predată în şcolile respective, exprimându-se, între altele, cerinţa de a se înfiinţa secţii române la toate şcolile din judeţ unde sunt cel puţin trei elevi români, cum sunt la şcolile maghiare, notarea să se facă cu cifre ca la toate celelalte materii, trebuinţa manualelor de religie pentru toate clasele şi a altor materiale cu conţinut religios-moral.

Concluziile finale au fost în general pozitive, în sensul că orele de religie sunt apreciate ca bine-venite, efectul resimţindu-se deja în comportamentul multor elevi, că mulţi preoţi au răspuns şi la alte chemări ale şcolilor noastre din zonă, că frecvenţa a fost bună etc.

La consfătuire a participat şi P.C. cons. Gh. Papuc, consilier cultural la Centrul arhiepiscopesc Sibiu.

*

În municipiul Sf. Gheorghe a luat fiinţă, în anul trecut, *„Liga cultural-creştină Andrei Şaguna"*, care are ca preşedinte de onoare pe Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Transilvaniei, Ligă care îşi propune o seamă de acţiuni nobile, de sprijinire pe linie culturală şi bisericească a românilor din zonă şi care editează o foaie lunară: *Oituzul.*

Între acţiunile din anul trecut ale Ligii consemnăm organizarea la Sf. Gheorghe a unui festival de colinde, cu participarea unor formaţii din judeţ şi din alte zone ale Ţării, unele dintre aceste formaţii deplasându-se în parohii vacante de mai mult timp, din prot. Sf. Gheorghe, unde au încălzit sufletele pe credincioşii noştri, care luptă din răsputeri să-şi menţină Legea şi fiinţa naţională. Între acţiunile mai importante pe care şi le propune pentru acest an se înscriu: finalizarea şi punerea în circuitul public a muzeului de sub catedrala ortodoxă din Sf. Gheorghe, unde există un spaţiu propice pentru un astfel de aşezământ; organizarea unor simpozioane consacrate împlinirii a 120 de ani de la adormirea în Domnul a marelui mitropolit Andrei Şaguna şi a 100 de ani de la naşterea mitropolitului Nicolae Colan, fiu al jud. Covasna, ridicarea unor cruci de piatră pe locurile unde au fost bisericile ortodoxe româneşti dărâmate în timpul celor patru ani de ocupaţie maghiară (1940—1944), de cei ce ne acuză astăzi cu neobrăzare de „purificare etnică", alcătuirea unor monografii etc.

Joi, 20 mai 1993 ,în sala mare a palatului culturii din municipiul Sf. Gheorghe a avut loc *Conferinţa anuală a Ligii cultural-creştine Andrei Şaguna*, în cadrul căreia au fost prezentate: Raportul comitetului de acţiune, susţinut de dl. preşedinte Mugur Topolinschi; Raportul comisiei de cenzori; Raportul de venituri şi cheltuieli etc., şi s-au ales noile organe de conducere ale Ligii, ca preşedinte dl. jurist Ioan Solomon din cadrul prefecturii jud. Covasna, din dezbaterile care au avut loc rezultând preocuparea participanţilor de a cultiva ideea de unitate a românilor din zonă, peste concepţiile politice care îi diferenţiază.

De altfel, întregul comitet de conducere al Ligii este profund animat de această idee fundamentală ,atât de necesară în momentul de faţă, „unirea-n cuget şi-n simţiri" fiind forţa care ne-a ajutat să depăşim atâtea momente grele prin care a trecut poporul nostru.

Î.P.S. Mitropolit Antonie a fost reprezentat la lucrări de către P.C. cons. Gh. Papuc, fiu al acelor meleaguri.

Sfinţirea bisericii din Porumbacul de Sus, prot. Sibiu

Nu departe de Avrigul lui Gh. Lazăr şi la poalele Negoiului se află Porumbacul de Sus, bisericeşte: răsăritean şi apusean, fiecare cu lăcaşul său de cult. Până în 1761, anul fatal pentru multe biserici şi mănăstiri ortodoxe, când tunurile generalului catolic Bukow le-a dărâmat, fiinţa şi în apropiere de Porumbacul de Sus o mănăstire, localnicii numind locul până astăzi: „la mănăstire".

Actuala biserică din Porumbacul de Sus-Răsăritean, monumentală şi încăpătoare, a fost ridicată în 1902, sub preotul Nicolae Solomon, căreia i s-au făcut în mai multe rânduri reparaţii capitale, ultimele între 1989—1993, când biserica a fost îmbrăcată şi într-o plăcută haină picturală, executată de soţii Livia şi Virgil Pavel, prin purtarea de grijă a harnicului pr. paroh Nicolae Boboia şi cheltuiala bunilor săi credincioşi.

Astfel împodobită, biserica cu hramul Sf. Paraschiva din Porumbacul de Sus-Răsăritean a fost sfinţită Duminică, 30 mai 1993, de către Î.P.S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei, căruia credincioşii i-au făcut o caldă primire, de la Sibiu fiind însoţit de P.C. cons. Gh. Papuc şi P.Cuv. arhid. V. Bălţat.

Răspunsurile au fost date de un cor restrâns de elevi de la Seminarul teologic liceal din Cluj-Napoca şi obştea credincioşilor.

În cadrul Sf. Liturghii, care a urmat după slujba de sfinţire a bisericii, a fost hirotonit întru preot tânărul ierod. Serafim Pătrunjel de la Mănăstirea Brâncoveanu — Sâmbăta de Sus.

La sfârşitul Sf. Liturghii, au vorbit P.C. prot. *M. Lupu* (Avrig), C. pr. paroh *N. Boboia* şi dl. *Gavrilă Tiplic*, fost director la şcoala din localitate, care a făcut un istoric al acestei aşezări.

Cuvânt de învăţătură a rostit apoi Î.P.S. Mitropolit *Antonie*, care, după ce a felicitat pe preot şi credincioşi pentru lucrările realizate şi pentru râvna lor pentru cele ale lui Dumnezeu, a zăbovit cu deosebire asupra comuniunii care se realizează între participanţii la Sf. Liturghie, în biserică, cât şi asupra Înălţării Mântuitorului şi Pogorârii Duhului Sfânt.

C. pr. N. Boboia a fost distins şi hirotesit întru „iconom stavrofor", acte de apreciere înmânându-se credincioşilor: G. Tiplic, Gh. Lupu, cânt. bis.., St. Lupu, epitrop, M. Darabant, consiliului şi comitetului parohial.

La agapa care a urmat la căminul cultural, Î.P.S. Sa a vorbit din nou credincioşilor despre unele păcate şi virtuţi, mulţumind totodată celor ce s-au ostenit cu organizarea praznicului.

APEL

Pe drumul Braşov — Târgu Mureş, între dealurile comunei Buneşti, în urmă cu doi ani, s-a pornit ridicarea unei mânăstiri de maici cu hramul „Sf. Gheorghe". S-a ridicat corpul de chilii şi suntem la turnarea fundaţiei bisericii. Am lucrat ajutaţi de daniile credincioşilor din jur. Fondurile însă s-au epuizat.

Facem un apel de inimă pentru un ajutor în vederea îndeplinirii acestui vis, de a ridica o oază de viaţă duhovnicească de tradiţie ortodoxă, într-o zonă lipsită de asemenea aşezăminte duhovniceşti.

Contul nostru este: Cooperativa de Credit Rupea BASA Rupea, nr. ct. 40 95 05, Mânăstirea Buneşti, nr. ct. 325.07.01.03.

Cu alese mulţumiri,

Pr. Gh. Lup

Semnalăm... Semnalăm...

● *Alfa şi Omega*, suplimentul de spiritualitate creştină al COTIDIANULUI (nr. 1, anul II, 1993), e plin de surprize. Un studiu despre „Asceza creştină" semnează cunoscutul arhimandrit Sofronie, ucenicul starețului Siluan din Muntele Athos. Arhimandritul Sofronie a întemeiat în Anglia o mănăstire ortodoxă unde, printre alţii, vieţuieşte şi părintele Rafael, fiul lui Constantin Noica. Nu de mult părintele Rafael ne-a vizitat la Sibiu şi apoi a petrecut o vreme în meditaţie la schitul Păltiniş, prin geamul chiliei având în faţă mormântul tatălui său. Părintele Rafael e un om deosebit, un om duhovnicesc. Constantin Noica mi-a vorbit adesea despre dânsul cu căldură. Nu ştiu dacă îl înţelegea, dar îl iubea şi cred că se bucura ştiind că cineva se roagă pentru dânsul.

Arhimandritul Sofronie defineşte asceza drept *„un efort conştient, liber consimţit, de a atinge perfecţiunea"*, iar în final *„asceza devine în dezvoltarea ei o ştiinţă, o artă, o cultură"*. Ea e o *„victorie împotriva forţelor iraţionale"*. Autorul arată că scopul ascezei nu este negativ, ci se urmăreşte ajungerea la iubire. *„Iubeşte"*, e o poruncă pozitivă. Pasagii frumoase din studiu se referă la monahism, scoţându-i în evidenţă rosturile şi frumuseţea. (Trad. studiului, de Constanţa Costea, din vol. *La Félicité de conaitre la Voie").*

*

● În acelaşi număr din „Alfa şi Omega" Costin Niculescu consemnează o convorbire cu părintele Placide Deseilles, cunoscut duhovnic, autor al multor cărţi de spiritualitate. L-am cunoscut bine pe părintele Placide pe când era călugăr romano-catolic. Ne-am întâlnit la multe congrese şi simpozioane de spiritualitate în Occident, pe vremea când îmi făceam doctoratul la Oxford. După mai multe vizite la Muntele Athos şi în România ,Prea Cuviosia Sa a trecut la Ortodoxie, împreună cu obştea sa catolică de la Aubazine, din Franţa. Monahismul românesc l-a atras de la început. Aici l-a cunoscut pe părintele Cleopa. *„Primul mare duhovnic pe care l-am întâlnit a fost în România, părintele Cleopa"*, mărturiseşte părintele Placide. A învăţat multe din Ortodoxie şi se află pe o autentică direcţie de împăcare a *Tradiţiei* cu *libertatea.* Iată câteva principii care apar în convorbirea la care ne referim: *În duhovnicie nu există reguli generale; Tradiţia este conştiinţa comună a Bisericii; canoanele să le aplicăm cu economie.*

Prea Cuviosia Sa crede că romano-catolicii nu vor abandona punctele în care diferă de ortodocşi.

Ştie ce ştie! Că doar a fost romano-catolic! Noi mai credem totuşi în dialog, mai ales când un catolic precum Prea Cuviosia Sa a putut abandona totuşi vechile convingeri!

Despre civilizaţia mondială actuală, părintele Placide crede că e necreştină. El are în faţă un occident derutant. Biserica nu trebuie să se amestece în politică, mai spune, dar trebuie să combată ceea ce e contrar conştiinţei creştine. Trebuie, adaogă el, să găsim calea de apropiere de omul zilelor noastre şi să vorbim fiecăruia după trebuinţele lui (Traducerea convorbirii aparţine d. Nina Cionca).

*

● La rubrica *„Monahi de ieri"*, tot în *„Alfa şi Omega"*, Vlad Maniţiu scrie despre *„Părintele Paisie de la Sihăstria: punct de întâlnire — Poarta Raiului"*. Părintele Paisie a murit în 1990. Am trăit cu el în aceeaşi mănăstire, la Slatina lui Lăpuşneanu, mulţi ani. L-am cercetat şi la Sihăstria pentru sfat şi binecuvântare. La fiecare despărţire de cineva, zicea: să ne întâlnim la poarta raiului.

Dl. Vlad Maniţiu a realizat un portret veridic şi frumos ilustrat. Părintele Paisie a intrat de mult în „Patericul românesc". A se vedea cartea noastră *„Tradiţie şi libertate în spiritualitatea ortodoxă"* (Sibiu, 1983, p. 203, 216—218, 242) şi *Patericul* din 1980 al părintelui Ioanichie Bălan.

În directă succesiune duhovnicească, pagina *„Monahi de azi"* traduce din revista americană *„The Orthodox Word"* (nr. 155, 1990, trad. Alexandru Ene) o convorbire dintre părintele Cleopa de la Sihăstria şi monahul Atonit Damaschin. E o pagină antologică. Monahul atonit a ştiut ce să întrebe şi a primit răspunsuri de înaltă gândire şi simţire duhovnicească. Părintele Cleopa are imense resurse proprii, elaborează răspunsuri care îi vin din lecturi, dar mai ales din propria experienţă de viaţă monahală, aşa încât se distanţează firesc de textele altora, rămânând totuşi în cea mai autentică tradiţie monahală ortodoxă.

Părintele Cleopa are „cuvinte" care sunt ale lui, spontane şi elaborate în acelaşi timp. Iată un exemplu în care nu numai perspicacitatea evitării căderii în ispita laudei de sine, în care îl atrăgea interlocutorul, dar şi o dorinţă evidentă de a da exemple simple şi grăitoare, l-au făcut să răspundă la toate întrebările după cum veţi vedea câteva exemple mai jos.

Părintele atonit l-a întrebat: *„Ce să le spun părinţilor mei din mânăstire, când mă vor întreba ce face părintele Cleopa?"* Probabil se aştepta să răspundă că se roagă, că vorbeşte mulţimilor fără răgaz, că scrie, că mijloceşte mântuirea multora. Răspunsul a fost simplu: *„Spune-le că părintele Cleopa face păcate".*

Iată un bun cuvânt de folos, despre smerenie.

La întrebarea: *„Care este lucrarea călugărului"*, a răspuns tot simplu: *„Fiecare călugăr şi mirean are datoria să-şi arate credinţa adevărată prin rugăciune, frică de Dumnezeu şi frică de moarte".* Ce e important aici, e că n-a deosebit monahii de mireni. Toţi cu aceleaşi îndatoriri. Asta ca să evite superbia monahilor şi complexul de inferioritate al mirenilor. Toţi au aceleaşi îndatoriri, în orice fel de viaţă s-ar afla. Mai departe arată chiar că, în unele privinţe, monahii au mai multe îndatoriri decât privilegii.

Părintele Cleopa e un fel de Zamolxe ortodox al vremurilor şi neamului nostru.

*

● În pagina *„Ortodoxia azi"* (mereu din acelaşi număr al revistei „Alfa şi Omega"), Maria Nicolescu ia un interviu P.S. Andrei al Alba-Iuliei. E frumos ce spune despre *„un domn cu barbă, smerit şi recules, Nicolae Steinhardt"*, devenit monahul Nicolae de la Rohia, fin intelectual, evreu convertit la Ortodoxie, prieten cu Noica, cu Eliade, cu Eugen Ionescu.

Şi P.S. Andrei ca şi părintele Placide, crede că gradul de secularizare este mai mare în Apus decât la noi. A fost într-o vizită la Prato, în Italia, şi s-a întors cam dezolat. Nu de Prato, ci de Occident, că până la Prato a trecut prin lume, n-a aterizat cu helicopterul! Şi a avut ochi de văzut.

Dintr-o convorbire cu Papa a înţeles că S. Sa nu este de acord cu „restitutio in integrum" când e vorba de lăcaşurile de cult foste unite. Acest lucru Sanctitatea Sa mi l-a declarat şi mie în 1991, într-o convorbire în doi.

Despre Mişcarea ecumenică P.S. Sa crede că se împotmoleşte. Şi dă exemple concludente: admiterea homosexualităţii, a avorturilor şi altele creează premize pentru îngrijorări ortodoxe. I-a servit pentru o astfel de concluzie şi raportul nostru despre lucrările Conferinţei Bisericilor Europene, desfăşurate la Praga în 1992 şi unde asemenea permisiuni exprimate de unele organizaţii bisericeşti şi culte europene, denotă dispreţ faţă de Sfânta Scriptură şi faţă de întreaga doctrină şi tradiţie creştină. Argumentele din domeniul drepturilor omului, aplicate în Biserică, în ordinea morală, devin derutante şi înşelătoare când nu sunt coroborate cu doctrina creştină sănătoasă şi de îndelungată vreme aplicată în viaţa creştină.

Pe ultima pagină din „Alfa şi Omega" ni se descoperă un Efrem Sirul, sfânt autor de cărţi, dar şi poet. Arta a mers întotdeauna mână în mână cu spiritualitatea. Aşa ne convingem că spiritualitatea e într-adevăr un act de cultură, şi că nu e doar apanajul unor exaltaţi, ci e o înaltă stare de conştiinţă culturală, cum e Biblia prin autorii ei istorici, pedagogi, doctrinari şi poeţi. Să ne amintim doar de David, care a scris Psaltirea în versuri, de Solomon al Cântării Cântărilor, şi de Sfântul Pavel al Imnului dragostei din I Corinteni XIII. Şi să ne întoarcem şi la *Fericiri.*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. cons. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu.*

ABONAMENTUL pe un an: 500 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ȘAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 141
SIBIU
15 iunie
Nr. 23—24
1993

DUMINICA TUTUROR SFINȚILOR

După pogorârea Duhului Sfânt, apostolii au vestit pe Iisus Hristos și Evanghelia sa cu o râvnă fără pereche. Din sămânța Cuvântului propovăduit de ei au răsărit și s-au înmulțit *creștinii*, iar dintre creștini strălucesc ca niște făclii aprinse, luminătoare peste veacuri, numele și figurile sfinților. Duminica întâia după Rusalii e închinată *tuturor sfinților*, adică acelora dintre creștini care au trăit după Evanghelie până la moarte și au urmat vieții lui Iisus până la sfințenie, până la ultima treaptă a desăvârșirii morale.

Când Mântuitorul își alege ucenicii, îi cheamă: *„Veniți după mine"*... (Mt. 4, 19). Apoi, mai târziu le pune în vedere: *„Oricine mă va mărturisi înaintea oamenilor ,îl voiu mărturisi și eu înaintea Tatălui meu, care este în ceruri*, iar de oricine se va lepăda de mine înaintea oamenilor, mă voiu lepăda și eu de el înaintea Tatălui meu, care este în ceruri" (Mt. 10, 32—33).

Cuvintele acestea înseamnă, înainte de toate, că omul este *liber*. Iisus nu a poruncit învățăceilor să-l urmeze ca niște robi, ci i-a chemat, i-a invitat să-l urmeze ca niște ucenici. Le-a pus în față lumina, le-a descoperit adevărul, le-a arătat calea... *Eu sunt lumina lumii... Eu sunt calea, adevărul și viața... Eu sunt învierea și viața... Eu sunt Păstorul cel bun*... Iisus Hristos e lumina lumii și idealul vieții. *Urmarea* Lui e *calea* spre ideal.

Ucenicii erau liberi să-l asculte sau să-l refuze. Nu au fost siliți să-și lase corăbiile de dragul idealului, ci de bunăvoie au fost poftiți să-și schimbe rostul vieții în bine; să se facă apostoli din pescari și sfinți din păcătoși.

Faptul acesta are o însemnătate covârșitoare. Dumnezeu a dat omului un dar peste măsură de prețios: libertatea. Acest dar, prin care omul se deosebește de lumea celorlalte animale, este pentru noi un izvor de mărire, dar și de pierzare, după cum ne folosim de el, în bine sau în rău.

— *„Iată stau la ușă și bat* — zice Domnul; *de va auzi cineva glasul meu și va deschide ușa, voiu intra la el și voiu cina cu el și el cu mine"* (Apoc. 3, 20).

Dumnezeu ne-a dat și ne respectă libertatea. Ne cheamă la sine, dar nu ne silește. Dacă deschidem ușa intră; dacă nu, nu. Mare atenție, mare *dar* și tot așa de mare răspundere. *Religia e libertate și prin libertate răspundere. Cât e de mare respectul lui Dumnezeu față de libertatea omului, atât de mare e răspunderea omului în fața lui Dumnezeu.*

De ce a dat Dumnezeu omului un dar atât de mare și de atâteaori atât de primejdios? Răspunsul este ușor, pentru că prin *libertate se dobândește gloria și se face istoria*. Cartea vremii, istoria nu ar fi dacă n-ar exista libertatea. Animalele nu au nici merit, nici istorie, deoarece nu au și nu știu ce-i libertatea. *Numai omul are libertate, numai el dobândește merite și face istorie*. Cum? Iată pilda apostolilor și a tuturor sfinților. Sunt invitați de Iisus să-l urmeze și ei iau o hotărâre. Dau vieții lor o țintă înaltă, își aleg o misiune, un ideal: să fie ucenicii Domnului, să trăiască după Evanghelie, să întemeieze Biserici în toată lumea, să lupte și să biruiască. Ei iau o *hotărâre*, și hotărârea aceasta îi ajută ca oameni mici fiind să facă lucruri mari, să facă istorie. Unde nu e libertate nu este nici hotărâre, nici istorie; acolo viața oamenilor se scurge cum se scurge viața animalelor, a plantelor și a pietrelor, fără istorie. Hotărârea este efort, luptă, bărbăție, virtute care ridică pe om din starea de natură în starea de conștiință și grație. Păcatul se face mai ușor decât un act de virtute, pentru că el nu cere hotărâri, nici lupte, nici demnitate; el te mănă, te duce și te îneacă, cum duc valurile apelor pe cei ce nu știu să înoate. Hotărârile cer încordări ostenitoare, ruperi din dorințele obișnuite, despărțiri de poftele și patimile care ne coboară în rândul ființelor necuvântătoare. Hotărârea este un act istoric, un *hotar*, un *stăvilar* împotriva curgerilor și a pornirilor josnice (D. Stăniloae). Prin hotărâre apostolii, oameni mici, au făcut lucruri mari. Ei nu au cucerit lumea prin titlurile lor academice, nici prin rangurile sau renumele familiei lor, ci prin *hotărârea de a sluji și a urma lui Hristos până la moarte*.

Nici un lucru mare nu se face în lume fără *hotărâri mari, luate liber* și susținute cu toată bărbăția. Faptele mari pretind hotărâri mari, fie că le iau oameni simpli din popor, cum au fost apostolii Domnului, fie că le iau oamenii aleși cum au fost sfinții Bisericii, fie alți oameni, cum sunt conducătorii popoarelor sau creatorii de opere nemuritoare.

Aceasta e prima lecție care se desprinde din chemarea făcută apostolilor — și prin ei omenirii întregi — de a mărturisi și urma pe Hristos. Dar ea mai are și alte fețe.

Fiecare om este chemat să fie un martor și un mărturisitor al Mântuitorului. Stau față în față: Hristos și lumea; două iubiri între care este prăpastie adâncă: iubirea lui Hristos și iubirea lumii. Nu le putem sluji pe amândouă cu aceeași credință curată. Nu putem sluji la doi domni (Mt. 6, 24).

După pildele sfinților, creștinii iubesc pe Iisus Hristos ca pe cel mai frumos *model de viață* din câte cunoaște istoria omenirii. Din viața și evanghelia lui învățăm *ascultarea*, căci s-a făcut ascultător până la moarte și încă moartea de cruce (Fil. 2, 8); *blândețea* și *smerenia*, căci a fost blând și smerit cu inima (Mt. 11, 29); *nevinovăția*, căci nu s-a aflat în el nici o vină și nici un vicleșug (In 8, 46; 19, 6); *bunătatea*, căci prin el s-a arătat în lume bogăția harului (Ef. 2, 7); *mila*, căci a săturat pe cei flămânzi și a tămăduit pe cei bolnavi; *dragostea*, căci s-a răstignit pentru noi și sângele lui ne curățește de toate păcatele (I In. 1, 7). Toate darurile împodobesc ființa lui, toate virtuțile strălucesc în viața lui, toată slava înfrumusețează chipul lui plin de har și de adevăr (In. 1, 14).

Creștinii cei dintâi își vindeau averile, se lepădau de lume și primeau fericiți moartea de martiri, atât de mare era dragostea lor față de Iisus și atât de strânsă era alipirea lor față de Evanghelie. Din rândul lor s-au ales numele care formează Calendarul nostru creștin, numele sfinților, care sunt și rămân cele mai frumoase exemple de martori și mărturisitori ai Domnului înaintea oamenilor.

Sfinții formează cununa de lumină și armata de biruință a Bisericii. Viața lor, trăită după Evanghelie și după Hristos, rămâne pentru totdeauna cea mai ideală școală a caracterelor. Ei au urmat pe Iisus în viață și până la moarte. Toate se puteau clătina în jurul lor, numai credința lor și dragostea față de Iisus *nu*.

De aceea, în sufletele noastre ca și în sufletele lor, hotărârea de-a urma și sluji pe Mântuitorul trebuie să primească puterea unei convingeri apostolice, ca *„viața lui Iisus să se arate în carnea noastră cea muritoare"* (II Cor. 4, 11).

Ilarion Felea

ZIUA ÎNĂLȚĂRII LUCEAFĂRULUI

PAȘII LUCEAFĂRULUI (II)

Toți cei care l-au cunoscut, Slavici îndeosebi, spun că iubea ardelenii, îi plăcea compania lor. *„Susținea* — spune Slavici — *că viața noastră națională se reazimă pe virtutea ardelenilor îndărătnici, care au păstrat mai bine decât oricare alți frați ai lor firea specifică românească"*. Voia să întemeieze o revistă centrală românească *la Sibiu* (tot Slavici). Nicolae Densușianu care l-a avut acasă la el la Sibiu, spune că *„și în România petrecea mai mult în societate cu ardelenii"*. Era mare admirator al lui Șaguna, căruia îi admira priceperea politică, zicând că *„era om politic din creștet până în tălpi"*.

Despre Basarabia poate n-a scris nimeni pagini mai ferme și mai lucide, cu privire la romanitatea ei și la dreptul ei la unire. Ce bine ar fi ca toți basarabenii să se întoarcă cu fața spre Eminescu și Ștefan cel Mare, inclusiv Biserica ortodoxă care are în frunte un rusofil întors cu fața spre eterna Moscovă dușmană și hrăpăreață. Sunt oameni greu de înțeles și de iertat, chiar cu cea mai blândă inimă din lume. Cred că și Dumnezeu e perplex în fața unor asemenea absurdități, ca cele din Biserica lui Vladimir, din Basarabia!

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului
Crișanei și Maramureșului

Eminescu la spitalul Șuțu

Pe acest loc s-a aflat sanatoriul Caritatea unde a încetat din viață la 16 iunie 1889 marele poet român Mihai Eminescu.

— Inscripția pe peretele clădirii din str. Plantelor 9.

Aici încețoșat și tot astral
Privea și iar privea în depărtări
Pierdut adânc pe lungi adânci cărări
Spre neted și înalt cu soare mal.

Simțind în jur un aer sepulcral,
Ca negri nori și deși sub negre zări,
Aici încețoșat și tot astral,
Privea și iar privea în depărtări.

— Sunt Matei Basarab! Am fost brutal
rănit la cap când coboram pe scări,
de un bogat cum nu-i pe-ntins de țări,
El are case, sate, garduri, râuri, capital.

Grăi încețoșat și tot astral.

Petre Pascu

„SĂ NE LUMINĂM POPOARE!"

— Scurt răspuns d-lui A. Moisin —

În cântările sale de la Paști și de după aceea, până la Înălțare, Biserica noastră Ortodoxă le are și pe acestea: „Ziua Învierii, să ne luminăm popoare!", precum și: „Să ne curățim simțirile și să vedem pe Hristos cu neapropiata lumină a Învierii", ca și: „Ziua Învierii! Să ne luminăm cu prăznuirea și unul pe altul să ne îmbrățișăm; să zicem fraților și celor ce ne urăsc pe noi". Așadar, chemări la larghețe sufletească, la generozitate, la dragoste și armonie, nu numai pe planul mic, familial și al obștei în care viețuim, ci și pe planul mare al relațiilor dintre popoare; chemări la înfrățire nu numai între noi, în cadrul mediului social în care ne este dat să trăim, ci și la înfrățire între toate neamurile Pământului.

În spiritul acestor idei generoase profund evanghelice s-a străduit și se străduiește Biserica noastră Ortodoxă — „mamă a poporului român", cum o numește Eminescu, „bătrânească și cinstita și curata noastră Lege", cum o numește Octavian Goga, — să-și crească sufletește fiii săi, încă din zilele în care Sf. Apostol Andrei, cel întâi chemat la Apostolie, a aruncat primele semințe ale învățăturii creștine pe meleagurile noastre. Așa se explică faptul că Ortodoxia a pătruns profund în structura, în plămada psiho-fizică a poporului român, realitate vădită în viața sa de zi cu zi, în vocabularul său deosebit de bogat în expresii ale omeniei, în saluturile sale, în arta sa arhitecturală, în portul său, în folclorul său, în zicerile și în toate ale sale, ceea ce s-a reflectat și în momentele cruciale ale istoriei sale. Putem oare explica în chip deplin minunata omenie românească, înțeleptele proverbe ale românilor fără zecile de ediții ale Cazaniilor, fără Noul Testament al mitropolitului Simion Ștefan, fără Biblia de la București și atâtea alte cărți de cult ale Bisericii Ortodoxe Române, purtate în desagi prin vămile cucului de sute și mii de Badea Cârțan; fără Coresi, fără școlile din tinda bisericilor și mănăstirilor noastre, fără școala românească din Șcheii Brașovului atestată încă din sec. XIV. Ortodoxia, așadar, a format sufletul neamului nostru, și cu toate insinuările care i se aduc noi zicem că l-a format destul de bine, larghețea sufletului românesc, evidentă chiar și în frământările de astăzi, fiind de fapt rodul credinței sale adânc creștine. Din astfel de motive Ortodoxia a și fost numită încă din vechime: „Lege românească", „la care țin cu toată convingerea spiritului meu, cu toată căldura inimii mele și cu toată iubirea pe care o am pentru națiunea mea, pe care o pun mai presus de orice" — cum spunea Nicolae Iorga într-o conferință ținută în 27 ianuarie 1940, intitulată: Concepția românească a Ortodoxiei. „Legea ortodoxă a fost pavăza naționalității noastre" — spunea și prof. univ. Sextil Pușcariu într-o conferință ținută în 25 ianuarie 1934.

Ortodoxia deci nu trebuie apărată, căci se apără ea însăși prin valorile sale și prin rolul uriaș pe care l-a avut și-l are în viața poporului român, duhul ei profund uman pătrunzând în toate fibrele ființei acestui neam.

Toate aceste realități, evidente pentru oricine are ochi de văzut și minte de judecat, se caută însă a fi răsturnate și prezentate de-a-ndoaselea într-un ciclu de articole, intitulate: „Confuzia între Ortodoxism și Românism", apărute în cotidianul sibian: 21 Radical, numerele 614—619/1993, și semnate A. Moisin, autor care ne aduce aminte de iezuiții de la 1700, când s-a reușit dezbinarea noastră aici în Transilvania, folosindu-se momeli, amăgiri și falsuri.

În „Rădăcina de foc", p. 326, poetul basarabean de mare sensibilitate Grigore Vieru încrestează și această constatare: *„Ura strâmbă gura"*. Într-adevăr, ura strâmbă nu numai gura, ci strâmbă mai ales mintea, pe care o întunecă, o dereglează abătând-o de la menirea ei de luminătoare a vieții insului. Otrăvit de o asemenea ură, din care motiv sincer îl compătimim, căci își primejduiește chiar mântuirea personală, dacă crede în Dumnezeu, probabil într-un Dumnezeu al Evu-

(Continuare în pag. a 2-a)

Serviciul de presă al
Centrului arhiepiscopesc
Sibiu

Cult și cultură*

Fără îndoială, cultul adus de om lui Dumnezeu este cea mai veche formă de cultură a umanității. Tinderea spre Dumnezeu este sădită în firea omului ca tindere spre desăvârșire, spre perfecțiune. De aceea, comuniunea cu Dumnezeu înalță pe om și dezvoltă în el capacitățile sale creatoare prin care omul se aseamănă cu Dumnezeu, devenind și el „Dumnezeu prin har", adică prin participare la perfecțiunile divine. Iar cultul divin este mijlocul cel mai propriu de comuniune a omului cu Dumnezeu. Desigur că cultul, ca expresie vie a religiei, a influențat și influențează istoria popoarelor. Mircea Eliade ne încredințează că toate așezările omenești au apărut în jurul unui altar, al unui locaș de cult. Sunt popoare care s-au născut chiar dintr-o anumită credință și expresie practică a ei. Cazul poporului evreu este tipic în această privință. La noi, la români, creștinismul, în expresia sa răsăriteană, reprezintă o coordonată fundamentală a etnogenezei noastre (Prof. Radu Vulpe). Limitându-ne la creștinism, se știe cât de mult el a influențat cultura popoarelor care l-au adoptat. În fapt, întreaga cultură europeană este de inspirație creștină. La noi, ca și la alte popoare creștine, cultura s-a identificat secole de-a rândul cu tezaurul și creațiile liturgice (cultice). Arta, arhitectura, Liturghia și celelalte slujbe, textele biblice, cărțile de învățătură creștină... sunt creații proprii sau traduceri apărute din nevoia de comuniune cu Dumnezeu, care se realizează în primul rând prin cultul divin. Ele sunt primele forme de cultură, dar în același timp și expresia cea mai înaltă a culturii. Rabelais spunea că „sufletul culturii este cultura sufletului". Orice formă de cultură trebuie să înnobileze sufletul, să-l înalțe, să-l cultive. O creație care nu înalță sufletul, nu-l ajută să se ridice la desăvârșire, nu este cultură, ci anti-cultură. Și aici aș numi toate producțiile care alimentează patimile omului: literatura și filmele obscene, presa de scandal, muzica și jocurile indecente și, în general, tot ceea ce coboară pe om sub nivelul umanității sale. Astăzi, aceste creații anticulturale s-au înmulțit, iar omul modern este pus adeseori în situația de a nu ști să distingă cultura de anti-cultură. Se înțelege ce rol important joacă aici Școala, care, prin dumneavoastră, cultivă pe tineri și îi ajută la formarea personalității lor. Ceea ce presupune și această „deosebire a duhurilor" — ca să vorbim în limbaj biblic și patristic — adică discernerea binelui de rău, a influențelor distrugătoare de suflet care iau de cele mai multe ori masca nevinovăției sau chiar a binelui.

Christos Yannaras, un mare teolog și filozof grec, îmi spunea recent că Liturghia ortodoxă ca și celelalte slujbe din cultul nostru sunt expresia cea mai înaltă a culturii omenești, a ceea ce spiritul uman a putut crea pentru înnobilarea și desăvârșirea sa, care înseamnă ridicarea spre Dumnezeu și unirea cu El. Creațiile liturgice ortodoxe sunt infinit de bogate și de frumoase. Dacă le-am cunoaște ne-am da seama cât de mari au fost sfinții care le-au alcătuit, cât de inspirați au fost. Ele urmăresc interiorizarea credinciosului, concentrarea sa în inimă — „sfânta sfintelor" sau altarul cel mai sacru al omului în care locuiește însuși Dumnezeu de la botezul nostru. Cultul ortodox, prin privilegierea cântării, se adresează inimii, sentimentului, fără să fie deloc sentimental sau pietist, cum este cultul mai tuturor celorlalte confesiuni creștine. Pentru că rugăciunile și cântările ortodoxe au un conținut teologic extrem de profund. Întreaga Teologie creștină este prezentă în cultul ortodox. Teologia ortodoxă nu este o Teologie de catedră sau de birou, ci o Teologie cultică, doxologică. Toate formulările dogmatice ale Sinoadelor ecumenice și-au găsit imediat expresia liturgică, au intrat în cult pentru că Teologia este viață, laudă și preamărire a lui Dumnezeu și nu speculație intelectuală. Dar deși profund din punct de vedere al conținutului teologic al cântărilor și rugăciunilor, cultul ortodox nu este totuși raționalist, tocmai pentru că nu se cantonează la nivelul rațiunii, ci realizează unirea minții și a inimii, sau coborârea minții (a rațiunii) în inimă. Pentru că inima și nu mintea este centrul vieții duhovnicești al omului. În inimă se concentrează toate puterile spirituale ale omului. „Inima, zice Sf. Macarie cel Mare (sec. IV), stăpânește și domnește peste tot trupul. Iar când harul se revarsă în inimă, ea stăpânește peste toate mădularele și peste toate cugetele. Pentru că acolo în inimă este mintea și toate cugetele sufletului și încrederea lui". De aceea, spiritualitatea ortodoxă este o spiritualitate a inimii. Credinciosul trebuie să tindă spre interiorizarea sa în inimă, pentru a ajunge la pacea inimii, care este pacea unirii cu Dumnezeu. Aceasta este scopul vieții creștine, al omului în general (căci sufletul omenesc este prin natura sa creștin — Tertulian): comuniunea sa cu Dumnezeu, unirea cu El. Comuniune și unire în care omul își dezvoltă la maxim toate potențele sale, fără să dispară în Dumnezeu, ci dimpotrivă devenind persoană deplină. Religiile și practicile de spiritualitate venite din Extremul Orient (budism, hinduism, confucianism, yoga, tantra, meditația transcendentală...) sunt total opuse creștinismului tocmai prin faptul că ele tind la absorbirea omului în Spiritul universal impersonal. Echilibrul sufletesc pe care aceste sisteme îl caută constă tocmai în desființarea omului ca persoană și pierderea sa în impersonal ceea ce, evident, este un regres. Căci omul este persoană unică și inconfundabilă ca și Persoanele Sf. Treimi și trebuie să tindă la actualizarea tuturor potențelor sale personale adică la realizarea sa deplină ca persoană în comuniune cu Dumnezeu și cu toți oamenii. Aici intervine iarăși rolul Școlii de a feri pe tineri de toate aceste rătăciri care mutilează inevitabil personalitatea lor.

Astăzi religia se învață în școală. Însă ea nu trebuie să apară elevilor, nici dascălilor, ca o „altă ideologie". Într-o discuție avută cu prof. francez Olivier Clement, acesta îmi spunea: „Creștinismul nu este un compartiment al Culturii; nu există compartimentul religios, apoi compartimentul științific, literar... *Creștinismul este profunzimea însăși a existenței, profunzimea însăși a vieții*... Orice situație, orice realitate trăite profund ajung la credință". De aceea, la ora de educație moral-religioasă elevul învață cum să devină om integru și persoană în comuniune cu Dumnezeu și cu semenii, practicând credința în care a fost botezat. Dar orice profesor, fără să facă direct religie, trebuie să predea propria-i disciplină în această lumină a credinței creștine care cultivă și înnobilează pe om în gradul cel mai înalt.

Acesta este și mesajul meu aici la Mănăstirea Râmeț către dumneavoastră, Dascăli ai Școlii Românești și ai neamului nostru.

† SERAFIM FĂGĂRĂȘANUL
Episcop-vicar
Arhiepiscopia Sibiului

* Cuvânt ocazional ținut la Mănăstirea Râmeț (29 mai) în fața unui grup de profesori, membri ai Societății de Științe Filologice din România.

„Credința vremurilor de acum mă obligă să vă atrag luarea-aminte că nu trebuie să ne mirăm de aceste erezii, nici fiindcă există, căci au fost prevestite, și nici fiindcă răstoarnă credința unora, căci aceasta este menirea lor: să se ispitească prin ele și să fie pusă la încercare credința".

TERTULIAN

Naşterea Sf. Ioan Botezătorul
(24 iunie)

La 24 iunie, în fiecare an în plină vară, Biserica Creştină prăznuieşte Naşterea Sf. Ioan Botezătorul şi Înainte mergătorul Domnului, sau Sânzâienele.

E singura excepţie în calendarul Bisericii când aceasta prăznuieşte ziua de naştere a unui sfânt, întrucât martirii şi sfinţii Bisericii sunt prăznuiţi fiecare în ziua morţii lor, socotită ca o adevărată zi de naştere a lor pentru viaţa cea veşnică şi pentru Împărăţia cerurilor.

Ioan Botezătorul era fiul preotului Zaharia şi al Elisabetei, amândoi din neamul preoţesc al poporului ales şi a fost rodul rugăciunilor curate ale părinţilor săi înaintaţi în vârstă.

Naşterea lui este prevestită de arhanghelul Gavriil părintelui său, preotul Zaharia, pe când acesta tămâia în altarul Domnului, arătându-i acestuia şi misiunea pe care o va avea de îndeplinit Ioan în planul iconomiei dumnezeieşti „căci va fi mare înaintea Domnului ... şi se va umple de Duhul Sfânt încă din pântecele maicii sale şi pe mulţi din fiii lui Israel îi va întoarce la Domnul Dumnezeul lor“ (Luca 1, 15, 16).

Într-adevăr după cuvântul îngerului, la timpul cuvenit Elisabeta a născut un fiu, căruia la opt zile, după obiceiul legii vechi, i-a pus numele de Ioan care în evreieşte înseamnă „cel dăruit de Dumnezeu“. Zaharia, cel rămas mut pentru necredinţa sa în spusele îngerului, îndată după naşterea pruncului îşi recapătă vorbirea binecuvântând pe Dumnezeu „că a cercetat şi a făcut răscumpărare poporului Său“ (Luca 1, 68).

Trimis de Dumnezeu „drepte să facă căile Domnului“, Ioan este sfinţit de harul dumnezeiesc încă din pântecele maicii sale, şi va deveni apoi cel care va pregăti calea venirii lui Mesia şi îl va arăta pe Iisus oamenilor ca pe „Mielul lui Dumnezeu cel ce ridică păcatele lumii“ (Ioan 1, 36).

În istoria mântuirii Sf. Ioan Botezătorul este o personalitate unică, fiind ultimul prooroc al Vechiului Testament şi primul apostol al Noului Legământ.

Biciuind cu asprime fărădelegile şi depravarea, „cel mai mare dintre cei născuţi din femei“ — cum îl numeşte Mântuitorul, Sf. Ioan plăteşte cu moarte de martir îndrăzneala sa de a se opune crudului rege Irod.

În sufletul fiecărui creştin chipul Sf. Ioan Botezătorul este păstrat cu sfinţenie şi pietate şi constituie în acelaşi timp un îndemn să-l urmăm pe Iisus Hristos căruia „să-i slujim în sfinţenie şi dreptate, înaintea feţei Sale, în toate zilele vieţii noastre“ (Luca 1, 75).

Arhid. Visarion Bălţat

Protecţia orfanilor şi a altor defavorizaţi social în TELEGRAFUL ROMÂN — 1853 — 1953

Reglementări juridice cu privire la protecţia dezavantajaţilor social se află în cutume, legiuiri canonice, domneşti şi boiereşti — *sintagme, pravile, coduri* — din sec. XIV—XVI. Documentele juridice din sec. XVII—XVIII — *Cartea românească de învăţătură* a lui Vasile Lupu (1646), *Îndreptarea legii* a lui Matei Basarab (1652), *hrisoavele lui Al. Ghica şi Al. Ipsilanti* (1775), *Pravilniceasca Condică* (1780) — stabilesc noi reglementări privitoare la infanticid, înfiere, filantropia prin Cutia Milei. Legiuirile sec. XIX — *Caragea* (1813), *Andronache Donici* (1814), *Calimachi* (1817), *Regulamentele Organice* (1831—1832) includ şi alte prevederi referitoare la protecţia dezavantajaţilor social.

În Transilvania, prin *Jus Valachicum, Tripartitum* (1517), *Approbatae Constitutiones* (1653), *Compilatae Constitutiones* (1766), *Articulli Novellares* (1791), *Codex Teresianus* se reglementează adopţiunea şi alte modalităţi de protecţie socială. După Unire, *Codul civil* (1865), *legi de organizare urbană, legi sanitare, legi sociale speciale* conturează contextul juridic de protecţie a familiei şi a categoriilor defavorizate social în epoca modernă.

Telegraful român, în primul său secol de existenţă, oferă o suită de informaţii şi opinii legate de protecţia defavorizaţilor social, în principal orfani şi săraci. În nr. 34, 35/1890, sub titlul *„Asilele de copii Fr. Fröbel“*, *Telegraful român* ne oferă informaţii despre tipurile de azile existente în câteva ţări europene şi despre „Proiectul de înfiinţare a asilelor în Ungaria şi Transilvania“ propus spre adoptare în februarie 1890 de contele Csaky. Proiectul a fost prezentat în serialul intitulat *Proiect de lege despre instituţiunea pentru îngrijirea copiilor mici*, în T.R. nr. 109, 113, 114, 115/1890.

Scopul azilelor a fost „apărarea şi îngrijirea copiilor de 3—6 ani şi exersarea acestora în învăţarea limbii maghiare“. Legea prevedea *obligaţia* comunelor de a înfiinţa azile, a comunelor care plătesc statului între 10—15 000 florini şi dacă au cel puţin 40 copii „lipsiţi de grijă“. Ministerul cultelor şi instrucţiunii avea drept de inspecţie supremă. Se preconiza înfiinţarea de azile deschise tot anul, permanente, sezoniere.

Proiectul a stârnit opinii ostile, din cauza intenţiilor ascunse de deznaţionalizare prin maghiarizare a populaţiilor nemaghiare din Ungaria şi Transilvania. Proiectul a fost considerat păgubitor atât din punct de vedere igienico-sanitar, economic, cât şi moral-religios-pedagogic pentru că „face obiect de experiment politic din copiii noştri“. Se acuză într-unul dintre articole: „un asil care desconsideră familia nu mai este un institut umanitar ci o maşinărie pentru fabricat renegaţi şi oameni fără caracter, ieniceri ai maghiarismului“.

Atitudini de protest au exprimat, printre alţii, mitropoliţii Miron Romanul, Ioan Vancea, episcopii: Victor Mihalyi, Ioan Meţianu, Nicolae Popea, superintendentul G. D. Teutsch. Au protestat alegătorii români din Ardeal prin Zaharia Boiu (T.R. nr. 10/1891, 23, 27, 29/1891).

În cuvântarea rostită la 9 martie 1891 în Casa magnaţilor, *Mitropolitul Ioan Vancea* a propus ca înfiinţarea azilelor să nu fie obligatorie ci facultativă, copiii să nu fie înstrăinaţi de părinţi şi prin aceasta de limba şi religia lor; „asilele să aibă caracter confesional, copiii să aibă o creştere religioasă-morală în spirit creştin în limba lor maternă“. *Episcopul Nicolae Popea*, în aceeaşi şedinţă a Casei magnaţilor, şi-a exprimat opinia că o lege trebuie să aibă în vedere binele şi folosul general, ori proiectul respectiv are „scop politic“, „se va-

(continuare în pag. a 3-a)

Conf. univ. Dr. Elena Macavei

Paşii Luceafărului

(Urmare din pag. 1)

Eminescu dorea, în momentele de cumpănă ale naţiunii, ca toţi românii să fie uniţi. Pe când lucra la *„Timpul“* în Bucureşti, în 1877, deşi era în opoziţie, fiind conservator, a scris un foarte frumos articol despre trecerea Dunării de către armata română, cu care, se vede, unii conservatori nu prea erau de acord. A venit la el Alexandru Lahovari (1841—1879), conservator, care i-a reproşat: *„De ce, domnule Eminescu, nu mai facem opoziţie? Ba facem, domnule Lahovari, dar în momentele grele prin care trecem, orice bun român trebuie să procedeză ca mine“*. Lahovari îl întreabă: *„Da ce, eu nu sînt român?“* Eminescu: *„Cred că nu, de vreme ce susţineţi astfel de lucruri“*. Şi au mai schimbat câteva replici politice mai tari, când deodată Eminescu exclamă: *„Tată-tău nu ştia nici bine românește, ce-mi tot cânţi tu de românism“?* Lahovari a rămas perplex şi a plecat. În astfel de situaţii, când se încuraja dezbinarea între români, Eminescu era necruţător.

Dintr-o relatare a lui I. Scurtu, scriitor născut în Braşov, (1877—+1922) şi care a scris mult despre Eminescu, aflăm că printr-un articol scris în „România Liberă“ prin 1888 împotriva ministrului Vernescu de la Justiţie, a făcut să cadă guvernul. *„Deci* — scrie I. Scurtu — *Eminescu a răsturnat şi un guvern“*.

Reîntorcându-mă doar un moment la chipul omului Eminescu, aş mai adăuga că era şi-un bun cântăreţ. Poezia e muzică. Nici nu se putea altfel. Ne-o spun mulţi, printre care fratele său Matei şi D. Teleor (1858—1920), scriitor productiv, dar nu de prima mână. A scris o cărticică: *Eminescu intim* (Bibl. Lumen, 1904). *„Eminescu* — scrie el — *— la birtul lui Şerbănescu punea capul între mâini şi începea să cânte doine din Ardeal, aşa cum le cântă mocanii şi cânta câte o oră întreagă. Ardelenii aflaţi la masă plângeau cu lacrimi“*.

Cred că fiind azi în Braşov, vă daţi seama că n-am adus întâmplător vorba despre cântecele lui Eminescu. Iubea doinele ardeleneşti. De aici va fi izvorât şi nemuritoarea lui Doină: De la Nistru pân' la Tisa ...

Şi Caragiale spune că odată, întâlnindu-l pe Eminescu, acesta i-a vorbit *„despre India antică“, despre daci, despre Ştefan cel Mare, şi* — scrie Caragiale — *mi-a cântat doina“*. Nu-i aşa că vi se par extrem de interesante şi temele şi cântecul lui Eminescu? Şi Slavici spune că Eminescu *„cânta mereu, — aşa mai pe şoptite“*. Era tot o muzică! Cânta muzica, armonia din el.

Aş mai adăuga doar un singur lucru, bine de spus mai ales copiilor. Teodor V. Stefanelli (1849—1920), scriitor şi cunoscut prieten şi de o vârstă cu Eminescu, îşi aduce aminte că la şcoală *„cele mai bune note le avea Eminescu la religie“*. Evident că tot aşa îi erau notate şi cunoştinţele de literatură română şi istorie.

Alexandru Vlahuţă încearcă o sinteză asupra „curentului“ pornit de la Eminescu, şi cred că spusele lui ne-ar putea servi mai bine decât orice concluzie am putea trage noi, şi, mai ales, ca să evităm acea cădere în acel „mititel“ care, vorbind despre Eminescu, cere laude pentru el!

Nu slăvindu-te pe tine, lăudându-se pe el!

Aşa că să-l lăsăm pe Vlahuţă care nu mai poate fi acuzat de aşa ceva.

„Marele curent care porneşte de la Eminescu (înseamnă) farmecul particular al limbii, meşteşugul de a-şi sculpta versul într-o tărie de vorbe vii, sonore şi sugestive, şi într-o bogăţie de forme necunoscute până la el. Nimeni dintre scriitorii români n-a ştiut să-şi cristalizeze gândurile în forme atât de severe şi desăvârşite, nimeni n-a ajuns la această fericită descărcare de emoţii în versuri de o structură de bronz, de-a lungul cărora găseşti cuvinte neaşteptate, epitete curioase, care-ţi evocă imaginile cu o preciziune şi cu o intensitate de halucinare. El are împerecheri de vorbe, căderi de fraze şi de rime ce-ţi dau impresia, fiorul unei explozii de lumină surprinzătoare. Cum să nu te urmărească şi cum să nu fii inconştient stăpânit de această limbă nouă care palpită de-o tinereţe, de-o vigoare şi de un colorit uimitor. Din acest punct de vedere Eminescu exercită asupra tinerimii noastre o influenţă aproape fascinantă ...“ (textele despre Eminescu din vol. *Ei l-au văzut pe Eminescu*, cit. passim).

Cel dintâi din lume care a scris o teză de doctorat asupra lui Eminescu *(Viaţa şi opera*, 1895) a fost un ardelean: Elie Miron Cristea, la Universitatea din Budapesta. Un serios motiv de mândrie pentru Transilvania şi pentru Biserica Ortodoxă. Căci Elie Miron Cristea nu e altul decât viitorul patriarh al României (1925—1939). Teza a fost tradusă în românește de Antonie Plămădeală (evident cu ajutor), şi se află în volumul *Pagini dintr-o arhivă inedită* (Bucureşti, 1984, p. 249—289). Sintagma astăzi devenită comună, *„Luceafărul poeziei româneşti“*, îi aparţine lui Elie Miron Cristea. Şi toate tezele cărţii rezistă şi astăzi criticii literare, care le-au confirmat.

Dar v-am promis la început şi o mică, aproape neînsemnată, dar inedită contribuţie de istorie literară la opera lui Eminescu. E vorba de o scrisoare aflată în arhiva mea, a unui scriitor basarabean, M. Madan care în 1928, 18 ianuarie, îi scrie episcopului Visarion Puiu de Hotin (Bălţi) că Ion Pelivan îl întreabă — prin el, M. Madan — dacă la moartea lui N. C. Stamate, în Bălţi (+1923) n-au rămas în urma lui unele documente literare printre care şi *„Scrisorile originale ale lui Eminescu către Constantin Stamate“*. Constantin Stamati a fost scriitor, poet, stabilit în Basarabia. Era nepotul lui Iacob Stamati, Mitropolitul Moldovei (n. 1777) şi membru al Academiei Române. Şi fiul său N. C. Stamati a fost scriitor (n. 1851), poet, cunoscător a peste zece limbi vechi şi moderne. Aşadar I. Pelivan, cunoscutul unionist din 1918 şi om de cultură, ministru, (eu l-am prohodit la Cernica în 1971, adus de la Sighet) ştia de existenţa unor scrisori ale lui Eminescu către Constantin Stamate. Aş propune eminescologilor să pornească pe urmele acestor scrisori. Poate mai există pe undeva, prin vreo arhivă basarabeană, acolo sau pe unde vor mai fi fost deplasate unele din ele.

Mai sunt în posesia unei fotografii a lui Titu Maiorescu, având pe verso un fragment de jurnal din 1889. La 23 iunie/5 iulie, Maiorescu scrie printre altele: *„Eminescu prânzeşte la noi. E foarte agitat. Vrea să înveţe limba albană sau vrea să devină călugăr, însă fără a părăsi Bucureştii“*. Despre acestea scrie lui Titu Maiorescu şi P. Misir (1856—1929), om politic, jurisconsult, membru al Academiei Române, că Eminescu *„glumeşte că vrea să se facă călugăr“* (30 august 1884, Iaşi). Va fi glumit. Şi cu P. Misir şi cu Titu Maiorescu, dar ideea l-a urmărit încă de pe când scria nuvela *Cezara*, unde portretul călugărului e o autodescriere de mare frumuseţe. E încă o încercare de apropiere a poetului de cerul din care coborâse în lumea noastră.

Cu riscul de a vă obosi puţin, voi încheia citindu-vă de pe manuscrisul original — aceasta vă rog s-o preţuiţi — un poem dedicat de Nichita Stănescu, lui Eminescu, intitulat simplu: *EL*, aşa cu ambele litere mari:

„Eminescu este un fapt intim al sufletului nostru în tot ce are el mai curat şi mai nins.

El nu este o statuie, el este amintirea noastră din copilărie, dragostea noastră de a visa, puterea noastră de a fi triştі, care se cere exprimată în cuvânt, aidoma copilului care se cere de foame la raza de lumină a sânului maicii sale.

Nu trece zi şi nu trece noapte în care, firesc cum respirăm să nu-i zicem şi lui numele lui, ca pe ceva sigur al tuturora şi singur fiecăruia dintre noi.

Cuvântul lui i-a sorbit nu numai trupul lui, ci a sorbit şi înţelegerea noastră dornică de frumos şi de puritate.

Atâta transfigurare a putut să aibă gestul lui de a trăi, încât s-a născut fără de moarte.

El nu este un idol, el nu este un zeu; — el este tot ceea ce este noi în noi.

El este cel care ne strigă: — Haideţi căci se răcesc bucatele!, — când încă în jocul câmpului, al dealului şi al muntelui stăm risipiţi sub stele.

Pentru noi, Eminescu este o fiinţă asemănătoare mării care spală cu valuri arhipelagul homeric al lui Ulisse.

Eminescu se mira înminunat că ar fi putut să creadă că ar putea să moară vreodată.

Atâta vreme cât noi suntem, el este.

Atâta vreme cât el este, noi nu putem să credem că am putea să murim vreodată.

Ce iarnă frumoasă la 15 ianuarie! O, tu suflet al apei care ningi cu fulgi de zăpadă!

O, tu fulg de zăpadă, râu şi coroană a purităţii sufletului nostru de copil!

Eminescu este numele acestei ţări.

România este numele lui Eminescu“.

Mihai Eminescu şi Mănăstirea Cozia

Se ştie că în anul 1879, Mănăstirea Cozia, ctitoria lui Mircea cel Bătrân (1386—1418), a fost transformată în penitenciar, o sucursală a Ocnelor Mari şi a fost menţinută în această stare până în 1894. În ea au fost închişi peste 200 făcători de rele.

M. Eminescu a preţuit foarte mult trecutul istoric al poporului nostru şi pe marii lui voievozi, Mircea cel Bătrân şi Ştefan cel Mare, „figurile cele mai strălucit evocate“ de marele nostru poet. La 1 nov. 1877 el a fost angajat la ziarul Timpul, unde a lucrat mai întâi ca redactor până în 1880 şi apoi ca redactor şef până în 1883. Aflând de transformarea Mănăstirii Cozia în puşcărie, acest act de „barbarie politică“, cum l-a numit el, l-a determinat să ia o atitudine vehementă, oglindită în cuprinsul a patru articole apărute în ziarul „Timpul“ în perioada 12 sept. 1882 — 18 iunie 1883, ziar la care lucra acum ca redactor şef.

În cele ce urmează prezentăm unele fragmente din articolele respective, referitoare la această profanare a Mănăstirii Cozia şi a memoriei marelui ctitor al ei.

În numărul din 12 sept. 1882 M. Eminescu a scris următoarele: „Cozia, unde e înmormântat Mircea I, cel mai mare Domn al Ţării Româneşti, acela sub care ţara cuprindea amândouă malurile Dunării până-n mare, Cozia, unde e înmormântată familia lui Mihai Vodă Viteazul, un monument istoric aproape egal în vechime cu ţara — ce-a devenit aceasta? Puşcărie!

Turci şi austrieci au ocupat ţările (române n.n.) dar puşcărie tocmai din această Mănăstire n-au făcut (austriecii au ocupat Oltenia în perioada 1718—1739 şi deci Mănăstirea Cozia era şi ea sub această ocupaţie străină n.n.). A trebuit „roşii“, „naţionalii“ să vie cu ilustrul lor Simulescu, ca să facă şi asta.

Dar oare Carol Îngăduitorul (Carol I, regele României n.n.) nu va înceta din viaţă când va sosi sfârşitul prescris de Dumnezeu şi regilor şi oamenilor de rând? Oare nu există nici o solidaritate istorică între cel ce poartă azi coroana Ţării Româneşti şi cel ce a purtat-o acum cinci sute de ani?

Iată panteonul care se pregăteşte eroilor şi regilor poporului român — puşcărie. Nu sântem siliţi să-l sfătuim pe primul nostru ministru să treacă graniţa la Putna, să vază cum străinii respectă mormântul lui Ştefan cel Mare, cum şi azi, ca acum o sută şi două sute de ani, candela pururea aprinsă luminează la capul marelui Domn român, că poporul vorbeşte de el ca şi când ieri ar fi trăit?“ (În 1882 Mănăstirea Putna se afla sub stăpânirea imperiului austro-ungar n.n.).

Socotim că nu mai sunt necesare comentarii pentru că Eminescu ne scuteşte prin expunerea sa categorică.

Peste 3 luni, la 4 decembrie 1882, într-un alt articol, poetul va condamna în termeni tot atât de vehemenţi lipsa de respect a politicienilor vremii pentru mănăstirea Cozia, iar în articolul din 30 martie 1883 poetul ne dezvăluie că „pleaba de sus“ e vinovată de transformarea în penitenciar a Mănăstirii Cozia „pentru a crea o sinecură unei rude a Simulescului“. Iată textul: „... nici un teren al vieţii publice n-a rămas nepângărit de apucăturile comune ale acestei plebe de sus. Începând cu Cozia, locul de repaos al celui mai mare Domn al Ţării Româneşti, prefăcut în puşcărie pentru a crea o sinecură unei rude a Simulescului, nu cunoaştem instituţia a cărei esenţă şi raţiune de-a fi n-ar fi fost dezonorată de aceşti oameni“.

În ziua de 5 iunie 1883 s-a organizat la Iaşi o serbare cu prilejul dezvelirii statuii lui Ştefan cel Mare. A participat şi M. Eminescu şi a avut ocazia să asculte discursuri „plate“ printre care şi pe cel al lui P. Grădişteanul (liberal), plin de laude exagerate la adresa fruntaşilor liberali, discurs care l-a indignat foarte mult pe poet. Întorcându-se la Bucureşti, el scrie articolul din 18 iunie 1883, în care condamnă din nou transformarea Mănăstirii Cozia în puşcărie.

Din cele de mai sus ne dăm seama de patriotismul poetului, de dragostea lui nemărginită pentru trecutul istoric, pentru voievozii neamului nostru, care s-au luptat pentru păstrarea independenţei şi integrităţii pământului românesc. Eminescu nu putea rămâne indiferent, nu putea accepta ca „Mănăstirea Cozia — un monument istoric aproape egal în vechime cu ţara“ să fie profanat şi transformat în puşcărie. În articolele sale a luat o atitudine fermă împotriva politicienilor vremii respective, care profanaseră memoria eroului de la Rovine. Şi într-adevăr, intervenţia lui M. Eminescu n-a rămas zadarnică; după câţiva ani, Mănăstirea Cozia şi-a recăpătat menirea şi rolul ei pentru care a fost zidită de Mircea Cel Bătrân.

Dr. Gh. Mămularu — medic primar
Policlinica Balneară Călimăneşti

„Să ne luminăm popoare!“

(Urmare din pag. 1)

lui Mediu apusean în numele căruia erau arşi oameni pe rug, dl. A. Moisin, în articolele arătate şi în altele, se chinuie să fabrice o altă istorie a Bisericii Ortodoxe Române şi, deci, a poporului român, căci nu se poate vorbi de una fără alta, o altă istorie decât cea trăită, ştiută şi învăţată de fiii acestui neam secole de-a rândul, istorie pe care o falsifică într-un mod cât se poate de barbar. Citind unele afirmaţii pe care dl. Moisin le face în articolele domniei sale, pe care le aruncă asemenea vrăjmaşului neghina în semănăturile de grâu (Matei 13, 25), înclinăm să credem că dânsul a studiat istoria românilor şi a Bisericii sale cu unii istorici iredentişti budapestani, pricepuţi şi ei în a ne falsifica tot aşa de absurd şi jignitor istoria.

Se pare deci că dl. Moisin umblă cu ochii închişi, cu urechile înfundate şi antenele minţii retezate de nu ştie şi nu vede că „tot ce mişcă-n ţara asta, râul, ramul“, după spusa poetului, emană duhul Ortodoxiei, care, precum am văzut, şi-a pus profund pecetea pe fiinţa neamului nostru, începând de la Sf. Apostol Andrei.

Aşa au văzut Ortodoxia şi marii corifei ai Şcolii ardelene, pe care îi cinstim cu toată evlavia, pentru ceea ce au făcut pentru neamul nostru, şi care, din acest motiv mai ales, au fost ostracizaţi din Blaj, unul, Gh. Şincai, fiind chiar pălmuit în faţa episcopului Bob. Îndemnăm pe dl. Moisin să recitească cuvântarea lui Simion Bărnuţiu din 1848, să-şi dea seama, dânsul şi alţii ca dânsul, cum vedea el „unirea“, mai exact, dezbinarea, de la 1700. „Atât erau de mari relele pe care le suferea naţiunea română în urma uniunii (unirii n.n.) încât încă pe la a(nul) 1735 aşadar numai preste 35 de ani după făcuta unire, se plângea amar protopopul unit Nicoară Beianul către episcopul Inocenţiu cu aceste cuvinte: „Tare mă tem că nu vom avea alt folos din unirea aceasta care o am făcut, ci vom rămâne numai cu ura între fraţi şi cu mustrarea cugetului“. Nu mult după aceasta — continuă S. Bărnuţiu — alt protopop predică în biserică aceasta că „i-au înşelat pe români cu unirea“. Şi tot S. Bărnuţiu vorbeşte de „îngâmfarea mizerabilă mai ales faţă de neuniţi a blăjenilor“.

Cu astfel de îngâmfare şi extremisme iresponsabile încearcă şi dl. Moisin să înşele „pe români cu unirea“, semănând din nou dezbinarea, prin seminţele otrăvite ale calomniei, ale falsurilor, ale pervertirii datelor istorice, ale discordiei între fraţi, acum când este atâta nevoie de linişte şi armonie.

Dl. Moisin afirmă de pildă că „poporul român s-a născut creştin catolic“ (Radical nr. 614), când orice copil care învaţă acum religie ştie că până la 1054 Biserica creştină a fost una, Catolicismul a apărut numai după această dată. Aflându-ne în plin imperiu roman, limba latină vulgară a fost vehicolul, alături de limba greacă, prin care s-a transmis Evanghelia. Cele 7 Sinoade ecumenice la care s-a cristalizat învăţătura Bisericii s-au ţinut toate în Răsărit, la care au participat şi reprezentanţi ai Bisericii Romei, din care motiv după ruptura de la 1054, Răsăritul şi-a zis Biserică Ortodoxă, adică dreptmăritoare, credinţă dreaptă, de la grecescul ortos = corect.

Dl. A. Moisin mai afirmă că „Ortodoxia română *obţine* (sublinierea ne aparţine) înlocuirea alfabetului latin cu alfabetul chirilic“ (Radical nr. 615), ca şi când ar fi alergat după el, când orice om de bună credinţă în ale istoriei cunoaşte împrejurările în care a pătruns acest alfabet la noi. Şi încă o afirmaţie: Şaguna este făcut trădător, când se ştie ce a însemnat acest om pentru ridicarea românilor transilvăneni, om despre care până şi un ministru maghiar şi duşman al său a fost nevoit să recunoască faptul că Şaguna are „un cap cât o jumătate de ţară“, iar N. Iorga îl declară *„un cârmuitor de oameni şi un îndreptător al vremurilor, cărora nu li s-a supus ca exemplarele obişnuite ale omenirii, ci le-a întors de pe povârnişul lor spre culmea lui“*. Dl. Moisin însă îl vede altfel, cântând în coarda unor conaţionali care ne pun în spate păcate inventate. Ne mirăm deci cum de n-a urlat hârtia când au fost tipărite astfel de absurdităţi.

Ba, astfel de afirmaţii se încearcă să fie susţinute şi cu citate din N. Iorga, I. Lupaş, Şt. Meteş şi alţi istorici ortodocşi, încât, dacă ar fi să credem ceea ce ne spune dl. Moisin, ne punem firesc întrebarea: Cum de n-au trecut la Catolicism aceşti istorici?

Trebuie să arătăm că textele citate sunt luate trunchiat, rupte de context, pentru că N. Iorga de pildă califică declaraţia lui Atanasie de unire de la 1701 „cel mai înjositor act public săvârşit până atunci de un vlădică românesc“. Şt. Meteş a scris cărţi despre cele peste 150 de biserici şi mănăstiri dărâmate de patronii catolici ai d-lui Moisin, pe care îl invităm să vadă cel puţin ctitoria lui Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus cum arăta înainte de restaurare, ca şi despre zecile de mii de români plecaţi peste munţi pentru a nu fi trecuţi cu forţa la uniţi şi a rămâne în Ortodoxia lor, iar I. Lupaş a fost nu numai profesor universitar, ci şi protopop ortodox la Săliştе, rămânând alături de Biserica sa până în ultima clipă a vieţii.

Dacă ar fi să folosim metoda de citare a d-lui A. Moisin, am putea spune că, de pildă, Sf. Scriptură este atee, pentru că în ea găsim afirmaţia: „Nu există Dumnezeu“ (Ps. 13, 1). Numai că această afirmaţie este precedată de cuvintele: „Zis-a cel nebun în inima sa: Nu este Dumnezeu!“.

Cine are urechi de auzit să audă!

Gânduri şi fapte privitoare la cunoaşterea lui Dumnezeu

Pentru toţi credincioşii, supremul scop al strădaniilor este dobândirea vieţii veşnice, „iară viaţa veşnică aceasta este ca să te cunoască pe tine, singurul, adevăratul Dumnezeu, şi pe Iisus Hristos, pe care l-ai trimis" (Ioan 17, 3). În acest sens, spune Fer. Augustin în „De civitate Dei", lib. X, cap. III, că „Dumnezeu este izvorul fericirii noastre.. Altă fericire nu avem, decât să ne unim cu Dumnezeu".[1]

Existenţa lucrurilor din realitatea înconjurătoare, omul o percepe cu ajutorul celor cinci simţuri. În ordinea firească, o constatare asupra realităţii poate fi învederată în conştiinţă, adică poate fi dovedită până la evidenţă, dacă se obţine pe cale vizuală. Iată de ce, în procesele de cunoaştere, este important aportul prin contemplare cu ajutorul simţului văzului.

Moise, prin care s-a dat Legea (Ioan 1, 17), ajuns pe muntele Horeb, muntele lui Dumnezeu, i s-a arătat Dumnezeu din rugul ce ardea şi nu se mistuia, dar „Moise şi-a ascuns faţa sa, căci s-a temut să caute la Dumnezeu" (Ieşire 3, 6). „Eu sunt cel ce sunt", a grăit atunci Dumnezeu către Moise, ca să ştie să spună fiilor lui Israil, cine este cel ce l-a trimis. Cu alte cuvinte, aceasta înseamnă: Eu sunt Dumnezeu, care există din veci, ca fiinţă independentă şi de Sine existentă.

Într-o vreme în care „cuvântul Domnului era scump şi arătările erau singuratice", i s-a descoperit Dumnezeu, prin cuvântul Său, lui Samuil, celui hărăzit Domnului, fără ca Samuil să fi văzut cu ochii săi faţa lui Dumnezeu (I Samuil 3, 1—10). În cântarea sa, Ana, mama lui Samuil, a preamărit pe Dumnezeu, prin cuvinte ca acestea: „Nimeni nu este sfânt precum e Domnul... şi nu este stâncă de scăpare la fel cu Dumnezeul nostru" (I Samuil 2, 2).

Ajuns în Horeb, în peştera în care a şi mas, a fost cuvântul Domnului către Ilie proorocul „şi iată Domnul trecea". Când l-a auzit, Ilie şi-a acoperit faţa cu mantia sa (I Regi 19, 9—13), căci nu putea cuprinde cu privirea strălucirea Dumnezeirii.

În veacurile primare, Naşterea Mântuitorului Hristos era sărbătorită la Epifanie (= sărbătoarea Arătării) sau Teofania (= sărbătoarea arătării lui Dumnezeu), totodată sărbătorind şi Botezul Domnului Hristos, care a prilejuit arătarea în lume a Sf. Treimi: Hristos, Fiul lui Dumnezeu, în apa Iordanului, Duhul Sfânt, pogorât asupra lui în chip de porumb, iar glasul lui Dumnezeu Tatăl, aducând solemna mărturie: „Acesta este Fiul meu cel iubit, întru care bine am voit" (Matei 3, 17).[2]

Pe muntele Taborului, unde Iisus s-a schimbat la faţă, înaintea a trei ucenici ai Săi, Petru, Iacob şi Ioan, „arătându-le lor slava Sa pe cât li se putea" (troparul Schimbării la faţă), s-au arătat atunci Moise şi Ilie, vorbind cu Iisus. Când, din norul luminos care i-a umbrit, glasul lui Dumnezeu a rostit: „Acesta este Fiul meu cel iubit întru care bine am voit, pe Acesta să-l ascultaţi" (Matei 17 ,5), ucenicii s-au înspăimântat şi au căzut cu faţa la pământ, „neputând să vază chipul cel nevăzut" (cântare la Schimbarea la faţă).

Întâiul martir al Bisericii creştine, arhidiaconul Ştefan, cuvântând în sinedriu, i-a osândit pe cărturari, pentru că pururea au stat împotriva Duhului Sfânt şi n-au păzit legea. Aceasta le-a atâţat toată ura şi răutatea lor împotriva lui. În acele clipe „Ştefan, fiind plin de Duhul Sfânt şi căutând la cer, a văzut mărirea lui Dumnezeu... — şi a exclamat — iată, văd cerurile deschise şi pe Fiul omului stând de-a dreapta lui Dumnezeu" (Fapte 7, 55—56).

În drum spre Damasc, Domnul Hristos i s-a arătat lui Saul, într-o lumină din cer, care l-a învăluit ca într-un fulger. Neputincios în faţa luminii cereşti, Saul a căzut la pământ şi a auzit atunci glasul Domnului care i-a zis: „Eu sunt Iisus, pe care tu îl prigoneşti..." (Fapte 9, 5). Tremurând şi înspăimântat, Saul a fost fără vedere, timp de trei zile, după care şi-a reprimit vederea, umplându-se de Duhul Sfânt şi s-a botezat. Convertit în chip minunat, ca „vasales", sub numele de Pavel, a purtat numele Domnului înaintea neamurilor (Fapte 9, 15). În cadrul celei de a doua călătorii misionare, ajungând în Atena, apostolul Pavel a fost dus de câţiva dintre filozofii epicurei şi stoici în Areopag, care era supremul for al intelectualităţii greceşti din acel timp. Acolo a apreciat deosebita cucernicie a Atenienilor şi şi-a mărturisit starea de spirit pe care i-a produs-o altarul pe care era scris: „Necunoscutului Dumnezeu"... „Eu vă vestesc vouă pe cine voi cinstiţi fără să-l ştiţi" (Fapte 17, 22—24). Între altele, le-a spus Atenienilor, că Dumnezeu nu este asemenea cu aurul sau cu argintul sau cu marmora cioplită. El este Creatorul a toate, dătătorul de viaţă, Domnul cerului şi al pământului, care a pus vremurile sub a sa stăpânire. Dumnezeu poate fi cunoscut, pentru că „nu e departe de fiecare dintre noi, căci în El avem viaţă, în El ne mişcăm şi suntem" (Fapte 27—28).

Referindu-se la vedenii şi descoperiri ale Domnului, şi cu teama de a nu aluneca pe panta trufiei, acelaşi apostol Pavel le scrie Corintenilor: „Cunosc un om întru Hristos care mai înainte cu patrusprezece ani... a fost răpit până la al treilea cer..., că a fost răpit în rai şi a auzit cuvinte de nespus, pe care nu-i este iertat omului să le rostească" (II Corint. 12, 2—4). (Nu greşim dacă spunem, că s-a învrednicit a se bucura de măreţia lumii cereşti).

Despre cunoştinţa noastră de acum, din Biserica luptătoare, spune că este frântură şi proorocia noastră tot frântură este. Când însă va veni ce e desăvârşit — în Biserica triumfătoare — ce este frântură va conteni... **Acum vedem** ca prin oglindă, în ghicitură, atunci însă, faţă către faţă; acum cunosc în parte, dar atunci voi cunoaşte pe deplin" (I Corint. 13, 9—12).

La bătrâneţele sale, cu ochii săi duhovniceşti, Sf. Ap. Ioan s-a înălţat ca un vultur, mai presus de norii văzduhului, spre a contempla slava lui Hristos-Dumnezeu, în cadrul celui mai frumos tablou care s-a putut închipui vreodată.[3] „Am văzut un cer nou şi un pământ nou — spune apostolul exilat pe ostrovul Patmos — şi am văzut cetatea sfântă, noul Ierusalim, pogorându-se din cer de la Dumnezeu... Iată, cortul lui Dumnezeu este între oameni! şi va sălăşlui cu ei şi vor fi poporul lui şi însuşi Dumnezeu va fi cu ei... Cel ce biruieşte va moşteni acestea şi-i voi fi lui Dumnezeu şi el îmi va fi mie fiu" (Apocalips 21, 1—7). În noul Ierusalim „nu va intra nimic pângărit..., ci numai cei scrişi în Cartea Vieţii Mielului" (Apocalips 21, 27). Nici un blestem nu va mai fi... şi vor vedea faţa lui (Dumnezeu)... Domnul Dumnezeu le va fi lumină şi vor împărăţi în veci" (Apocalips 22, 3—5). Aceasta este suprema fericire de care dreptii se vor bucura în veci,[4] cunoscând în mod nemijlocit pe Dumnezeu şi bucurându-se de nemărginita dragoste părintească a lui Dumnezeu care va fi împreunată cu filiala dragoste şi adorare adâncă a omului faţă de Dumnezeu.

Pentru cunoaşterea lui Dumnezeu, de mare valoare duhovnicească sunt mărturiile aduse de Domnul Hristos, însoţite de confirmările de îndată ale lui Dumnezeu-Tatăl, căci — după cuvântul Sf. Ap. Pavel — „nimeni nu-şi ia sieşi cinstea (de arhiereu în veci), ci dacă este chemat de Dumnezeu..." (Evrei 5, 4). Domnul Hristos este Cel prezis în Lege şi profeţi. „Iată, viu! În sulul cărţii scris este pentru mine, ca să fac voia ta, Dumnezeule" (Evrei 10, 7). Pentru că la Dumnezeu, „părintele luminilor..., nu este schimbare sau umbră de mutare" (Iacob 1, 17), Dumnezeu-Tatăl confirmă, într-un prezent veşnic, naşterea din veci a Fiului, Cuvântul lui Dumnezeu: „Fiul meu eşti Tu, eu astăzi te-am născut" (Evrei 5, 5).

Datorită caracterului specific al Ortodoxiei, la praznic împărătesc, nu serbăm doar o aniversare, ca simplă aducere aminte a unui eveniment ce a avut loc în viaţa lui Hristos, Dumnezeu şi om, înainte cu aproape două milenii. La Crăciun, creştinul ortodox trăieşte evenimentul naşterii Domnului nu ca un eveniment din trecut, ci ca având loc aievea, în prezent, deci în condiţiile contemporaneităţii cu Hristos Domnul. „Hristos se naşte, măriţi-l, Hristos din ceruri întâmpinaţi-l" (Catavasii la Naşterea Domnului) şi „Astăzi se naşte Hristos în Vitleem din Fecioara, astăzi cel fără început se începe şi Cuvântul se întrupează" (la hvalite), iar în condacul praznicului: „Fecioara, astăzi, pe cel mai presus de fiinţă naşte şi pământul peşteră celui neapropiat aduce"; toate acestea sunt exprimate la timpul prezent. Creştinul evlavios se roagă ca Iisus Hristos să se nască şi să se sălăşluiască şi în Betleemul sufletului său, ca să i se închine şi să-l cunoască pe Răsăritul cel de sus.

Dumnezeu, mai presus de timp şi spaţiu, nu este obiect al intuiţiei omeneşti. Cunoaşterea despre Dumnezeu a dobândit-o omenirea în mod spontan, din Revelaţiunea generală şi din cea specială, desăvârşită în Iisus Hristos.[5] Cu claritate este exprimat acest adevăr în cântarea bisericească: „Pe Dumnezeu a-L vedea nu este cu putinţă oamenilor, dar prin tine, Preacurată, s-a arătat oamenilor Cuvântul întrupat".

Organul cunoştinţelor religioase este credinţa, ca simţ religios, pentru percepţia supranaturală. Credinţa este simţul despre Dumnezeu, prin care creştinul intră în legătură vie cu Dumnezeu, îl simte aproape pe Dumnezeu, prezenţa şi influenţa lui. Fără acest simţ, omul nu poate sesiza apropierea şi influenţa lui Dumnezeu, după cum orbul nu poate percepe

(Continuare în pag. a 4-a)

Prof. Petru Dumitreasă

BIBLIOGRAFIE:

1 Svetov P., *Învăţătura creştină în expunere apologetică*, trad. de Bejan Şt. şi Tomescu C., vol. I Chişinău, 1935, p. 394.

2 Popovici E., *Istoria bisericească universală*, trad. de A. Mironescu, cartea I-a, ed. II, Bucureşti, 1925, p. 414.

3 Vuilleumier J., *Apocalipsul*, trad. de Florea D. şi Demetrescu Şt., Bucureşti, 1946, p. 7—8.

4 Gheorghiu V., *Introducere în stiintele cărţi ale Testamentului Nou*, Cernăuţi, 1929, p. 732 şi 756.

5 Andrutsos H., *Dogmatica Bisericii Ortodoxe Răsăritene*, trad. de D. Stăniloae, Sibiu, 1930, p. 40 şi 43.

Erezii şi secte din România*

Martorii lui Iehova. Între cele mai active secte, care acţionează mai mult în ascuns dar cu multă insistenţă şi în ţara noastră, se numără şi „Martorii lui Iehova". Aceasta este una din denumirile sectei. Adepţii ei s-au numit „Russelişti", după numele întemeietorului, „Milenişti", ca unii care răspândesc învăţătura despre „mileniu", sau „Studenţii în Biblie", ca unii ce ar studia mai serios decât ceilalţi Biblia şi în fine „Martorii lui Iehova", ca singurii martori ai lui Iehova. De fapt, este vorba despre o organizaţie internaţională care oficial este înregistrată şi cunoscută ca „Watchtower Bible and Tract Society" (Societatea Biblică Turnul de Veghere).

Secta a fost înfiinţată de un anume *Charles Taze Russell*, un american fără studii deosebite, născut în anul 1852 aproape de Pittsburg, statul Pennsylvania, dintr-o familie de emigranţi irlandezi presbiterieni. Fără a avea vreo formaţie teologică, înfiinţează în 1870 un grup de studiu al Bibliei, ai cărui membri îl numesc şi-l recunosc ca „pastor". În 1879 Ch. Russell publică pentru prima dată revista „Turnul de veghere al Sionului" („Zion's Watchtower"), prin intermediul căreia îşi răspândeşte învăţăturile rătăcite. Iniţial legat de mişcarea adventistă, Russel s-a desprins de aceasta şi a început să-şi lanseze propriile calcule în legătură cu cea de a doua venire a Mântuitorului, fixând mai multe date până la moartea sa: 1874, 1914, 1915, toate infirmate de realitate. De fapt Martorii lui Iehova deţin recordul absolut în calculele privind fixarea datei celei de a doua veniri: 1918, 1925, 1941, 1975, etc.

După moartea lui Russel, în 1916, la conducerea sectei a venit *Joseph Franklin Rutherford*, un bogătaş, care într-o broşură intitulată: „Milioanele ce trăiesc acum nu vor muri niciodată", vestea pe toată lumea că cei ce nu vor muri până în anul 1925 — dată prevăzută de el pentru venirea Mântuitorului — nu vor muri niciodată. Rutherford a rămas până la moarte la conducerea sectei (1942). I-a urmat *Nathan Knorr* (1924—1977), în timpul căruia secta a cunoscut cea mai mare creştere a numărului de adepţi, de la 115 000 la peste 2 000 000. În 1961 a apărut propria lor traducere a Bibliei în limba engleză („The New World Translation of Holy Scriptures") în care-şi introduc erezille lor, cea mai grosolană fiind aceea că Iisus Hristos nu este Dumnezeu, ci una dintre creaturi. Actualul preşedinte al organizaţiei este *Frederick W. Franz*, sediul mondial central al sectei fiind în New York, în cartierul Brooklyn, unde deţin clădiri, tipografii moderne, etc. Fiecare dintre preşedinţii acestei societăţi, pentru a întreţine zelul şi entuziasmul adepţilor săi, a avansat calcule proprii în legătură cu cea de a doua venire a Mântuitorului şi cu întemeierea împărăţiei de o mie de ani pe pământ. Astfel, Ch. Russell, după câteva calcule, ce nu s-au adeverit în timp, anunţă pe adepţii săi că de fapt Hristos a venit în chip nevăzut în anul 1874, cei morţi în Hristos ar fi înviat în 1878, iar în 1914, după 40 de ani de la venirea lui Hristos, în care timp şi-a adunat aleşii, ar fi urmat să învie Avraam, Isaac şi Iacob şi să se instaureze împărăţia iudaică de o mie de ani, perioadă în care avea să domnească pacea pe întreg pământul. Anul 1914, nu numai că nu a adus pacea, ci, dimpotrivă, războiul. Russel s-a dovedit profet mincinos, dar succesorul său la conducerea organizaţiei, bogătaşul Joseph Franklyn Rutherford, reconsideră calculele pentru a nu pierde adepţii, aşa încât, după el, a doua venire s-a întâmplat în anul 1914, prima înviere din morţi ar fi urmat să aibă loc în 1918, iar învierea lui Avraam, Isaac şi Iacob, pentru a prelua conducerea lumii, în 1925. Mult mai sigur pe profeţiile sale, Rutherford construieşte şi casa unde aveau să fie găzduiţi distinşii oaspeţi. Cel de al treilea preşedinte, Nathan Knorr renunţă la credinţa că vor reveni la conducerea lumii Avraam cu ai săi şi spune că aceşti „conducători" există deja, ei identificându-se cu conducerea organizaţiei lor. Knorr reface şi el calculele şi în 1961 începe să predice că anul 1975 va fi cel mult aşteptat pentru că atunci se împlinesc 6000 de ani de istorie umană şi cum fiecare zi de creaţie la Dumnezeu durează 1000 de ani, dacă la cei 6000 împliniţi se mai adaugă o mie ai împărăţiei pe pământ, atunci desigur că anul 1975 va fi decisiv. Trecând şi anul 1975, fără să se întâmple nimic, s-a declanşat o criză puternică în cadrul sectei, care a făcut ca aproximativ un milion de adepţi să o părăsească. Criza se pare că nu a fost întru totul depăşită, din moment ce Societatea „Turnul de veghere" nu îndrăzneşte să lanseze un alt termen care să ţină aprins entuziasmul şi zelul celor aproximativ 3 800 000 de adepţi (în 1988), ce lucrează fără zăbavă pentru răspândirea publicaţiilor lor tipărite în multe limbi străine şi pentru cucerirea de noi adepţi, ce la rândul lor urmează a deveni fideli şi sârguincioşi soldaţi în folosul organizaţiei, devenită una dintre cele mai bogate din lume.

Adepţii acestei secte sunt obligaţi să asculte de conducerea lor, devenind instrumente oarbe în mâna acesteia. Dacă cineva ar îndrăzni să nu se supună fără condiţie ordinelor ce vin din Brooklyn, atunci este declarat „răzvrătit împotriva lui Iehova", alungat din „adăpostul" organizaţiei lor şi aruncat în „organizaţia lui Satan", care cuprinde tot ceea ce nu face parte din această grupare. „Lucrarea" fundamentală a iehoviştilor este de a aduce cât mai mulţi oameni în „singurul adăpost", care este secta lor. De aceea „Martorii lui Iehova" umblă din casă în casă, ca să-i determine pe oameni să intre în secta lor, împărţindu-le din belşug publicaţiile Societăţii „Turnul de veghere". Toţi adepţii acestei secte, fără excepţie, sunt angajaţi în răspândirea acestor publicaţii ,cu credinţa că aşa îndeplinesc „lucrarea lui Iehova". Un calcul simplu ne lămureşte de ce conducătorii sectei au concentrat toate forţele în această direcţie. Dacă cei 3 800 000 de membri ai sectei vor cumpăra pentru ei înşişi cele două publicaţii

(Continuare în pag. a 4-a)

* Din broşura: „Biserica şi sectele", Tesalonic, 1992, p. 29.

Au venit americanii la Sibiu!

Doamnelor şi domnilor*,

Mulţumesc D. Rector că, deşi fiind a *Cambridge-man* (un fost student la Cambridge, Anglia) iar eu de la o Universitate rivală (Oxford), mi-a dat totuşi şi mie cuvântul!

E semn că intenţia D. Sale e să lărgească semnificaţia festivităţii la care vom participa astăzi, de la nivelul Universităţii, la nivelul oraşului şi mai mult, oraş în care intră ca o componentă importantă şi Biserica Ortodoxă, Biserica tradiţională a neamului românesc. Aceasta cu atât mai mult cu cât în tânăra Universitate sibiană a intrat şi Facultatea de Teologie, de altfel cea mai veche instituţie universitară din Sibiu. Are peste 200 de ani.

Fără îndoială, în gândul Senatului Universitar, cel dintâi considerent în hotărârea de a acorda un înalt titlu universitar D-lui ambasador al Statelor Unite ale Americii a fost acela de a onora omul de ştiinţă, universitarul, dar când acesta este şi un diplomat de recunoscută calitate, considerentele acordării acestui titlu se pot înmulţi, şi nu fără reale îndreptăţiri.

Biserica salută iniţiativa Universităţii şi o felicită. De ce? Pentru că Biserica vede în astfel de iniţiative partea lor de comunicare culturală între oameni şi ţări, dar şi semnificaţia lor spirituală. Oamenii care se apropie în câmpul culturii, al ştiinţelor, al artelor, în tot ce e frumos şi bun, realizează comuniuni, apropieri, or, *aceasta înseamnă a realiza comuniuni spirituale*, căci, chiar nenumit, Dumnezeu este prezent în tot lucrul bun, în orice comuniune. Comuniunea culturală, ştiinţifică, artistică, apropie oamenii şi popoarele chiar mai mult decât tratatele. Tratatele sunt mai mult o consecinţă, apar atunci când apare *voinţa de comuniune*. Aceasta duce la pace între oameni şi popoare, promovează spiritul creator, colaborarea, efortul comun, îndepărtând omenirea de distrugeri şi conflicte. Acestea, conflictele, vin din incapacitatea de comuniune şi, aş zice eu, vin încă dintr-o carenţă de cultură şi inteligenţă. În privinţa aceasta eu sunt socratic. Oamenii fac răul din neştiinţă. Violenţele vin din imaturitate şi din incapacitatea minţilor de a rezolva ele conflictele. Răul e dovada imaturităţii omenirii. Afară de cazul când omenirea cade sub influenţa diavolului. Atunci răul e şi dovadă de imaturitate spirituală. De aceea trebuie să salutăm binele, comuniunea, ca pe o lucrare a scânteii divine în noi. Şi ca o biruinţă a minţii omeneşti ajunsă la maturitate. Şi să salutăm ac-

(Continuare în pag. a 4-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Transilvaniei

* Cuvânt rostit la Univ. din Sibiu, la 1 iunie 1993, cu prilejul acordării titlului de dr. h.c. d-lui John R. Davis Jr., ambasadorul S.U.A. la Bucureşti.

Protecţia orfanilor şi a altor defavorizaţi social...

(Urmare din pag. a 2-a)

tămă libertatea conştiinţei religioase iar pericolul constă în asimilarea prin maghiarizare a naţiunilor nemaghiare". S-au consemnat ecouri ale protestelor în presa franceză şi germană. S-au exprimat şi opinii în favoarea proiectului (T.R. nr. 9, 10/1893), s-a salutat înfiinţarea azilelor în Sibiu, Braşov, Alba Iulia.

Aflăm din paginile *Telegrafului român* nr. 10—17/1943, 20/1945, informaţii despre instituţiile de ocrotire existente în toate provinciile României. Din sec. XIII şi XIV datează bolniţele de pe lângă biserici şi mânăstiri, ospicii şi calicii. Spitalele — Coltea, Pantelimon din Bucureşti (1714, 1735) şi Sfântul Spiridon din Iaşi (1757) au îndeplinit şi funcţii caritabile de ocrotire a sărmanilor şi orfanilor. Aşezămintele de pe lângă Biserica Domniţa Bălaşa şi Biserica Tuturor Sfinţilor vor deveni, în vremea lui Al. Ipsilanti, Orfanotrofia din Bucureşti. Prin Regulamentele organice s-a creat „casa copiilor aflaţi". În Bucureşti s-au înfiinţat orfelinatul Pantelimon (1817), azilul Elena Doamna (1862), Institutul Maternităţii (1839), Leagănul Sfânta Ecaterina (1897). În Ardeal, în a doua jumătate a secolului XVIII şi în secolul XIX s-au întemeiat şi au funcţionat aziluri şi orfelinate în Sibiu (1767, 1876), Cluj (1872), Arad (1873), Oradea (1887), Braşov (1877), Alba Iulia, Beiuş, Dej, Gherla, Lugoj, Târgu Mureş. Existau orfelinate în Chişinău, Cernăuţi.

Telegraful român a informat despre înfiinţarea orfelinatelor, a creat opinie în favoarea sentimentelor caritabile. Aflăm despre actul de binefacere al Regelui Ferdinand de a înfiinţa un *orfelinat pe moşia sa Slobozia-Zorleni* (judeţul Tutova) în 1898 (T. R. nr. 116/1898, *Orfelinatul Ferdinand*).

S-au publicat anunţuri legate de intenţia înfiinţării *orfelinatului greco-ortodox român din Sibiu*, iniţiativele de colectă pentru înfiinţare şi întreţinere. Au contribuit cu bani Regina Maria (120 000 coroane), autorităţile Bisericii, membrii ASTREI şi alte persoane particulare (T.R. nr. 136, 137, 138/1915, 2, 20—40, 30, 43/1916, 17/1919). Din statute (T.R. nr. 12/1916) reiese că preferaţi au fost orfanii de război. Fondul (colecte, donaţii, impozit general) va fi administrat de Consistoriul arhidiecezan Sibiu.

La *Blaj* s-a înfiinţat un *orfelinat greco-catolic* în 1916 (T.R. nr. 16/1916). În Braşov, din iniţiativa Uniunii Femeilor Române, s-a înfiinţat un orfelinat de fete numit *Orfelinatul Reuniunii de Femei Române din Braşov* (T.R. nr. 45/1916).

Sunt numeroase apeluri, aproape în fiecare număr al *Telegrafului român*, pentru strângerea colectelor, apeluri pentru sensibilizarea opiniei publice pentru soarta orfanilor. Exemplificăm: T.R. nr. 136—137, 138/1915, 2, 16, 20—40, 43, 45/1916, 82/1918, 11/1921, 39—40/1923, 21/1943, 40—41/1945, 17—18, 29—32, 35—38, 41—42/1946, 1—2, 17—18, 33—36/1947, 1—2/1948 ş.a. În 1916 a apărut iniţiativa de înfiinţare a *Societăţii de ocrotire a orfanilor*, ratificarea funcţionării ei s-a realizat prin Legea Oficiului Naţional I.O.V. din 2 septembrie 1920.

Citim în paginile *Telegrafului român* nenumărate ştiri despre acţiunile caritabile în favoarea altor categorii defavorizate social. S-au publicat *liste cu nume ale elevilor gimnaziali şi studenţilor* care au beneficiat *de burse şi mese din partea fundaţiilor religioase, a fundaţiilor particulare, a Institutului de credit Albina*. Exemplificăm: T. R. nr. 26/1892, 58—61, 63, 64/1894, 17/1895, 32/1896, 85/1899, 49, 52, 86/1900, 56/1902, 75/1903, 90/1904, 30/1910, 43, 56, 62, 86, 87/1911, 17/1917, 21/1924, 5—6/1947 ş.a.

Pentru *răniţii de război*, pentru familiile lor s-au oferit ajutoare în alimente, îmbrăcăminte şi bani, s-au oferit serbări de suflet ale elevilor, cărţi din partea ASTREI. Exemplificăm. T. R. nr. 7, 44, 30, 68, 70, 86/1877, 29/1915, 30/1918, 11/1942, 22/1944, 5/1945 ş.a.

Pentru *ajutorarea săracilor*, s-au publicat numeroase apeluri de sprijinire a săracilor şi confirmări de răspuns din partea binefăcătorilor. Exemplificăm. T.R. nr. 138/1900, 139/1901, 9/1902, 2/1909, 2/1910, 120/1911, 11/1919 etc. Pentru *bolnavi*, pe lângă periodice colecte s-a organizat, din 1929, la iniţiativa Mitropolitului Nicolae *„duminica bolnavilor"* (T.R. nr. 13/1941, 8/1942 etc.). S-au făcut apeluri şi s-a răspuns pentru ajutorarea celor afectaţi de calamităţi: incendii, inundaţii, secetă în Banat, Basarabia etc. (T.R. nr. 67, 68/1910, 37—38/1946, 3—4/1947).

Învăţătura creştină despre iad

O recentă statistică publicată într-unul din marile cotidiene ale lumii arată că numărul celor care cred în viaţa de apoi în general şi în iad în special este foarte mic.

Dar, oare conţinutul învăţăturii creştine descoperite nouă prin însuşi Fiul lui Dumnezeu întrupat, Mântuitorul Iisus Hristos, depinde de părerile cuiva şi, poate fi el judecat în lumina unor date statistice mai mult sau mai puţin concludente?

Un scriitor ateu, din zilele noastre, L. Boff, scria undeva: „eu, dacă aş putea, aş vesti tuturor această noutate: iadul e o născocire a preoţilor pentru a ţine subjugat poporul. E un instrument de teroare inventat de religii pentru a garanta privilegiile şi situaţiile lor puternice.

Dacă aş putea, aş vesti acest lucru şi ar însemna cu siguranţă o eliberare pentru întreaga omenire. Dar nu o pot face!"

Filozoful Bernard Russel reducea toate argumentele lui împotriva creştinismului la unul singur. „Evanghelia şi Biserica vorbesc nu numai despre fericirea veşnică ci şi despre osânda veşnică; eu însă nu pot să cred în iad. Deci nu cred nici în Hristos, nici în Biserică". „Dreaptă" judecată — logică a struţului care, precum este ştiut, atunci când vede primejdia îşi bagă capul în nisip. Şi lista ar putea continua.

Dar ce să ne mirăm de „filozofii" trecuţi sau prezenţi care afirmă astfel de idei privitoare la inexistenţa iadului, când teologi şi predicatori renumiţi „ocolesc" cu grijă această temă ca nu cumva să supere urechile ascultătorilor, dar făcând aceasta nici nu-şi dau seama că nu fac altceva decât să mutileze grav Evanghelia.

Ce este iadul? Iată o întrebare pe care şi-o pune orice om fie el credincios fie necredincios. Coranul, carte de căpătâi a religiei islamice răspunde cu o precizie de invidiat la această problemă: „osândiţii sunt afundaţi în smoală, sunt fierţi în apă clocotită, în cazane de aramă". Teologii musulmani ştiu „exact" că focul din iad e de şapte ori mai puternic decât cel de pe pământ, că durează o mie de ani până să ia culoarea roşie, apoi o altă perioadă de o mie de ani până devine albastru şi apoi după o altă mie de ani devenind negru.

La fel cu iadul lui Mahomed e cel al lui Budha — e împărţit în 272 de secţii, fiecare fiind destinată unei anumite cazne. Biserica creştină ne învaţă că iadul este un loc şi o stare în care se află după moarte, sufletele celor necredincioşi. Iadul e o stare şi un loc dar nu de fericire asemenea raiului ci una de durere şi de suferinţă. Din punct de vedere creştin însă iadul nu este o proiecţie în cealaltă lume a celor mai mari chinuri de pe pământ, cu draci cu coarne şi cu furci care întorc pe o parte şi pe alta pe păcătoşi aşa cum ne este prezentat în broşurile ieftine ca preţ dar ieftine şi de idei care circulă astăzi. Iadul rămâne *„ineffabile et tremendum mysterium"*.

(Continuare în pag. a 4-a)

Arhid. Dumitru Bălţat

ITINERAR PASTORAL

— Sâmbătă, 5 iunie 1993, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a slujit Sf. Liturghie la schitul Păltiniş, după care a oficiat un parastas la mormântul lui C. Noica, în prezenţa fiului său, părintele Rafael, vieţuitor în mănăstirea Sf. Ioan Botezătorul (Essex, Anglia). În aceeaşi zi, P.S. Sa a vizitat schitul de la Sibiel.

— Din încredinţarea Î.P.S. Sale, de Rusalii P.S. Serafim a slujit Sf. Liturghie şi a predicat în Catedrala mitropolitană (slujba a fost transmisă în direct pe postul naţional de Radio). În aceeaşi zi, P.S. Sa a participat la Marea Adunare a Oastei Domnului de la mormântul pr. Iosif Trifa, rostind un bogat cuvânt de învăţătură.

— A doua zi de Rusalii, P.S. Serafim a resfinţit, din încredinţarea Î.P.S. Mitropolit Antonie, biserica monument istoric cu hramul Sf. Treimi din Vale (prot. Sălişte). Despre acest eveniment se publică separat un scurt reportaj. După masă, vecernia a fost săvârşită la Săcel. Prin grija preotului paroh Virgil Barbu s-au distribuit credincioşilor prezenţi icoane şi cărţi de rugăciuni. S-a făcut de asemenea procesiune şi rugăciune pentru ploaie.

— A treia zi de Rusalii, P.S. Episcop Serafim a săvârşit Sf. Liturghie la schitul „Chilii" de la Sibiel, unde se nevoiesc cu multă râvnă tinere vieţuitoare. A fost săvârşită şi Taina Sf. Maslu pentru mulţimea de credincioşi care s-au adunat la acest Praznic al schitului. În aceeaşi zi, s-a săvârşit Vecernia la schitul de la Orlat, care se ridică prin osteneala monahilor Macarie şi Varlaam, ajutaţi de credincioşi din sat şi din alte părţi.

— Duminică 14 iunie 1993, P.S. Serafim a slujit Sf. Liturghie în satul natal Boholt, după care a oficiat parastasul de 6 săptămâni de la moartea tatălui P.S. Sale.

După masă, P.S. Sa a participat la Taina Sf. Maslu de obşte în parohia Pojorta, iar seara a săvârşit vecernia şi tunderea în monahism a fratelui Vasile de la mănăstirea de la Dejani.

Diac. Dumitru Dura

Gânduri şi fapte privitoare la cunoaşterea lui Dumnezeu

(Urmare din pag. a 3-a)

lumina soarelui. Influenţa lui Dumnezeu asupra sufletului evlavios este asemeni fenomenului de răsfângere a luminii soarelui în picătura de apă.[6]

Calea către credinţă o găseşte creştinul în experienţa moral-religioasă, în curăţia inimii şi a minţii. Pe cei curaţi cu inima i-a fericit Domnul Hristos în Predica sa de pe munte, că ei vor vedea pe Dumnezeu (Matei 5, 8). Pentru curăţia inimii, împreună cu psalmistul, se roagă toţi cei osteniţi şi împovăraţi, zicând: „Inimă curată zideşte întru mine, Dumnezeule, şi duh drept înnoieşte întru cele dinlăuntru ale mele" (Psalm 50, 12). La curăţia inimii pruncilor s-a referit Mântuitorul, când a mustrat pe cărturari şi farisei care deşi martori la multele semne şi minuni, cu toate acestea nu s-au îndreptat: „Doamne, ... ai ascuns acestea de cei înţelepţi şi le-ai descoperit pruncilor" (Matei 11, 25).

Potrivit cuvântului Sf. Ap. Pavel (Romani 5, 1—2), creştinul binecredincios preţuieşte după cuviinţă darul care este îndreptarea din credinţă, cu toate roadele sale, întru nădejdea măririi lui Dumnezeu.

Creştinismul a pogorât pe Dumnezeu în sufletul omenesc şi în el a stabilit legătura cu Dumnezeu prin viaţa întru Hristos. În afară de aceasta, creştinismul a dat şi o dovadă empirică despre Dumnezeu, prin viaţa lui Hristos pe pământ, prin arătarea istorică a lui Dumnezeu în timp. Dacă viaţa întru Hristos, ca trăire interioară, este deschisă pentru credincioşi, dar este închisă pentru necredincioşi, atunci nimic nu-i împiedică pe aceştia din urmă să recurgă la experienţa istorică, a mărturisirii despre Dumnezeu, dată prin Hristos-Domnul[7].

Bucuria de a-L vedea pe Domnul Hristos, faţă către faţă, şi unirea cu El sunt rezultatul străduinţelor creştineşti. O astfel de bucurie o dă Dumnezeu numai celor care au voit-o, au iubit-o şi au dorit-o în mod fierbinte, şi care i-au simţit lipsa, atunci când n-au avut-o.[8] De mare folos duhovnicesc este continua străduinţă de a păstra curăţia inimii, ca rod al îndreptării minţii către Dumnezeu.[9]

6 Svetlov P., *op. cit.*, p. 336—337.

7 *Ibidem*, p. 350.

8 Cabasila N., *Despre viaţa în Hristos*, trad. de T. Bodogae, Sibiu, 1946, p. 45.

9 *Ibidem*, p. 163—164.

Resfinţirea bisericii din Vale, prot. Sălişte

În salba de aşezări mărginene, aşezată într-o scobitură de deal, nu departe de Sălişte, se află şi parohia Vale, atestată documentar încă din anul 1363.

Ridicată în locul alteia de lemn, actuala biserică-monument istoric, cu hramul Sf. Treime e zidită în anul 1763, pictată fiind în interior şi exterior de Stan Zugravu şi Ioan Zugravu, originari din Poplaca şi Răşinari. În 1848, biserica a fost mărită cu actualul altar şi horele din faţa sa.

Din parohia Vale au ieşit personalităţi ilustre, între care poetul Ioan Băilă, autorul „Imnului Unirii României Mari", familia Băilă având relaţii apropiate şi cu marele mitropolit Şaguna, care a cercetat de multe ori această parohie.

Prin jertfa credincioşilor din Vale şi contribuţia unor instituţii, cât şi prin alergăturile şi dăruirea actualului paroh, Ioan Munteanu, în ultimii ani bisericii i s-au făcut reparaţii capitale, pictura veche din interior a fost restaurată de către dl. L. Ciungan, iar altarul şi horele au fost pictate din nou de pictorul Oscar Ionescu.

Astfel reînnoită, monumentala biserică din Vale a fost resfinţită, din încredinţarea Î.P.S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei, plecat peste hotare, de către P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, luni, 7 iunie 1993, a doua zi de Rusalii.

Răspunsurile au fost date de un cor restrâns al studenţilor teologi din Sibiu şi obştea credincioşilor.

Tot cu acest prilej a fost sfinţită o cruce ridicată în amintirea eroilor din Vale căzuţi în cele două războaie mondiale.

La priceasnă a predicat P.C. cons. *Gh. Papuc*, iar la sfârşitul Sf. Liturghii au vorbit: P.C. prot. R. Roşca (Sălişte), P.C. prot. *D. Luca* (Sibiu) şi C. pr. paroh *I. Munteanu*, care a făcut un istoric al parohiei şi bisericii, din care am spicuit şi datele de mai sus, şi a mulţumit lui Dumnezeu pentru purtarea Sa de grijă şi tuturor celor ce i-au stat în ajutor în lucrările executate la biserică.

Cuvânt de învăţătură a rostit apoi P.S. Episcop-vicar *Serafim*.

Parohia Vale urmează să fie vizitată şi de Î.P.S. Mitropolit Antonie, care va acorda şi distincţiile cuvenite preotului şi unor credincioşi din Vale.

Au venit americanii la Sibiu!

(urmare din pag. a 3-a)

tul şi ceremonia la care vom participa astăzi, ca pe nişte dovezi de maturitate, de cultură. Şi de spiritualitate.

Domnule ambasador, vă felicit pentru înaltul titlu ce vi s-a acordat.

Ne bucurăm că sunteţi în mijlocul nostru şi în centrul sărbătorii de azi, pe care, de fapt, Dv. ne-o oferiţi.

Deşi ca om al Bisericii ar trebui să mă înfrânez, trebuie să vă mărturisesc, doamnelor şi domnilor, că ceremonia de azi mă face şi puţin invidios. Vă veţi întreba de ce. Pentru că îmi vine în minte un episod similar petrecut mie. Acum câţiva ani, înainte de revoluţia din 1989, Facultatea de Teologie a Univ. din Presov, din vechea Cehoslovacie, mi-a acordat şi mie titlul de dr. h.c. Titlul mi-a rămas, dar autorităţile comuniste române, ale vremii, nu mi-au permis să merg la ceremonie. Am fost sfătuit ca în ziua în care acolo se organizase totul, invitaţii, recepţii, cuvântări etc. *am fost sfătuit să fiu bolnav!* Şi totul s-a petrecut fără mine. Cineva nu primise încă un doctorat din Cehoslovacia, mi s-a şoptit, şi nu puteam să primesc eu unul, înainte! Iată lucruri pe care probabil nici sibienii nu le ştiu.

Dv., d. ambasador, aveţi bucuria de a fi de faţă, fiindcă veniţi dintr-o ţară liberă, care nu v-a putut sili să vă declaraţi bolnav, şi, acum, veniţi într-o ţară liberă. Şi ne bucurăm şi noi. Eu mă voi imagina o clipă în locul Dv. şi îmi va trece invidia. O voi contopi cu bucuria Dv. care va fi şi a noastră.

Doamnelor şi domnilor,

Cei mai în vârstă dintre noi, şi, mai ales, cei care am trecut şi prin Jilave, ne aducem aminte cu câtă speranţă i-am aşteptat pe americani în anii noştri grei, sub dictatură. Ba că vin la întâi ale lunii următoare, ba că la cincisprezece!

Am onoarea de a vă înştiinţa, doamnelor şi domnilor, că, iată, acum, la *întâi* iunie, deci totuşi la un întâi, americanii au venit în sfârşit, la Sibiu! Fiţi bine veniţi d. ambasador.

Vă mulţumesc tuturor pentru atenţie.

Semnalăm... Semnalăm...

● Hervé Legrand, catolic, publică în revista IRÉNIKON editată de părinţii de la Mănăstirea Chevetogne din Belgia articolul: *„Une éventuelle relance de l'unniatisme pourrait-elle s'appuyer sur Vatican II"* cu subtitlul: *„Quelques enjeu ecclésiologique de la crise actuelle autour des Eglises unies"* (nr. 1, 1993, p. 7—37).

Autorul se întreabă dacă e posibilă revitalizarea Bisericii unite, pornind de la hotărârile Conciliului II Vatican.

Trebuie să remarcăm că studiul e serios, informat, obiectiv şi „civilizat", dacă un studiu poate fi numit aşa. Dacă îl comparăm cu scrierile unităilor de la noi, pe care ne abţinem de la a le califica, acesta poate fi numit „civilizat". Nici urmă de siluire a istoriei, nici urmă de convertire a Teologiei în politică şi în polemică suburbană, nici urmă de procese de intenţie argumentate cu răstălmăciri. Totul e studiu şi dorinţă de clarificare a problemei unite, în contextul dialogului actual dintre Ortodoxie şi Catolicism.

Autorul constată o criză în eclesiologia Bisericii unite şi încearcă s-o identifice şi să-i caute remedii. Mai întâi constată deschiderea Catolicismului faţă de Ortodoxie în documentele Consiliului Vatican II. Cele două Biserici sunt Biserici-surori „legitime" (p. 28), deci au statut eclesial egal. Ce statut pot avea Bisericile unite? se întreabă el. Între cele două Biserici-surori, cea unită nu-şi poate justifica un statut eclesial anume. Hervé Legrand e de acord cu Declaraţia de la Freising (vezi Doc. cath. 87, 1990, p. 827) că uniatismul *„nu poate fi metodă de căutare a unităţii, pentru că se opune Tradiţiei comune a celor două Biserici ale noastre"*.

Pornind de aici şi de la Vatican II autorul constată: I. O *revitalizare a uniatismului ar compromite în chip larg fraternitatea creştină redescoperită între cele două Biserici, Catolică şi Ortodoxă.* Ar însemna să plutim în irealism, zice el. Citează pe iezuitul francez Philippe de Régis care imaginează un asalt de convertire la Catolicism a răsăritenilor (în special a ruşilor), prin uniatism-catolicism, cu pretenţia că mântuirea e numai în Catolicism. Philippe de Régis prevede un eşec şi o reacţie puternică din partea ortodocşilor. Aceasta va duce la rupturi noi, nu la unitate. *„Dumnezeu să ne ferească de aşa ceva"*, încheie Philippe de Régis (Irénikon, p. 30).

Hervé Legrand împărtăşeşte aceeaşi opinie, adăugând că o astfel de lucrare prozelitistă *„ar dăuna profund mărturiei creştine în toată Europa"* (p. 30).

În măsura în care Bisericile Catolică şi Ortodoxă îşi vor activa sentimentele şi credinţa de Biserici-surori, numai atunci uniatismul se va putea alinia la aceeaşi Teologie, dar: *„sans relancer l'uniatisme"* — fără a relansa uniatismul. Hervé Legrand crede că uniţii ar trebui să participe la dialog, ca să priceapă ce a fost Vatican II, de la care ei au lipsit. E drept. I-am aminti însă că au lipsit cei din ţările răsăritene, dar cei din Orientul Mijlociu au participat. Probabil că a presupus acest lucru căci, mai departe, arată că uniţii nu trebuie priviţi toţi ca fiind la fel. Şi iată ce scrie:

„Unele din aceste Biserici au fost create artificial, cu scopuri prozelitiste; altele s-au unit în bloc cu Roma, precum maroniţii; altele au vrut să fie punţi între Catolicism şi Ortodoxie şi uneori au reuşit" (p. 32).

Am face aici o pauză, ca să ne întrebăm din care categorie fac parte uniţii din ţările răsăritene? Ei probabil vor zice din a treia, dar cum să fi fost din a treia, când mişcarea a fost violentă, cu tunuri, închisori, martiri! Lăsăm comentariul pe seama cititorilor care ştiu istoria adevărată a uniatismului, care vor fi auzit de tunurile lui Bukow şi de martiriul de 24 de ani de sechestrare la Roma a episcopului unit Inocenţiu Micu.

Harvé Legrand crede că prioritare nu sunt discuţiile cu uniţii, nici revitalizarea lor, ci dialogul între catolici şi ortodocşi, indicând şi tema care, de fapt, e chiar următoarea pe agenda Comisiei de dialog: *problema primatului papal şi a autocefaliei ortodoxe.* Să fie tratate numai împreună. Legrand e pesimist cu privire la posibilitatea celor două puncte de vedere de a se reduce una la alta. El vede soluţia în admiterea din partea ambelor părţi a crizei. Aflându-se împreună în criză, vor căuta împreună o soluţie.

„Aceasta ar însemna, în foarte concret, din partea catolicilor că ar trebui să reflecteze la primatul lui Petru, fără a vedea patriarhatul Occidental ca având şi un primat asupra întregii Biserici" (p. 34). Legrand vede dificultăţile catolicilor obligaţi de Vatican I să gândească în termenii primatului universal, dar găseşte o ieşire interesantă. El arată că Vatican I (1870) nu s-a vrut a fi în afara Tradiţiei vechi, a Părinţilor şi a conoanelor din vechime. Or, acestea arată o realitate care nu justifică în totalitate primatul. Deci s-ar putea reveni. *„Biserica catolică nu poate impune ortodocşilor o înţelegere a primatului roman elaborată unilateral în şi de Biserica Occidentului, fiindcă ar fi în contradicţie chiar cu criteriile impuse de Conciliul Vatican I lui însuşi"* (p. 35).

Iată o teză care va juca un rol în viitorul dialog ortodoxo-catolic. Dacă romano-catolicii vor accepta toţi o asemenea teză, vom putea dialoga!

Hervé Legrand, sincer şi deschis, fără patimi de teolog de periferie, cum avem noi parte de unii pe ici, pe colo, recunoaşte că dialogul nu va fi uşor, dar că nu e imposibil. În orice caz, zice el, dezbaterea nu va trata deloc *„recunoaşterea puterii Romei"* şi nici nu se va lansa în a da lecţii cuiva cu privire la unele eşecuri istorice. Frumos! Dimpotrivă, Bisericile vor căuta împreună realizarea comuniunii între Bisericile locale şi Bisericile regionale din întreaga Biserică. Aşa se vor întări Bisericile regionale, *„ceea ce primatul nu va realiza niciodată"*.

Soluţia deci va fi, după Legrand, în realizarea unei eclesiologii a comuniunii şi în recunoaşterea Bisericii Ortodoxe ca Biserica-soră (p. 36—37).

În rezumatul final, Legrand scrie: *„O revitalizare a uniatismului va compromite comuniunea creştină abia descoperită între cele două Biserici, Ortodoxă şi Catolică, şi va compromite şi mărturia creştină în Europa"*.

Desigur Legrand nu înţelege că uniatismul trebuie interzis, dar în orice caz nu-i prevede nici un viitor dacă rămâne ca atare. El crede că şi uniţii trebuie să intre în acest dialog şi desigur să militeze pentru soluţiile posibile şi necesare (p. 37).

Nu se poate face dialog cu ochelari de cal.

Poate că unii vor înţelege acest lucru. Deocamdată, la noi, dacă citim presa şi broşurelele fraţilor uniţi, vedem că nu se face dialog cu ochelari de cal.

Nu se face deloc!

*

● *„Sibiul universitar"* se numeşte revista scoasă de Universitatea din Sibiu (an I, nr. 1, mai 1993). Această Universitate tinde să intre în rândul marilor şi vechilor centre universitare precum Oxford, Cambridge, Heidelberg, Salamanca. Ceea ce spunem e o dorinţă şi o urare.

În acest prim număr pr. decan prof. Dr. Mircea Păcurariu scrie despre „Facultatea de Teologie Andrei Şaguna", parte integrantă din Universitate. De altfel această Facultate e cea mai veche din Sibiu. Are peste 200 de ani, primele „şcoli de preoţi" datând din 1786, condusă la început de cărturarul Dimitrie Eustatievici. Printre conducători şi profesori i-a avut pe Radu Tempea, pe Gheorghe Lazăr, pe Moise Fulea şi pe Andrei Şaguna. De aici s-a ridicat nonagenarul, astăzi Dumitru Stăniloae, academician şi faimă a Ortodoxiei româneşti şi universale. A fost rector când abia trecuse de 20 de ani, încoronându-şi activitatea teologică la Bucureşti şi în multe centre teologice din lume, ortodoxe, catolice şi protestante..

ANTONIE P.

Învăţătura creştină despre iad

(urmare din pag. a 3-a)

rium", despre care nu putem vorbi decât parafrazând ceea ce Sf. Ap. Pavel spunea că „ochiul nu a văzut, urechea nu a auzit şi la inima omului nu s-a suit..." (I Cor. 2, 9).

Mântuitorul Hristos spune că „mulţi îmi vor zice în ziua aceea: Doamne, Doamne, au nu în numele Tău am proorocit şi nu în numele Tău am scos demoni şi în numele Tău minuni multe am făcut? Şi atunci le voi mărturisi lor: Niciodată nu v-am cunoscut pe voi. Depărtaţi-vă de la Mine cei ce lucraţi fărădelegea" (Matei 7, 22—23), şi „duceţi-vă de la Mine, blestemaţilor, în focul cel veşnic, care este pregătit diavolului şi îngerilor lui" (Matei 25, 41).

Insuportabil lucru este iadul — spune Sf. Ioan Gură de Aur — cine nu ştie ce înseamnă acel chin îngrozitor? Şi totuşi, de-ar pune cineva alături o mie de iaduri ... e o nimica toată pe lângă faptul de a fi izgonit, de a fi urât, de a auzi de la Hristos „Nu te cunosc".

Scopul vieţii omului este acela de a-l cunoaşte pe Dumnezeu, de a-i sluji şi de a-l iubi, pentru ca după moarte să se bucure în veşnicie de vederea şi iubirea Lui.

Dar cel care în viaţă a avut alt scop decât cel orânduit tuturor muritorilor, din veac de către Dumnezeu şi şi-a fixat alte scopuri „înalte" precum: banul, luxul, egoismul, plăcerile trupeşti etc., în clipa morţii va fi respins de către Dumnezeu şi va trebui să-şi continue direcţia în care l-a surprins moartea, adică direcţia opusă lui Dumnezeu, şi astfel va avea parte de o viaţă veşnică fără sens, după cum tot fără sens i-a fost viaţa şi trăirea pământească.

Iadul e existenţa veşnică lipsită de sens.

Sf. Ap. Petru compară iadul cu o temniţă. Şi cu adevărat iadul e o temniţă pe care şi-o făureşte, şi în care se închide, omul singur deja în această viaţă. E o lume a egoismului, a păcatului, a opacităţii faţă de Dumnezeu şi faţă de semeni.

Acesta e iadul: solitudine, singurătate care ucide, izolare totală, imposibilitatea de a mai putea răspunde chemării lui Dumnezeu.

Mereu ni se spune peste tot că după moarte vom merge în rai sau în iad, conform cu faptele noastre; adevărul este că nu *se merge* în iad sau în rai ci se *rămâne* încă de aici într-un loc sau altul. O viaţă dezordonată, plină de păcate şi lipsită de lumina credinţei ne pregăteşte iadul încă de aici şi în el vom rămâne veşnic, departe de Dumnezeu şi de Slava Lui.

Da, dar Dumnezeu este bun, sfintele rugăciuni pentru cei răposaţi vor ajuta chiar şi pe cei păcătoşi după trecerea lor dincolo — zicem noi mereu.

Îi vor ajuta — zice Sf. Ioan Gură de Aur doar pe cei care au plecat dincolo cu semnul credinţei şi cu sămânţa nemuririi întru ei. Pentru ceilalţi ele nu sunt decât simple ceremonii pioase care ajută doar pe cei ce le săvârşesc.

Să fim cu luare aminte! Să ne trăim viaţa aşa cum se cuvine unor creştini adevăraţi pentru a dobândi „sfârşit creştinesc vieţii noastre, fără patimă, neruşinat, în pace şi răspuns bun la înfricoşătoarea judecată a lui Hristos" cum cerem în rugăciunile de fiecare zi ale Bisericii.

Să nu ne pierdem în nimicuri şi în lucruri nesemnificative, ci să ne consacrăm toată viaţa noastră întreagă lui Hristos şi semenilor noştri pe care să-i aducem la Hristos „Calea, Adevărul şi Viaţa".

Iată ce spunea recent un fost campion sportiv mondial, devenit misionar: „fiţi cu băgare de seamă ca jocurile să nu devină pentru voi un ideal cum a fost cazul cu mine. În definitiv ce îi va folosi unui om pe cealaltă lume faptul că a fost cel mai bun sportiv al tuturor timpurilor? Ce deosebire este între acest fapt şi a-i câştiga pe alţii pentru Hristos!

Ah! Dacă n-aţi gustat niciodată această bucurie, căutaţi Tatălui să v-o dăruiască şi veţi şti atunci ce înseamnă adevărata bucurie. Timpul e scurt pentru a-i salva pe oameni de la iad, mai târziu acest lucru nu va mai fi posibil".

Noi, cei care ne numim creştini, să facem acest lucru nu pentru „o cunună care se veştejeşte" (I Cor. 9, 24—25) ci pentru a împărăţi în veci cu Hristos căci El a făgăduit „Celui ce va birui îi voi da să şadă cu Mine pe scaunul Meu de domnie, după cum şi Eu am biruit şi am şezut cu Tatăl pe scaunul Lui de domnie" (Apoc. 3, 21). Amin!

Erezii şi secte din România

(urmare din pag. a 3-a)

principale ale sectei care apar de două ori pe lună, aceasta înseamnă un număr de exemplare vândut pe an de 3 800 000×4×12. Dacă mai adăugăm faptul că fiecare membru mai cumpără câte 10 exemplare pentru a face cu ele propagandă, este lesne de închipuit ce venituri uriaşe se fac. La fel se întâmplă şi cu cărţile publicate de Martorii lui Iehova, fiecare dintre acestea au un tiraj cel puţin egal cu numărul membrilor săi. De aceea îşi pot permite să împartă material propagandistic gratuit, fără zgârcenie, pentru a câştiga noi adepţi, pentru că odată câştigaţi aceştia devin ei înşişi o sursă garantată de venit permanent şi lucrători neobosiţi pentru interesele organizaţiei. Nu mai încape nici o îndoială că sub masca unei organizaţii religioase se ascunde una din cele mai mari întreprinderi economice bazate pe o îngrozitoare exploatare a credulităţii adepţilor săi, transformaţi printr-o strategie bine pusă la punct, în fiinţe fără voinţă proprie care execută orice dispoziţii sau ordine primite de sus, cu un fanatism rar întâlnit şi foarte periculos, nu numai din punct de vedere religios, ci şi din punct de vedere social. Este suficient să amintim că după credinţa Martorilor lui Iehova, orice organizaţie în afară de cea a lor este satanică, fie că este organizaţie de stat sau chiar statul în sine, fie că este organizaţie socială, politică, culturală sau orice caracter ar avea, totul este în mâinile lui Satan, afară de „adăpostul" lor.

Cât despre convingerile lor religioase, acestea sunt atât de rătăcite faţă de dogmele creştine, încât cu greu ar putea cineva să-i recunoască fie şi caracterul de sectă creştină. Aceasta pentru că „Martorii lui Iehova" resping principalele învăţături şi practici ale credinţei, care stau la baza vieţii creştine a Bisericii dintotdeauna. După ei, *Iisus Hristos este o creatură a lui Dumnezeu pe pământ. El n-ar fi înviat, ci în locul lui a înviat Arhanghelul Mihail. Duhul Sfânt este o energie a Tatălui, Nu există nemurire, nu există rai şi iad. Resping biserica, preoţii, icoanele, sfinţii, crucea. Nu au un cult propriu-zis, acesta fiind înlocuit de răspândirea produselor Societăţii „Turnul de veghere".*

La noi în ţară secta „Martorii lui Iehova" a pătruns mai întâi prin mediile maghiare în Ardeal. Un român din America, *Ioan B. Sima*, molipsit de doctrina „Martorilor" este trimis în România, în 1920, să organizeze secta, dar acesta convingându-se de nesinceritatea ei o părăseşte în 1927, denunţându-i toate planurile. Conducerea sectei a fost luată de nişte unguri. Propaganda şi-o susţin prin revista „Turnul de veghere" şi prin broşuri şi foi volante ce nu au nume de autor, de editură, nici data şi locul apariţiei. La adunările lor folosesc cântări din cartea „Imnurile zorilor mileniului".

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Pr. cons. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 500 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:

Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 141

SIBIU

1 iulie

Nr. 25—26

1993

ANDREI ŞAGUNA — „mare şi rar bărbat al naţiunii române"

Nicolau Popea, arhimandrit şi vicar arhiepiscopesc, apoi episcop de Caransebeş a publicat la numai şase ani după moartea lui Şaguna (Sibiu, 1879) o carte despre acesta: *Arhiepiscopul şi Mitropolitul Andreiu Baron de Şaguna.* Era încă sub impresia puternică, pe de o parte a personalităţii marelui mitropolit, pe care îl şi numeşte ANDREI CEL MARE — cu aceste cuvinte îşi încheie cartea — pe de altă parte nu se eliberase de adânca tristeţe pe care i-o provocase felul în care Şaguna îşi trăise ultimii ani ai vieţii, neînţeles de o parte din contemporani şi nedreptăţit. N. Popea, în loc de introducere, filozofează asupra destinului oamenilor mari care, în general, au parte de astfel de tratamente din partea celor care nu se pot ridica la nivelul lor şi nu le înţeleg nici strădania, nici geniul creator şi contribuţia deosebită şi unică la conturarea destinului epocii lor.

Această introducere ne face contemporani cu atmosfera în care s-a stins şi a trecut la cele veşnice Andrei Şaguna şi care i-a marcat puternic pe cei care l-au înţeles, l-au apreciat aşa după cum merita, şi l-au iubit. N. Popea are cuvinte grele despre cei care l-au nedreptăţit pe Şaguna, aproape refuzându-le calitatea de oameni. „Au numai formă de oameni" (p. 2 ,4). Căutând să găsească în introducerea sa filosofică, aşa cum spuneam mai sus, explicaţii asupra acestor atitudini ale contemporanilor faţă de oamenii mari, N. Popea nu găseşte altele decât răutatea, gelozia şi egoismul, şi *„puţinătatea de suflet"*. Pomeneşte de Socrate, de Mântuitorul Iisus Hristos, care au avut parte de aceeaşi atitudine din partea celor cărora nu le făcuse decât bine, iar din istoria românilor se opreşte asupra suferinţelor îndurate de George Şincai.

Nu numai N. Popea, ci toţi biografii lui Şaguna vor nota cu adânc regret această din urmă perioadă a vieţii lui Şaguna, încheiată cu o moarte provocată de *„boala tristeţii"*. Pe toţi îi va revolta ingratitudinea şi o vor spune, dar N. Popea, ca unul care i-a fost mai apropiat, se vede că a resimţit-o mai puternic decât alţii şi şi-a lăsat frâu liber, mai mult decât ceilalţi, condeiului acuzator.

Dar începând cu aceasta, cu sfârşitul aşa cum a fost el, biograful va fi urmărit să scoată în evidenţă şi mai pregnant, prin contrast cu realitatea, dimensiunea excepţională a bărbatului care a marcat cu numele lui o epocă, şi a fost factor decisiv în desfăşurarea istoriei Transilvaniei vremii sale. După ce îşi încheie introducerea, biograful trece direct la afirmaţia că Şaguna va rămâne pentru totdeauna un model pentru toţi urmaşii săi, numindu-l *„mare şi rar bărbat al naţiunii române"* (p. 5). Nu numai al Bisericii, nu strălucind doar într-un anumit domeniu, să zicem în cultură, în artă, sau în ştiinţe, în activităţi sociale sau politice — activităţi care pot consacra un destin de om — ci *„bărbat al naţiunii române"*, cu rol deosebit, complex şi determinant în istoria naţiunii. De altfel, o şi spune biograful: *„Mitropolitul Şaguna este omul istoriei. Aceasta — fie cea bisericească, cea naţională sau cea politică — nu se poate scrie fără de istoria lui. Mai mult, istoria mitropolitului Şaguna este aproape istoria poporului român însuşi, într-un pătrar de secol cât conduse el afacerile şi destinele noastre naţionale"*.

Că aceste afirmaţii sunt în întregime acoperite de fapte, astăzi îndeobşte cunoscute şi recunoscute, e un lucru care nu mai trebuie dovedit. Nu numai o seamă de instituţii menite să fie stâlpi de susţinere a existenţei naţiunii române în Transilvania, au fost create de dânsul, ci întreaga orientare în cultură, în viaţa socială, în învăţământ, în dezvoltarea micilor industrii, au beneficiat de îndrumarea şi de acţiunile lui practice, iniţiate şi dezvoltate cu mână sigură. Şi, implicit şi în politică, în care clarviziunea sa s-a dovedit în cele din urmă a fi fost cea mai bună. E de ajuns să ne referim acum la lupta dintre pasivişti şi activişti, după 1867, când Şaguna, activist, a părut a nu fi avut dreptate. După moartea sa i s-a dat dreptate şi a scris despre aceasta cuvinte excepţionale chiar unul dintre foştii pasivişti, adversar deci al lui Şaguna în această privinţă, anume George Bariţiu. Face aceste mărturisiri în vol. III din *Părţi alese din Istoria Transilvaniei.*

De altfel tot contemporanul Bariţiu scria în 1873 (rev. Transilvania nr. 14, şi în nr. 17 din 1876) că *„acela care îi va compune biografia în spirit obiectiv, sau după cum se exprima Tacit, „sine ira et studio" va binemerita de la Biserică, de la Patrie şi de la naţiune"* (cf. Popea, p. 6).

A încerca să cuprinzi într-o scurtă comunicare activitatea unui om ca Şaguna şi locul lui în istoria Transilvaniei ar fi o lucrare care l-ar mărgini şi i-ar micşora statura de gigant al acestei istorii. Ceea ce se poate face, e doar o încercare de jalonare a principalelor sale activităţi şi nu fără riscul de a lăsa deoparte chiar pe unele dintre cele mai însemnate. Pentru că trebuie să plecăm de la afirmaţia şi convingerea că totul în activitatea acestui om a fost însemnat şi cu urme, influenţe, decizii şi realizări în viaţa Transilvaniei, cum n-au mai rămas de la nimeni altul.

Când a venit el în Transilvania totul era de făcut. Şi să nu uităm: n-a venit într-o atmosferă de entuziasm şi braţe deschise. Era român şi era acuzat că e sârb, ba chiar că nu cunoştea limba română, avea studii strălucite de drept şi teologie şi îndemânări în administraţie care erau necunoscute transilvănenilor, iar atmosfera în care intra era viciată de neînţelegeri, poporul era oprimat din toate punctele de vedere şi părea adormit într-o împăcare cu soarta care nu prevestea nimic bun. Şaguna a avut meritul cel mai mare de a sesiza de îndată stările acestea de lucruri şi de a se decide să le înfrunte şi să le îndrepte. Iată de ce a fost de la început omul providenţial de care avea nevoie naţiunea. Şi el a simţit că era doar trimisul Providenţei într-o lume în care era nevoie de el ca de ultima posibilitate de salvare.

Idealul pe care şi l-a anunţat din primele cuvinte adresate viitorilor păstoriţi, este emoţionant de asemănător cu cel sesizat de Andrei Mureşanu în imnul său nemuritor şi atât de prezent şi astăzi în viaţa neamului românesc: Deşteaptă-te române! Şi Şaguna a spus: *„Tu, Doamne, ştii că spre scopul meu a alerga doresc: pre Românii transilvăneni din adâncul lor somn să-i deştept, şi cu voie către tot ceea ce e adevărat, plăcut şi bun să-i trag"* (Cuv. la HIROTONIA în episcop).

Acest lucru l-a şi făcut toată viaţa. Mai întâi ca vicar (1846—1848), apoi ca episcop (1848—1864) şi apoi ca mitropolit (1864—1873). Era conştient că are de vindecat o mulţime de răni şi de clădit o mulţime de instituţii şi mijloace noi de supravieţuire şi chiar de înflorire a poporului român din Transilvania. Ştia că *„zilele de bucurie pentru poporul român şi pentru naţiunea noastră transilvanică în special, au fost mai puţine şi mai rare decât peana de corb alb"* (1861, la întemeierea Asociaţiunii). Românii erau *misera plebs contribuens.* Nici naţiunea română nu era printre cele trei naţiuni recunoscute, (maghiari, saşi, secui), nici religia ortodoxă nu era printre cele patru religii recunoscute (catolici, luterani, calvini şi unitarieni). Biserica ortodoxă era supusă încă din 9 oct. 1783 şi 8 dec. 1786 mitropolitului sârbesc de la Carlovitz şi „clerul neunit" era numai tolerat, iar vizitaţiunile canonice în eparhie trebuiau făcute numai în prezenţa a doi comisari politici (Popea, p. 15). Preoţii nu aveau salarii, ba mai erau obligaţi şi la munci şi zeciuială către preoţii luterani.

În această situaţie a venit Şaguna în Transilvania.

Şi iată acum câteva din cele mai importante realizări ale sale care au făcut dintr-însul Marele om al Transilvaniei. E de la sine înţeles că vom schematiza, pentru economie de timp şi spaţiu.

La întoarcerea, în 1848, de la hirotonia întru episcop e prezent pe Câmpia Libertăţii, la Blaj, unde co-prezidează Adunarea românilor care vor cere pentru prima oară răspicat: *Noi vrem să ne unim cu Ţara.* Au urmat vremuri de iobăgie în care timpi s-a distrus reşedinţa de la Sibiu şi i s-au furat toate bunurile. N-a ezitat a se întoarce şi a lua totul de la capăt, dovedindu-se un bun organizator, optimist şi fără teamă de intrare în luptă cu tot adversarul.

Se va ocupa de şcoli, înfiinţând Gimnaziul din Braşov şi peste 1 400 de şcoli confesionale, se va ocupa de viaţa preoţimii, lărgind la dimensiunile unei şcoli teologice cursul de la 6 luni pentru pregătirea preoţilor, pe care îl găsise la Sibiu.

În 1861 va reuşi recunoaşterea înfiinţării Asociaţiunii pentru cultura şi literatura poporului român, căreia îi va fi primul Preşedinte. Ce rol a avut *Asociaţiunea* pentru trezirea conştiinţei naţionale şi pentru speranţa într-un viitor mai bun, e de mult ştiut.

Şaguna a continuat apoi nenumăratele lui călătorii spre Viena în vederea eliberării de sub tutela sârbească şi pentru reînfiinţarea Mitropoliei Transilvaniei. Totul i-a reuşit. În 1864 Mitropolia e recunoscută. Organizează Congresul bisericesc, din care va face parte şi Avram Iancu, apoi redactează *Statutul Organic* care peste ani va deveni modelul Statutului Bisericii Ortodoxe Române, prin care va acorda laicilor un rol important în Biserică, spre a-i mări acesteia influenţa şi rolul educativ şi nu numai bisericesc, în viaţa naţiunii.

Prin aceste instituţii de o importanţă niciodată cu putinţa de a fi îndeajuns de reliefată, Şaguna înlocuieşte ceea ce nu aveau românii din Transilvania în acea vreme. Nu aveau conducerea lor, nu aveau constituţia lor, nu aveau parlamentul lor. Prin instituţiile şaguniene toate acestea erau preluate de Biserică. Cine va fi acela care să nu recunoască ingeniozitatea politică a lui Şaguna? Nu în zadar Eminescu l-a numit *„om politic din creştet până în tălpi"*. Aş vrea însă să menţionez: nu e vorba de o politică în sensul curent al cuvântului. Era „politica" de supravieţuire şi afirmare în demnitate a naţiunii române din Transilvania. Când anumite împrejurări cu adevărat politice au încercat atragerea lui pe acest teren, el şi în aceste împrejurări nu s-a clintit de la convingerea lui că în Transilvania vremii nu era loc pentru lupte politice intestine, ci că singura politică indicată de vremi era aceea de asigurare a libertăţilor poporului prin cele mai eficiente mijloace. Concepţia asupra mijloacelor nu a fost una şi aceeaşi, şi atunci s-au născut disensiunile care i-au amărât ultimii ani ai vieţii, despre care am vorbit la început.

Nu putem încheia fără a mai aminti câteva din marile lui realizări în viaţa Bisericii Transilvaniei, pe care a reorganizat-o şi i-a redat prestigiul la care avea dreptul. A înfiinţat Academia Andreiană, Tipografie, Calendarul ortodox, Telegraful român (1853), a tipărit manuale, a păstrat legătura cu Biserica din Principate, făcând vizite şi stabilind prietenii. Cu greu s-ar putea găsi un domeniu în care Şaguna să nu fi intervenit şi să nu-şi fi lăsat amprenta personalităţii sale.

Ne bucurăm că astăzi el se află din nou în centrul atenţiei neamului nostru. Facultatea de Teologie din Sibiu îi poartă numele. O Universitate din Constanţa îi poartă numele. O Ligă culturală din Sfântul Gheorghe îi poartă numele şi i se va ridica acolo o statuie. Liceul din Braşov îi poartă numele, Şcoala normală din Sibiu de asemenea şi în marile oraşe numele lui s-a dat unor străzi.

Posteritatea lui Şaguna începe să fie pe măsura dimensiunilor personalităţii lui spirituale, culturale şi istorice. Şaguna a devenit de mult un simbol al măreţiei neamului nostru, al Transilvaniei şi al întregii Ţări.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Spiritualitatea echilibrată, de largă sinteză a poporului român*

Dumnezeu, suprema existenţă, este o viaţă iubitoare, între cele trei Persoane de o unică fiinţă. Aceasta este prima dogmă.

A doua este că Dumnezeu, Cel în Treime, creează din iubire făpturile umane într-o lume folosită în comun, ca să-şi extindă iubirea şi la ele şi să-L iubească şi ele.

A treia dogmă este că după ce făpturile umane refuzând iubirea lui Dumnezeu au căzut în moarte, Tatăl ceresc a trimis pe Fiul Său la ele ca om, care mergând în iubirea Lui până la moarte, ca să învingă moartea în Sine şi prin Sine şi în ei moartea lor, dăruindu-le celor ce vor voi viaţa de veşnică fericire în comuniune cu Dumnezeul cel în Treime. Aceasta e a treia dogmă.

Fără un astfel de Dumnezeu iubitor şi astfel de fapte ale Lui, urmărind un asemenea scop cu oamenii, dacă existenţa ar consta numai din ce dă lumea aceasta, supusă unor legi oarbe, monotone şi supusă atâtor mizerii ce sfârşesc cu moartea definitivă a persoanelor umane, ce apar rând pe rând, concepţie proprie mai tuturor filosofiilor şi religiilor panteiste, ea nu ar avea nici un sens. De unde şi spre ce scop ar fi iubirea şi datoriile faptelor bune când totul decurge fatal, conform legilor oarbe?

Mai trebuie să menţionăm că împărăţia fericită a veşnicei comuniuni cu Dumnezeu în Treime depinde şi de voia noastră de a ne însuşi această viaţă, de comuniune între noi, urmând pilda lui Hristos, care a mers până la jertfă pentru noi. Am putea spune că aceasta arată o a patra dogmă, poruncită de Hristos, o dogmă prin care se cere oamenilor să-şi însuşească în mod liber binele pe care ni L-a adus El şi pe care îl vedem realizat din veci în Sfânta Treime. Contribuţia noastră la însuşirea acestui bine a cerut-o Hristos, spunându-ne: „Iubiţi-vă unii pe alţii, precum v-am iubit Eu pe voi" (Ioan 13, 14). Numai păzind acest cuvânt al Lui, va veni El şi Tatăl Lui în noi şi-şi vor face locaş în noi (Ioan 14, 23). Iar această iubire a noastră între noi, venită nouă din prezenţa Sfintei Treimi în noi, este Biserica. În ea trebuie să fim toţi una cu Hristos între noi, precum este Fiul una cu Tatăl în Sfântul Duh (Ioan 17, 11).

De aceea a pus Domnul Hristos atâta accent pe Biserică (Matei 16, 16), declarând că adevărata credinţă în El trebuie să se arate în unitatea oamenilor în Biserică. Iar Biserica este nu acolo unde se rămâne numai la Evangheliile scrise de doi Apostoli şi doi ucenici ai lor, ci unde se păstrează învăţătura tuturor Apostolilor Săi, transmisă comunităţilor bisericeşti în unire din vremea Apostolilor până azi; se păstrează acolo unde Apostolii şi-au luat urmaşi pe ucenicii lor, dându-le harul primit la Cincizecime de la Duhul Sfânt, după ce aceştia au învăţat de la ei tot ce au învăţat ei de la Hristos. „Te îndemn, zice Sfântul Apostol Pavel lui Timotei, să ţii aprins harul lui Dumnezeu, cel ce este dat ţie prin punerea mâinilor mele" (2 Tim. 1, 6). Că aceşti ucenici pot şi sunt datori să păstreze învăţătura de la Apostoli, nu numai pe cea scrisă de unii din ei, ci şi pe cea predată oral, o spune Sfântul Apostol Pavel către Timotei: „Ţine dreptarul cuvintelor sănătoase ce le-ai auzit de la mine, cu credinţă şi cu iubirea ce este în Iisus Hristos" (II Tim. 1, 13). Iar corintenilor le scrie: „Fraţilor, vă laud că în toate vă aduceţi aminte de mine şi ţineţi predaniile precum vi le-am dat" (I Cor. 11, 2). Nu-i laudă că citesc Evangheliile şi nu-i îndeamnă să respecte numai ceea ce le scrie în Epistole, ci să ţină toate câte le-a spus vreme de un an şi jumătate (Fapte 18, 1). El ştie că episcopii şi preoţii sunt cei ce-şi pot împlini datoria de a păstra învăţătura cea sănătoasă şi de a mustra pe cei potrivnici: „Pentru că mulţi sunt cei răzvrătiţi, grăitori în deşert şi înşelători cărora trebuie să li se închidă gura" (Tit. 1, 11). De-desubtul multor acestor rătăciri propovăduite şi azi stă voinţa celor ce neagă pe Hristos ca Dumnezeu, recunoscându-L doar ca un prooroc, asemenea celor din Vechiul Testament, un simplu Iisus, născut ca orice om din păcat, care, deci, nu a mântuit pe oameni prin cruce, ci a suferit pentru păcatele Sale ca orice om, fiind slujitor cel mult al lui Iehova. Necunoscând un bine superior vieţii din lumea aceasta, o astfel de învăţătură ca şi tot panteismul nu poate reprezenta adevărul (Tit. 1, 14).

Cum ne mai ridică aceste teorii la cel mai înalt bine, care este unirea cu Dumnezeu în Treime după ce ne-a scăpat de moarte?

Dogmele creştine reprezentând astfel binele real, ca treaptă supremă a existenţei la care vor să ridice pe om, sunt totodată adevărul, căci nu pot fi deasupra tuturor şi cauza şi ţinta oamenilor nişte legi oarbe, care duc toate făpturile conştiente la moarte. Dar la acest adevăr făpturile conştiente nu se pot ridica decât prin efortul lor liber. De altfel Însuşi Hristos s-a declarat pe Sine „Adevărul", în calitate de izvor al adevăratei şi veşnicei vieţi în fericire, prin faptul că este Unul din suprema Treime iubitoare (Ioan 14, 6). E adevărul care explică totul şi dă un rost fericit tuturor, spre deosebire de legile oarbe şi închise în orizontul material îngust. Şi tocmai prin aceasta este adevărul spre care făpturile umane nu se pot ridica decât prin libertate, sporind în viaţa adevărată în El, pe măsură ce sporesc în puterea libertăţii ce li s-a dat, împotriva patimilor ce-i robesc celor materiale. Renunţarea aşa-zişilor „evanghelişti" de azi de a ajuta pe oameni să se ridice la supre-

(continuare în pag. 2)

Pr. prof. Dr. Dumitru Stăniloae

* Cuvânt înainte, din broşura Biserica şi sectele, Tesalonic, 1992.

Sfinţii Apostoli PETRU ŞI PAVEL

Răspândirea creştinismului în lume este unul din semnele dumnezeirii lui. În slujba propovăduirii sale au stat oameni pildă de jertfelnicie, de vieţuire în virtute, aleşi în chip nemijlocit de Fiul lui Dumnezeu. Aceştia au fost cei doisprezece Sfinţi Apostoli.

Mântuitorul Iisus Hristos nu-i alege întâmplător pe cei dintâi patru dintre pescari. Totul e bine gândit, bine plănuit. Pescarul, care-şi trăieşte viaţa în singurătatea apelor, precum făcut-a şi Sf. Apostol Petru, fiul lui Iona, e omul care ştie să aştepte, e fiinţa răbdătoare care nu se pripeşte, care, atunci când aruncă năvodul în apă, îşi pune nădejdea în Dumnezeu.

De Duhul Sfânt fiind insuflaţi, Sfinţii Apostoli primesc de la Mântuitorul porunca: „mergând, învăţaţi toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, învăţându-le să păzească câte am poruncit vouă şi iată, Eu cu voi sunt până la Sfârşitul Veacului" (Mt. 28, 19—20).

Sub puterea acestei porunci dumnezeieşti şi sub înrâurirea Sfântului Duh, Apostolii au străbătut lumea în lung şi în lat, propovăduind Evanghelia la toată făptura.

Nu vom stărui acum asupra misiunii tuturor Sfinţilor Apostoli, ci dată fiind sărbătoarea din 29 iunie, ne vom opri la viaţa şi activitatea celor doi mari Apostoli: Petru şi Pavel.

Cel dintâi, Sf. Petru, este cel care a ţinut o înflăcărată cuvântare, în ziua Cincizecimii, când, la Ierusalim, au primit Botezul ca la trei mii de suflete, întemeindu-se astfel prima Biserică creştină din istorie.

El era fiul lui Iona şi s-a născut în Betsaida, în Galileea. Avea ca frate pe Andrei. A fost căsătorit şi a locuit în casa socrilor, la Capernaum, unde se îndeletnicea cu pescuitul. A fost o vreme ucenic al Sf. Ioan Botezătorul, iar la Iordan, devine apostol al Domnului, pe care l-a urmat în tot răstimpul activităţii Sale mântuitoare. După Înălţarea Domnului, a făcut misiune în Ţara Sfântă, iar în anul 44 este închis de către Irod Agripa.

Scăpând în chip minunat din închisoare, se refugiază într-un loc tainic din Răsărit. Revine la Ierusalim, unde participă la Sinodul apostolesc din anul 50. Mai târziu, îl aflăm în Antiohia Siriei, apoi a făcut misiune în Babilon, pentru ca în anul 67 să se afle la Roma, unde a primit moarte de martir.

Peste tot pe unde a umblat, a învăţat cu spirit de jertfelnicie, a mustrat auditorii pentru păcatele săvârşite, i-a mângâiat pe cei întristaţi, a întărit nădejdea celor deznădăjduiţi.

În centrul predaniei sale, pentru care suferă întemniţare, bătăi şi

(Continuare în pag. a 2-a)

Preot Ioan Năităneilă

Ştefan cel Mare şi Daniil Sihastrul

(cronică apocrifă)

„...M-a primit cu privirile-i adânci:
era aşa ca un abur: înalt şi trist
şi parcă de necuprins, iar barba-i
era ca o ceaţă străvezie.
Deasupra stăruia un cor nevăzut:
poate de păsări, poate de îngeri
un cor ce trecea în sângele meu liniştindu-l.

M-a binecuvântat; împrejur totul de piatră
iar chilia ca un altar în care sufletul
purificându-se devine nemuritor. Ascultam:
vorbele sale erau dincolo de şoapte, veneau
ca nişte gânduri în auzul meu. Tainele
mi se dezvăluiau şi intram în timp, departe
strămoş al meu la marginea luptei...

Îl priveam: acum era înalt şi puternic
binecuvântarea lui: sabie strălucitoare
şi am primit-o. Du-te, mi-a zis, du-te
e timpul de jertfă, e timpul
ca sufletul tău să intre în steag. Du-te...
Vocea-i era ca un tunet şi de peste tot
brazii şi stejarii m-au urmat
cu vuiet de cer prăbuşindu-se...

...Şi a fost lupta de la Podul Înalt...

... Acum m-a primit luminându-se. Şi coiful
domnesc mi l-am scos şi i-am sărutat dreapta...
Şi tristeţea se destrăma iar văile departe
erau de linişte. Apoi l-am auzit şoptind:
Acum, Stăpâne, slobozeşte-mi sufletul
spre cele de taină...

Şi era anul Domnului 1475...".

Bârlad, 1975

Radu Cârneci

Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel

(Urmare din pag. 1)

ponegriri, stau viaţa şi faptele lui Iisus Hristos, îndeosebi Patimile şi Învierea, dar şi probleme curente, ca dreptatea socială, pocăinţa, slujirea aproapelui. El a fost cel care în numele cetei apostolice a rezolvat conflictul, sau coliziunea dintre datorii, specificând că: „trebuie să ascultăm mai mult de Dumnezeu decât de oameni" (Fp. Ap. 5, 29). Dragostea faţă de Sfânta Biserică, practicarea rugăciunii stăruitoare erau pentru el, cât şi pentru confraţii săi, preocupări vitale, de strictă necesitate.

Dintre toţi Sfinţii Apostoli, Petru era cel mai înaintat în vârstă şi avea multă autoritate. Era o fire sinceră, comunicativă, plină de iubire şi de devotament. Pe temeinicul adevăr izvorât din mărturisirea acestui Sfânt Apostol că „Hristos este Fiul lui Dumnezeu celui Viu" (Mt. 16, 16), adică a lui Dumnezeu care cu adevărat există, a făgăduit Mântuitorul că „va întemeia Biserica Sa pe care nici porţile iadului nu o vor putea birui" (Mt. 16, 18).

Petru are bucuria de a fi calificat „fericit" de către însuşi Mântuitorul lumii (Mt. 16, 17) pentru această mărturisire. Purtător de Duh Sfânt fiind, are putinţa să învie morţi, chiar umbra sa era vindecătoare de bolnavi şi spaimă duhurilor necurate (Fp. Ap. 10, 38).

De oarecare slăbiciune sufletească, om fiind, a dat dovadă când s-a lepădat întreit de Iisus, în curtea lui Pilat. S-a îndreptat din această deprimantă stare, căindu-se şi plângând cu amar (Mt. 26, 34—35) şi mai ales prin faptul că, după ce Iisus învinsese moartea prin înviere, Petru de trei ori confirmă iubirea sa statornică faţă de Iisus Hristos. O astfel de iubire activă a fost concretizată în expresia petrină: „Da, Doamne, toate le ştii, ştii bine că Te iubesc" (In. 21, 17).

Când sosi vremea să se îmbrace în haina neputincioaselor bătrâneţe, apostolul ia pana şi scrie două epistole sobornicesti pline de merituoase înţelesuri şi har divin, de care s-a folosit şi se va folosi creştinătatea din totdeauna. Din aceste scrieri redăm un crâmpei de versuri.

„Iubiţilor, puneţi din partea voastră toată sârguinţa şi adăugaţi la credinţa voastră fapta bună, iar la fapta bună cunoştinţa. La cunoştinţă adăugaţi înfrânarea, la înfrânare, răbdarea, la răbdare evlavia, la evlavie iubirea frăţească, iar la iubirea frăţească, dragostea" (II Petru 1, 5—7).

„Feriţi-vă de poftele cele trupeşti, care se războiesc împotriva sufletului" (I Petru 2, 11). „Voia lui Dumnezeu este ca voi; prin faptele voastre cele bune să închideţi gura celor fără cunoştinţă şi fără minte" (I Petru 2, 15). „Dacă vorbeşte cineva, atunci, cuvintele lui să fie ca ale lui Dumnezeu; dacă slujeşte cineva, slujba lui să fie ca din puterea pe care o dă Dumnezeu; pentru ca întru toate Dumnezeu să se slăvească prin Iisus Hristos" (I Petru 4, 11).

De Dumnezeu înţeleptul apostol şi-a încheiat viaţa şi activitatea, aşa cum am spus, în Roma, cetatea trufaşilor imperiali romani. La anul 67 d.Hr., în zi de 29 iunie, a fost răstignit pe cruce, pecetluind cu sângele său credinţa şi dragostea faţă de Mântuitorul Iisus Hristos.

Sf. Ioan Gură de Aur tâlcuind psalmul 48 în care se arată că mulţi puternici şi bogaţi s-au încrezut în puterea şi bogăţia lor, şi au voit ca numele lor să nu piară, şi toţi aceştia s-au dus din lume şi uitării s-a dat pomenirea lor, trage din toate acestea concluzia: „Pescarul Petru nici una din acestea făcând, luminează mai mult decât soarele şi după moarte".

Şi acum, să facem cunoştinţă cu viaţa şi faptele Sfântului Apostol Pavel, „Apostolul neamurilor". Originar din Tarsul Ciliciei, de neam iudeu, s-a dedicat din tinereţe studiului teologiei mozaice, fiind înfocat apărător al acesteia. Existenţa zilnică a traiului şi-a asigurat-o prin **munca manuală**, împletind corturi. Înainte de a se converti la creştinism, pe drumul Damascului purta numele de Saul. În această perioadă, umbla ca un leu turbat, prinzând şi băgând groază în primii creştini. Pe mulţi dintre cei prinşi îi ducea legaţi la judecată şi-i osândea la moarte (Fp. Ap. 8, 3). După convertire se botează în numele Sfintei Treimi, devenind cel mai zelos şi mai jertfelnic Apostol al creştinătăţii. N-a fost primul care a propovăduit păgânilor învăţăturile Sfintei Evanghelii; deja Apostolul Filip, mai înainte decât el, a evanghelizat pe samariteni (Fp. Ap., 8, 5). În cadrul activităţii misionar-creştine, Sf. Apostol Pavel pleda insistent asupra „teologiei crucii lui Hristos". El recunoştea în acest dumnezeiesc semn, adevărata înţelepciune, căci nu voia să cunoască decât pe Hristos cel răstignit, care se deosebeşte de Hristoşii falşi, nepurtători de cruce şi de aceea accentua cu deosebită sinceritate: „Iară mie să nu-mi fie a mă lăuda decât numai în Crucea Domnului Iisus Hristos, prin care lumea este răstignită păcatului şi eu pentru lume" (Gal. 6, 14).

Raportându-se la o altă tematică, „voia lui Dumnezeu", care primează în ierarhia valorilor, Sf. Apostol Pavel susţinea că o astfel de voie se identifică cu planul lui Dumnezeu „care voieşte ca toţi oamenii să se mântuiască şi să vină la cunoştinţa adevărului" (I Tim. 2, 4), că „această voie este sfinţirea noastră" (Tes. 4, 3).

O altă temă pentru care Sf. Apostol al neamurilor pleda intens, era aceea a realizării „omului nou" (Efes. 4, 34), a „omului duhovnicesc" (I Cor. 2, 16), modelul sublim al acestuia fiind Iisus Hristos. Omul nou în concepţia paulină este mort păcatului, este omul care ştie să judece adevărul în lumina adevărului. Un astfel de om trebuie să progreseze continuu în viaţa virtuoasă, până la întruparea stării lui Hristos. Un astfel de om ideal l-a realizat Sf. Apostol în propria Sa fiinţă, fapt pentru care ne mărturiseşte: „Nu mai trăiesc eu, ci Hristos este cel care trăieşte în mine" (Gal. 2, 20), ca apoi în virtutea acestei sublime realizări să îndemne: „Fraţilor, faceţi-vă mie următori" (Filip. 3, 17).

Referindu-se la „teologia practică a rugăciunii" dumnezeiescul apostol înţelege rugăciunea ca o luptă pentru împlinirea voii lui Dumnezeu în lume, ca o firească atmosferă de înfrăţire între cei care se roagă în comun, ca o cale a desăvârşirii creştine şi a cunoaşterii Cuvântului lui Dumnezeu.

Tematica a 8-a teologică este pe cât de vastă, pe atât de interesantă. Pacea, unitatea, înfrăţirea dintre oameni, buna orânduială în ogorul vieţii familiale, eclesiologia, adică ştiinţa despre sfânta biserică, şi alte capitole care ne asigură mântuirea, sunt tratate în cele 14 epistole sobornicesti, pe care Sf. Apostol Pavel le-a scris şi le-a lăsat posterităţii ca pe o zestre de neegalat.

Precum reiese din aceste scrieri cât şi din „Faptele Apostolilor", viaţa întrupătorului vieţii în Iisus Hristos a fost mult încercată, des zbuciumată din cauza asupritorilor săi, fapt pentru care el a putut mărturisi: „Eu ranele Domnului pe trupul meu le port" (Col. 1, 24). A suferit mucenicie pentru Domnul şi Stăpânul vieţii sale, fiind decapitat la Roma din ordinul împăratului păgân Nero.

Cât va lumina soarele cerul şi pământul, faptele şi învăţăturile celor doi Sfinţi Apostoli, Petru şi Pavel, „Luceferii Sfintei noastre Biserici", vor fi pururea vii în istoria mântuirii creştinilor.

Grupări religioase şi secte în România

Protestantismul, apărut în secolul al XVI-lea în Apus, a pătruns şi în Ţările Române, dând naştere unei Biserici Reformate şi unei Biserici Luterane. El a atins în principal minorităţile etnice care locuiau printre români, în special maghiari şi germani.

Mai târziu au pătruns şi curentele neoprotestante, din care aveau să apară sectele. În România nu s-au născut secte noi, toate — cu o excepţie sau două — fiind importate, aşa cum se va vedea.

Baptiştii sunt cei mai numeroşi şi mai bine organizaţi la noi în ţară. Numele l-au luat de la învăţătura lor despre botez. La un moment dat au apărut unii creştini care au susţinut că botezul trebuie aplicat oamenilor adulţi şi nu copiilor cum învăţa şi practica Biserica dintotdeauna. Absolutizând această opinie au făcut din ea un punct fundamental al credinţei lor căruia au subordonat toate celelalte elemente ale credinţei creştine. Aşa s-a născut secta anabaptiştilor, cei care cereau rebotezarea adulţilor — iar din aceasta secta baptiştilor. Ca întemeietor al acesteia din urmă este socotit englezul *John Smith*, iar ca an de naştere al sectei anul 1611, când întors din Olanda acesta înfiinţează aşa-numita sectă a „baptiştilor generali". La început prigonit de către Biserica Anglicană, baptismul îşi va dobândi libertatea la sfârşitul secolului al XVII-lea, de când începe să ia amploare.

În aceeaşi perioadă a luat fiinţă secta „baptiştilor americani", întemeiată tot de un englez, *Roger Williams*, refugiat în America datorită persecuţiilor. Anul de naştere este socotit a fi 1631. În America baptismul s-a dezvoltat după proclamarea independenţei, ajungând ca astăzi să numere peste zece milioane de adepţi.

Nici baptismul american nu va scăpa de dezbinare deoarece, născut din dezbinare, poartă în el germenele dezbinării, încât astăzi se pot întâlni peste zece feluri de baptişti: *Baptiştii vechi, Baptiştii voinţei libere, Baptiştii sâmbătari, Baptiştii celor şase principii, Discipolii lui Hristos, Baptiştii unitarieni, Baptiştii scufundători, Biserica lui Dumnezeu* etc. Numele fiecărei secte baptiste ilustrează principiul generator al ereziei, acela al alipirii de un aspect anume al credinţei şi al absolutizării lui în dauna celorlalte.

În România baptismul a pătruns la sfârşitul secolului trecut şi începutul secolului nostru, venind din Germania — devenită în secolul al XIX-lea un puternic centru baptist — prin Ungaria şi începând a se răspândi printre românii din Ardeal, mai ales în judeţele Arad şi Bihor. După unirea Transilvaniei cu România, deci după 1918, a pătruns şi în celelalte provincii româneşti, în Bucovina, Moldova şi chiar Muntenia.

Baptiştii se adună în „Case de rugăciune", săvârşind un cult simplificat, alcătuit din rugăciuni ,din cântece religioase şi mai ales cuvântări. Sunt împotriva sfintelor icoane, a sfintei cruci, a sfintelor moaşte; împotriva cinstirii Maicii Domnului şi a sfinţilor. Nu recunosc posturile Bisericii. Nu au rugăciuni şi pomeniri pentru cei morţi. Nu folosesc obiecte şi simboluri liturgice, etc.

De altfel, întâlnim toate aceste învăţături greşite la majoritatea sectelor.

DIN Sf. SCRIPTURĂ

Sileşte la învăţătură inima ta şi urechea ta la cuvinte iscusite.
(Proverbe 23, 12)

Adu-ţi aminte de Ziditorul tău în zilele tinereţii tale.
(Ecl. 12, 1)

Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA şi unitatea creştină

Mult s-a scris despre personalitatea şi opera mitropolitului Şaguna, dar prea puţini au fost aceia care s-au ocupat cu aspectul unităţii creştine aşa cum îl vedea şi îl concepea la timpul său marele mitropolit.

Mitropolitul Şaguna n-a trăit în epoca ecumenismului, dar ideea unităţii Bisericilor a fost o idee de temelie a întregii lui activităţi. Când vorbeşte despre „Comportabilitatea Bisericilor între sine", vorbeşte despre iubire, ca factor hotărâtor pentru unirea tuturor creştinilor într-un staul. „Oare poate fi cineva, care să mărturisească dimpreună cu noi, că iubirea fiind legătura perfecţiunii (Colos. 3, 14), este unica mijlocire nu numai pentru susţinerea păcii şi a frăţietăţii între creştinii de deosebite Biserici, ci şi pentru aducerea tuturor într-un staul, căci vrem să credem, că toate Bisericile ne vor acorda, cum că toţi avem un păstor, pe Domnul nostru Iisus Hristos, deşi suntem împărţiţi în mai multe Biserici, va să zică: în mai multe staule şi turme.

Adevărul acesta mare, că toţi avem un păstor... trebuie să ne povăţuiască la aceea convingţiune, că, deşi suntem împărţiţi ca creştini în diferite staule şi turme, totuşi nu ne putem desface de la aceea îndatorire, ca să păzim unimea duhului întru legătura păcei (Efes. 4, 3)." (Compendiu de drept canonic, ed. a III-a, Sibiu 1913, p. 291).

În continuare, Şaguna aduce argumentul cel mai cuprinzător cu privire la necesitatea unităţii creştine, când zice: „Dacă convingţiunea aceasta, că toate Bisericile creştine au un păstor pe Domnul nostru Iisus Hristos, şi că ele se vor unifica pe lângă acest păstor veşnic într-o turmă şi într-un staul, — nu s-a făcut generală, atunci cauza neexistenţei unei asemenea convicţiuni generale provine de acolo, că creştinii deosebitelor Biserici, nu cunosc şi n-au studiat cartea vieţii lor creştine — Biblia —, nici ştiu că până va fi Biblia cartea fundamentală a Bisericii lor, până atunci ei deşi sunt împărţiţi în deosebite staule şi turme, totuşi au numai un păstor obştesc pe Hristos, şi că Biblia este destinată de la însăşi pronia dumnezeiască, ca din deosebitele Biserici creştine să facă o Biserică universală, căci în fine unitatea Bisericii trebuie să corespundă unităţii păstorului şi cuvântului lui, va să zică: unităţii Bibliei, precum Biserica la început a fost una, şi Biblia a rămas una, pentru că deşi s-a tradus în limbile tuturor popoarelor creştine, totuşi nu s-a încumetat nimenea să facă într-însa vreo schimbare, ca apoi pe baza unei Biblii nouă şi schimbate să se fi putut înfiinţa o Biserică nouă... că precum a fost un timp, când Hristos a deschis mintea Apostolilor Săi ca să înţeleagă Scripturile, aşa şi pentru deosebitele Biserici va veni acel timp, când Hristos va deschide mintea lumii, ca să înţeleagă Scripturile" (Compendiu, ed. III-a, p. 202).

Dacă azi, Mişcarea Ecumenică este mişcarea care, după cuvântul grecesc „oikouméni" — vrea să cuprindă „întreaga lume" în dorinţa de reîntoarcere la unitatea creştină primară, într-un limbaj teologic ales, mitropolitul Şaguna consideră iubirea şi Biblia ca fiind condiţii suficiente pentru realizarea unităţii creştine, dar el mai insistă asupra unei realităţi şi anume aceea că dacă Hristos revarsă peste toţi darurile Sale, urmează ca faţă de aceste daruri cereşti toţi creştinii fără deosebire de naţionalitate şi poziţia lor în Biserică sunt membrii Bisericii lui Hristos, lucru pe care îl documentează prin aceleaşi cuvinte ale Apostolului Pavel, care zice: „Pentru că într-un Duh ne-am botezat noi toţi, ca să fim un singur trup, fie iudei, fie elini, fie robi, fie liberi, şi toţi într-un duh ne-am adăpat" (I Cor. 12, 13).

Şaguna în sprijinul afirmaţiilor sale privind unitatea creştină mai aduce un argument şi anume, textul de la Ioan 15, care constituie rugăciunea arhierească a Mântuitorului şi totodată testamentul Său lăsat ucenicilor şi Bisericii. „Pentru aceştia Mă rog — se adresează Fiul Tatălui — şi pentru toţi câţi vor crede în numele Meu ca să fie una precum Noi una suntem".

Astfel de argumente pe care le aduce Şaguna în sprijinul unităţii creştine sunt convingătoare şi de actualitate şi azi.

Unitatea creştină trebuie să se realizeze prin dragoste, prin Biblie, care e cartea de căpătâi a tuturor acelora care se consideră creştini, prin reîntoarcerea la sursele revelaţionale din care s-a inspirat credinţa cea una a primilor creştini.

Unitatea pe care o pretinde Şaguna este acea unitate a lumii creştine din timpul Sinoadelor ecumenice, adică unitatea în credinţă, în dragoste şi în slujire.

Acum când se împlinesc 120 de ani de la trecerea lui Şaguna în veşnicie ne putem da seama de larga sa viziune şi într-un astfel de domeniu, care a cunoscut o mai mare dezvoltare în vremea noastră şi care este cel al ecumenismului. De dincolo de moarte, Şaguna ne cheamă la unitate, în jurul întemeietorului Bisericii care este Hristos, şi în jurul mesajului pe care ni l-a transmis, Biblia, mesaj de iubire şi pace.

Pr. prof. Alexandru Moisiu

Catehism pentru intelectuali

Editura Mitropoliei Transilvaniei pune la îndemâna cititorilor o nouă carte, pe care o socotim esenţială, răspunzând unei necesităţi reale şi acute privind iniţierea în tainele credinţei strămoşeşti.

Lucrarea este intitulată sugestiv: „Credinţă ortodoxă şi viaţă creştină" (Sibiu, 1992, 352 pagini). Ineditul acestei realizări constă în aceea că se vrea — şi reuşeşte în chip magistral — să fie „un catehism pentru intelectuali". Ştim că un catehism obişnuit se adresează copiilor, tinerilor, folosind ca formă de exprimare întrebări şi răspunsuri privind doctrina Bisericii. El răspunde unor necesităţi elementare şi medii, pe măsura formaţiei unor minţi în dezvoltare, care încep să-şi pună întrebări. Cartea de faţă se adresează însă celor adulţi şi, în primul rând, intelectualilor, a căror sferă de preocupări este mult mai largă. De aceea, şi forma întrebare-răspuns a fost abandonată în favoarea unei tratări analitice a unei teme anunţate în titlu. În felul acesta, lectura devine mai accesibilă, iar demonstraţia mai amplă, acolo unde argumentaţia e necesară.

Volumul, realizat de profesorii de la Facultatea de Teologie din Sibiu, se deschide cu un Cuvânt înainte semnat de I. P. S. Antonie, mitropolitul Ardealului, care, printr-o largă cuprindere, scoate în evidenţă atât caracterul teoretic al lucrării, cât şi finalitatea ei practică.

Elementelor de doctrină, specifice conţinutului unui catehism obişnuit, li se adaugă noţiuni de istorie bisericească, de apologetică, de morală şi de liturgică, cartea prezentându-se ca o încercare de abordare completă a învăţăturii Bisericii noastre.

Prima parte, intitulată: „Elemente de istorie religioasă şi istorie a Bisericii", e tratată de părinţii profesori Dr. Dumitru Abrudan, Dr. Vasile Mihoc, Dr. Aurel Jivi, Dr. Constantin Voicu, Dr. Ioan Vasile Leb, Dr. Mircea Păcurariu, şi Dr. Ioan Floca. O scurtă secţiune, semnată de părintele lector Ioan Glăjar, oferind câteva noţiuni de antropologie creştină, face introducerea acestei părţi, ce cuprinde date cu privire la originea şi răspândirea creştinismului, la dezvoltarea vieţii bisericeşti în istorie şi la motivele ce au dus la dezbinări. De asemenea, una din secţiuni tratează probleme legate de istoria Bisericii Ortodoxe Române, precum şi de structura şi organizarea ei actuală.

Următoarea parte cuprinde expunerea învăţăturii de credinţă. Întrucât dobândirea credinţei se face pe mai multe căi, expunerea teoretică a dreptei credinţe e precedată de două secţiuni, una privind argumentele raţionale ale dovedirii existenţei lui Dumnezeu, iar cealaltă, temeiurile învăţăturii revelate, între acestea evidenţiindu-se rolul Sfintei Tradiţii. Această parte doctrinară şi de argumentare a fost alcătuită de părinţii profesori Dr. Dumitru Abrudan, Dr. Ioan I. Ică, lector Nicolae Dura şi asist. Visarion Bălţat.

A treia parte, intitulată: „Viaţa morală creştină", la realizarea căreia a osteneit părintele profesor Dr. Ilie Moldovan, abordează aspecte legate de rolul şi fiinţa legii morale, precum şi de structura şi domeniile de acţiune ale conştiinţei morale, felul cum aceasta din urmă se articulează pe nişte „noduri divine" de care atârnă responsabilitatea omului la nivel familial, etnic şi ecumenic.

A patra parte a cărţii — „Cinstirea lui Dumnezeu. Cultul divin şi formele lui" — justifică şi explică modurile de trăire a vieţii creştine, formele cultului ortodox, care angajează într-un spaţiu şi ritm liturgic întreaga existenţă a omului. Creştinul află de aici cum poate credinţa deveni vie şi lucrătoare, cum îşi găseşte aplicabilitatea, ca dimensiune esenţială, indispensabilă a credinţei mântuitoare de suflet. Partea aceasta este semnată de P. S. Episcop-vicar Dr. Serafim Făgărăşanul şi de părinţii profesori Dr. Liviu Streza şi Dr. Sebastian Şebu.

Ultima parte a lucrării oferă o viziune asupra situaţiei religioase a lumii contemporane. Semnatarii acestei părţi, părintele profesor Dr. Dumitru Abrudan şi părintele arhid. asist. Visarion Bălţat, tratează succint cele mai importante religii necreştine actuale: iudaismul, islamismul, hinduismul şi budismul.

Autorii acestei cărţi îşi prelungesc activitatea didactică dincolo de catedre, prin aceste „ore de religie pentru părinţi", în rândurile obştei credincioşilor, vizând în special pe intelectuali. Suntem convinşi că acest „Catehism", ca orice „carte bună", care „îşi urmează destinul său singură", va găsi calea cea mai sigură către inimile celor cărora se adresează, constituindu-se ca un semn al înnoirii lucrării învăţătoreşti în sânul Bisericii noastre. El corespunde exigenţelor sporite ale credincioşilor zilelor noastre, forma elevată de concepţie şi expresie relevând statura academică a realizatorilor.

Ion Ionaşcu,
student teolog, anul IV

Spiritualitatea echilibrată...

(Urmare din pag. 1)

mul bine se arată chiar în faptul că refuză, şi îndeamnă şi pe alţii să refuze, să-şi facă semnul crucii însoţit de mărturisirea Sfintei Treimi, ceea ce dovedeşte că ocolesc atât credinţa în Sfânta Treime, cât şi pe aceea a mântuirii noastre prin Crucea Fiului lui Dumnezeu, făcut om, amândouă afirmări ale iubirii lui Dumnezeu faţă de oameni. Se vede în aceasta atât nerecunoaşterea Celui numit de ei simplu „Isus" ca Hristos, sau ca Fiul lui Dumnezeu Cel întrupat şi ca Mântuitor, cât şi nerecunoaşterea Lui ca născut fără de păcat dintr-o fecioară şi deci a puterii mântuitoare a Crucii Lui. Oare nu e străvezie în aceasta influenţa celor ce nu voiesc să treacă de la Vechiul Testament la cel Nou, care afirmă la fel că Hristos încă nu a venit, sau a celor ce rămân la Iehova?

Poporul nostru, rămas legat de popoarele din răsărit, a păstrat credinţa creştină aşa cum a primit-o la început, deci în forma ei precizată în scrierile Sfinţilor Părinţi din Răsărit. Astfel spiritualitatea, echilibrată şi de largă sinteză a poporului nostru nu se datoreşte numai prezenţei lui geografice între Răsăritul şi Apusul Europei şi caracterului lui, pe de o parte latin, pe de alta răsăritean prin credinţa lui, ci şi faptului că el şi-a însuşit de la începuturile existenţei lui şi şi-a păstrat credinţa creştină originară, care reprezintă prin ea însăşi un echilibru între deosebirea lui Dumnezeu de creaţie şi prezenţa Lui în creaţie. Trecând spre Occident, credinţa creştină s-a schimbat în sensul că Dumnezeu a fost cugetat tot mai despărţit de lume, ceea ce a trezit uneori ca reacţie o gândire panteistă, de confundare a Lui cu esenţa întunecoasă a lumii (Eckardt, Bohme) sau o gândire sentimentală la un Hristos răstignit în trecut, ca în mistica feminină catolică, nu trăit în lucrarea Lui prezentă în noi.

În Occident, despărţirea lui Dumnezeu de lume a dus în catolicism la înţelegerea Bisericii ca având mai puţin prezent pe Hristos în ea, fiind înlocuit de un vicar (locţiitor), preocupat de extinderea puterii lui în lume, în mod accentuat de stăpânirea peste domeniile vieţii omeneşti în sens politic. Dumnezeu e gândit raţional ca o realitate oarecum retrasă în cer şi nu trăind în lucrarea Lui tainică în suflete. De aceea s-a pus mai puţin accent pe rugăciune şi pe Taine, prin care se cer şi se obţin lucrările Lui.

Dezvoltarea aceasta şi-a găsit formularea nu numai în teoria rolului papei de vicar sau locţiitor al lui Hristos, ci şi în respingerea învăţăturii răsăritene despre energiile sau lucrările necreate ,prin care Dumnezeu este activ în lume, deşi prin fiinţă rămâne neconfundat cu ea. Aceasta a avut drept concluzie învăţătura catolică despre caracterul pur creat al graţiei, primită de la Dumnezeu prin rugăciune şi dată nouă prin Sfintele Taine.

Protestanţii au făcut un pas mai departe în această minimalizare a Tainelor, înlăturând pe cele mai multe din ele, iar grupările neoprotestante înlăturându-le cu totul. S-a rămas cu discursuri despre un Hristos şi la protestanţi, dar mai ales la neoprotestanţi, cu nişte cântări sentimentale care nu spun aproape nimic despre dumnezeirea şi lucrarea lui Hristos, ci doar nişte declaraţii sentimentale despre iubirea Lui faţă de cei ce caută sau a celor ce-I cântă Lui. Aceasta închide persoana umană şi creaţia în ele însele, cum îl închide şi pe Dumnezeu.

Astfel s-a dat un caracter laic cultului. Dumnezeu a rămas un obiect de gândire neexperimentat sau pur raţional, simplificându-se în mod unilateral învăţătura şi viaţa creştină.

Pe plan politic aceasta a dus fie la un imperialism bisericesc peste oameni, fie la o vedere a realităţii umane numai ca o masă unitară care poate fi stăpânită şi condusă în mod uniform. Cultura Occidentului însăşi excelează printr-un individualism nesfârşit, dar monoton, sau printr-un spirit uniform. Ea e departe de preţuirea şi respectul valorilor şi problemelor reale ale relaţiilor dintre oameni. Relaţia cu Dumnezeu a devenit o temă de simple discursuri raţionale, uniforme în catolicism sau de o mare diversitate în protestantism care împarte pe creştini în tot felul de grupuri.

În general, creştinismul evanghelic păstrat în Răsărit prin Ortodoxie este un creştinism duhovnicesc, spre deosebire de creştinismul occidental care are mai mult un caracter raţionalist, neduhovnicesc, lipsit de prezenţa reală a lui Hristos în oameni şi în lume.

Poporul român crescut spiritual în mistica ortodoxă a luminii, nu în mistica occidentală a întunericului, e un popor care se bucură de lumină, căci lumina e în planul fizic expresia rînduielii, iar în planul spiritual expresia bunătăţii sau a relaţiei armonioase, generoase a omului cu semenul său: Faţa omului bun răspândeşte lumină. De aceea sfinţii au în icoane capetele înconjurate de un nimb luminos. Omul bun e omul care zâmbeşte luminos în bucuria comuniunii.

Numai în comuniunea Bisericii se înaintează la nesfârşit în noblete şi în descoperirea fără sfârşit a tainei omului care se hrăneşte din taina comuniunii între Persoanele Sfintei Treimi.